KATOLICKÝ
LIDOVÝ KATECHISMUS.

Paedagogicky a časově spracoval

František Spirago,
c. k. professor na německém gymnasiu
Na příkopě v Praze.

Přeložil dle V. vydání

František Kalvoda,
c. k. professor nábož. na ústavě učitelů a docent paedagogiky, methodiky a katechetiky na theolog. ústavě v Brně.

Část II.: Mravouka.

Schváleno nejdůst. ordinariátem v Olomouci dne 5. srpna 1903.
č. 12.437.

TŘETÍ VYDÁNÍ.

V OLOMOUCI, 1904.
Nákladem R. Prombergra, knihkupce.
Tiskem ALOISA WIESNERA v Praze.

Obsah části II.

A. Přikázání.

1. Rozličná přikázání 1
2. O svědomí 3
3. O dvou přikázáních lásky . . . 5
4. O přikázání lásky k Bohu . . . 8
5. O lásce pozemské 15
6. Přikázání lásky k bližnímu . . . 17
7. O nedostatku lásky k bližnímu . 20
8. O lásce přátelské 23
9. Přikázání lásky k nepřátelům . . 25
10. O náboženské snášelivosti . . . 28
11. O národnosti 30
12. O sebelásce 35

13. **Desatero božích přikázání** . . 36

První přikázání boží 39

1. O klanění se Bohu 39
2. O modloslužbě 44
3. O liché úctě boží 46
4. O uctívání svatých 48
5. O uctívání Rodičky boží 53
6. O uctívání posvátných obrazů . 59
7. O uctívání ostatků 62
8. Mimořádné úkony pocty boží . . 64
   Přísaha 64
   Slib 67

Druhé přikázání boží 70

Třeti přikázání boží 78

1. Přikázání svěcení neděle 79
2. Přikázání práce 85
3. Zotavení 89
4. O volbě stavu 90

Patero přikázání církevních . . . 95

1. O svěcení svátků 96
2. O roce církevním 99
3. Přikázání o postu 102
4. Zdržování se od alkoholu . . . 108
5. O povinnosti velikonoční 111
6. O času zapověděném 112

Čtvrté přikázání boží 113

1. O povinnostech k rodičům . . . 113
2. O povinnostech k vrchnostem . . 118
3. O povinnostech vrchnosti . . . 124

Páté přikázání boží 127

1. O ceně života 127
2. O povinnosti k vlastnímu životu 128
3. O povinnosti k životu bližního . 131
4. O nakládání se zvířaty 139

Šesté přikázání boží 142

Sedmé přikázání boží 144

1. Právo vlastnictví 145
2. Hříchy proti 7. přikázání božímu 146
3. O náhradě 149

Osmé přikázání boží 152

1. Zákaz porušení cti bližního . . . 152
2. Zákaz neupřímnosti 160
3. Prostředky proti hříchům jazykem 165

Deváté přikázání boží . . . 166

O postavení ženy 166

Desáté přikázání boží 173

1. O socialismu 174
2. Křesťan v nouzi 178

O skutcích milosrdenství 181

1. Cena vynakládání majetku . . . 181
2. Přikázání skutků milosrdenství . 182
3. Jednotlivé skutky milosrdenství . 185
4. Kterak konati skutky milosrdenství 190
5. Užitek skutků milosrdenství . . 192
   Povinnost vděčnosti 195

B. O křesťanské spravedlnosti.

(Dobré skutky, cnost, hřích, nepravost)

1. O dobrých skutcích 198
2. O cnosti 204
   Druhy cnosti 207
3. O hříchu 214
   O původu hříchů 217
   Druhy hříchů 219
   O velikosti hříchu 221
   Tresty hříchu smrtelného . . . 227
   Tresty hříchu všedního 231
4. Nepravost 232
5. O pokušení 237
6. O zlé příležitosti 241

O 7. hlavních cnostech a 7. hlavních hříších 247

1. O pokoře 247
   O pýše 251
2. O poslušnosti 253
   O neposlušnosti 256
3. O mírnosti, trpělivosti, smířlivosti 257
   O hněvu 262
4. O štědrosti 265
   O lakomství 265
5. O střídmosti v jídle a pití . . . 268
   O nestřídmosti 269
6. O čistotě 271
   O nečistotě 275
7. O horlivosti v dobrém 277
   O lenosti 278

C. O křesťanské dokonalosti.

1. Všeobecné prostředky 283
2. Zvláštní prostředky 290
3. O osmeru blahoslavenství . . . 295

O přikázáních.

1. O přikázáních vůbec.

Jako Bůh dal tělesům nebeským nezvratné zákony (Ž. 148. 6.), rovněž tak dal i lidem přikázání nebo zákony.

Bůh nám dal zákony, by nás učinil časně i věčně šťastnými.

Zakazuje-li otec dítěti bráti do rukou střelnou zbraň, má patrně na zřeteli jen blaho dítěte. Zcela tak se má s přikázaními božími. „Bůh nikdy neporoučí, leda co slouží ku prospěchu těm, kterým to poroučí.“ (Sv. Aug.) Bůh jen proto přikazuje, by měl příčinu nás odměniti. (Sv. Paulinus). Tedy již pouhý příkaz Boží jest pro nás milostí. (Sv. Paulinus). Pohanský mudřec praví: „Lidstvo bez zákonů by nebylo ničím jiným, než stádo nevázané dravých zvířat, z nichž silnější by rdousila a sežírala slabší.“

1. Bůh vštípil do duše každého člověka zákon přirozený; tento zákon nám udává základní pravidla lidského jednání.

Malé dítě ještě ničeho neslyšelo o 10 přikázáních božích a přece, udělalo-li něco zlého, na př. selhalo-li, vzalo-li něco a p., jest nepokojno, bojí se, stydí se a již se nedívá tak upřímně jako dříve; jest si tedy vědomo, že nejednalo dobře. Podobně platí o pohanu, který rovněž také ještě se nenaučil 10 přikázání božích; jednal-li zle, na př. kradl-li vraždil-li, pozbývá klidu mysli a bojí se; i on ví, že nejednal dobře. Z toho lze uzavírati, že člověk **od přirozenosti** má v sobě zákon. „Tento zákon není napsán, nýbrž vrozen.“ (Sv. Amb.) Jako vlaštovka od přirozenosti ví, kterak má stavěti hnízdo, včela, kterak má dělati buňky, tak člověk od přirozenosti ví, kterak má rozumně jednati. Sv. Pavel praví, ze pohané od přirozenosti jsou puzeni konati to, co poroučí zákon (10 přikázání Božích), že tedy v den soudný budou souzeni dle zákona přirozeného. (Řím. 2. 14.—16.) V srdce naše, ó Pane, jest vepsán zákon tvůj, jehož žádná zloba nezničí. (Sv. Aug.) Tento zákon může sice pýti zatemněn, ale nikoli vymazán. (Tert.) Nikoho není, jenž by necítil zákona, vtisknutého Bohem do jeho duše. (R. Katech.) — Zákon přirozený oznamuje nám především **nejdůležitější pravidla mravná,** jako na př.: „Nejvyšší bytosti náleží úcta“, „každý musí sebe sama milovati“, „každý má milovati své rodiče a příbuzné“, „bližnímu nesmíme činiti ničeho, čeho sami neradi máme“, „nikdo nemůže býti vázán k něčemu nemožnému“, a p. — Mimo to oznamuje nám tento přirozený zákon to, co z těchto pravidel mravných bezprostředně vyplývá; to jest 10 božích přikázání (vyjímajíc svěcení soboty). — Zákon přirozený není tedy snad jistou řadou pravd rozumových, nýbrž jest to jistý **božský rozkaz** (= rozkazující vůle boží), kterou nám rozum v jednotlivých případech dává

poznati. (Toto uvědomění si onoho rozkazu božího jest svědomí. Viz o tom str. 3.) Mýlí se tedy, kdo se domnívá, že rozum sám jest oním zákonem.

Poněvadž pak lidé následkem svého hříšného života předpisy zákona přirozeného již dokonale nepoznávali, zjevil jim Bůh ještě jednou svou vůli.

Jako krásného obrazu, je-li pošpiněn, nelze rozeznati, rovněž tak byl přirozený zákon ve člověku následkem hříšného života zatemněn. Tak se stalo, že lidé pak již nemohli rozeznati dobré od zlého. Proto jim Bůh zjevil, objasnil a zdokonalil zákon přirozený. Bůh učinil, co činí malíř, jenž obnovuje nějaký obraz. „Ó jakými díky jsme povinni Bohu, že nám ještě jednou oznámil svou sv. vůli.“ (Ř. Katech.)

2. Bůh zjevil také přikázání, zvláště 10 božích přikázání a 2 přikázání lásky, by nám zákon přirozený hlouběji vštípil, vysvětlil a zdokonalil.

Bůh zjevil přikázání, t. j. mluvil k lidem a sdělil jim svou vůli; vzpomeňme na př. na rozmlouvání Boha s Mojžíšem a na dání zákona na hoře Sinaj. Ku **zjevenému** zákonu náleží: **I.** Zákon **předmosaický**, jejž dal Bůh Noemovi a Abrahamovi. Noemovi dal Bůh na př. zákaz, požívati masa s krví (1. Mojž. 9.); Abrahamovi dal přikázání obřízky. (1. Mojž 17. 11.) — **II.** Zákon **mosaický**, jejž dal Bůh Židům zkrze Mojžíše. K němu náleží: 1. 10 božích přikázání, 2. obřadné a 3. občanské zákony židovské. **1.** 10 božích přikázání Kristus, jak sám pravil (Mat. 5. 17.), nezrušil, nýbrž zdokonalil. Sv. Cyr. Alex. praví, že Bůh učinil tak, jako malíř, jenž prvních obrysů, které na obraze učinil, neničí, nýbrž jen zdokonaluje. **2.** Obřadné zákony, které se týkaly obětí, chrámu a p., přestaly platiti smrtí Kristovou (vzpomeňme na usnesení apoštolů na sněmu jerusalémském), poněvadž obřadné obyčeje Starého zákona byly jen předobrazy Vykupitele. „Poslové pak právem přestali, jakmile to, co oni zvěstovali, již se stalo.“ (Sv. Lev Vel.) **3.** Občanské zákony, které pořádaly poměry tehdejších Židů mezi sebou, platily výhradně jen pro národ židovský. — **III. Křesťanský** zákon, jenž obsahuje 2 přikázání lásky, vyžaduje hlavně konání skutků milosrdenství (Mat 25. 35.) a vnitřní svaté smýšlení (Jan 4. 24.), kdežto židovský zákon nařizoval hlavně jen zevnější plnění úkonů a obřadů. Kdežto zákon mosaický byl napsán na kamenných deskách, 2 přikázání lásky jsou napsána Duchem sv. do našeho srdce (Žid. 8. 10.), t. j. Duch sv. osvěcuje náš rozum tak, že 2 přikázání lásky dokonale poznáváme, a rovněž láskou boží v srdce naše vlitou pobádá naši vůli, bychom je plnili. Dřívější zákony byly nedokonalé (Žid. 7. 19.), křesťanský zákon však jest dokonalý, jelikož plnění tohoto zákona přivádí člověka k jeho nejvyššímu cíli, k věčné blaženosti. Dvě přikázání lásky jsou dokonalejší, než 10 božích přikázání; nebo kdežto tato jen zakazují škoditi bližnímu, přikázání lásky k bližnímu mimo to i přikazují bližnímu v nouzi pomáhati. Poněvadž zákon mosaický byl nedokonalý, odevzdali ho jen andělé Mojžíšovi (Gal. 3. 19.), kdežto Zákon nový zvěstoval sám Syn boží.

3. Bůh posud dává zákony svými zástupci

na zemi, duchovní a světskou vrchností.

Tyto zákony se jmenují **církevní** a **státní** zákony.

Církev poroučí jmenem Kristovým; neboť Kristus pravil apoštolům: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ (Luk. 10. 16.) I světská vrchnost má svou moc od Boha. Sv. Pavel praví, že Bohu samému se protiví, kdo se vrchnostem protiví. (Řím. 13. 1.) Církevní zákony jsou na př. 5 přikázání církevních; státní zákony jsou na př. zákon branný, trestní, tiskový, spolkový a p. Tyto poslednější zákony nejsou vlastně ničím jiným, nežli nařízení, která odpovídají zásadám rozumovým. Zákon církevní a státní liší se od božského (přirozeného nebo zjeveného) zákona tím, že prvnější se vztahuje jen skutky a slova, božský však se vztahuje i na naše myšlení a žádosti. (Sv. Tom. Aq.)

Přece však zákony, které dávají zástupcové boží, jsou jen tehdy **opravdovými** zákony, neodporují-li ani přirozenému, ani zjevenému zákonu.

Není zákona proti zákonu božímu. Kdyby poroučel něco jiného císař a něco jiného jeho služebník, místodržitel, musí se poslouchati císaře. Podobně jest zde. Kdyby tedy zástupcové boží poroučeli něco, co Bůh zakazuje, pak platí slovo sv. Pavla: „Více sluší poslouchati Boha než člověka.“ (Sk. 5. 29.) Vzpomeňme jak si počínali 3 mládenci v peci ohnivé a 7 bratří makkabejských.

Přikázání Boží nikterak neodnímají člověku pravé svobody.

Spíše činí člověka nezávislým na tvorech. Hříšník naproti tomu upadá do hanebného otroctví; podobá se rybě chycené na udici. „Kde jest Duch Boží, tam jest svoboda.“ (2. Kor. 3. 17.) Hřích vede k otroctví, cnost však nás činí svobodnými. Proto se říká: Deo servire regnare est. (Bohu sloužiti, jest panovati.) — Ostatně svoboda nikterak nezáleží v tom, abychom mohli dělati, co se nám zachce. Vždyť hranice svobody tvoří již právo jiných lidí. Svoboda jest právo, směti konati všecko dovolené. Bohužel se slova „svoboda“ zneužívá. Mnozí jím rozumí **nevázanost** a nazývají uzdu, kterou zákony kladou jejich špatným choutkám, tyranstvím a despotismem. Chtějí se vyprostiti od Boha a jeho přikázání. Jejich touha po svobodě čili liberalismus (liber = volný) drží se zásady: buď živ bez ohledu na Boha, jakoby žádného Boha nebylo. V tomto smyslu dávej zákony, vychovávej mládež, piš noviny a knihy. Taková snaha nezasluhuje jména „svobody“, nýbrž „bezbožnosti“. Jiní zase pod svobodou rozumí: **svobodu pro sebe** a otroctví pro jiné. Odtud pochází, že se lidé nazývají liberály (milující svobodu) a při tom často jsou lidmi nejnesnášelivějšími (nejintolerantnějšími). Jejich svoboda není než snahou, potlačiti právo slabšího. Kdo má pořád v ústech slovo svoboda, tomu jistě chybí v srdci.

2. O svědomí.

Z poznání zákona pochází svědomí.

1. Svědomí jest vědomí o tom, zda-li úkon dle zákona jest dovolen nebo nedovolen.

Toto vědomí povstává odtud, že nás **rozum** v jednotlivých případech, kdy máme jednati, upozorňuje, co se má státi dle zákonů nám známých. Rozum nám tedy přivádí na vědomí zákon a naši povinnost. Toto vědomí se nazývá svědomí. Svědomí jest tedy činnost rozumu. Ono však také, jak víme, pobádá i naši vůli mocně k dobrému. Poněvadž nás svědomí upozorňuje na vůli boží, nazývají ho mnozí světcové **„hlasem božím"**. „Svědomí jest hlas boží, který se ozývá jako zákonodárce a soudce. (Sv. Tom. Aq.) Jako kazatel v kostele povzbuzuje, hrozí a těší, právě tak ve chrámě duše káže svědomí. (Sv. Chrys.)

Svědomí se ozývá takto: Před skutkem nás povzbuzuje a varuje, po skutku naplňuje klidem nebo nepokojem podle toho, je-li skutek dobrý nebo zlý.

Kaina a Jidáše naplnilo svědomí nepokojem. „Lidský soudce se nechá mnohdy uplatiti, lichocením získati, nebo bázní zastrašiti, nikoliv však soudcovský dvůr našeho svědomí." (Sv. Chrys.) Svědomí je tedy dobré nebo zlé. **Dobré** svědomí naplňuje nás veselostí a zapuzuje smutek jako slunce mraky. (Sv. Chrys.) Oslazuje všecky hořkosti života; jest jako med, jenž netoliko jest sladký, nýbrž i největší hořkost oslazuje. (Sv. Aug.) Přísloví praví: „Dobré svědomí jest nejlepší poduškou." Nejvíce upokojuje člověka v hodině smrti. „Dobré svědomí jest „okoušením nebe". (Sv. Chrys.) **Zlé** svědomí naplňuje nepokojem a mrzutostí; jest to červ, jenž vylezl ze hniloby hříchu (Sv. Tom. Aq.) a jenž nikdy neumírá. (Mar. 9. 43.) Zlé svědomí strpčuje všecky radosti života, jest jako meč Damoklův, jenž byl zavěšen na žíni nad jeho hlavou a připravoval ho o všecky radosti při hostině. Kdo má zlé svědomí, podobá se na smrt odsouzenému zločinci, jenž vzdor všem požitkům, jichž se mu v posledních hodinách poskytuje, nikdy není v pravdě veselým. (Sv. Bern.) Zlé svědomí se často jeví i zevně, zvláště v pohledu.

Vůle člověka může svědomí na čas potlačiti. Odtud pochází, že mnohý člověk má **útlé,** mnohý pak **otupělé** svědomí.

Útlé svědomí varuje před nejmenší chybou, **otupělé** sotva před největší chybou. Útlé svědomí podobá se zlaté váze, která udává skoro i nejmenší prášek; otupělé svědomí se podobá senné váze, která se nepohne ani pod jedním kilogramem. Útlé svědomí měli světcové; lekali se nejmenší urážky Boha; otupělé svědomí mají světáci; tito si nevšímají ani toho, co je patrně smrtelným hříchem. Takoví lidé však nic méně kladou velikou váhu na maličkosti; cedí komáry, ale polykají velbloudy. (Mat. 23. 24.) Člověka, který má útlé svědomí, nazýváme svědomitým, člověka se svědomím otupělým, nesvědomitým.

Kdo si navykne konati zlé skutky, má potom svědomí **široké** (laxní). Opakem tohoto svědomí jest svědomí **úzkostlivé** (skrupulosní).

Kdo má svědomí **laxní,** považuje největší hříchy za dovolené; takový říkává: jednou jest nikdy; často není vždy; chybovati jest lidské; jiní to také dělají a p.; on ve svém spuštěném životě nedbá již nic svědomí, jako člověk, jenž bydlí u vodopádu (nebo u železnice), ponenáhlu si zvykne na hluk a pak již docela dobře spí. (Sv. Vinc. Fer.) Kdo však má svědomí **úzkostlivé,** považuje i dovolené věci (nevinnou zábavu, píseň nějakou a p.) za hřích. Skrupulant se podobá plachému koni, jenž se leká i stínu nějakého stromu nebo kamene, jako by tam stál lev nebo tigr, a tím uvádí povoz v nebezpečí; tak také skrupulant vidí nebezpečí tam, kde ho není, a takto snadno upadá v neposlušnost a jiné hříchy. (Scar.) Úzkostlivost nemá svůj původ snad ve špatném poznání, nýbrž v nepořádku mysli; tento nepořádek kalí rozum. „Příčina všeliké úzkostlivosti jest pýcha." (Sv. Fr. S.) Každý skrupulant jest zbabělým a proto nemůže se státi dokonalým; podobá se bázlivému vojáku, jenž si netroufá s nepřítelem bojovati, nýbrž hned skládá zbraň. Skrupulant se nesmí zdržovati při svých pochybnostech; nebo ony jsou jako klih nebo smůla, protože tím více lpí, čím více se jich dotýkáme. (Scar.) Skrupulant si nemá všímati svých pochybností a má směle konati právě to, co mu jeho pochybnost zakazuje. (Sv. Alf.) Musí svého zpovědníka úplně poslouchati, sice jinak se nevyléčí, nýbrž konečně zblázní. (Sv. Alf.) Skrupulant nesmí věřiti svému vlastnímu úsudku a musí nedůvěřovati svému zdání, ba úplně si ho musí nevšímati. Jen takto se zbaví své úzkostlivosti, která obyčejně pochází z pýchy a ze zatrzelého lpění na svém mínění. (Mar. Lat.) Kdo chce vykonati něco velikého pro Boha, má se bedlivě chrániti příliš uvažovati; kdyby tak byli jednali apoštolové, jakživi by se nebyli odhodlali poučovati lidstvo. (Sv. Ign. L.)

2. Kdo jedná proti svému svědomí, dopouští se hříchu.

Svědomí totiž vlastně není nic jiného než zákon, použitý v jednotlivých případech. Kdo tedy jedná proti svědomí, jedná proti zákonu. Sv. Pavel praví, že ten hřeší, kdo jedná proti svému přesvědčení. (Řím. 14. 23.) Kdo tedy na př. ve čtvrtek se domnívá, že je pátek a přes to lehkomyslně jí masa, hřeší. Z téhož důvodu jinověrci, kteří z klamného přesvědčení drží se svého náboženství, jsou bez viny.

3. O dvou přikázáních lásky.

1. Nejdůležitější přikázání jsou 2 přikázání lásky, totiž přikázání lásky k Bohu a k bližnímu; neboť v nich jsou obsažena všechna ostatní přikázání.

Když jedenkráte jistý učitel zákona se tázal Krista, které je první přikázání, pravil Kristus: **„Milovati budeš Pána, Boha svého, z celého srdce svého,** (= svou vůlí) **ze vší duše své** (= svým rozumem), **a ze vší mysli své** (= svým citem) **a ze vší síly své** (= ve svých skutcích). **Toť jest první přikázání. Druhé pak jest podobné jemu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého."** (Mar. 12. 30.) Již i ve starém zákoně Bůh podobnými slovy poručil milovati Boha (5.

Mojž. 6. 5.) i bližního. (3. Mojž. 19. 18.) — Ve dvou přikázáních lásky jsou **obsažena všecka ostatní přikázání.** To pochází odtud, že tato 2 přikázání mají vliv na všecky duševní síly člověka a je řídí: rozum, cit, vůli, jakož i skutky. (Všimni si výše uvedených slov Kristových!) Jako tedy větve vyrůstají ze společného kmene, tak z těchto dvou přikázání vyplývají všecka ostatní přikázání. Ostatní přikázání jen přiostřují v jednotlivostech to, čeho žádají přikázání lásky. Proto praví Kristus: „**Na těchto dvou přikázáních závisí celý zákon** i proroci." (Mat. 22. 40.) Dle toho tedy v rodinách, státech, zemích a obcích nebylo by třeba žádných jiných zákonů, než zákona lásky, kdyby se všichni všudy dle něho řídili. (Allioli.)

Ve přikázání lásky k Bohu jsou obsažena první čtyři přikázání boží, ve přikázání lásky k bližnímu ostatní přikázání boží, jakož i přikázání, konati skutky milosrdenství.

První **čtyři** přikázání boží týkají se Boha. Jakožto náš svrchovaný král žádá Bůh v 1. přikázání klanění se jemu a věrnost, ve 2. úctu, ve 3. složiti jemu, ve 4. úctu k jeho zástupcům na zemi. Ostatních **šest** přikázání týká se bližního a zakazují, jemu škoditi: na životě (5. přikázání), na nevinnosti (6. přikáz.), na majetku (7. přikáz.), na cti (8. přikáz.), na tom, co mu náleží (9. a 10. přikáz.), Přikázání Kristovo: **konati skutky milosrdenství** (Mat. 25. 31. a další), doplňuje druhou řadu desatera božích přikázání, týkajících se bližního; neboť toto přikázání ještě vyžaduje, bližnímu v nouzi pomáhati. — Že posledních 6 přikázání božích spolu souvisí, dává Kristus na srozuměnou svou odpovědí bohatému mládenci; neboť začíná vypočítávati přikázání, týkající se bližního, zákazem vraždy. (Mat. 19. 18.; Luk. 18. 20.) Také sv. Pavel pohlíží na přik. 5.—10. jako na samostatnou souvislou řadu přikázání. (Řím. 13. 9.)

2. Kdo tedy plní přikázání lásky k Bohu a bližnímu, plní tím všecka přikázání a dojde tedy spasení.

Kdo zachovává 2 přikázání lásky, zachovává všecka přikázání, protože právě všecka ostatní přikázání v těchto dvou jsou obsažena. Proto praví sv. Pavel: „Plnost zákona jest milování." (Řím. 13. 10.) — Bez lásky k Bohu a k bližnímu však není spasení. Proto praví sv. Jan: „Kdo nemiluje, zůstává ve smrti." (1. Jan 3. 14.) Kdo žije bez lásky, jest mrtev. (Sv. Fr. Sal.) A sv. Pavel: „Nemiluje-li kdo Pána našeho Ježíše Krista, budiž proklat." (1. Kor. 16. 22.) K chůzi je nám třeba dvou nohou; chceme-li kráčeti k nebi a k Bohu, musíme míti lásku k Bohu a k bližnímu. (Sv. Aug.) Pták se může povznésti k nebi jen tehdy, má-li dvě křídla, my jen na dvou perutích lásky k Bohu a k bližnímu. — Sv. Augustin praví k Bohu: „Co jest přece člověk, že Ty chceš býti od něho milován a jemu, nechce-li toho činiti, hroznými tresty vyhrožuješ?"

3. Přikázání lásky k blížnímu jest podobno přikázání lásky k Bohu, protože jednoho tohoto přikázání bez druhého vyplniti nelze.

Láska k Bohu jest **nerozlučně spojena** s láskou k bližnímu. Jako v zrnku jest obsažena rostlina, tak jest v lásce k Bohu obsažena láska k bližnímu. „Obě přikázání lásky mají tedy tu vlastnost, že jednoho bez druhého nelze zachovávati." (Sv. Aug.) Proto Písmo sv. mluví mnohdy jen o jednom přikázání lásky, hned o přikázání lásky k Bohu, hned zase o přikázání lásky k bližnímu, protože jedno je ve druhém obsaženo. (Sv. Aug.) „Praví-li někdo: „Já miluji Boha," ale nenávidí přece bratra svého, lhář jest." (1. Jan 4. 20.) Kdo miluje Boha, nemůže nenáviděti člověka, a kdo nenávidí člověka, nemůže milovati Boha. (Sv. Jeron.) Láska, totiž láska k Bohu, jest dobrotivá, nezávidí, nemyslí zlého. (1. Kor. 13. 4.—7.) **Láska k bližnímu** jest tedy nejlepším **zkušebním kamenem lásky k Bohu.** Kdo se na svého bližního (byť jen na jediného) zlobí, jej nenávidí, jemu závidí, jemu škodí (na zdraví, nevinnosti, majetku nebo cti, nebo kdo nedává almužny), ten nemá lásky k Bohu. „Nespravedlnost, jíž se někdo dopouští, jest důkazem, že nemá lásky Bohu." (Sv. Aug.) Závist ukazuje patrně, že člověk nemá pražádné lásky k Bohu. (Sv. Efr.)

4. Kdo má tedy lásku k bližnímu, plní obě přikázání lásky a tím tedy všecka přikázání.

Sv. evandělista Jan napomínal stále křesťany slovy: „Synáčkové, milujte se vespolek." Když se ho tázali, proč jim říká stále totéž, pravil: „Budete-li míti lásku vespolnou, naplníte tím celý zákon." Tak mluvíval často i sv. Pavel. (Řím. 13. 8.; Gal. 5. 14.) Spasitel slibuje (ve své rozmluvě s bohatým mládencem) věčný život již tomu, kdo plní onu řadu desatera přikázání božích, jež se týkají bližního. (Mat. 19. 18.) Také přislibuje při soudu věčném blaženost věčnou těm, kteří svým bližním v nouzi pomáhali, kteří tedy konali skutky milosrdenství. (Mat. 25. 31.)

5. Schopnost a ochotnost k milování Boha a bližního dostáváme zároveň s milostí posvěcující.

Sami ze sebe nejsme schopni, Boha nade všecko milovati. S námi lidmi po hříchu dědičném má se právě tak, jako s palmami, které ze své vlasti byly k nám přeneseny; rády by nesly u nás ovoce, ale přece nikterak nemohou nésti zralých a chutných datlí; toho jsou schopny jen v oněch šťastnějších krajinách. Zcela tak se má s naším srdcem; ono by rádo milovalo Boha, ale nemá k tomu síly; k opravdové lásce k Bohu může se povznésti jen tehdy, je-li oživeno nebeskou milostí. (Sv. Fr. Sal.) Chtění sice jest ve mně, ale činění dobrého nemohu docíliti. (Řím. 7. 18.) Teprve tehdy, když na křtu sv. nebo ve svátosti pokání Duch sv. v nás zavítá, přináší s sebou lásku k Bohu do našeho srdce. Proto praví sv. Pavel: „Láska boží rozlita jest v srdcích našich **zkrze Ducha sv.,** kterýž dán jest nám." (Řím. 5. 5.) S láskou k Bohu přichází současně do našeho srdce láska k bližnímu. (Sv. Aug.) Láska k Bohu a k bližnímu jest vlastně jedna a táž láska, jen její předmět, k němuž se odnáší, jest různý. Jsou to dva potoky z téhož pramene tekoucí, 2 větve z téhož kořene. „Kristus proto udělil apoštolům dvakráte Ducha sv. (když totiž na ně dechl a o slavnosti Letnic, poněvadž Duch sv. nám uděluje dvojí lásku)." (Sv. Aug.) Duch sv. byl poslán s nebe na zem. Byl seslán s nebe, by lidé milovali Boha; byl poslán na zem, by lidé milovali bližního. (Sv. Honorius.)

4. Přikázání lásky k Bohu.

V povaze lidské jest, že člověk nachází zalíbení na tom, co poznává jakožto krásné a dobré. Tato záliba na krásném a dobrém a snaha po tom nazývá se **„láska“**. (Jak patrno, je tedy láska činností rozumu, citu a vůle zároveň.) Jest láska přirozená, t. j. láska k příbuzným; dále smyslná láska, nachází-li někdo zálibu na některé osobě (nebo na zvířeti, předmětu nějakém) pro její pomíjející přednosti. Láska k Bohu však jest svatá láska.

1. Boha máme milovati proto, že to Kristus poroučí; dále proto, že Bůh jest bytost nejkrásnější a nejdokonalejší a protože nás nekonečně miluje a ustavičně nám dobrodiní prokazuje.

Kristus poroučí Boha milovati, neboť praví: „Milovati budeš Pána, Boha svého, z celého srdce svého, z celé duše své, ze vší mysli své a ze vší síly své. (Mar. 12. 30.) — Bůh jest bytost **nejkrásnější**; neboť když již pozemské věci jsou tak krásné, jaká teprve jest asi krása Boha, jenž všecky tyto věci učinil? (Moudr. 13. 3.) Vždyť čeho někdo sám nemá, toho nemůže dáti jiným. Kdo jinému půjčuje 100 K, musí napřed sám těch 100 K míti, ba ještě mnohem více, jinak by nemohl tolik peněz půjčiti. Z této příčiny musí míti Bůh všecky dokonalosti, jimž se na tvorech podivujeme. „Příčinou lásky k Bohu jest Bůh sám.“ (Sv. Bern.) Bůh svou největší krásou a nepochopitelnou dobrotou vábí k sobě všecky duše a všecka srdce. (Sv. Fr. Sal.) **Láska Boha** k nám ukázala se nejvíce tím, že poslal svého jednorozeného Syna na zem, aby nás vykoupil. Kristus sám praví: „Nebo tak Bůh miloval svět, že svého jednorozeného Syna vydal.“ (Jan 3. 16.) Bůh poslal svého jednorozeného Syna, by ne jako král lidí, nýbrž jako služebník na zemi žil; a nikoliv aby žil a umřel jako jiní lidé, nybrž aby žil ve mnohých strastech a pronásledováních a umřel na kříži. (Alb. Stolz.) Bůh vydal svého Syna, kterého tak nekonečně miluje. I rodičové zpravidla milují své děti tím více, čím méně dětí mají; nejvroucněji milují svého jedináčka. Kterak tedy asi Bůh miloval svého jednorozeného Syna. A přece ho vydal. (Alb. Stolz.) Dejme tomu, že by nějaký pán se procházel u moře se svým synem a se služebníkem. Služebník by při tom padl z neopatrnosti do moře. Tu by poslal pán svého syna za ním, aby jej s nebezpečím vlastního života vytáhl. Zdaž by toto již nebylo nejkrásnějším důkazem, že onen pán miluje svého služebníka? Zda-li by takový služebník rovněž nemiloval svého pána? Nuže podobně se má s vykoupením. Proto volá sv. Augustin: „Abys služebníka zachránil, vydal jsi, ó Pane, svého Syna.“ Proto nás napomíná sv. Jan: „Milujmež Boha, protože Bůh nás dříve miloval.“ (1. Jan 4. 19.) — Bůh nám neustále prokazuje **dobrodiní**; nebo Bůh nám dal všecko, co nám jest milo. On nám dal život, zdraví, denní živobytí, oděv, obydlí a mnoho jiného. Co jsem, co mám, ó Otče, tvým jest darem! „Všeliké dání výborné a každý dar dokonalý s hůry jest od Otce světel.“ (Jak. 1. 17.) „Co máš, člověče, čeho bys nebyl obdržel?“ (1. Kor. 4. 7.) Poněvadž však těchto

dobrodiní stále požíváme, proto se stává, že si jich téměř ani neuvážíme. Proto si máme častěji všímnouti lidí, kteří těchto darů nemají, na př. slepých, nemocných, chudých. Pak teprve poznáme, jak jsme šťastnými u přirovnání k nim a více zahoříme láskou k Bohu. Kdybychom pozbyli zraku a sluchu a mimo to ochromli na rukou i nohou, a dovedný lékař by nás úplně vyléčil, zajisté bychom jej milovali až do smrti. A hle, Bůh nám nejenom všecko toto, nýbrž i mnoho jiného udělil. Jak mnoho jej tedy povinni jsme milovati! Děti milují ty, kteří jim dali život, ba to činí jistou měrou i zvířata. Kdo by tedy nechtěl milovati toho, jenž ho stvořil, byl by horším než zvíře. Již pomyšlení, že nám Bůh dal život, zavazuje nás, milovati jej nade všecko. (Sv. Bas.)

2. Lásku k Bohu ukazujeme tím, že Boha máme stále na mysli, jeho přikázání zachováváme, bližního milujeme, pro čest boží horlíme a ochotně přijímáme, co Bůh na nás sesílá.

Dítě miluje krásnou obrázkovou knihu (má ji rádo), t. j. často na ni myslí, rádo se na ni dívá, nedá jí za nic, chválí ji, má rádo toho, kdo mu ji dal a t. d. Podobně se má s člověkem, který miluje Boha. Jest nesprávno domnívati se, že láska k Bohu jest toliko věcí citu, že je to jakási záliba nebo radost na Boha. Nikoliv, nýbrž tato láska se více zakládá v rozumu a vůli: člověk poznává Boha jakožto nejvyšší dobro a proto si ho váží nade všecky tvory. (Činnost rozumu.) Výsledek toho vážení si Boha jest snaha, by tohoto nejvyššího dobra dosáhl varováním se hříchu a životem bohumilým. (Činnost vůle). „Láska k Bohu nezáleží snad jen v radosti a něžných citech, sice by jinak Kristus Pán nebyl miloval svého Otce, když byl smuten až ke smrti. (Sv. Fr. S.)

1. Kdo Boha miluje, často myslí na Boha, mluví také rád o Bohu a rád slyší o Bohu mluviti.

Láska jest touha po věci, bychom s ní mohli se spojiti. Odtud pochází, že člověk stále myslí na to, co miluje. Proto praví Kristus: „Kde jest poklad tvůj, tam jest i srdce tvé.“ (Mat. 6. 21.) Duše, která miluje Boha, povznaší se ustavičně k němu.“ (Sv. Aug.) Kdo tedy Boha miluje, koná své práce s tím **dobrým úmyslem**, by Boha ctil. Podobá se lodi, která sice jede různým směrem, na které však jehla magnetická vždy ukazuje k severu. (Sv. Fr. Sal.); nebo tělesům pozemským, která jsou vždy přitahována ke středu zemskému. Kdo tedy Boha miluje, ten i při své práci vysílá k Bohu **střelné modlitby**, na př.: Ježíši, Bože můj, miluji tě nade všecko. (Odp. 50 dní.) Všecko ku větší cti a slávě Boží. (Sv. Ign. L.) Všecko ke cti mého Boha, k rozmnožení chvály a cti jeho. (Bl. Klem. Hofb.) Můj Bože a mé všecko. (Sv. Fr. Ass.) Kdo Boha miluje, podobá se tedy andělům, kteří ustavičně patří na tvář boží. (Sv. Bonav.) — Kdo Boha miluje, **rád mluví o věcech božských**. Nebo čeho jest srdce plno, tím přetékají ústa. (Mat. 12. 34.) Jazyk ukazuje, po čem srdce touží; nebo ústa kradou srdci myšlenky a ukazují je. (Sv. Efr.) Než často se lidé vysmívají slovům člověka, zaníceného láskou boží. „Řeč lásky zní barbarsky tomu, kdo sám nemiluje.“ (Sv. Bern.) Kdo Boha miluje, rád o Bohu slyší. Proto praví Kristus: „Kdo z Boha jest, slovo boží slyší.“ (Jan 8. 47.)

2. Kdo Boha miluje, chrání se hříchu a nelpí svým srdcem na statcích a radostech pozemských.

Kdo Boha miluje, chrání se hříchu proto, poněvadž hřích jej odtrhuje od Boha. Proto praví Kristus: „Miluje-li kdo mne, **řeč mou zachovávati bude.**“ (Jan 14. 23.) Kdo Boha miluje, bojí se ovšem urážky Boha, nikoliv však trestu božího; nebo kdo Boha miluje, tomu není třeba báti se trestu. *Proto praví sv. Jan: „Dokonalá láska vyhání bázeň “* (Jan 4. 18.) — Člověk, jemuž je horko, svléká šat; kdo má v srdci oheň lásky boží, odkládá žádosti po pozemských statcích a požitcích. Jako smrt odděluje duši od těla, tak láska k Bohu odděluje naši duši od věcí smyslných.“ (Sv. Řeh. Vel.) Láska k Bohu a láska ku světu nemohou tedy vedle sebe obstáti.

3. Kdo miluje Boha, miluje i bližního.

Kdo miluje Tvůrce, miluje i to, co jest od něho stvořeno. (1. Jan 5. 1.) Kdo miluje přítele, jistě bude si vážiti i jeho dětí a jeho podobizny a bude je milovati. Nuže, bližní jest dítkem božím, podobiznou boží. Kdo tedy Boha miluje, bude milovati i bližního.

4. Kdo Boha miluje, rád pracuje pro čest boží.

Kdo si opatřil knihu, která se mu velice líbí, přemlouvá i jiné, aby si ji koupili Přeje si, aby se tato kniha hodně rozšířila. Tak také kdo miluje Boha, přeje si, by všichni lidé Boha lépe poznávali a milovali. „Horlivost jest dílem lásky: kdo nehorlí, ten nemiluje.“ (Sv. Aug.) Kdo Boha miluje, rmoutí se, ba zlobí se, vidí-li, že lidé Boha urážejí; vzpomeňme, jak Mojžíš ve hněvu uhodil o zem kamenými deskami přikázání, když viděl, kterak se Židé klaní zlatému teleti. (2. Mojž. 32.) Naopak se zase raduje, kdo Boha miluje, vidí-li, že úcta Boha se rozmáhá. (Filip. 1. 18.) Kdo Boha miluje, vynakládá všecko, by lidi bloudící na pravou cestu uvedl. Považme, kterak apoštolové a missionáři s největší obtíží hlásali evangélium, nebo co všecko učinila sv. Monika pro svého syna Augustina. Vždyť i láska k Bohu to jest, která pudí sv. anděly, pečovati o spásu lidí. Láska boží nás pobádá modliti se: „Posvěť se jméno tvé.“

Kdo Boha miluje, děkuje Bohu za přijatá dobrodiní a ochotně snáší utrpení, která Bůh sesílá.

Kdo má někoho rád, vidí rád, dostává-li od něho psaní, byť byl listonoš, jenž psaní přináší, sebe ošklivější. Tak také kdo miluje Boha, ochotně přijímá, co Bůh sesílá, ať jest to dobrodiní, nebo utrpení. Takový tedy, když obdržel **dobrodiní,** počíná si jako Noe, když vystoupil z archy (1. Mojž. 8.), jako uzdravený málomocný (Luk. 17. 16.), jako tři mládenci v peci ohnivé (Dan. 3.), nikoliv však jako krkavec, jenž se již do archy nevrátil a na svého živitele zapomněl. (1. Mojž. 8. 6.) Kdo Boha miluje, nezapomene na modlitbu večer a před jídlem a po jídle. Byť byl dar sebe menší, vděčnými máme býti vždy. Nevděčnost je vždy známkou hrubého srdce. — Ano i **utrpení,** které Bůh na nás posílá, máme ochotně přijímati. Tak činil Job. (Job 1. 21.) Sv. Pavel byl pln radosti při všech svých svízelích. (2. Kor. 7. 4.) Vzpomeňme, jak radostně umírali apoštolové a mučedníci; vzpomeňme, jak sv. Terezie řekla: „Pane, buď trpěti, nebo umříti.“ »Srdce, které miluje Krista, miluje i kříž.“ (Sv. Fr. Sal.) Čím více kdo touží pro Boha trpěti a býti ponížen, tím větší jest jeho láska k Bohu;

tato touha jest nejjistější známkou onoho nebeského plamene. (Sv. Vinc. P.) Kdo Boha miluje, podobá se slunečnici, která i v pošmurných dnech obrací se po slunci. (Sv. Fr. S.) Kdo však Boha nemiluje, ten se domnívá, že utrpení života směřovalo proti němu, nerozumci. (Moudr. 5. 21.)

3. Boha máme milovati ze vší síly své a více, než všecko ostatní na světě.

Láska k Bohu má tedy býti obzvláštní láskou, **zálibou.** (Sv. Tom. Aq.) Proto také nepraví Kristus jen beze všeho: „Milovati budeš Boha“, nýbrž: „Milovati budeš Boha . . . z celého srdce, ze vší duše, ze vší mysli své a ze vší síly své.“ (Mar. 12.) Pravá míra lásky k Bohu jest, abychom jej milovali bez míry. (Sv. Bern.)

Boha milujeme **ze vší síly své,** vztahujeme-li všecko na Boha: své myšlenky, slova i skutky. (Sv. Tom. Aq.)

Již vstávajíce máme mysliti na Boha, potom při oblékání, umývání, při jídle, práci atd. Všichni tvorové, ba i nejnepatrnější maličkosti (zpěv ptáků, vůně květin, hudba a p.) zavdávají tomu, kdo Boha miluje, příležitost, aby myslil na velebnost tvůrce. „Svět mluví k tomu, jenž Boha miluje, řečí němou, ale jemu velmi srozumitelnou.“ (Sv. Aug.)

Boha milujeme nade všecko na světě, jsme-li hotovi, vzdáti se ihned všeho, kdyby toho Bůh žádal.

Bůh totiž jest naším nejvyšším cílem, tvorové pak jsou jen prostředkem k dosažení tohoto cíle. Proto jsme povinni, **vzdáti se jich, bychom dosáhli Boha.** Máme tedy býti hotovi vzdáti se pro Boha svého tělesného života, jako tři mládenci v Babyloně; máme býti hotovi, opustiti své příbuzné k vůli Bohu, jako Abraham; ba otec musí i jediného svého dítěte se vzdáti, žádá-li toho Bůh, jako Abraham se vzdával Isáka. Bůh jest jako poklad nebo perla, jichž lze obdržeti jen tehdy, dá-li člověk za ně něco. (Mat. 13. 44.) Proto Bůh zkouší každého spravedlivého, aby viděl, miluje-li on více Boha než věci pomíjející. (5. Mojž. 13. 3.) Bůh se však mnohdy spokojuje pouze naší dobrou vůlí. (Sv. Fr. Sal.) Bůh nám neodnímá vždy naší zamilované věci, vidí-li, že jsme odhodláni, jí se vzdáti. Vzpomeňme na obět Abrahamovu na hoře Moria. — Kdo se v neštěstí příliš rmoutí ten nemiluje Boha nade všecko. Proč asi? Také ten, kdo z bázně lidské nekoná skutků dobrých, nemiluje Boha nade všecko; neboť přízeň lidská jest mu milejší, než přízeň Boha. „Jakou potupu, jaké tresty trpí mnohdy lidé k vůli jedinému tvoru, kterého milují; co bychom měli teprve trpěti k vůli Bohu. (Sv. Chrys.)

Smíme milovati i tvory, ale jen k vůli Bohu.

Na tvorech smíme míti zalíbení potud, pokud nám napomáhají k tomu, bychom sloužili Bohu. Máme ve tvorech milovati Tvůrce, nikoliv však milovati je pro ně samy. Sv. František Sal. praví: „Smíme sice vedle Boha milovati ještě jiné předměty, ale ani jediného z nich jinak, než v Bohu a k vůli Bohu.“ Bůh se nazývá **Bohem horlivým** (2. Mojž. 20. 5.), poněvadž nestrpí, bychom mimo něj ještě něco jiného milovali. „On chce býti v našem srdci buď králem, nebo ničím.“ (Sv. Fr. Sal.) Bůh netrpěl, aby zbožný Jakob přílišně miloval svého nejmladšího syna Josefa; proto mu jej

na nějaký čas odňal. Později zrovna tak se stalo s Benjamínem. Podobně činí až po dnes Bůh i s námi. Kristus praví: „Kdo miluje otce nebo matku více než mne, není mne hoden.“ (Mat. 10. 37.) Sv. Augustin praví: „Ten miluje Boha velmi málo, kdo mimo Boha miluje ještě něco jiného, leda by to miloval z lásky k Bohu.“ Sv. František Sal. praví: „Kdybych věděl, že v mém srdci jest jen nějaká stopa náklonnosti, která není od Boha nebo pro Boha, okamžitě bych ji vyhladil; neboť raději bych ani nežil, než abych Bohu zcela nenáležel.“ — Jako tělo **umírá,** když jest **odděleno,** podobně i duše. Hrozba prorokem vyslovená modlářským Židům: „Rozděleno jest srdce jejich, nyní zahynou!“ (Os. 10. 2.) Jest důkazem, že duše toho, jenž Boha nemiluje z celého srdce, jest mrtva.

4. Láska k Bohu nám přináší veliký účinek: sjednocuje nás s Bohem, zjednává nám odpuštění hříchů, zvláštní radosti na zemi a po smrti. Láskou k Bohu docházíme také osvícení rozumu, posilnění vůle a pravého duševního pokoje.

Jako žádostivost jest pramenem všeho zla, tak jest svatá láska kořenem všeho dobra. (Sv. Aug.) **Olej** jest obrazem lásky k Bohu. Vystupuje vzhůru, svítí a t. d., podobně působí láska k Bohu Rovněž **oheň** působí podobně jako láska k Bohu; vystupuje vzhůru, svítí, hřeje, očisťuje a stále se rozšiřuje. **I zlato** jest obrazem lásky k Bohu. (Ž. 44. 10.) — Kdo miluje Boha, má v sobě Ducha sv., proto jest ten, jenž miluje Boha, **s Bohem spojen.** „Láska působí, že Bůh jest v našem srdci přítomen jako v nebi.“ (Sv. Aug.) Miluj Boha a budeš míti Boha; nebo nelze Boha milovati a nemíti ho. Pozemské věci však, jako zlato, čest, lze milovati a přece jich nemíti. (Sv. Aug.) Kristus praví: „Kdo miluje mne, toho Otec můj bude milovati; a k němu přijdeme a příbytek svůj u něho učiníme.“ (Jan 14. 23.) Sv. Jan praví: „Kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.“ (1. Jan 4. 16.) Lásky k Bohu a milosti posvěcující nelze od sebe odloučiti; kde jest jedna, tam jest i druhá. — Láskou k Bohu docházíme **odpuštění hříchů.** Kristus praví o hříšnici Magdaleně: Mnoho hříchů se jí odpouští, protože milovala mnoho.“ (Luk. 7 47.) Láska přikrývá množství hříchů. (1. Petr. 4. 8.) Jako oheň ničí rez, tak láska ničí rez hříchů. (Sv. Bonav.) Pole zarostlého trním a hložím nelze vyčistiti rychleji, než ohněm; právě tak jediná jiskra lásky k Bohu očisťuje srdce ode všech hříchů. Láska k Bohu nestrpí vedle sebe nic zlého. (Sv. Chrys.) Těm, kteří milují Boha, obrací Bůh i utrpení v **radost.** Sv. Pavel praví: „Víme pak, že milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému.“ (Řím 8. 28.) Utrpení Josefa Eg., trpícího Joba, Tobiáše, vedla jen k větším radostem. „Bůh snímá starosti s toho, kdo všecky své myšlenky na něho obrací.“ (Sv. Fr. S.) Mnohé světce oblažil Bůh tím, že se jim zjevil. Kristus slíbil: „Kdo mne miluje, toho Otec můj bude milovati; i já budu milovati jej a zjevím jemu samého sebe.“ (Jan 11. 21.) Proto mnohým světcům se zjevil Kristus, Matka Boží, andělé nebo svatí (Abrahamovi se ukázal Bůh v průvodu dvou andělů, opět pak se mu ukázal anděl při obětování Isáka; Tobiášovi se zjevil archanděl Gabriel; i Matce Boží a pěstounu Josefovi se často ukázali andělé; Štěpán při svém kamenování viděl nebe otevřené); nebo Bůh je neobyčejně osvítil ve věcech

božských, nápadně rychle vyslyšel jejich prosby, dodával jim vnitřní útěchy, jaké by jim celý svět nemohl poskytnouti a p. „Přátelé si sdělují tajemství, by se přátelství utvrdilo.“ (Hurter). Také Bůh zjevuje tajemství těm, kteří se těší jeho přátelství (t. j. kteří mají lásku k Bohu), by láska k Bohu (a tedy milost posvěcující) ještě více se v nich rozhojnila. Proto pravil Kristus apoštolům: „Nazval jsem vás přátely, neboť všecko, což jsem koli slyšel od Otce svého, oznámil jsem vám.“ (Jan 15. 15.) — Láskou k Bohu dosahujeme **radostí nebeských.** Sv. Pavel praví: „Čeho oko nevidělo, čeho ucho neslyšelo a co na srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteříž ho milují.“ (1. Kor. 2. 9.) To pochází odtud, že člověk, jenž Boha miluje, jest bohat všemi dobrými skutky. „Jako oheň nemůže zůstati klidným a nemůže se nasytiti, rovněž tak láska k Bohu; jakmile tato láska zmocní se některé duše, pudí ji neustále ku konání dobrých skutků.“ (Scar.) Proto praví sv. Pavel: „Láska Kristova pudí nás.“ (2. Kor. 5. 14.) Láska k Bohu trvá i v onom životě stále. (1. Kor. 13. 8.) Patření na Boha a milování Boha tvoří v nebesích dvě nerozlučné věci. (Sv. Fr. Sal.) V říši blažených duchů jest láska totéž, co jest tíže v říši těles; středem, k němuž všecko tíhne, jest Bůh. (Sv. Bonav.) — Kdo Boha miluje, dosahuje zkrze Ducha sv., v něm bydlícího, **osvícení rozumu.** Naše duše jest jako zrcadlo, v němž se ukazuje to, proti čemu jsme je obrátili. (Diez.) Obrátíme-li tedy svou duši láskou k Bohu, zazáří v ní božství, t. j. duše bude chápati jasně věci božské, bude osvícenou. „V lásce k Bohu záleží pravá moudrost.“ (Sir. 1. 14.) Jako okoušením medu nejlépe poznáme, jak jest sladký, tak i Boha nejlépe poznáváme, okoušíme-li ho láskou. (Sv. Kar. Bor.) Láska jest učebnicí veškeré bohovědy; ona naplnila nevzdělané muže, jako poustevníka Pavla, Antonína, Františka a j. svatou moudrostí. (Sv. Fr. Sal.) Sv. Dominik říkával: „V knize lásky jsem se více naučil, než v celém Písmě sv.“ (Corn. a L.) Jako železo žhavé snadno lze kovati, tak i duše zanícená láskou k Bohu, snadno přijímá všeliké působení Ducha sv. — Nic nedodává více **síly a zmužilosti,** než láska. Láska k mláďatům dodává bázlivé slepici tolik síly, že se i proti člověku brání. Láska matky k vlastnímu nemluvněti ulehčuje jí všecku námahu. Láska k honbě, rybářství a p. působí, že člověk nejhorší plahočení podniká, jakoby nic. „Láska snáší všecko, trpí všecko.“ (1. Kor. 13. 7.) Pro věci, které milujeme, neznáme žádné námahy, poněvadž máme rádi onu námahu, která je s nimi spojena. (Sv. Aug.) Dodává-li již láska přirozená tolik síly, co teprve zmůže láska k Bohu! „Miluješ-li Boha, budeš naplněn silou a zmužilostí a vykonáš největší věci.“ (Maria Lat.) — Duch sv., jenž přebývá v tom, kdo Boha miluje, přináší mu i **pokoj duševní.** Duch sv. je „Utěšitel“ (Jan 14. 26.) Kdo Boha miluje, cítí v sobě přítomnost boží. To mu působí větší požitek, než všecky radosti světské. „Jen ten má pravý pokoj, kdo má lásku.“ (Sv. Tom. Aq.) Kdo miluje, má radost; ten však se třese, kdo nemiluje. (Tom. Kp.) Kdo miluje Boha, má pravý pokoj, poněvadž jeho vůle úplně se podobá vůli boží. Tato podobnost a pokoj jest jedno a totéž. (Maria Lat.) — Kdo zakusil, jak milou a sladkou jest láska k Bohu, pozbude ponenáhlu záliby na všech pozemských radostech. (Sv. Alf.)

5. Na velikosti naší lásky závisí cena našich dobrých skutků jakož i stupeň naší budoucí blaženosti.

Naše **skutky** mají tím **větší cenu,** čím s větší láskou k Bohu je konáme. (Sv. Fr. Sal.) Bůh nehledí na velikost skutků, nýbrž na velikost lásky. Nepatrné skutky, vykonané z veliké lásky, mají mnohem větší cenu, než veliké skutky, vykonané z malé lásky. Nepatrná obět chudé vdovy měla před Bohem větší cenu, než všecky obětní dary boháčů. (Mar. 12. 41.) Proč? „Láska jest kořením dobrých skutků; čím více tohoto koření ony skutky v sobě mají, tím lépe Bohu chutnají.“ (Sv. Bonav.) Žádný skutek, není-li konán z lásky k Bohu, nemá ceny. (Sv. Fr. Sal.) Sv. Pavel praví, že dar řečí, umění, zázraků a proroctví, almužny a umrtvování nemá žádné ceny, chybí-li člověku láska k Bohu. (1. Kor. 13. 1.—3.) Dobré skutky bez lásky k Bohu jsou jako svítilny bez oleje. (Mat. 25. 8.) Jako měsíc má své světlo od slunce a beze slunce světlo své ztrácí, tak i zdrželivost bez lásky k Bohu nemá žádné zásluhy. (Sv. Bern.) Pokrmy bez koření nechutnají; tak i naše skutky před Bohem nemají chuti, chybí-li láska. (Sv. Bonav.) Bez plachet nemůže loď plouti a bez lásky jest naše konání a činění marné. (Sv. Chrys.) — Naše **blaženost** bude **tím větší,** čím větší stupeň lásky k Bohu při smrti budeme míti. „Kdo více miloval, bude i více oslaven.“ (Sv. Fr. Sal.) I otec odkazuje více dítěti, které více miloval. Sv. Augustin praví: „Láska je závažím lidí,“ t. j. jak veliká jest láska člověka, tolik platí onen člověk před Bohem. Již na zemi dostává **více milostí** ten, kdo Boha více miluje. Takovému člověku bude také více hříchů odpuštěno. Proto pravil Spasitel, když mu v domě Šimonově Magdalena padla k nohoum: „Odpouštějí se jí mnozí hříchové, protože milovala mnoho. Komu však se méně odpouští, miluje také méně.“ (Luk. 7.) Kdo Boha více miluje, dojde také většího poznání Boha. Jest to jako s ohněm; oheň svítí tím jasněji, čím více hoří. (K. Hugo.) Kdo Boha více miluje, dostává i citelné důkazy jeho lásky. (Maria Lat.) Máš-li lásku k Bohu, jsi bohatším než-li ti, kteří mají nesmírné poklady, ale Boha nemilují (Mar. Lat.); jsi bohat v Bohu. (Luk. 12. 21.) Kdo však nemá lásky k Bohu, jest chudým, ať jest to kdokoliv. (Sv. Bas.) V nesmírném zástupu svatých budou většinou ti, kteří se před světem zcela nic neskvěli. (Kol. 2. 3.—4.)

Láska k Bohu může býti **rozmnožena**: rozjímáním dokonalostí a dobrodiní božích, odříkáním se věcí pozemských a častým vzbuzováním lásky k Bohu.

Jako oheň se udržuje a rozmnožuje přikládáním dříví a uhlí, tak láska k Bohu **rozjímáním** o pravdách božích. (Sv. Vavř. J.) Zvláště rozjímání o utrpení Kristově jest způsobilým, aby v nás rozmnožilo lásku k Bohu. „Hora Golgota jest vysokou školou lásky.“ (Sv. Fr. Sal.) I ve slávě nebeské bude smrt Kristova nejmocnější pobídkou, která bude nebeské duchy zaněcovati láskou k Bohu. (Sv. Fr. Sal.) — I **odříkání se věcí pozemských** napomáhá ku rozmnožení lásky. Kus dřeva hoří tím lépe, čím více jsme ho vysušili a vlhkosti zbavili; rovněž tak v našem srdci může býti oheň lásky božské tím lépe rozdmýchán, čím více z něho odstraníme všechny hříšné náklonnosti. (Scar.) Jako kámen ihned padá ku středu zemskému, jakmile odstraníme překážky, tak i naše duše ihned se povznáší a to ještě rychleji k Bohu, středu a poslednímu cíli našeho života, jakmile se dokonale odtrhneme od toho, co nás k této zemi poutá. (Rodr.) Umenšování žádostivosti jest rozmnožování lásky k Bohu. (Sv. Aug.) Rovněž máme hodně často **vzbuzovati** lásku k Bohu. Jako vůbec každá dovednost cvikem se zdokonaluje, tak

i dovednost v lásce k Bohu častým vzbuzováním. Považme, kterak sv. František z Ass. po celé dny a noci stále opakoval slova: „Můj Bože a mé všecko!“ Vzbuzování lásky jest vůbec velmi důležitým, poněvadž nás přikázání lásky k Bohu obzvláště ku vzbuzování lásky zavazuje. (Sv. Tom. Aq.) Kdo lásky k Bohu nevzbuzuje, neplní přikázání lásky k Bohu. „Kdo tedy po celý měsíc zanedbává vzbuzování lásky, sotva jest bez těžkého hříchu.“ (Sv. Alf.) — Jako Bůh jest nesmírný, tak ani láska k němu nemá míti mezí. (Sv. Leo Vel.) Láska se podobá kruhu, poněvadž nemá žádného konce. (Sv. Dion. Ar.) — Než lásky nepřibývá makavě. Duše stává se jen schopnější k osvědčování lásky. (Sv. Tom. Aq.)

Láska k Bohu se ztrácí těžkým hříchem.

Láska k Bohu a těžký hřích nemohou vedle sebe obstáti. (Řeh. XIII. zavrhl opačné mínění Bajovo.) Objeví-li se na obloze těžké mraky, přestává slunce svítiti a hřáti; tak přestává světlo a plamen lásky k Bohu, jakmile někdo těžce zhřešil. (Sv. Tom. Aq.) Jako proud vody ihned uháší plamen, tak těžký hřích uháší plamen lásky k Bohu. Kdo však ztratil lásku k Bohu, toho duše jest od Boha úplně odvrácena a ku tvorům zcela obrácena. — Nic jiného mimo hřích, nemůže nás připraviti o lásku k Bohu. Proto volá sv. Pavel: „Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížectvo, ani mocnosti, ani věci přítomné ani budoucí, ... ani jiné stvoření nebude moci odloučiti nás od lásky Boží.“ (Řím. 8. 38.)

5. Opak lásky k Bohu: láska světská.

Ať jest člověk sebe ukrutnější, jeho srdce přece lpí na nějaké věci, nebo na některé osobě; přirozená povaha jeho srdce pudí jej k lásce. (Maria Lat.) Kdo tedy nemiluje nade všecko Boha, musí milovati nade všecko některého tvora.

1. Světskou lásku má, kdo na místo Boha miluje nade všecko peníze, požitky, pozemskou slávu nebo cokoliv jiného na světě.

Láska ke tvoru sama v sobě není ještě hříchem, nýbrž teprve tehdy, miluje-li člověk onoho tvora více než Boha. Kdo miluje některého tvora nade všecko, nazývá se světák. Všichni světáci jsou modláři. (Efes. 5. 5.) Lásku povinnou Bohu věnují tvoru: jeden penězům, jako Jidáš; jiný jídlu a pití, jako bohatec a mnozí jiní, jejichž bohem jest břicho (Filipp. 3. 19.); opět jiný cti, jako Absolon; čtvrtý pozemským rozkošem, jako Šalomon; pátý hospodě, šestý hře a t. d. Všichni tito se podobají Židům, kteří pod horou Sinaj tančili kolem zlatého telete. Zásada světáků jest: „Života se musí užívati, protože žijeme jen jednou,“ nebo: „Jezme a pijme, neboť zítra musíme umříti.“ (Is. 22. 13.) O takových praví sv. Pavel: „Moudrost tohoto světa jest bláznovstvím před Bohem.“ (1. Kor. 3. 19.) — Světáci jsou horší než velezrádci, neboť oni zrádně opustili svého nejvyššího krále.

2. Láskou světskou pozbývá člověk milosti posvěcující a věčné blaženosti.

Světák nemá **milosti posvěcující**. Duch Boží nezůstává ve člověku tělesně smýšlejícím. (1. Mojž. 6. 3.) Holubice nesedne na hnůj, nebo na mrtvolu, rovněž tak Duch sv. nevchází do duše tělesně smýšlející a zlomyslné. (Sv. Ambr.) Holubice miluje čistotu, chrání si v čistotě své peří a ráda se zdržuje u čistých pramenů; tak činí i Duch sv. (Sv. Fr. Sal.) Ten, jenž jest nejčistší, nemůže dlíti v poskvrněném srdci hříšníka. (Sv. Makar.) Je-li srdce tvé naplněno octem, kterak je může Bůh naplniti medem? Dříve musí býti vyprázdněno a pracně býti vyčištěno. (Sv. Aug.) — Kdo však nemá Ducha sv. (a tedy ani milosti posvěcující, roucha svatebního), bude vyvržen do temností zevnitřních. (Mat. 22. 12.) Proto hrozí Kristus lidem světským **věčným zavržením**. Praví: „Kdo miluje svůj život (t. j kdo chce hodně mnoho užíti), ztratí ho.“ (Jan 12. 25.) Dále: „Běda vám, kteříž jste nasyceni, neboť lačněti budete!“ (Luk. 6. 25.) Jako loď v zemi zakotvená nemůže do přístavu veplouti, tak člověk, který miluje svět, nemůže dojíti přístavu věčnosti. Co chceš: milovati svět a zahynouti, nebo milovati Krista a žíti věčně?“ (Sv. Aug.) Nežij pro tento život, abys nepozbyl věčného života (Sv. Aug.) Kdo chce zde s ďáblem žertovati, nemůže se v onom životě s Kristem radovati. (Sv. Petr Chrysol.) Blázen jest, kdo věčný život ztrácí za pomíjející. (Sv. Bonav.)

3. Světská láska zaslepuje ducha lidského a čím dále více jej od Boha vzdaluje.

Světská láska **zaslepuje** ducha lidského. Postaví-li se mezi Boha a duši věci pozemské, jest duše právě tak zatemněna, jako měsíc, stojí-li mezi ním a sluncem země. (K. Hugo.) Jako starý Tobiáš lejnem vlašťovčím byl oslepen, tak bývá duše oslepena pozemskými starostmi. (Sv. Chrys.) Proto světáci nemají žádného smyslu pro učení evanělia; jim se zdá býti toto učení pošetilostí. (1. Kor. 2. 14.) Jako do špinavé vody nemohou vniknouti paprsky sluneční, tak také světák nemá osvícení od Ducha sv. Proto praví sv. Jan: „Kdo Bona nemiluje, nezná ho. (1. Jan 4. 8.) — Světská láska **vzdaluje** čím dále více ducha lidského **od Boha**. Země jest vějice; nedopustí ptákovi, který na ni usedne, vzlétnouti. (Sv. Nilus.) Starosti toho světa dusí ve světákovi slovo Boží, jako trní dusí vzcházející semeno. (Mat. 13. 22.) Světáci jsou oni pozvaní hosté v evanděliu, kteří k vůli ženě, dvoru, volům nechtějí jíti na nebeskou hostinu. (Luk. 14. 16.)

4. Láskou světskou pozbývá člověk vnitřního pokoje a velmi se obává smrti.

Světák nemá žádného **vnitřního pokoje**. Jedno se druhým neobstojí. Srdce, které touží po věcech pozemských, nemůže býti jimi právě tak upokojeno, jako děravá nádoba nemůže se naplniti tekutinou. (Ludv. Granad.) Poněvadž světáci nikdy nemohou nalézti vnitřního pokoje, proto ustavičně střídají svá vyražení; podobají se těm, kteří nemohou spáti a snaží se proto usnouti tím, že se v posteli ustavičně jinak a jinak kladou. (Sv. Řeh. Vel.) Jen Kristus nám může dáti opravdovou spokojenost. Kristus praví k apoštolům: „Pokoj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám; ne jako svět dává, já dávám vám.“ (Jan 14. 27.) Sv. Augustin volá: „Nepokojno jest srdce naše, dokud nespočívá v Tobě, ó Pane!“ — Světák **s bojí smrti**, poněvadž při své smrti musí opustiti svou modlu a poněvadž smrt činí konec štěstí, za nímž se pachtil. On také již v sobě cítí, co bude po smrti. Proto

světáci obyčejně skonávají velmi nepokojně a zoufale. Kdo jsou zavřeni, žijí v ustavičném strachu, nejvíce však se lekají, když jsou předváděni před soudce. Tak jest i s hříšníkem; žije v ustavičném strachu, nejvíce však tehdy, když se duše od těla oddělená dostavuje před božského soudce. (Sv. Chrys.) Ryby, které se chytly na udici, cítí bolest nejvíce, když jsou taženy z vody. Tak se také děje těm, kteří jsou zapleteni v osidla tohoto světa; ve své poslední hodině budou nejvíce trápeni hořkými bolestmi. (Ludv. Gran.) Nuže, když již radosti, kterých ďábel nabízí, s takovou hořkostí jsou smíšeny, jaká teprve budou muka, která tobě za ně připraví na onom světě. (Donin.)

5. Láska světská vede k nenávisti Boha a jeho služebníků.

Člověk, který má lásku světskou, nemůže naprosto míti lásku k Bohu. Jako prsten, který jest na jednom prstě, nemůže býti současně na druhém prstě, tak také lidské srdce, pokud je poutáno láskou k některému pozemskému předmětu, nemůže milovati Boha. (Ludv. Gran.) Sv. Jan praví: „Miluje li kdo svět, není lásky Otcovy v něm.“ (1. Jan 2. 15.) Jedním okem nemůžeme se dívati zároveň k nebi a k zemi. (Jan Klim.) Ano světák přichází konečně tak daleko, že jest naplněn **nenávistí k Bohu** a k božským věcem. Proto praví Kristus: „Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti: nebo zajisté jednoho nenáviděti bude a druhého milovati, aneb jednoho strpí a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužiti i mammoně.“ (Mat. 6. 24.) Co tedy můžeme dle toho souditi, slyšíme-li někoho nadávati na kněze nebo na věci náboženské? — Světáci jsou tedy nepřátely božími. „Kdo chce býti přítelem tohoto světa, jest nepřítelem božím.“ (Jak. 4. 4.) Nechceš-li tedy býti nepřítelem božím, buď nepřítelem tohoto světa. (Sv. Aug.)

6. Světská láska končí smrtí.

Mnohou věc můžeš milovati jen jistý čas, a pak láska přestává; nebo buďto ty budeš zbaven milovaného předmětu, nebo on tebe. Proto není láska na místě tam, kde buď ten, kdo miluje, nebo to, co milujeme, se ztratí, nýbrž máme milovati jen to, co trvá na věky. (Sv. Aug.) Proto ať nepřilne srdce tvé k věcem pozemským! Věrný služebník boží nelpí na svých statcích více než na svých šatech, které může dle libosti obléci nebo svléci; jen špatný křesťan jest se statky pozemskými tak těsně srostlý, jako zvířata se svou kůží. (Sv. Fr. Sal.) Pravý křesťan má se podobati orlu, jenž stále bydlí ve výši a jen tenkráte se spouští na zem, potřebuje-li potravy. (Sv. Ign. L.) Má se podobati stromům, které mají v zemi jen kořeny, ostatek však k nebi pozdvihují. Hledej tedy pozemských věcí, jen pokud jich potřebuješ; ostatní tvoje snaha budiž obrácena k věcem věčným. „Nesmrtelná duše lidská má toužiti jen po nesmrtelných věcech.“ (Sv. Bern.) Máme vyhledávati, co jest s hůry. (Kol. 3. 1.) Vol si za přítele toho, jenž by tě neopustil, i když tě všecko opustí. (Sv. Tom. Kp.)

6. Přikázání lásky k bližnímu.

Naším bližním jest každý člověk bez rozdílu náboženství, národnosti, stáří, pohlaví, zaměstnání. (Sv. Aug.)

Židovští zákonníci za dob Kristových považovali za bližního jen ty, kdož náleželi k jejich národu a náboženství. Aby toto klamné mínění vyvrátil, vypravoval Kristus podobenství o milosrdném Samaritánu; v něm Kristus ukazuje, že i nepřítel a cizinec jest naším bližním. (Luk. 10.) Bohužel mnozí lidé jsou tak pošetilí, že považují za své bližní jen ty, kteří jsou s nimi tétéž národnosti a téhož náboženství. V Kristu není ani Žid, ani Řek, nýbrž všichni jedno jsou. (Gal. 3. 28.)

1. Bližního máme milovati proto, že to Kristus poroučí; dále proto, že bližní jest obrazem a dítkem božím; konečně proto, že všichni pocházíme od těchže rodičů a všichni jsme povoláni ke spasení.

Kristus poroučí: „Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého.“ (Mar. 12. 31.) — Kdo miluje Otce, bude jistě milovati i jeho **děti**. (1. Jan 5. 1.) Nuže, našim společným otcem jest Bůh, poněvadž nás všecky stvořil (Mal. 2. 10); my všichni jsme jeho děti. Proto se máme vespolek milovati. „Lidé, kteří pocházejí od jednoho a téhož člověka, jsou pokrevnými přátely. Poněvadž pak my jsme všichni obdrželi život od jednoho a téhož Boha, jsme tedy bratry vespolek; proto se máme vespolek milovati.“ (Laktanc.) Kdo miluje otce, jistě si bude vážiti i jeho podobizny. Nuže, obrazem nebo-li podobiznou boží jest náš bližní; vždyť člověk jest stvořen k **obrazu a podobenství** božímu. (1. Mojž. 1. 27.) Proto jsme povinni milovati svého bližního. Jako měsíc má své světlo od slunce, tak z lásky k Bohu plyne láska k bližnímu. (Meh.) Máme tedy bližního tak milovati, že bychom ho bez Boha ani nemohli milovati. (Sv. Edmund.) — Všichni jsme dítkami jedněch a **těchže rodičů** a tvoříme tedy jedinou velikou rodinu. Proto se máme vespolek milovati tak, jako se milují bratři a sestry. — Konečně všichni **jsme povoláni ke spasení**. Všichni máme kdysi věčně spolu přebývati, na Boha patřiti a jej chváliti. Sv. Jan praví: „Viděl jsem zástup veliký, jehož žádný přečísti nemohl, ze všech národů a pokolení a lidí a jazyků, ani stojí před trůnem a před obličejem Beránka, jsouce oblečeni v bílé roucho, a palmy v rukou jejich.“ (Zjev. 7. 9.) Pozorujeme na světě, že lidé stejného povolání, jako kněží, učitelé a t. d. spolu drží. Tak máme všichni, poněvadž jsme povoláni ke stejné blaženosti, spojeni býti poutem lásky k bližnímu. — Proto i nás Kristus učil modlitbě, ve které se modlí jeden za druhého. Všimni si proseb Otčenáše!

2. Láska k bližnímu se jeví tím, že bližnímu neškodíme, jemu dobrého přejeme a dobré mu činíme.

Láska k bližnímu nezáleží snad jen v něžném **citu**, v pouhé přízni; z toho by měli málo naši bližní. Sv. Jakob praví: „Kdyby bratr tvůj a sestra nazí byli a potřebovali by vezdejší živnosti, řekl-li by pak jim někdo z vás: jděte v pokoji, ohřejte se a najezte se, avšak nedali byste jim, čeho tělo potřebuje, což to bude platno? (Jak. 2. 15. 16.) Láska k bližnímu jeví se tedy hlavně **vůlí** neboli skutkem, okazuje se konáním dobrého. „Nemilujmež slovem, ani jazykem, ale skutkem a pravdou.“ (1. Jan 3. 18.)

Nesmíme bližnímu **škoditi**: na životě, na nevinnosti, na majetku, na cti a na tom, co mu náleží.

Toto všecko zakázal Bůh v **posledních šesti přikázáních božích.** Kdo se jen proti jedinému tomuto přikázání těžce proviňuje, nemá žádné lásky k bližnímu. — Zmíněná přikázání naznačuje také Kristus slovy: Všecko, co chcete, aby vám lidé činili, i vy čiňte jim.“ (Mat. 7. 12.) Čehož nechceš, aby tobě někdo dělal, toho nečiň ani ty jinému. (Tob. 4. 16.) Vmysli se často v postavení bližního; pak s ním budeš zajisté docela jinak nakládati.

Přízeň záleží v tom, že se radujeme, vede-li se bližnímu dobře a máme s ním útrpnost, vede-li se mu zle.

Sv. Pavel nám přikazuje: „Radujte se s radujícími a plačte s plačícími.“ (Řím. 12. 15.) K útrpnosti jest člověk více nakloněn než souslasti. Proto se říká: „K útrpnosti patří člověk, k souslasti anděl.“ Písmo sv. nám uvádí krásné příklady souslasti. Vzpomeňme, jakou radost měla sv. Alžběta nad tím, že Maria stala se Matkou boží. Slova Alžbětina se modlíme ve Zdrávas Maria. (Luk. 1. 42.) Vzpomeňme na radost sousedů Zachariášových, když viděli, kterak se při narození Jana Křt. zázračně uzdravil. (Luk. 1. 58.) Vyrazy přízně jsou: blahopřání v den jmenovin, na nový rok a při radostných příležitostech, vyslovování soustrasti v neštěstí bližního, pozdravování při setkání, zachovávání obyčejných pravidel slušností. „Zdvořilost jest sestrou lásky.“ (Sv. Fr. Sal.) I Kristus byl zdvořilým; nebo často pozdravoval apoštoly zvláště slovy tehdy obyčejnými: „Pokoj vám.“ Sv. Pavel žádá: „Jeden druhého předcházej zdvořilostí.“ (Řím. 12. 10.) Vezměme přízeň a pak jsme vzali ze světa slunce, obcování lidí mezi sebou učinili jsme nemožným. (Sv. Řeh. Vel.) I údové těla mají podíl na neštěstí některého údu. Zapíchne-li si noha trn, snaží se oči ihned nalézti trn, jazyk se táže, kde je, tělo se shýbá a ruka ihned se chystá, jej vytáhnouti. Právě tak se máme chovati k bližnímu. (Sv. Aug.) — Nesmíme se tedy radovati z neštěstí a rmoutiti se nad štěstím bližního. Škodolibost a závist jsou ďábelskými a jsou nejjistějším znamením, že člověku chybí láska k bližnímu.

Dobře činiti máme bližnímu zvláště tehdy, nalezá-li se v nouzi.

Pomoc, které poskytujeme nouzi trpícímu, nazývá se skutkem milosrdenství, poněvadž nás cit útrpnosti, tedy milosrdnost k takovým skutkům pobádá. Náš budoucí soudce vyžaduje od nás **skutků milosrdenství**; neboť on činí blaženost věčnou na nich závislou. (Mat. 25. 35.) Na budově nese jeden kámen druhý, jinak by se budova shroutila; právě tak musí v duchovní budově, v církvi, jeden druhého snášeti a podporovati. (Sv. Řeh. Vel.) Láska se podobá řetězu, který nás k bližnímu poutá a působí, že se ho laskavě ujímáme. (Sv. Jan Damasc.) Čím je láska k bližnímu dokonalejší, tím štědřeji rozdává, tím méně každý hledá svůj prospěch. (Dion. Cart.) Pohané se řídili zásadou: trpícímu nemáme pomáhati, poněvadž tím jeho utrpení prodlužujeme. Jaká to bezcitnost.

3. Láska k bližnímu začíná u sebe samého.

Proto není nikdo povinen, milovati někoho ještě více, než-li sebe.

Že láska k bližnímu začíná u sebe samého, plyne z toho, jak přikázání zní: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ Proto nikdo není povinen, aby k vůli tomu, by jinému pomohl, sám trpěl nedostatkem ve věcech potřebných. Moudré panny nedaly nemoudrým žádného oleje, poněvadž se obávaly, že by se jim samým oleje nedostávalo. (Mat. 25. 9.) Kdo však i v takových případech pomáhá, ten má hrdinskou nebo **heroickou** lásku k bližnímu. Takovou lásku měla vdova v Sareptě, která dala proroku Eliášovi poslední, co měla. (3. Král. 17.) Než „většího milování nemá žádný nad to, by kdo život svůj položil za přátele své.“ (Jan 15. 13.) To učinil Kristus; tak činí i sta missionářů, kteří aby duše lidské zachránili, svůj život ustavičně vydávají v nebezpečenství smrti. Sv. Karel Bor., biskup milánský, osobně ošetřoval za moru r. 1576 mnoho set nakažlivě nemocných a celé své jmění rozdal, aby jim pomohl. Podobně činili i jiní svatí. Rovněž ošetřovatelé nemocných, zachráncové života, vojáci, hasiči ukazují heroickou lásku k bližnímu.

4. Všecko dobré nebo zlé, jež činíme bližnímu, činíme samému Kristu; neboť Kristus praví: „Co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.“ (Mat. 25. 40.)

Šavlovi pravil Kristus na cestě do Damašku: „Proč mne pronásleduješ?“ A přece Šavel pronásledoval křesťany. (Sk. 9.) Když sv. Martin u bran Amienských polonahému žebrákovi daroval polovici svého pláště, objevil se mu v následující noci Kristus. Krista provázeli andělé, byl oděn onou polovicí pláště a pravil: „Tímto pláštěm mne dnes oděl Martin.“ (Spirago, Příkl. str. 56.) Bůh tedy jakoby se stavěl před našeho bližního, by ho chránil; nelze poraniti bližního, bychom napřed neporanili Boha. Proto je také vysvětlitelno, proč svatí tak horlivě pomáhali lidem trpícím.

5. Láska k bližnímu jest nejvlastnější známkou pravého křesťana.

Vždyť Spasitel praví: „Potom poznají všichni, že jste učedníci moji, budete-li se milovati ve spolek.“ (Jan 13. 35.) Kristus nás dříve miloval, než jsme se stali hodnými jeho lásky; když tedy i my milujeme ty a dobře činíme těm, od nichž jsme nikdy nijakého dobrodiní neobdrželi, tedy milujeme jako Kristus, jsme tedy v pravdě jeho učedníky a lze nás snadno rozeznati od lidí jiných, kteří obyčejně milují jen své přátely a dobrodince. (Sv. Chrys.) Poněvadž přikázání lásky v tomto smyslu, jak ho podává Kristus, dříve známo nebylo, proto je nazývá Kristus „přikázáním novým.“ (Jan 13. 34.) — Ó jak blaze by bylo, kdyby všude panovala láska. Pak by nebylo potřeba žádných zákonů, žádných soudů žádných trestů. Pak by nikdo nikomu nečinil křivdy; vraždy, rvačky, vzbouření, lupičství a jiné zločiny nebyly by ani dle jména známy. Nebylo by bídy, nýbrž každý by měl, čeho by potřeboval. (Sv. Chrys.)

7. Nedostatek lásky k bližnímu.

Žádné lásky k bližnímu nemá:

1. Kdo svému bližnímu nepřeje, nýbrž mu závidí.

1. **Závistivým** je, kdo z pouhé nepřízně se rmoutí nad štěstím bližního, nebo se raduje nad jeho neštěstím.

Závistivý nemůže viděti štěstí jiného (in-videre, invidia) a proto mu hledí slovy i skutky škoditi. Podobá se molu, jenž rozežírá purpurový oděv; rzi, která tráví železo; housence, která ohryzuje zelené rostliny. (Sv. Aug.) — Závistivec, jenž se raduje nad neštěstím bližního (jenž jest škodolibý), podobá se krkavci, jenž se raduje jen z hniloby a zápachu mrchy. — Je-li však náš zármutek následkem lásky k Bohu nebo k bližnímu, pak to není hřích závisti; na př. kdyby se někdo rmoutil nad tím, že nepřítel církve křesťanské nabyl velikého vlivu, nebo že hříšník nějaký má veliké štěstí jehož použije ještě ku větším hříchům a p. — Závistivým byl: satan vůči prvním rodičům v ráji; Kain vůči svému bratru Abelovi, poněvadž jeho obět se Bohu líbila (1. Mojž. 4.); synové Jakobovi vůči bratru Josefovi, poněvadž ho otec miloval (1. Mojž. 37.); král Saul vůči Davidovi, poněvadž tento zabil obra Goliáše a proto byl od lidu ctěn. (1. Král. 17.) — Mnozí lidé sobě navzájem nepřejí lepšího postavení; nazývá se to **závisť chlebařská.** Nejvýš závistivým jest, kdo bližnímu nepřeje milosti boží nebo pokroku ve cnosti. **Závidění milosti boží** jest hříchem proti Duchu sv. Tak záviděli nejvyšší kněží a fariseové Kristu, když viděli, že dělá mnoho zázraků; proto se usnesli, že ho zabijí. (Jan 11. 47.) Takovou závist mají zvláště ďáblí; neboť oni zuří, vidí-li, že vyvolení v dobrém prospívají a proto je ihned pronásledují. (Sv. Řehoř Vel.)

2. Závist ze všech hříchů nejvíce činí člověka podobným ďáblu; neboť závist jest vlastním hříchem ďábla.

Kdo závidí, napodobuje ďábla (sv. Chrys); neboť závistí ďábla přišla smrt na svět. (Moudr. 2. 24.) Jako Kristus praví: „Potom poznají všichni, že jste učedníci moji, budete-li se milovati vespolek,“ tak může říci ďábel: „Po tom poznají, že jste moji učedníci, budete-li sobě záviděti, jako jsem já záviděl vám.“ (Sv. Vinc. Fer.) Závistivec se docela nic nepodobá Bohu a jest tedy roven ničemu. Poněvadž pak jest ničím, tedy si patrně přeje, aby ho neobkličovalo nic jiného, než bída. (Sv. Bonav.) Závisť skrývá v sobě **největší zlomyslnost** ze všech hříchů. Neboť každý hřích a každá nepravost má nějakou záminku, kterou se člověk ospravedlňuje: nestřídmost omlouvá člověk chutí v jídle, pomstu omlouvá bezprávím jemu učiněným, krádež omlouvá bídou a p. Závistivec však nemůže uvésti žádné omluvy. (Sv. Chrys.) Záviděti jest ještě horším než válčiti s někým; nebo k válce máme příčinu, ale k závisti nikoliv; po válce přestává nepřátelství, u závisti však nikoliv. Závist není nic jiného, než ďábelské smýšlení. (Sv. Chrys.) Zloba závistivce jest téměř ještě větší, než zloba ďábla; neboť ďábel závidí jen člověku, nikoliv však některému ďáblu, člověk však závidí člověku. (Sv. Chrys.) — Závist jest jediný hřích, kterého nelze vyhladiti skutky lásky k bližnímu; nepřítele nebo zlobivce snadno umírníš laskavostí, nikoliv však závistníka. „Dej psům žrádla a upokojí se, lichoť lvu a skrotne, ale závistivci zdvořilostí a povolností stávají se ještě zuřivějšími.“ (Sv. Jan Damasc.) — Závist jest jediný hřích, jenž neposkytuje ukojení;

nestřídmý, lakomec, zlobivec a t. d. přece aspoň zdánlivě mají cosi ze své náruživosti, závistivec však nikoliv. Podobá se motýlu, jenž třepetáním svých křídel světla ve svítilně neuhasí, nýbrž sám se popálí, aniž by světlu uškodil.

3. Závist přináší člověku velikou škodu; odnímá mu vnitřní spokojenost a zdraví tělesné, vede ku mnohé nelaskavosti a k věčnému zavržení.

Jako červ rozežírá dřevo, v němž byl zplozen, tak i závist hlodá ve vlasním srdci, které jí dopřálo přístupu; mučí ducha, **ruší pokoj svědomí**, naplňuje nepřízní a zármutkem a zahání z duše všelikou radost. — A jest-li se v duši pevně zahnízdila, jeví se i na venek; odnímá obličeji kvetoucí barvu a ukazuje nažloutlými lícemi a vpadlýma očima muka, která uvnitř působí. (Ludv. Granad.) Vzpomeň na opadlou tvář Kainovu. (1. Mojž. 4. 5.) Právem se říká: „bledá závist.“ Když závist rozhlodá srdce i vnitřnosti drápy zlovole, pak nechutná žádný pokrm, neobveselí žádný nápoj. (Sv. Cypr.) **Závist ukracuje života.** (Sir. 30. 26.) Závistivec jest svým vlastním katem. (Sv. Řeh. Nz.) Jako rez tráví železo, tak závist tráví duši nakaženou závistí. (Sv. Bas.) Závist se nazývá spravedlivým hříchem, poněvadž svého vlastního pána užírá a ničí. (Sv. Řeh. Nz.) Závist vede k mnohé **nelaskavosti.** Závist první potřísnila zemi krví bratrskou, pobádala syny Jakobovy, by prodali svého bratra, podpíchla Saula, aby pronásledoval svého dobrodince Davida, ba snažila se po krvi Kristově a také došla cíle. (Sv. Petr Chrys.) Závist vede k reptání proti řízení božímu. Ze závisti reptali dělníci, kteří od časného rána pracovali na vinici, proti svému hospodáři, že poslední dělníci obdrželi také po desetníku. (Mat. 20. 9.) Závistivec nenávidí dobrodiní boží. (Sv. Cypr.) — Závist **vylučuje z království nebeského.** (Gal. 5. 20.) Závist jest jistou zárukou věčného zavržení. (Sv. Bas.) Závist svrhla již anděly s nebe a vyhnala lidi z ráje. (Sv. Aug.) Jsme-li povinni milovati i nepřátele, jaký trest nás stihne, pronásledujeme-li závistí ty, kteří nám neučinili žádného bezpráví. (Sv. Chrys.)

4. Nejlépe potlačíme v sobě závist tím, děláme-li dobře svým bližním.

Kdo chce nestvůru závisti ze svého srdce vypuditi, nepotřebuje žádného meče, žádného krunýře, žádné přilby, dostačí pouze, plane-li jeho srdce láskou. (Sv. Řeh. Vel.) Čiň tedy dobře tomu, proti němuž pociťuješ v srdci závist; nejméně aspoň se za něho modli, bys jeho štěstí ještě více rozmnožil. Takovým způsobem zapudíš ďábla ze svého srdce. Tím si získáš najednou dvojí koruny, jednu za vítězství nad závistí, druhou za konání skutků lásky. (Sv. Chrys.) Jako led taje teplem jarním, tak mizí závisť konáním dobra. Dva kupci, kteří měli vedle sebe své obchody, záviděli si a byli nepřátelé. Na radu duchovního správce posílá najednou jeden lidi, kteří žádali něčeho, čeho on neměl, do obchodu sousedova. Zmizela závist, brzy byli zase přátely. (Spirago, Příklady, strana 57.)

2. Kdo bližnímu škodí ať na životě, na nevinnosti a majetku, na cti nebo na tom, co mu náleží.

3. Kdo nekoná skutků milosrdenství.

„Nemiluješ svého bližního, jestli mu, když jest v nouzi, neposkytuješ tolik, aby mohl býti živ.“ (Sv. Chrys.) Dávati almužnu jest přísná povinnost těch, kteří mají dosti. Než tato povinnost se hlavně za našich dnů zanedbává. Již sv. Ambrož kázal bohatým lakomcům své doby takto: „Stěny svých příbytků odíváte skvostně, ale chudáka svlékáte. Chuďas prosí u vašich dveří o měděný peníz, ale vy ho neuznáváte za hodna ani pohledu, nýbrž jdete mimo něj, přemýšlejíce, který druh mramoru by byl nejkrásnější dlážkou ve vašem paláci. Hladový člověk žádá chleba, kdežto váš kůň hryže zlatou uzdu. Ó boháči, jaký soud svoláváš na sebe ty, jenž bys tolika lidem mohl z bídy pomoci. Diamant, který nosíš na prstě, mohl by uživiti celý národ.“ Podobně mluví sv. Chrysostom k zatvrzelému boháči; „Co jest nejhoršího, nouze tě netlačí, blad tě nenutí skrbliti. Tvá manželka, tvůj dům, ba i tvá zvířata skvějí se zlatem, kdežto člověk k obrazu božímu stvořený a krví Kristovou vykoupený, pro tvou nelidskost bídně hyne. Svého psa dáváš pečlivě ošetřovati, kdežto člověk, či lépe řečeno Kristus, k vůli psu bývá vrhán do největší bídy. Kolik proudů ohně asi postačí na takovou duši?“ (O „skutcích milosrdenství“ bude obšírněji pojednáno po probrání 10 božích přikázání.)

8. O lásce přátelské.

1. **Přátely** nazýváme ony lidi, kteří se řídí stejnými zásadami a pro ty si vzájemně přejí, sebe podporují a důvěrně spolu obcují.

Lidé **stejných zásad** brzy se spřátelí. Rovný rovného si rád hledá. **Přízeň** přátel k sobě jest větší, než přízeň k jiným. Přátelé jsou jedno srdce, jedna duše. Přátelství se podobá zrcadlu, v němž se ukazuje věrný obraz předmětu, který jest před zrcadlem. Směje-li se ten, kdo stojí před zrcadlem, činí totéž obraz v zrcadle. Co chce nebo nechce ten, jenž stojí před zrcadlem, totéž se zdá chtíti nebo nechtíti i obraz v zrcadle. Tak jest i s přátelstvím. (Sv. Jeron.) Malá nedorozumění ještě netrhají přátelství, nýbrž ještě více ho upevňují. Vždyť i kováři postříkávají oheň vodou, by ho více rozdmýchali, a knížata chránívají opět dobytých měst mnohem pečlivěji nežli těch, kterých nikdy neztratili. (Sv. Fr. Sal.) Přátelé se vzájemně **podporují.** Vizme krásný příklad z dob pohanských. Damon a Pythias byli důvěrnými přátely. Jeden z nich byl od tyranna Dionysia odsouzen na smrt. Odsouzený si ještě vyprosil, by směl své věci doma spořádati. Za něho se dal za rukojmí jeho přítel a chtěl za něho umříti, kdyby onen snad se nevrátil. Již tu byla doba popravy, a odsouzený posud nepřišel. Než přítel ujišťoval, že on jistě přijde, což se také stalo. Tyrann se divil oběma přátelům a daroval odsouzenému život. (Spirago, Příkl. str. 58.) — David, občanský syn z Betléma, a Jonathan, syn královský, seznali se ve válce a uzavřeli spolu přátelství, poněvadž jejich duše byly stejně šlechetny. (1. Král. 20. 34.; 13. 1.) Když se Jonathan dověděl, že David má býti usmrcen, starostí ničeho nejedl; když pak se musil s ním rozloučiti, plakal hořce. Zpravoval Davida o každém nebezpečí, ano daroval mu i oděv a zbraně. — Přátelé obcují spolu **důvěrně.** Přátelé před sebou zcela ničeho netají. „Otevře-li ti někdo světnici, vidíš všecko, co v ní je. Tak si přátelé vzájemně otvírají svou duši, která se podobá zavřené světnici. Proto si přátelé

svěřují tajnosti. Tak i Kristus oznámil svým učedníkům mnohou tajnost. (Galura.) Proto jsou přátelé k sobě také upřímnými; upozorňují se vzájemně na své chyby. Tak upozorňoval i Kristus apoštoly na jejich chyby, na př. tehdy, když je napomínal, aby byli jako dítky. (Mat. 18. 3.) Papež sv. Řeh. Vel. praví: „Jen ty počítám mezi své přátely, kteří jsou tak šlechetnými, že mně moje chyby vytýkají."

2. Pravými přátely však jsou jen ti, jejichž zásady úplně odpovídají náboženství.

Přátelství jest jako budova, poněvadž spočívá na jistém základě. Jen tenkráte, je-li tímto základem bázeň boží a láska k Bohu, pak budova přátelství stojí pevně. Je-li však tímto základem hřích nebo sobectví, pak stojí ona budova na písku. (Galura.) Kdo jest nepřítelem Boha, nikdy nemůže býti opravdovým přítelem svého bližního. (Sv. Ambr.) Jen ten miluje v pravdě svého přítele, kdo ve svém příteli miluje Boha. Kdo miluje k vůli něčemu jinému, ten spíše nenávidí, nežli miluje. (Sv. Aug.)

3. Přátelé, jichž zásady jsou hříšné, jsou **falešnými** přátely; nebo jeden druhého na těle i na duši ničí a v neštěstí se opouštějí.

Falešné přátelství se uzavírá nejčastěji: v hostinci mezi hráči a pijany, dále mezi lidmi, kteří provádějí zlé věci a při tom sebe vzájemně potřebují. Tak se spolčil Jidáš se Židy proti Kristu. (Mat. 26. 15.) Herodes a Pilát se spřátelili, když se jednalo o odsouzení Kristovo. (Luk. 23. 12.) — Falešní přátelé **hubí jeden druhého**. Kdysi tři lupiči oloupili bohatého muže, jenž měl u sebe ohromnou summu peněz. Ihned každý z těchto tří přemýšlel, kterak by se mohl zbaviti dvou ostatních a takto se zmocniti všech peněz. Když tedy jeden šel do města nakoupiti živobytí, domluvili se ostatní dva, že ho na zpáteční cestě zavraždí a o peníze jeho se rozdělí. Třetí však cestou otrávil potravu, takže téhož dne všichni skonali. Tak jednají falešní přátelé. (Spirago, Příkl. str. 58.) Falešní přátelé **sebe v neštěstí opouštějí**. Přidržují se někoho jen potud, pokud ho potřebují. (Sir. 6. 7.) Když Jidáš v zoufalství vracel vysokým kněžím s nářkem peníze, pravili mu, jako by ho už ani neznali: „Co nám do toho? Ty viz!" (Mat. 27. 4.) Falešní přátelé si počínají jako vlaštovky; pokud je teplo, jsou u nás a radují se s námi; jakmile však pozorují, že se blíží drsná zima, opouštějí nás a letí do teplejších krajin. (Plinius.) Falešní přátelé si počínají jako lidé, kteří, dopadnuvše ovocný strom, ovoce s něho sráží a pak ho zase hned opouštějí. Podobají se včelám, které uletují, sotva že s květin med vyssály. (Segneri.) Jsou jako třtina, která se láme, jakmile se chce někdo na ni podepříti. Proto říkali již Římané: „Pokud jsi šťasten, budeš míti mnoho přátel; jakmile však schudneš, budeš sám a sám." Nouze jest nejlepší zkušební kámen pravého přátelství. (Cassiodor.) V nouzi bývá tisíc přátel na jeden lot.

4. Smíme míti přátely a smíme je více milovati než ostatní; vždyť i Kristus měl přátely a miloval je více než ostatní.

Kristus miloval všecky lidi, nejvíce však své učedníky; nazýval je přátely, synáčky, dítkami a velmi důvěrně s nimi obcoval. Z učedníků zase nejvíce miloval Jana (Jan 13. 23.; 20. 2.; 21. 7.), pak Petra a Jakoba, jelikož

tyto bával s sebou v nejdůležitějších okamžicích svého života, jako na př. na horu Tábor, na horu Olivetskou. Rovněž Lazara a jeho sestry Kristus obzvláště miloval. (Jan 11. 5.) Víme, že Bůh těm, kdož se mu více podobají a jej více milují, více milosti a lásky věnuje; není to tedy ještě chybou, činíme-li i my tak a věnujeme-li více důvěry a lásky těm, kteří jsou nám podobnějšími a více nám přejí. Stvořitel hluboko do našeho srdce vštípil cit přátelství.

5. Jest pro nás velikým štěstím, máme-li opravdové přátely; neboť nám zpříjemňují život a odvracejí od nás nebezpečí těla i duše.

Jest velikým štěstím pro člověka, nalezl-li opravdového přítele. (Sir. 25. 12.) Přísloví praví: „Dobrý přítel nad zlato." Přítel nám zpříjemňuje život; on totiž svou účastí naše štěstí zvětšuje, neštěstí zmenšuje a činí snesitelnějším. „Není lepšího léku pro naše rány, než-li míti někoho, jenž nás těší v každém neštěstí." (Sv. Aug.) Je-li hůl svázána s jinými holemi, nelze jí tak snadno zlomiti; tak i my nebudeme tak snadno nešťastnými, stojí-li při nás věrní přátelé. Pravý přítel jest pro nás druhým andělem strážcem. Vzpomenme na Jonathu, přítele Davidova. Hradby a zbraně nechrání tak bezpečně, jako věrné přátelství; ono poskytuje pravé bezpečnosti. (Sv. Chrys.) „Věrnému příteli nelze ničeho na světě přirovnati; zlato a stříbro nevyváží ceny jeho věrnosti. Kdož milují Boha, najdou takového přítele." (Sir. 6. 15.) Král Alexander Vel. na otázku, kde má své poklady, ukázal na své přátely a pravil: „To jsou mé poklady." — **Pravé přátelství potrvá za hrob**, neboť „láska neumírá." (1. Kor. 13. 8.) Praví přátelé se opět shledají v nebi a budou se něžně milovati. I Kristus pravil apoštolům, že se s nimi v nebi shledá. (Jan 17. 24.) Falešní přátelé však po smrti sebe budou proklínati, neboť poznají, že sebe učinili nešťastnými.

6. Než nemáme nikdy příliš rychle v přátelství vcházeti a k vůli příteli neprávě jednati.

Písmo sv. praví; „Nový přítel jest jako mladé víno. Nech ho sestárnouti, pak ho budeš s chutí píti." (Sir. 9. 15.) Máš-li přítele, zkoušej ho v nouzi a nedůvěřuj mu ihned. (Sir. 6. 7.) Kdo **nerozvážně** přátelství uzavírá, nabude brzy trpkých skušeností. Již David si stěžuje: „Muž, v němž jsem doufal a kterýž jídal chléb můj, pozdvihl paty proti mně." (Ž. 40. 10.) Písmo sv. nás napomíná: „Přátel svých šetř se." (Sir. 6. 13.) Neposuzuj zvláště přítele svého podle jeho řečí, nýbrž mnohem více podle jeho skutků! — A máš-li k vůli svému příteli učiniti něco zlého, tedy učiň jako onen Řek, který měl v zájmu svého přítele křivě přísahati a pravil: „Jen potud jsem tvým přítelem, pokud neztrácím přátelství boží." Věru, Boha míti přítelem, má větší cenu, než všecko pozemské přátelství.

9. Přikázání lásky k nepřátelům.

Nepřítelem nazýváme toho, kdo nás nenávidí a hledí nám škoditi.

Tak byl na př. Šavel nepřítelem křesťanů. Nepřátelé se podobají dravé zvěři. Pravou lásku k bližnímu má jen ten, kdo miluje i své ne-

přátely. Velký oheň se větrem neuhasí, nýbrž ještě rozšíří. Rovněž tak pravá láska k bližnímu urážkami od bližního nebývá zničena, nýbrž ještě rozhojněna. „Jest nejjistějším znamením, že někdo má lásku k bližnímu, miluje-li i toho, kdo jej uráží.“ (Sv. Angela Fol.) Milujeme-li jen ty, kteří nás milují, nemůžeme očekávati žádné velké odměny. (Mat. 5. 46.) Neboť milujeme-li své přátely, milujeme více k vůli sobě; milujeme-li však své nepřátely, milujeme k vůli Bohu. (K. Hugo.)

1. Své nepřátely máme milovati proto, že to Kristus poroučí; neboť praví: „Milujte nepřátely své; dobře čiňte těm, kteří vás nenávidějí; modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhají vám.“ (Mat. 5. 44.)

Kristus také nám dal nejkrásnější příklad lásky k nepřátelům; neboť se *modlil na kříži* za své nepřátely a na hoře Olivetské uzdravil služebníka, jemuž Petr uťal ucho, Ano i Otec nebeský nám dává příklad lásky k nepřátelům; neboť dává slunci svému vzcházeti na spravedlivé i zlé a dává déšť svůj na spravedlivé i nespravedlivé. Kdo tedy miluje nepřátely, velice se podobá Bohu; jest v pravdě dítkem nebeského Otce. (Mat. 5. 45.)

Proto máme milovati své nepřátely, poněvadž i nepřítel jest obrazem, ba často i nástrojem božím.

Nepřítel jest **obrazem božím.** Ať jest podoba králova v olově nebo zlatě vyražena, ať jest dobře nebo méně dobře provedena, přece vždy zasluhuje úcty; právě tak zasluhuje obraz boží, ať se jeví na člověku hříšném nebo cnostném, vždy naší úcty a lásky. (Meh.) Ostatně nemilujeme hříchu, nýbrž osobu našich nepřátel. „Člověk jest dílem božím, chyba jest dílem člověka. Miluj to, co učinil Bůh, nikoliv však toho, co učinil člověk.“ (Sv. Aug.) — I proto máme nepřítele milovati, poněvadž mnohdy jest **nástrojem v rukou božích.** „Zlí lidé jsou nástrojem v rukou božích“ (Sv. Aug.), třeba toho ani nevědí. Jako lékař užívá pijavic, by z nemocného odstranil nezdravou krev a jej vyléčil (Sv. Řeh. Vel.), tak činí i Bůh; očisťuje nás našimi nepřátely od našich nedokonalostí. Bezbožní prospívají dobrému, jako pilník a kladivo železu. (Sv. Aug.) Zlí jsou dobrým tím, čím jest pluh poli. (Sv. Chrys.) I proto jsou nám nepřátelé užitečni, poněvadž nás upozorňují na chyby a poskytují nám příležitosti ku konání cnosti. Nepřátelé jsou jako včely; bodají sice, ale dávají med. (Urb. IV.) Píchne-li tě uražející jazyk, potěš se tím, že: nejsou nejhoršími ony plody, které vosy ohlodávají.“ (Bürger). Říkává se: „Mnoho nepřátel, mnoho cti.“ Považ konečně také, že člověku, jenž miluje Boha, žádný nepřítel nemůže v pravdě uškoditi; neboť dobrotivý Bůh obrací všecky rány nepřátelské k dobru svých věrných. (Řím. 8. 28.) To viděti v životě Josefa Eg. Pamatuj na tuto pravdu, pak nepozbudeš jistě mysli v pronásledování.

2. Lásku k nepřátelům ukazujeme tím, že se na svých nepřátelích nemstíme, nýbrž za zlé dobrým odplácíme, zvláště za ně se modlíme a rádi jim odpouštíme.

Nemáme se na nepřáteli **mstíti,** t. j. zlé zlým odplácetí. Krásný *příklad vidíme na Davidovi; dvakráte měl příležitost zabiti svého pronásledovatele, krále Saula;* ale v obojím případě mu neukřivdil. (1. Král. 24. a 26.) Fariseové velmi často tupili Krista (Mat 11. 19.; Jan 8. 48.), ale on jim nelál, když mu spílali. (1. Petr. 2. 23.) Když kdysi Krista v jistém městečku samaritánském nepřijali, poněvadž byl Židem, byli apoštotové tak naplněni pomstychtivostí, že chtěli, aby oheň s nebe na ně padl. Kristus však jim to vytýkal a pravil: „Nevíte, čího ducha jste.“ (Luk. 9. 55.) Jistý otec slíbil, že dá diamant onomu svému synu, jenž vykoná nejšlechetnější skutek; obdržel ho onen syn, jenž našel svého nepřítele spícího na srázné strázni a nesvrhl ho dolů. (Báseň od Lichtwer.) Jistý biskup pravil kdysi k jistému císaři: „Mstíš-li se, tedy nejsi dále ničím jiným, než člověkem; odpouštíš-li však, rovnáš se Bohu.“ Pomsta ostatně *nepatří nám, nýbrž Bohu.* (Řím. 12. 19.) Máme raději trpěti, než-li se mstíti; proto praví Kristus: „Udeří-li tě někdo v líce pravé, nastav mu levé.“ (Luk. 6. 29.) Nemáme se nechati přemoci zlem, nýbrž máme zlé přemáhati. (Řím. 12. 21.) Msti se na svém nepříteli, ale tak, jako se mstí světcové, totiž **splácej zlé dobrodiním;** to jest nebeská pomsta. (Sv. Alf.) Josef Eg. oplatil bratřím zlé dobrým. Sv. Štěpán se modlil za své vrahy. „Neštěstí jeho pronásledovníků působilo sv. Štěpánovi větší bolest, než všecko zlo, kterého od nich zakusil. Proto se za ně modlil.“ (Sv. Fulg.) Rovněž sv. Jakub, biskup *jeruzalémský, jenž byl svržen s věže chrámové, modlil se ještě s polámanými* kostmi za své vrahy. — Máme také rádi **odpouštěti** svým nepřátelům. Kristus chce, abychom svému bratru odpustili nejen sedmkrát, nýbrž sedmdesátkrát sedmkrát. (Mat. 18. 22.) Král David odpustil Semei-ovi, jenž po něm házel kamením a jemu nadával. (1. Král. 16. 10.) Kdo činí nepřátelům dobře, podobá se lilijím pod trním, které sice trním jsou bodány, ale přece nepřestávají svou bělostí trnům dodávati krásy. (Sv. Bern.)

3. Kdo se na svém nepříteli **nemstí,** nebo jemu docela i **dobrodiní prokazuje,** zahanbuje a obměkčuje ho a dochází od Boha odměny; kdo však se na nepříteli mstí nebo ho nenávidí, dopouští se hříchu.

David měl dvakrát příležitost, usmrtiti svého pronásledovníka Saula; ale neučinil mu ničeho zlého. Tím ho **obměkčil** a tak ho dojal, že Saul propukl v pláč. (1. Král. 24.—26.) Blahoslavený Klement Hofbauer, byl na ulici vídeňské potupen ženou; šel k ní a zvedl jí upadený kapesník a pravil jí při tom několik přívětivých slov. Žena se zastyděla a utekla. Jako červ má měkké tělo, ale přece nejtvrdší dřevo provrtává, tak smířlivost překoná nejhoršího nepřítele a nejsurovějšího utrhače.“ (Beda.) Prokážeš-li *svému nepříteli dobrodiní, řeřavé uhlí sypeš na hlavu jeho.* (Řím. 12. 20.), t. j. tvůj nepřítel nebude moci lásce tvé právě tak odporovati, jako žhavému uhlí. — Kdo se na nepříteli nemstí, toho **Bůh odmění,** David snesl trpělivě potupu od Semeie a pravil: „Snad popatří Hospodin na soužení mé a odplatí mi dobrým za zlořečení toto dnešní.“ (2. Král. 16. 12.); na to zvítězil. „Modliti se za nepřátele, jest těžkým; je-li však třeba velikého sebezapírání, tedy také na onom světě bude veliká odměna.“ (Sv. Aug.) — Kdo se na svém nepříteli **mstí,** dopouští se **hříchu.** Děje se mu podobně, jako včele, která se mstí a bodá; musí za to umříti. Kdo se mstí, jedná

vlastně pošetile. Dělá jako pes, který kouše do kamene, jímž někdo po něm hodil; neboť mstivý člověk také nepomyslí, že jeho nepřítel jest nástrojem v rukou božích. (Corn. a L.) (O nenávisti viz při 5. přikáz. bož.)

4. Kdo svému nepříteli **odpouští,** dochází také od Boha odpuštění hříchů; kdo mu však neodpouští, tomu ani Bůh neodpustí.

Odpustiti nepříteli jest skutkem milosrdenství a největší almužnou, jaká býti může. (Sv. Aug.) Odpouštíš-li jiným, dobýváš sobě samému odpuštění. (Sv. Chrys.) Uvaž 5. prosbu Otčenáše! Kdo svému bratru rád odpouští, dochází milosrdenství od Boha. Neodpouštíš-li však svému nepříteli, svoláváš na sebe kletbu boží, kdykoliv se modlíš „Otče náš". (Sv. Anastas.) Kristus praví: „Pakli neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchů vašich." (Mat. 6. 15.) Vzpomeň na podobenství o nemilosrdném služebníku. (Mat. 18. 23.)

10. O náboženské snášelivosti.

Rozeznává se snášelivost věcná a osobní. Pravda jest vždy věcně nesnášelivou, byť byla osobně snášelivou.

Mathematika učí: $2 \times 2 = 4$. Něčeho jiného, na př. $2 \times 2 = 5$ nemůže uznati, poněvadž to není pravda. Mathematika jest tedy **věcně** nesnášelivou, t. j. oproti chybě nezná ohledu. Než žádnému vzdělanci nenapadne, aby tupil, tloukl nebo jinak osobně škodil tomu, jenž by tvrdil: $2 \times 2 = 5$. Tento ohled s bloudícími nebo jinak myslícími nazývá se **osobní** snášelivost. Právě tak se chová katol. církev; oproti bludu jest nesnášelivou, naproti tomu však učí snášelivosti naproti bloudícím.

1. Kristus ve svých řečech a skutcích ukazuje velikou snášelivost ku bloudícím.

Kristus učí lásce k bližnímu, k nepřátelům, trpělivosti, mírnosti, mírumiluvnosti, samým to cnostem, které nás pobádají k uznalosti a snášelivosti k bližním, zvláště k bloudícím. Všimněme si, jak laskavě se choval Kristus ke hříšníkům, na př. k Magdaléně v domě Šimonově (Luk. 7.) a k ženě, kterou fariseové k němu do chrámu přivedli, chtícc ji kamenovati. (Jan 8.) Tenkráte řekl Kristus pamětihodná slova: **„Kdo z vás je beze hříchu, hoď první kámen na ni."** (Jan 8. 7.) Jen tam, kde viděl Kristus zlou vůli nebo faleš, vystoupil přísně; tak na př. proti fariseům. (Mat. 23. 27.) Kristus velice rád vyhledával pobloudilé a mluvíval s nimi; tak na př. ženu Samaritánku u studnice Jakobovy; říkal: „Zdraví nepotřebují lékaře, ale nemocní." (Mat. 9. 11.)

2. Pronásledování jinověrců neodpovídá ani duchu Kristovu, ani úmyslům církve.

Kristus svým apoštolům jen poručil, získávati jinověrce **poučováním.** Církev katol. se **modlí za jinověrce,** zvláště na Velký pátek; při každé mši sv. se koná modlitba za „blaho celého světa." Církev katolická učí, že

i jinověrci **mohou býti spaseni,** bloudí-li nevědomky a vedou-li řádný život. Je-li uzavřeno smíšené manželství, ukládá církev katol. straně katolické za povinnost, by přivedla jinověrce dobrým příkladem a poučováním, nikoliv násilím, ku poznání pravdy. — Katol. církev nikdy neučila, že kacíři se mají zabíjeti. Kdyby některý katolický právník tuto zásadu vyslovil, pak bychom to musili přičítati jeho nerozumu.

Byli-li nekatolíci pronásledováni, byli tímto pronásledováním vinni obyčejně oni sami, nikoli však církev.

Bludaři chtějí obyčejně převrátiti i **státní pořádek** a napadají manželství, majetek, nebo vrchnost. Proto stát proti nim zakročoval a to dle zákonů středověkých mnohdy ukrutným způsobem. Tak na př. byl Jan Hus z Prahy, r. 1415 v Kostnici upálen. Než nebyli to biskupové, kteří žádali jeho upálení, prosilit ještě sami, aby bylo šetřeno jeho života, — nýbrž byl odsouzen zákony státními a císařem, poněvadž se vzepřel pořádku státnímu. To dokazují války husitské, jejichž spousty sahají daleko za hranice Čech. Mnohdy byli nekatolíci pronásledování také proto, že se domáhali moci ve státě, čímž si vzbudili závistníky a nepřátely. Byly tedy ani ne tak náboženské, *jako spíše* **politické příčiny** *příčinou jejich pronásledování. Církev s tím* neměla co činiti, a nikdo jí nemůže vinny dávati. Politické příčiny, různice o vládu ve státě, vedly na př. k t. zv. noci bartolomějské, nebo-li ke krvavé svatbě pařížské (24. srpna 1572 za krále Karla IX.), kdy za jednu noc v Paříži 2000 a 30000 Hugenottů v celé Francii bylo povražděno. Zakročili-li kdy katoličtí vladaři přísně proti jinověrcům, tedy zpravidla byli tím vinni sami nekatolíci. Aspoň jeden příklad: R. 1578 zavedl císař Rudolf II. ve Vídni opět průvod Božího Těla. On sám s celým svým dvořanstvem se ho súčastnil. Protestanté nad tím rozhořčeni přepadli průvod na Selském trhu, takže císař mohl se dostati do hradu jen pod ochranou vojska. Následek toho byl, že císař ihned ve Vídni zakázal protestantské bohoslužby a kazatele protestantské vypověděl. — A stalo-li se také, že jinověrci byli nevinně pronásledováni, pak považme, že zloba lidská nevymírá a že právě nikdo nebyl tak pronásledován pro náboženství, jako katolíci.

Katolíci nejvíce trpěli náboženským pronásledováním.

Ti, kdož dobře vědí, že se od pravdy odchýlili, nejvíce zuřívají proti pravdě a proti těm, kteří se pravdy drží. Zlé svědomí dělá z nich mnohdy dravce. Kdo naproti tomu jest přesvědčen, že má pravdu, nenechá se tak snadno vyrušiti a strhnouti k bezpráví. Z toho si lze vysvětliti ona četná pronásledování katolíků jedině k vůli jejich náboženství. Již ariánští císařové začali trestati katolíky, kteří nechtěli od katol. víry odpadnouti, vězením a topením. Jest známo, že ještě v posledních stoletích v Anglii, Škotsku, Irsku, Dánsku a Švédsku byl ustanoven trest smrti za vykonávání náboženství katolického. Král Jindřich VIII. anglický dal popraviti 20 biskupů a mnoho set kněží jen za to, že zůstali věrni svému katol. náboženství. Bludař Kalvín v Ženevě ve Švýcarsku († 1564) dal mnoho katolíků mučiti a popraviti; dal r. 1553 pomalu ohněm páliti i španělského lékaře Michala Serveta, jenž cestoval Ženevou, poněvadž jinak mínil o nejsv. Trojici než-li Kalvín. Je tedy zcela nespravedlivo, stále ukazovati na církev katolickou, jako by ona pronásledovala jinověrce.

3. Není dovoleno, násilím někoho obraceti k pravé víře, ale ovšem jest dovoleno obraceti jej poučováním, skutky lásky k bližnímu a dobrým příkladem.

Nikdo nesmí jednati proti svému svědomí ani tenkráte, je-li jeho svědomí bludné; jinak by se dopustil hříchu. Proto není dovoleno, někoho násilím získávati pravé církvi; nýbrž máme se snažiti toho, jenž jest jiného přesvědčení, nejprve o pravdě přesvědčiti. Co jest vynuceno, nemá ani před Bohem ceny; Mohamedáni se řídí zavržitelnou zásadou, že musejí své náboženství šířiti ohněm a mečem. Proto jest zavržitelna i zásada protestantská: Zeměpán určuje náboženství svých poddaných. (Cuius regio, illius et religio.) — **Poučování** jinověrců, nebo vyvracení jejich bludných zásad má se díti klidně a důstojně, tedy bez vášně a bez urážek. Kdo má pravdu, tomu není třeba se rozčilovati. Jest známkou pravdy, že se obhajuje klidně. Kdo si počíná vášnivě (fanaticky), vynucuje domněnku, že jest ve bludu. — Největšího výsledku dojdeme konáním **skutků lásky k bližnímu.** Láska k bližnímu jest nejjistější známkou učeníků Kristových. Kdo tedy jinověrce miluje a tuto lásku skutky ukazuje, dokazuje, že jest blízek pravému náboženství. Máme-li jakožto křesťané milovati i nepřátele, tedy máme jistě milovati i jinověrce; nebo třeba ve víře bloudí, jsou přece našimi bratry. Papež Pius IX. nic zlého neviděl v tom, aby jistého protestanta dal vzdělati na malířské akademii v Římě, nebo Žida, jenž na cestě omdlel, ve vlastním voze dal domů dovézti. (Spirago, Příklady str. 39.) Tak jednají velcí mužové.

Jest známkou nedostatečného vzdělání a hrubosti, tupiti někoho pro jeho náboženství nebo jemu škoditi.

Zcela totéž platí o těch, kdož by jinověrce chtěli nutiti k náboženskému úkonu, který mu jeho svědomí zapovídá.

11. O národnosti křesťana.

Láska k bližnímu jeví se zvláště i snášelivostí ke členům jiného národa.

Národem se rozumějí všichni obyvatelé, kteří toutéž **řečí** mluví a mají více méně stejný původ, duchovní vyspělost a tím i jistý tělesný a duševní ráz. Říká se: „Jak člověk mluví, takový jest.“ Národů jest tolik, kolik je řečí. Na celém světě je na 900 různých řečí, jen v Evropě jest jich 90. K národu anglickému náleží na př. 100 millionů, k německému 85 mill., k ruskému 80 mill, k francouzskému 50 mill., ke španělskému 40 mill., k italskému 30 mill., k portugalskému 13 mill. a k židovskému 12 mill. Největší národ jest národ čínský, čítající asi 300 mill. lidí. Slovo „národ“ neznamená totéž, co slovo „stát“; neboť rozličné národové mohou býti sjednoceni v jeden stát, ježto jsou v mezích téhož státu a mají stejné zákony a stejnou vládu. Tak jest to na př. v Rakousku. — K jaké národnosti kdo náleží, vyplývá **z jeho původu po otci a matce;** není-li snad otec a matka téže národnosti, tedy pak padá na váhu **životopisný vývoj** onoho člověka.

Různost národů dopustil Bůh jednak za trest za lidskou pýchu, jednak z moudrého úmyslu ku blahu národů.

Jak z Písma jest patrno, byla původně jenom **jedna** řeč. Rovněž z výsledků srovnávacího jazykozpytu jest patrno, že různé řeči na světě povstaly z jedné řeči. Dalším studiem bylo také lze dokázati s velikou pravděpodobností jednotu řeči. Dle vypravování Písma sv. **zmátl** Bůh **řeč** lidí, když stavěli babylonskou věž. (1. Mojž. 11.) Dobrotivý Bůh však při všem, i když trestá, má úmysl, lidem pomáhati. Různost národů měla totiž přispívati k tomu, by se **závodění** a tím i pokrok a vzdělanost v národech podporovala. Dále měla národnostní různost brániti šíření se náboženského a mravního úpadku. Jako zmatení jazyků zmařilo domýšlivé podniky v Babyloně, tak měla i později národnost býti **ohradou**, která by národy chránila před modlářstvím a mravní zkázou sousedních národů. Různost řečí má konečně sloužiti i k oslavě Boha právě tak, jako podivuhodná rozmanitost v říši rostlin a zvířat a v celém tvorstvu.

1. Křesťan smí a má národ svůj milovati více, než cizí národ; neboť tato láska jest člověku vštípena již od přirozenosti a křesťanské náboženství jí nezakazuje, nýbrž povznáší a podporuje.

Praví-li se: „Křesťan smí svůj národ milovati,“ je tím příliš málo řečeno. Musí se spíše říci: „Křesťan **musí** svůj národ milovati.“ Vždyť sebeláska a láska rodičů také není pouze dovolena, nýbrž poručena. A proč máme milovati národ, z něhož pocházíme a k němuž náležíme? Právě proto, že národ jest veliká rodina, veliké příbuzenstvo. Jako své příbuzné více milujeme než cizí lidi, tak i svůj národ máme **více mlovati,** než každý jiný národ. A jako dítě vlastní matku miluje více než cizí, třeba cizí matkou nepohrdá a jí ne nenávidí, tak i my máme svůj národ více milovati, než cizí, cizího však ne nenáviděti, nebo jím pohrdati. Láska k národu jest tedy založena v **zákoně přirozeném**, t. j. ve vůli Tvůrce. Jako nám Tvůrce od přirozenosti vložil do srdce větší lásku k rodičům, než k jiným lidem, rovněž tak nám vložil v srdce větší lásku k národu, z něhož pocházíme a k němuž náležíme. Ostatně již přirozeně jsme odkázáni přidržovati se těch, kteří mluví toutéž řečí jako my. Láska k národu jest tedy předpisem zákona přirozeného. Těchto předpisů zákona přirozeného však křesťanství neruší. Proto Kristus výslovně praví, že nepřišel zákona rušit. (Mat. 5. 17.) Tedy láska k náboženství a láska k národu mají svůj původ v Bohu; jsou to dvojčata, která mají jednoho a téhož otce, totiž Boha. Poněvadž pak Bůh si nemůže odporovati, proto nemůže láska k náboženství odporovati lásce k národu. Proto shledáváme, že **Kristus**, proroci, apoštolové, Matka Boží a mnozí světcové byli nadšeni pro svůj národ. Všímněme si, že náš Spasitel téměř výhradně působil v zemi Zaslíbené, tedy především svému národu hleděl prospěti. Také praví, že jest poslán jen ke ztraceným ovcím domu israelského. (Mat. 15. 24.) Vroucí lásku k národu shledáváme na prorocích (vzpomeňme jen na Jeremiáše, plačícího nad zříceninami Jerusaléma), na židovských mučednících (bratři makkabejští, umírajíce, odvolávají se na své „otcovské zákony“, (2. Mak. 7.), i na Matce Boží (všímněme si jejího vznešeného chvalozpěvu) a na sv. apoštolech (sv. Pavel chtěl býti raději zavržen,

jen aby jeho národ byl zachráněn. Řím. 9. 2.) Bůh sám se snažil tento národní cit vzbuditi v národě židovském; to dokazují slova, která Bůh z hořícího keře mluvil k Mojžíšovi: „Já jsem Bůh otců tvých, Abraháma, Isáka a Jakoba.“ (2. Mojž. 3.) To dokazují slavnosti a sobota Bohem samým Židům nařízené; neboť jak sobota, tak i mnohé slavnosti byli národními radostnými svátky, které zároveň poukazovaly na Vykupitele. Proto také **církev katolická** vždycky šetřila i národního citu národů, mezi nimiž působila. Církev hleděla vždy jako missionáře a kněze k národům posílati takové muže, kteří z onoho národa pocházeli, čímž se velice napomáhá zájmům náboženským. Církev sv. i tím vyhověla národnímu citu jednotlivých národů, že ustanovila národní svátky, totiž i svátky patronů zemských. Církev dále vždy ponechávala obráceným národům pohanským jejich zděděný mrav a národní obyčeje. To jest patrno již z toho, jak se zachovala církev k obráceným Germánům. Církev jim ponechala národní obyčeje a přidala jim docela křesťanský význam, čímž byli ještě více utvrzeni. Germáni slavili na př. na konci prosince tak zvanou Velkou noc; církev přeložila v tuto dobu památku narození Kristova, jenž skutečně ve „Velké noci“ (Vánoce) na svět přišel. Germáni v této době rozžíhali světla na jehličnatých stromech. Církev tohoto obyčeje nezrušila, nýbrž utvrdila jej, poukazujíc na „světlo světa“, jež proto pnělo na dřevě kříže, poněvadž první lidé v ráji jedli ze zapovězeného stromu. A tak zůstal vánoční stromek až podnes. Germáni konávali na počátku února, kdy světla nápadně přibývá, pochodňové průvody. Církev katolická tento obyčej docela přenesla na půdu církevní (průvod hromniční) poukazujíc na to, že Simeon právem nazval Spasitele světlem světa při jeho obětování ve chrámě. Církev hleděla změniti jen národní výstřednosti, slabosti a nedokonalosti.

Lásku k národu ukazujeme tím, že si svého národa vážíme a dovolenými prostředky napomáháme k jeho prospěchu a hájení.

Třeba člověk ví, že jsou na světě ještě šlechetnější a vzdělanější matky než jeho vlastní matka, přece své matky si váží více, než každé jiné. Podobně se má i zde. **Vážení** si svého vlastního národa se však liší od domýšlivého přeceňování, které záleží v tom, že někdo svůj národ považuje za lepší, než každý jiný. Jest na bíledni, že nemohou míti všichni národové pravdu, považuje-li se každý z nich za nejlepší. — Poněvadž si vážíme jen toho, na čem pozorujeme nějakou přednost, proto má se každý snažiti, by znal přednosti a slavné činy svého národa. Naproti tomu však nesmíme slabosti a nedokonalosti národa pokládati za cnosti, nýbrž máme je uznávati za slabosti a všemožně napomáhati, by byly vykořeněny. Jinak by byla láska k národu slepou a nerozumnou. — Svůj národ **podporuje**, kdo pamatuje na členy svého národa, když něco kupuje, zadává práci, přijímá služebnictvo nebo dělnictvo, dává-li almužnu a p. Tuto podporu svých soukmenovců shledáváme hlavně u Židů, kteří se hlavně chudého Žida ze všech sil ujímají. Každý z nás zajisté toto počínání schválí. Že i my křesťané máme se více ujímati těch, kdož jsou nám bližšími, dává nám na srozuměnou sv. Pavel, napomínaje nás, abychom hlavně souvěrcům dobře činili. (Gal. 6. 10.) — K **hájení** svého národa jsme hlavně tehdy oprávněni, hledí-li někdo potlačiti naši řeč. Potlačování řeči pociťuje každý člen národa tak, jako by mu někdo chtěl vyrvati jazyk. Bez příčiny se nenazývá řeč také „jazykem“.

Dopouští se tedy chyby, kdo je ke svému národu lhostejným nebo docela zapírá, že k němu náleží; rovněž však ten, kdo lásku k národu upřilišuje, jakoby národ byl největším dobrem člověka.

Je-li náboženská **lhostejnost** (indifferentismus) nebezpečnou, tedy zcela jistě i národní lhostejnost jest nebezpečnou; svědčíť o nedostatku vážení si sebe a o bezcitnosti ku svým vlastním soukmenovcům. Kdo si neváží menšího dobra, národa, nebude si vážiti i většího dobra, náboženství; neboť kdo jest nevěrný v mále, i ve mnohém nevěrný bude. Kdo zase jest proniknut nadšením národním, odhodlá se snadno k velikým skutkům a obětem pro blaho svých bližních; dějiny všeobecné nám poskytují hojnost příkladů. — Kdo slovem a skutkem **zapírá**, že náleží k jistému národu (na př. z obchodních ohledů, jak se často stává), jedná právě tak hanebně jako ten, jenž se stydí za své rodiče a příbuzné. — Než nicméně národnost **není nejvyšším dobrem** člověka; neboť jinak by musila již pouhá příslušnost k národu býti s to, aby člověka na zemi učinila šťastným. Tomu však tak není. A pak smrtí člověka přestává všeliká národní různost; nebo poněvadž různost řečí jest následkem hříchu, tedy mezi svatými jí už býti nesmí, jelikož v nebi není žádných trestů. Proto chválí všichni národové a pokolení Boha v nebesích jedním chvalozpěvem. (Zjev. 7. 9.) Před soudnou stolicí boží člověku také nic nepomůže, že náležel k tomu nebo onomu národu, zrovna jako mu nepomohou pozemské statky nebo pomíjející hodnosti. Jest-li že se tedy láska k národu upřilišuje, pak již přestává býti pravou láskou, a jest spíše náruživostí a právě proto škodlivou a bez delšího trvání; neboť extremy se sebe dotýkají. Národní fanatismus není jiným než modlářstvím; úctu, kterou má člověk vzdávati jen Bohu, vzdává zde národu.

2. Láska k národu nesmí však vésti k nelaskavosti nebo bezpráví oproti příslušníkům jiného národa; neboť členové všech národů jsou dítkami jednoho Otce nebeského a tedy bratřími vespolek a mimo to v církvi katol. v jednu velikou rodinu boží sjednoceni.

I v národním ohledu platí křesťanská zásada: „Čeho nechceš, aby ti jiní činili, nečiň ty jim.“ Láska k národu nesmí činiti ze člověka dravce, nýbrž má spíše podporovati jeho laskavé smýšlení a jeho humanitu. Kdo totiž svůj národ miluje opravdově, nebude jistě jinému národu zlovolně ubližovati a jeho vyzývati, nýbrž spíše k tomu napomáhati, aby jiní národové jeho vlastní národ milovali a jeho si vážili; nebude vyvolávati nepřátelství a bojů, nýbrž bude hleděti zachovati pokoj svému národu. Proto velicí duchové neomezili se jen na meze svého národa, nýbrž hleděli prostřednictvím svého národa celému lidstvu prospěti. Pravá láska k vlastnímu národu a pravá láska k celému lidstvu si tedy neodporují, nýbrž se vzájemne doplňují. Kdo sineumí vážiti cizího národa, není hoden svého národa. — Kristus svým podobenstvím o milosrdném Samaritánu nám chtěl ukázati, že ani příslušníků cizího národa nesmíme vylučovati ze své lásky k bližnímu. Sv. Pavel praví: „V Kristu není Žid, ani pohan, ani

Řek, nýbrž všichni jedno jsou.“ (Gal. 3. 28.) Všichni totiž jsou **dítky boží**, tedy **bratři** vespolek. Proto všichni v modlitbě říkají: Otče náš. — Také proto, že různí národové **v katol. církvi** jsou spojeni v jednu **velikou rodinu boží**, mají býti býti všichni národové spojeni poutem lásky. Jednota v náboženství jest v pravdě jedním z nejvyšších dober lidstva; tím se mírní protivy mezi národy a podporuje se mír mezi národy. Naproti tomu však protivy náboženské vždy nejvíce od sebe trhaly národy a vyvolávaly nejkrutější války. Proto založil Kristus katolickou nebo-li světovou církev, nikoliv pak zvláštní církev pro každý národ. Zázračným darem jazyků o Letnicích chtěl Bůh poukázati, že všichni národové mají tvořiti jeden celek ve víře, a rovněž církev svou jednotnou říší církevní snaží se podporovati jednotu národů. Dle výroku Kristova také jednou dojde na to, že bude jeden ovčinec a jeden pastýř. (Jan 10. 16.) — Musíme také považiti, že jsme **díkem povinni** jiným národům; vždyť příslušníci jiného národa přinesli našim předkům evanděliu m a obětovali život i krev pro blaho našeho národa. Jiným národům děkujeme také za mnohé vynálezy a jsme takřka na mnoze na ně odkázáni, jelikož právě od nich se nám dostává mnohých věcí k živobytí, léků a potřebných věcí.

Nelaskavosti nebo bezpráví k jinému národu se dopouští: 1. kdo svého bližního považuje za špatného, nebo ho nenávidí proto, že náleží k jinému národu. 2. Kdo za urážky, jichž se dopouštějí někteří příslušníci cizího národa, činí zodpovědným celý národ.

Nikoho nesmíme ukvapeně **pokládati za špatného**. Byť i měl některý národ jisté chyby a slabosti, přece jsou v něm i šlechetní lidé; výjimky jsou všude. Ačkoliv lidé v době potopy byli velmi hříšní, byl přece mezi nimi spravedlivý Noe. Podobně později byl Abraham, Lot a jiní. Spasitelem pohrdali a říkali: „Co dobrého může pocházeti z Nazareta?“ (Jan 1. 46), a kterak se mýlili! Proto platí zásada křesťanská: „Nikoho nesmím považovati za špatného, dokud se o jeho špatnosti nepřesvědčím.“ Kdo však ukvapeně myslí o někom zle, prohřešuje se křivým podezříváním. Nikterak však se nedopouští nelaskavosti ten, kdo jest jen opatrným, poněvadž na př. ví: tento člověk náleží k národu, který na počestnost a upřímnost veliké váhy neklade, nebo jenž příslušníky jiného národa nepovažuje za sobě rovné. Kdo by měl za zlé někomu, jenž bedlivěji střeží svůj dům, vidí-li se blížiti cikány? — **Nenávist** jiných národů byla vlastní Židům. Pohanští Římané nazývali všecky jiné národy „barbary“ a štítili se jich. Nesmíme to míti Římanům za zlé; neboť oni věděli, že tito národové usilovali do říše Římské vpadnouti a v ní všechen společenský řád převrátiti, kořistiti, vraždit i a všecko spustošiti. Odtud se vysvětluje jejich nepřátelské smýšlení proti jiným národům. Za našich dob jsou však všichni národové vzdělaní a křesťany jako my, přejíce si jen míru a pokroku ve vzdělanosti. (Tolstoj.) Nemáme tedy žádné příčiny k nenávisti. — Rovněž nesmíme za klukovské kousky jednotlivců činiti **zodpovědným celý národ.** Kdo by se opovážil k vůli Jidáši ihned zavrhovati všecky apoštoly i Krista? Kdo by k vůli jednomu špatnému knězi, k vůli jednomu špatnému učiteli, chtěl zavrhovati celý stav kněžský a učitelský? Podobně se má i zde.

12. O sebelásce.

Ze všech lidí jest každý sám sobě nejvíce bližním. „Nemůže býti zajisté nic, co by bylo člověku bližším, než on sám.“ (Salvian.) Proto má každý sebe milovati.

Máme sebe milovati proto, že to Bůh chce; dále proto, že jsme stvořeni k obrazu božímu, vykoupeni krví Kristovou a povoláni k blaženosti nebeské.

Bůh chce, bychom sebe milovali; neboť Kristus praví: „Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého.“ Dle slov Kristových jest tedy láska k sobě samému měřitkem a měrou lásky k bližnímu. „Kterak může milovati jiného, kdo sebe sama nemiluje?“ (bl. Klem. Ř.) Uč se milovati nejprve Boha, potom sebe, pak svého bližního jako sebe sama. (Sv. Aug.) Bůh nám ovšem nedal zvláštního přikázání o lásce k sobě samým, poněvadž každý sebe miluje již dle zákona přirozeného, jejž nám Bůh vštípil (sv. Aug.) a poněvadž přikázání lásky k sobě jest obsaženo již v přikázání lásky k bližnímu. (Sv. Tom. Aq.) — Máme sebe i proto milovati, poněvadž jsme stvořeni **k obrazu božímu.** Vážíme li si obrazu božího na bližním, ba i na nepříteli, musíme si ho vážiti i na nás samých. Poněvadž tedy vlastně k vůli Bohu sebe milujeme, jest patrno, že „pravé lásky k sobě přibývá tou měrou, kterou v nás přibývá lásky k Bohu.“ (Sv. Tom. Aq.) — Považme také, že jsme vykoupeni za **veliké výkupné**. „Neporušitelnými věcmi, zlatem a stříbrem vykoupeni jsme ze svého marného obcování, nýbrž drahou krví Kristovou.“ (1. Petr. 1. 18.) Za drahou cenu jsme vykoupeni. (1. Kor. 6. 20.) — Máme také vznešený cíl; jsme **povoláni k blaženosti.** Krásně praví papež sv. Leo Vel.: „Poznej, křesťane, svou důstojnost! Stal jsi se účastným božské přirozenosti a údem těla Kristova! Pomni, že jsi vyrván z moci temnosti a povolán jsi ke slávě nebeské říše.“ — Pomni také, že Syn boží stal se člověkem a tedy i naším bratrem, my pak že jsme se stali dítkami božími (1. Jan. 3. 1.); že Duch sv. bydlí v nás (1. Kor. 6. 19.), že andělé jsou ustanoveni ke službě naší. (Žid. 1. 14.) — Samé to pohnutky k lásce k sobě samým! — Jelikož pak láska k sobě samému není vlastně jiným, než-li láska k bližnímu sobě samému prokazovaná, tedy „sebe sama milovati“ znamená tolik, jako: sebe samého si vážiti (činnost rozumu), sobě samému přáti (činnost mysli) a sobě samému neškoditi, nýbrž dobře činiti (činnost vůle, skutku). Tuto lásku k sobě lze nazývati „pravou“ oproti liché lásce, která se jeví nadutostí, domýšlivostí, nezdvořilostí, nevázaností a p.

Pravá láska k sobě jeví se tím, že hledíme dojíti toho, co nás činí v pravdě šťastnými, zvláště především věčné blaženosti a pak i statků pozemských, jež napomáhají k dosažení věčné blaženosti.

Kdo má pravou lásku k sobě, řídí se slovy Kristovými: „Hledejte nejprve království božího a spravedlnosti jeho, a všechno ostatní bude vám přidáno.“ (Mat. 6. 33.) Stará se ovšem také o své zdraví, pokrm, oděv, obydlí a t. d., ale ne příliš úzkostlivě.

Láska k sobě jest falešná, hledí-li člověk dosíci jen pozemských statků, nikoliv však věčné blaženosti; nebo povrhuje-li statky, jež napomáhají k dosažení věčné blaženosti.

Mnozí lidé pokládají za nejvyšší ne Boha, nýbrž svou vlastní osobu a statky pozemské nepovažují za prostředek k dosažení blaženosti, nýbrž za prostředek, jímž by ukojili své smyslné žádosti a p., a nikterak nejsou ochotni, k vůli Bohu něčeho z toho se zříci. Tato láska k sobě jest nepravou; jmenuje se **samoláska** nebo-li sobectví. Kdo dává přednost věcem pozemským před věcmi věčnými, ten sebe nemiluje, nýbrž jest svým vlastním nepřítelem. Neboť takový člověk jest jen jistý čas a jen do jisté míry šťastným, potom však jest nešťastným. „Kdož činí hřích a nepravost, jsou nepřátelé své duše.“ (Tob. 12. 10.) Mnozí jsou jako onen lakomec, jenž si říkával: „Duše, máš mnoho zboží složeného na mnohá léta, jez, pij, hoduj.“ I řekl Bůh: „Blázne, této noci požádají duše tvé od tebe, to pak, cos připravil, čí bude?“ (Luk. 12. 19.) Trmácíš se, bys své tělo vyživil a oděl; proč se podobně nenamaháš, bys zjednal své duši potravy a oděvu? (Sv. Bern.). Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, na své duši však škodu utrpěl? (Mat. 16. 26.) Krásně praví sv. Augustin: „Uč se sebe tím milovati, abys sebe nemiloval.“ — Na druhé straně však chybují také ti, kteří statky pozemskými, jež k blaženosti napomáhají, pohrdají. Neboť takto pohrdají i blažeností. Co tedy souditi o člověku, jenž svého prospěchu nedbá, nebo svůj život lehkomyslně v nebezpečí vydává, nebo si docela život bere?

13. O desateru božích přikázáních.

1. Desatero božích přikázání dal Bůh Židům na hoře Sinai.

Ohlášení přikázání stalo se 50. den po východu z Egypta. Toto ohlašování přikázání započal Bůh slavnostním úvodem: „Já jsem Hospodin Bůh tvůj, kterýž jsem vyvedl tebe ze země egyptské“ a t. d. (2. Mojž. 20. 2.) Bůh učinil jako mocnář, jenž před svá nařízení staví své jméno a titul, by jím zjednal více úcty. (Meh.) Desatero přikázání napsal Bůh na dvou deskách, na znamení, že tato přikázání jsou jen **bližším vysvětlením dvou přikázání lásky**. Mojžíš je rozbil; tím bylo naznačeno, že je Kristus má zdokonaliti. Nazýváme toto desatero přikázání „přikázání Boží“, protože pocházejí od Boha. Desatero přikázání nazývá se také **dekalogem** t. j. deset slov.

Církev pozměnila židovské desatero přikázání božích ve smyslu křesťanském.

Židovský dekalog obsahoval totiž tato přikázání: 1. Přikázání, klaněti se jen pravému Bohu, 2. zákaz o klanění se obrazům, 3. zákaz o znesvěcování jména božího, 4. příkaz o svěcení soboty, 5. příkaz o úctě k rodičům, 6. zákaz vraždy, 7. cizoložstva, 8. krádeže, 9. křivého svědectví, 10. zákaz o touze po cizích věcech. (2. Mojž. 20. 1.—17.) Katol. církev přidala druhé přikázání boží, totiž zákaz o klanění se obrazům, k prvnímu božímu přikázání a za to zase rozdělila desáté přikázání boží ve dvě samostatná přikázání, by úctu ke křesťanské ženě zvýšila; všimni si našeho 9. přikázání. Ku přikázání: ctíti rodiče, přidala církev: „Abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi“; to učinila sv. církev k vůli slovům, která napsal sv. Pavel v listě k Efesským 6. 3. Rovněž zaměnila církev přikázání o svěcení soboty ve přikázání o svěcení neděle. Slova: „Nezcizoložíš“ byla zaměněna ve slovo: „Nesesmylníš“. — Nezdá se býti nesprávným mínění Židů, dle něhož na každé desce přikázání božích bylo po pěti přikázáních, považíme-li, že prvních pět přikázání dekalogu týká se Boha a jeho zástupců, ostatních pět pak nás a našeho bližního. Mimo to náš Spasitel ve své odpovědi bohatému jinochu začíná vypočítávati přikázání boží zákazem vraždy (Mat. 19. 18.), a poněvadž sv. Pavel rovněž považuje posledních 5 přikázání židovského (po případě posledních 6 přikázání křesťanského) dekalogu za jeden celek. (Řím. 13. 9.)

2. I my křesťané jsme povinni zachovávati desatero božích přikázání, poněvadž je Bůh každému člověku do srdce vštípil a poněvadž je Kristus potvrdil a zdokonalil.

Desatero božích přikázání jest i pro nás křesťany (Sn. Trid. 6., kan. 19.), neboť Bůh je **vštípil do srdce** každému člověku. Jen proto, že božské světlo ve člověku špatnými mravy a trvající zkažeností bylo zatemněno, bylo opět dáním zákona na hoře Sinai osvíceno. (Ř. k.) To, čeho lidé ve svém srdci nechtěli čísti, bylo napsáno na desky. (Sv. Aug.) — **Kristus opakoval** 10 božích přikázání v rozmluvě s bohatým mládencem. (Mat. 19. 18.) Rovněž pravil, že nepřišel zákona zrušit, nýbrž naplnit. (Mat. 5. 17.) — V kázání na hoře zdokonalil Kristus mnohá přikázání dekalogu, na př. druhé tím, že každou zbytečnou přísahu prohlásil za hříšnou; páté a osmé, jelikož zakázal i nenávist proti bližnímu a všeliké urážení bližního, ba i poručil, nepříteli dobře činiti; šesté, neboť zakázal všeliké hříšné žádosti. (Mat. 5.)

3. Desatero božích přikázání jest dobře uspořádáno:

První tři přikázání obsahují povinnosti k Bohu; jakožto náš nejvyšší Pán žádá Bůh od nás v 1. přikázání klanění se jemu a věrnost, ve 2. úctu a ve 3. službu.

Přikázání 4. obsahuje povinnosti k zástupcům Boha na zemi, kteříž zároveň jsou našimi největšími dobrodinci ze všech lidí.

Ostatních šest přikázání obsahuje povinnosti k nám samým a k těm, kteří jsou nám rovni. Páté přikázání chrání život, 6 nevinnost, 7. majetek, 8. čest, 9. a 10. všecko, co náleží bližnímu.

4. Kdo všechna tato přikázání zachovává, tomu dává Bůh na zemi svou milost a své požehnání, a po smrti pak věčnou blaženost.

V rozmluvě s bahatým jinochem praví Kristus, že zachovávání 10 přikázání božích vede ke **spasení**. (Mat. 19. 17.) Do nebe lze přijíti jen po mostě poslušnosti; tento most má 10 oblouků. (Sv. Vinc. Ferr.) Bůh také zařídil to tak, že to, co vede k věčné blaženosti, zároveň napomáhá i ku blahu pozemskému. Kdo přikázání boží zachovávají, docházejí zvláště lepšího **poznání Boha, vnitřní spokojenosti, zdraví, majetku, cti.** „Z přikázání tvých rozumnosti jsem nabyl." (Ž. 118. 104.) „Jsi-li žádostiv moudrosti, zachovávej spravedlnost, a Bůh dá ji tobě.) (Sir. 1. 33.) „Pokoj mnohý těm, kteříž milují zákon tvůj." (Ž. 118. 165.) Spokojenost není ničím jiným, než-li příjemným vědomím, že naše skutky jsou dle vůle boží. „Blahoslavený muž, jehož vůle v zákoně božím; všecko, cokoli činiti bude, šťastně se mu povede." (Ž. 1. 3.) Kdo zachovává přikázání boží, vyjde vítězně ze všech utrpení a pronásledování. Kristus praví, že jeho dům jest vystavěn na skále, a že déšť, povodeň a větry nejsou s to, aby ho zbořily. (Mat. 7. 25.) Spravedlivý člověk podoben jest stromu, jenž jest zasazen u potoka. (Ž. 1. 3.) Kterak Bůh žehná spravedlivému již na zemi, ukazuje život Abrahamův, Josefa Eg., Davida, Joba. Kdyby však naše odměna na zemi byla snad jen nepatrnou, bude tím větší v nebi; bude to odměna, která bude převyšovati všecky naše naděje a bude bez míry a konce. (Sv. Chrys.) Neboť zajisté vyplní svůj slib, jenž ještě lépe dává, co slíbil, než-li se kdo nadál. (Sv. Jeron.)

5. Kdo však třebas jen jediné přikázání těžce přestupuje, toho čekají časné i věčné tresty.

Tomu, kdo přestupuje přikázání, daří se jako rybě, která se chytila na udici; jako železničnímu vlaku, jenž se vyšinul z kolejí. Časné tresty hříchu jsou obyčejně: **nespokojenost, nemoc, ztráta cti nebo majetku, hlad a nešťastná smrt.** Vzpomeňme na marnotratného syna, na obyvatele Sodomy, na Absolona, syny Heliho, na Baltassara, na ukrutného krále Antiocha, na Jidáše. Kdo nezachovává přikázání božích, tomu se nedostává v neštěstí pomoci od Boha. Kristus praví, že dům takového člověka jest vystavěn na písku a že se zboří, jakmile přijde déšť, povodeň nebo bouře. (Mat. 7. 27.) Blesky a plameny na hoře Sinai měly připomínati **oheň pekelný**, který čeká přestupníky 10 božích přikázání. (Ř. k.) Kdo plní celý zákon, ale **jediné** přikázání přestupuje, proviňuje se proti všem přikázáním. (Jak. 2. 10.) To pochází odtud, poněvadž všecka přikázání tvoří dohromady jeden celek; jsouť mezi sebou tak spojena, že jedno bez druhého nemůže obstáti. (Chrys.) Kdo přestupuje třeba jen jediné přikázání, hřeší proti lásce, na níž všecka přikázání závisejí. (Sv. Aug.) Jest to tak, jako s nástrojem strunovým; na němž jediná struna může porušiti celou melodii. (Sv. Chrys.) Jest to jako s mostem; sřítí-li se třeba jen jediný z 10 pilířů, nelze již přejíti po mostě. „Peklo jest plno zavržených, kteří většinu přikázání zachovávali; jsou zavrženi proto, že nezachovávali všech." (Meh.)

6. Plnění těchto přikázání není těžkým, poněvadž Bůh každému, jenž má dobrou vůli, pomáhá.

Proto praví Kristus ku svým stoupencům: „Jho mé jest sladké a břímě mé jest lehké." (Mat. 11. 30.) Sv. Jan praví křesťanům: „Jeho přikázání nejsou těžká." (1. Jan. 5. 3.) Břímě jest všem těžké, ale Bůh nám pomáhá svou milostí je nésti, prosíme-li **ho o to.** Sv. Augustin praví: „Poroučí-li ti Bůh, tedy tě napomíná činiti, co můžeš a prositi o to, čeho nemůžeš, načež ti pomáhá, abys to mohl." Sv. Pavel nám přivolává: „Všecko mohu v tom, jenž mne posiluje." (Filip. 4. 13.) Právem zvolal sv. Augustin: „Mohli ti a mohly jiné, proč pak ty ne, Augustine?

O prvním přikázání božím.

Na hoře Sinai pravil Bůh: **„Nebudeš míti jiných Bohů mimo mne."** (2. Mojž. 20. 2.—7.), t. j. jen mně **jakožto pravému Bohu se budeš klaněti,** jiným bohům však nebudeš vzdávati žádné úcty. (Ř. k.) V 1. přikázání se vyžaduje vnitřní a zevnitřní klanění se Bohu (Sv. Alf.) První přikázání boží měl na mysli Kristus, když pravil k satanovi: „Psáno jest: Bohu samému se klaněti a jemu sloužiti budeš." (Mat. 4. 10.)

V 1. přikázání božím nám Bůh poroučí, bychom se mu klaněli a zapovídá nám všelikou modloslužbu a všelikou lichou poctu boží.

1. O klanění se Bohu nebo-li poctě boží.

Lidem, kteří nás něčím na př. mocí, zkušeností, vědomostmi a p. převyšují, vzdáváme úctu, ctíme je. Ctíme tedy krále, starce, muže vynikající ve vědě a p. Čím více některý člověk nás předčí, tím větší úctu k němu máme. Poněvadž tedy Bůh nekonečně nad nás vyniká, jsme povinni vzdávati mu největší úctu, jaká vůbec je možná. Tuto největší úctu vyjadřujeme slovem „klanění".

Bohu se máme **klaněti** proto, poněvadž Bůh nad nás a nade všecky bytosti nekonečně vyniká a poněvadž my a všechny bytosti na něm, jakožto svém stvořiteli, zcela závisíme.

Přemýšlejme jen poněkud **o nekonečné velebnosti boží** Uvažujme nejprve o jeho všemohoucnosti; tato se jeví již překrásně ve hvězdném nebi. „Nebesa vypravují slávu boží a obloha zvěstuje moc rukou jeho." (Ž. 18. 2.) Uvažujme o věčnosti boží. „Jeden den jest před Bohem jako tisíc let a tisíc let jako jeden den." (2. Petr. 3. 8.) Přemýšlejme o moudrosti Boha, který všecko ve tvorstvu tak podivuhodně zařídil a který i zlé v dobré umí obraceti. „Ó hlubokosti bohatství, moudrostí a vědomostí boží! Jak nepochopitelní jsou soudové tvoji a nevystíhlé cesty tvoje."

(Řím. 11. 33.) Vzpomeňme na otcovskou péči, kterou Bůh věnuje i nejnepatrnějším tvorům. Pastýřům a třem pohanům prokázal svou milost při narození Kristově, chudou pannu vyvolil si za matku, prosté rybáře za apoštoly, chudým hlásal a dal hlásati evandělium a t. d. „Kdo jako Hospodin Bůh náš, kterýž na výsostech přebývá a na ponížené patří.“ (Ž. 112. 5. 6.) Ó jaká nekonečná vzdálenost jest mezi námi a Bohem! Boha milujeme, poněvadž ho poznáváme, ale klaníme se mu proto, poněvadž ho nechápeme.“ (Sv. Řeh. Nz.) — Na Bohu **zavisíme úplně.** „Buď že jsme živi, buď že umíráme, Páně jsme.“ (Řím. 14. 8.) Docela a úplně náležíme Bohu. Vždyť od něho máme údy těla, od něho máme síly duševní, od něho své bytí, on nás i vykoupil. „Nuže, kdyby nám někdo vrátil ruce, nohy, oči nebo jiné údy těla, které bychom byli pozbyli, zdali bychom mu ze srdce rádi po celý život nesloužili? A hle, Bůh ti dal nejen ruce, oči, nohy, nýbrž všechna možná dobra tělesná i duševní. Jak spravedlivo tedy jest, abychom mu sloužili a jej ctili.“ (Sv. Fr. Ass.) Klanění se Bohu jest drahocenná mast, kterou si připravujeme z uvažování o božích dobrodiních. (Sv. Bern.) Všimněme si také toho, že bez pomoci boží nemůžeme obstáti. Odejme-li nám Bůh pokrmu, hyneme; vezme-li nám život, umíráme; nedá-li nám Ducha sv., jsme duševně slepí; popustí-li ďáblu mnoho moci na nás, upadáme do smrtelného hříchu. Co platí o nás, platí i o ostatních tvorech; i oni zcela závisejí na Bohu, svém Pánu a tvůrci. „Hoden jsi, Pane Bože náš, přijmouti slávu a čest i moc; nebo ty jsi stvořil všecky věci, a z vůle tvé byly a stvořeny jsou.“ (Zjev. 4. 11.) „Pojďte, klaňme se a padejme před ním, kterýž učinil nás! Neb on jest Hospodin Bůh náš: a my lid pastvy jeho a ovce ruky jeho.“ (Ž. 94. 7.)

1. Bohu se klaněti znamená: uznávati, že Bůh je pánem celého světa a že my na něm zcela závisíme.

Již válečné heslo archanděla Gabriela: „**Kdo jako Bůh?**“ bylo výrazem klanění se. Bůh není odvislým od nižádné bytosti; každá jiná bytost jest odvislá od Boha. Kdo toho uznává, klaní se Bohu. „Bohu se klaněti znamená: Uznávati svou vlastní bídu a boží moc.“ (Maria Lat.) Kdo se Bohu klaní, říká jako David: Bytost má jest jako nic před tebou.“ (Ž. 38. 6.) Klanění se Bohu jeví se nejprve ve vnitřní úctě před Bohem a potom teprv zevnějšími známkami. (Sv. Tom. Aq.) Kdo se Bohu v pravdě klaní, nazývá se **nábožným.**

2. Vnitřně se Bohu klaníme věrou, nadějí a láskou.

Věrou přisvědčujeme všem výrokům nejvýš pravdomluvného Boha, klaníme se tedy Bohu jakožto nejvyšší pravdě. Nadějí očekáváme od všemocného a nejvýš dobrotivého Boha všeho dobrého, klaníme se mu tedy jakožto pramenu všeho dobra. Láskou se výlučně obíráme jen s Bohem, klaníme se mu tedy jakožto svému nejvyššímu cíli. (Viz o těchto 3 božských cnostech při učení o cnostech!) — Správné poznání Boha jest nejjistějším počátkem úcty boží (Sv. Aug); neboť není možno Boha znáti a nectíti ho. „A kdo ví o všemohoucnosti boží a o jeho ochotě k prokazování dobra, zdaž by mohl jinak, než-li v Boha skládati svou naději? (Ř. K.) A kdo ví, kolikerými dobrodiními nás Bůh zahrnul, neměl by Boha milovati? „Jest vůbec některý tvor s to, Boha poznávati a nemilovati ho?“ (Sv. Tom. Vill.) S láskou k Bohu však jest nerozlučně spojeno klanění se Bohu nebo-li pocta boží. „Neboť se klaníme tomu, co milujeme.“ (Sv. Aug.) Mezi láskou k Bohu a zbožností (klaněním se Bohu) není jiného rozdílu, než-li jako mezi ohněm a plamenem. (Sv. Fr. Sal.) — Úcta boží tedy záleží ve 3 věcech: ve víře, naději a lásce. (Sv. Bern.) Boha máme ctíti věrou, nadějí a láskou, (Sv. Aug.) Zevnější bohoslužba není jiným, než výrazem víry, naděje a lásky.

3. Vnitřní klanění se Bohu osvědčujeme zevně obětí, přijímáním sv. svátostí, ústní modlitbou, klekáním, skláněním se, skládáním rukou, bitím se v prsa, obnažováním hlavy a pod.

Čím jest slunce mezi hvězdami, tím jest obět mezi ostatními výrazy klanění se Bohu; obět totiž jest zároveň zříkáním se něčeho. **Obět** jest darování a zničení viditelného daru k vůli Bohu, bychom tím Boha jakožto nejvyššího Pána uctili. Obětí, zvláště vzdáním se obětního daru, osvědčuje člověk, že Bůh jest naše nejvyšší dobro, naše blaženost a že my tedy musíme býti hotovi, k vůli němu obětovati majetek i život, zkrátka, co je nám nejdražším (vzpomeňme na obětování Isáka). A zničením daru obětního ukazuje člověk, že my všichni před Bohem jsme ničím, že tedy Bůh jest nejvyšším Pánem světa. Ostatní úkony zevnějšího klanění se Bohu jsou jen stínem proti oběti; neboť obětí vyznává člověk svou poddanost Bohu nejen pouhými slovy (jako při ústní modlitbě), nebo jen znameními (jako když kleká, bije se v prsa), nýbrž skutkem. — Sv. **svátosti** jsou Kristem nařízené úkony, které napomáhají k našemu spasení. Přijímáním sv. svátostí ukazujeme svou závislost na Bohu. — Klekáním a skláněním se na zem (jak učinil Kristus na hoře Olivetské) vyznáváme, že jsme před Bohem docela malými; sepínáním rukou, že jsme spoutáni, t. j. beze vší pomoci; bitím se v prsa (jak činil publikán ve chrámě), že zasluhujeme bití t. j. trestu. Obnažování hlavy připomíná křesťanu svobodu, s kterou má Bohu sloužiti. Zahalování hlavy (jak činí židé v synagoze) jest zase znamením podřizování se zákonu (1. Kor. 11. 4.—10.); také to připomíná, že ve starém zákoně význam předznaků a předobrazů byl jako přikryt a že teprve víra v Krista tuto pokryvku sňala. (2. Kor. 3. 14.) Na Mojžíšovi žádal Bůh, aby sezul obuv. (2. Mojž. 35.) Podnes Mohamedáni vstupujíce do chrámu zouvají obuv a myjí si nohy. Tím jakoby chtěli říci, že před Boha musejí přistoupiti prosti všech hříchů.

4. Při veřejných bohoslužbách církevních jest přesně předepsáno, jakým způsobem se má vnitřní klanění se Bohu zevně vyjadřovati.

Výrazy klanění se Bohu, jichž se při bohoslužbě obyčejně užívá (**ceremonie** = bohoslužebné obřady) jsou proto předepsány, poněvadž kdyby každý směl konati, co by sám chtěl, snadno by mohly povstati rozličné směšné pobožnosti. Z téže příčiny jest i při světských slavnostech všecko předepsáno, kterak se při nich třeba zachovati, jako na př. při uvítání vysokých hodnostářů a při vojenských poctách. Církevní obyčeje mají hluboký smysl; vysvětlováním jich se obírá liturgika.

5. Mnohá nekřesťanská vyznání náboženská mají na mnoze směšný způsob zevnějšího klanění se.

Buddhisté mají tak zv. **modlicí stroje.** (Spirago, Příklady str. 202.) U Mohamedánů jest zase řád vřeštících a tancujících **dervišů.** Tito houpají při modlitbě nejprve pomalu tělem sem a tam a říkají: „Není boha mimo Allaha.“ Pohyb jejich se stále zrychluje a křik jest čím dále větší, až konečně zběsile hází svým tělem a vyjí jako divoká zvěř. Když se unavili, tedy místo všeho hlomozu jen sténají a konečně místo toho všeho zavzní hudba na rozličné nástroje, která se brzy zase tak rozdivočí, že točícím se a vřeštícím dervišům při tom jde pěna z úst, oči jsou vypouleny a obličej se změní k nepoznání. Jest to, jako by psi štěkali, vlci vyli a lvi řvali. Na konec následuje klidný zpěv a modlitba. Tímto příšerným způsobem bohoslužby má býti násilně zapálen oheň lásky k Bohu. Tento řev není jiným, nežli zoufalý výkřik duše, která cítí své pobloužení a ráda by došla cíle s nasazením všech sil. Jaký to rozdíl proti naší vznešené křesťanské bohoslužbě!

6. Bohu se máme proto **zevně** klaněti, poněvadž mu máme holdovati i tělem a poněvadž zevnější klanění se rozmnožuje vnitřní klanění se; mimo zevnější klanění se odpovídá potřebám naší lidské přirozenosti.

Tělo i duše jest dílem božím; proto jest obojí povinno, ukazovati Bohu svou poddanost. — „Vševědoucí nepotřebuje sice žádných zevnějších znamení, jako klekání, sepínání rukou a p., jelikož dobře zná úmysl toho, jenž se modlí; přece však jest těchto znamení třeba člověku, poněvadž se jimi vnitřní city srdce více rozohňují a **vnitřní klanění se vzmáhá.**“ (Sv. Aug.) Zevnější klanění se jest vnitřnímu klanění se tím, čím jest stromu kůra. Strom bez kůry odumírá; rovněž tak zaniká náboženství v srdci, neprostupuje-li na venek. Jest **v povaze** člověka, že to, co uvnitř cítí, ukazuje i na venek; proto na každém člověku jeví se vnitřní city radosti, zlosti, zármutku a p. také zevně, zvláště ve tváři. Totéž platí o citech klanění se Bohu. Zasáhl-li oheň některý dům, pronikne plamen i na venek. Právě tak jest u člověka, jenž se vnitřně Bohu klaní; ukáže své klanění se i zevně. Člověk by musil zapříti svou přirozenost, kdyby chtěl klanění se Bohu omeziti jen na své myšlénky a city. — Poněvadž tedy zevnější obřady při naší modlitbě jsou jen prostředkem k cíli (totiž prostředkem k rozmnožení vnitřní pobožnosti), lze jich i opomenouti, kdyby měly býti na překážku vnitřnímu klanění se. Je-li člověk na př. unaven, může se modliti sedě. Ano za jistých okolností lze se modliti i při chůzi nebo stoje, ví-li člověk z vlastní zkušenosti, že se takto zbožněji modlí. „Neunavuj se příliš dlouhým klečením, neboť tím povstává roztržitost. Dostačí, kleči-li duch před Bohem s povinnou zbožností.“ (Sv. Teres.)

7. Nikdy však nesmíme se klaněti Bohu **pouze zevně,** aniž bychom byli dříve v sobě vzbudili přiměřeně vnitřní smýšlení.

Kdo klečí, ruce spíná, v prsa se bije a p., ale při tom ničeho nemyslí, jest pokrytcem, poněvadž zevnitř dělá se jinačím, nežli vnitřně jest. A kolik lidí v kostele koná tyto obřady zcela bezmyšlenkovitě a jen ze zevnějšího zvyku! Zde nesmíme činiti tak, jako při pozdravu na ulici; tu lidé na sebe

volají: dobrý den, dobré jitro, nejpokornější služebník, má úcta a p., ale obyčejně si při těchto pozdravech ani nejmenšího nemyslí. Obřady, které konáme klanějíce se Bohu, musejí býti věrným výrazem a znamením toho, co uvnitř cítíme. Proto praví Kristus k Samaritánce: „Bůh jest duch, a kteří se mu klanějí, **v duchu a pravdě** se mu mají klaněti“ (Jan 4. 24.), t. j. zevnější klanění se Bohu musí býti v našem srdci (v duchu) a musí zcela odpovídati také vnitřnímu klanění se (musí spočívati na pravdě). „Neukazuj nikdy zbožnost, které nemáš, a tu, kterou máš smíš, skrývati.“ (Sv. Teres.) Ti, kdož zevně ukazují větší pobožnost, nežli mají, podobají se lidem, kteří se odívají daleko nádherněji nad svůj stav, tedy ukazují bohatství, kterého nemají. — Mnohdy lidé hříšní zevnějším klaněním se Bohu chtějí vzbuditi domněnku, že jsou svatými, by takto svůj hříšný život jakýmsi závojem zakryli. Dělají jako ti, kteří mají zapáchající dech, a aby toho nikdo nepoznal, užívají mošusové voňavky. Dělají také jako oni, kteří od přírody jsou oškliví a užívají líčidla, by jiné oklamali a jejich oči na sebe obrátili. (Sv. Vinc. Fer.) Staří Egypťané balsamovávali mrtvoly, aby nezačaly hníti a zapáchati. Tak činí i satan s hříšníky, aby tomuto druhu mrtvol odňal zápach hříchu; balsamuje je voňavkami rozličných zdánlivých cností, aby každý nepoznal, že jsou mrtvi. (Wen.) Zdánlivě svaté lidi poznati lze nejlépe dle toho, že všecko dělají hodně nápadně a že nemají žádné lásky k bližnímu. Modlívají se tam, kde jest jich nejlépe viděti, tlukou se hodně v prsa, kroutí očima, vzdychají, při chůzi se plíží, oči mívají k zemi obrácené, dělají smutnou tvář, musejí býti skoro ve všech církevních spolcích, považují za zločin, nebyli-li jistý den u sv. zpovědi (ale nepovažují za zločin, zamlčovati těžké hříchy), ustavičně mají v ústech katolické pozdravení a t. d. Na druhé straně však žijí v nepřátelství, pomlouvají své bližní, nedávají almužny a jsou plni závisti. Po tom se poznají právě tak lehko, jako člověka, jenž svou národnost zapírá, lze poznati, jakmile ústa otevře. „Zdánlivě svatí jsou bídnými mučedníky ďáblovými. (Sv. Bern.) Zevnější klanění se Bohu lidí zdánlivě svatých nemá žádného trvání, jelikož nevychází z vnitřního klanění se Bohu. „Planety a komety jsou zářící tělesa nebeská a proto jsou si velice podobná; než komety mizí v krátké době, kdežto planety září ustavičně. Podobně se má se zbožností a zdánlivou svatostí.“ (Sv. Fr. S.) Zdánlivě svatí lidé uvádějí náboženství v posměch a nenávist a odstrašují mnohé dobře smýšlející od náboženských cvičení (jelikož nikdo nechce býti považován za pokrytce); proto také neujdou zaslouženému trestu.

8. Rovněž máme se při zevnějším klanění se Bohu varovati se všeliké přepjatosti a nezanedbávati svých povinností.

Při klanění se Bohu máme se **varovati všeliké přepjatosti.** Neboť opravdové klanění se Bohu jest prosto všelikého tichošlápství. „Pravá zbožnost nezáleží ve svěšování hlavy, v zasmušilé tváři, v plíživé chůzi, v zármutku, nýbrž opravdová zbožnost jest veselá.“ (Sailer.) Kde jest Bůh a cnost v jedné duši, musí i bližní z toho pociťovati příjemnost. (Sv. Fr. S.) Rovněž jest chybou, k vůli klanění se Bohu vykonávati nejrozmanitější pobožnosti. Ve zbožnosti máme milovati jednotu. Kratičká modlitbička stokrát vroucně opakovaná, má mnohdy větší cenu, nežli sto rozličných modliteb. (Sv. Fr. S.) — K vůli klanění se Bohu nesmíme **zanedbávati svých povinností.** Není lepšího klanění se Bohu, nežli věrné plnění povinností.

„Kdo povinnosti svého stavu horlivě a z lásky k Bohu plní, jest v pravdě zbožným a mužem podle srdce božího.“ (Sv. Fr. S.) Pobožnost, již nelze srovnati s povinnostmi svého stavu, jest lichvou. Jako tekutina přijímá podobu nádoby, do níž se naleje, tak také lze zbožnost sloučiti s každým stavem a povoláním. (Sv. Fr. S.)

9. Smíme se klaněti toliko Bohu samému,

poněvadž jenom on jediný jest nejvyšším pánem nebe a země.

Proto praví Kristus k ďáblu, jenž ho pokoušel: „Psáno jest: Bohu samému se klaněti a jemu sloužiti budeš.“ (Mat. 4. 10.) Stojím-li před vznešeným pánem, urazil bych ho, kdybych se od něho odvrátil a k nějakému nižšímu člověku se obrátil; tak také vedle Boha nesmím míti ničeho, na co bych upřel veškerou svou mysl a myšlení, t. j. nesmím míti jiných bohů. (Sv. Bas.) Smíme však ovšem vážiti si tvorů, v nichž se obrážejí dokonalosti boží. Tato úcta není nikterak klaněním se jim a děje se jen k vůli Bohu. Proto jest dovoleno ctíti svaté.

2. O modloslužbě čili modlářství.

Každý člověk cítí svou odvislost nejvyšší bytosti a proto jest vnitřně puzen, klaněti se této nejvyšší bytosti. Kdo pak se neklaní Bohu pravému, bude se brzy klaněti tvoru, t. j. oddá se modlářství. A kdo se nechce klaněti Bohu způsobem od něho nebo od církve ustanoveným, bude ho brzy ctíti způsobem pošetilým. — Pocta boží vychází z víry. Jaká jest tedy víra člověka, takovou bude i jeho pocta Boha. Je-li víra bludnou, bude i uctívání Boha bludným.

1. Modlářství jest klanění se tvoru, jehož považuje někdo za Boha,

na př. klanění se slunci, ohni, zvířatům, sochám atd.

Modlářství se vyskytovala často u Židů; vzpomeňme na klanění se zlatému teleti. (2. Mojž. 32.), nebo na klanění se soše Nabuchodonosorově. (Dan. 3.) Vzpomeňme také na židovské vojíny, kteří bojovali pod Judou Makkab., kteří měli u sebe modlářské předměty a za trest v boji padli. Juda dal za ně potom konati mnoho obětí. (2. Mak. 12. 40.) I křesťané upadli v modlářství, zvláště za časů pronásledování křesťanů, kdy mnozí z bázně před mukami obětovali modlám. Francouzové upadli do modlářství za dob francouzské revoluce, kdy totiž klaněli se ve chrámě ženě jisté jakožto bohyni rozumu. (10./XI. 1793.)

Takového modlářství se dopouštějí podnes pohané.

Pohané zaměňují velebnost Tvůrce s tvory. (Řím. 1. 23.) Národové Asie, kde tělesa nebeská jasněji září než-li u nás, považovali slunce, měsíc a hvězdy, dále i oheň, pramen to světla, i vítr a vodu za bohy. (Moudr. 13. 2.); Egypťané hlavně zvířata, která byla buď užitečná nebo škodlivá, jako kočky, krahujce, krokodily, zvláště pak apisa, černého to býka s bílou skvrnou na čele a jinými známkami, jenž bydlel ve chrámě. I obrazům těchto zvířat se klaněli. Římané i Řekové klaněli se hlavně sochám a obrazům model.

— Poněvadž pohané opustili pravého Boha, dopustil Bůh, by upadli za trest do nejhorších neřestí (Řím. 1. 28.); představovali si totiž své bohy neřestmi poskvrněné, ba i jako ochránce neřestí. Považovali boha, jménem Merkura, za ochránce šejdířů, jiného, jménem Bakcha, za ochránce opilců. Dopouštěním se těchto nepravostí domnívali se, že slouží těmto bohům. Modlářství nebylo nic jiného, než-li bohoslužba ďáblova (1. Kor. 10. 20.), jelikož ďábel celou modloslužbu oživoval, v modlách bydlel a mnohdy z nich mluvil. David praví: „Všichni bohové pohanů jsou zlí duchové.“ (Ž. 95. 5.) O jakým díkem jsme zavázáni Bohu za milost evandělia! Povstáním při čtení evandělia mezi mší sv. osvědčujeme tento dík. Podnes jest přes **800 mill.** lidstva, tedy přes polovici, pohany. Bydlí hlavně v Africe, Indii, Číně a Japanu. K pohanům vysílá sv. Otec ročně mnoho missionářů. Katoličtí křesťané mají podporovati missionáře modlitbou a almužnou. K tomu hlavně slouží spolky pro rozšiřování víry a spolek dětství Ježíšova (poslednější hlavně k záchraně pohozených dětí pohanských v Číně, které pak missionáři vychovávají na missionáře.)

2. Modloslužbou se také nazývá úplné věnování se člověka nějakému tvoru.

Bylo by věru směšným, považovati za modláře toho, jenž by dvě kadidlová zrna, která měl obětovati pravému Bohu, obětoval modlám, naproti tomu však nepokládati za modláře toho, jež celý svůj život obětuje ne Bohu, ale světu. (Sv. Bernardin.) Hlavně tedy lakomci jsou modláři (Efes. 5. 5.), neboť věnují všecko své myšlení a snažení, svůj život, své zdraví, zkrátka všecko mammoně, statkům pozemským. Lakota jest modloslužba. (Kolos. 3. 5.)

Takové modloslužby se dopouštějí všichni, kdož jsou zabředlí ve věci pozemské, zvláště lakomci, pyšní, nestřídmí a nečistotní lidé.

Čeho si kdo přeje a co ctí, to jest jeho Bohem. (Sv. Aug.) Bohem lakomců jsou peníze. (Os. 8. 4.) Bohem pyšných jest čest. Bohem nestřídmých jest břicho. (Filip. 3. 19.) Bohem nemravných jest tělo. (1. Kor. 6. 15.) Lakota, pýcha a nečistota jest trojjediným bohem světáků. (Meh.) Rovněž i oni rodičové jsou modláři, kteří své děti přílišně milují. (Moudr. 14 15.)

3. Modlářství jest urážkou veličenstva proti Bohu.

Modlářství jest nejtěžším ze všech hříchů. (Sv. Tom. Aq.) U Židů byl na modlářství ustanoven trest smrti. (2. Mojž. 22. 20.) Kdysi bylo také 23.000 Židů na rozkaz boží usmrceno pro modlářství. (2. Mojž. 32. 28.) Modlářství jest největším zločinem na zemi (Tert.); jest prvním a největším hříchem (Sv. Řeh. Nss.) Kdo se dopouští modlářství, jest proklet od Boha (5. Mojž. 27. 15.), t. j. **běda** jemu. Vzpomeňme na žalostný stav pohanských národů; tak daleko dospěli, že klesli až k lidojedství; dále na žalostnou smrt vojínů pod Judou Mak. bojovavších, kteří měli u sebe modlářské předměty. Modlosložebníci, smilníci, opilci, lakomci a p. **nebudou vládnouti královstvím nebeským.** (1. Kor. 6. 10.) (Viz i o následcích lásky světské na str. 13.)

3. O liché poctě Boží.

1. Lichá pocta boží jest pověra, hádání, spiritismus a kouzla nebo čáry.

1. **Pověrou se prohřešuje,** kdo stvořeným věcem větší moc připisuje, než-li od přírody nebo modlitbou církve mají.

Pověra jest lichým napodobováním zbožnosti. (Sn. Tr. 22.) Člověk pověrečný očekává blahodárný účinek pobožností nikoliv od prostředků milosti Kristem ustanovených, nýbrž od užívání libovolně vymyšlených věcí a okolností, jež ani samy sebou, ani z božského ustanovení od církve nemají nějaké zvláštní moci. Jisté byliny mají od přírody sílu, mírniti bolesti a léčiti nemoci. Očekává-li však člověk od jetelového čtverolístku štěstí ve svém podnikání, jest to pověra. Svěcená voda zjednává nám ochranu boží v nebezpečí, ale ne od přirozenosti své, nýbrž modlitbou církve. Kdo však myslí, že jistá modlitbička jej uchrání před zloději, od upálení nebo utrpení, jedná pověrečně. Pověra jest původu **pohanského.** Tak u Římanů ptakopravci vyzvídali z vnitřností obětních zvířat vůli bohů. Řekové zase měli věštírnu v Delfách. Zde seděla kněžka na zlaté třínožce nad propastí, z níž vycházely páry; když byla těmito parami omámená, vydávala v bezvědomí zvuky, jejichž význam se pak vykládal. — Jsou lidé, kteří tvrdí, že církev podporuje pověru. To může říci jen blázen; neboť právě církev potírá pověru. Všímněme si jen, kolik pověrečných obyčejů přestalo zavedením křesťanství. A kdo ukazuje na to, že je mezi lidem rozšířeno mnoho pověrečných modlitebných cedulek (nebeských psaní a p.), ať považí, že pocházejí od nepřátel církve na potupu náboženství. Jest směšno tvrditi, že kněží mezi lidem šíří věci, které obsahují potupu náboženství. Jest nápadno, že se shledáváme s pověrou právě u lidí, kteří nemají žádného náboženství. Nevěra a pověra zpravidla jdou si ruku v ruce.

Pověra vedla ve středověku k tak zvaným **čarodějnickým soudům.**

Válka 30letá, která začala r. 1618, uvalila na Německo nevýslovné strasti. Ve svém zoufalství lid připisoval všecky strasti jistým osobám, jež prý byly ve spojení s ďáblem a mohly prý způsobiti rozličné neštěstí, jako válku, nemoci, požáry, neúrodu, průtrže mračen a p. Takovým osobám se říkalo „čarodějnice.“ Světské vrchnosti byly tak pošetilými, že všudy ustanovily „inquisitory“ (vyšetřující soudce), kteří měli pátrati po čarodějnicích. Byl-li někdo příliš zbožným, nebo měl-li nepřátele, byl ihned obžalován z čarodějství. Zapíral-li před soudcem, byl podroben nelidským mukám nebo-li tortuře za tím účelem, aby se na něm vynutilo přiznání. Takové muky byly: obžalovanému byly ponenáhlu skřipcem rozmačkávány palce; nebo holeně a lýtka byla mu skřipcem úplně na plocho rozmáčknuta, takže kosti byly rozmačkány; nebo mu byly svázány ruce na zad, načež byl po provaze pomalu vytahován; mnohdy mu byla zavěšena na nohy těžká závaží a přes hodinu jej nechali viseti, takže měl ruce až nad hlavou; mnohdy mu přidržovali plamen pod páže nebo pod šlapky a p. Takto mučený člověk obyčejně se přiznal, jen aby ušel mukám. Přiznal-li se k vině, byl odsouzen k upálení a jeho jmění bylo zabráno. Ponejvíce zámožné paní byly obětí této pověry.

Takové čarodějnické soudy byly obyčejem jak v katolických, tak v protestantských městech. V protestantském Wölfenbüttlu bylo lze viděti pravý les kůlů, na nichž byly upalovány čarodějnice; říkalo se mu les čarodějnic. První mužové, kteří s nevšední odvahou vystoupili proti této nelidské surovosti, byl Jesuita Adam Tauner a zvláště Jesuita Bedřich Spee († 1635 v Treviru), jenž jakožto kněz musil připravovati ke smrti na 200 žen. odsouzených pro čarodějství. Vydal spis proti čarodějství a zaslal ho tehdejšímu císaři Ferdinandovi a kurfirstům. Výsledek toho spisu byl, že nejprve kurfirst Mohučský ve svém území zakázal soudy proti čarodějnicím. Jeho příkladu pak, ovšem později teprve, následovali i jiní kurfirstové. — Jak tedy patrno, nemají tyto skvrny nic společného s církví a náboženstvím. Vinnu toho nesou hloupost a zloba lidská, jakož i ti, kteří svým úřadem byli povoláni k tomu, proti tomuto časovému zlu vystoupiti, ale nevystoupili.

2. **Hádáním** se prohřešuje, kdo chce vypátrati něco skrytého nebo budoucího z věcí, ze kterých toho poznati nelze.

Pohané na př. hádali z hvězd; z pohybu hvězd hádali osud lidský. Až podnes hloupí lidé, objeví-li se nějaká kometa, soudí, že bude válka, drahota a p. U Římanů věštili augurové z letu a křiku ptáků, nebo podle toho, jak žrala posvátná kuřata. Jaká to pošetilost! Ba i podnes mnozí křesťané si dávají vykládati karty; jak z novin známo, jest na př. v Paříži 2000 vykladaček karet, které bývají zvány do nejlepších domů. Také panuje vykládání snů, snáře, hádání z čar na ruce, z jistých číslic a p. (Tak prý kýchnutí z rána znamená, že obdržíme nějaký dar, vytí psa, že někdo umře, zastaví-li se hodiny, že některý příbuzný zemře, sedne-li sova na dům, že někdo z rodiny umře.) S hádáním často souvisí sázení do **lotterie.** Ti, kdož sázejí do lotterie, mají pro každou věc a událost jisté číslo, na které sázejí, zdá-li se jim o oné věci nebo události. Když dne 1. listopadu 1895 ráno o 4. hod. 38 min. bylo pozorováno v Římě zemětření, bylo ihned na 1 mil. lír vsazeno do lotterie na čísla: 11 (číslo zemětřesení), 90 (číslo veliké úzkosti), 1 (poněvadž to bylo 1. listop.), 4 a 38 (poněvadž se to stalo o 4. hod. 38 min.) Nebylo vytaženo ani jediné z těchto čísel. Tak se stalo v 19. století, v době osvěty a vzdělanosti! — Naproti tomu však není žádným hádáním, soudí-li někdo z jistých známek na slunci, větru, mračnech, zvířatech (ptácích, rosničkách, pavoucích), jaké bude počasí. — Sv. Ambrož praví o hadačích: „Své vlastní budoucnosti neznají a cizí by měli znáti? Bláhovec, kdo něco takového věří!“ Filip, král Franků, nám slouží za příklad, jak málo máme dáti na hádání. Slyšel totiž, že bylo předpověděno, že prý ihned umře, jakmile jistý obraz zničí; dal si donésti onen obraz a hodil ho do ohně. (Spirago Příklady, str. 63.)

3. **Spiritismus** jest vzývání duchů, bychom vyzkoumali věci skryté.

(Viz o tom nauku o andělech na str. 83.) Spiritisté se nabízejí duchům za nástroj (medium), chtějí, aby duch, jim neznámý, použil jejich ruky nebo řeči, a aby takto nebo pomocí jiných známek, jako klepání, dal se poznati. „Jest zločinem, dávati se poučovati od ďábla, kdežto přece máme po ruce Písmo sv. (tedy slovo boží).“ (Sv. Tom. Aq.) „Nebudiž nikdo, jenž by se s věštci neb hadači radil, neb od mrtvých se vyptával na pravdu; nebo všecky tyto věci v ohavnosti má Hospodin.“ (5. Mojž. 18. 11.) Spiritisty

omlouvají tím, že prý jsou přece křesťany a tak často prý vzývají jméno boží a se modlí. „Právě proto je nenávidím a jimi opovrhuji, že jména božího zneužívají a je zneuctívají, a že se nazývají křesťany a dělají jako pohané.“ (Sv. Chrys.)

4. **Čáry nebo kouzla** jsou vzývání duchů, by vykonali něco zázračného.

Jest jisto, že zvláště mezi pohany byli lidé, kteří pomocí ďábla dělali věci zázrakům podobné. Kouzelníci byli v Egyptě za času Mojžíše. Napodobovali jeho zázraky. (2. Mojž. 7. 11.) Za dob apoštolů žil Šimon kouzelník v Samaří a svým kouzelnictvím oslnil mnohé lidi. (Sk. 8. 10.) I antikrist bude prý konati pomocí zlého ducha mnohé zdánlivé zázraky. (2. Thess. 2. 8.) Kouzelníky však nikterak nejsou kejklíři, kteří svou rychlostí a dovedností budí úžas lidí.

2. Lichá pocta boží zaslepuje člověka a vede ho k pošetilostem.

Lidé pověrčiví jsou **bojácni** a **zbabělí.** Lekají se každý okamžik: vyje-li pes, zní-li jim v uších, potkají-li starou babu a p.; bojí se co podniknouti, ukazují-li jim jejich známky neštěstí a jsou bez hlavy, pozorují-li, že je jejich znamení klame. Těmito svými známkami se nechávají strhnouti i **k bezcitnosti** ku svým bližním; mnohdy nerozvážně soudí zle o svém bližním; v jisté dny nechtějí nikomu za žádnou cenu prokázati nějaké dobrodiní, poněvadž by tím, jak se domnívají, zahodili své štěstí. Jak lehce se lidé pověrčiví nechávají klamati svými známkami, ukazuje toto: jistá paní ležela těžce nemocná na loži, a lékař ji důrazně napomínal, aby přijala sv. svátostí. Již se na to odhodlala; tu najednou slyšela kukati kukačku. Ihned byla jako proměněna; volala: „Slyšela jsem kukačku 12krát kukati, tedy budu živa ještě 12 let.“ O smíření s Bohem nechtěla již ani slyšet.. Její stav se zhoršil a za několik hodin byla mrtvolou. (Lehner.) Lidé pověrečtí jsou **Bohu nemilí.** Bůh praví: „Člověk, kterýž by se uchýlil k čarodějníkům a hadačům . . . vyhladím jej z prostředku lidu jeho.“ (3. Mojž. 20. 6.) David praví k Bohu: „Nenáviděls těch, kteří šetří marností (t. j. hádání a p.) Ž. 30. 7.) Kdo svou důvěru skládá ve věci marné nebo docela ve zlé duchy, připisuje jim větší sílu, než Bohu a upírá tedy vlastnosti boží: jeho svatost, všemohoucnost, moudrost a t. d. Proto lichá pocta boží mívá v zápětí **přísné tresty** boží. Ochoziáš, král israelský, poslal posly do Akkarona, by se otázali tamnější modly Belzebuba, uzdraví-li se král Ochoziáš. Prorok Eliáš zastal ony posly a pravil: „Vraťte se ke králi, jenž vás poslal a řekněte mu: „Zdaliž není Boha v Israeli, že jdete dotazovati se Belzebuba, boha akkaronského? Protož toto praví Hospodin: S lože, na které se položíš, nesejdeš, ale smrtí umřeš.“ (4. Král. 1.) Ochoziáš krátce na to zemřel. Jest hanbou pro křesťana, obnovovati s ďáblem svazek, jejž křtem roztrhl. (Sv. Efr.)

4. O úctě svatých.

Svatými nazýváme všechny, kteří ve stavu milosti boží zemřeli a již jsou v nebi; zvláště pak ony, které církev za svaté prohlásila.

Svatořečněním se nikdo snad nevpouští do nebe, nýbrž papež jen slavně prohlašuje, že onen člověk (jak vyšetřováním jeho života se ukázalo) svatě žil a (jak z vyšetřených zázraků patrno) již jest v nebi a že ho tedy církev má ctíti. Před svatořečněním předchází **blahořečnění**; tímto se obyčejně dovoluje uctívání některého světce jen v jisté části církve, svatořečněním se však nařizuje tato úcta v celé církvi. Vyšetřování o životě a zázracích se děje s největší přísností; koná je zvláštní soud, složený z kardinálů, advokátů, lékařů, přírodozpytců, kteří jsou všichni pod přísahou, a to koná se tento soud nejméně teprve za 50 roků po smrti onoho světce. — Svatí se podobají pro své množství, pro rozličnost své záře a proto, že vedou život více nebeský než pozemský, hvězdám, nebo drahokamům, poněvadž mezi množstvím lidí jest jich málo a jsou Bohu velmi drahocennými; ovcím, poněvadž z lásky k bližnímu všecko lidem obětují; cypřišům, jejichž dřevo neprách niví, poněvadž se uchránili hniloby hříchu; vysokým cedrům libanonským pro svou velikou dokonalost; vonným liliím, poněvadž svými dobrými skutky takřka šířili libou vůní mezi lidmi. (Sv. Tom. Aq.); kovadlině, poněvadž jako ona se nemění pod ranami kladiva, tak oni se nezměnili ranami osudu (Sv. Efr.); ráji, jejž svlažovaly čtyři řeky, poněvadž vynikají 4 hlavními cnostmi (Sv. Isid.); oni jsou sloupy církve, ponévadž ji svou modlitbou podporují (Sv. Chrys.); oni jsou církvi tím, čím jsou věže městu; dodávají jí velebnosti a vzhledu. (Wen.)

Církev si přeje, bychom veřejně ctili světce, které za svaté prohlásila.

Církev ví, že úcta svatých jest nám „dobrá a užitečná“. (Sněm Trid. 25.) Proto používá každé příležitosti, by nás povzbudila k úctě svatých; každému novému údu církve při křtu sv. dává jméno některého světce, rovněž při biřmování. Každý den v roce koná zbožnou památku jednoho nebo několika světců, staví v kostelích sochy a obrazy svatých, vzývá při bohoslužbě (ve mši sv., v litaniích svaté a t. d.).

1. K poctě boží náleží i úcta svatých; neboť svaté ctíme jen k vůli Bohu.

Svaté ctíme jen **k vůli Bohu**, poněvadž se totiž v nich odráží svatost boží. Jako si vážíme obrazu císařova, jelikož je opravdovým znázorněním císaře, tak ctíme i svaté, poněvadž jsou věrnými podobiznami Boha. S úctou svatých se má jako s láskou k bližnímu. I bližního milujeme jen proto, že jest obrazem a dítkem božím. Nemilujeme ho tedy k vůli němu samému, nýbrž k vůli Bohu. (Sv. Jeron.) I z té příčiny ctíme svaté, že byli nástroji, jichž Bůh použil k novým a neobyčejným skutkům. (Sv. Bern.) Nemůžeme ani svatých ctíti k vůli nim samým. Skutky jejich neslouží ku cti jim, nýbrž jen Bohu, jelikož to byl Bůh, jenž v nich působil. Rovněž umělecká malba neslouží ku cti štětci, nýbrž malíři, krásné písmo nikoliv ku cti péru, nýbrž toho, kdo jím psal, dobrá řeč neslouží ku cti jazyku nebo rtům, nýbrž řečníku. Bůh tedy jest podivuhodný a Bůh sám jest podivuhodný ve svých svatých. (Sv. Bern.) Proto neřekla Matka boží: „Veliké věci jsem učinila,“ nýbrž „Veliké věci učinil mi ten, jenž mocný jest.“ (Luk. 1. 48.) Rovněž tedy jako se úcta svatých vztahuje na Boha, tak i zneuctívání svatých. Již pohrdání svými apoštoly považoval Kristus za pohrdání sebou

samým (Luk. 10. 10.); a na každou nemilosrdnost k bližnímu pohlíží tak, jako by někdo k němu samému byl takto nemilosrdným. (Mat. 25. 40.) Nuže, jak teprve uraženým se cítí Bůh, pohrdá-li se svatými, jež On miluje mnohem více než lidi na zemi „Kdo ctí svaté, ctí Krista, a kdo pohrdá svatými, pohrdá Kristem.“ (Sv. Amb.) Úcta svatých není tedy žádným **stenčováním úcty boží**. Komu by napadlo tvrditi, že císaři povinná úcta se zmenšuje, ctíme-li mimo něj také jeho matku, jeho děti, přátele a věrné služebníky? Naopak, jeho úcta je tím jen rozmnožena. (Sv. Jeron.) Úcta svatých právě tak není zmenšováním úcty boží, jako láska k bližnímu není zmenšováním lásky k Bohu. Naopak lásky k Bohu přibývá s láskou k bližnímu. (Sv. Jer.) Úcta svatých také proto není zmenšováním úcty boží, poněvadž svatých nikterak nectíme tak, jako Boha.

2. Ucta svatých není žádné klanění.

Bohu se klaníme, svatým nikoliv. Vímeť že mezi Bohem a svatými jest nesmírný rozdíl. Třeba nás svatí svou důstojností daleko převyšují, přece jen jsou tvorové jako my. My tedy svatým vzdáváme jen úctu a sice podobnou, jako velmi zasloužilým mužům na zemi. Úcta, kterou svatým prokazujeme, jest podobná úctě, kterou prokazujeme svatým sluhům božím na zemi; jen že jest ještě vroucnější, poněvadž svatí již jako vítězové vešli do blaženosti. (Sv. Aug.) Svatí ani něchtějí žádného klanění. Když Tobiáš se svými před archandělem Rafaelem padli na tvář, pravil tento: „Dobrořečte Bohu nebeskému.“ (Tob. 12. 6.) Když sv. Jan evangelista padl na tvář před andělem, řekl tento: »Nečiň toho, Bohu se klaň.“ (Zjev. 19. 20.) Třeba my na hrobech nebo před obrazy svatých klekáme, tedy se jim nikterak tím neklaníme, jako se neklaní svému pánu sluha, který ho prosí za nějakou milost. Třebas konáme mši sv. ku cti svatých, zasvěcujeme jim kostely a oltáře, tedy tím se přece vždy obracíme jen k Bohu a svaté jen prosíme, by naši obět nebo modlitby v oněch chrámech nebo na oněch oltářích konané také svou modlitbou současně podporovali. Úcta svatých tedy není **žádné modlářství.** — Úcta svatých není nikterak **známkou nedůvěry ku Kristu, našemu prostředníku.** Jest spíše znamením nedůvěry k nám samým, jest známkou pokory. Nebo pro svou nehodnost si netroufáme ke Kristu sami přistoupiti, nýbrž obracíme se na své prostředníky, jejichž prosby u něho daleko více zmohou.

3. Svaté ctíme proto, že jsou přátelé boží, knížata nebeská a naši dobrodincové.

Svaté ctíme, poněvadž jsou **přátelé** a služebníci **boží**. Kdo ctí císaře, ctí jistě i jeho služebníky, ministry a místodržitele. Služebníky ctíme proto, že úcta, kterou jim vzdáváme, odráží se na jejich pána. (Sv. Jeron.) Z téže příčiny ctíme služebníky a přátele boží. I každý šlechetný člověk chce, by jeho přátelé od jiných byli ctěni a považuje to za urážku, pohrdá-li kdo jimi! oč více tedy Bůh! Bůh chce, by obzvláště byli ctěni ti, kteří jej více než všecko na zemi milovali. (Sv. Alf.) Pokud svatí žili, vyhýbali se cti, ba byli lidmi bezbožnými opovrhováni, tupeni a pronásledováni. Proto Bůh chce, by jejich nevinnost a ctnost vyšla na jevo a by je křesťané ctili. (Cochem.) Bůh také chce, aby ti, kteří níže stojí, prostřednictvím těch, kteří výše jsou postaveni, blaženosti došli.

(Sv. Tom. Aq.) Ano Bůh sám ctí svaté; činí na jejich přímluvu zázraky a mnohdy nápadně trestá jejich zneuctění. Kristus sám praví: „Bude-li mi kdo sloužiti, poctí ho Otec můj.“ (Jan 12. 26.) — Svaté ctíme pro jejich **čestné postavení v nebi.** Prokazujeme-li již králům, skrze něž Bůh řídí svět, takovou úctu, oč více máme ctíti teprve nebeské duchy, jichž Bůh užívá k řízení církve a celých národů, jakož i k záchraně lidí, kteří tedy hodností daleko převyšují krále. (Ř. k.) — Přemnozí svatí mají o nás **velikou zásluhu**; buďto pohanství v našich krajinách vymýtili (jako sv. Bonifác v Německu), nebo nám katolickou víru zachovali (jako sv. Ignác z Loyoly založením řádu jesuitského), nebo napsali cenné knihy (vzpomeňme na díla sv. Augustina, sv. Frant. Saleského.) K vůli světcům ušetřil Bůh mnohdy i lidí; k vůli deseti spravedlivým byl by ušetřil Sodomy (1. Mojž. 18. 32.), k vůli Josefovi žehnal celému domu Putifarovu (1. Mojž. 39. 5.), pro zásluhy Davidovy ponechal Bůh rozmařilému králi Šalomounovi království (3. Král. 11. 12.), pro vyvolené ukrátí Bůh dnů soudu. (Mat. 24. 22.) Svatí po své smrti prosí u trůnu božího za své příbuzné a za svůj národ. Prorok Jeremiáš nepřestal se po své smrti modliti za lid židovský a za svaté město. (2. Mak. 15. 14.) Svatí v nebi a my křesťané na zemi jsme údové jednoho těla. Trpí-li jeden úd, všechny údy s ním trpí a pomáhají si vzájemně. Proto nám pomáhají svatí v nebi svou modlitbou. (Sv. Bonav.) Kterak jen ctíme na zemi muže, kteří se zasloužili o člověčenstvo; staví se jim sochy, oslavují se řečmi a písněmi jejich zásluhy, nazývají se dle nich ústavy, města, hory, ulice. Kterak poctil Farao Josefa, jenž si dobyl zásluh o Egypt. Jaká tedy teprve úcta náleží našim nejlepším dobrodincům! Ctím-li toho, kdo mne zachránil před utonutím, tedy musím tím více ctíti ty, kteří pro mne tolik námahy podstoupili, by mne zachránili od věčné smrti.

4. Svaté ctíme tím, že je o jejich přímluvu u Boha vzýváme, každoročně jejich svátky světíme, jejich obrazům a ostatkům úctu prokazujeme; jejich jméno nosíme, důležité předměty pod jejich ochranu stavíme a jejich zásluhy řečmi a písněmi oslavujeme. Nejlepší úctou svatých jest následování jejich cností.

Máme býti jednou v nebi společníky svatých. Proto nás poutá s nimi vzájemná láska. Se svatými patříme k téže veliké rodině boží, k obcování svatých. Proto se nás ujímají, zvláště když je **vzýváme,** t. j. prosíme-li je o jejich modlitbu u trůnu božího. Vzývajíce svaté zároveň vyznáváme, že jejich modlitba má velikou sílu; toto vzývání jest tedy zároveň výrazem úcty. — Slavíme **svátky** svatých. Již první křesťané velice pečlivě zaznamenávali den, ve který mučeníci zemřeli, by jej mohli každý rok slaviti. (Sv. Cypr.) I ve světě se slavívá často jubileum na památku důležitých událostí; proč by se to nemělo díti v církvi? Většina svátků svatých však se slaví jen tiše, toliko některé (sv. Štěpána, sv. Petra a Pavla, všech svatých, sv. patronů zemských, svátky Panny Marie) jsou svátky zasvěcenými. — Vážíme si podobizny svých rodičů, panovníkovy, nebo

samým (Luk. 10. 10.); a na každou nemilosrdnost k bližnímu pohlíží tak, jako by někdo k němu samému byl takto nemilosrdným. (Mat. 25. 40.) Nuže, jak teprve uraženým se cítí Bůh, pohrdá-li se svatými, jež On miluje mnohem více než lidi na zemi „Kdo ctí svaté, ctí Krista, a kdo pohrdá svatými, pohrdá Kristem.“ (Sv. Amb.) Úcta svatých není tedy žádným **stenčováním úcty boží**. Komu by napadlo tvrditi, že císaři povinná úcta se zmenšuje, ctíme-li mimo něj také jeho matku, jeho děti, přátele a věrné služebníky? Naopak, jeho úcta je tím jen rozmnožena. (Sv. Jeron.) Úcta svatých právě tak není zmenšováním úcty boží, jako láska k bližnímu není zmenšováním lásky k Bohu. Naopak lásky k Bohu přibývá s láskou k bližnímu. (Sv. Jer.) Úcta svatých také proto není zmenšováním úcty boží, poněvadž svatých nikterak nectíme tak, jako Boha.

2. Ucta svatých není žádné klanění.

Bohu se klaníme, svatým nikoliv. Vímeť že mezi Bohem a svatými jest nesmírný rozdíl. Třeba nás svatí svou důstojností daleko převyšují, přece jen jsou tvorové jako my. My tedy svatým vzdáváme jen úctu a sice podobnou, jako velmi zasloužilým mužům na zemi. Úcta, kterou svatým prokazujeme, jest podobná úctě, kterou prokazujeme svatým sluhům božím na zemi; jen že jest ještě vroucnější, poněvadž svatí již jako vítězové vešli do blaženosti. (Sv. Aug.) Svatí ani něchtějí žádného klanění. Když Tobiáš se svými před archandělem Rafaelem padli na tvář, pravil tento: „Dobrořečte Bohu nebeskému.“ (Tob. 12. 6.) Když sv. Jan evandělista padl na tvář před andělem, řekl tento: »Nečiň toho, Bohu se klaň.“ (Zjev. 19. 20.) Třeba my na hrobech nebo před obrazy svatých klekáme, tedy se jim nikterak tím neklaníme, jako se neklaní svému pánu sluha, který ho prosí za nějakou milost. Třebas konáme mši sv. ku cti svatých, zasvěcujeme jim kostely a oltáře, tedy tím se přece vždy obracíme jen k Bohu a svaté jen prosíme, by naši obět nebo modlitby v oněch chrámech nebo na oněch oltářích konané také svou modlitbou současně podporovali. Úcta svatých tedy není **žádné modlářství.** — Úcta svatých není nikterak **známkou nedůvěry ku Kristu, našemu prostředníku.** Jest spíše znamením nedůvěry k nám samým, jest známkou pokory. Nebo pro svou nehodnost si netroufáme ke Kristu sami přistoupiti, nýbrž obracíme se na své prostředníky, jejichž prosby u něho daleko více zmohou.

3. Svaté ctíme proto, že jsou přátelé boží, knížata nebeská a naši dobrodincové.

Svaté ctíme, poněvadž jsou **přátelé** a služebníci **boží**. Kdo ctí císaře, ctí jistě i jeho služebníky, ministry a místodržitele. Služebníky ctíme proto, že úcta, kterou jim vzdáváme, odráží se na jejich pána. (Sv. Jeron.) Z téže příčiny ctíme služebníky a přátele boží. I každý šlechetný člověk chce, by jeho přátelé od jiných byli ctěni a považuje to za urážku, pohrdá-li kdo jimi! oč více tedy Bůh! Bůh chce, by obzvláště byli ctěni ti, kteří jej více než všecko na zemi milovali. (Sv. Alf.) Pokud svatí žili, vyhýbali se cti, ba byli lidmi bezbožnými opovrhováni, tupeni a pronásledováni. Proto Bůh chce, by jejich nevinnost a ctnost vyšla na jevo a by je křesťané ctili. (Cochem.) Bůh také chce, aby ti, kteří níže stojí, prostřednictvím těch, kteří výše jsou postaveni, blaženosti došli.

(Sv. Tom. Aq.) Ano Bůh sám ctí svaté; činí na jejich přímluvu zázraky a mnohdy nápadně trestá jejich zneuctění. Kristus sám praví: „Bude-li mi kdo sloužiti, poctí ho Otec můj.“ (Jan 12. 26.) — Svaté ctíme pro jejich **čestné postavení v nebi.** Prokazujeme-li již králům, skrze něž Bůh řídí svět, takovou úctu, oč více máme ctíti teprve nebeské duchy, jichž Bůh užívá k řízení církve a celých národů, jakož i k záchraně lidí, kteří tedy hodností daleko převyšují krále. (Ř. k.) — Přemnozí svatí mají o nás **velikou zásluhu**; buďto pohanství v našich krajinách vymýtili (jako sv. Bonifác v Německu), nebo nám katolickou víru zachovali (jako sv. Ignác z Loyoly založením řádu jesuitského), nebo napsali cenné knihy (vzpomeňme na díla sv. Augustina, sv. Frant. Saleského.) K vůli světcům ušetřil Bůh mnohdy i lidí; k vůli deseti spravedlivým byl by ušetřil Sodomy (1. Mojž. 18. 32.), k vůli Josefovi žehnal celému domu Putifarovu (1. Mojž. 39. 5.), pro zásluhy Davidovy ponechal Bůh rozmařilému králi Šalomounovi království (3. Král. 11. 12.), pro vyvolené ukrátí Bůh dnů soudu. (Mat. 24. 22.) Svatí po své smrti prosí u trůnu božího za své příbuzné a za svůj národ. Prorok Jeremiáš nepřestal se po své smrti modliti za lid židovský a za svaté město. (2. Mak. 15. 14.) Svatí v nebi a my křesťané na zemi jsme údové jednoho těla. Trpí-li jeden úd, všechny údy s ním trpí a pomáhají si vzájemně. Proto nám pomáhají svatí v nebi svou modlitbou. (Sv. Bonav.) Kterak jen ctíme na zemi muže, kteří se zasloužili o člověčenstvo; staví se jim sochy, oslavují se řečmi a písněmi jejich zásluhy, nazývají se dle nich ústavy, města, hory, ulice. Kterak poctil Farao Josefa, jenž si dobyl zásluh o Egypt. Jaká tedy teprve úcta náleží našim nejlepším dobrodincům! Ctím-li toho, kdo mne zachránil před utonutím, tedy musím tím více ctíti ty, kteří pro mne tolik námahy podstoupili, by mne zachránili od věčné smrti.

4. Svaté ctíme tím, že je o jejich přímluvu u Boha vzýváme, každoročně jejich svátky světíme, jejich obrazům a ostatkům úctu prokazujeme; jejich jméno nosíme, důležité předměty pod jejich ochranu stavíme a jejich zásluhy řečmi a písněmi oslavujeme. Nejlepší úctou svatých jest následování jejich cností.

Máme býti jednou v nebi společníky svatých. Proto nás poutá s nimi vzájemná láska. Se svatými patříme k téže veliké rodině boží, k obcování svatých. Proto se nás ujímají, zvláště když je **vzýváme,** t. j. prosíme-li je o jejich modlitbu u trůnu božího. Vzývajíce svaté zároveň vyznáváme, že jejich modlitba má velikou sílu; toto vzývání jest tedy zároveň výrazem úcty. — Slavíme **svátky** svatých. Již první křesťané velice pečlivě zaznamenávali den, ve který mučeníci zemřeli, by jej mohli každý rok slaviti. (Sv. Cypr.) I ve světě se slavívá často jubileum na památku důležitých událostí; proč by se to nemělo díti v církvi? Většina svátků svatých však se slaví jen tiše, toliko některé (sv. Štěpána, sv. Petra a Pavla, všech svatých, sv. patronů zemských, svátky Panny Marie) jsou svátky zasvěcenými. — Vážíme si podobizny svých rodičů, panovníkovy, nebo

slavných mužů. Rádi si bereme něco na památku od svých příbuzných, vážíme si mnohých předmětů (odění hrdinů) po slavných mužích. Francouzové mají docela zvláštní chrám, pantheon v Paříži, kde mrtvoly znamenitých mužů pochovávají a uschovávají. Tím větší pocta náleží **obrazům** a **ostatkům** svatých. — Jak rádi **nazýváme** města, ulice, ústavy a p. dle znamenitých mužů; je tedy zcela příhodno, že i my sebe nazýváme dle velikých světců a že si při křtu, biřmování, při vstoupení do některého řádu dáváme jméno některého světce. — Důležité podniky na světě stavívají se obyčejně pod ochranu některého mocného pána; a tak i křesťané staví kostely, oltáře, města a země pod ochranu svatých. Tito svatí se pak jmenují **„patronové"**, (= ochráncové). Slavným mužům věnují se na světě často posmrtné vzpomínky a zpívají se písně k jejich poctě. Právě tak se činí i vzhledem ke svatým; v kázáních a písních se oslavuje jejich památka. — Nejdůležitější věcí však jest, bychom svatých **následovali**. „Svaté ctíti a jich nenásledovati, není jiným, nežli jim lživě lichotiti." (Sv. Aug.)

5. Úcta svatých jest užitečna, poněvadž jí dosahujeme mnohých milostí.

Úcta svatých je nám nad míru **užitečna**. (Sn. Trid. 25.); dosahujeme jí mnohých dobrodiní od Boha, zvláště rychlého vyslyšení své modlitby. Již od pozemského vladaře bývame rychle vyslyšeni a dosahujeme mnohých milostí, zastane-li se nás některý ministr vladařův; právě tak jest u Boha. Čím více přímluvců máme, tím lépe. Čeho by Bůh snad odepřel jednomu světci, toho neodepře mnohým světcům; právě jako opat obyčejně neodepře toho, zač ho celý klášter prosí. (Dyd. N.) Jako žebráci v městě, dům od domu žebrají, tak i my máme v nebeském městě žebrati hned v ulici apoštolů, hned v ulici mučedníků, panen nebo vyznavačů a za jejich přímluvu u Boha prositi. (Sv. Bonav.)

6. Křesťané v rozličných okolnostech života vzývají jisté světce.

Jest užitečným, mnohé světce ve zvláštních potřebách vzývati. Za šťastnou hodinu smrti vzýváme sv. Josefa (při jehož smrti byl Ježíš a Maria); v časných potřebách rovněž sv. Josefa (jenž živil božské dítko); v nebezpečí ohně sv. Floriána (jenž byl pro víru křesťanskou utopen); v nemocech krčních sv. Blažeje (jenž zázračně uzdravil chlapce, jemuž uvázla v hrdle rybí kost); v neduzích očních sv. Ottilii (která při křtu uzdravena od slepoty); v čas moru sv. Rocha (jenž horlivě ošetřoval a uzdravoval morem nakažené lidi); v pomluvě a na cti utrhání sv. Jana Nepom. (jenž byl pro svou mlčelivost umučen); ztratili-li jsme něco, sv. Antonína Pad., (jemuž kdosi ukradl psanou knihu, a když se sv. Antonín stále modlil, onen zloděj takovým nepokojem byl trápen, že knihu vrátil a t. d. Zdá se, jakoby Bůh byl mnohým světcům udělil zvláštní moc, by v jistých potřebách pomáhali. (Sv. Tom. Aq.) Také lze z rozličného vyslyšení modlitby souditi, že svatí mají zvláštní zájem pro osoby, které se nacházely v podobných okolnostech života; dále pro ona místa, kde žili; pro ono povolání, v němž kdysi sami působili.

7. Na mnohých místech se uctívá tak zv. „14 sv. pomocníků." Ta úcta je prastará a vztahuje se na vynikající světce starověku křesťanského.

Mezi těmito 14 světci jsou svatí rozličného věku a stavu, kteří již v prvních křesťanských stoletích byli velmi ctěni a kteří později byli vzýváni od rozličných stavů a v rozličných potřebách jakožto „ochráncové." Mezi nimi jsou na př. tři panny (sv. Barbora, sv. Kateřina, sv. Markéta), jedno dítko (sv. Vít), jeden jinoch (sv. Jiří), dva biskupové (sv. Dionys Ar., sv. Blažej). Až na sv. opata Jiljího (pocházel z Athen a žil kol. r. 700) jsou všichni ostatní mučedníci. Lidé proto vzývali (jako v litanii „ke všem svatým") na jednou mnoho svatých, poněvadž takto očekávali lepší výsledek. Zůstalo se při čísle 14, poněvadž jest to jistou měrou číslo posvátné, jak dosvědčuje 14 zastavení křížové cesty. Že sv. stolice této pobožnosti přeje, jest patrno z toho, že papež r. 1898 povýšil poutní kostel „14 pomocníků" v Oberfranken (v Bavorsku) na papežskou basiliku.

5. O úctě Matky boží.

Předobrazy Panny Marie ze Starého zákona jsou: archa Noëmova, která přispěla k záchraně pokolení lidského před záhubou: archa úmluvy, která v sobě chovala mannu; chrám jerusalémský, jenž zevně byl běloskvoucí a uvnitř zlatem pokryt (Maria byla prosta všeho hříchu a uvnitř plna lásky boží); Judith, která usmrtila Holoferna, úhlavního nepřítele svého národa; Esther, která byla královnou, pro niž neplatil zákon všeobecný (pro Marii zákon hříchu dědičného) a která svůj lid v cizině se nacházející svým prostřednictvím od smrti zachránila; matka bratří makkabejských, která patřila na muka svých 7 synů, jejíž srdce tedy (jako srdce Mariino) probodeno bylo takřka sedmerým mečem. — O životě Panny Marie vypravují evandělistové velice málo; ve viděních Kateřiny Emmerichové (sepsaných od Brentana) nacházíme velmi krásné zprávy o životě Panny Marie.

Marii, Matku Kristovu, nazýváme obyčejně „Matkou boží" nebo „blahoslavenou Pannou."

Již Alžběta nazvala Marii **„Matkou boží."** (Luk. 1. 43.) Sněm Efesský r. 431 schválil název „Bohorodička" oproti bludaři Nestoriovi, jenž se zastával náhoru, že prý Maria porodila jen lidskou osobu Kristovu, se kterou se později spojil Syn boží. Maria porodila toho, jenž jest Bůh a člověk v jedné osobě. Dítě nema své duše od matky, nýbrž od Boha a přece nazýváme rodičkou dítěte matkou: právě tak nazýváme Marii právem „Matkou boží," třebas nedala Kristu božství. — Právem se nazývá Maria **„blahoslavenou Pannou."** Slova Mariina k andělovi ukazují, že Maria se zaslíbila ustavičnému panenství. (Luk. 1. 34.) Již prorok Isaiáš předpověděl, že panna porodí Vykupitele. (Is. 7. 14.) V apoštolském vyznání víry nazýváme Marii pannou. „Maria počala Ježíše jako panna, porodila ho jako panna a pannou zůstala." (Sv. Aug.) Jako keř hořící nebyl ohněm stráven, právě tak panenství Mariino nebylo porodem Krista porušeno; jako Kristus zavřenými dveřmi vstoupil mezi apoštoly, právě tak přišel na svět, neporušiv panenství Mariina. (Sv. Aug.) Podobal se slunečnímu paprsku, jenž proniká sklem, aniž by ho porušil. (Sv. Aug.) Tímto sklem jest Maria; ona jest jako okno nebeské, jímž Bůh seslal na svět pravé světlo. (Sv. Chrys.) Maria jest pannou [panen. (Lor. litanie) — Bratři Kristovi (Mat. 13. 55.) jsou pokrevní příbuzní Kristovi. Židé nazývali pokrevné příbuzné bratry; tak na-

zýval Abraham svého bratrovce Lota bratrem. (1. Mojž. 13. 8.) Proč by byl Kristus svou svatou matku odporučil svému sv. Janovi, kdyby byla měla ještě děti, které by se byli o ni staraly. (Sv. Chrys.) Kristus se nazýval „prvorozeným“ t. j. dle židovského zákona (2. Mojž. 13. 2.) službě boží zasvěceným. Kristus byl v pravdě „prvorozeným“ mezi svými bratry křesťany. (Řím. 8. 29.) Marie má ještě jiné prvorozené syny mimo něj; těmi jsme my. (Sv. Alf.) — Maria se zasnoubila z řízení božího a jen proto s Josefem, by po porodu Krista nebyla ukamenována a by někdo o ni a její božské dítě pečoval. (Sv. Jeron.) Očišťování ve chrámě (2. února) podrobila se Maria rovněž dobrovolně tak, jako Kristus obřezání. — **Maria** jest slovo heberejské a znamená **„paní,“** nebo „pomocníci.“ (Sv. Petr Chrys., Jan Damasc.) Marie znamená také „osvícená“ nebo „osvěcovatelka.“ (Sv. Bern., sv. Bonav.)

Více než všecky ostatní svaté uctíváme Marii, matku Kristovu.

Maria byla již za živa velmi ctěna, jako na př. při zvěstování narození Kristova od anděla; anděl ji nazval „milosti plnou“ a „požehnanou mezi ženami.“ (Luk. 1. 26.) Již to jest velikou poctou, zjeví-li se anděl některému člověku a může-li mu onen člověk vzdáti čest; při zvěstování vtělení Syna božího však nevzdává člověk andělovi, nýbrž anděl člověkovi čest. Z toho plyne, že Maria musila býti vznešenější, než onen anděl. (Sv. Tom. Aq.) Jak velice byla Maria uctěna od Alžběty; Alžběta ji blahoslavila a nazvala ji Matkou boží. (Luk. 1. 42.) Maria sama tušila, že bude předmětem chvály; neboť pravila: „Od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové.“ (Luk. 1. 48.) Církev nás nabádá ku zvláštní úctě Panny Marie. Ku každému Otčenáši připojuje „Zdravás Maria;“ třikrát denně dává zvoniti, by nám připomněla zvěstování narození Kristova (tajemné vtělení) a nás ku vzývání Marie (k modlitbě: „Anděl Páně“) vybídla; ustanovila mnoho svátků ku cti Matky boží; při veřejných bohoslužbách modlíváme se často litaniiloretánskou; oslavuje Marii v nejkrásnějším měsíci v roce májovou pobožností; koná zvláště v říjnu pobožnost růžencovou; vystavěla mnoho kostelů ku cti Matky boží, mezi nimiž mnohé jsou proslaveny jako místa poutní a milostné, jako Lourdy ve Francii, Loreto v Italii, Maria Zell v Rakousích (ve Štýrsku), Hostýn na Moravě; dává Matce boží uctivé názvy, jako: rozdavačka milostí, matka milosrdenství, útočiště hříšníků, pomocnice křesťanů, královna nebes a j. — Úcta Panny Marie však není žádným klaněním. „Marii sice velice ctíme, přece však jen Otci, Synu a Duchu sv. jedině se klaníme.“ (Sv. Epif.)

1. Marii ctíme tak velice proto, poněvadž jest Matkou boží a naší matkou.

Kdo Boha v pravdě miluje, jistě bude ctíti **Matku boží** a to ctíti Matku více, nežli přátele boží, svaté. Úcta totiž, kterou prokazujeme Matce a královně, odnáší se totiž právě i na syna a krále. Dle pobožnosti k Marii lze tedy souditi na stupeň lásky k Bohu (dokonalosti) některého křesťana. A v pravdě, čím větší byl který světec, tím vroucněji ctil Marii. — Maria je v pravdě **naší matkou.** Kristus nám totiž na kříži dal Marii za matku. Slova k Janovi: „Hle, matka tvá“ (Jan 19. 27.) vztahují se na každého

křesťana; neboť Jan zastupoval na hoře Kalvarii naše místo. (Sv. Aug.) Maria jest druhou Evou, tedy druhou matkou pokolení lidského. Jako Eva svou neposlušností uvrhla pokolení lidské do neštěstí, tak Maria svou poslušností učinila je opět šťastným. (Sv. Iren.) Zkrze jednu ženu přišla na svět smrt, zkrze jinou ženu byl přinesen život na svět. (Sv. Bern.) Proto jest Maria i matkou církve. Poněvadž Maria jest naší matkou, proto **více nežli všichni jiní svatí pečuje o naše spasení.** „Po Kristu nikdo se nestará o nás tak, jako Maria.“ (Sv. Germ.) Láska všech matek dohromady není tak veliká, jako láska Marie k jedinému jejímu dítku. (Sv. Bern.) I proto Maria o nás tolik pečuje, poněvadž mezi všemi svatými má největší lásku k Bohu a následkem toho i největší lásku k bližnímu. Jako moře přijímá v sebe všecky vody, tak jest v Marii obsažena láska všech svatých. Maria zná úplně dobře naše životní poměry. Vždyť i andělé je znají (Luk. 15. 7.); není však možno, aby andělé znali něco lépe, než-li jejich královna. — Jako dobré dítě rádo dlí u své matky, tak dobrý křesťan rád dlí v modlitbě u Marie, Matky boží.

2. Také proto tak velice uctíváme Marii, poněvadž ji Bůh nejvíce ze všech lidí a andělů vyznamenal.

Králové udělují městům, v nichž se narodili nebo v nichž na trůn dosedli, privilegia; tak i král nebes propůjčil své Matce, která ho porodila, obzvláštní privilegia. (Sv. Cypr.)

Bůh totiž Marii vyvolil za matku svého syna, uchránil ji od poskvrny hříchu dědičného, její tělo slavně vzkřísil a učinil ji královnou nebes.

Žádný, ani nejdokonalejší anděl nemůže říci Bohu jako Maria: „Můj syn.“ Jaká to přednost Marie! Maria je v pravdě „podivnou Matkou“ (litanie lor.) a to nejen proto, že je matkou a pannou zároveň, že je matkou tvora (matkou lidí) a **matkou Tvůrce,** nýbrž zvláště i proto, že porodila toho, jenž ji sám stvořil. Maria jest divem divů, a nic mimo Boha není velebnější nad ni. (Sv. Isid.) — Bůh již v ráji oznámil, že Maria bude **úplně prosta vší poskvrny** (hříchu) (1. Mojž. 1. 28.) a později totéž dal oznámiti archandělem Gabrielem. (Luk. 1. 28.) Bůh totiž řekl pekelnému hadu: „A ona potře hlavu tvou.“ (Měla-li však Maria býti vítězkyní nad ďáblem, tedy naprosto nemohla hříchem upadnouti v otroctví ďábla.“) Gabriel nazval Marii „milosti plnou.“ Již důstojnost Kristova vyžaduje naprosté bezhříšnosti Mariiny. Povýší-li Bůh někoho k veliké důstojnosti, tedy ho také k ní uzpůsobí; tak i Syn Boží, jenž si vyvolil Marii za svou matku, uzpůsobil ji k tomu svou milostí. (Sv. Tom. Aq.) Nikdo, kdo si vystavěl dům pro svou vlastní potřebu, neponechá ho nejprve svému největšímu nepříteli za obydlí; tím méně mohl Duch sv. Marii, svůj chrám, ponechati ďáblu za příbytek. (Sv. Cyr. Al.) Sv. Otcové vždy nazývali Marii „neposkvrněnou“ pannou a křesťané ode dávna konali pobožnosti k „neposkvrněné“ královně nebeské a stavěli sochy k její cti. Dne 8. prosince 1854 papež Pius IX., otázav se dříve všech biskupů světa po jejich mínění, slavně prohlásil, že Bůh se zjevil a křesťané po vždy věřili, že Maria byla počata bez poskvrny

hříchu dědičného. R. 1858 pravila Maria při svém zjevení se v Lourdech: „Já jsem neposkvrněné početí.“ — Proto tedy Maria byla prosta i všelikého hříchu osobního. (Sv. Trid. 6. 23.) Maria se tedy podobala cedru (Sir. 24. 17.), jehož dřevo nikdy nehnije; ona byla lilií mezi trním (Píseň 2. 2.), zrcadlo beze skvrny. (Moudr. 7. 26.) — Maria tedy bez přestání a rychle prospívala v dokonalosti. Ona se podobala vinné révě (Sir. 24. 23.), která roste až jest vysoká jako strom, po němž se pne. (Sv. Alf.) Jako měsíc rychleji obíhá než všecky ostatní oběžnice, tak i Maria rychleji než-li všichni ostatní svatí došla dokonalosti. (Sv. Alf.) Maria proto rychleji prospívala v dokonalosti, poněvadž byla tak blízko pramenu všech milostí a tedy i více milostí obdržela, než všichni jiní lidé. (Sv. Tom. Aq.) — Maria tedy byla nejsvětějším a nejdokonalejším tvorem. Maria byla v prvním okamžiku svého bytí světější, než-li největší světcové na konci svého života. (Sv. Řeh. Vel.) Pro svou velikou svatost přirovnává se Maria věži Davidově, vypínající se majestátně na nejvyšším kopci jerusalémském. (Píseň 4. 4.) Také se nazývá věží „z kostí slonových“ (silnou věží) (Píseň 7. 4.) Maria jest zrcadlem spravedlnosti (litanie lor.). Maria tedy měla ze všech tvorů největší lásku k Bohu a nejmenší přilnulosť k věcem pozemským. Duch sv. pronikal úplně Marii tak, jako oheň proniká železo. (Sv. Ildf.) Pro svou neobyčejnou lásku k Bohu nazývá se Maria „domem zlatým“ (chrámem lásky). — Maria také vynikala všemi cnostmi. Marie jest „růže duchovní“ (l. lor.); jako růže krásou barvy a silou vůně předčí všecky květiny, tak Maria převyšuje všecky svaté velikostí své lásky k Bohu a vůní svých cností. Proto se přirovnává královně ve zlatém šatě, v pestrém oděvu t. j. v rouše lásky, ozdobeném všemi cnostmi. (Ž. 44. 40.) Proto Bůh miloval Marii více než všecky svaté dohromady. (Suarez) — Bůh **slavně vzkřísil tělo Mariino** a vzal ho ihned do nebe. Sv. apoštol Tomáš vypravuje, že přišel pozdě na pohřeb Marie Panny a že chtěl viděti ve hrobě tělo Marie Panny; když ho ostatní apoštolové ke hrobu přivedli, našli sice prostěradla, ale nikoliv těla Mariina. Svátek na nebe vzetí Panny Marie slaví se v celé církvi 15. srpna. Ještě nikdo nemohl se pochlubiti nějakým svatým ostatkem Panny Marie. — Maria požívá **v nebesích největší slávy**. Slunce, měsíc a hvězdy znázorňují nám: Krista, Marii a svaté. Jako měsíc převyšuje jasností všecky hvězdy, tak Maria převyšuje slávou všecky svaté. Proto se Maria často přirovnává měsíci. (Píseň 6. 9.) Maria je tedy královnou andělů, patriarchů, proroků, apoštolů, mučedníků, vyznavačů, panen a svatých (litanie lor.). Její povýšení nám dokazuje zvláště nekonečnou dobrotu boží, jenž vyzdvihuje ze země nuzného a z bláta povyšuje chudého. (Ž. 112. 8.)

3. Konečně proto ctíme Marii tak velice, poněvadž její přímluva u Boha jest nejmocnější mezi všemi svatými.

Přímluva Marie má velikou moc. Již na zemi mnoho vymohla svou přímluvou u Krista, jako na př. při svatbě v Káně. Jako Kristus na zemi vyslyšel přímluvu Marie, tak činí nyní i v nebi. (Sv. Alf.) Když již pohan Koriolan, jehož marně prosili senatorové a kněží římští, aby odtáhl od Říma, vyslyšel prosby své matky Veturie, ačkoliv věděl, že tuto svou povolnost zaplatí smrtí (491 př. Kr.), oč spíše teprve vyslyší prosbu své Matky ten, jenž nám sám dal desatero přikázání božích. Je-li již modlitba svatých, tedy

služebníků božích, tak mocnou, co teprve zmůže přímluva Marie, Matky Kristovy! (Sv. Alf.) Prosby Mariiny, poněvadž jsou to prosby matčiny, jsou jakoby rozkazem. (Sv. Ant.) Maria jest všemohoucí svou přímluvou. (Sv. Bern.) Maria jest mocnou pannou. (Litanie lor.) Maria nám může tedy všeho vyprositi. Jako u dvora královského všeho dosáhne ten, koho se ujme královna, tak i u dvora krále nebeského všeho dosáhne ten, jehož se ujme Maria, královna nebes (Sv. Cyr. Al.) Maria jest tedy „naděje naše“, poněvadž na její přímluvu doufáme dojíti toho, čeho svou modlitbou dosáhnouti nemůžeme. (Sv. Alf.) Svatí nazývají Marii docela „rozdavačkou božských milostí.“ Jako měsíc nám sděluje světlo sluneční, tak nám Maria uděluje milosti slunce spravedlnosti. (Sv. Bern.) Bůh se nechtěl státi člověkem bez svolení Mariina, bychom poznali, že se spása lidí nalézá v rukou této panny. (Sv. Petr D.) Maria je tedy „matkou božské milosti“. (Litanie lor.) Modlitba k Matce boží bývá **vždy vyslyšena,** může-li jí vůbec Bůh vyslyšeti. „Beze vší pochyby vyslyší Syn svou Matku, takový Syn takovou Matku. (Sv. Bern.) Vzpomeňme na modtitbu Memorare a na krásnou píseň církevní: „Vzpomeň, ó Královno milá!“ Sv. Bernard praví přímo: „Kdo si může vzpomenouti, že by byl vzýval Marii a nebyl by býval vyslyšen, ať přestane dále velebiti její milosrdenství.“ Kdo se tedy modlí k Matce boží, nemodlí se nikdy nadarmo. Není ani třeba, prositi ji o zvláštní milosti; stačí toliko se doporučiti její přímluvě. (Sv. Hdf.) Ani nejmenší modlitba k Panně Marii nezůstane bez odměny. Nejnepatrnější věci odměňuje Maria bohatými milostmi. (Sv. Ondř. Cr.) Maria není tak nezdvořilou, aby neodpověděla na pozdrav; kdykoliv ji pozdravíš, pozdraví tě i ona. (Sv. Bonav.) „Maria jest panna dobrotivá.“ (Litanie lor.) Na Marii není nic přísného, nic, co by budilo bázeň; ona jest spíše samá dobrota a laskavost a mírnost; úplně bys chyboval, kdybys se jí blížil s bázní. (Sv. Alf.)

Ode dávna křesťané v největší tísni se utíkali k Marii.

Když r. 1683 (od 16. července do 12. srpna) Turci stáli před Vídní, modlili se lidé ve Vídni a v celém křesťanském světě růženec k Matce boží; v největší tísni přišla pomoc a dobyto slavné vítězství 12. srpna. (Tak povstal svátek „Jména Panny Marie“.) Maria jest „**pomocnice křesťanů.**“ (Litanie lor.) — I jednotliví křesťané se obracejí ve své tísni rádi k Marii. Sv. Jan Nep. utíkal se ve své těžké zkoušce k milostnému obrazu Matky boží ve Staré Boleslavi (1393.) Maria jest „**potěšení zarmoucených**“. (Litanie lor.) I v těžké nemoci volají křesťané k Marii. Sv. Jan Dam., učitel církevní († 780), když mu byla od kalifa odňata ruka za jeho spisy o úctě posvátných obrazů, utíkal k obrazu Matky boží a byl tam úplně uzdraven. Vzpomeňme na uzdravení nemocných u jeskyně v Lourdech a vodou lourdskou, zvláště na zázračné uzdravení slepého Lasserre (1862), francouzského advokáta a popisovatele zázraků lourdských. Maria jest „**uzdravení nemocných**“. (Litan. lor.) — Křesťané vzývají Marii, nacházejí-li se v těžkých hříších a chtějí-li se obrátiti. Vzývání Panny Marie totiž mocně svolává Ducha sv. na hříšníka. Maria se podobá jitřence. (Litan. lor.); jako jitřenka svítí před východem slunce, tak pobožnost k Marii předchází slunce boží milosti (působení Ducha sv.). (Sv. Alf.) Maria se podobá červánkům. (Velepíseň (6. 9.) Ukáží-li se červánky, ustupuje tma; s pobožností k Marii přestávají hříchy.) (Sv. Alf.) Proto se uctívá Maria právě v měsíci květnu. Jako totiž v květnu se probouzí příroda k novému životu, tak i v každém hříšníku se probouzí

brzy nový život, jakmile začne ctíti Marii. Vzpomeňme na zázračné obrácení veřejné hříšnice Marie egyptské († 431) před obrazem Matky boží ve chrámě sv. Kříže v Jerusalémě o slavnosti povýšení sv. kříže. (Spirago, Příklady str. 63.) Maria jest velmi ochotna smířiti nás s Bohem. Kdyby některá matka věděla, že její dva synové se na smrt nenávidí, dala by si zajisté všemožnou práci, aby je smířila. Tím více práce si dává Maria, Matka Kristova a Matka lidí, by hříšníka, jenž jest nepřítelem Kristovým, s Kristem smířila. (Sv. Alf.) Jako měsíc se nachází mezi sluncem a zemí, tak Maria ustavičně stojí mezi Bohem a hříšníkem. (Sv. Bonav.) Kristus pak se nechává snadno pohnouti přímluvou Marie. Alexandr Vel. prý kdysi řekl: „Jediná slza mé matky shlazuje mnoho ortelů smrti.“ Ctí-li tedy již pouhý člověk a to pohan tak velice svou matku, čeho teprve lze očekávati od Krista. Maria je tedy **„útočiště hříšníků“**. (Litan. lor.). Maria jest „Matka milosrdenství.“ Maria se podobá olivě (Sir. 24. 29.); neboť z ní plyne olej milosrdenství na nás. Maria jest „naše prostřednice.“ — Křesťané vzývají Marii v pokušení. Jako Židé vcházejíce do země zaslíbené (4. Mojž. 10. 35.), a v boji proti Filistýnským (1. Král. 14.) pomocí archy úmluvy zvítězili, tak my pomocí Marie, archy to úmluvy Nového zákona vítězíme v každém boji proti ďáblu. (Sv. Alf.) Maria jest archou, v níž každý, kdo se k ní utíká, zachraňuje se před věčnou záhubou. (Sv. Bern.) Jako hvězda mořská vede plavce, tonoucí na moři v nebezpečí, do bezpečného přístavu, tak vede Maria nás divokým mořem tohoto života do nebe. (Sv. Tom. Aq.) Maria se podobá javoru (Sir. 24. 19.); jako javor chrání před paprsky slunečními a před deštěm, tak Maria chrání ty, kteří se utíkají pod její ochranu, před útoky ďábelskými. Maria jest tedy naší pomocnicí proti ďáblu; jemu jest Maria hroznou, jako šik vojenský, dobře spořádaný. (Velepíseň 6. 3.) — Marii označujeme rozličnými názvy, bychom naznačili, proč ji prosíme a proč ona nám může pomoci; říkáme: Maria ustavičné pomoci, Maria dobré rady, bolestná Maria ap.

Úcta Matky boží jest výborným prostředkem, bychom došli nyní svatosti a jednou blaženosti věčné.

Jest velmi nápadným, že všichni světcové Marii jako děti uctívali, právě touto úctou dosáhli od Boha největších milostí. Jedním z největších ctitelů Marie jest sv. Bernard, opat v Clairvaux († 1153.) Rovněž sv. Alfons, biskup v městě sv. Agatha (u Neapoli), zakladatel řádu Redemptoristů († 1787.) *Modlíval se denně růženec, postíval se v sobotu ke cti Panny Marie o chlebě a vodě*, modlíval se pozdravení andělské, kdykoliv tloukly hodiny, kdykoliv vycházel z příbytku nebo se domů vracel, kdykoliv začínal nebo dokončoval jakékoliv důležité dílo, při trojím zvonění ihned pouštěl z ruky jakoukoliv práci a napsal krásnou knihu: „Krásy Marie“. — Maria jest **„branou nebes“**. (Litanie lor.) Maria jest řebřem nebeským; po tomžo řebři Bůh k nám sestoupil, po něm pak my zase můžeme k Bohu vystoupiti. (Sv. Fulg.) Mám za to, že se peklo nemůže honositi, že by mělo jediného, jenž vynikal opravdovou zbožností k Marii. (Sv. Alf.) — *I znamenití mužové uctívali vroucně Marii.* Vojevůdce Radecký modlíval se před každou bitvou růženec; dobyl mnohých vítězství. Tirolský hrdina Ondřej Hofer rovněž se velmi rád modlíval růženec. Rovněž zasluhuje zmínky, že Rudolf Habsburský před bitvou s českým Otakarem (1278) na Moravském Poli dal svému vojsku zpívati píseň mariánskou. Sv. Bernard má za to, že budou jistě spaseni, kdož denně uctívají Marii. Sv. Frant. Borg. se docela strachuje o spásu těch, kteří nekonají zvláštní pobožnosti k Matce boží.

6. O úctě posvátných obrazů.

Uctívání obrazů jest původu prastarého a odpovídá potřebě naší přirozenosti.

Uctívání obrazů jest **tak staré jako křesťanství.** (Sv. Bas.) Již v katakombách se nacházely obrazy Krista, Matky boží s dítkem, dále biblické výjevy ze Starého a Nového zákona, zvláště takové, které křesťanům v jejich pronásledování měly připomínati boží všemohoucnost a budoucí vzkříšení. (Vzkříšení Lazara, Daniel v jámě lvové, tři mládenci v peci ohnivé atd.) Šířením se křesťanstva, šířila se i úcta obrazů. Obrazy svatých, sochy a kříže nacházely se pak již nejen ve chrámech, nýbrž i na náměstích a veřejných cestách. (Euseb) Řečtí císařové sice v 8. stol. (Lev III. 726 a j.) zakázali úctu obrazů, obrazy posvátné byly páleny a ničeny, malby ve chrámech zalíčeny a ctitelé obrazů mučeni. (Tak zvané bouře obrazoborecké.) Než sněm Nicejský (787) prohlásil, že úcta obrazů je dovolena, toliko klanění se obrazům že jest zakázáno. Ctění obrazů zcela odpovídá **potřebám lidské přirozenosti;** ctímeť i podobiznu svých přátel, rodičů a ponovníka. Jest pak to i vůlí boží, by člověk, jenž pro smyslné věci své blaženosti pozbyl, opět smyslnými věcmi si jí dobyl. (Sv. Řeh. Vel.) — Židům ovšem byla úcta obrazů přísně zakázána. (2. Mojž. 20. 4.), jelikož Židé byli velice smyslni a snadno mohli upadnouti do modlářství a jelikož Syn boží ještě se nestal člověkem. Než nicméně nacházeli se dva zlatí cherubíni na obou stranách archy úmluvy ve svatyni svatých. (2. Mojž. 25. 18.), rovněž se shledáváme na poušti s měděným hadem, na kterého musili Židé pohleděti, chtěli-li býti uzdraveni. (4. Mojž. 21. 8.).

Posvátné obrazy (sochy) jsou takové obrazy (sochy), které představují Krista, svaté nebo pravdy náboženské.

Kristus se znázorňuje téměř všude stejně; má vážnou a milou tvář, dlouhý, na čele rozdělený vlas a krátký vous; mnohdy má na prsou planoucí srdce. **Matka boží** se znázorňuje: jako Maria pomocnice s dítkem na rukou (připomíná nám to vtělení Syna božího); jako bolestná Matka s mrtvolou Kristovou na klíně (připomíná to naše vykoupení); nebo jako neposkvrněné početí (jak se ukázala r. 1858 v Lourdech) bez dítka, v *bílém rouše, bílém závoji, modrým pasem, s růžencem v rukou*; nebo jako královna nebeská, (Zjev. 12. 1.) se zářícím šatem, 12 hvězdami kolem hlavy a s měsícem pod nohama. — **Posvátné** obrazy lze snadno poznati. Svatí totiž mají zář t. j. světlo nebo kruh kolem hlavy (což bylo již za živa na mnohých pozorovati, jako na Mojžíšovi, Štěpánovi, Kristu na hoře Tábor; při smrti sv. Jana Nepom. ukázalo se pět hvězd nad jeho hlavou); také se jim přidávají odznaky (symboly), které představují buď jejich úřad (papežové, biskupové, kněží jsou vyobrazeni ve svém úředním rouchu), nebo jejich vynikající cnost (lilije znamená čistotu, kniha učenost, planoucí srdce lásku boží, palma statečnost, olivová ratolest mírumilovnost) a nástroje mučednické (meč, kopí, šíp, kolo), jimiž byli mučeni. Sv. Petr má vždy v rukou klíče. — Čtyři svatí **evangelistové** se znázorňují dle začátku svých evangelií. Sv. Matouš má u sebe anděla v podobě lidské, poněvadž začíná své evangelium rodokmenem Kristovým; Marek má lva, poněvadž začíná: „Hlas volajícího na poušti“ (míní sv. Jana Křt.); Lukáš

má u sebe vola, poněvadž začíná obětí Zachariášovou (také se vyobrazuje jako malíř, poněvadž vyobrazil Matku boží). Jan má orla, poněvadž začíná velmi vzletně a povznáší se téměř do výšin. — Posvátnými obrazy jsou i ony, které znázorňují **pravdy víry**, jako na př. nejsv. Trojici, očistec a p., nebo **příběhy biblické** (Zvěstování P. Marie, pokřtění Kristovo, ustanovení nejsv. svátosti oltářní a p.) — Božské osoby se znázorňují vždy tak, jak se objevily. Rozmanitým zobrazením Boha (Bůh Otec jako stařec na trůně a p.) znázorňují se jen jisté vlastnosti a činnosti boží; neboť vyobraziti Boha nelze. (Ř. K.)

Posvátné obrazy, u nichž, nebo s nimiž se staly zázraky, nazývají se **milostné obrazy.**

Na mnohých poutních místech jsou milostné obrazy Matky boží, jako na př. v Maria Cell ve Štýrsku, ve Vambeřicích v pruském Slezsku atd. Mnohé milostné obrazy byly zázračně uchráněny před zkázou (na př. oheň jich neporušil), nebo se u nich stala zázračná uzdravení (vzpomeňme na př. na zázračné uzdravení uťaté ruky sv. Jana Dam. před obrazem Panny Marie). Tyto zázraky Bůh učinil hlavně proto, aby potvrdil pravost církve katolické. Bylo by velikou zlobou, kdyby někdo chtěl popírati zázraky, jež se staly před těmito milostnými obrazy. Takové zázraky obyčejně papež přísně zkoumá a potom bývá posvátný obraz korunován. Co tedy znamená tato koruna na hlavě Matky boží a na hlavě božského dítka na obrazech?

Více než všecky posvátné obrazy uctíváme **kříž** Spasitele světa.

Žádný kostel, žádný oltář, žádný hřbitov nesmí býti bez ozdoby sv. kříže. Žádná svátost se nesmí udělovati, žádná mše sv. sloužiti a vůbec žádná bohoslužba konati, není-li tam kříže. Hle, kterak církev ctí sv. kříž! Kříž se třpytí na korunách králů, na prsou biskupů, zdobí jakožto řád prsa zasloužilých mužů. Stojí u cest a na polích pro útěchu pocestných a potem uříceného rolníka. Křížkem potvrzuje, kdo neumí čísti, pravdu své výpovědi. S křížem v ruce loučí se člověk s tímto životem a odpočívá v rakvi. Proto nemá chyběti kříž v žádné křesťanské rodině. Jest zlým znamením, jsou-li v obydlí křesťana jen samé světské obrazy.

1. Úcta, kterou vzdáváme některému posvátnému obrazu vztahuje se na toho, kdo jest na něm vyobrazen, tedy na Krista nebo na svaté. (Sn. Trid. 25.)

Úcta, kterou vzdáváme některému posvátnému obrazu, **nevztahuje se tedy na obraz sám.** *Hledíme-li na kříž, klaníme se tomu, jenž za nás na kříži umřel.* (Sv. Ambr.) Tedy nikterak nectíme hmotu, ze které je obraz, nýbrž toho, koho obraz představuje, (2. sn. Nic.) Kdo ctí obraz císařův, ctí přece jen císaře; a zneuctívá-li někdo obraz císařův, tedy se to považuje tak, jako by byl urazil samého císaře. (Sv. Ambr.) Líbáme knihu evangelní; tato úcta se nevztahuje snad na papír nebo tiskařskou čerň, nýbrž na slova Kristova, jež jsou v oné knize obsažena. Kdyby se tisk vytratil, ztratila by kniha ona v našich očích ihned svou cenu. Právě tak

se má s úctou posvátných obrazů. Císař Konstantin Kopronymus, bořitel obrazů, († 775) jenž považoval úctu obrazů za modlářství a proto dal nesčíslné množství posvátných obrazů zneuctíti a zničiti, dal si jednou na svůj dvůr zavolati sv. opata Štěpána a tázal se ho na jeho mínění stran úcty obrazů. Světec se namáhal, aby císaře přesvědčil, že je dovoleno a užitečno obrazy ctíti. Než císař se uvedenými důvody nespokojil a žádal pádnějších důvodů. Tu vzal světec peníz, na němž byla podoba císařova a tázal se, smí-li tuto podobu pošlapati nohama. Bylo mu řečeno, že by to byla urážka Veličenstva a že by byla potrestána smrtí. Tu pravil světec: „Jak jste pošetilí! Toho, jenž potupí obraz císařův, trestáte smrtí. Kdo však obraz Krista, krále králů, zneuctívá, toho prohlašujete za nevinného!“ Na to dal císař, místo aby byl svůj blud poznal, svatého opata popraviti r. 767 (Spirago, Příklady, str. 64.)

2. Posvátné obrazy uctíváme tím, že je chováme ve svých obydlích, před nimi se modlíme, před nimi smekáme, je zdobíme, nebo k nim putujeme.

Ctění obrazů posvátných není **žádným klaněním** se jim. „Obraz není na to, aby se mu kdo klanél, nýbrž abychom jím určili, čemu se máme klaněti.“ (Sv. Řeh. Vel.) Líbají-li lidé své děti nebo svého otce, tedy tím ukazují jen lásku a náklonnost svého srdce. Právě tak my, ctíme-li posvátné obrazy, ukazujeme jen svou lásku a naklonnost k těm, jež obraz představuje. (Sv. Vilus.) Zapalujeme-li i světlo a kadidlo před obrazy svatých, chceme si tím znázorniti jen osvícení Ducha sv. a cnosti oněch světců. (Sv. Germ.) — My také **nikdy neočekáváme pomoci od obrazů,** nýbrž od Boha na přímluvu svatých. Jen pohané myslí, že obrazy mají zvláštní moc a proto skládají svou důvěru v obrazy. Než tak nemyslí katol. křesťané! (Sn. Trid.) Také Mojžíš neočekával pomoci od hole, jíž činil veliké zázraky, nýbrž od Boha.

3. Úctou posvátných obrazů docházíme milostí pomáhajících, mnohdy i mimořádných milostí, bývá me při modlitbě chráněni od roztržitosti a k dobrému povzbuzováni.

Obrazy Boha a jeho přátel jsou **obestřeny milostí Ducha sv.** (Sv. Jan Dam.) Kdekoliv jest vztýčeno znamení kříže, tam ihned bývá zapuzena zloba ďáblova. (Sv. Amb.) Kolik hluboce pokleslých duší bylo pozorováním posvátných obrazů dojato a pak obráceno; tak na př. Maria egyptská, když spatřila ve chrámě sv. Kříže v Jerusalémě obraz Matky boží. (Spirago, Příklady, str. 63.) Jak rádi upírali svatí své zraky na posvátné obrazy, zvláště v hodině smrti. **I mimořádných milostí** dosahujeme mnohdy úctou posvátných obrazů; vzpomeňme zvláště na zázraky u nich. — Posvátné obrazy **chrání před roztržitostí.** Posvatné obrazy jsou téměř řebřem, po němž snadněji vystupujeme k nebi. (A. Stolz.) Poněvadž se před posvátnými mnohem zbožněji modlíme, bývá obyčejně tato modlitba rychleji vyslyšena. Záslibné tabulky u mnohých obrazů svědčí, jaký užitek měla modlitba u těchto obrazů. — Posvátné obrazy jsou u nás **kázáním;** buďto nám

živě zobrazují některou pravdu víry (na př. nejsv. Trojici, očistec, vzkříšení Kristovo a p.), nebo nás pobádají k následování některého světce; neboť každý obraz jest téměř kratičkým životopisem onoho člověka, jehož představuje. (Sv. Germ.) Ba obraz mnohdy působí mocněji, než kázání. Neboť, co vchází uchem, působí na duši pomaleji, než-li to, co se představuje oku. (Horác.) Obrazy nahrazují nevzdělanému lidu knihu. (Sv. Řeh. Vel.) Proto ve středověku, kdy ještě nebylo tištěných knih, byly posvátné obrazy velmi rozšířeny. (Z této doby pocházejí jesličky, boží Hrob, obrazy křížové cesty.) V našich katolických kostelích nachází lid na oltářích a stěnách téměř krátký výtah celého katechismu.

7. O úctě ostatků.

V přirozenosti lidské jest, bychom si uchovali něco na památku od osob, jež jsme milovali a ctili. Děti si chovají památku po svých zemřelých rodičích; my všichni si vážíme věcí, které pocházejí od znamenitých mužů.

Ostatky nazýváme pozůstatky těl světců nebo i takové věci, které byly v blízkém spojení s Kristem nebo se svatými osobami.

Ostatky jsou na př.: celé **tělo** některého světce, ruka, noha, nebo jen kousíček jeho kosti. Takové ostatky jsou obyčejně na oltářích, mnohdy pak je mají i osoby soukromné. Pravé ostatky však opatřeny vždy jmenem světce a pečetí biskupovou. Nesmějí se nikdy prodávati, ovšem však může se platiti za jejich zasazení. – Také již odedávna ctili lidé věci, které byly **v úzkém spojení** s Kristem nebo se svatými osobami, jako na př. kříž Kristův, jesličky Ježíškovy, roucho Kristovo, umrlčí roucha Kristova, potní roucho sv. Veroniky a p. Sv. kříž byl r. 325. nalezen císařovnou Helenou a část jeho se nachází ve chrámě Božího Hrobu v Jerusalémě. Části jesliček Kristových jsou v Římě ve chrámu Panny Marie Větší. Roucho Kristovo jest chováno ve chrámě Trevírském. Stůl ze dřeva cedrového, na němž Kristus ustanovil svátost oltářní, nachází se ve chrámu Páně v Lateráně. Úmrlčí roucha Kristova jsou v Turině. Potní roucho sv. Veroniky jest ve chrámu sv. Petra v Římě. V Porýnsku se nacházejí ještě mnohé jiné ostatky Kristovy, darované císařem Karlem Vel., v dómě v Cáchách plénky Kristovy, které se každý sedmý rok vystavují zároveň s rouchem Panny Marie a úmrlčím rouchem sv. Jana Křt. — Drahým ostatkem jest pro nás celá Svatá Země. Sedmero výprav křížových ve středověku (1096—1270) dokazují, kterak si křesťané povždy tohoto ostatku vážili. Ve Sv. Zemi se zvláště uctívá: místo ukřižování a sv. Hrob na Golgotě (kde jest kostel přes 100 m dlouhý, vystavěný Konstantinem r. 334), jeskyně smrtelné úzkosti Kristovy a místo, odkud vstoupil Kristus na nebesa, dům, kde byla poslední večeře na hoře Sionu, jeskyně, kde se narodil Kristus v Betlémě a místo, kde bylo Marii zvěstováno v Nazarétě narození Kristovo. (Domek bl. Panny Mariie se nachází od r. 1295 v Loretě v Italii). Na všech těchto místech jsou kostely, které vystavěl hlavně císař Konstantin a jeho matka sv. Helena. — Odedávna se uctívala i roucha a mučednické nástroje světců; rovněž místa, kde se světcové narodili a kde byli pochováni. Tak si vážil sv.

Antoním p. († 356) velice pláště shotoveného z fíkových listů, jejž zdědil po sv. Pavlu p. a nosíval ho na největší výroční slavnosti. (Sv. Jeron.) Odedávna se stavěly na hrobech světců kostely a oltáře a konaly se v nich bohoslužby.

Sv. ostatky z těl světců zasluhují úcty proto, poněvadž těla světců byla kdysi chrámem a nástrojem Ducha sv. a jednou vstanou slavně z mrtvých. (Sn. Tr. 25.)

Židé se štítili ostatků zemřelého člověka, křesťanům však jsou drahocennými. (Sv. Bas.), jelikož byly **příbytkem Ducha sv.** (1. Kor. 3. 6.; 16. 19.) a jelikož jsou semenem, z něhož v den **vzkříšení** drahocenné tělo vzejde. (1. Kor. 15. 42.) Ctíme ostatky svatých, bychom se klaněli tomu, pro něhož zemřeli. (Sv. Jeron.) Bůh sám ctí ostatky svatých, neboť koná s nimi zázraky. Jsouť mnohá těla svatých zcela neporušená a ohebná, jako na př. tělo sv. Teresie, sv. Františka Xav.; z mnohých jsou jednotlivé části neporušené, jako na př. jazyk sv. Jana Nep. sv. Antonína Pad., nebo pravá ruka sv. Štěpána uherského; mnohá těla docela vydávají líbeznou vůni, jako tělo sv. Teresie; z mnohých zase tekl olej, jako z těla sv. Mikuláše. „Bůh se téměř s námi rozdělil o svaté; sám si vzal duši, nám pak ponechal těla.“ (Sv. Chrys.)

1. Ostatky svatých ctíme tím, že je v úctě chováme a je navštěvujeme.

Již Židé **uctivě uchovávali** ostatky svatých; tak Mojžíš vzal sebou kosti Josefovy, když vycházel z Egypta. (2. Mojž. 13. 19.) Tak činili i první křesťané. Když sv. Ignát, biskup antiochijský, v amfiteátru římském byl dvěma lvy roztrhán a až na kosti obežrán, sebrali jeho druhové v noci jeho kosti a donesli je do Antiochie. († 107.) Když byl sv. Polykarp, biskup Smyrnenský, upálen, sebrali křesťané jeho kosti a více si jich vážili než drahokamů. († 166) Již záhy se stavěly nad ostatky (hroby) sv. mučedníků **kostely, kaple** a **oltáře** a konala se tam obět mše sv. Ostatky se obyčejně také ozdobují a chovají se v drahocenných schránkách. Ozdobují se dělanými květinami nebo drahokamy. Z úcty k ostatkům zdobíme i rakev svých příbuzných věnci a zdobíme jejich hroby květinami, zvláště na Dušičky. Mnohé ostatky jsou uschovány ve stříbrných schránkách jako na př. kříž Kristův, jesličky Kristovy. Rovněž i těla mnohých světců se nacházejí ve stříbrných rakvích, jako na př. tělo sv. Jana Nep. ve chrámě sv. Víta v Praze. Mnohá těla světců jsou docela ve zlatých schránkách, jako ostatky sv. Bonifáce ve Fuldě. Hle, jaká úcta se tedy vždy prokazovala sv. ostatkům. — Také odedávna se **putovávalo** ke hrobům svatých. Ke hrobům sv. knížat apoštolských Petra a Pavla v Římě, jakož i do Sv. Země se putovalo po celých 19 století. Již první křesťané putovali do Sv. Země tak často, že na posvátných místech velmi často panovala tlačenice; kdo by nebyl sv. míst navštívil, byl by myslil, že je méně nábožným než ostatní. (Sv. Jeron.) Origenes, největší křesťanský učenec své doby († 254) učinil slib, že vykoná pout ku hrobům sv. knížat apoštolských do Říma. „Navštěvujeme častěji hroby světců a padáme u nich na kolena bychom dosáhli nějaké milosti.“ (Sv. Chrys.)

2. Uctíváním sv. ostatků můžeme dojíti mnohých milostí. (Sn. Trid. 25.)

Ostatky jsou pro nás prameny blaha, jimiž se k nám přýští od Boha mnoho dobrodiní. (Sv. Jan Dam.) Jako ze skály na poušti vytryskla voda (2. Mojž. 16. 35.), poněvadž tak Bůh chtěl, právě tak z ostatků svatých vyplývají pro nás mnohá dobrodiní, poněvadž to Bůh chce. (Sv. Jan Dam.) Těla svatých a hroby mučedníků zapuzují úklady dábelské a zjednávají mnohdy **uzdravení** v nejzavilejších nemocech. (Sv. Just.) Úcta těl mrtvých tedy působí, že se nemocná těla uzdravují. Sv. Augustin vypravuje v celém množství uzdravených nemocných a dva případy vzkříšení mrtvých dítek, jež se staly u ostatků sv. mučedníka Štěpána v Sev. Africe. Již ve starém zákoně opět ožil mrtvý, jenž se dotekl kostí proroka Elisea. (4. Král. 13. 21.) Ba již za života světců činil Bůh zázraky jejich tělem. Nemocná žena, která se dotekla podolka roucha Kristova, se uzdravila. (Mat. 9. 22.) Stínem Petrovým (Sk. 5. 15.) a obvazky a opasky Pavlovými (Sk. 19. 12.) byli nemocní uzdraveni. Ovšem nejsou to nikterak ony ostatky, které tyto zázraky působí, nýbrž Bůh. — Není to tedy pověra, putuje-li zbožný lid hojně na jistá místa, kde Bůh zkrze obrazy nebo ostatky svatých zázračně působí. (Sv. Aug.)

8. O mimořádné poctě boží.

Boha ctíme i přísahou a slibem.

Nepřísaháme a nečiníme slib vždy (ne obyčejně), nýbrž jen v jistých případech v životě (tedy mimořádně); přísaháme tehdy, nestačí-li svědectví lidské; slib činíme, když se k tomu dobrovolně odhodláme. — Přísahou vzdáváme Bohu úctu, poněvadž vyznáváme jeho všemohoucnost, spravedlnost a svatost. Slibem pak mu přinášíme téměř obět, jelikož se slibem zavazujeme ku konání nějakého bohumilého skutku. (Gury.)

1. O přísaze.

Přihází se v životě, že někomu nechceme věřiti. Dovede-li on však svědka a ten řekne; „Ano, tak jest; viděl jsem to," pak mu již snadněji uvěříme. A tím více mu uvěříme, víme-li, že onen svědek jest počestný muž. Než může se státi, že náš bližní volá Boha za svědka t. j., že vzývá Boha všemohoucího, by svou všemohoucností dosvědčil pravdivost přísahajícího. V tomto případě se považují jeho slova téměř za slova boží. „Jako úřední pečet slouží na potvrzení výnosů, tak i přísaha jest Bohem nám daná pečet na potvrzení pravdy." (Marchantins.) Přísaha jest zlatý peníz veliké ceny, ražený se jménem živého Boha. (Stolberg.) Přísahu složil na př. Kristus před Kaifášem, když Kaifáš na dotvrzení výpovědi vzýval Boha (přísaha potvrzovací); rovněž Esau při čočovici, jenž zase přísahou potvrzoval svůj slib. (Přísaha přislibovací.)

1. Přísahati znamená: Boha za svědka bráti, že mluvíme pravdu, nebo že chceme splniti co slibujeme.

Přísahajíce vzýváme buď **samého Boha** nebo **svaté věci.** Vzýváme-li Boha, říkáme na př. Při Bohu, jako že Bůh jest živ (Jer. 42.),

jako je Bůh na nebi, Bůh je můj svědek (Řím. 1. 9.), ať mne Bůh trestá a p. — Při přísaze se vzývají i tyto svaté věci: sv. evangelium, sv. kříž, sv. svátosti, nebe a j. „Jelikož tyto věci nejsou s to, by něco dosvědčily nebo lháře potrestaly, tedy jest to vlastně sám Bůh, jehož za svědka voláme." (Sv. Tom. Aq.) I Kristus činí zmínku, že se může přísahati při chrámu, při nebi nebo při trůnu božím. (Mat. 23. 21.) — Kdo by však jen řekl: v pravdě, jistě, na mou věru, na mou čest, jako že jsem živ a p., potvrzuje toliko svou výpověď, ale nepřísahá. — Přísaha se skládá buďto **jednoduše,** nebo **se slavnými obřady.** Jednoduchou přísahu skládají mezi sebou v obyčejném životě, slavnou přísahu pak ponejvíce před soudem nebo před úřadem nadřízeným. (Vzpomeňme na přísahu vojáků a státních úřadníků.) Při slavné přísaze užívá se často těchto obřadů: Přísahající stojí s obnaženou hlavou před křížem, vedle něhož stojí dvě hořící svíce; tím se mu připomíná, že před Kristem ukřižovaným není nic skrytého. Přísahající pozvedá tři prsty pravé ruky na znamení nejsv. Trojice. Slova: „Tak mi dopomáhej Bůh a jeho sv. evangelium" naznačují, že přísahající se zříká pomoci boží a zaslíbení obsaženého ve sv. evangeliu, nemluví-li pravdy. Židé mimo to musejí položiti pravou ruku na určitou stranu thóry (= knihy Mojžíšovy) a pokrýti si hlavu. Mohamedáni pozdvihují jen jeden prst na znamení víry v jediného boha.

2. Nemusíme se zdráhati přísahati, jelikož jest přísaha dovolena, ano i bohumilá.

Kdyby přísaha nebyla **dovolená**, nebyl by Kristus přísahal. (Mat. 26. 64.); rovněž by nebyl Bůh Abrahamovi po jeho obětování na hoře Moria přísahal, že rozmnoží jeho potomstvo jako hvězdy na nebi a jako písek na břehu mořském (1. Mojž. 22. 16.); ani by nebyl sv. Pavel ve svých listech tak často přísahal. (Řím. 1. 9.; 2. Kor. 1. 23.) Ostatně přísaha má dobrý účel; neboť slouží k urovnání rozepří. (Žid. 6. 16.) — Přísaha je **Bohu milá,** jelikož jí vyznáváme veřejně svou víru v boží vševědoucnost, spravedlnost a moc, tedy Boha ctíme. Bezbožci (zvláště sociální demokrati) tedy patrně nebudou přísahati. Bůh chce, bychom přísahali, je-li toho potřeba. (Mojž. 22. 10.) Řekl-li Kristus: „Řeč vaše budiž: ano, ano; ne, ne! Což nad to jest, od zlého jest" (Mat. 5. 37.), tedy tím jen varoval farisee, poslouchajícího, od nerozvážného t. j. nepotřebného přísahání, jemuž byli velice oddáni. Katoličtí křesťané tedy nemají příčiny, zpěčovati se přísahati, jak to činí mnohé náboženské sekty. — Než přece nemá býti nikdo nucen k přísaze. Kdo nutí přísahati jiného, o němž ví, že bude přísahati křivě, jest horší než vrah. Neboť vrah vraždí tělo, onen však duši, ba spíše dvě duše, totiž duši přísahajícího a svou vlastní, jelikož tato jest vinna smrtí oné druhé duše. (Sv. Isid. Pel.)

3. Smíme však přísahati jen z důležité příčiny a to jen pravdivě, s rozvahou a spravedlivě. (Jer. 4. 2.)

Kristus praví, že přísaha je ode zlého (Mat. 5. 37.), t. j. zaviněna náklonností lidskou ke zlému. Kdyby totiž lidé byli zůstali v původním stavu svatosti a spravedlnosti, nebylo by ovšem potřeba přísahy; jelikož však víra a věrnost čím dále více mizela, musili lidé vzíti své útočiště k přísaze. (Meh.) Teprve potom, až se zloba rozšířila po celé zemi, vešla přísaha u lidí v obyčej; poněvadž při veliké věrolomnosti a zkaženosti lidské nebylo lze již nikomu

tak snadno věřit, volali lidé za svědka Boha. (Sv. Chrys.) Přísaha jest jako lék; obojího se užívá jen tehdy, je-li k tomu spravedlivá příčina. (Sv. Aug.) Přísaha jest člověku tím, čím je mrzáku berla. **Nesmíme** tedy přísahati **lehkomyslně**, t. j. k vůli nepatrným věcem. Prodavači zboží často lehkomyslně přísahají. (Ř. K.) Ze zvyku přísahati, upadají lidé snadno do křivé přísahy. (Ř. K.) Člověk, kterýž mnoho přísahá, naplněn bude nepravostí, a neodejde od domu jeho rána. (Sir. 23. 12.) Proto přísahej pokud lze nejméně. „Jako ten, kdo vůbec nemluví, nemůže lháti, tak ani ten, kdo nepřísahá, nemůže křivě přísahati.“ (Sv. Bern.) Důvod k přísaze jest tehdy, jsme-li vrchností nebo soudem vyzváni přísahati. — Musíme přísahati **pravdivě** t. j. přísahajíce musíme mluviti tak, jak myslíme a máme také míti úmysl, že slovu dostojíme. Krásný příklad dal římský vojevůdce Regulus kolem r. 250 př. Kr. Byl ve válce zajat od nepřátel, Karthaginců, a 6 let držen v zajetí. Potom ho poslali do Říma prosit o mír. Než-li odešel, musil přísahati, že se opět navrátí, neuzavrou-li Římané míru. Přišed do Říma, vypravoval v senátě o slabosti Karthaginců a vybízel k válce. Pak se vrátil opět do zajetí, ačkoliv ho všichni, i sám pohanský velekněz násilím chtěli zdržeti. (Spirago, Příklady str. 64.) Naproti tomu Petr přísahal křivě v nádvoří velekněžově. (Mat. 26. 72.) Při přísaze nesmí býti **žádné dvojsmyslnosti**. (Innoc. XI.) Tomáš Morus, kancléř anglický, byl od krále Jindřicha VIII. uvězněn, protože neschvaloval jeho nepřátelské jednání proti církvi katol. Byl by býval propuštěn na svobodu, kdyby byl přísahal na těchto několik slov: „Chci se podříditi nařízením svého Pána a krále.“ Lid na něho volal, by tak učinil, jelikož prý při vyslovování těchto slov může mysliti na Boha, nejvyššího to Pána a krále. Než on pravil: „Toho nesmím učiniti, neboť musím přísahati v pravdě.“ (Spirago, Příklady str. 65.) Než, jest možno při přísaze se mýliti, nebo někdo může, nastoupí-li nemožnost na příklad pro nemoc, ztrátu majetku, býti sproštěn od vyplnění daného slova pod přísahou. — Musíme přísahati **s dobrou rozvahou**, t. j. před přísahou musíme dříve dobře přemýšleti, je-li naše výpověď pravdiva nebo můžeme-li svůj slib vyplniti a smíme-li jej vyplniti. Král Herodes nerozvážně přísahal při hostině, neboť slíbil pod přísahou tančící dívce, že jí dá všecko, zač požádá. Ona žádala na radu své matky hlavu Jana Křt. (Mar. 6. 23.) — Musíme přísahati **spravedlivě**, t. j. smíme vypovídati nebo slibovati jen to, co jest dovoleno. Čtyřicet nepřátel Pavlových se zapřísáhlo, že nebudou jísti ani píti, dokud Pavla neusmrtí. (Sk. 23. 12.) Až podnes se zapřísahají zednáři, že na smrtelném lůžku nepřijmou svatých svátostí. Taková přísaha jest nespravedlivá a Bohu nemilá.

4. Kdo přísahá **křivě**, dopouští se hrozného rouhání a uvaluje na sebe kletbu boží a věčné zavržení.

Kdo křivě přísahá (t. j. vypovídá něco nepravého pod přísahou, nebo pod přísahou něco slibuje, čeho nemíní vyplniti), podobá se člověku, jenž zneužívá úřední pečeti k falšování a proto nemůže zůstati bez trestu. (March.) Kdo křivě přísahá, dopouští se **smrtelného hříchu**, ať přísahal na cokoliv. (Innoc. XI.) Žádná dýka neporaňuje tak těžce, jako lživá přísaha a žádný meč neusmrcuje tak ukrutně, jak křivá přísaha. (Sv. Chrys.) Kletba boží přichází na dům křivopřísežníka. (Zach. 5. 3.) Bůh trestá lidi, kteří křivě přísahali, často **brzkou a náhlou smrtí**. Sedekiáš, král judský, složil Nabuchodonosorovi přísahu věrnosti a pak ji zrušil. Ihned zvěstoval mu Bůh prorokem Ezechielem krutý trest a smrt v Babyloně. (Ez. 17.);

a skutečně přišel Nabuchodonosor, dal mu vypíchati oči a odvedl jej do Babylona, kdež zemřel. (4. Král. 25.) Ladislav, král uherský, uzavřel s vládcem tureckým, Muratem II., mír a potvrdil jej přísahou. Vzdor tomu však začal válku. Přišlo k bitvě u Varny, ve které byl král uherský se svou šlechtou zabit (1444.) Křivopřísežníka trestá i světský soud těžkým žalářem. Císař Karel Vel. vydal ve své říši zákon, aby těm, kdož by křivě přísahali, byla utata pravá ruka; později se jim utínali jen první 3 prsty pravé ruky, jimiž přísahali. — **Lehkomyslné** přísahání naproti tomu jest nejméně všedním hříchem. Kdo však má zlý zvyk, při jakékoliv příležitosti svou výpověď, ať je pravdivá čili nic, přísahou potvrzovati, žije ve stavu těžkého hříchu, je-li si vědom toho, že přísahá. (Gury.) Přísahal-li někdo nespravedlivě, nesmí přísahy té splniti, nýbrž má jí litovati. Tak by byl měl učiniti na př. Herodes. — Co se konečně týče zrušení přísahy (t. j. nesplnění toho, co někdo pod přísahou slíbil) jest to buď těžký nebo lehký hřích dle toho, byla-li slíbená věc velmi nebo málo důležitou. Jest to právě jako při slibu. (Suarez.)

2. O slibu.

1. Slib jest dobrovolná Bohu učiněná přípověď, kterouž se pod hříchem zavazujeme vykonati něco dobrého.

Slib jest **přípověď** učiněná Bohu. Tedy vzýváme Boha aspoň v duchu, neboť říkáme asi podobně: „Bože slibuji ti a t. d.“ Pouhé předsevzetí není tedy ještě slibem; neboť na základě něho nemá ještě nikdo (tedy ani Bůh) práva, něčeho po nás žádati. — Slib jest **dobrovolná** přípověď. Nikdo není povinen činiti slib (5. Mojž. 23. 22.); proto také nikdo k tomu nemůže býti nucen. Vynucený slib jest neplatný, nikoliv však slib, jejž někdo učinil z bázně před nemocí nebo v nějaké tísni; neboť v takových případech jedná člověk vždy ještě svobodně. Smíme slíbiti pouze to, že vykonáme něco **Bohu milého**; nikoliv však něco zlého, jako na př. učinil Jefte, jenž před bitvou slíbil Bohu, že zvítězí-li bude obětovati, co prvního ze svého domu potká. Přišla pak mu vstříc jeho dcera; obětoval ji skutečně. (Soud. 11.) Takový slib je pošetilý a Bohu nemilý. (Kaz. 5. 3.) Bezbožnou jest přípověď, kterou lze vyplniti jen hříšně. (Sv. Isid. Sev.) Takový slib se nesmí vykonati. — Obyčejně slibujeme Bohu, že vykonáme něco dobrého, k čemu nejsme zavázáni, na př. že půjdeme na pouť. Než můžeme i slíbiti něco, k čemu již bez toho jsme zavázáni, na př. že budeme zachovávati církevní půst, světiti neděli, střídmost v jídle a pití a p. Nedrží-li však člověk svého slova, hřeší dvojnásobně. Jistý továrník, jehož jediná dcera těžce onemocněla, slíbil Bohu, že uzdraví-li se jeho dcera, nikdy v neděli a svátek nedá lidem pracovati. Dcera se uzdravila. On dodržel slovo. Byl nyní také dvojnásobně povinen světiti neděle a svátky. Proč?

Většina slibů se činí podmínečně.

S Bohem se uzavírá téměř smlouva. Jakob slíbil Bohu, že desátý díl svého majetku bude obětovati Bohu, uvede-li ho Bůh šťastně do jeho

domova zpět. (1. Mojž. 28. 20.) Průvody prosebné povstaly kolem r. 500, za času hladu, následkem slibu sv. Mamerta biskupa ve Vienně; rovněž tak kol r. 600 za času moru průvod na sv. Marka následkem slibu papeže Řehoře Vel. Pašijové hry, které se konají každého desátého roku v Horní Amergavě, povstaly roku 1633, za doby nakažlivé nemoci, následkem slibu tamnějšího obyvatelstva. Král francký Chlodvig I. slíbil v bitvě u Zülpichu, že se dá pokřtiti. (496.) Sv. Ludvík IX., král francouzský, v těžké nemoci slíbil, že potáhne na křížovou výpravu (1248.) Až podnes mnozí lidé v těžké nemoci nebo neštěstí slibují, že půjdou na pout (záslibné tabulky na poutních místech to dokazují), nebo že učiní některému kostelu nějaký dar (odkud pocházejí mnohá drahocenná roucha kostelní), nebo že dají postaviti nějakou sochu, že se po jistou dobu budou v jisté dny postiti a p. Veliký kostel Maria-Cellský povstal ze slibu krále Ludvíka I. uherského, jejž učinil před bitvou s Turky (1363.) Kostel sv. Karla ve Vídni povstal ze slibu císaře Karla VI, jejž učinil r. 1713 v čas moru.

Nejpřísnější sliby jsou sliby řeholní, t. j. dobrovolně učiněná Bohu přípověď, zachovávati tři evangelické rady.

Sliby řeholní jsou slib **chudoby, čistoty** a **poslušnosti.** Těmito 3 sliby se bojuje proti 3 pramenům všeho hříchu (žádost těla, žádost očí a pýcha života) mnohem mocněji, nežli modlitbou, postem a almužnou. Sliby řeholními odtrhuje se člověk úplně od světa, by mohl lépe Bohu sloužiti. Sliby řeholní jsou Bohu velmi milé; neboť skrze ně zasvěcuje člověk Bohu nejen své dobré skutky, nýbrž i sebe sama. Kdo však dává netoliko plody stromu, nýbrž i strom sám, více dává. (Sv. Anselm.) Mnozí lidé obětují Bohu rozličné věci, na př. roucho, olej, vosk a p.; jest však ještě něco lepšího, jest ještě dokonalejší slib, když totiž obětujeme Bohu svou duši. (Sv. Aug.) Sliby řeholní jsou buď **slavné** (nazvané tak proto, poněvadž se jimi přijímají těžké povinnosti), nebo **jednoduché.** Se sliby slavnými souvisí jisté vnitřní posvěcení. (Sv. Tom. Aq.) Co jest posvěceno, toho nelze již užívati ku světským účelům. Jinak se má s věcmi, které jsou jen požehnány. Právě tak jest i zde: kdo má slavné sliby, jest neodvolatelně zasvěcen Bohu. (Lehmkuhl.) Slavné sliby může zrušiti jen papež z příčin velmi důležitých. Kdo chce složiti slavné sliby (profess), musí stráviti nejprve jeden rok v noviciátě a potom složiti na tři roky sliby jednoduché. (Pius IX. 19. 3. 1857.) — Sliby jednoduché může zrušiti obyčejně biskup nebo představený řádový z příčin méně závažných. (O slibech řeholních a o řádech viz při pojednání o prostředcích k dokonalosti.)

2. Slib činí dobrý skutek, k němuž se zavazujeme, Bohu milým.

Proto toho, kdo slib učinil, Bůh snadněji vyslyší, a takový člověk dojde rychleji k dokonalosti.

Slibem osvědčuje člověk Bohu věrnost. Rovněž přináší člověk slibem Bohu téměř obět, jelikož se jím člověk zavázal konati dobré. Proto tedy ten, kdo se postí ze slibu, koná **dokonalejší skutek,** nežli kdo se postí beze slibu (sv. Fr. Sal.), předpokládajíc, že nejedná s menší láskou k Bohu. Proto praví sv. Augustin: „Panictví nezasluhuje tak veliké úcty proto, že

jest panictvím, nýbrž proto, že jest Bohu zasvěceno.) Odtud pochází, že Bůh **snadněji vyslyší** modlitbu toho, kdo učinil slib. Když obyvatelé Horní Amergavy r. 1633 v době moru učinili onen známý slib, nezemřel v onom místě již ani jeden člověk nákazou. Zbožná Anna učinila slib a prosila o potomka; Bůh jí dal velikého proroka Samuela. (1. Král. 1. 11.) Proč darovali lidé tolik záslibných tabulek s díkučiněním na poutní místa, proč postavili tolik soch u cest, proč darovali mnohým kostelům tak drahocenné předměty? — Slibem dochází člověk **rychleji k dokonalosti.** (Sv. Fr. Sal.) Člověk totiž dostává více síly ke konání dobrého, jelikož slibem naše vůle bývá posilněna. (Sv. Fr. Sal.) Myšlenka: „To jsem slíbil svému Bohu“ pobádá nás mocně ke konání onoho dobrého. „Svatí mužové učinili mnohdy zbožný slib, by se takto spoutali pouty kázně boží.“ (Sv. Řeh. Vel.)

3. Kdo však svého slibu neplní, uráží Boha; rovněž i ten, kdo bez příčiny s vyplněním slibu odkládá. (5. Mojž. 23. 21.)

Musíme dodržeti slovo dané lidem, tím více Bohu. „Mnohem lépe jest neslibovati, než-li slibovati a slibu nesplniti.“ (Kaz. 5. 4.) Podvodný dlužník, jenž daného slova nedodržuje, může býti soudně donucen k placení; a kdo se vymyká Bohu, měl by zůstati bez trestu? (Sv. Petr Dam.) Kdo svého slibu neplní, dopouští se buď těžkého, buď lehkého hříchu, dle toho, je-li slíbená věc důležitou nebo méně důležitou, dle toho, zavázal-li se pod těžkým nebo pod všedním hříchem. — Také se může někdo dopustiti dvou těžkých hříchů najednou, jest-li současně hřeší proti některému přikázání božímu a porušuje-li úctu k Bohu; jako na př. porušením slibu čistoty. — Nemohl-li by někdo slibu svého vyplniti, byl by bez viny, musil by však vykonati aspoň to, co možno.

Proto každý, kdo chce učiniti slib, má napřed dobře uvážiti, je-li s to, aby svůj slib zachovával.

Chce-li někdo stavěti, dělá si nejprve rozpočet a uvažuje, bude-li s to, aby stavbu dokončil. (Luk. 14. 28.) Proto nikdo nemá činiti slib hned na celý život, nýbrž z počátku jen na nějaký krátký čas, a teprve později může ho prodloužiti. Sv. Fr. Sal. složil slib, že až do konce svého života se bude denně modliti růženec, často toho želel, že tento slib tak ukvapeně učinil. Sv. Alfons učinil slib, že nikdy nebude bez zaměstnání. Než napřed zkoušel delší čas, bude-li lze to vyplniti. — Také jest radno, před složením nějakého těžšího slibu, poraditi se se zpovědníkem nebo zkušeným knězem. — Z téžé příčiny nařizuje církev, by ten, jenž míní složiti sliby řeholní, dříve celý rok žil v noviciátě. V této době má uvažovati, má-li povolání ke stavu řeholnímu čili nic. Kdo pozná, že nemá povolání a přece slib učiní, pak ať naříká na sebe a ne na svůj stav.

Kdo nemůže svého slibu plniti, má se poraditi se svým zpovědníkem.

Zpovědník jej asi odkáže na biskupa, by ho prosil za zrušení nebo záměnu slibu. Apoštolům totiž řekl Kristus: „Cokoliv rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18. 18.) Proto jest biskup oprávněn, slib zaměniti. Slib bývá obyčejně zaměněn za takový dobrý skutek, jenž jest onomu člověku přiměřenějším, obyčejně ve přijímání sv. svátostí. — Jest pět slibů, jichž může sprostiti jen papež, a to: slib vstoupiti do

některého církevního řádu; slib ustavičné čistoty; slib, putovati do Říma (ke hrobům sv. knížat apoštolských) slib pouti do Jerusaléma (ke sv. Hrobu) a slib pouti do Kompostelly (ke hrobu sv. Jakuba). V nutných případech může těchto slibů sprostiti i biskup; rovněž tehdy, byly-li tyto sliby učiněny jen podmínečně, nebo ne zcela svobodně nebo bez náležité rozvahy nebo při neznalosti následků těchto slibů. — V čas jubilea může zpovědník většinu slibu zaměniti v jiné dobré skutky. Kdo činí slib, má právo svůj slib zaměniti si v nějaký lepší slib. Bůh se nebude horšiti nad tím právě tak jako člověk, jemuž někdo chce zaplatiti více, než-li jest mu dlužen. (Sv. Bern.)

II. Přikázání boží.

II. Přikázání boží zní: „Nevezmeš jména božího nadarmo," t. j. nebudeš ho **vyslovovati bez uctivosti.** „Jmenem božím" není míněno jen ze slabik a hlásek složené jméno Boha, nýbrž spíše velebnost boží (Ř. k.)

Ve 2. božím přikázání poroučí nám Bůh, bychom jeho božské velebnosti prokazovali náležitou úctu a zakazuje všecko, co porušuje úctu, kterou jsme mu povinni.

Bohu jsme povinni prokazovati **úctu** proto, poněvadž jest Pánem nekonečně velebným a dobrotivým.

Úcta jest směsí **bázně, lásky** a vážnosti. Slyšíš-li, že císař má milliony poddaných a statisíce vojáků, kteří na jeho pouhý pokyn táhnou do boje, že on dále jediným slovem může lidi učiniti šťastnými nebo nešťastnými, budeš před ním pociťovati bázeň. Slyšíš-li však zase o jeho veliké dobrotivosti a o jeho snaze, učiniti poddané šťastnými, pak ho budeš milovati a jeho si vážiti. Právě tak se má s Bohem, uvažuješ-li o jeho nekonečné dokonalosti a jeho nesmírné lásce k nám. (Garula) Nuže, uvažuj o dokonalosti boží! Hle, na světě žije asi 1500 mill. lidí. Všecky zná, zachovává a řídí Bůh, slyší jejich modlitbu, pomáhá jim v nouzi, odměňuje a trestá je obyčejně již na zemi. Ó, jak veliká je asi znalost této nejvyšší bytosti! Ve všemmíru se pohybují milliony ohromných koulí; všecky stvořil Bůh, udržuje je a pohybuje jimi. Ó, jak veliká jest jeho síla! A teprve to, čeho nevidíme: milliony nebeských duchů; všecky zná, zachovává a řídí Bůh, všichni se mu klanějí. Ó, jak veliká jest jeho **velebnost!** „Kdo podobný tobě mezi silnými, Hospodine? Kdo podobný tobě, tak velebný v svatosti, hrozný a chvalitebný, činící divné věci?" (2. Mojž. 15. 11.) O veliké **lásce** boží k nám lidem viz I. díl str. 53.) Pro velikou velebnost boží máme se Boha báti, pro jeho velikou dobrotu však máme jej milovati. Bázeň a láska dohromady jest úcta.

I. Úctu máme prokazovati Bohu takto:

1. Máme jméno boží často a vroucně

vzývati, zvláště počínajíce každé důležité dílo, při pozdravování, v nouzi a smrti.

Židé se domnívali, že se jméno boží nesmí vůbec vyslovovati. Toto mínění jest upřílišené. Církev si docela přeje, bychom častěji vzývali jméno boží. Vždyť za každé vzývání jména „Ježíš" a „Maria" povoluje **odpustky** 25 dnů; a kdo měl v životě obyčej, vzývati tato jména, dosahuje v hodině smrti plnomocných odpustků. (Klem. XIII. 5. 9. 1759.) Již hvězdář Newton, jenž z hvězd poznal velebnost boží, byl naplněn velikou úctou před jménem božím; vždy obnažil a sklonil svou hlavu, kdykoliv je slyšel vysloviti. Podnes zbožní křesťané sklánějí hlavu, kdykoliv v modlitbě vyslovují jméno Ježíš; tak činí i kněz při modlitbách mešních. Sv. Ignát, biskup Antiochijský, jenž jako dítě držel za ruku Spasitele, když pravil apoštolům: „Kdožkoli se poníží jako toto pachole, ten jest větším v království nebeském" (Mat. 18. 4.), vyslovil ve svém životě mnohotisíckrát jméno Ježíš; ještě před svou smrtí pravil: „Toto jméno nemůže z úst mých uhnouti, nemůže býti vymazáno z mého srdce." Dva lvi, jimž byl tento světec v divadle římském předhozen, ponechali jeho srdce, na němž bylo lze čísti jméno Ježíš, jež tvořily modré žíly. (Spirago, Příklady str. 69.) Sv. Pavel jmenuje ve svých listech jméno Ježíš asi 250krát. V litanii k nejsladšímu jménu Ježíš velmi často se vzývá toto jméno. — Jméno boží máme vzývati na **počátku každého důležitého díla,** zvláště pak **ráno.** „Všecko, cožkoli činíte v slovu neb skutku, všecko čiňte ve jménu Pána Ježíše Krista." (Koloss. 3. 17.) Říkej tedy před každou prací: „Ve jménu Boha" nebo „ve jménu Ježíše"; nebo udělej kříž a říkej slova, která se při tom říkají. Takto si získáš božího požehnání, tedy zdaru při práci a i za nejnepatrnější skutek veliké odměny; neboť Spasitel slibuje, že odmění i číši vody čerstvé, podanou ve jménu jeho našemu bližnímu. (Mar. 9. 40.) — Křesťané odedávna vyslovují jméno boží **pozdravujíce se.** Tím se liší od pohanů, kteří při pozdravu přejí sice něčeho dobrého, ale beze vztahu na Boha. (Obyčejný způsob pozdravu u pohanů byl: „Buď pozdraven, Zdráv buď" „Žij blaze"). Při pozdravu se říká obyčejně: „Pozdrav Bůh!" „Opatruj Bůh!" „Bohu poručeno!" Francouzský pozdrav „A Dieu!" (italský „Addio!"), t. j. s Bohem. Rovněž kněz pozdravuje lid při bohoslužbě slovy: „Dominus vobiscum, t. j. Pán budiž s Vámi." Ve mnohých krajinách pozdravují kněze slovy: „Pochválen buď Ježíš Kristus." Tento pozdrav jest více vyznáním katolické víry. Protestantský básník Klopstock vypravoval, že byl vždy hluboce dojat, kdykoliv mezi katolíky slyšel tento pozdrav. Jmenujeme-li při pozdravu Boha, činíme jistě lépe, než když užíváme směšných spůsobu pozdravu. Než nemáme zase při pozdravu vyslovovati jméno boží bezmyšlenkovitě a lehkovážně. Není však povinností, při pozdravu vyslovovati jméno boží. Vždyť i Kristus užíval často v lidu obvyklého pozdravu: „Pokoj Vám!" I při pozdravování platí slova Kristova: „Nedávejte svatého psům, aniž mecte perel před svině. (Mat. 7. 6.) — I v **nouzi** máme vzývati jméno boží. Bůh praví: „Vzývej mne v den soužení a já vytrhnu tě a ty mne budeš oslavovati." (Ž. 49. 15.) R. 1683 vyřítilo se křesťanské vojsko na Turky tábořící před Vídní za volání: „Ježíš a Maria"; dobylo skvělého vítězství. (Spirago, Příklady str. 49.) Když vojsko Rudolfa Habsburského mělo bojovati proti 4krát silnějšímu vojsku českého krále Otakara, jež se na ně řítilo s voláním „Praha, Praha", volalo

válečné heslo „Kristus, Kristus;“ dobylo slavného vítězství na Moravském Poli. (1278) — Vzývej jméno Ježíš zvláště **v hodině smrti;** čiň jako sv. Štěpán, jenž volal: „Pane Ježíši, přijmi ducha mého.“ (Sk. 7. 58.) Všímni si také posledních slov Kristových. Vzývati jméno Kristovo v hodině smrti jest naprosto potřeba, chceme-li získati odpustků v hodině smrti.

Jméno Ježíš máme vzývati s obzvláštní pobožností.

Jméno Ježíš máme vzývati zvláště proto, poněvadž je to **nejmocnější jméno,** zkrze něž lze všeho dosáhnouti. Kdo prosí Boha v tomto jménu, dojde vyslyšení své modlitby. (Jan 16. 23.) Zkrze jméno Ježíšovo činili apoštolové a svatí zázraky; vzpomeňme na slova Petrova ke člověku chromému u brány chrámové: „Ve jménu Ježíše vstaň a choď.“ (Sk. 3.) Vzýváním jména Ježíš jsou věřící s to, aby zapudili ďábla; tak to přislíbil Kristus. (Mar. 16. 17.) Vzýváme-li jméno Ježíš, tedy s námi bojuje Kristus proti ďáblu; proto prchají nepřátelé, jakmile slyší jméno Ježíš. (Sv. Justin.) Ďábli se třesou, vyslovuje-li se toto jméno. (Sv. Řeh. Nz.) Jméno Ježíš má takovou moc proti ďáblům, že má svůj účinek i tehdy, vyslovují-li je lidé zlí. (Orig.) Jest jako olej (Velepís. 1. 2.); jako olej svítí, živí a mírní bolesti, tak i jméno Ježíš, je-li vzýváno. (Sv. Bern.) Jméno Ježíš jest prostředkem proti všemu nebezpečí, proti duševnímu, tělesnému a časnému zlu. (Sv. Vinc. Fer.) Tvrdím, že jméno Ježíš, vzýváno s pravou pobožností, hojí i tělesné nemoci. (Sv. Vinc. Fer.) Jako se v ohnisku sbíhají všecky paprsky, tak jsou ve jménu Ježíš obsaženy všecky milosti. „Není jiného jména pod nebem, skrze něž bychom mohli dojíti spasení.“ (Sk. 4. 12.) Ve jménu Ježíš mají se skláněti všecka kolena nebeských, pozemských i pekelných. (Filip. 2. 10.) Kéž každý říká jako sv. Bernard: „Jméno Ježíš jest mně medem v ústech, libým zvukem v uchu a rozkoší v srdci.“ Než sotva bude někdo, jenž se nachází v těžkém hříchu, s to, aby toto jméno s pravou zbožností vzýval; neboť nikdo nemůže říci: „Pane Ježíši, jedině zkrze Ducha svatého.“ (1. Kor. 12. 3.), t. j. musí míti Ducha sv.

Máme ukazovati úctu ke všemu, co je určeno ke cti boží, zvláště ke služebníkům božím, ke svatým místům a věcem a ku náboženským úkonům a ke svatým slovům.

Máme ukazovati **úctu** ke **služebníkům božím.** Krásný příklad dává hrabě Rudolf Habsburský. Kdysi na honě potkal kněze, jenž se s velebnou svátostí k nemocnému ubíral. Rudolf ihned sestoupil s koně a nabídl jej knězi. Když pak mu kněz koně opět vracel, nepřijal ho, nýbrž daroval jej ke svaté službě. Kněz mu přislíbil veliké hodnosti a štěstí. Za 9 let potom (1272) byl Rudolf ve Frankfurtě zvolen od německých knížat za krále. (Spirago, Příklady str. 180.) I Alexander Vel. jednal podobně. Když židovský velekněz v kněžském rouchu v čele všech kněží jemu kráčel vstříc, vrhl se Alexandr před ním k zemi. Na otázku, proč tak činí, pravil! „Neklaněl jsem se jemu, nýbrž Bohu, jehož knězem jest.“ (Spirago, Příklady str. 71.) Kristus požaduje úcty ke knězi; praví: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ (Luk. 10. 16.) „Nedotýkejte se pomazaných mých.“ (1. Par. 16. 22.) Nevíte-liž, že úcta prokazovaná knězi, prokazuje se samému Bohu? (Sv. Chrys.) (Viz o tom ještě při svěcení na kněze!) — Bůh vyžaduje úcty **ke svatým místům a věcem.** Mojžíšovi, jenž se blížil k hořícímu keři, řekl Bůh: „Nepřibližuj se sem: zuj obuv s nohou svých: nebo místo, na kterémž stojíš, země svatá jest.“ (2. Mojž. 3. 5.) Ve Starém zákoně bylo přísně zakázáno, dotknouti se archy úmluvy. (4. Mojž. 4. 15.) Bojte se svatyně mé. (3. Mojž. 26. 2.) Nejdi do svatyně nikdy jinak než jako bys šel do nebe, a nemluv a nečiň zde ničeho, co zavání zemí. (Sv. Nilus.) Domu tvému sluší svatost, ó Pane. (Ž. 92. 5.) Proto zbožní křesťané rádi dávají almužnu na obnovu nebo ozdobu chrámu božího, na obnovu soch stojících na místech veřejných a stářím zohyzděných. — Máme ukazovati úctu i **k náboženským úkonům.** Sv. Alžběta uherská při mši sv. pokaždé sňala korunu s hlavy a nikdy neměla při ní šperků. Mnozí křesťané klečí přes celou mši sv. Úctu ke svatým slovům ukazujeme zvláště tím, že při čtení sv. evangelia stojíme. Se svatými věcmi má se svatě nakládati!

3. Máme Boha často chváliti pro jeho nekonečnou dokonalost a dobrotu, zvláště přijímáme-li dobrodiní.

Tři mládenci v peci ohnivé zapěli velebný chvalozpěv, když je Bůh uchránil před ohněm. (Dan. 3.) Když Tobiáš opět prohlédl, ihned chválil Boha. (Tob. 11. 17.) Vzpomeňme na chvalozpěv Matky Boží u sv. Alžběty, na tak zv. Magnificat, a na chvalozpěv uzdraveného Zachariáše, na tak zv. Benedictus. (Luk. 1.) Říkej i ty po každém obdrženém dobrodiní: **„Bohu díky!“** (Deo gratias) nebo: **„Sláva Otci i Synu** a t. d.“ A kdybys snad pro nemoc nemohl Boha chváliti jazykem, tedy jej chval srdcem. Neboť Bůh, jenž nemá uší z masa, nepotřebuje zvuku tvého hlasu; chce spíše tvé srdce a proto se spokojí s vůlí. (Sv. Aug.) Chval, duše má, Hospodina a všecko, co ve mně jest, jeho sv. jméno! Chval, duše má, Hospodina — a nezapomeň na jeho dobrodiní. (Ž. 102. 1.) Dobrořečiti budu Hospodinu každého času; vždy bude chvála jeho v ústech mých. (Ž. 33. 2.) Budiž jméno Hospodinovo požehnáno od tohoto času až na věky. Od východu slunce až na západ chváleno buď jméno Hospodinovo. (Ž. 112. 2. 3.) Chválíme-li Boha, je to k našemu prospěchu; neboť tím svoláváme na sebe hojnější požehnání boží.

II. Z lásky k Bohu máme se varovati:

1. Lehkovážného vyslovování jména božího a jiných svatých jmen.

Mnozí lidé při každé maličkosti hned bez rozvahy volají: „Bože“ „Ježíš“, nebo „Ježíš, Maria, Josef“ a p. Odvykni si této nectnosti a upozorni i jiné na tuto chybu, zneuctívají-li jméno boží. „Miluješ-li Boha, Pána svého, z celého srdce a vidíš-li, že někdo jeho jméno nejdrzejším způsobem zneuctívá, nesneseš toho s klidným srdcem.“ (Sv. Bern.) Lehkovážné vyslovování jména božího nebo jiných svatých jmen jest nejméně aspoň **všedním hříchem.** „Jmenování pak Boha nebývej ustavičné v ústech tvých, nebo nebudeš bez viny od nich.“ (Sir. 23. 10.) Hospodin nebude míti za nevinného toho, kdo by vzal jméno Hospodina Boha svého nadarmo. (2. Mojž. 20. 7.) Dáváme si pozor, by ani sváteční šat častým nošením se neopotřeboval; tím více se máme chrániti, by jméno boží, jež jest hodno

naší největší úcty, nebylo lehkomyslně zneuctíváno. (Sv. Chrys.) Židé z pověry si vůbec docela ani netroufali jméno boží „Jehova“ vyslovit (K. Ř.); Boha nazývali vždy jen Hospodinem.

2. Máme se chrániti klení, t. j. svolávání kletby boží na některou osobu nebo věc.

Kletba boží jest časná a věčná běda; jest to opak požehnání božího. Při klení se zneužívá často svatých jmen, jako „Bůh“, „kříž“, „svátost“, „nebe“ a p. „Z úst křesťana má vycházeti jen požehnání.“ (1. Petr. 3. 9.) Ústy se modlíš, přijímáš tělo Páně a těmitéž ústy a tímtéž jazykem se opovažuješ klíti a svého Boha urážeti? (Didac.)

Bůh trestá toho, kdo kleje, tím, že mnohdy jeho kletbu vyplní.

Sv. Augustin vypravuje o jisté matce, která své nezdárné syny, od nichž byla bita, proklela. Synové byli pak napadeni silným trháním údů, chodili pak rozličnými zeměmi, až konečně přišli do biskupského sídla sv. Augustina, do města Hippo v sev. Africe, kdež byli uzdraveni u ostatků sv. Štěpána. (Meh. III. 212.) Sv. Ignát Loyol. prosil kdysi jistého španělského šlechtice o almužnu; ten však se rozhněval a klnul volaje: „Nezasluhuješ-li hranice, ať za živa shořím.“ Brzy potom došla zpráva o narození dědice trůnu; kde kdo si pospíšil, by střelbou a ohňostrojem osvědčil radost; také onen šlechtic. Neopatrností jeho zanítil se sud prachu na půdě a vybuchl. Šlechtic byl na celém těle hrozně popálen a bídně skonal. Někdo oral a sel za ustavičného klení; právem se mu stalo, že se mu neurodilo. Jiný opět proklel svůj dobytek; ký div, že mu pošel. Opět jiný stále kleje při práci; práce se mu nedaří a v ničem nemá štěstí. Hle, jak Bůh klení vyslyší! „A zamilovalť zlořečení a přijdeť na něj“ (Ž. 108. 18.)

Kdo má hříšný zvyk klíti, nachází se v nebezpečí, že ztratí věčnou blaženost.

Klení jest hřích pekelný, jenž zasluhuje pekla. (Pruner.) Ďábel sice proklíná Boha a rouhá se mu, přece však jakožto padlý duch vždy ještě zachoval si jistou úctu a bázeň před Bohem; slyší-li totiž jméno Ježíš, třese se a utíká. Člověk však se opovažuje neuctivě vyslovovati jméno „Ježíš“, „Bůh“, „svátost“. Toť jest jistou měrou ještě horší řeč, než-li řeč ďábelská. (Sv. Řeh. Nz.) Podle řeči, kterou pocestný mluví, lze poznati, je-li z Německa, Italie, Francie; rovněž tak dle klení, jemuž někdo jest oddán, lze souditi, že onen náleží peklu; vždyť mluví tak, jak se mluví v pekle. Svatí Otcové považují klení ze zvyku za známku zavržení. Zlořečící jsou vyloučeni z nebe. (Ž. 36. 22.) Zlolajci **nebudou vládnouti královstvím nebeským.** (1. Kor. 6. 10.)

3. Máme se chrániti nepřístojného chování se k osobám Bohu zasvěceným, ke sv. místům, věcem, úkonům a slovům.

Pohrdání **kněžími** padá na samého Boha, neboť Kristus praví: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ (Luk. 10. 26.) Kdo kněze tupí nebo jím pohrdá, proviňuje se neuctivostí k Bohu a jest hoden téhož trestu, jako Židé, kteří tupili a zneuctívali Syna božího. (Maria Lat.) Kterak byli potrestáni již oni hoši, kteří se posmívali služebníku božímu Eliseovi; přišli z lesa dva medvědi a roztrhali je. (4. Král. 2. 24.) — Boha urážíme i neslušným chováním se **v kostele,** jako smíchem, šeptáním, ohlížením se, neslušným držením těla a p. Neslušným jest i plivání v kostele, zvláště poblíž oltáře, jakož i v lavicích, kde lidé klekají. O lidech, kteří se v kostele neslušně chovají, praví sv. Ambrož: „Přicházejí do kostela s mnohými hříchy a s velkými odcházejí.“ Urážky, učiněné Bohu v jeho domě, urážejí jej více; také my považujeme za nesnesitelnější urážku, kterou nám někdo učinil v našem domě. Proto laskavý Spasitel vyhnal ze chrámu kupce a prodavače a pravil: „Dům můj domem modlitby jest, vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.“ (Mat. 21. 13.) Kdo chrám boží zneuctívá, toho Bůh zahladí. (1. Kor. 3. 17.) Táž úcta jako svatým místům náleží i **svatým věcem.** Když David dával přenésti archu úmluvy do Jerusaléma, odvážil se jistý Israëlita, jménem Oza, dotknouti se jí rukou; Bůh jej ihned potrestal smrtí. (2. Král. 6. 7.) Král Osiáš byl potrestán malomocenstvím, poněvadž se opovážil vstoupiti do svatyně a tam chtěl okuřovati. (1. Par. 26.) Rovněž rušení a tupení **náboženských úkonů** jest hříšno. Tímto hříchem se provinili synové Héliho, kteří rušili obětování ve chrámě židovském a kradli obětní maso. (1. Král. 2.) I za našich dnů se stává, že zlomyslní lidé ruší kázání, oddavky, průvod a p. neslušným chováním (hlukem, nesmeknou a p.), nebo urážejí kněze, jdoucího k nemocnému, nebo že si činí posměch z církevních obřadů. Taková provinění považuje již i stát za rušení náboženství a trestá je. — Stejně trestuhodným jest ten, kdo **svatých slov** zneužívá ke sprostým žertům; kdo tedy na př. vážných slov Písma sv. nebo slov užívaných při mši sv. užívá na nepříslušných místech nebo při nevhodných příležitostech, takže jiní mimovolně musejí vypuknouti ve smích. Již sněm Tridentský varuje před takovým zneužíváním svatých slov.

4. Máme se chrániti rouhání. Rouhání se dopouští, kdo pronáší potupných slov o Bohu a jeho svatých nebo svatých věcech, jež jsou určeny k úctě boží. (Sv. Tom. Aq.).

Císař Julián odpadlík nejmenoval Syna božího nikdy jinak než „Galilejský“ (což tenkráte bylo nadávkou); i když umíral, kopím proboden, zvolal prý: „Zvítězil jsi, Galilejský!“ († 363.) Než stává se, že zlí lidé užívají ještě horších **nadávek** o Bohu. Tak se stává obyčejně v bolestech a soužení, když se domnívají, že se jim daří hůře než-li zasluhují. Rouhání se dopouští i ten, kdo **o Bohu potupně mluví.** Tak prý řekl Alfons, král aragónský: „Kdybych já byl býval při stvoření světa, byl bych mnoho řekl Bohu, co by byl měl lépe učiniti.“ Rouhání se dopouští, kdo něco, **co náleží Bohu, připisuje tvoru.** (Sv. Bonav.) Tak hřešil lid, jenž pravil králi Herodesovi Agrippovi při jeho řeči: „Mluvíš jako Bůh a ne jako člověk.“ (Sk. 12. 22.) Židé se často takto rouhali; proto žaloval Bůh ústy proroka Isaiáše: „Celého dne jméno mé pohaněno bývá.“ (Is. 52. 5.) I ten, kdo **tupí svaté,** prohřešuje se rouháním. Jako Boha chválíme v jeho svatých (Ž. 150. 1.), tak i tupení svatých vztahuje se na Boha. (Sv. Tom. Aq.).

Rouháním jest i **svatokrádež.** Tohoto hříchu se dopouští, kdo něčeho, co jest určeno k úctě boží, potupně užívá.

Takového rouhání se dopustil babylónský král Baltasar, jenž v podnapilém stavu dal donésti posvátné nádoby, vzaté ze chrámu jerusalémského, jež tedy byly určeny k úctě boží, a z nich při hostině pil. (Dan. 5.) Tímtéž hříchem se prohřešil i onen hráč v lotterii, jenž jda do lotterie, vzal si do klobouku obrázek jistého světce; když však viděl, že ho naděje sklamaly, obrázek z klobouku vytrhl a s proklínáním pošlapal. (Meh. II. 214.) I znetvoření křížů nebo soch u cest jest druhem rouhání. Či kdo by nepovažoval za urážku Veličenstva, kdyby někdo potupně nákladal s korunou, podpisem nebo obrazem císařovým? Téhož hříchu se dopouští, kdo sv. **svátosti** přijímá **nehodně**, kdo loupí církevní majetek, v kostele krade a p.

Rouhání jest v pravdě hříchem ďábelským a jedním z nejtěžších hříchů.

Rouhání jest hříchem, jenž jest vlastním jen ďáblům a zavržencům. (Sv. Tom. Aq.). Rouhání jest **ďábelským hříchem**; jako sv. Duch mluví ústy dobrých lidí, tak ďábel mluví ústy rouhačů. (Sv. Bernardin.) — Rouhač jest ještě horší než pes; neboť pes nekousne svého pána, jenž mu tolik dobrého učinil, trestá-li ho. Rouhač se slintá svým jazykem po Bohu, od něhož obdržel tolik dobrodiní. (Sv. Bern.) Když sv. Polykarpu biskupu, pod trestem smrti poroučeli, by se Kristu rouhal, odpověděl: „Již sto let sloužím jemu a ještě nikdy mne nezarmoutil; kterak bych se mohl rouhati svému králi a Spasiteli". († 167.) Srovnáme-li rouhání se všemi jinými hříchy, jeví se příliš malými. (Sv. Jeron.) Všemi jinými hříchy prohřešuje se člověk jen nepřímo proti Bohu; rouháním však prohřešuje se člověk proti Bohu samému, nikoliv pouze proti jeho obrazu. „Rouhač otevřel ústa svá proti Nejvyššímu" (Sv. Jeron.), proti Svatému israëlskému. (4. Král. 19. 22.) Rouhání jest větším hříchem než krádež a vražda. (Sv. Jeron.) „Jest to největší urážka Veličenstva; neboť jest to urážka krále králů." „Tupí-li někdo šlechetného panovníka, jest to velký hřích; ale nejhanebnějším zločinem jest, dovolí-li si to někdo proti nejvyššímu králi." (Sv. Aug.) Všecky ostatní hříchy mají svou příčinu buď v lidské slabosti, buď v nevědomosti; avšak rouhání vychází ze zloby srdce. (Sv. Bern.) Z každého hříchu má hříšník jakýsi prospěch; v pýše hledá vážnost u lidí, v lakotě peníze, v nestřídmosti zálibu a t. d., ale z tohoto hříchu nemá ničeho, žádné rozkoše (Sv. Bern.) — Na rouhání byl u Židů stanoven trest smrti. (Sv. Tom. Aq.). Rouhání jest **smrtelný hřích**; jen když snad v náhlé vášni a bez rozvahy bylo pronešeno, nebylo by těžkým hříchem. (Sv. Tom. Aq.) Nebojíš-li se, že by mohl s nebe spadnouti oheň a ztráviti tebe, jenž otvíráš ústa svá proti Nejvyššímu? Nebojíš-li se, že by se mohla pod tebou země rozevříti a pohltit tebe? Neklam se, člověče, neboť ruce všemohoucího stvořitele nelze ujíti. (Sv. Efr.)

Rouhání trestá Bůh mnohdy již zde krutými tresty a kdysi věčným zavržením; mimo to světský soud je trestá těžkým žalářem.

Bůh nebývá posmíván. (Gal. 6. 7.) Když král Baltasar zneuctil posvátné nádoby, ihned byl nad ním vynešen ortel; vzpomeňme jen na píšící ruku na stěně. Ještě téže noci byl v posteli zavražděn od nepřátel do města vniklých, a celá jeho říše se octla v rukou nepřátel. (Dan. 5.) Assyrský král Senacherib rouhal se Bohu, když válčil proti Israëlským. Brzy na

to ztratil na 20.000 vojska a po hanebné porážce byl zavražděn svými vlastními syny. (4. Král. 19.) Michal III., císař cařihradský, dal potupně provozovati na jevišti v den na nebe vstoupení Páně udělování sv. svátostí; ještě téže noci povstalo hrozné zemětřesení, a císař sám brzy na to mezi hostinou vlastními syny zavražděn. (Spirago, Příklady str. 74) Král Herodes Agrippa, jenž se nechal nazývati bohem, ihned pocítil hrozné bolesti ve vnitřnostech a byl za živa červy rozežrán. (Sk. 12. 21.) Jistý israëlita se rouhal na poušti Bohu. Mojžíš jej dal uvězniti a tázal se Boha, co má s ním činiti. Bůh pravil: „Veškeren národ ať jej ukamenuje." (3. Mojž. 24. 14.) Jako ten, kdo hází kamenem k nebi, žádného tělesa nebeského ani se nedotkne, nerci-li aby ho porušil, ba naopak, když kámen zpět dopadne, může jeho hlavu bolestně poraniti, tak i rouhání neuškodí onomu nebeskému předmětu, proti němuž směřuje, nýbrž padá na hlavu rouhače a bolestně jej zraňuje. Rouhač tedy ostří meč proti své vlastní duši. (Sv. Chrys.) Kristus praví, že ten, kdo tupí člověka, **hoden jest pekelného ohně** (Mat. 5. 22); čeho teprve jest hoden, kdo tupí svého Boha?! Kdo proklíná otce a matku, hoden jest smrti. (2. Mojž. 21. 17.) Tak zněl zákon ve Starém Zákoně v době, kdy lidé Boha ještě tak dokonale neznali, jako nyní; jaká muka teprve čekají ty, kdo všecko dobře vědí a nejen otci a matce, nýbrž samému Pánu Bohu se rouhají. (Sv. Chrys.) Zavržení všem, kdož se tobě rouhají. (Tob. 13. 16.) Kdož by se rouhal jménu Hospodinovu, ať smrtí umře. (3. Mojž. 24. 16.) Rouhání trestá i světský soud **těžkým žalářem.** Francouzský král, sv. Ludvík IX., vydal ve své říši zákon, aby každý, kdož by se rouhal Bohu, žhavým železem byl pálen na rtech. Tohoto zákona se užilo nejprve na jistém bohatém občanu pařížském. Brzy vymizelo všecko rouhání. (Meh. II. 193.) Jsou-li trestáni, kdož se rouhají pozemským králům, čím většího trestu zasluhují, kteří se rouhají králi králů. (Sv. Chrys.) Sv. Jeronym, jenž slyšel jistého bezbožného člověka Bohu se rouhati, pokáral jej; na otázku, proč se tak opovažuje, odpověděl: „Psi štěkají pro svého pána a já bych měl býti němým, je-li svaté jméno boží tupeno. Umříti mohu, ale mlčeti nemohu."

5. Svotokupectví (simonie). Záleží v tom, že se věci svaté prodávají za peníze, nebo za něco, co se rovná penězům.

Ve středověku kvetlo svatokupectví; sídla biskupská a fary byly dávány těm, kteří za to nabízeli nejvíce peněz. Proti tomu vystoupil papež Řehoř VII. Svatokupectvím by také bylo, kdyby někdo chtěl nabízeti knězi za rozhřešení peníze, kdyby někdo prodával svaté ostatky, kdyby svěcené křížky a růžence prodával dráže než nesvěcené. Svatokupectví = simonie má jméno dle Šimona kouzelníka, jenž apoštolům, kteří vzkládáním rukou udělovali Ducha sv., nabízel peníze a pravil: „Dejte i mně tu moc, aby každý, na kohož bych vložil ruce, přijal ducha sv." (Sk. 8. 19.) Kdo se prohřeší simonií, jest **vyobcován** z církve. (Pius IX. 12. X. 1869.) O takovém platí slova sv. Petra. „Peníze tvé buďtež s tebou na zatracení, protože jsi se domníval, že by dar boží mohl za peníze koupen býti." (Sk. 8. 20.) Kdo chce Ducha sv. si koupiti, ztrácí jej. (Sv Petr Dam) Než dávání stipendií na mši sv. není simonií; neboť tu se děje cosi podobného, jako když někdo dá někomu almužnu a prosí jej, aby se za něho modlil. — Rovněž tak zv. štóla za výkony kněžské není simonií. Neboť tyto poplatky nejsou žádným

zaplacením duchovních úkonů, nýbrž jen příspěvek na živobytí kněze. Kdyby při tom byla simonie, nebyl by řekl sv. Pavel: „Kteříž ve svatyni pracují, z toho, co ze svatyně jest, ať jedí; a kteříž oltáři slouží, ať z oltáře díl mají.“ (1. Kor. 9. 13.)

Na usmířenou Boha za hříchy rouhání a neuctivosti proti Bohu slouží úcta **nejsv. tváře Kristovy**.

Jak známo, vtiskl Kristus svou tvář do roucha, které mu Veronika podala na jeho křížové cestě na horu Kalvarii. Nemocný císař Tiberius dal toto roucho donésti do Říma a pohledem na ně se uzdravil. (Kateř. Emm.) Veronika je dala sv. Klementovi, spolupracovníku sv. Pavla a pozdějšímu papeži. Tak se dostalo do chrámu sv. Petra, kde jest posud. (O Vánocích r. 1849 bylo vystaveno a stal se zázrak, že po 3 hodiny zářilo nejjasněji, obklíčeno jsouc světlem.) Toto roucho až posud zachovalo zcela jasně rysy obličeje Kristova. Viděti, kterak surovci sv. tvář znetvořili. Tento obraz jest výmluvným svědectvím neuctivosti lidské k Bohu. Vzbuzuje v nás posvátnou hrůzu a zároveň lítost v našem srdci. Teprve v nejnovější době (dříve toho papežové nedovolili) máme napodobeniny roucha sv. Veroniky a vzdáváme jim rovněž úctu. Zázraky a nápadným vyslyšením modliteb ukázal Bůh, že jest mu tato pobožnost milou. Tak na př. v Alikante na pobřeží španělském u Středozemního moře v čas sucha r. 1849 uspořádán byl průvod se sv. Tváří; tu viděli lidé, kterak z pravého oka obrazu splynula slza, jasnější než křišťal a mezi kázáním, které bylo potom konáno, bylo viděti ve mračnech 2 obrazy sv. Tváře. Hned na to pršelo. Také v **Toursu** ve Francii nacházel se r. 1851 obraz tváře Kristovy, u něhož mnozí nemocní byli uzdraveni. Zde se utvořilo přičiněním zbožného Duponta († 1876) **bratrstvo sv. tváře Kristovy,** jehož účelem jest, smiřovati Boha za rouhání jemu způsobené. (Ve dne v noci hoří před obrazem sv. tváře Ježíšovy svítilna. Údové konají krátkou smírnou modlitbu.) Toto bratrstvo povýšil Lev XIII. 15./9. 1885 na arcibratrstvo, k němuž se mohou jiná bratrstva řaditi. (Stran přijetí lze se obrátiti i německy do Toursu.) Kristus praví ke sv. Gertrudě: „Ctitelé obrazu mého člověčenství, t. j. mé Tváře, budou leskem mého božství osvíceni až do útrob duše.“ A sestře Saint-Pierre 1845: „Jako lze v říši za peníz, na němž jest obraz panovníka, všeho získati, tak i dojdete všeho za drahocenný peníz mé Tváře;“ dále: „Čím více se přičiníte, abyste opravili mou Tvář, rouhači znetvořenou, tím více já opravím vaši tvář, hříchem znetvořenou, by byla tak krásnou, jako v okamžiku, kdy jste byli pokřtěni.

O III. přikázání božím.

Bůh pravil na hoře Sinaj: „Pomni, abys **den sobotní světil. Šest dní** (= nic více než šest dní) **budeš pracovati** a dělati všecka díla svá. (2. Mojž. 20. 8.) Třetí přikázání boží obsahuje tedy dva příkazy, příkaz svěcení neděle a příkaz práce. (Ř. Kat.)

Ve 3. přikázání božím nám Bůh poroučí, neděli světiti a v týdnu pracovati.

I. Přikázání o svěcení neděle.

Bůh nařídil člověku, aby jistý den odpočíval, by mohl pečovati o své duševní a tělesné blaho.

Aby člověk v tolika starostech životních nezapomínal na Boha a svůj poslední cíl a aby nezdivočil, nařídil Bůh, světiti jeden den v týdnu. Jako máme určité doby ku konání svých tělesných potřeb na př. ke spaní, k jídlu a pití, tak také Bůh chtěl, bychom měli určitý čas, v němž bychom o věčných pravdách přemýšleli a takto své duši zjednávali nových sil. Ve svátek má člověk také příležitost, by to, čím v týdnu se prohřešil, modlitbou napravil. (Sv. Řeh. Vel.); v tento den může také Bohu náležitě poděkovati za dobrodiní, jichž za celý týden od Boha obdržel. — Také není možno, by člověk nepřetržitě pracoval, nemá-li brzy podlehnouti. Jako kdo vystupuje na hory, musí si občas odpočinouti, tak i ten, kdo pracuje. Den odpočinku jest tedy vlastně darem božské dobroty. Slavení dne odpočinku jest **předobrazem našeho budoucího věčného odpočinku** v nebi. (Žid. 4. 9.) Den Páně jest stínem onoho budoucího svátku ve věčné vlasti. Slavíce tento den oživujeme v sobě touhu po onom věčném svátku radostném. (Sv. Řeh. Vel.) Rovněž i lepší oděv v tento den nám připomíná onen někdejší stav v nebi.

1. Bůh poroučí, bychom světili den sedmý, poněvadž on sedmého dne odpočinul od stvoření.

Mojžíš ve svém vypravování o stvoření praví: „I požehnal (Bůh) dni sedmému a posvětil ho: nebo v něm byl přestal od všeho díla svého.“ (1. Mojž. 22.) Člověk, jenž jest obrazem božím, má si bráti Boha, svého pána, za vzor; jako Bůh 7. dne odpočinul, tak má činiti i člověk po šestidenní práci. — Číslo 7 náleží k zákonům přírodním. (Sv. Tom. Aq.) Toto číslo často se vyskýtá v přírodě (7 barev světelných, 7 základních tonů v hudbě atd.) a v náboženství. (Viz I. díl str. 63.) Bůh, jenž tělesa nebeská učinil na znamení dnů a let (1. Mojž. 1. 14.), upozorňuje lidstvo měsícem na odpočinek v den sedmý; neboť měsíc mění každých 7 dní svou podobu; po 7 dnech vidíme ho jen polovici, opět za 7 dní úplně, po dalších 7 dnech již ho asi polovice ubylo a za 7 dní konečně zmizí docela, by se zase znova takto ukazoval. Již kol. r. 150 napsal sv. Theofil, biskup antiochenský: „Sedmý den znají všichni národové země.“ My křesťané světíme neděli, Židé sobotu, mohamedáni pátek, Mongolové čtvrtek, černoši v Guinei úterý, pohané mnozí pondělí.

Bůh i proto nařizuje světiti den sedmý, poněvadž lidskému tělu je nezbytně třeba odpočinku v den sedmý.

Bůh má při všem na zřeteli nejen svou čest, nýbrž i blaho člověka. Jisto jest, že člověk po 6denní práci potřebuje odpočinku. Právě jako po denní práci musíme 6—7 hodin spáti, by se ztracené síly tělesné zase nahradily, tak také potřebujeme po 6pracovních dnech delšího odpočinku. Za revoluce francouzské bylo odstraněno svěcení dne 7. a zavedeno svěcení dne 10.; než brzy viděli, že jest nezbytno vrátiti se ke starému zřízení. Vždyť člověk toho lépe neučiní než Bůh. „Není moudrosti, není opatrnosti,

není rady proti Hospodinu.“ (Přísl. 21. 30.) I socialista Proudhon vyznal: „Zkraťte týden o jeden den tak, aby bylo 5 dnů pracovních a jeden pak den odpočinku, pak bude odpočinku příliš mnoho. Prodlužte týden o jeden den tak, aby bylo 7 dnů pracovních a pak den odpočinku, pak jest práce příliš mnoho. Zaveďte 12 dnů pracovních a pak dva dny odpočinku, pak usmrtíte člověka nečinností, když jste napřed vyčerpali jeho síly únavou.“

2. Židům nařídil Bůh světiti sobotu, protože v sobotu byli vysvobozeni z poroby egyptské.

Sobota tedy byla u Židů národní slavností. Bůh na hoře Sinaj mimo to žádal, by tento den byl svěcen klidem a zdržováním se od prací služebných. Praviť: „Nebudeš dělati žádného díla v něm.“ (2. Mojž. 20. 10.) Odtud i jméno sobota t. j. den odpočinku. Sobota byla zvláště příhodnou k veřejné úctě boží, jelikož nejvíce připomínala Židům dobrodiní boží. (Ez. 20. 12.) Mimo to byla i předobrazem **odpočívání ve hrobě** příštího Vykupitele. — Židé velmi přísně světili sobotu; znesvěcování soboty se trestalo smrtí, a ani nejmenší práce se nesměly v sobotu konati. Tak na př. jistý Žid, jenž v sobotu sbíral dříví, byl ukamenován. (4. Mojž. 15. 32.) Fariseové docela mínili, že v sobotu se nesmějí konati ani dobré skutky. (Mat. 12. 12.) Všimněme si i toho, že v sobotu nepadala ani manna. — Židovská sobota připadá na naši sobotu, křesťanská sobota však na neděli.

3. Místo svěcení soboty nařídili sv. apoštolové světiti neděli, poněvadž v neděli vstal Kristus z mrtvých.

Neděle jest vlastně slavností nejsv. **Trojice;** neboť v neděli, jakožto v prvním dnu v týdnu (Sk. 20. 7.; 1. Kor. 16. 2.) začal Bůh Otec stvoření, v neděli vstal Bůh Syn z mrtvých a v neděli sestoupil Duch sv. na apoštoly. — Sv. apoštolové byli oprávněni přeložiti na neděli Bohem nařízené svěcení soboty, jelikož přikázání na hoře Sinaj dané mělo za účel, nařídit spíše svěcení jistého dne v týdnu, než-li právě svěcení soboty. Apoštolové mohli svěcení soboty přeložiti tím spíše, jelikož starý zákon byl jen předobrazem zákona nového. — Neděle se nazývá také **„dnem Páně“** (Zjev 1. 10.), jelikož tento den máme obzvláště sloužiti Pánu Bohu. Sv. Justin užívá ve svém obhajovacím spise (139) nejprve jména „neděle“ (den světla) a to právem; neboť v tento den zaskvěl se Kristus jako vycházející slunce ve světle svého vzkříšení. (Sv. Ambr.) V tento den také stvořil Bůh světlo; a Duch sv. sestoupil v podobě ohně na apoštoly; konečně v tento den má se nám dostávati nového osvícení o našem posledním cíli. Císař Konstantin Vel. nařídil ve své římské říši světiti neděli. (321.) Císař Karel. Vel. docela trestal peněžitou pokutou ty, kdož nesvětili neděle.

4. V neděli máme se zdržovati od prací služebných a účastniti se veřejných služeb božích, dále máme pečovati o spásu duše a zotavení tělesné.

Neděle jest zasvěcena právě k vůli blahu duševnímu a tělesnému. **Služebné práce** jsou ony práce, které obyčejně vykonávají lidé služební a nádenníci, řemeslníci a dělníci tovární; nebo jiní dělníci jim podobní. „Služebné práce jsou vlastně takové práce, jež přísluší těm, kdož slouží“ (Sv. Tom. Aq.); odtud jejich jméno. K pracem služebným se počítají i výroční trhy velké i malé (Bened. XIV.) a veliký obchod. Než přece následkem rozličných obyčejů, jež v jednotlivých zemích se zakořenily, musí se v této příčině mnohá věc trpěti. (K. Gosset.) Neměli by však obchodníci a krčmáři v čas služeb božích nikterak prodávati. Jako Bůh sedmého dne odpočinul, tak i my máme odpočívati. Jako Kristus v neděli velikonoční zanechal ve hrobě plachty a roucha a vstal z hrobu, tak i my máme v neděli všecka pozemská zaměstnání opustiti a v modlitbě se povznésti k Bohu. Tělesný klid jest v neděli již naprosto nezbytným, jelikož člověk, jenž se musí přílišně unaviti, jest pak k modlitbě zcela nezpůsobilým. — **Veřejnými službami božími** se rozumí **mše sv.,** s níž jest obyčejně spojeno kázání. (Viz 2. přik. církv.) Církev proto požaduje slyšení mše sv., jelikož není lepší služby boží, než-li obnovování oběti Kristovy na kříži. Již v prvých stoletích scházeli se křesťané v neděli na mši sv.; tak vypravuje sv. Justin. Tenkráte bývalo po evangeliu krátké kázání; tento obyčej panuje po dnes ve většině obcí.

O spásu své duše pečujeme mimo slyšením mše sv. přijímáním sv. svátostí, modlitbou, poslouchánim kázání, čtením dobrých knih a konáním skutků milosrdenství. O své zotavení pečujeme mimo odpočinkem také dovolenou zábavou.

Proto je právě v neděli nařízen odpočinek tělesný, bychom tím horlivěji mohli pracovati na **spáse duše.** V neděli máme nejen lepší šat oblékati, nýbrž i srdce máme očistiti a ozdobiti. (Sv. Lev Vel.) Z úcty k neděli má člověk netoliko zbytečný vlas a vous ostříhati, nýbrž tím více má odstraniti hříchy a nepravosti. (Sv. Bonav.) Proto se v neděli poskytuje věřícím vždy příležitost ku přijetí sv. svátostí. Církev si docela přeje, by věřící v neděle a svátky přistupovali ku sv. přijímání. (Sněm. Trid. 22. 6.) Rovněž k modlitbě nám církev poskytuje příležitosti, zvláště konáním odpoledních pobožností a tím, že v neděle dává otvírat všecky chrámy. V každém farním kostele jest v neděli aspoň jedno kázání. Naši předkové čítávali v neděli horlivě nábožné knihy; čítávali zvláště výklad nedělních evandělií a životy svatých. Kristus právě v sobotu uzdravil nejvíce nemocných, na př. člověka s uschlou rukou (Mat. 12. 9.—21.), slepého od narození v Jerusalémě (Jan 9.), vodnatelného v domě knížete fariseů (Luk. 14. 1.), ačkoliv se Židé nad tím nanejvýš pohoršovali. Chtěl nás tím poučiti, že i v den Páně máme konati skutky milosrdenství.

V neděli jest **dovoleno** konati: 1. služebné práce nezbytně potřebné; 2. nepatrné práce; 3. zaměstnání, sloužící ku vzdělání ducha.

Jsou-li **práce služebné nezbytné,** smíme je konati. Kristus nežádá, bychom k vůli neděli trpěli škodu; praviť: „Sobota pro člověka učiněna jest a ne člověk pro sobotu.“ (Mat. 1. 27.) Jsou tedy dovoleny práce, jichž je třeba k zachování života, jako jest příprava jídel, svážení obilí, hrozí-li

bouře a p. Dovoleny jsou práce, jichž je třeba pro obecné blaho, jak na př. za jistých okolností služba poštovní, železniční, telegrafní a policejní. Duchovní vrchnost má právo, z důležitých příčin výslovně dovoliti služebnou práci v neděli konati. Praví Kristus: „Syn člověka jest i pánem soboty.“ (Luk. 6. 5.); podobně může říci jeho zástupkyně církev. — Jelikož neděle na prvním místě ustanovena jest pro duševní blaho a věčnou spásu člověka, proto jsou v neděli nařízeny všecky ony skutky, jež napomáhají k dosažení toho cíle, tedy služba kostelní; proto praví Kristus: Kněží v sobotu v chrámě sobotu ruší a jsou beze hříchu.“ (Mat. 12. 5.) Rovněž jsou nařízeny **skutky milosrdenství;** neboť není, co by ke spáse více napomáhalo, jako tyto skutky. Vždyť, dle slov Kristových, na nich závisí věčná spása. (Mat. 25. 35.) Kristus sám nám svým příkladem dal na srozumněnou, že vyžaduje v neděli skutků milosrdenství; také řekl: „V sobotu sluší dobře činiti.“ (Mat. 12. 12.) Třebas jsou zakázány v neděli práce služebné, přece nejsou zakázány skutky lásky ku blahu bližního. (Sv. Iren.) Sv. Odilia, abatyše, († 720) dala vystavěti nemocnici a dle příkladu Kristova navštěvovala každou neděli po službách božích nemocné a sloužila jim celý den. (Meh. III. 263.) Podobně činili i jiní svatí. Než ovšem doporučují se nám jen ony služebné skutky milosrdenství, jichž jest v pravdě potřebí. Neboť kdyby v neděli vůbec všecky práce ku blahu chudých bez rozdílu byly dovoleny, pak by směly za tímto úmyslem vůbec všichni řemeslníci a nádenníci služebné práce konati, čehož přece nelze hájiti.“ (Suarez.) Skutky milosrdenství omlouvají docela i od veřejných služeb božích; vždyť ony jsou samy o sobě výbornou službou boží. (Jak. 1. 27.) Kristus totiž praví: „Milosrdenství chci a ne oběti“ (Mat. 9. 13.) t. j. skutkům milosrdenství dávám přednost před veřejnými službami božími. Je-li však možno, tedy i přes to se máme súčastniti služeb božích. Zde platí slova Kristova: „Tyto věci měli jste činiti a oněch neopouštěti. (Mat. 23. 23.) Co však měli by lidé činiti, kdyby bezprostředně před službami božími vypukl požár? Co, kdyby v tom čase přišla povodeň? — Rovněž jsou dovoleny všecky **nepatrné práce.** Vždyť Bůh nechce, by člověk v neděli zahálel; jest tedy dovoleno v neděli jako obyčejně zametati, nádobí umývati, čistiti nebo zašívati poškozený právě oděv; dále psáti, počítati, hráti, jakož i všecko, což slouží ku **vzdělání ducha.**

O hříších proti přikázání o svěcení neděle.

Proti přikázání o svěcení neděle se **prohřešuje:**

1. Kdo v neděli **služebné práce** bez potřeby vykonává nebo je vyžaduje.

Římský císař Valentinián říkával: „Kdo znesvěcuje neděli služebnou prací, prohřešuje se svatokrádeží a vlévá téměř kalné víno do posvátného kalicha.“ Křesťan má v neděli popřáti odpočinku i svým podřízeným, ba i dobytku. (2. Mojž. 20. 8.—10.) Proto mají služební, tovaryši a podřízení hleděti co nejdříve opustiti službu, ve které nemohou plniti své náboženské povinnosti. — Obyčejně se má za to, že služebná práce jest teprve tehdy **těžkým hříchem,** když někdo bez naléhavé potřeby v neděli tak asi **3 hodiny** těžce pracuje; že však těžce nehřeší, kdo nepracuje těžce celé 3 hodiny, nebo kdo po 3 hodiny koná služebnou práci lehčí, nebo

kdo se domnívá z nějaké, ovšem neplatné příčiny, že jest omluven; kdo od práce dárce bez podstatné příčiny jest **donucen** a z bázně před velkou škodou pracuje. — Kdo však prací nedělní dává veliké **pohoršení,** hřeší těžce, byť pracoval jen chvíli. Takovému platí slova Spasitelova: „Lépe by mu bylo, aby mlýnský kámen byl zavěšen na hrdlo jeho a pohřížen byl do propasti mořské.“ (Mat. 18. 6.) Již Židům hrozil Bůh: „Kdo by soboty poskvrnil, smrtí umře; kdo by dělal v ní dílo, zahyne duše jeho z prostředku lidu svého.“ (2. Mojž. 31. 14.)

2. Kdo lehkomyslně **zanedbává** nedělní **služby boží.**

Zábavy nedělní bývají často příčinou, že křesťané zanedbávají služby boží. „Ó jaká to bláhovost, dělati ze dne noc a z noci den a k vůli lehkomyslnému vyražení zanedbávati své povinnosti k Bohu.“ (Sv. Fr. Sal.)

3. Kdo se oddává takovému vyražení, které jest velmi hlučné nebo tělo příliš unavuje, nebo jest docela i hříšné.

Taková vyražení jsou na př. hony, dlouhé hraní v kuželky, taneční zábavy. Poslednější obyčejně svádějí k nemravnosti, rvačkám, plýtvání penězi, zahálce a k nespokojenému životu. — Nejhorším však jest, je-li vyražení **hříšným.** Neboť kdo hřeší, stává se otrokem ďábla a v neděli koná nejhanebnější službu. (Jan 8. 34.) Neděle má býti zasvěcena službě boží a spáse naší duše, a právě v tento den lidé Boha nejvíce urážejí a duši své nejsmrtelnější rány zasazují. Ó běda nám! Svátky nebes staly se svátky pekla. (Gaume.) Mnozí se těší na neděli, by pak, jsouce zbaveni práce, mohli hověti nepravosti. (Euseb. Caes.) Svátek jest nejlepším všedním dnem ďáblovým. (Jan Schmidt.) Ďábel si počíná mezi lidmi podobně jako Appolonius, vojevůdce ukrutného krále Antiocha syrského; zůstal se svými 22.000 vojáky po celý týden zcela klidně v Jerusalémě, v sobotu dal kde koho rdousiti. Rovněž ďábel po celý týden nechává lidi na pokoji; jakmile však přijde neděle, svádí je ku všemožným hříchům, k pýše a vypínavosti v oděvu, ku karbanu a tanci, ku hříšným návštěvám, k nestřídmosti v jídle a pití. (Šeb. Schmidt.) Mužové naší doby pečují ve svátek hlavně o své tělo, ženy pak o svou ozdobu. Ó převrácenosti lidského pokolení, jež nejposvátnější ustanovení zneužívá ke hříchu. (Sv. Aug.) Ďábelská náruživost po výdělku jest sice v neděli zapuzena, ale má se tak, jako by 7 jiných duchů světské rozkoše, kteří jsou horší než onen, byli do člověka vešli. Tito se zavěsí na prapory spolků zpěváckých, střeleckých, hasičských a veteránských, rozrývají život rodinný a pohlcují nejen uspořený groš, ale i zálibu v práci. (Dr. Schmitz.) Bylo by věru ještě lépe, kdyby lidé v neděli pracovali na poli, než-li když neděli znesvěcují hříchem. (Sv. Aug.) Boha urážeti jest zločinem, urážeti jej však v den jemu zasvěcený, jest dvojnásobným zločinem. (Meh.) Jest to jistý druh svatokrádeže, zneužívá-li člověk dnů svátečních ke světskému bláznění. (Sv. Cypr.) Kdo zneužívá dne svátečního ke hříchu, podobá se kostelnímu lupiči, jenž ničí svaté poklady. (Sv. Chrys.)

Pohnutky ku svěcení neděle.

1. Svěcením neděle docházíme **božího požehnání.**

Považme jen, jak dobrotivým jest Bůh; žádát vlastně jen našeho klidu, nikoliv pak nějaké těžké služby. „Týden má 168 hodin a z toho Bůh určil

jen jedinkou pro sebe a i té bys chtěl užiti ku světskému zaměstnání?“ (Sv. Chrys.) V Písmě sv. se praví: „Bůh požehnal dni sedmému.“ (1. Mojž. 2. 3.), t. j. učinil ho dnem požehnaným. Kdo světí neděli, má **štěstí ve svém jednání a konání**. Kdo neděli světívá, tomu se vše dařívá. Krištof Kolumbus na své výzkumné cestě každou neděli na moři zastavil a odpočíval; objevil šťastně Ameriku. (Spirago, Příklady str. 76.) Kdo světí neděli, toho **chrání** Bůh **před neštěstím**. Po řece Mississippi plavila se parní loď, na které se musilo každou neděli zboží překládati. Jistý námořník se zdráhal konati v neděli tuto zbytečnou práci; byl proto propuštěn ze služby. Za několik dní praskl kotel na oné lodi a většina lidu na ní zahynula; onen bohabojný námořník ušel však neštěstí. (Meh. III. 246.) Kdo světí neděli, tomu **žehná Bůh na majetku**. Zbožný přítel radil jistému řemeslníkovi, by v neděli nepracoval a slíbil mu, že za půl roku přijde zase a nahradí mu škodu tím povstalou. Přišel skutečně, dověděl se však, že řemeslník vzdor tomu, že neděli světil, za ten čas vydělal mnohém více, než-li dříve. (Meh. III. 243.).

2. Znesvěcování neděle má za následek pozemskou **bídu** zvláště nemoc, chudobu a neštěstí.

Neděle jest jako oheň; oheň jest velikým dobrodiním pro nás, užíváme-li ho však špatně, přináší nám zhoubu a ničí náš majetek. Tak i neděle. Světíme-li ji, prospívá nám; znesvěcujeme-li ji však, přináší nám škodu. Na toho, kdo pracuje v neděli, dopouští Bůh mnoho trestů. Jelikož Židé již nesvětili soboty, dopustil Bůh, by město Jerusalém Nabuchodonosorem bylo zničeno a Židé odvedeni do zajetí. (2. Esdr. 13. 18.) Nejobyčenějším trestem na ty, kteří neděli znesvěcují a v tento den ani do kostela nejdou, jest ten, že se stávají otroky všech hříchů. (Ludv. fran.) Kdož v neděli se pachtí po bohatství světském, docházejí bohatství hříchů a ztrácejí poklady nebeské. (Sv. Amb.) — Kdo pracuje bez přestání, **pozbývá zdraví.** Děje se mu jako člověku, jenž bez přestání stoupá na horu bez odpočinku; klesne. „Odpočinek jest zákonem pro člověka; jako nemůže žíti člověk bez jídla, tak také nemůže žíti bez odpočinku.“ (Ganne). Nedělní práce ve mnohých továrnách jest příčinou, že dělníci tak úžasně tělesně hynou a předčasně umírají. V továrnách padá poměrně mnohem více lidí než-li na bojištích. Proto jest zachovávání nedělního klidu nejen požadavkem náboženským, nýbrž i přirozenou povinností. Kdo pracuje v neděli, jest vrahem. Kdo pracuje v neděli, tomu praví Bůh: „Navštívím tě nenadále **chudobou**.“ (3. Mojž. 26. 16.) Lidé, kteří pracují i v neděli, nikam toho nedovedou. Na nedělní práci nespočívá žádné požehnání. „Nedělní práce — ďáblova práce.“ Bůh trestává vždy tím, čím kdo hřešil. (Moudr. 11. 17.) Kdo znesvěcuje neděli z lakoty, dochází opaku toho, po čem se pachtil; chudne. Kdo pracuje v neděli, jest zlodějem; neboť okrádá Boha o jeho čest. O zloději platí přísloví: „Jak nabyto, tak pozbyto.“ Proto kdo pracuje v neděli, velmi často přicházívá o svůj majetek a statek. — Kdo pracuje v neděli, má mnoho **neštěstí**. Pro znesvěcování neděle přichází často na celé národy: neúroda, krupobití, povodeň a jiná zla. Národem, jenž nemá pravidelného dne odpočinku, jsou Číňané. O nich víme, že žijí ve velké bídě, že jsou tělesně úplně sešlí, zbabělí a znemravnělí a že mezi nimi velmi často povstávají nákažlivé nemoci. Válka s Japonskem v r. 1894—95 ukázala velikou mdlobu tohoto 400 millionů čítajícího národa.

3. Znesvěcování neděle přináší bídu na **rodinu** a **společnost.**

Zahrabává **rodinu**. Nebo nenavštěvují-li údové rodiny žádných služeb božích, pak pozbývají znalosti svých povinností a ocitují se na zcestí; otec se dopouští prostopášností, matka jest lhostejnou, děti jsou nevázanými. Svazky, jež poutají členy rodiny, se uvolňují. Místo ráje jest pod takovou střechou peklo. Mimo to otec, jenž v neděli pracuje, nemůže vyplniti nejsvětější povinnosti, totiž vychovávati děti. Vždyť v týdnu málokdy se s dětmi může obírati; toliko v neděli, kdy nepracuje, má pokdy, poznati, jaké jsou jeho děti a může je poučovati. — Je-li však rodina zkažena, trpí tím i **společnost**; právě jako budova se hroutí, jsou-li otřeseny její základy. Znesvěcováním neděle se také staví veřejné na odiv neposlušnost k zákonům božím. Následek toho jest, že poddaní pak pozbývají úcty i ku vrchnosti pozemské: královské, biskupské, zákonodárné a otcovské. Kdo neděli znesvěcují, pozbývají znalosti a cviku v náboženství, zapomínají zcela na Boha a svůj poslední cíl a divočí, t. j. stávají se podobnými zvířeti. Pak ovšem se vrací surový stav pohanský. „Chrám a svěcení neděle jest přehradou mezi křesťany ryzími a křesťany dle jména, mezi vyvolenými a zavrženci. Ku kterým se člověk v neděli přiznává, k těm bude na věčnosti náležeti. Nepatříš-li v neděli k rodině boží na zemi, budeš z ní i na věčnosti vyloučen. Jaká jest tvá neděle, takové bude tvoje skonávání.“ (Lerch.) Svěcením neděle shromažďujeme si statky, které trvají na věky. (Sv. Řeh. Nz.)

Svěcení neděle nikterak nepřekáží obchodníkům.

Se strany továrníků se namítalo, že nedělním klidem trpí výroba a že tedy jsou obchodně poškozováni. To však není správným. Vždyť zkušenost učí, že skrátí-li se přiměřeně doba pracovní, síla dělníků se stupňuje, takže pak v týdnu se udělá nejen více, ale i značně lepší práce. Jako oblouk, je-li pořád napjat, pozbývá pružnosti, tak i dělník pozbývá svých sil, musí-li stále pracovati. I nepřítel náboženství Rousseau praví: „Chcete li učiniti národ činným a pracovitým, dejte mu svátky. Dny, které se takto ztratí, způsobí více dobra, než-li jiné dny.“ V Anglii jest zaveden nejpřísnější nedělní klid; všecky obchody, hostince, divadla atd. jsou zavřeny, ano i pošta a železnice v neděli odpočívá. A přece není na světě země, hledíc k průmyslu, která by Anglii předčila. A jak přísně podnes slaví Židé svou sobotu a přece z toho nemají, jak je patrno, žádné škody.

2. Přikázání práce.

Práce jest buď tělesná nebo duševní.

K dělníkům náležejí nejen dělníci tovární, sluhové, tovaryši, řemeslníci a p., nýbrž i studující, úředníci, kněží, učitelé, lékaři atd. Tito poslednější ovšem nepracují tolik rukama, jako spíše hlavou; a tato práce jest většinou mnohem namáhavější a napínavější, nežli práce tělesná. Proto také lidé, kteří svého ducha příliš napínají, obyčejně nevypadají dobře a často onemocní nemocí nervů.

1. Práce nehanobí člověka, poněvadž Kristus svým učením a příkladem práci posvětil.

Pohané považovali práci za potupnou. I učený Cicero praví: „Nectným a sprostým jest každý výdělek nádeníka.“ U pohanů byly dvě třídy, vznešení nebo prácedárcové a otroci, pracovníci. Řemeslníci byli ve mnohých státech vyloučeni z občanských státních práv. Poněvadž pohané považovali práci za konání nečestné, za službu otrockou, oddávali se zahálce nebo službě válečné. Tu přišel **Vykupitel** a svým příkladem **práci posvětil.** Vyvolil si za pěstouna tesaře, po jehož boku pracoval až do 30. roku svého věku; neboť když později učil v synagoze ve svém rodném městě, pravili lidé: „Neníliž tento tesařem?“ (Mar. 6. 3.) Rovněž si volil Kristus za apoštoly dělníky, totiž rybáře. Ve svém podobenství o dělnících na vinici dal na srozuměnou, že pracovati musíme, chceme-li dojíti spasení. (Mat. 20.) Proto se velicí mužové nestyděli za práci. Sv. Pavel si vydělával své živobytí prací rukou svých. (Sk. 20. 31.); provozoval soukenictví. (Sk. 18. 3.) Sv. biskup Hilarius pracoval na poli. Alexandr Vel. říkával: „Pracovati jest královské, zaháleti jest otrocké.“ Císař Josef II. oral na poli u Rousinova na Moravě. (Spirago, Příklady str. 77.) Všecky dcery Karla Vel. musily konati domácí ženské práce. Každý člen panovnického rodu Hohenzollernského musí se učiti některému řemeslu. **„Řemeslo a práce nesnižuje** člověka; ba spíše zasluhuje cti, že se samostatně pracně a namáhavě živí.“ (Leo XIII.) Jediné, co člověka ponižuje, jest neřest a pýcha. A proto postavení služební není nečestným. Slouží-li dle rozkazu božího člověku, tedy neslouží člověku, nýbrž Bohu, jenž tak nařídil. Vždyť ani Kristus nepřišel, aby se jemu sloužilo, nýbrž aby nám sloužil. (Sv. Aug.) Stav onoho, jenž některému člověku slouží, jest lepším než-li stav onoho, jenž jest otrokem své naruživosti. (Sv. Aug.) Všecka povolání patří buď ke stavu učitelskému, nebo živnostnickému nebo vojenskému. Všecky tyto stavy jsou zajisté čestnými.

2. Každý člověk má pracovati, poněvadž nám Bůh po pádu uložil práci za pokání.

Před pádem byla práce člověku zotavením. Po pádu však řekl Bůh k Adamovi: „V potu tváře své vydělávati sobě budeš chléb svůj, dokavadž se nenavrátíš do země, ze které vzat jsi.“ (1. Mojž. 3. 19.) A vskutku jest člověk na světě nucen pracovati, jelikož mu země nedává potřebné výživy, není-li zpracována a obdělána. Kdyby tedy nikdo na zemi nepracoval, musilo by lidstvo hladem zahynouti. Člověk cítí, že již přirozenost jej pudí pracovati; to viděti i na zahalečích. Byť i nechtěli konati svých povinností, přece se obírají něčím jiným, by byli zaměstnáni. Málo kdy shledáváme, že by zcela nicčeho nedělali, nýbrž nedělají toho, co mají dělati. „Člověk jest stvořen k práci, jako pták k letu.“ (Job 5. 7.) I zvířata, jako včela (Přísl. 6. 6.) a mravenec slouží člověku za vzor pracovitosti. Jelikož tedy namáhavá práce jest vůlí boží, má člověk obtíže práce ochotně snášeti. Na práci se vztahují i slova Kristova: „Kdo nebere na sebe kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden.“ (Mat. 10. 38.)

Pracovati musí **každý** člověk, který vůbec může pracovati. Proto praví sv. Pavel: „Nechce-li kdo dělati, ať také nejí.“ (2. Thess. 3. 10.)

Všichni jsme zdědili hřích Adamův. Proto také všichni musíme za tento hřích se káti, tedy i pracovati. Tedy dle toho i boháč musí pracovati; vždyť může výnos své práce dáti na almužnu a dobré skutky. Boháč, jenž jako každý jiný člověk obdržel od Boha jisté dary, má jich užívati ku blahu lidstva; nemá se podobati onomu muži v evanděliu, jenž své hřivny zakopal. Když se kdysi tázali jistého boháče, proč pořád pracuje svýma rukama, když už přece toho nepotřebuje, odvětil: „Vy patrně myslíte, že mně Pán Bůh dal ruce nadarmo.“ Proto také sv. Benedikt dal svým řeholníkům takovou řeholi, která je zavazuje střídavě ku modlitbě a práci. Kdo nemůže pracovati, jest omluven; tedy děti, starci, nemocní a lidé s tělesnou vadou. Proto nepraví sv. Pavel: „Kdo nepracuje, ať nejí,“ nýbrž: „Kdo **nechce** pracovati . . .“

3. Člověk má především konati povinnosti svého stavu.

V lidské společnosti jsou rozličné stavy (stav pochází od „státi“, poněvadž jest to něco stálého, neměnitelného); jsouť kněži, lékaři, právníci, řemeslníci, vojáci, svobodní, manželé atd. Lidská společnost jest jako tělo, na němž každý úd má svůj úkol (1. Kor. 12. 12.), nebo jako hodiny, v nichž všecka kolečka, velká i malá, do sebe zasahují. — Bůh sám **povolává** člověka k jistému stavu (proto se stav jmenuje také „povolání“); Bůh totiž dává člověku jakousi zálibu, schopnost nebo příležitost k tomu. Člověk tedy cítí jakési vnitřní puzení k některému stavu; tomu se má podříditi, jako tažní ptáci na podzim poslouchají vrozeného jim od Boha pudu a táhnou do teplejších krajin. Kdo však tohoto puzení nedbá, nýbrž se vtírá do stavu, pro nějž nemá žádné záliby, tomu se děje právě tak, jako tažným ptákům, kteří na podzim neodletí; jako tito později hynou, tak i tento obyčejně kráčí vstříc své věčné záhubě. Proto se mají rodičové chrániti, nutiti děti své ku povolání, k němuž oni nemají chuti. — Poněvadž Bůh určuje člověku povolání, tedy ten, kdo ve svém povolání pracuje, **pracuje vlastně ve službě boží.** (Galura.) Proto má člověk přede vším jiným plniti povinnosti svého stavu; povinnostem stavu musejí ustoupiti všecky jiné povinnosti. „Co k povolání nenáleží, jest hříčka a zahálka.“ (Galura.) Mnohdy musíme Boha k vůli Bohu opustiti. (Sv. Fil. N.) Úlohou Kristovou bylo vykoupení lidstva; jakmile bylo třeba pracovati o této jeho úloze, zapomínal na všecko ostatní. Vzpomeňme na 12letého pacholíka ve chrámě (Luk. 2. 49.), nebo na rozmluvu se Samaritánkou u studnice Jakobovy, kdy Kristus zapomněl i na pokrm. (Jan 4. 34.) Podobně si počínal Mojžíš; když uslyšel na hoře Sinaj od Boha, že národ upadl do těžkých hříchů, ihned odešel od Boha a šel k lidu. (2. Mojž. 32. 7.)

Dokonalé plnění povinností svého povolání vede k dokonalosti.

Kdo plní svědomitě povinnosti svého stavu, jest jistě svědomitým i v ostatních věcech. Povolání se podobá hlavnímu kolu u stroje. Jde-li toto dobře, jde všecko dobře; zastaví-li se toto, nemohou se ani ostatní pohybovati. Proč se při svatořečnění vždy na prvém místě hledí na to, kterak onen člověk plnil povinnosti svého stavu? Mnozí lidé se domnívají, že čas, námaha a práce, kterou věnují povinnostem svého stavu, jest ztracena pro službu boží a spásu jejich duše. Kterak však se mýlí! Ničím se nestaneme svatými rychleji, než věrným plněním povinností svého stavu. Kdo však

se nechá ďáblem svésti, aby zanedbával povinností svého stavu a místo toho se modlil a konal nábožné skutky, ten hromadí hřích na hřích. „Kdo neplní povinností svého stavu, ten, byť i mrtvé křísil, jest ve stavu těžkého hříchu a není na cestě spásy.“ (Sv. Fr. Sal.) Nechceš-li pracovati, nepomůže ti žádné modlení. Konání pobožností musí se říditi podle povinností našeho stavu. Pobožnost, která jest na odpor povinnostem našeho stavu, jest jen lichou ctností. (Sv. Fr. S.) Žádný stav, není-li hříšný, nebrání nám dojíti věčné blaženosti. (1. Kor. 7. 17.)

4. By se nám práce dařila, máme ji s Bohem počíti a během práce častěji na Boha vzpomínati.

Bez božího požehnání, marné naše namáhání. To vidíme na bohatém rybolovu. (Luk. 5.) Věřte mně, že tři dělníci vykonají za den více, pomáhá-li jim Bůh, než-li jinak deset dělníků pořídí. (Sv. Vinc. P.) S Bohem počni každé dílo, podaří se ti až milo. Kterak Bůh pomáhá tomu, kdo s Bohem začíná, viděti na vítězství Davidově nad Goliášem. David totiž řekl před bojem obrovi: „Ty přicházíš s mečem, kopím a štítem, já však přicházím k tobě ve jménu Hospodina, Boha zástupů.“ (1. Král. 17. 45.) Kdo však začíná práci bez modlitby, podobá se vojáku, jenž jde do bitvy beze zbraní. Již sv. Pavel požaduje, bychom **před prací vzbudili dobrý úmysl;** praví: „Buď že jíte nebo pijete nebo cokoliv jiného činíte, čiňte všecko ke cti boží.“ (1. Kor. 10. 31.) Zvykni si říkati modlitbu, kterou se vzbuzuje dobrý úmysl. Při všech svých skutcích musíme si počínati tak, jako bychom měli vystřeliti šíp; musíme se dobře dívati na cíl. (Rodr.) Říkávej tedy před prací aspoň: **„Ve jménu Páně“** nebo udělej kříž. „Dítě by napsalo na tabulku samé nully. Byť byla tato řada null sebe delší, přece neznamená ničeho. Teprv když napíšeme před nully číslici, pak tato řada něco znamená. To se má s naší prací. Naše práce sama v sobě nemá žádné ceny; jakmile však pracujeme ve jménu božím, pak jakoby Bůh napsal onu jedničku na před, a naše práce jest požehnaná a záslužná.“ (Diessel.) — **Během práce** máme činiti, jako když píšeme; namáčíme péro opět a opět, bychom mohli dále psáti. Při práci vzhlíží člověk k Bohu, by obdržel novou sílu ku práci. (Wen.) Máme se podobati plavcům, kteří co chvíle se dívají na magnetickou střelku, by svou loď řídili. (Sv. Fr. S.) Máme se podobati andělům, kteří, třeba že slouží lidem, přece současně patří na tvář boží. (Sv. Bonav.) Jako stavitel při stavbě budovy co chvíle bere do ruky úhloměr a měřítko, tak i my, kteříž sobě svými dobrými skutky takřka stavíme příbytek v nebesích, musíme ustavičně míti před očima měřítko lásky a konati vše z lásky k Bohu. (Sv. Fr. Sal.) Proto praví sv. Pavel: „Modlete se bez ustání.“ (1. Thess. 5. 17.) Zvykni si při práci konoti **střelné modlitby,** jako: „Pane, ku pomoci mé přispěj,“ nebo: „Všecko ku cti mého Boha, ku větší cti a slávě boží.“ Tvým heslem budiž tedy: „Modli se a pracuj“ (Ora et labora!), nebo: „Ruka u práce, srdce u Boha.“ (Sv. Citta.) — Poněvadž cena naší práce závisí na dobrém úmyslu při práci, jsou mnohé práce nejchudších lidí před Bohem záslužnější, než-li velkolepé skutky oněch mužů, o kterých vyprávějí dějiny světové.

5. Práce přináší odplatu věčnou, poněvadž jest to jistý druh služby boží.

Poněvadž práce byla uložena Adamovi v ráji, když se ze svého poklesku vyznal nebo-li vyzpovídal, za pokání, tedy ten, kdo pracuje, plní vůli boží, koná tedy skutek bohumilý. Poněvadž pak práce jest pokáním nám od Boha uloženým, tedy jest aspoň tak dobrou jako modlitba. Mnozí světcové praví: „Práce jest nejlepší modlitba.“ Sv. František Sal., nemohl-li se pro mnohé povinnosti svého povolání tolik modliti, ospravedlňoval se těmito slovy: „Máme se na tomto světě modliti skutky a úkony.“ **Bůh odměňuje** práci jako každý jiný dobrý skutek. Neboť Kristus praví: „Hoden jest dělník mzdy své.“ (Luk. 10. 7.) A sv. Pavel praví: „Jedenkaždý vezme vlastní odplatu podle své práce.“ (1. Kor. 3. 8.) Poněvadž práce jest obtížná a jest skutkem kajícím, tedy nám zjednává přede vším odpuštění hříchů. Krásné jest napomenutí v listu Barnabášově: „Pracuj svýma rukama ku vysvobození od svých hříchů.“ Když sv. Bernard viděl jistého pracovitého řeholníka, pravil k němu: „Jen tak pracuj dále a nemusíš se nic báti očistce.“ — Naděje na odměnu jest útěchou při každé práci; to vidíme na každém obchodníku. Pracují k vůli pomíjejícímu zisku, my však k vůli nepomíjejícímu. (Sv. Aug.) — Nehleď tedy při práci tolik na odměnu pozemskou (na zisk), nýbrž mnohem více na odměnu věčnou. Nebo kdo jde jen za ziskem, ten brzy bude pracovati ledabyle a ztratí i odměnu věčnou, které nehledal.

Již zde na zemi přináší práce veliký užitek; činí nás spokojenými a veselými, zapuzuje hříšné myšlenky a podporuje blahobyt pozemský.

Práce má hořký kořen, ale sladké ovoce. Kdežto zahaleč se trápí dlouhou chvílí a sám se sebou jest nespokojen, člověk pracovitý jest **spokojen** a proto i **vesel.** Vědomí, že jsme něco vykonali nebo udělali, naplňuje nás rozkoší. Činnost zkracuje čas, zahálka jej prodlužuje. Pilný pracovník cítí pravdu slov Kristových: „Jho mé jest sladké a břímě mé lehké.“ (Mat. 11. 31.) Práce **zapuzuje pokušení.** Má-li někdo na př. před sebou důležitou práci a řekne-li mu někdo: „Vedle v domě jest hudba a tanec,“ odpoví: „Co je mně po tom; mám důležitější věci na práci.“ Tak činí i ten, kdo jest vždy zaměstnán; ať si mu zlý duch dnem i nocí našuškává, on toho nedbá. To dobře ví zlý duch a proto lidi pracovité nechává na pokoji. (Hunolt.) Práce zahání to, co lenocha trápí. Kdo prací unavuje tělo, bude míti pokoj od smyslných hnutí. Když kdysi kdosi řekl jistému mnichu, aby přece tolikerou prací těla svého nemučil, odpověděl případně: „Netrápím-li já těla, trápí ono mne.“ (Cassián.) Práce vede **k pozemskému blahobytu.** Včela, která v létě pilně pracovala, odpočívá v zimě klidně v úle, jsouc opatřena potravou. Právě tak si pracovitý člověk zabezpečuje svou budoucnost. Jistý chudý Říman, jenž si svou prací nashromáždil veliké jmění, byl u senátu obžalován z kouzelnictví. Tu on donesl před soud své nástroje a pravil: „Hle, toto jsou mé kouzelné prostředky. Mého potu vám však již nemohu ukázati.“ Pracovitost přináší čest a chléb, zahálka pak hanbu a bídu.

3. O vyražení křesťana.

1. Kdo pracuje, smí se také smyslnou zábavou občerstviti; neboť taková zábava jest prostředkem, bychom po vykonané práci nových sil nashromáždili.

Oblouk stále napjatý praskne. Též člověk, jenž bez ustání pracuje, stává se k práci neschopným. — Smyslné zábavy působí také mezi lidmi mnoho dobrého; přispívají totiž k rozmnožení lásky k bližnímu a mnohdy se jimi zažehnává i nepřátelství. — Bůh chce, bychom se zotavili; neboť Bůh zřídil přírodu tak, by nám již sama sebou skytala hojné rozkoše. Vzpomeňme jen na nádheru barev a libou vůni květin, na zpěv ptactva, na přerozmanité druhy ovoce a p. Ba Kristus sám byl na hostinách, ano i na svatbě. Ve svém podobenství o marnotratném synu mluví Kristus o tanci, hudbě a hodování. (Luk. 15. 25.) Hostiny bývaly dříve docela částí bohoslužby. Počestné zábavy nemůže nikdo zakazovati.

2. Než nesmíme se přílišně oddávati zábavám a také ne takovým zábavám, které jsou hříšny; konečně nesmíme také při zábavě zapomínati na Boha.

Zábav máme užívati jen **mírně**; nejsouť cílem našeho života, nýbrž jen prostředkem, bychom po vykonané práci nabyli nových sil. Hra nemá býti nikdy cílem našeho života. Kdo se příliš oddává zábavám, stává se lehkomyslným, nespokojeným a obyčejně upadá do dluhů. Všeho moc škodí. Jako lék škodí, požije-li se ho nad míru, tak i zábavy, užívá-li jich někdo přílišně. Sůl jest sice nejlepším kořením, ale dá-li se jí příliš mnoho, pokazí se jí pokrmy. Tak jest i se zábavami. Máme si tedy popřáti zábavy teprve tehdy, když jsme vykonali své povinnosti. Kdo častěji myslí na smrt, bude mírněji užívati smyslných radostí. Damokles nemohl jísti na nejnádhernější hostině, poněvadž viděl, že nad jeho hlavou visí meč na teninké nitce; právě tak bude dojista málo zábav užívati ten, kdo si často vzpomene, že může každý okamžik umříti, a že jeho duše jest vždy v nebezpečenství večného zavržení. (Spirago, Příklady str. 43.) Za dnešních dnů bohužel panuje upřílišená touha po zábavách. Všude plno oznámení o zábavách, samá slavnostní a zábavná spolková shromáždění. A přece přes to slyšeti stále naříkati na zlé časy. Není-liž právě toto upřílišené honění se za zábavami hlavní příčinou těchto nářků? „Povyraz se, ale jen krátce a zřídka!“ (Sv. Fr. Sal.) — Nesmíme si dále dovoliti **žádných hříšných** zábav. Hříšné zábavy jsou na př. hra o velké peníze, na cti utrhání neb pomlouvání lidí nepřítomných, úštipky, nemravné řeči nebo tupení náboženských věcí. Takových zábav se máme přísně varovati. Nevděčné zajisté děti, které mají zálibu v tom, co otce uráží! — I při smyslných zábavách máme **mysliti na Boha** a na svůj cíl. „Radujte se v Pánu.“ (Ž. 31. 11.) Sv. Karel Bor. prý hrál kdysi na kulečníku; byv otázán, co by dělal, kdyby měl hned nastati poslední soud, odpověděl: „Já bych to dohrál; neboť to činím ku cti boží a myslím při tom na Boha.“ (Spirago, Příklady str. 145.)

4. O volbě stavu.

Přijde-li pocestný na své cestě k místu, kde se cesty křižují, musí dáti pozor, aby se neoctl na nepravé cestě. Tak i člověk, jenž na své pouti k nebesům se octne v okamžiku, kdy si má voliti budoucí povolání, musí býti velmi opatrným, by se nechybil se svým povoláním.

1. Stavem nazýváme ony zvláštní práce a povinnosti, jež někdo pro blaho člověčenstva na sebe vzal.

Člověk jest **stvořen ku práci** jako pták k letu. (Job. 5. 7.) To je patrno již z tohoto: Kdežto zvířatům poskytuje země sama sebou potřebné potravy, člověk naproti tomu nenachází potřebné výživy, neobdělává-li země. A kdežto zvířata většinou již od svého vylíhnutí jsou na těle pokryta dle potřeby peřím, vlnou, štětinami, srstí, šupinami a p., člověk naproti tomu se rodí úplně nahý (jako by ani nepatřil na tuto zemi). Člověk jest tedy nucen, zjednati si sám svou prací, čeho mu příroda odepřela. Tedy především potřeba potravy, oděvu a obydlí pobádá jej k činnosti. Jak jest i ze sv. Písma patrno, musil si **původně každý sám** opatřiti všecko, čeho bylo třeba k jeho živobytí; vařil si pokrmy (vzpomeňme na Jakobovu čočovici), zabíjel zvířata, jejichž kožích se odíval, stavěl si svůj příbytek a t. d. Mnohdy byli lidé donuceni (následkem neštěstí, loupežníků, dravých zvířat a p.) vzájemně se podporovati. Ponenáhlu poznali, že jest mnohem lepším, **oddělí-li se jednotlivé práce od sebe.** Neboť lidé pozorovali na rozličných lidech, že již od přirozenosti nebo následkem dlouhého cviku jsou k jistým věcem schopnějšími a obratnějšími a že tedy onu práci mnohem lépe konají. Také uznávali, že rozdělí-li se jednotlivé práce, práce bude mnohem snadnější. Tak povstaly ponenáhlu rozličné stavy; jedni stavěli domy, jiní hotovili oděv, opět jiný se zabýval rolnictvím. **(Živnostníci.)** Jiní zase se obírali tím, že zkušenosti a vynálezy při rozličných pracech jiným sdělovali (stav **učitelský**). A opět jiní měli za úkol, společnost před nepřátely chrániti a starati se o vnitřní pokoj (stav **vojenský**). Všecky tyto stavy do sebe zasahují, jako kolečka ve stroji hodinovém; vzájemně se doplňují a podporují jako údy jednoho těla.

2. Volba stavu jest věc nad míru důležitá; neboť na šťastné volbě stavu zpravidla závisí naše pozemské štěstí, blaho společnosti a naše věčná spása.

Kdo si zvolil povolání, ku kterému se hodí, docílí více na světě; jeho práce se mu budou dařiti, bude tedy spokojeným a u lidí váženým a ctěným. Podobá se lodi, která pluje po proudu za příznivého větru a tedy rychleji k cíli spěje. Kdo však si zvolil stav, k němuž se nehodí, bude vždy **nespokojeným**; povede se mu jako člověku, který vzal na sebe těžké břímě, jehož však nemůže unésti. Rovněž takový člověk lidské společnosti jen **škodí**, místo aby jí prospíval; ba může způsobiti i veliké neštěstí, zvláště má-li důležité postavení, pro něž není schopen. Takový jest ve společnosti lidské tím, čím jest nemocný úd na těle. A proto takový člověk se nachází v nebezpečí, že **ztratí věčnou blaženost.** Neboť při soudu bude Bůh hleděti hlavně na plnění povinností stavu, jelikož plnění jich jest povinností spravedlnosti. Již na světě jest člověk zodpovědným svým představeným za plnění svých povinností. Pomněme také, že se platí za plnění povinnosti stavu.

3. Volíce povolání řiďme se těmito zásadami:

1. Volme si povolání, k němuž máme schopnost a náklonnost.

Rostlinu určenou pro jižní podnebí nesmíme přesaditi na sever, sice zakrní a nenese plodů. A vlaštovky, která u nás vydrží a nalézá

potravu jen v teplejší době roku, nesmíme v zimě u nás chovati, sice zahyne. Tak také každý člověk musí dbáti **schopností** (vloh, nadání), Bohem mu propůjčených. Tyto schopností musejí býti použity a vzdělány; to dává Kristus na srozuměnou podobenstvím o hřivnách. (Mat. 25. Luk. 19.) *Kdo pak by místo krávy zapřahl do vozu hus, nebo místo psa choval kozu* ke hlídání domu? Právě tak nerozumně by si počínal, kdo si volí povolání, k němuž nemá žádných schopností. Hledí-li již ten, jenž kupuje nový oblek, na to, aby mu oděv přiléhal, tedy tím více jest třeba hleděti, by stav, jejž si chceme voliti, byl pro nas přiměřeným. — Ačkoliv obyčejně **náklonnost** k jistému stavu pochází odtud, poněvadž člověk cítí v sobě schopnost k tomuto stavu, nicméně se stává, že člověk má více náchylnost k jistému stavu, ale žádné schopnosti. *V tomto případě jest ona náklonnost nerozumnou*, a člověk, jenž přece nedostal rozumu od Boha na darmo, musí ji potlačovati. Zalíbí-li se na př. někomu stav vojenský, protože se mu líbí vojenský kabát, je to nerozumná náklonnost, nemá-li onen člověk zároveň i zmužilosti a vytrvalosti v nebezpečí. Zcela jinak se má, je-li člověk k jistému stavu více způsobilým, ale nemá k němu žádné chuti. Nechuť v tomto případě pochází obyčejně odtud, že si člověk povinnosti onoho stavu představuje těžšími, než-li skutečně jsou. Jakmile však člověk onen stav si zvolí, obyčejně se dostavuje potom i záliba; neboť člověk vidí, že břímě ono není tak těžké a práce, která se daří, naplňuje jej radostí. Cítil-li by člověk v sobě schopnost k několikerému povolání, pak ať si zvolí stav, ku kterému cítí větší chuť neb zálibu.

2. Při volbě stavu nemáme se nechati vésti pouze pozemskými ohledy, jako na př. ohledem na peníze, na požitky a na příbuzenstvo.

Při volbě stavu rovněž platí slova Kristova: „Hledejte nejprve království božího a spravedlnosti jeho a všechno ostatní bude vám přidáno.“ (Mat. 6. 33.); a dále: „Co by prospělo člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu utrpěl.“ (Mat. 16. 26.) Proto se především tažme: Ve kterém stavu budu moci se svými vlohami **vykonati nejvíce dobrého** a získati si zásluh pro nebe? Chybují, kdož statky a požitky pozemské za nejvyšší dobro považujíce a vyššího cíle neznajíce, se pouze táží: Ve kterém stavu budu míti nejvíce pohodlí, největší příjmy, nejvíce vážnosti, nejrychlejší zaopatření a p.? Poněvadž tito myslí pouze na svůj vlastní prospěch, budou později považovati své povinnosti jen za věc vedlejší a ve společnosti budou tím, čím jest polámané kolečko v hodinkách. Přijde však na ně také spravedlivý trest; neboť brzy se ve svém povolání přesvědčí, že lidský život není dobou žní, nýbrž dobou setby, ne dobou požitků, nýbrž dobou práce a utrpení; brzy poznají, že povinnosti a obtíže povolání jejich jsou těžšími, než-li očekávaný prospěch a požitky a proto budou nespokojenými; ba ani žádné zvláštní úcty nedojdou pro svou patrnou nechuť a nezpůsobilost. Zvolil-li si na př. někdo život řeholní v domnění, že v něm najde pohodlí, brzy se sklame; *neboť pozná, že život ten vyžaduje těžkého sebezapírání* a odříkání. Pošetile jedná i ten, kdo považuje za hanbu, zvoliti si nějaké nižší zaměstnání, než-li měl jeho otec, a kdo bez potřebných schopností se pachtí za vyšším povoláním než-li má jeho otec. Totéž platí o tom, kdo se beze všeho rozhodne pro jistý stav, protože ho rodičové do něho vnutili. Tím však není nikterak řečeno, že bychom neměli nikterak dbáti i časných

výhod jistého stavu. Naopak, dříve než volíme, máme uvažovati, najdeme-li v tom či onom stavu přiměřeného **počestného zaopatření.** Neboť kdo by ve svém stavu nenašel přiměřeného zaopatření, snadno by mohl upadnouti do pokušení, by si na újmu svého stavu nedovoleným způsobem k penězům pomáhal. *Tím také není řečeno, že bychom neměli ničeho dáti na přání rodičů.*

3. Máme se tázati o radu rodičů a zkušených přátel.

Písmo sv. napomíná: „Synu, bez rady nic nečiň a po účinku nebudeš želeti.“ (Sir. 32. 24.) Na prvém místě se **poraďme s rodiči.** Nebo jednak jsou zkušenějšími a mají lepší rozum než děti; jednak mají ke svým dětem větší lásku než lidé cizí, a proto jim jejich blaho leží nejvíce na srdci. *Z tohoto důvodu jsou rodičové nejlepšími rádci svých dětí.* Než často se zde chybuje ve dvojí příčině; buďto děti nedbají dobře míněné rady svých rodičů, nebo zase rodičové nutí děti k povolání, k němuž ony žádné chuti nemají; mnohdy je i zdržují od povolání, k němuž mají chuť. V takovém případě žádají rodičové na dětech poslušnost, kterou jim děti nejsou povinny. Vždyť ne rodičové, nýbrž Tvůrce vám dává povolání k jistému stavu. Nutí-li však rodičové děti ku stavu, k němuž jich Bůh nepovolal, činí své děti do *smrti nešťastnými. Toto nucení pochází mnohdy odtud, že se rodičové nechávají* vésti sobeckostí a ctižádostí. Tu se vyplňují slova Kristova: „Nepřátelé člověka jsou domácí jeho.“ (Mat. 20. 36.) Tak chtěli prince Eugena savojského nutiti jeho rodičové ku stavu kněžskému; on vsak cítil v sobě nadání vojvůdcovské a zvolil si stav vojenský. Jakožto voják vykonal milionkrát více pro lidstvo a náboženství, než-li by jakožto nespokojený kněz byl mohl vykonati. Právě tak nespravedlivě jednají rodičové, kteří své děti odvracejí od stavu kněžského nebo řeholního, k němuž je Bůh patrně povolal, nebo dělají-li jim v tom překážky. Již Kristus jakožto 12letý pacholík svým počínáním dal svým rodičům na srozuměnou, že nemají práva, překážeti mu v povolání, k němuž jej Bůh určil. — Mimo rodiče tažme se i jiných **zkušených** a **poctivých** lidí; tedy takových, kteří dobře znají lidi i povolání lidská a kteří také mají smysl pro radost i utrpení svých bližních. Bylo by chybou, tázati se lidí, kteří nemají tušení o důležitosti volby stavu a kteří nemají žádných životních zkušeností; nebo takových, kterým nezáleží na blahu bližních, nýbrž jen především a ve všem toliko na jejich prospěchu. Kdo se takových neschopných rádců radí, počíná si jako ten, kdo chce stavěti dům a místo aby šel ke staviteli, radí se hrnčíře. Jakožto otcovského přítele a rádce lze vždy doporučiti horlivého správce duchovního.

4. Máme prositi Boha za osvícení rozumu a pomoc.

Není-li dobře viděti cestu, kterou chceme jíti, bereme si na pomoc **světlo.** Tak při volbě stavu bereme na pomoc nejprve přirozené světlo, totiž rozum, přemýšlíme o povinnostech onoho stavu a o výhodách jeho, jakož i o své způsobilosti k němu. Než toto světlo ve mnohých případech nepostačuje. Jest tedy mimo to potřeba, vyprositi si i nadpřirozeného světla shůry. Nelze si mysliti, že by nám Bůh v tak důležitem okamžiku, na němž do jisté míry závisí naše časné i věčné blaho, nepřispěl světlem své milosti. Že Bůh mnohdy i nápadným způsobem člověku usnadní volbu povolání, vidíme na povolání mnohých proroků a apoštolů. Mojžíše povolal Bůh z hořícího keře, Pavla před městem Damaškem, apoštola Matouše u celnice, kde mu Kristus pravil: „Pojď, následuj mne.“ (Mat. 9. 9.) Vzpomeňme také,

kterak byla povolána panna orleánská Jeanne d'Arc. († 1431.) Než takové povolání, kde Bůh bezprostředně zasahuje, bývá řídkým a to jen u osob, které Bůh určil k něčemu obzvláštnímu. Obyčejně oznamuje Bůh svou vůli cestou přirozenou, tím na př., že se přihodí něco, z čeho člověk pozná, co by měl činiti. Tak se vypravuje o sv. Ambroži, biskupu milánském, že přišel jako místodržitel k volbě biskupa v Miláně, by udržoval při ní klid a pořádek. Když se strany nemohly dohodnouti, zvolalo jakési dítě: „Ambrož budiž biskupem," načež veškeren lid volal stejně jako ono dítě. Ambrož viděl v tom pokyn vůle boží a přijal onen úřad. (374.) Že Bůh sám lidi povolává, dává Kristus apoštolům na srozuměnou slovy: „Ne vy jste mne vyvolili, nýbrž já jsem vyvolil vás." (Jan 15. 16.) Proto se máme modliti zvláště bezprostředně před volbou stavu: „Bože, ukaž mně cestu, po které mám kráčeti." (Ž. 142. 8.)

5. Nemáme se nechati odstrašiti překážkami, cítíme-li, že jsme k jistému stavu obzvláště povoláni.

Mnozí mužové cítili, že mají neobyčejné nadání k jistému stavu, neboť poznali obzvláště jasně, k čemu je Bůh povolal. V obojím případě, jest zodpovědnost těchto mužů veliká. Nebo **čím více schopností** kdo obdržel, tím větší bude jeho zodpovědnost. Povede-li se zle již onomu služebníku, jenž přinesl zpět zakopanou hřivnu, kterak se teprve povede tomu, jenž proto, že si špatně zvolil stav, s mnohými hřivnami Bohem jemu propůjčenými netěžil! Povšimněme si podobenství Kristova o hřivnách. (Mat. 25. 15.) A jako proud, který opustil řečiště přírodou mu vykázaného a nové si razí, mnohem větší spousty působí, než-li malý potůček, jenž se odchýlil od svého běhu, tak i člověk, jenž obdržel obzvláštní nadání k jistému stavu, ale lehkomyslně si volí stav jiný, způsobí škodu a neštěstí společnosti lidské. — Také ten, kdo **jasně poznává** svou obzvláštní způsobilost k jistému stavu, má větší zodpovědnost; neboť každý služebník, jenž lépe zná vůli pána svého a jí neplnil, bude více ranami bit. (Luk. 12. 47.) Proto se nemají takoví mužové nechati hned odstrašiti překážkami. Bůh ve své moudrosti tyto překážky úmyslně dopouští; chce ť blaženost dáti jen těm, kdož bojovali. A přečteme-li životopisy velikých mužů a dobrodinců lidstva, najdeme skutečně, že většina z nich vší silou směřovala za povoláním, které v sobě cítili, a nenechali se odstrašiti žádnou překážkou ve své snaze. Vzpomeňme na obuvnického tovaryše Kolpinga v Kolíně, pozdějšího kněze a zakladatele katol. tovaryšských spolků; na tkalcovského tovaryše a pozdějšího faráře Kneippa, jenž se stal světoznámým svým léčením vodou; na pekařského tovaryše bl. Hofbauera, pozdějšího kněze a apoštola vídeňského. Vzpomeňme také na prince Eugena Savojského, jenž cítil v sobě veliké nadání vojevůdcovské a se marně ucházel nejprve na dvoře francouzském, potom však s výsledkem na císařském dvoře vídeňském o přiměřené místo ve vojště; svými četnými vítězstvími nad Turky získal si nesmrtelných zásluh o Rakousko a o celé křesťanství. († 1736.)

6. Povolání si máme voliti teprve tehdy, když se v nás schopnost a náklonnost již vyvinula a když již také máme potřebný rozum k tomu.

V mládí velmi často náklonost předbíhá schopnost. Jak již vidíme ze hry dětí, blouznění dětí pro zaměstnání a práce hned tohoto, hned onoho stavu, jakmile jich jen jednou spatřily. Jen velmi zřídka ukazuje se

již záhy schopnost k jistému povolání; tak tomu bylo na př. u Mozarta († 1791), jenž již v 6. roce jevil takové hudební nadání, že ho mnozí lidé považovali za kouzelníka. Jeho vynikající nadání k umění hudebnímu bylo tedy již tehdy nezvratným. Než skoro vždy jest ku volbě povolání nejpříhodnější ona doba, ve které je dokončeno všeobecné předběžné vzdělání člověka; nebo v této době se obyčejně ukazují zvláštní náklonnosti a vlohy a jest také patrno, má-li člověk k tomu neb onomu stavu žádoucí tělesnou schopnost. Proto také shledáváme, že předběžné vzdělání ve školách jest obyčejně všestranné, takže se schopnosti mohou rozvinouti a ukázati rozličným směrem. Po dokončení všeobecného předběžného vzdělání má již také člověk potřebnou zralost rozumu, které je třeba ku věci tak důležité.

7. Pozná-li někdo až později, že se chybil se svým povoláním, má ho opustiti; není-li to však možno, má si hleděti pomáhati obzvláštní pílí a má se k Bohu modliti za pomoc.

Jakmile se na př. ukáže, že nějaký studující jinoch nemá žádného nadání, mají ho rodičové vzíti ze školy a dáti jej k onomu povolání, ku kterému má schopnosti. — Jinak se však má, stal-li se někdo na př. knězem a pak teprve poznává, že se chybil se svým povoláním. Tohoto stavu nemůže opustiti dovoleným způsobem. Zde platí slova sv. Augustina: „Nejsi-li povolán, hleď abys byl povolán." Námahou, velikou pílí a důvěrou v Boha docílili mnozí mužové nadlidských výsledků. A zkušenost ukazuje, že již i ve škole mnohdy žáci prostředního nadání, jsou-li hodně pilní, daleko lepších výsledků docílí, než-li žáci nadaní. Pílí tedy lze docíliti velikých věcí. A čím jest obtížnějším jisté postavení, tím více nám pomáhá milost boží. Proto praví svatý Leo Vel.: „Ten, jenž mně dal úřad, dá mně i sílu k němu a bude mým pomocníkem." Této boží pomoci se dožadujme modlitbou. „Kdo prosí, obdrží." (Mat. 7. 8.)

O pateru přikázání církevních.

1. Patero přikázání církevních jest doplňkem třetího přikázání božího.

První přikázání církevní totiž poroučí, bychom svěcení neděle mnohdy i v týdnu opakovali, bychom takto Bohu děkovali za zvláštní milosti.

Druhé přikázání církevní nařizuje, kterak máme světiti neděli a její opakování.

Čtvrté přikázání církení nařizuje, kterak máme světiti nejdůležitější ze všech nedělí, totiž neděli velikonoční.

Třetí a páté přikázání církevní nařizuje, kterak se máme připravovati na neděli a na největší svátky roku církevního.

2. Jsme přísně zavázáni, zachovávati

přikázání církevní, neboť neposlušnost církve jest neposlušností Krista.

Kristus odevzdal církvi tutéž moc, kterou sám obdržel od svého Otce; pravilť apoštolům: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“ (Jan 20. 21.) Poroučí-li tedy církev něco, jest to tak, jako by to poroučel Kristus sám; proto řekl Kristus: „Cožkoli svážete na zemi, bude sváz̆áno i na nebi“. (Mat. 18. 18.) — Kdo tedy neposlouchá církve, neposlouchá samého Krista; proto pravil Kristus apoštolům: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ (Luk. 10. 16.) — Kristus nazývá církev „říší“ a připodobňuje ji „ovčinci“ na znamení, že věřící mají poslouchati svých duchovních představených. — Jako každá společnost má právo dávati zákony, podle nichž se musejí poddaní říditi, tak jest i v církvi. Církev jest pro nás ústy božskými, která nám oznamují vůli boží.

Kdo tedy některá přikázání církevní úmyslně a lehkovážně přestupuje, dopouští se smrtelného hříchu.

Proto pravil Kristus, že ten, kdo církve neposlechne, má býti považován jako za pohana. (Mat. 18. 17.) Ve Star. zák. se hrozilo trestem smrti tomu, kdo by z pýchy nechtěl poslechnouti velekněze. (5. Mojž. 17. 12.) Z toho je patrno, že již tenkráte hrubá neposlušnost duchovní vrchnosti se považovala za těžký hřích.

3. Představení církevní jsou oprávněni, z důležitých příčin věřící od zachovávání některého přikázání církevního osvoboditi (dispensovati).

Kristus totiž praví apoštolům: „Cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18. 18.) Proto mnozí biskupové dovolují požívati masa v ony pátky, na které připadá svátek. Ve mnohých zemích přeložil papež svátky na následující na ně neděli. — Kdežto přikázání církevní mohou býti zrušena, přikázání boží naproti tomu nemohou býti nikdy zrušena.

1. O svěcení svátků.

1. V prvním přikázání církevním nařizuje nám církev světiti tyto svátky: 7 svátků Páně, 5 svátků Panny Marie, 3 svátky svatých a svátky patronů zemských.

Mnohé z těchto svátků světili již první křesťané, by si takto každoročně připamatovávali důležité dějinné události a obzvláštní dobrodiní boží. „Svátky byly ustanoveny, by to, co se jednou stalo, navždy potrvalo v paměti věřících.“ (Sv. Petr Chrys.) Svátky jsou ustanoveny na památku dobrodiní božích, bychom takto Boha chválili a jemu děkovali. (Sv. Vinc. Fer.) Bohužel však mnozí se starají jen o to, by se na svátky svatých potěšili jen lepším pokrmem, jako by mohli býti uctěni jídlem a pitím ti, kteří právě postem a sebezapírním se hleděli zalíbiti Bohu. (Sv. Jeron.) Počet svátků jest v rozličných zemích různý.

Sedm slavností Páně jest: 1. Hod boží vánoční. 2. Slavnost obřezání Páně nebo Nový rok. 3. Slavnost sv. tří králů. 4. Hod boží velikonoční. 5. Slavnost na nebe vstoupení Páně. 6. Hod boží svatodušní. 7. Slavnost božího Těla.

Hod boží vánoční, velikonoční a svatodušní jsou **tři hlavní svátky.** Poněvadž pak narození Páně, vzkříšení Páně a seslání Ducha sv. jsou hlavními událostmi, proto se tyto tři zmíněné události obzvláště oslavují; po hodu božím vánočním následuje ještě druhý svátek, totiž svátek sv. Štěpána; a rovněž na Velikonoce a sv. Duch se **světí dva dny.** (O těchto svátcích viz I. 113.—130.) — **1. Hod boží vánoční** připadá 25. prosince, tedy v době, kdy u nás dne zase přibývá. (Kristus „světlo světa“ přišlo.) — **2.** Slavnost **obřezání Páně** jest za 8 dní po hodu božím vánočním. Nyní slavíme v ten den také Nový rok. V dřívějších stoletích se slavil Nový rok o Vánocích, ve středověku na svátek Zvěstování Panny Marie, tedy 25. března. — **3.** Slavnost **sv. tří králů** (také „Zjevení Páně“ nazvaná, patrně proto, že se zjevila králům hvězda), jest 6. ledna. Tento den jest svátkem pohanů, po případě svátkem národů pohanských na křesťanství obrácených. **4. Hod boží velikonoční,** slavnost vzkříšení Páně a zároveň památka našeho budoucího z mrtvých vstání koná se z jara (kdy i příroda se probouzí) a to první neděli po prvním jarním úplňku (rovnodennost 21. března). Velikonoce nepřipadají každý rok na týž den; slaví se mezi 22. březnem až 25. dubnem. — **5.** Slavnost **Na nebe vstoupení Páně** jest za 40 dní po Velikonoci. — **6. Hod boží svatodušní,** slavnost to seslání Ducha sv. a narozenin sv. církve, jest 10. den po na nebe vstoupení Páně, tedy 50. den po Velikonoci. — **7.** Slavnost **božího Těla** jest ve čtvrtek v druhém týdnu po sv. Duchu (po nejsv. Trojici), čímž se nám připomíná: Po seslání Ducha sv. začali sv. apoštolové podávati Tělo Kristovo; a Kristus, ačkoliv vstoupil na nebesa, přece přebývá s námi v nejsv. svátosti oltářní.

Pět slavností Matky boží jest: 1. Svátek neposkvrněného početí (8. prosince), 2. Očišťování Panny Marie (2. února), 3. Zvěstování Panny Marie (25. března), 4. Nanebevzetí Panny Marie (15. srpna), 5. Narození Panny Marie (8. září).

Život Matky boží jest nerozlučně spojen s životem Kristovým; proto máme tolik svátků marianských. Hvězdná koruna kolem hlavy Panny Marie znázorňuje svátky ku cti Panny Marie. — I. Svátek **neposkvrněného Početí** padá velmi významně do adventu, jenž nám znázorňuje 4000 let před Kr. (8. prosince), poněvadž před Kristem lidé očekávali onu neposkvrněnou ženu, která měla potříti hlavu hadovu. — **2.** Svátek **Očišťování Panny Marie** 2. února, kdy již nápadněji dne přibývá a kdy se koná průvod se světlem, nám připomíná, že Panně Marii jsme zavázáni díky za „světlo světa“. Poněvadž pak připadá 40. den po narození Páně, připomíná nám také obětování Páně ve chrámě a slova Simeonova, jenž nazval Spasitele „světlem k osvícení národů“. — **3.** Svátek **Zvěstování Panny Marie** 25. března (9 měsíců před narozením Páně) představuje nám poselství andělovo a vtělení Kristovo. — **4.** Svátek **Nanebevzetí Panny Marie** 15. srpna ne bez příčiny se slaví po dokonané žni. — Maria, kterou světcové pro její zásluhy přirovnávají k révě a jiným užitečným rostlinám,

připomíná nám mimovolně při svém blaženém skonání žně. Žně totiž jsou předobrazem oné veliké odměny, které se jedenkráte dostane zbožným křesťanům v nebesích. — **5.** Svátek **Narození Panny Marie** připadá 8. září. — Církev slaví u všech svatých den úmrtní, poněvadž tento den byl pro ně dnem narození pro život věčný. U Marie (rovněž u Krista a sv. Jana Kř.) slaví den narození, poněvadž Maria již při svém narození byla úplně svatou.

Tři svátky svatých jsou: 1. Svátek sv. Štěpána (26. pros.), 2. svátek sv. knížat apoštolských Petra a Pavla (29. června), 3. svátek Všech svatých (1. listop.).

Ve mnohých diecesích v Německu slaví se i svátek sv. **Josefa** (19. března) a **den narození sv. Jana Kř.** (24. června).

Svátky **patronů zemských** jsou rozličné v jednotlivých zemích.

V Doln. Rakousích se slaví na př. svátek sv. Leopolda, v Uhrách sv. Štěpána, krále, v Čechách sv. Jana Nep. a sv. Václava, na Moravě sv. Cyrilla a Methoda, ve Slezsku sv. Hedviky, v Solnohradsku sv. Ruperta, ve Štýrsku sv. Josefa, v Korutansku sv. Jiljí. — V Německu se slaví tyto svátky v jednotlivých dioecesích: v augsburské sv. Oldřicha, v řezenské sv. Volfganga, ve würzburské sv. Kiliána, v passovské sv. Valentina, v eichstättské sv. Villibalda, v ermelandské sv. Vojtěcha, v poznaňské sv. Stanislava.

Všecky tyto svátky se dělí na pohyblivé a stálé. Stále se světí každý rok v týž den, pohyblivé však nikoliv.

Stálé svátky jsou: všecky svátky Panny Marie a svatých, Vánoce, Obřezání Páně, sv. tří králů. (Výše jest uvedeno, kdy tyto svátky připadají). **Pohyblivé** svátky jsou: Velikonoce (slaví se mezi 22. březnem a 25. dubnem), Nanebevstoupení Páně (40. den po Velikonoci), svatodušní svátky (50. den po Velikonoci), Boží Tělo (ve čtvrtek ve druhém týdnu po sv. Duchu). — Církev ustanovila některé svátky na místě slavností Starého zákona jako Velikonoce a svatodušní svátky, poněvadž ony slavnosti starozákonní byly předobrazy svátků křesťanských, tedy došly svého vyplnění v těchto svátcích křesťanských. Rovněž církev položila mnohé svátky v dobu pohanských slavností, jako Narození Páně, v dobu pohanských slavností, kdy pohané ku poctě svého boha slunce slavili tak zv. „veliké noci“; dále Hromnice na počátek února, kdy dne nápadně přibývá a kdy právě proto pohané konávali „pochodňové průvody“ ku poctě svých bohů. To církev činila proto, by oněm pohanským slavnostem dala křesťanský význam, aby takto pohané snadněji byli získáni víře křesťanské. Mnohé svátky byly položeny na neděli (na př. Jména Ježíš, nejsv. Trojice, Jména Panny Marie), aby se počet dnů svátečných, v týdnu připadajících, jenž bez toho již byl značný, ještě nerozmnožoval.

2. Svátky zasvěcené máme právě tak světiti jako neděli; máme se tedy v nich zdržovati služebné práce a účastniti se veřejných služeb božích.

Počet zasvěcených svátků není stejný ve všech zemích. Ve mnohých zemích byly některé zasvěcené svátky na žádost biskupů papeži **přeloženy**

na následující po nich neděli, jako na př. v Prusku a sev. Americe. To se řídilo poměry časovými a místními. Rovněž zkušenost ukázala, že přílišný počet svátků měl právě opačný výsledek, než který jimi měl býti dosažen. — Všecky svátky jsou částkou roku církevního.

2. O roce církevním.

Již Židé mimo sobotu světili celé množství svátků na památku důležitých událostí; na př. na památku východu z Egypta slavili slavnost velikonoční, za 50 dní po ní na památku dání zákona na hoře Sinaj slavnost Letnic, na podzim slavnost stánků na památku přebývání Israëlitů na poušti. Takto si Židé stavili před oči celé své dějiny. Cosi podobného činí církev; každodenně představuje minulé události ze života Kristova jako by se právě dály před našima očima.

1. Rok církevní jest každoročně se opakující a názorné představování života Kristova a doby před Kristem a po Kristu.

Církev nám představuje tyto události, bychom o nich živě **uvažovali** a jich **následovali**. V adventě máme s patriarchy Starého zákona na příštího Vykupitele čekati, o Vánocích se máme radovati s pastýři z jeho narození, v době postní máme se s Kristem 40 dní postiti, o Velikonocích máme s Kristem z mrtvých vstáti, o svatém Duchu máme se modliti jako sv. apoštolové za seslání Ducha sv. Církev slaví téměř každý den církevního roku památku některého **svatého**. Svátky svatých jsou jako zářící hvězdy, které jsou rozestaveny kolem světla božské milosti. Církev ustanovuje jejich památku, bychom rozjímali o životě těch, kteří Krista následovali a tedy jsou vzorem křesťanské dokonalosti. Toto rozjímání má nás tím více povzbuditi k následování Krista. Církev rovněž si přeje, bychom svaté za jejich přímluvu vzývali a takto tím více se stávali účastnými milostí, kterých nám Kristus vydobyl. „Kdo se modlí s církví, modlí se nejlépe.“ (Sv. Aug.) Konečně nám chce církev tím, že církevní rok proplétá památkami svatých, říci toto: Ačkoliv není každý den v týdnu právě dnem odpočinku, přece máme při všem svém pozemském zaměstnání stále ducha svého obraceti k Bohu, dle napomenutí apoštola: „Buďto že jíte nebo pijete nebo cokoliv jiného činíte, čiňte všecko ku cti boží.“ (1. Kor. 10. 31.)

2. Rok církevní počíná první nedělí adventní a jsou v něm tři hlavní svátky: hod boží vánoční, hod boží velikonoční a hod boží svatodušní. O Vánocích oslavuje církev narození Kristovo, o Velikonocích vzkříšení Kristovo a o Svatém Duchu seslání Ducha sv.

Rok církevní slouží tedy k oslavě nejsv. Trojice; neboť nám znázorňuje: lásku Otce, jenž svého Syna na svět poslal; lásku Syna, jenž pro nás

zemřel; a lásku Ducha sv., jenž na nás sestoupil. Proto první neděli po Svatém Duchu se slaví svátek nejsv. Trojice; tento shrnuje v sobě krátce ještě jednou 3 hlavní kruhy roku církevního.

Každá z těchto tří hlavních slavností má předhodí a pohodí. Předhodím **hodu vánočního** jest advent. K pohodí náleží slavnost Obřezání Páně, sv. tří králů a Očišťování Panny Marie, jakož i neděle po Zjevení Páně.

Čtyři neděle adventní znázorňují **4000 let,** kdy lidstvo očekávalo Vykupitele. Významným jest v adventě svátek Neposkvrněného početí Panny Marie 8. prosince. Maria jest totiž onou toužebně očekávanou ženou, která měla potříti hlavu hadovu. Rovněž narozením Krista přišlo na svět slunce spravedlnosti po temnotě a nevědomosti 4000 let trvavší; Maria byla téměř itřenkou (Velepís. 6. 9), předzvěstí tohoto vycházejícího slunce. — Doba a svátky po Vánocích znázorňují **mládí** a mužný věk Kristův až po jeho veřejné vystoupení, tedy skrytý život Ježíšův v Nazarétě. Neděle po Zjevení Páně jsou nejméně dvě, nejvýše jest jich šest, dle toho, připadnou-li Velikonoce spíše či později. Kolik neděl chybí do šesti, tolik se jich přidává pak po 24. neděli po Svatém Duchu. Jsou-li tedy po Zjevení Páně jen dvě neděle, jest po Svatém Duchu 28 neděl. Jen výminečně, připadne-li totiž svátek Zjevení Páně na neděli nebo pondělí (takže až do předpostí přece jest asi 14 dní), jest jen jediná neděle po Zjevení Páně. I v tomto případě však není po Svatém Duchu více než 28 neděl.

Předhodí **velikonoční** jest předpostí a 40denní půst. K pohodí náleží následujících 40 dní až po svátek Nanebevstoupení Páně.

Předpostí obsahuje neděli devítník (septuagesima), první po devítníku (sexagesima) a druhou po devítníku (quinquagesima). Toto pojmenování pochází odtud, že v prvních dobách křesťanstva mnohé obce křesťanské začínaly 40denní půst již 70, 60 nebo 50 dní před Velikonocí. Středa po neděli quinquagesima se nazývá středou Popeleční, poněvadž v tento den uděluje kněz lidem popelec se slovy: „Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.“. Popelečná středa jest 46. den před Velikonocí; tímto dnem počíná 40denní půst. V době postní nám představuje církev veřejné vystoupení, zvláště pak **půst a utrpení** Vykupitelovo. Čtyřicet dnů po Velikonocích až po slavnost Nanebevstoupení Páně představuje **40 dní**, které Spasitel po svém vzkříšení na zemi dlel. První neděle po Velikonoci jest neděle Bílá, ve kterou nově pokřtění odkládali bílé roucho. Tři dny před Nanebevstoupením Páně (pondělí, úterý a středa) jsou dny prosebné nebo-li křížové, v nichž se konají prosebné neboli křížové průvody.

Předhodí **svatodušní** jest 10 dní po Nanebevstoupení Páně. Pohodí tvoří 24—28 týdnů.

Deset dnů před Svatým Duchem představuje deset dnů, v nichž sv. apoštolové očekávali Ducha sv.; neděle po Svatém Duchu znázorňují **dobu až po poslední soud.** Proto na poslední neděli po Svatém Duchu se čte ve chrámě evangelium o opětném příchodu Kristově. (Mat. 24. 15.—35.) Že počet neděl po Svatém Duchu se pohybuje mezi **24—28.**, závisí na tom, že se Velikonoce slaví jednou dříve, jindy pozdějí. Na konci roku církevního se slaví slavnost Všech Svatých a Dušiček. Tím se znázorňuje, že máme s dušemi svatých v nebi a v očistci obcování a že se jednou s nimi máme shledati. Slavnost Dušiček vhodně připadá právě v této době, kdy příroda (stromy jsou holé, pole prázdná) představuje obraz smrti.

3. Ve přírodě se jeví vhodně ráz hlavních tří slavností roku církevního. To pochází odtud, že církev řídila se **sluncem,** ustanovujíc tyto hlavní slavnosti.

V adventě jest (u nás na severní polokouli) slunce od země nejvíce vzdáleno, takže v této době jest více tmy než světla a všechen život ve přírodě zastaven; tak bylo i v lidstvu před příchodem Krista. Lidstvo bylo ponořeno v nejhlubší temnosti, dokud mu Kristus nepřinesl světlo. Lidé nevěděli ničeho o pravém Bohu, byli bez víry a cnosti. Tento nedostatek poznání Boha se znázorňuje tím, že dne 21. prosince, v nejkratší to den roku, připadá svátek „nevěřícího“ Tomáše. Asi s **Hodem vánočním** začíná se den natahovati; s narozením Krista přichází světlon na svět. O **Velikonoci** se probouzí příroda k novému životu, neboť všecko se začíná zelenati a kvésti; o Velikonoci vstává Kristus z mrtvých. O **svatém Duchu** jest na naší sev. polokouli nejvíce světla slunečního; rovněž o letnicích přišlo nebeské světlo Ducha sv. na svět ve vší své velebnosti. O Letnicích jsou pole a stromy v plném květu. O Letnicích začíná s příchodem Ducha sv. nový rozkvět pro veškeré člověčenstvo; neboť začíná oživovati pravá osvěta a mravnost. — Vidíme tedy, že církev řídila se **sluncem,** ustanovujíc hlavní svátky roku církevního. A to učinila jednak proto, že Kristus jest „světlem světa“ a „sluncem spravedlnosti,“ jednak proto, že již pohanští národové uváděli své slavnosti v souvislost se sluncem. Tím mělo býti pohanům usnadněno obrácení na víru pravou. Germáni slavili **21. prosince,** kdy je den nejkratší, t. zv. „posvátné noci“ ku cti boha slunce a rozžíhali světla na jehličnatých stromech. Kolem **21. března,** kdy jest rovnodennost, oslavoval zase probuzení se jarní přírody. Slavnost ona se nazývala slavnost východu (Ostern), protože slunce vychází právě na východě (Ost); vajíčka znázorňovala jim probazení přírody. Dne **21. června,** kdy je u nás nejdelší den, konali slavnost slunovratu a rozžíhali na kopcích ohně, které se až podnes zapalují pod názvem „ohně svatojanského.“ — Církev ustanovila na dobu „posvátných nocí“ slavnost narození Krista, jenž v době největší duševní temnosti v noci v pravdě posvěcené (požehnané) nebo-li veliké (Vánoce) na svět přišel; na místě jarní slavnosti ustanovila slavnost vzkříšení Kristova z mrtvých; na místě slavnosti slunovratu ustanovila svátek Ducha sv., jenž v podobě ohně na apoštoly sestoupil a svět svým světem osvítil.

II. přikázání církevní: Přikázání o slyšení mše sv.

Ve 2. přikázání církevním poroučí církev, bychom každou neděli a svátek celé mši sv. pobožně přítomni byli.

(Viz o tom nauku o mši sv. v nauce o milosti!)

3. Přikázání o postu.

Církev dala přikázání o postu z moudrých úmyslů; chce tím totiž 1. křesťany naváděti k sebezapírání a vychovati je takto v lidi dokonalé; 2. dáti křesťanům příležitost, by projevovali svou poslušnost a tím si rozmnožili zásluhy pro nebe. Půst jest tak starý jako člověčenstvo. Již v ráji dal Bůh přikázání o postu. Rovněž Židům zakázal Bůh požívati jistých pokrmů na př. vepřového masa. (3. Mojž. 11. 2.) V den smíření nesměli Židé dokonce celých 24 hodin ničeho požívati. (Mojž. 23.) Kristus a před ním Mojžíš a Eliáš postili se 40 dní; Jan, předchůdce Páně, postil se velmi přísně. Rovněž církev katol., která jako matka vychovává křesťany pro nebe, dala rozličná přikázání o postu.

Přikázání církevní o postu jest vlastně velmi přísné; než biskupové je zmírňují dle poměrů místních a časových.

Dle vlastního znění přikázání církevního jest požívání masitých pokrmů a častější než jediné nasycení zakázáno v tyto dny: 1. v době čtyřicetidenního postu; 2. ve dny suché; 3. o vigiliích. — Pouhé zdržování se od pokrmů masitých jest nařízeno o všech pátcích roku. — Půst byl původně tak přísný, že se věřící ve dny postní netoliko zdržovali od pokrmů masitých, nýbrž i od pokrmů z mléka a vajec; jídávali pak až po západu slunce. Poněvadž pak vlažnost křesťanů a náboženská lhostejnost čím dále více se vzmáhala, bylo přikázání o postu během století čím dále více **zmírňováno.** Biskupové nyní každoročně na základě plnomoci od papeže obdržené věřícím svého biskupství dovolují jísti maso i v ony dny, v nichž dle dosavádních předpisů církevních požívání masa bylo zakázáno. Na počátku doby postní (nebo adventní) čítává se s kazatelen v celé diecesi t. zv. postní řád, v němž je uvedeno, jak dalece jest v diecesi přikázání o postu zmírněno. — Dle toho tedy nejsou předpisy o postu stejny ve všech biskupstvích. Kdo se tedy zdržuje delší dobu v cizí diecési, učiní dobře, bude-li se říditi předpisy oné diecése v této věci. Tak radil již sv. Ambrož v Miláně sv. Monice.

Rozeznáváme nyní trojí druh postu: 1. Zdržování se od masitých pokrmů, 2. jedno denní nasycení, 3. přísný půst, je-li oboje zároveň předepsáno.

Zdržování se od masitých pokrmů nazývá se zkrátka **půst zdrželivosti** čili abstinence. Tento půst jest nařízen každý pátek celého roku. — Jediné denní nasycení jmenuje se obyčejně **ujma.** Tento půst jest téměř ve všech diecésích zaveden na všecky dny 40denního postu mimo neděle, o suchých dnech, o 3 vigiliích: sv. Petra a Pavla, před Nanebevzetím Panny Marie a přede Všemi svatými. **Přísný půst** se zachovává ve většině diecésí na Štědrý den, ve 3 poslední dny svatého týdne, v sobotu před svatým Duchem, na Popeleční středu a ve středu a pátek suchých dnů.

Ve 3. přikázání církevním nařizuje nám církev postiti se v tyto dny; v pátek, v době 40denního postu, o suchých dnech a o vigiliích některých svátků.

1. V pátek nemáme požívati masa, poněvadž Kristus v pátek pro nás zemřel.

Nesmíme požívati ani takových pokrmů, které jsou připraveny z masa, jako na př. jaternice. Než mnozí biskupové dovolili užívati k přípravě pokrmů sádla. Vodní zvířata, jako ryby a raci, smějí se jísti, jelikož ve mnohých krajinách jest to jediná potrava chudého lidu; rovněž skokany, hlemýždě, želvy, bobra, vydru dovoleno jest v pátek požívati. — Církev zakázala právě požívání **masa,** poněvadž Kristus vydal za nás své tělo, poněvadž masa si můžeme nejsnadněji odepříti a poněvadž jest to obyčejně nejmilejší pokrm člověka. Rovněž se nám má tím připomenouti, že máme krotiti žádosti svého těla (Gal. 5. 19.), jež právě nejvíce se vzbuzují požíváním masa. (Sv. Tom. Aq.) — Mnozí lidé říkají: „Kristus pravil: Ne co vchází v ústa, poskvrňuje člověka (Mat. 15. 11.), — smí se tedy maso jísti!“ Ovšem to řekl Kristus; ale řekl také: „Ale co z úst vychází, jde ze srdce a to poskvrňuje člověka.“ (Mat. 15. 18.) Neposlušnost církve vychází však ze srdce a ta poskvrňuje člověka; jídlo samo sebou ovšem neposkvrňuje člověka. Proto praví sv. Augustin: „Nikoliv jablko poskvrnilo Adama, nýbrž Adam poskvrnil jablko.“ Připadne-li Hod vánoční na pátek, jest dovoleno jísti maso. Kristus nechce, abychom se postili, máme-li příčinu, bychom se radovali. (Mat. 9. 15.) Z tétéž příčiny dovolili mnozí biskupové ve svých biskupstvích požívati masa v ony pátky, na něž připadne svátek. — Že se dovoluje v pátek jísti **ryba,** pochází asi nejprve odtud, poněvadž obyvatelé přímořských zemí živí se hlavně rybami. Křesťanům byla ryba odedávna obrazem Vykupitele, jenž se za nás na kříži obětoval a ve sv. přijímání jest naším pokrmem; proto v prvních stoletích často se objevoval obraz ryby na svatostáncích a kališích.

Ve dřívějších dobách bylo i v sobotu zakázáno požívati maso.

Církev chtěla tímto zákazem hlavně překaziti to, aby mnozí křesťané nesvětili pořád ještě židovskou sobotu. Dnes téměř všude dovoluje církev v sobotu požívati masa. Než přece mnozí křesťané si ukládali rozličnou ujmu vzhledem k nastávající neděli; nemají zvláště **v sobotu večer oddávati se dlouho trvajícím zábavám,** jež by byly příčinou, že by pak v neděli nemohli jíti ani na služby boží.

2. V době 40denního postu máme se toliko jednou za den do syta najísti, bychom aspoň poněkud následovali 40denního postu Kristova a abychom došli milosti lítostí pro zpověď velikonoční.

Půst 40denní počíná Popeleční středou a trvá až do počátku neděle velikonoční. Pouze v neděle této doby není postu.

Popeleční středa jest vlastně **46.** den před Velikonocí. Odečteme-li 6 neděl, zůstává 40 dní. Půst 40denní ustanovili apoštolové (Sv. Jeron.) na památku 40denního postu Kristova na poušti. Doba postní jest doba pokání a smutku nad našimi hříchy. (Proto má kněz při mši sv

roucho fialové.) Jest již v přirozenosti lidské, že se člověk postí, je-li zarmoucen. (Mak. 9. 15.) Než v této době máme se nejen postiti, nýbrž i rozjímati o utrpení Kristově, jež nám církev v pašijovém týdnu představuje. Proto se obyčejně v této době konají kázání o utrpení Kristově, zvaná postní kázání. Postem a rozjímáním utrpení Kristova vydobudeme si nejjistěji milosti lítosti a poznání svých hříchů. Půst 40denní jest tedy nejlepší přípravou na velikonoční zpověď a přijímání. — Za dřívějších dob býval půst 40denní mnohem přísnější. První křesťané po **celý půst nejedli žádného masa,** ba vůbec ničeho ze zvířat, která mají teplou krev, tedy ani másla, mléka, sýru, vajec; mimo to nejedli ráno ničeho a teprve k večeru se nasytili. Ještě ve středověku bylo požívání masa ve 40denním postě zakázáno; kdo v této době požival masa, nebyl připuštěn k velikonočnímu sv. přijímání. (Sněm Tol. 653.) Ba i světští vladařové, jako císař Karel Vel., považoval ty, kteří jedli v postě maso, za tupitele náboženství a stanovili na ně buď tělesný nebo peněžitý trest. — Hle, jak snadným jest toto postní přikázaní dnešního dne! Církev od nás žádá toliko, bychom se **jen jednou za den do syta najedli a to až v poledne.** Tu však jest dovoleno **ráno něco málo** pojísti, jakož i večer něco málo požiti. Není však nikterak dovoleno, by člověk úplně zdravý mimo to i za dne jedl. Kdo i za dne ji, ruší půst. (Alex. VII. věta 39.) Píti smíme vícekrát; než jest dovoleno píti pouze k ukojení žízně. Kdo tímto pitím (piva nebo vína a p.) nahražuje tělu tím, čeho mu ujmou v jídle odepřel, přestupuje přikázání o postu. Požívání masa jest však téměř ve všech dioecesích zakázáno v tyto dny: na **Popelečnou středu, v poslední 3 dny pašijového týdne** a ovšem na všecky pátky.

3. O suchých dnech máme se přísně postiti, bychom prosili Boha o hodné kněze a jemu děkovali za dobrodiní obdržená v uplynulém čtvrtletí.

Suché dny (kvatembry) jsou vždy 3 dny: středa, pátek a sobota na začátku čtyř ročních dob; v těchto dobách se dříve světívali kněží.

Již Židé se postívali ve čtyřech ročních dobách. (Zach. 8. 19.) — Poněvadž na vlivu slunce závisí všechen život a zdar ve přírodě, proto vždy, kdy dne začíná přibývati nebo ubývati (tedy v době obojího slunovratu v červnu a prosinci a v době rovnodennosti, jarní a podzimní) zvláštním způsobem se nám připomíná **dobrota boží** a býváme pobízeni ku vděčnosti. Poněvadž pak za dřívějších časů v těchto dobách se **světili kněží,** kteří mají šířiti světlo pravé víry, proto se v této době děkovalo Bohu a prosili ho lidé o hodné kněze. Modliti se o hodné kněze nařídil Kristus slovy: „Žeň zajisté hojná jest, ale dělníků málo. Protož proste Pána žní, aby poslal dělníky na žeň svou.“ (Mat. 9. 37.) — Suché dny (kvatembry = quatuor tempora t. j. čtvero ročních dob) připadají v tyto týdny: zimní suché dny v 3. týden adventní, jarní v 2. týden 40denního postu, letní v týden svatodušní, podzimní v 3. týden v září. — Ve mnohých dioecesích jest přísný půst (t. j. zdržování se od masitých pokrmů a jedno denní nasycení) jen **o středách a pátcích suchých dnů.** Na **soboty suchých dnů** jest dovoleno požívati masa; než máme se jen jednou za den nasytiti.

4. Máme se postiti o vigiliích některých svátků, bychom se na tyto svátky důstojně připravili a takto od Boha hojných milostí dosáhli.

První křesťané scházívali se v předvečerech velikých svátků, bděli, modlili se celou noc a obcovali v noci mši sv. To se konalo proto, poněvadž by pohané byli bohoslužbu za dne rušili. Ostatně i Kristus mnohdy ztrávil celou noc na modlitbách. (Luk. 6.) Když později přestalo pronásledování křesťanů, mohla se bohoslužba nerušeně konati za dne. Proto papežové přeložili noční slavnosti na předcházející den. Pouze vigilie hodu vánočního udržela se posud; z ostatních vigilií zůstaly jen posty.

Takové vigilie jsou dny před 3 velikými svátky roku církevního, totiž Štědrý večer, Bílá sobota a sobota před Svatým Duchem.

Ve mnohých dioecesích jest před svátkem **Nanebevzetí Panny Marie,** sv. **Petra a Pavla** a přede všemi **Svatými** přísný půst. V jiných dioecesích zase jest v tyto 3 dny dovoleno požívati masa a jest pouze zakázáno vícekráte než jednou se nasytiti. Ve mnohých dioecesích byly místo těchto vigilií středy a pátky adventní za dny postní ustanoveny.

5. Církev nikterak nechce, bychom postem utrpěli na zdraví, nebo by nám půst překážel v plnění povinností.

1. Proto smějí v pátek jísti: lidé chatrného zdraví, jimž by půst škodil.

Sem patří: **nemocní,** lidé po nemoci, děti do 7. roku (které ostatně ještě ani nezhřešily, takže jim netřeba činiti pokání), **starci** (lidé přes 60 let staří), kteří jsou již velmi slabí. (Ve mnohých dioecesích se žádá, by nemocní a starci, kteří se nemohou po dlouhou dobu postiti, žádali o dispens.) Ve mnohých dioecesích jest požívání masa dovoleno i lidem, kteří musejí **mnoho pracovati,** jako na př. dělníkům továrním. Ovšem zde nerozhoduje tolik jejich povolání, nýbrž jejich tělesný stav a námaha práce onoho dne. — Mnozí biskupové dovolili požívati masa také těm, kteří jsou **odkázáni na cizí stůl,** tedy těm, kteří se stravují u cizích lidí (jako služební, studující); rovněž těm, kteří jsou nuceni stravovati se v hostinci, jakož i těm, kteří konají větší cestu. Z tohoto důvodu jsou dispensováni: pocestní, kteří jsou nuceni jísti v nádražních stanicích; železniční konduktéři; lidé, kteří jsou ze zdravotních příčin v lázeňském místě; lidé, kteří o výročním nebo týdenním trhu jsou odkázáni na stravu v hostinci. Rovněž z toho důvodu i chudobní lidé, kteří dostanou almužnou masitý pokrm. Než všichni tito mají hleděti, by v přísné postní dny: Štědrý večer, Popelečnou středu, a zvláště na Velký pátek, se zdržovali od masa; mimo to **nesmějí dáti** požíváním masa svým bližním **pohoršení.** Sv. Pavel napomíná: „Vizte, aby snad tato vaše svoboda nebyla k urážce malým.“ (1. Kor. 9. 11.) A o sobě sám praví: „Pohoršuje-li pokrm bratra mého, nebudu jísti masa na věky.“ (1. Kor. 8. 13.)

2. Jsou tedy od příkazu jediného denního nasycení osvobozeni: lidé, kteří ještě nedovršili 21. roku svého věku; dále lidé chatrného zdraví; a lidé, kteří musejí duševně nebo tělesně mnoho pracovati.

1. Kdo ještě roste, potřebuje za den několikrát potravy. Než tu se radí, někdy dobrovolně se říditi postním přikázáním a takto se cvičiti v sebezapírání. — 2. Lidé chatrného zdraví jsou: nemocní, lidé po nemoci a starci (= lidé přes 60 roků). — 3. K lidem, kteří duševně nebo tělesně mnoho musejí pracovati, lze počítati v této věci i ty, kteří namahavě pečují o duševní nebo tělesné blaho svých bližních, jako zpovědníci, kazatelé, katechetové, učitelé, ošetřovatelé nemocných, lékaři, soudcové a p., kteří se tedy několikrát za den musejí posilniti. Zmínky zasluhuje i to, že ve mnohých dioecesích, když v nich panuje influenca, bývá udělena **všeobecná** dispens od přikázání postního. — Přikázání, bychom zachovali své zdraví, je nám vštípeno do srdce, je nám tedy dáno samým Bohem. Přikázání o postu jest dáno církví. Nesmíme však plněním přikázání církevního nikterak rušiti přikázání boží. — Kdo však se nemůže postiti, má hleděti, by za to vykonal **jiné dobré skutky.** Zpovědníci jsou ve mnohých případech oprávněni dispensovati od postu a místo postu uložiti jiné dobré skutky (modlitbu, almužnu). — Ještě jest třeba zmíniti se, že vojsko jest mimo Štědrý den a Velký pátek úplně dispensováno od postu.

3. Nikdo tedy nemá postu upřílišovati; neboť Bůh žádá od nás rozumné služby. (Řím. 12. 1.)

Kdo se příliš postí, podobá se vozkovi, jenž koně příliš do běhu pohání a takto vydává povoz ve veliké nebezpečí; nebo se podobá prázdné lodi, kterou vítr snadno převrátí. (Sv. Efr.) I mnozí světcové půst upřílišovali a pak toho litovali; onemocněli, nemohli konati svých povinností a bylo jim snášeti veliká pokušení, jako na př. sv. Bernard. Proto jest radno, poraditi se nejprve se zpovědníkem. Postem mají býti vyhlazeny tělesné hříchy, nikoliv tělo samo. (Sv. Řeh. Vel.) Postem nemáme těla seslabovati, aby bylo neschopným k modlitbě a povinnostem. (Sv. Jeron.) S tělem musíme nakládati tak, jako otec se synem. Je-li syn poslušným, nesmí býti kárán, nýbrž jen tehdy, nechce-li poslouchati. (Sv. Fr. Sal.) Post jest lékem, lék škodí, užije-li se ho nemírně. Kdo je ukrutným k sobě samému, nikdy nebude laskavým k jiným.

6. Půst velice prospívá naší duši i našemu tělu. Posiluje zdraví, osvěcuje rozum, posiluje vůli, zjednává nám cnosti, odpuštění hříchů, vyslyšení modlitby, mimořádné milosti a věčnou odplatu.

Kdo se postí, **napomáhá svému zdraví** a prodlužuje si život. Zdrželivost jest matkou zdraví. (Sv. Jeron.) Čtyři mladíci na dvoře krále Nabuchodonosora jedli mírně a již po 10 dnech vypadali zdravější než ostatní jinoši. (Dan. 1.) Poustevníci v poušti thebajské mnoho se postili a žili přece přes 100 let, jako na př. sv Antonín, sv. Pavel. Sv. Alfons († 1787.) postil se každou sobotu o chlebě a vodě ku cti Matky boží a přece se dožil přes 90 let. Hippokrates, otec lékařů, žil 140 roků a byl stále zdráv; na otázku, kterak takového stáří dosáhl, odvětil: „Nikdy jsem se úplně dosyta

nenajedl.“ I lékaři zpravidla nařizují nemocným přísnou dietu, by se brzy pozdravili. Kdo šetří svého oděvu, uchová jej dlouho; totéž platí o těle. „Kdo je střídmý, prodlužuje svůj život.“ (Sir. 37. 34.) Kdo mírně jí, má zdravý spánek a jest vesel. (Sir. 31. 24.) „Jez do polosyta, pij do polopita, vyjdou ti na plno léta.“ — Kdo se postí, **nabývá mnohých předností rozumu.** Daniel požíval na dvoře krále Nabuchodonosorově jen luštěnin a vody, moudrostí však předčil nejučenější muže v říši. (Dan. 1.) Všichni, kdož musejí mnoho studovati, vědí ze zkušenosti, že člověk lépe chápe, požívá-li mírně pokrmu a nápoje. — Postem **se sílí vůle.** Kdo se tedy postí, potlačuje snadněji všecky zlé žádosti tělesné. (1. Kor. 9. 27.) a snadněji překonává ďábelská pokušení. „Z hladu se vzdává pevnost; tak i tělo, hladem donuceno, poddává se rozumu a vůli člověkově.“ (Sv. Alb. Vel.) Postem krotíme své odbojné tělo podobně, jako jezdec krotí uzdou divokého oře. (Rodr.) Ďábel spoléhá nejvíce na naše tělo jakožto svého společníka; ví, že domácí nepřítel nejvíce a nejjistěji může škoditi. (Sv. Bern.) Postem však spoutáváme tělo jako zajatého nepřítele, by proti nepovstal, blíží-li se nepřítel. (Rodr.) Nedáme-li tělu žádných nedovolených sil, nemůže proti nám začíti žádné války. (Sv. Aug.) Hubený pták snadněji unikne dravci, než-li vykrmený. (Sv. Bonav.) Zápasník, jenž se zdrželivostí na zápas připravoval (1. Kor. 9. 25.), snadněji zvítězí. — Kdo se postí, dosahuje velikých **cností.** Půst činí především člověka náchylným k modlitbě; dále člověk postem se stává mírným, trpělivým a čistotným. „Kdekoliv pozorujeme velikou dokonalost, tu jí jistě nebylo dosaženo bez postu. (Sv. Cypr.) Půst činí z lidí anděly. (Sv. Cypr.) Postem se stává člověk podobným andělům, kteří také nejedí, ani nepijí. (Sv. Athan.) Toutéž měrou, jakou ubývá ve člověku zvířeckosti, přibývá v něm duchovosti. Jest to jako s váhou; klesá-li jedna miska, zdvíhá se druhá. — Kdo se postí, dochází od Boha **odpuštění hříchů.** Bůh odpustil Ninivetským, protože se postili. (Jon. 3.) Pokrmem byl Bůh uražen, postem se zase usmiřuje. (Sv. Zeno.) Postem si odpykáváme již na zemi mnohé tresty očistcové. — Kdo se postí, dochází od Boha **rychlého vyslyšení modliteb.** Pohanský setník Kornelis v Césarei se postil až do 3 hodin odpoledne (Sk. 10. 30.); tu vyslyšel Bůh jeho prosby a poslal k němu anděla. Když Holofernes obléhal Betulii, hledali obyvatelé útočiště v postu a almužně; Bůh je zázračně zachránil prostřednictvím hrdinské Judith. (Jud. 4.) Půst a almužna jsou dvě křídla modlitby. (Sv. Aug.) Kdo se postí, snadněji se povznáší při modlitbě k Bohu, jako i jeřábi, kteří před svým odletem do vzdálené země úplně vyhladovčli, snadněji letí. (Sv. Vinc. Fer.) — Kdo se postí, dochází od Boha mnohdy **neobyčejných milostí.** Bůh vždy odměňoval půst neobyčejnými důkazy své lásky. Když se Mojžíš postil, vyznamenal ho Bůh tím, že s ním rozmlouval na hoře Sinaj. Když se Eliáš postil, měl vidění na hoře Horeb. — (3. Král. 19.) Zázračná ochrana 3 mládenců v peci ohnivé byla jistě odměnou za jejich půst; rovněž tak poslání anděla ke Korneliovi. Kdo se postí, stává se duchovním a stává se takřka Bohu podobným; proto se Bohu líbí, obcujeme-li s ním.“ (Rodr.) — Kdo se postí, bude za to **po smrti odměněn.** Mojžíš a Eliáš se ukázali při proměnění Krista na hoře Tábor, poněvadž oni jedni byli ze všech praotců, kteří se postili 40 dnů jako Spasitel. (Sv. Vinc. Fer.) Hle, kterak budou na onom světě vyznamenáni ti, kdož se zde postili. Církev zpívá v prefaci v době postní: „Postem se hříchy zhlazují, rozum osvěcuje, cnosti a odměny zjednávány.“

7. Zdržování se od masitých pokrmů jest Bohu milým jen tehdy, zdržujeme-li se současně i ode hříchů a konáme-li dobré skutky.

Půst sám o sobě není ještě dokonalostí (1. Kor. 8. 8.), nýbrž jen prostředkem ku potlačení zlých žádostí a ku snadnějšímu konání dobrého. „U Boha nepomáhá tolik umrtvování se vzhledem k pokrmům, jako spíše vyhlazení chyb.“ (Sv. Ant.) Co prospěje člověku, zdržuje-li se sice od požívání masa, týrá-li však bližního zlomyslnou pomluvou? (Sv. Aug.) Takový člověk se podobá obílenému hrobu, jenž jest z venku sice krásným, uvnitř však samá hniloba. (Mat. 23, 27.) Podobá se ďáblu, jenž rovněž pokrmu nepožívá, ale nic méně nepřestává zlé činiti. (Sv. Honor.) Půst bez modlitby jest lampa bez oleje. Vždyť přece se postíme hlavně proto, bychom se mohli lépe modliti. Půst bez almužny jest pole bez semena. (Sv. Petr Chrys.) Půst bez almužny snadno svádí k lakotě. (Sv. Petr Chrys.) Kdo toho, čeho si postem odepřel, nedává chudým, nepostí se k vůli Bohu, nýbrž k vůli sobě. (Sv. Řeh. Vel.)

4. O zdržování se od opojných nápojů.

Právě za našich dnů jeví se skoro ve všech zemích silné hnutí proti požívání alkoholu.

Tak zvané „lihové nápoje“ jako kořalka, víno, pivo, mest obsahují jedovatou látku, totiž **alkohol.** Kořalka obsahuje 33—40 procent (silná kořalka až 90 procent), víno asi 6—10 procent (silné víno až 20 procent), pivo 2—4 procenta (těžká piva až 8 procent) alkoholu. Alkohol jest bezbarvá tekutina, která jsouc zapálena, hoří namodralým plamenem a slabě svítí. Alkohol se tvoří ve šťavách sladkých plodů, jako hroznů, jablek, hrušek, třešní, má-li vzduch k této šťávě přístup; dále když slad ječmenný se sloučí se chmelem a kvasnicemi. Větší množství alkoholu člověka opíjí. Tři sta gr alkoholu u dospělého člověka, požije-li jich na jednou (u dítěte již 70 gr alkoholu) mohou míti v zápětí okamžitou smrt a to buď ochrnutím plic nebo srdce nebo mrtvicí mozku t. j. zakrvacení mozku.

1. Lihové nápoje, požívá-li se jich mírně, nejsou škodlivy lidem dospělým a zdravým.

Malé množství alkoholu **neškodí** lidem dospělým a zdravým ani na těle ani na duchu. Zkušení lékaři tvrdí, že zdravý člověk může denně požíti 40 až 50 gr alkoholu (tedy asi $1\frac{1}{2}$ litru piva nebo $\frac{1}{2}$ litru vína) bez nejmenší škody svého zdraví. Ba jest lékařsky dokázáno, že malé množství alkoholu vylučuje hleny a šťávy žaludkové, dodává chuti a podporuje zažívání po jídle; rovněž je dokázáno, že mírní pijáci průměrně dosahují většího stáří než-li ti, kdož se úplně zdržují od nápojů. Jestiť alkohol za jistých okolností lékem; nebo je li někdo uštknut jedovatým hadem, zachrání svůj život, napije-li se hodně kořalky. Rovněž když zuřila influence, osvědčilo se požívání nápojů silně alkoholických velmi užitečným. Rovněž duchu lidskému alkohol sám v sobě neškodí, ba na opak, požívá-li se ho mírně, prospívá mu; neboť občerstvuje, obveseluje a osvěžuje člověka. Jest

rovněž velmi nápadným, že národové, kteří požívají nápojů alkoholických, daleko předčí v kultuře mohamedány a buddhisty, jimž jejich náboženství přísně zapovídá požívání alkoholu. Ti, kdož brojí proti požívání alkoholu, ať považí, že nápoje jimi doporučované jako náhrada alkoholu rovněž obsahují jed (kaffeïn), jako káva, čaj, čokoláda. Není tedy příčiny, zavrhovati požívání alkoholu samo o sobě. — Než přece jest nezbytně třeba **úplně se zdržovati alkoholu:** 1. **mládeži** až do 14. roku, jelikož alkohol i mírně požívaný vadí jejímu tělesnému i duševnímu zdaru; 2. pijákům, poněvadž opět upadají do staré neřesti, nezdrží-li se úplně opojných nápojů; 3. jistým nemocným, jako těm, kteří trpí nemocí ledvin, srdce, dnou a těm, kteří jsou náchylní k mrtvici; 4. konečně obhájcům střídmosti, poněvadž ničeho nepořídí, neřídí-li se sami tím, čemu učí.

2. Nelze však doporučovati lihových nápojů jakožto potravy, poněvadž alkohol ani nemá výživnosti ani neposiluje.

Alkohol **nevyživuje;** omamuje jen pocit hladu tak jako opium. Proto se mnozí domnívají, že vyživuje. Jediné, co alkohol působí, jest, že podporuje v těle chorobné tučnění. Tvrzení, že na př. pivo jest tekutým chlebem, jest nesprávné. V jedné sklenici dobrého bavorského piva jest asi 87 procent vody, 8 procent sladu a 5 procent alkoholu. Kousek chleba má více výživnosti než litr piva. — Alkohol **neposiluje;** toliko omamuje pocit únavy a vzpružuje, potom však člověka činí malátným a ospalým. Proto dělníci po požití alkoholu se cítí silnými, brzy však se unavují, stávají se neschopnými k namahavé práci. Biciklisté, turisté a sokoli mohou potvrditi, že jen tehdy zdolali velikou námahu, nepili-li žádných lihových nápojů. Dělníci, kteří se povzbuzují k práci alkoholem, nakládají se svým tělem jako surový kočí, který bičem pohání koně k přílišné práci. — Rovněž jest mylným domnívati se, že alkohol **zahřívá** člověka, cítí-li chlad. Ovšem na oko se zdá, že se člověk po požití alkoholu zahřál, jelikož alkohol pohyb srdce a oběh krve zrychluje a krev rozhání do žil kožních. Než brzy potom nastává tím větší ochlazení. Proto cestovatelé na severní pol, jako Nansen, nepožívali žádného alkoholu a považovali jej za nebezpečný. — Lihové nápoje jsou tedy podvodníci, kteří pocit hladu, únavy, zimy toliko omamují, ale neodstraňují. Lihové nápoje však jsou netoliko podvodníci, nýbrž i vrahové, jak patrno z dalšího.

3. Přílišné požívání lihových nápojů uvaluje mnohonásobnou bídu na pijáky a jejich rodiny; přivádí mnoho nemocí a vrhá člověka do mravní spustlosti.

Oběti krvavé války jsou nepatrnými proti spoustám, které působí v národech alkohol. Jest dokázáno, že na 75 procent ze všech lidí, kteří jsou v nemocnicích, jsou pijáci ze zvyku. 90 procent všech lidí, kteří umírají tuberkulosou, rovněž jsou pijáci ze zvyku. Přílišné požívání alkoholu škodí tělu takto: 1. porušuje sliznice žaludkové a má za následek nechuť k jídlu a **nemoci žaludeční;** 2. zasahuje **játra** a má za následek tvrdnutí a svrsknutí jater; 3. škodí **srdci,** jelikož se musí přílišně

napínati, čímž se rozšiřuje (u pijana bije srdce 5000 až 20.000 krát více dle množství požitého alkoholu); 4. má za následek návaly krve do **mozku,** což má za následek ospalost a mnohdy i mrtvici mozku; 5. zaviňuje horkost v **hrtanu** a následkem toho chraptivost a nejasný hlas; 6. mnohdy je příčinou **vodnatelnosti,** jelikož množství požitých tekutin zůstává v těle; 7. způsobuje **dnu** v údech; 8. **seslabuje odpor těla** proti nemocem. Ovšem nevyskytují se u jednoho pijana všecky tyto nemoci, nýbrž alkohol jako chytrý nepřítel napadá onu část těla, která je slabší a méně může vzdorovati. Nejhorším jest, že tyto nemoci se objevují u pijana teprve tehdy, kdy už lékařská pomoc ničeho neprospívá Přílišné požívání alkoholu seslabuje i ducha, vzláště rozum a pamět. Proto pijan jedná mnohdy nerozvážně a zřídka stává ve slovu. — Alkohol také demoralisuje t. j. **ničí charakter.** Pijani bývaji svárliví a hrubí; dopouštějí se prostopášností a zvláště mravních zločinů proti mravnosti; stávají se hýřivými a vrhají svou rodinu do bídy, jelikož celý svůj výdělek zanášeji do hostince; stávají se lenivými a štítí se práce, jelikož alkohol činí tělo mdlým a neschopným k vážné práci. Alkohol činí i potomstvo nešťastným; neboť děti pijanů jsou velmi často blbé a musejí pykati za hříchy svých pití oddaných rodičů.

4. Úplné nebo aspoň částečné zdržování se od alkoholu odpovídá duchu křesťanství a jest za našich dnů potřebou časovou.

Kristus žádá **sebezapírání** slovy: „Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe sám.“ (Mar. 8. 24.) Proto se má každý cvičiti v sebezapírání. To se může státi i tím, že se zdržuje od požívání jistých pokrmů nebo nápojů. Zdržování se od alkoholu jest tedy čistě křesťanským skutkem. Již předchůdce Páně, sv. Jan Křt., zdržoval se dle vůle boží od vína a opojných nápojů. (Luk. 1. 15.) — Boj proti alkoholu jest za našich dnů nezbytným následkem **časových poměrů.** Ve mnohých zemích se pije dnes 10—30 krát více alkoholu než před 50 lety. Za dnešních dnů se pije napořád: při loučení a setkání, při radostných a žalostných událostech, o křtinách i o pohřbu, v horku k vůli schlazení, v zimě k vůli zahřáti; když nemůžeme spáti, bychom usnuli; jsme-li ospalí, by se nám nechtělo spáti. Nejhůře si v této věci počínají zhusta studující vyšších škol. Kdo z nich drahocenný čas určený ke studiu nezabíjí v pitkách, propadá potupě. Tak to nemůže stále jíti, nemá-li lidstvo zahynouti duševně i tělesně. Proto za našich dnů znamenití lékaři a biskupové (jako své doby kardinál Manning v Anglii a nyní biskup Egger ve Švýcarsku) vždy mocněji pozvédají hlas k boji proti alkoholu. Poněvadž tito mužové viděli, že poučování málo pomáhá, zakládali spolky střídmosti, by jimi zlomili nezbytné pijanství V těchto spolcích je v Anglii a sev. Americe na milliony lidí. Členové se svým podpisem zavazují, že se po jistou dobu zdrží od alkoholu buď úplně nebo aspoň v jistý den v týdnu. Kdo zruší dané slovo nebo vůbec ho nechce držeti, jest zavázán poslati zpět list, který podepsal. Lidé, kteří se zdržují od lihových nápojů, nazývají se abstinenti. I mnohé vlády začinají již podporovati toto lidumilné hnutí; v Belgii se musí na př. ve školách každý týden věnovati aspoň půl hodiny otázce alkoholové. Ve školách severoamerických již přes 20 let se vykládá zdravověda a s ní i otázka alkoholová; zde děti byly učiteli dospělých. Kdo denně pije lihové nápoje, má se dle rady zkušených lékařů již z ohledu na své zdraví aspoň po několik dní úplně

zdržeti od alkoholu, by tělo mohlo požíváním alkoholu nahromaděný jed vyloučiti a se posilniti. Kdo to činí, jest mnohem svěžejším a ku práci způsobilejším. — Než nevyžaduje se, a bylo by to zdraví i velmi škodlivým, aby se abstinent vůbec zdržoval ode všech nápojů, jichž naše tělo nezbytně potřebuje. Máme-li požívati nezdravé nebo neznámé vody, jest radno, napřed ji převařiti, by se tím zničily obsažené v ní snad zárodky nemoci.

5. O velikonoční povinnosti křesťana.

1. Ve 4. přikázání církevním nám církev poroučí, bychom v čas velikonoční přijali svátost pokání a oltářní.

Nesmíme sv. přijímání příliš zřídka přijímati, neboť jest potravou duše naší. Duše, která nedostává dlouho potravy, musila by vyhladověti. Proto praví Vykupitel: „Nebudete li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života“. (Jan 6. 56.) První křesťané chodili ke sv. přijímání nejprve denně, později pak jen o třech největších svátcích, o Vánocích, Velikonocích a svatém Duchu. Když pak ve středověku nastala veliká vlažnost, nařídil sněm lateránský 1215, že všichni křesťané, kteří již dovedou rozeznati dobré od zlého, mají se **ze hříchů svých aspoň jednou za rok zpovídati** a aspoň **v době velikonoční svátost oltářní** hodně přijati. (Kan. 21.) Sněm tridentský si přeje, by se i zpověd konala v době velikonoční; praví: „V celé církvi panuje spasitelný obyčej, zpovídati se v oné svaté a nade vše požehnané době čtyřicetidenního postu, kteryžto obyčej sv. sněm jakožto zbožný a právem zachovatelný schvaluje a uznává.“ (14. hl. 5.) Zpověď ostatně musí předcházeti každé svaté přijímání, tedy i velikonoční přijímání, by člověk nepřijal sv. přijímání ve stavu těžkého hříchu. — Svatokrádežným přijímáním by se církevní přikázání nevyplnilo. (Inn. XI.); rovněž ne neplatnou zpovědí. (Alex. VII.) — Ačkoliv církev poroučí, aby se každý křesťan aspoň jednou za rok vyzpovídal, přece se rozumí samo sebou, že kdo byl tak nešťastným a dopustil se těžkého hříchu, má bez odkladu se zpovídati.

2. Doba velikonoční trvá vlastně jen dva týdny, totiž od květné neděle až po Bílou neděli; než biskupové ji prodlužují (Pap. Eugen IV. 1440.)

Ve mnohých dioecesích trvá od Popeleční středy až do neděle Nejsvětější Trojice t. j. až do 1. neděle po sv. Duchu, tedy skoro 100 dní. Proto se nikdo nemůže omlouvati, že neměl kdy, přijati svatých svátostí.

3. Jest příhodno, bychom o Velikonoci přijali Tělo Páně, poněvadž Kristus o Velikonocích ustanovil svátost oltářní.

Rovněž jest příhodno, bychom se o Velikonoci ze hříchů svých **zpovídali.** Kristus totiž vstal o Velikonocích z mrtvých. Zpovídáme-li se hodně, tedy rovněž duchovně vstáváme z mrtvých. Je-li totiž duše ve stavu těžkého hříchu, je duchovně mrtva; ve svátosti pokání však přijímá

opět milost posvěcující, tedy duchovně oživuje. Anděl řekl ženám u hrobu Kristova po vzkříšení Páně: „Hledáte živého mezi mrtvými; vstalť jest, není ho tuto.“ Ó kéž by i náš anděl strážný mohl říci, až nás po Velikonoci opět ďábel bude vyhledávati u hrobu záhuby: „Hledáte živého mezi mrtvými, obráceného mezi hříšníky; vstalť jest, není ho tuto.“ (Jan Ev. Schmid.) Jako Kristus vstal z mrtvých, tak i máme začíti nový život. (Řím. 6. 4.) A jako si lidé k Velikonoci obyčejně kupují nové šaty, tak se mají také snažiti, by jejich duše byla ozdobena rouchem posvěcující milosti.

4. Církev trpí, by věřící přijímali o Velikonocích svaté svátosti i jinde než ve svém bydlišti. (Ben. XIV.)

Církev totiž ví, že lidé své tajné rány duševní mnohem snadněji vyznávají neznámému zpovědníkovi a proto ne tak snadno sv. svátostí nehodně přijímají. — Za dřívějších dob musil se každý ovšem zpovídati faráři ve svém bydlišti; tím se měla povznésti úcta farníků k jejich duchovnímu pastýři.

5. Kdo o Velikonoci nepřijímal sv. svátostí a zemřel nekajicně, tomu může býti odepřen církevní pohřeb. (Sn. Later. 1215.)

Církevní pohřeb bývá odepřen, bylo-li zanedbávání sv. svátostí veřejně známo a když farář umírajícího marně upozorňoval na jeho povinnost. Farář však si vyžaduje, má-li za to, že by měl někomu býti církevní pohřeb odepřen, nejprve rozhodnutí biskupa, a nemůže-li se to pro krátkost času státi, volí raději mírnější cestu. —

6. O zapověděném čase.

Zapověděným časem se nazývá ona doba, ve které nejsou dovoleny zábavy.

V 5. přikázání církevním zapovídá církev konati svatby a hlučné zábavy v adventě až do svátků svatých Tří králů a v postě až do Bílé neděle.

Tak ustanovil sněm Tridentský. (Sn. Tr. 24. 10.) V dřívějších dobách zahrnovalo toto přikázání i dobu od *prvního dne v prosebném (křížovém)* týdnu až do 1. neděle po Svatém Duchu. Ve mnohých zemích, jako na př. v Čechách, patří až po dnes 3 křížové dny a všecky postní dny k době zapověděné. — Advent a půst jsou **doby pokání a smutku** nade hříchy našimi. Se smutkem však se nesrovnává zábava. Mimo to staví nám církev v adventě živě před oči tajemství vtělení Syna Božího, v postě pak tajemství našeho vykoupení a vybízí nás k rozjímání o těchto základních tajemstvích křesťanství. Jistě se nesluší, bychom se v tak vážném rozjímání vyrušovali zábavami. — I **veliké svátky církevní radosti,** pak *Hod boží vánoční se svátky po něm následujícími* a *Hod boží velikonoční* patří k době zapověděné. Církev chce, aby se nekonaly světské radovánky, jestliže se církev dokonale raduje. — Tiché oddavky bez svadebního veselí může dovoliti biskup, slavné oddavky však jen papež nebo biskup z plnomoci obdržené od papeže. — Ohlášky mohou se beze všeho konati

v době zapověděné. — Rovněž koncerty nejsou zapověděny, ale **tanec** ano. — Kdo přestupuje toto přikázání církevní, tomu platí hrozba boží: „Obrátím slavnosti vaše v kvílení.“ (Amos 8. 10.)

O IV. přikázání božím.

Ve 4. přikázání božím poroučí Bůh ctíti zástupce boží na zemi, totiž rodiče a duchovní a světskou vrchnost.

O povinnostech k rodičům.

1. Rodičům náleží úcta, poněvadž jsou zástupci Boha a našimi největšími dobrodinci.

Jsme vlastně jen dítkami nebeského otce; proto praví Kristus: „A otce nenazývejte sobě na zemi: nebo jeden jest Otec váš, kterýž jest v nebesích.“ (Mat. 23. 9.) Náš Otec nebeský živí nás a vychovává prostřednictvím našich rodičů. Rodičové tedy zastupují ve výchově svých dětí místo boží. Rodičové jsou tedy **zástupci Boha.** Jakožto zástupcové Tvůrce jeví se i tím, že dali dětem život. Proto musíme rodiče ctíti podobně jako Boha. Jako místodržiteli se prokazuje táž úcta, jako panovníkovi, jelikož jest jeho zástupcem, proto i rodičům náleží podobná úcta, jako Bohu, jelikož jsou jeho zástupci na zemi. Kdo tedy pohrdá rodiči, pohrdá Bohem. Proto zvolal sv. Augustin po svém obrácení: „Poněvadž jsem pohrdal svou matkou, kterou jsi mi dal, pohrdal jsem Tebou, ó Bože.“ — Rodičové jsou našimi **největšími dobrodinci.** „Ó jak mnoho vytrpěla matka tvá k vůli tobě, kolik nocí probděla k vůli tobě, kolikrát si odepřela k vůli tobě pokrmu a nápoje, jakou úzkost měla, když jsi byl v nebezpečenství. Kterak se namáhal a přičiňoval tvůj otec, by tobě zjednal pokrm a oděv! Jest-li že tedy tvoji rodičové pro tebe tolik učinili a vytrpěli, kterak bys mohl jim býti nevděčným!“ (Sv. Ambr.) — I **Syn Boží** ctil svého pěstouna a svou matku. „Cti svou matku, neboť i Syn Boží ctil svou matku. Pravíť se o něm: Byl jim poddán. Když tedy Bůh své úzké služebníky ctil, čím teprve jsi povinen ty svým rodičům?“ (Sv. Ambr.) Náš Pán, Ježíš Kristus, byl poddán svým rodičům; miloval a ctil svou Matku, jejímž Otcem sám byl; miloval a ctil svého pěstouna, jehož sám živil; byltť pamětliv, že ho Matka jeho na klíně chovala a pěstoun na rukou choval. (Sv. Jeron.) Větší se podrobil nejnižšímu, by dal dětem příklad. (Orig.)

2. Čest máme rodičům prokazovati úctou, láskou a poslušností.

Poroučí-li Bůh ctíti rodiče, tedy tím již poroučí i je milovati a jich poslouchati; neboť obojí jest s úctou nerozlučně spojeno. — Lásku jsme povinni míti k rodičům zvláště proto, poněvadž rodičové jsou našimi největšími

dobrodinci. „První povinností křesťanů jest, spláceti rodičům starosti a oběti při vychovávání.“ (Sv. Cyr. Jer.) Úcta a poslušnost náleží rodičům jakožto zástupcům božím. — Povinnost úcty a lásky trvá po celý život, nikoliv však povinnost poslušnosti. To proto, že důvody, které nás pudí k úctě a lásce, nikdy nepřestávají. Přestává však jednou důvod, který nás váže k poslušnosti.

Úcta k rodičům záleží v tom, že si jich netoliko v srdci vážíme jakožto zástupců božích, nýbrž toto vážení si jich i zevně slovem a skutkem ukazujeme.

Úcta musí býti přede vším v **srdci**; zevnější úcta bez vnitřní úcty byla by přetvářkou. Kristus ukázal úctu svou ke své Matce při svatbě v Káně; neboť ačkoliv pravil, že jeho hodina ještě nepřišla, přece vyhověl její prosbě, by ji před hosty nezahanbil. (Sv. Chrys.) Koriolán, jenž se byl na Řím rozhněval, nenechal se pohnouti k odchodu ani senatory, ani římskými kněžími, ani drahocennými dary; když však přišla jeho matka Veturie, poklonil se před ní a pravil: „Matko, ty jsi Řím zachránila, ale syna pozbyla“; odtáhl a byl pak od Volsků zabit kolem r. 491 př. Kr. (Spirago, Příklady str. 86.) I tenkráte musíme si vážiti rodičů, jsou-li **chudobni,** nebo mají-li nějaké nižší postavení. Josef egyptský si vážil svého starého otce; ačkoliv jeho otec byl jen pastýřem, uvedl jej ku králi a představil mu jej. (1. Mojž. 47. 7.) Král Šalomoun povstal s trůnu před svou matkou, která pocházela z nižšího rodu, poklonil se před ní a posadil ji po své pravici. (3. Král. 11. 19.) Papež Benedikt XI. (1303) netrpěl, aby se mu jeho matka, která byla chudou pradlenou, ukázala v drahocenném šatě; poslal ji pryč, a musila se opět obléci ve své prosté šaty; potom teprve ji laskavě přijal. (Spirago, Příklady str. 86.) I kdyby snad rodičové **nežili ctnostně,** náleží jim úcta a to pro jejich postavení, které jakožto zástupcové Boha u svých dětí zaujímají. Byť by i socha Kristova nebo císařova nebyla krásně provedena, přece se k ní nesmíme neuctivě chovati. Chyby rodičů máme zakrývati pláštěm lásky, t. j. mlčky je máme snášeti; máme se chovati jako Sem a Jafet ke svému obnaženému otci. (1. Mojž. 9. 23.) „Slovem a skutkem a ve vší trpělivosti cti svého otce.“ (Sir. 3. 9.)

Láska k rodičům záleží v tom, že rodičům dobra přejeme a dobře jim činíme.

Lásku jsme povinni rodičům již proto, poněvadž jsou našimi bližními (obrazy božími). Než nejsme jim povinni jen obyčejnou lásku k bližnímu, nýbrž obzvláštní lásku. A to proto, poněvadž nás neobyčejně milují (nebo kdo smýšlí tak upřímně s dětmi jako rodičové?) a poněvadž nám prokázali nesčetná dobrodiní. Láska záleží v tom, že někomu dobrého přejeme a dobře mu činíme. **Blahovůli** ukázal na příklad egyptský Josef ku svému starému otci Jakobovi; padl mu kolem krku, objal jej a plakal. (1. Mojž. 46. 29.) Než z pouhé blahovůle měli by rodičové málo. Nemámeť milovati jen slovem a jazykem, nýbrž v pravdě. (1. Jan 3. 18.) Proto jsme povinni rodiče **v nouzi a nemoci podporovati** a zvláště se i **za ně modliti.** Krásný příklad nám dává Vukašovič, dalmatský jinoch a chovanec vojenské akademie ve Vídeňském Novém Městě. Dostal od císařovny Marie Terezie, která tento ústav poctila svou návštěvou, za svou píli 12 dukátů. Ihned je poslal svému chudému otci. Když pak císařovna po nějaké době

opět ústav navštívila, a dověděla se, kterak s penězi naložil, darovala mu 24 dukátů a otci jeho ustanovila roční podporu. Vukašovič se stal později vysokým důstojníkem. (Spirago, Příklady str. 88.) Tomáš Morus, říšský kancléř anglický, byl od krále Jindřicha VIII. pro svou víru popraven. Z bázně před králem nikdo se neodvážil jej pohřbiti. Tu však přišla jeho dcera Markéta a postarala se o pohřbení svého otce. Tyran onen měl takovou úctu před touto dcerou, že jí ničeho zlého neučinil. Lvíčata se dělí o kořist se starými lvy (Plutarch) a čápi zahřívají své staré, nemají-li již ve svém stáří peří; ba i je živí a pomáhají jim při lítání. (Sv. Ambr.) Synu, ujmi se svého otce, sestárne-li. (Sir. 3. 14.) Považ, kterak Ježíš Kristus ještě na kříži pečoval o svou matku a odevzdal ji sv. Janu. (Jan 19. 26.)

Poslušnost k rodičům záleží v tom, že plníme všecky jejich spravedlivé příkazy, dokud stojíme pod jejich mocí.

Dítky, poslouchejte rodičů ve všem! (Kolos. 3. 20.) Jako rodičové jsou povinni děti vychovávati, tak zase děti jsou povinny rodičů poslouchati. „Jako v každém státě musí býti někdo, kdo poroučí a někdo, kdo poslouchá, tak jest i v rodině; jinak si nelze představiti pořádku a štěstí rodinného.“ (Meh.) Jako se vyžaduje, aby staří vynikali mravní dokonalostí, tak zase mladí mají býti poddanými a poslušnými. (Sv. Bern.) Než děti jsou povinny rodičů svých poslouchati **jen ve věcech spravedlivých;** odporují-li totiž příkazy rodičů přikázáním božím, pak platí slova apoštolova: „Více sluší poslouchati Boha než člověka,“ (Sk. 5. 29.) Sv. Hermenegild, syn španělského visigotského krále Leovigilda, byl od svého otce uvězněn ve věži v Seville za to, že přestoupil na katolickou víru. I poslal k němu otec posla a sliboval mu milost, vrátí-li se k víře ariánské. Než světec odpověděl poslovi: „Řekni mému otci že raději se vzdávám jeho lásky, koruny, ba i života, než-li bych zapřel svou víru.“ Na to byl popraven. († 586) Podobně se stalo sv. Barboře, sv. Perpetue, sv. jinochu Vítovi a j. Rodičové, kteří poroučejí něco jiného než Bůh, ruší svou autoritu; oni téměř podetínají větev, na které sedí. Jistý otec poručil svému synu, by ve svátek pracoval na poli. Syn řekl: „Otče, práce ve svátek jest Bohem zakázána.“ Otec se rozhněval a pravil: „Ty jsi přece již veliký; přikázání boží jsou jen pro děti.“ Tu odvětil syn: „Nuže, pak tě také již nemusím poslouchati; neboť dle tebe jest 4. přikázání boží také jen pro děti.“ (Spirago, Příklady 91.) — Ostatně jsou děti povinny svých rodičů poslouchati jen dotud, **pokud jsou pod mocí rodičů.** A také jen potud jsou povinny poslouchati, pokud sahá rozkazovací moc rodičů (Sv. Tom. Aq.), tedy na př. ve věcech týkajících se pořádku domácího, chování, obcování a p. Rodičové však nemají práva, nutiti své děti k jistému stavu nebo povolaní, k němuž děti nemají žádné chuti. Vždyť povolání k jistému stavu pochází od Boha. Mimo to se vztahuje povolání na onu dobu životní, kdy už děti nebudou pod mocí rodičů. O tomto budoucím životě dětí rozhodovati nemají práva rodičové. Proto se nenechal nutiti sv. František z Assisi od svého otce ke stavu kupeckému, sv. Rosa z Limy ke stavu manželskému. Ovšem však mají děti **dbáti rady svých rodičů.** Rodičové jsou starší a také zkušenější a zajisté ve své lásce k dětem jsou nejupřímnějšími a nejlepšími rádci svých vlastních dětí. „Proto nás napomíná Písmo sv.: „Slyš, synu můj, kázeň otce svého.“ (Přísl. 1. 8.) „Synu, bez rady nic nečiň a po účinku nebudeš želeti.“ (Sir. 32. 24.) Při volbě stavu nebo povolání máme se vždy o radu tázati rodičů.

3. Povinnosti jako k rodičům, máme také k zástupcům rodičů, tedy k učitelům, vychovatelům a zaměstnavatelům, konečně vůbec ke starším lidem.

Starých lidí si máme vážiti; stáří samo o sobě jest ctihodné. „Před šedivou hlavou povstaň.“ (3. Mojž. 19. 32.) Staršího člověka máme nechati napřed mluviti. (Sir. 32. 4.) Spartani si velice vážili starých lidí; když kdysi při hrách olympských jistý stařec hledal místa, nikdo nepovstal; když přišel ke Spartanům, všichni povstali, aby se mohl posaditi. (Spirago, Příklady str. 92.) Když pohanský král Alexader Vel. sedě na svém trůnu se ohříval u ohně, viděl vojína zimou se třesoucího; ihned povstal a uvedl jej na svůj trůn, aby se ohřál. (Str. 92.) — Máme dbáti rady starších lidí; neboť od nich se dovídáme moudrosti a rozumných naučení. (Sir. 8. 9.) Kdežto mládež bývá obyčejně nerozvážnou, vyznačuje se stáří rozvahou a rozumem. Roboamovi, nástupci Šalamounovu, radili starci k mírnosti oproti lidu; než on si nechal napovídati od mladíků, s nimiž byl vychován, a mluvil k lidu takto: „Můj otec vás mrskal biči, já však vás budu mrskati biči uzlovatými.“ Hned na to odtrhlo se od něho 10 pokolení. (3. Král. 12.) Bůh sám ustanovil, aby v národě židovském byla zřízena rada ze 70 starších lidí, vysoká rada. (4. Mojž. 4. 29.) U Římanů stál v čele státu senát (= sbor starších); rovněž tak u Lacedamoňanů byli gerontové (= starci). Církev katolická ukazuje svou úctu ke stáří na Zelený čtvrtek umýváním nohou 12 starcům. — Nikým nesmíme pro jeho stáří pohrdati; i mnozí z nás sestarají. (Sir. 8. 9.) Nezbední hoši, kteří se proroku Eliseovi posmívali pro jeho stáří a pokřikovali na něho: „Pojď sem lysý, pojď sem lysý,“ byli od medvědů roztrháni. (4. Král. 4. 21.) Máme míti uznání se slabostmi starého věku. Staršího netrestej, ale napomínej ho jako otce. (1. Tim. 5. 1.)

4. Dětem, které rodiče ctí, slibuje Bůh: dlouhý život, štěstí a požehnání na zemi.

Když dával Bůh přikázání na hoře Sinaj, slíbil jakožto odměnu za zachovávání 4. přikázání božího **dlouhý život.** (2. Mojž. 20. 12.) Sv. Pavel přislibuje i štěstí na zemi. (Efes. 6. 3.) Josef Eg. velmi byl poslušen svého otce; proto jej otec miloval, kdežto bratří ho nenáviděli. Milujeme-li ty, kteří nám dali život, budeme odměněni dlouhým životem. Obdrží-li voják od krále léno, zasluhuje, by mu toto léno bylo ponecháno, dokud králi slouží. Tak se má i s dětmi. Dostávají svůj život od rodičů; pokud tedy rodiče své ctí, zasluhují, by jejich život byl zachován. (Sv. Tom. Aq.) Kdo ctí rodiče, ctí vlastně stáří. Poněvadž pak odměna boží se řídí dle jakosti dobrých skutků, proto Bůh hodným dětem rovněž dává dlouhý věk. Dlouhý věk jest pro nás velikým dobrem; nebo čím déle žijeme, tím více zásluh pro věčnost si můžeme získati. Ve Starém zákoně byl dlouhý věk ještě větší odměnou než v Novém zákoně, poněvadž totiž čím déle kdo byl živ, tím kratší byl jeho pobyt v předpeklí. (V Novém zákoně naproti tomu jest blažená smrt okamžitým přechodem do věčného života.) Ovšem umírají mnohé hodné děti záhy. Než i na nich se plní zaslíbení boží; neboť Bůh jim dává místo časného života život věčný a tedy mnohem více, než-li dává jiným lidem dlouhým životem na zemi. (Sv. Jeron.) Ostatně nevinný život jest již sám o sobě

dlouhým životem. „Šediny jsou život neposkvrněný.“ (Moudr. 4. 9.) Krátký ale cnostný život jest jako drahokam, který sice zaujímá málo prostoru, ale je drahocenným. Bůh proto povolává k sobě mnohé hodné dítě z toho světa, aby zloba lidská nezměnila rozumu jeho. (Moudr. 4. 11.) — I požehnání které rodičové dávají svým hodným dětem, má velikou moc. To vidíme na požehnání, které dal starý Tobiáš svému synu, když odcházel tento do ciziny; dále na požehnání, který vyřkl Noë nad svým synem Semem a Jafetem. (Z pokolení Semova se narodil Vykupitel, potomci Jafetovi jsou Evropané a křesťané.) Cti otce svého, aby došlo na tě požehnání od něho. Požehnání otcovo utvrzuje domy synů. (Sir. 3. 10.) Jako kdo poklady shromažďuje, tak jest ten, kterýž ctí matku svou. (Sir. 3. 5.) Milosrdenství prokázané otci nebude v zapomenutí. (Sir. 3. 15.) Odtud pochází, že hodné děti bývají obyčejně **zámožnými,** docházejí **velikých hodností** nebo aspoň jsou opravdu **spokojenými.** „Jest mnohem více, býti šťastným a blaženým než-li bohatým.“ (Sv. Ambr.) — Kdo své rodiče ctí, má obyčejně řízením božím **později sám zvedené děti,** na nichž se dočkává radosti. (Sir. 3. 6.) Dle spravedlivého soudu božího stává se obyčejně, že ten, jenž svých rodičů ochotně poslouchal, sám pak také, je-li otcem, má děti obzvláště poslušné. (Sv. Petr. Dam.) Požehnání rodičů staví dětem domy.

O hříších proti 4. přikázání božímu.

1. Proti 4. přikázání božímu se prohřešuje, kdo rodiči pohrdá, na ně nevraží, nebo jich neposlouchá.

Rodiči **pohrdá**, kdo na př. se k nim hrubě chová, je pomlouvá, za ně stydí a p.: Chám se posmíval svému otci Noëmovi, když Noë beze své viny se opil a obnažen ležel ve staně. (1. Mojž. 9.) Proto otec vyřkl nad ním a jeho potomky kletbu. (Jeho potomci bydlí v Africe a jsou podnes pohany.) — Na rodiče **nevraží** na př. kdo jich nenávidí, v nouzi jim nepomáhá, je okrádá a p. Synové Jakobovi, kteří svého bratra Josefa prodali, zarmoutili otce a obelhali ho. (1. Mojž. 37.) Absolon pomlouval svého otce ve bráně palácové, obelhal jej, když odcházel z domu a vzbouřil se proti němu. (2. Král. 15.—18.) — **Neposlušnými** svých rodičů byli dva synové velekněze Heliho. (1. Král. 2.)

2. Dětem, které svých rodičů nectí, vyhrožuje Bůh: potupou a hanbou na zemi, nešťastnou smrtí a věčným zavržením.

Jest zajisté velikým provinění, je-li někdo nevděčným ku svým největším dobrodincům, jež má na této zemi; poněvadž pak jest toto provinění tak velikým, proto jest i trest jeho tak velikým. Sv. Augustin vypravuje o dvou synech jisté vdovy v Césarii v Kapadocii, kteří své matce nadávali a ji bili, na to však hned byli napadeni třesením údů a cizími zeměmi bloudili, až konečně na hrobě sv. Štěpána v Hippo, kde byl sv. Augustin biskupem, byli uzdraveni. (O městě božím 22. 8.). Kdo zapomíná na svého otce a matku, na toho zapomene i Bůh a **vydá jej v pohanění.** (Sir. 23. 19.)

Jako na stromě, který nekvetl, nenajdeme plodů, tak i ten, jenž v mládí byl neposlušným, nebude ve stáří požívati žádné cti. (Sv. Cypr.) — Zlé děti obyčejně **umírají bídně.** Vzpomeňme na bídnou smrt dvou synů velekněze Heliho v bitvě (1. Král. 4. 11.); nebo na smrt nezdárného Davidova syna Absolona, jenž vedl bitvu proti svému otci a byv přemožen, na útěku zachytil se za svůj dlouhý vlas ve větvích stromu, načež byl trojím kopím proboden. (2. Král. 18.) — Zlé děti bývají od Boha **na věky zavrženy.** Bude-li Bůh v osudný den tak přísným již k těm, kteří cizím lidem neprokazovali skutků milosrdenství, oč přísnějším bude teprve k těm, kteří neměli lásky ke svým rodičům. (Sv. Bernardín.) Kdo rodičů neposlouchá, hoden jest smrti. (Řím. 1. 30.) Budiž proklat, kdo nectí otce a matky. (5. Mojž. 27. 16.) Kdo by udeřil otce nebo matku, ať umře. (2. Mojž. 21. 15.) Oko, které pohrdá svým otcem, mají krkavci vyklovati a orlové sníst. (Přísl. 30. 14.) Židům bylo přísně poručeno od Boha takto: „Syna zpurného a protivného, jenž by neposlouchal přikázání otce neb mateře, ať lid kamením uhází, by všechen Israel slyše to se bál." (5. Mojž. 21. 18.—21.) Kdo svých rodičů nectí, má obyčejně z dopuštění božího **později sám nezvedené děti,** které s ním špatně nakládají. Zkušenost učí, že ti, kdož svých rodičů neposlouchali, později rovněž mají jen neposlušné děti. (Korn. a Lap.) Čím kdo hřeší, tím bývá trestán. (Moudr. 11. 17.)

2. O povinnostech k vrchnosti.

1. Vrchností jest v lidské společnosti nezbytně třeba a to k vůli lidské slabosti, neboť bez vrchností byl by na světě největší nepořádek.

Ve veškerém tvorstvu shledáváme se s jistou závislostí jedněch bytostí na druhých. Měsíc je odvislý od země, země a jiné planety od slunce; říše nerostů slouží říši rostlinné, tato pak zase říši zvířecí a všecko zase slouží člověku. Ba i mezi zvířaty shledáváme, že jedna jsou podřízena jiným; včely jsou pod vládou královny, ptáci ve vzduchu, divoká zvířata v pralesích, ryby ve vodě mají své vůdce a stojí téměř pod jakýmsi vojenským velením. I na našem těle pozorujeme, že jisté údy panují, jiné pak že jsou podřízeny. Rovněž ve světě duchů nacházíme tuto odvislost tak, jako ve světě tělesném; jsouť andělé vyšších a nižších řádů. Právě tak chtěl Bůh, aby i mezi lidmi byli představení a podřízení. Ba lidstvu **hříchem dědičným** pokaženému, jest vrchnosti nezbytně **třeba**. Bez nejvyšší hlavy vedlo by se lidstvu tak, jako vojsku bez vůdce; lidstvo by se rozpadlo v nevázanou rotu. (Sv. Chrys.) Čím jest břevnoví ve zdi, tím jest vrchnost ve státě; bez břevnoví se sřítí zeď a bez vrchnosti se rozpadává lidská společnost; vždyť by nebylo nikoho, kdo by národy vespolek udržoval. (Sv. Chrys.) Poněvadž lidé po hříchu dědičném začali proti sobě zuřiti jako divá zvěř, takže syn prvního člověka zabil svého bratra, ustanovil Bůh nad lidmi, dívé zvěři podobnými, vládce, by kladli meze zuřivosti, s kterou lidé sebe napadali. (Sv. Remig.) Jsme povinni díky boží moudrosti za to, že jsou vrchnosti; neboť jinak by národové byli zmítáni sem a tam jako vlny mořské. (Sv. Isid. p.) Hromada kamení naházeného ještě není domem, nýbrž lidský duch je

musí spořádati, k sobě upraviti a upevniti. Tak také jest třeba, by množství lidí bylo uvedeno duševní silou do pořádku a vzájemného svazku, má-li z něho býti národ nebo říše. (Eug. Fischer.) Vrchnosti mají také býti do jisté míry obrazem božské moci a prozřetelnosti nad lidstvem. (Leo XIII.)

2. Vrchnosti mají svou moc od Boha.

Mýlí se, kdož míní, že vrchnosti mají svou moc od lidu. Jako pozemský majetek patří vlastně Bohu a člověk jest jen jeho správcem, podobně se má i s mocí. Bůh jest vlastním majetkem veškeré moci a vlády a lidé jsou jen jeho zástupci. Proto vladařové právem si dávají název „z milosti boží". Proto v Písmě sv. se nazývají duchovní a světské mocnosti často „služebníky božími". (Moudr. 6. 5.) nebo „pomazaní Páně" (1. Král. 24. 7; 26. 5.), ba i „bohové" (2. Mojž. 22. 28; 21. 6.), jakož i toho, kdo zastupuje krále, nazýváme místokrálem. Papež se nazývá „služebníkem služebníků božích". — Že i panovník (hlava říše) má svou moc od Boha, plyne již ze slov Kristových k Pilátovi: „Neměl bys žádné moci nade mnou, kdyby nebylo tobě dáno s hůry." (Jan 19. 11.) Jménem božím vládnou králové a zákonodárcové nařizují, co jest spravedlivého. (Sir. 8. 15.) Králové, dána jest vám moc ode Pána a síla od Nejvyššího. (Moudr. 6. 4.) Sv. Pavel praví: „Není vrchnosti leč od Boha a kteréž jsou, od Boha ustanoveny jsou." (Řím. 13. 1.)

3. Bůh ustanovil k řízení lidstva dvojí vrchnost, duchovní a světskou.

Jako máme na nebi dvě světla, slunce a měsíc, která svítí v různých dobách, tak také máme dvojí moc, duchovní a světskou. **Duchovní** jest podobně jako slunce **vznešenější**, poněvadž vede člověka k jeho nebeskému a věčnému cíli, kdežto světská moc se stará jen o pozemské, pomíjející blaho svých poddaných. Jako že jest duše vznešenější než tělo, tak i ona moc, která pečuje o blaho duše, musí býti vznešenější než-li ona, která pečuje jen o blaho těla. „Říše Kristova podobá se slunci, vládne nade dnem duchovního světa; pozemská říše se podobá měsíci, vládne nad nocí časnosti." (Innoc. III.) Král má na starosti věci pozemské, kněz věci nebeské. (Sv. Chrys.) Ačkoliv však každá tato moc má svůj zvláštní cíl, přece se vzájemě doplňují; podobají se oněm dvěma cherubům, kteří svýma křídloma zakrývali archu úmluvy.

Duchovní vrchnosti odevzdal Bůh vedení duší, světské vrchnosti odevzdal udržování pořádku a pokoje.

Tedy jak duchovní tak světská vrchnost má svůj vlastní obor působnosti; každá z nich jest ve svém oboru od druhé **neodvislou.** „Jak církevní, tak státní moc jest jakoby ohraničena kruhem, v němž může svobodně působiti." (Leo XIII.) Církev a stát jsou ve svém vlastním oboru souverenními. Proto ve svých vlastních záležitostech není ani církev státu, ani stát církvi podřízen. (Leo XIII 24./I. 1890.)

Nejvyšší duchovní moc odevzdal Bůh papeži.

To jest patrno z tohoto: 1. Nejvyšší duchovní moc odevzdal Kristus apoštolu Petrovi. (Viz I. díl. str. 162.) 2. Petr zemřel jakožto biskup

římský. (I. str. 163.) 3. Proto přešla veškerá moc Petrova na každého biskupa římského. — Moc papežova se vztahuje dle ustanovení Kristova na **všecky křesťany.** Neboť Kristus Petrovi neřekl: „Pas tyto nebo ony ovce", nýbrž řekl: „Pas ovce mé." Z toho je patrno, že mu svěřil všecky ovce vůbec. Tvrdí-li tedy Řekové nebo jiní, že nejsou svěřeni Petrovi nebo jeho nástupcům, tedy tím nezbytně vyznávají, že nenáležejí mezi ovce Kristovy." (Bonif.) VIII 1302.)

Nejvyšší moc světská spočívá v rozličných státech v rozličných rukou; buď ji má vladař země sám, nebo ji má vladař a poslancové z lidu s ním zároveň, nebo ji má hlava, kterou si lid volí.

Na př. v Rusku a Turecku vládne sám vladař. — Ve většině států však, jako v Německu, Rakousku, Italii zavázali se vládcové pod přísahou, že při svém vladaření budou se spravovati vůlí poslanců z lidu volených. Kde však národ má podíl na vládě, tam má podíl i na zodpovědnosti. — Ve mnohých říších, jako ve Francii, má nejvyšší moc jeden muž, volený od národa za hlavu státu. — Církev uznává každou stávající způsobu vlády, poněvadž při nich není ničeho, co by odporovalo učení katolickému. Již Kristus poroučí dávati císaři, co jest císařovo. (Mat. 22. 21.) A nezapomeňme také, že papež Leo XIII. opět a opět napomínal katolíky francouzské, kteří se zasazují o monarchii, že mají stávající způsob vlády, republiku, uznávati a podporovati. (1892.) Církev jest daleka toho, aby se nějak zvláště zastávala jistého způsobu vlády proti jinému, nebo aby nějak sama zasahovala v to, jakým způsobem by se měly utvářiti občanské nebo státní poměry národů křesťanských. Každou vládní formu a každé zřízení státní uznává za správné, neodporuje-li víře a mravnosti. (Leo XIII. 24. I. 1890.)

5. K papeži a panovníku máme podobné povinnosti jako k Bohu, neboť oba jsou zástupci Boha.

Bohu jsme povinni: klaněti se a býti mu věrnými (1. přik. boží), úctu mu prokazovati (2. přik. boží) a jemu sloužiti (3. přik. boží). Podobné povinnosti máme k zástupcům božím; jsme jim povinni **poslušností** a **věrností, úctou** a **pomocí.** Tyto povinnosti máme konati tím raději, ježto papež a císař má o nás mnoho péče a starostí. Mýlí se, kdo se domnívá, že papež a císař má bezstarostný život. Kdežto cestující na lodi se vesele baví, má kormidelník mnoho starosti a péče; ustavičně musí hleděti jak do dálky, tak na kompas, musí snášeti drsné počasí a mnohdy ani spáti nesmí. Obraťme to na vrchnosti. — Mnozí za dnešních dnů mluví tak, jakoby vrchnosti měly jen samé povinnosti a poddaní jen samá práva.

K papeži máme tyto povinnosti: musíme ho ve věcech duchovních poslouchati, jemu věrnými býti, jeho si vážiti a modlitbou a milodary jej podporovati v jeho obtížném úřadě.

Tyto povinnosti má každý katolík, byť i byl císařem nebo králem. — Papeže musíme v duchovních věcech **poslouchati.** „Všichni pastýřové a

věřící jakéhokoliv obřadu a důstojnosti jsou papeži podřízeni a k upřímné poslušnosti papeže zavázáni." (Sněm Vat. 4. 3.) Čím jest hlava na těle lidském, tím jest papež na těle Kristově (1. Kor. 12. 27.), t. j. v církvi; hlava ovládá všecky údy, papež všecky křesťany. Poněvadž jest náměstkem Kristovým, může o sobě říci: „Na místě Kristově poselství konáme, jakoby Bůh skrze nás napomínal." (2. Kor. 5. 20.) Ve věcech však čistě světských nejsme podřízeni moci papežově, nýbrž moci státní. — Papeži **máme** býti **věrnými.** Papež jest nejvyšší hlavou církve a skálou, na které je vystavěna církev. (Mat. 16. 18.) Kdo se tedy od papeže odtrhne, jako Řekové (1053), odtrhuje se od pravé církve a tím i od Boha. Odštěpenců od papeže (rozkolníků) týkají se slova, která kdysi řekl Bůh k Samuelovi: „Nezavrhli tebe, nýbrž mne, abych nepanoval nad nimi." (1. Král. 8. 7.) Jako jest všem lidem ke spasení nezbytně třeba, by náleželi k pravé církvi, právě tak jest jim třeba, „by se podrobovali římskému nejvyššímu pastýři." (Bonif. VIII. 1302.) — Papeže si máme dále **vážiti.** Vždyť Kristus požaduje, bychom si vážili jeho služebníků; pravil k apoštolům: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá. Kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, který mne poslal." (Luk. 10. 16.) Poněvadž pak papež jest prvním ze všech služebníků Kristových, proto mu náleží nejvyšší úcta. Proto mu dáváme název: „Jeho Svatost". Papeže máme dále **modlitbou** a **milodary** podporovati. Již první křesťané se modlili za uvězněného Petra. (Sk. 12.) Až doposud nejsou papeži beze všeho pronásledování. Čiňme tedy jako první křesťané! „Kdo se nemodlí za svého otce, jest nezdárným synem; a kdo se nemodlí za svatého Otce, jest nezdárným křesťanem!" (bl. Klement Hofb.) Bohumilým jest, modliti se za vrchnosti. (1. Tim. 2. 3.) Papež má na starosti mnoho potřeb církve, jako na př. šíření víry mezi pohany, udržování církevních ústavů, vydržování papežských úřadů, vyslanců a služebníků. Na nezbytné vydání potřebuje papež ročně nejméně 7 mill. franků. Poněvadž pak mu bylo jeho světské panství, církevní stát, odňat, jest odkázán pouze na milodary křesťanů. Almužna pro Sv. Otce se nazývá petrský haléř. Bratrstvo svatého Michala má za účel, podporovati Sv. Otce modlitbou a milodary. Ostatně kdyby každý katol. křesťan dal ročně Sv. Otci jen jeden haléř, obdržel by papež ročně na 6 mill. korun. Než bohužel mnozí katolíci zapomínají na tuto tak důležitou almužnu. — Podobné povinnosti jako k papeži máme i ke svému duchovnímu správci. Zvláště jsou křesťané povinni, starati se o výživu svého duchovního správce. „Pán nařídil těm, kteříž evanděliúm zvěstují, aby z evanděliа živi byli." (1. Kor. 9. 14.) Hoden jest dělník mzdy své. (1. Tim. 5. 18.)

K panovníkovi máme tyto povinnosti: máme býti poslušni všech spravedlivých zákonů, které jeho jménem jsou vydávány, máme mu býti věrni, jeho si vážiti, jej podporovati modlitbou, penězi a daní z krve.

Zákonů státních nemáme **poslouchati** snad jen ze strachu před trestem, nýbrž k vůli Bohu (Řím. 13. 5.); neboť rozkazy světské vrchnosti jsou rozkazy boží. (Řím. 13. 2.) Považme, jak ochotně Maria a Josef poslechli rozkazu Augustova a do Betléma šli, by se dali zapsati. (Luk. 2.) Jen tehdy, nařizuje-li světský zákon něco, co Bůh zakazuje, platí slova sv. apoštolů: »Více sluší poslouchati Boha než člověka." (Sk. 5. 29.) Tři mládenci v peci ohnivé a 7 bratří machabejských poslouchali více Boh

než člověka; tak i sv. Mořic a legie Thebajská u jezera Ženevského. (Meh. IV. 85.) — Panovníkovi máme býti **věrni**, zvláště ve válce. Proto vojáci skládají přísahu na korouhev. Vzorem hrdinské věrnosti k panovníkovi jest Ondřej Hofer, jenž za válek napoleonských statečně hájil Tyrolsko proti nepřátelům. (1809.) Nikdy není dovoleno, vzbouřiti se proti panovníkovi, byť i byl ukrutníkem; nebo kdo se vrchnosti protiví, zřízení božímu se protiví. (Řím. 13. 1.) „Máme poslouchati nejen hodných pánů, nýbrž i zlých.“ (1. Petr. 2. 18.) Zlí vládcové jsou obyčejně trestem božím za hříchy národů. (Sv. Aug.) Kdyby byl panovník ukrutníkem, nezbývá jiného, nežli Boha prositi o pomoc. Pomoc však přijde jen tehdy, přestane-li národ hřešiti. (Sv. Tom. Aq.) — Máme si dále panovníka **vážiti**. „Bojte se Boha a ctěte krále.“ (1. Petr. 2. 17.) Krásný příklad úcty ku králi nám dává David, jenž svého pronásledovatele Saula dvakráte mohl usmrtiti, avšak „pomazanému Páně“ neučinil nejmenšího příkoří. (1. Král. 24.) Panovníkovi dáváme název: „Jeho Veličenstvo“, zpíváme na jeho počest zvláštní hymnu, ctíme jeho sochy a obrazy, vítáme jej slavnostně (zdobením domů prapory, osvětlením a p.), prochází-li naši zemi. — Za panovníka se máme dále **modliti**. Bohu jest velmi milým, modlíme-li se za krále a vrchnosti. (1. Tim. 2. 3.) Modlitba za ně přináší nám samým nejvíce užitku; neboť modlitba tato jest příčinou, že oni dávají taková nařízení, která jsou nám v pravdě užitečná. (1. Tim. 2.) Proto také kněz při každé mši sv. se modlí i za panovníka a v den narozenin a jmenovin císařových se konají slavné služby boží. — Kristus schvaloval placení **daně** slovy: „Dávejte, co jest císařovo, císaři, a co jest božího, Bohu.“ (Mat. 22. 21.) Kristus zaplatil za sebe i za Petra daň z hlavy; poslal za tou příčinou Petra k moři a nařídil mu, aby první rybě, kterou chytne, vzal z úst stříbrný peníz a jím aby zaplatil daň. (Mat. 17. 26.) Jest spravedlivo, aby ten, jenž má výhody z blahobytu a pokoje státem zavedeného, také přispíval na výlohy, které tím státu povstávají. Jako žaludek používá pokrmů, které mu údové těla poskytují k zachování údů, tak i stát vynakládá daně, jež mu poddaní platí, k jejich blahu, jako na př. na stavbu škol, silnic, nemocnic a p., na vydržování vojska, státních služebníků a t. d. Tuto pravdu znázorňuje krásné přirovnání Menenia Agrippy o údech na těle, které nechtěly žaludku podávati žádné potravy, když však seslábly, jednaly moudřeji. (Meh. IV. 90.) Kdo stát o daně šidí, dopouští se hříchu. (Řím. 13. 6.) — **Daní z krve** se rozumí služba vojenská a válečná, kterou jsou povinni panovníkovi konati mužové schopní zbraně. Účelem vojenské služby jest udržování pokoje a ochrana vlasti. Kdo se hrdinsky obětuje pro blaho svých spoluobčanů, zvláště ve válce, má od Boha přislíbenou velikou odplatu. Vzorem pro všecky jest spartánský král Leonidas a 300 Spartanů, kteří u Thermopyl ohromnou přesilu nepřátelských Peršanů zlomili a konečně, když je Efialtes zradil, hrdinskou smrtí zemřeli. (481 př. Kr.) Ve většině státu jsou katoličtí kněží osvobozeni od vojenské služby, jelikož prolévání krve a kněžský stav se spolu nesrovnává. — Podobné povinnosti jako k panovníkovi máme i k jeho zástupcům ve státě. „Poddáni buďte buďto králi, jako nejvyššímu, aneb vladařům, jako od něho poslaným; nebo tak jest vůle boží.“ (1. Petr. 2. 14.)

Mimo to mají občané státu panovníka v jeho vládě podporovati tím, že volí za **poslance** zkušené a křesťansky smýšlející muže.

Panovník, jenž se o vládu rozdělil s národem, potvrzuje jakožto zákon jen to, na čem se **poslanci** z národa uradili a dohodli. Proto nejen poslanci, nýbrž i poddaní, kteří poslance volí, mají **před Bohem velikou zodpovědnost**. Poslanci jsou zodpovědni za zákony, na kterých se usnesli; poddaní pak jsou zodpovědni za muže, které za poslance zvolili. Jistý francouzský biskup klade voličům, kteří volí za poslance muže církvi nepřátelské, do úst tato slova: „Já, katolický volič, svým hlasem jsem zavinil všecko neštěstí, všecka pronásledování církve ve Francii. Zavinil jsem, že dětem se nedostává vyučování náboženského, že se úřadům brání říditi se dle náboženství, že nemocní umírají bez poslední duševní útěchy, že řeholníci jsou vyháněni a pronásledováni, že církev v každém ohledu jest utlačována.“ (Biskup z Annecy.) I ve vykonávání svých občanských práv, k nimž náleží oprávněnost k volbě, jest občan státní vázán vůlí svého Pána a Boha a bude mu jednou před soudnou stolicí boží skládati účty, kterak tohoto práva užíval. (Biskup Schöbel z Litoměřic 30. I. 1891.) — Ve všelikém lidském počínání musejí nám býti voditkem křesťanské pravdy. Nikdo ať neříká, že politika nemá s náboženstvím nic společného. (Biskupové rak. 15. II. 1891.) Ministři, úředníci, senátoři, poslanci, obecní starší budou jednou musiti skládati účet před Bohem z každého slova, které promluvili, z každého hlasu, který dali. Právě tak i každému voličovi bude se zodpovídati před Bohem z volby toho nebo onoho zástupce. (Biskup Louis z Annecy.) — Poddaní mají tedy voliti muže **zkušené**, t. j. takové, kteří znají potřeby svých voličů, potřebnou znalostí zákonů vynikají a umějí promluviti a t. d. Mají voliti muže **křesťanského smýšlení**, poněvadž člověk, který nemá náboženského přesvědčení, nikdy není svědomitým. Poslancové, kteří nejsou věrni Bohu, nebudou věrnými ani svým voličům. „Také proto, poněvadž se parlamenty obírají tak často i nejvnitřnějšími a nejvlastnějšími záležitostmi náboženskými, jest zcela zvláštní povinností katolíků voliti za své zástupce do parlamentu takové muže, kteří i otázky církevní znají a mimo to mají srdce a vřelý zájem pro svou církev.“ (Biskupové rak. 1891.)

Volí-li katolický občan muže církvi nepřátelského nebo je-li vinen tím, že k volbě nešel, že církvi nepřátelský poslanec zvítězil, uvaluje na sebe velikou zodpovědnost.

Katolíka dle jména, jenž se nestará o církev a její přikázání, jenž zřídka nebo vůbec nikdy nechodí na služby boží, jenž ani v čas velikonoční nepřijímá sv. svátostí, jenž odebírá církvi nepřátelské časopisy, nejsa k tomu nikterak vázán svým úředním postavením nebo aspoň jakýmkoliv důvodem oprávněn, — takového muže nesmějí katolíci nikdy a nikdy voliti. Raději se musejí volby zdržeti než-li působiti k tomu, by muž církvi nepřátelský byl volen za jejich zástupce. (Biskup Schöbel Litoměř. I. 30. 1891.) Katolíci mají právo otázati se svého poslance, co míní o vychování dětí, o manželství, o svěcení neděle a svátků a p.; dá-li jim odpověď, která se buď nesrovnává s křesťanskými zásadami, nebo odpověď vyhýbavou, nesmějí ho voliti, poněvadž by na sebe uvalovali těžkou zodpovědnost na věčnosti. (Biskup Schöbel.) — Užití práva voličského jest povinností, může-li se jím mnohému zlu zabrániti nebo je odstraniti, nebo mnohé dobro pro blaho vlastní nebo cizí docíliti. (Bisk. Schöbel.) Nikdo ať neříká: na mém hlase nezáleží; vždyť mnohdy rozhoduje **jediný** hlas,

a byť tomu i tak nebylo, přece má vliv na rozmnožení vlivu a váž-nosti menšiny. Zkušenost také učí, že na jediném nepoužitém hlase se nepřestává, nýbrž že se pak i mnozí jiní volby zdrží a takto protivníkovi dopomáhají k vítězství. (Bisk. Schöbel.) — V době volby mají i ti, kteří nemají práva volebního, pilně a zbožně se modliti, by volby dobře dopadly ku blahu jednotlivců, rodiny, církve a státu. (Bisk. Schöbel.) Proto biskupové mnohdy před důležitými volbami nařizují pobožnosii před vystavenou velebnou svátostí.

6. Kdo se těžce prohřešuje proti duchovním nebo světským vrchnostem, toho čeká mnohdy již na zemi přísný trest, po smrti pak věčné zavržení.

Kore a jeho spoluspiklenci, kteří se za doby Mojžíšovy vzbouřili proti židovskému kněžstvu, byli na odstrašující příklad před očima všeho národa za živa zemí pohlceni. (4. Mojž. 16.) Jak bídně skončil Absolon, jenž se vzbouřil proti svému otci a králi! (2. Král. 18.) Semeiovi, jenž se kdysi u potoka Cedrona hrubě choval ke králi Davidovi, zakázal král Šalomoun pod trestem smrti překročiti potok Cedron; neposlechl a byl popraven. (3. Král. 2. 46.) Světské zákony trestají podnes urážku Veličenstva dlouhým vězením. — Kdo se vrchnosti protiví, protiví se Bohu a uvaluje na sebe věčné zavržení. (Řím. 13. 2.)

3. O povinnostech vrchnosti.

1. Křesťan se nemá vtírati do vrchnostenských úřadů, k nimž není způsobilým. (Sir. 7. 6.)

Každý si má vziti příklad z Mojžíše. Nevnucoval se za vůdce lidu israelského, nýbrž vzal na sebe tento úkol teprve tehdy, až jej Bůh k němu povolal; ba ani tu nechtěl svoliti, poněvadž se pokládal za slabého; i později mu býval jeho úřad mnohdy obtížným a chtěl jej Hospodinu vrátiti. Papež sv. Řehoř Vel. utekl docela do lesů, když jej chtěli zvoliti za papeže (590.) Největší světcové jako sv. Ambrož, sv. Augustin se zdráhali vziti na sebe úřad biskupský. Všichni tito mužové přece nade vši pochybnost byli **způsobilými** k těmto úřadům. „Proto jest velikou odvážlivostí, úzkostlivě vyhledávati vrchnostenského postavení, nemá-li k nim člověk potřebných sil a schopností a není-li od Boha povolán.“ (Bonav.) Kdo se pachtí po hodnostech, k nimž je neschopen, podobá se člověku, jenž bere do rukou kormidlo, kterého nikdy v rukou neměl. (Sv. Vinc. Ferr.); nebo se podobá tomu, jenž vzal na sebe břímě, jehož nemůže unésti. (Sv. Ambr.) Takoví lidé také potom obyčejně neplnívají povinností svého stavu; podobají se svícnu vysoko postavenému, ale nerozžatému. Spasitel je přirovnával k zlodějům, kteří se dobývají do ovčince. (Jan 10.) — Kdo však jest způsobilým k jistému úřadu a ví, že by v něm mohl mnoho dobrého vykonati, může po něm dychtiti. Je tedy zcela v pořádku, uchází-li se o mandát v říšské radě katolík plný přesvědčení a obratný řečník. Rovněž po kněžském úřadě smí člověk toužiti. (1. Tim. 3. 1.)

2. Koho Bůh povolal k některému vyššímu úřadu, nemá si na tom zakládati, nýbrž raději pomýšleti na svou zodpovědnost.

Nečinil-li člověk ničeho, by dosáhl vyššího postavení, může býti jist, že ho **povolal** Bůh. Povolání boží lze poznati také na nezvratné vůli lidu nebo představeného. Když lid hledal a také nalezl sv. Řeh. Vel. v lese, již se sv. Řehoř nezdráhal dosednouti na stolec papežský; poznal v tom vůli boží. Rovněž sv. Alfons přijal stolec biskupský ve Sv. Agatě (u Neapole), když jej k tomu papež Klement XIII. přísně vyzval. (1762.) Poroučí-li pán, aby služebník postoupil výše, nemá služebník pánu odporovati. (Sv Aug.) Třeba se zdá na oko, že lidé udělují čestná postavení, přece v podstatě jest to sám Bůh, jenž hřivny rozdává. (Mat. 25. 15.) Jako zahradník rozvádí vodu ze své studně kam chce a mnohdy i k nepatrnému stromku, tak i Bůh obrací přízeň králů a knížat na ty, jež si vyvolil pro čestná a důležitá místa. „Jako rozdělení vod, tak jest srdce královo v ruce Hospodinově: kamžkoli bude chtíti, nakloní je.“ (Přísl. 21. 1.) — Pošetilým by byl, kdo by si na vysokém úřadě něco zakládal. Vždyť vysoký úřad sám o sobě nečiní člověka **před Bohem lepším.** Jen cnost dodává člověku pravé důstojnosti a velikosti. „Pozemská hodnost trvá jen krátký čas; podobá se kouři nebo snu, který rychle vzniká, ale právě tak rychle zaniká.“ (Sv. Tom. Aq.) Cnost však přináší věčnou slávu. Mnozí z těch, kteří zde byli prvními, budou jednou posledními a naopak. (Mat. 19. 30.) Herodes byl králem, Maria a Josef jen prostými lidmi; onen byl špatným člověkem, tito však cnostnými a miláčky božími. Maria a Josef požívají nyní vysokého důstojenství v nebi, čeho však Herodes? Obrať to na jiné lidi! Práchnivé dřevo svítí v noci, ve dne však jest zpukřelé; tak i mnozí, kteří v noci tohoto života ukazují se v samé slávě, budou státi jako zpukřelí a špatní v den soudný, kdy Bůh všecko skryté vyjeví a smýšlení lidská ukáže. (Sv. Bonav.) — **Přísně budou souzeni,** kdož jiným poroučejí. (Moudr. 6. 6.) Čím vyšší postavení, tím větší zodpovědnost. Tato pravda měla by vysoce postavené lidi tohoto světa naučiti pokoře, svědomitosti a povážlivosti. (Galura.) Právem se říká zlaté okovy. Bůh žádá od těch, kteří jsou povýšeni k vysokému úřadu, by na svou hodnost pohlíželi tak, jako by jí ani neměli, t. j. by na ni pohlíželi jako na věc, která jim byla na hodinu nebo na den svěřena a aby každou chvíli byli hotovi, jí se sebe složiti. (Sv. Gertruda.)

3. Kdo zastává vysoký úřad, má dle sil svých napomáhati ku blahu svých poddaných, má s nimi nakládati nestranně, spravedlivě a mírně.

Poněvadž vrchnosti představují boží moc, proto ve všem mají míti za vzor Boha. (Leo XIII.); a to i proto, že zastupují Boha. Splnomocní-li císař někoho k nějakému úkolu, musí tento splnomocněnec mluviti a jednati tak, jak mu císař nařídil; nečiní-li toho a jedná-li podle své hlavy, jest trestán. Tak se má i s vrchnostmi. (Galura.) — Představení mají býti přede vším laskavými a mají pečovati **o blaho svých poddaných.** Vždyť na to jsou představenými. Jsou lidé, kteří myslí, že národové jsou na světě jen k tomu, by sloužili vrchnostem. Právě na opak: velcí tohoto světa jsou tu ku blahu národů. Vrchnost jest božím služebníkem k dobru

lidí. (Řím. 13. 4.) Také nesmějí vrchnosti pečovati jen o prospěch jednotlivce nebo jen některých lidí; jsouť ustanoveny ku blahu všech. (Leo XIII.) Představení mají docela velkomyslně i svůj vlastní prospěch obětovati pro blaho svých poddaných. Kristus sám jakožto dobrý pastýř dal život svůj za ovce své. (Jan 10. 11.) Jest-li že již pastýř tolik práce si dá a tolik nebezpečí podstupuje k vůli ovcím, které jsou určeny na zabití, oč více má se konati k vůli nesmrtelným duším, které jsou určeny pro život věčný, pro něž se Kristus sám obětoval a za něž jednou budeme museti skládati účet. (Sv. Chrys.) — Představení mají dále býti **nestrannými** a proto ke všem bez rozdílu, tedy i k chudým laskavě se chovati. Ať považí, že také Bůh nehledí na osobu lidskou. (Řím. 2. 11.; 2 Paral. 19. 7.); Bůh malého i velkého učinil a jednostejně pečuje o všecky. (Moudr. 6. 8.) Bůh sám sebe nazývá často spomocníkem chudých a nouzi trpících. (Žalm 45. 2.) Blízko jest Hospodin těm, kteří souženého srdce jsou. (Ž. 33. 19.) Čím méně útěchy kdo nachází u lidí, tím více si ho všímá milosrdnost boží. (Sv. Gertr.) A proto i vrchnosti mají býti laskavými zvláště k chudým a nízkým. (Is. 1. 17.) Bohužel však mnohdy ti, kteří mají moc ve svých rukou, jsou nelaskavými ke svým poddaným. Představení se mnohdy domnívají, že mají oproti svým poddaným tolik práva jako moci. (Sv. Řeh. Vel.) Chraň se, bys dal někomu pocítiti, jak těžkou jest tvá nadvláda, leda by se jednalo o věc dobrou! (Galura.) Pyšní lidé myslí, že by se zahodili, kdyby s bližním jednali jako se svým bratrem. Než člověk se ničím nezahazuje, leda hříchem a pýchou. (Galura.) — Představení nemají býti **nespravedlivými**; nesmějí se nechati zvláště dary uplácet (2. Mojž. 23. 8.), nebo nádherou bohatých a mocných lidí se nechati zaslepiti a k nespravedlivosti strhnouti. (3. Mojž. 10. 15.) Tak bohužel učinil Pilát; z bázně před Židy, kteří mu vyhrožovali, že jej obžalují u císaře, odsoudil zcela nevinného Krista na smrt. Čeho se Pilát tak velice obával, to se mu za trest skutečně stalo; byl od Židů u císaře obžalován a od císaře vypovězen do Francie. Bůh hrozí kletbou nespravedlivým soudcům. (5. Mojž. 27. 19.) Kancléř Tomáš Morus říkával: „Kdyby můj otec, kterého tak vroucně miluji, přišel ke mně se žalobou, a kdyby na druhé straně stál ďábel, kterého přece nade všecko nenávidím, a kdyby ďábel měl pravdu, dal bych mu i já za pravdu.“ Proto také nemají představení nikoho odsouditi, dokud ho nevyslechli. Když králi Alexandrovi Vel. na někoho žalovali, zacpal si po každé jedno ucho a říkával: „Jen jedno ucho mám pro žalobníka, druhé zase mám otevřeno pro obhajování se obžalovaného.“ Ani Bůh všemohoucí neodsoudil Adama dříve, dokud ho nevyslechl a neusvědčil. — Na dobrém představeném se žádá, aby byl přísným na sebe a **mírným** ku svým poddaným. (Sv. Chrys.) Kristus řekl fariseům hrozné „běda“, poněvadž přílišnou přísností stěžovali lidem cestu k nebi. (Mat. 23. 13.)

4. Kdo zastává místo představeného, má také dávati dobrý příklad.

Ze dvou příčin mají představení dávati **dobrý příklad.** Jednak na představené se každý ohlíží. Oni jsou jako město ležící na hoře, takže nemůže se skrýti. (Mat. 5. 14.) Dle představených se řídí ostatní lidé; jací jsou představení, tací jsou podřízení. Jaký pán, taký sluha. Vedou-li tedy představení život hříšný, budou míti jednou těžké odpovídání. Jednak mohou představení více dobrého způsobiti svým příkladem, než-li svým slovem.

Vždyť slova, kterými mluví život člověka, vnikají hlouběji do srdce. (Sv. Řeh. Vel.) Zde platí přísloví: „Slovo pohne, příklad nahne.“ — Představení se mají také **modliti za své podřízené**; mají se podobati onomu šlechetnému vinaři, jenž prosil pána vinice, by ještě nedal vykopati a spáliti neúrodného stromu fíkového, ale ještě jednou dal pohnojiti a pak ještě rok počkal, zda-li by nenesl ovoce. (Sv. Řeh. Nz.) — Duchovní správcové jsou přímo povinni modliti se za své farníky; každou neděli a svátek obětují mši sv. za živé a zemřelé farníky.

O V. přikázání božím.

V 5. přikázání nám zapovídá Bůh, zničiti život vlastní nebo bližního, jakož i krutě nakládati se zvířaty.

1. O ceně života.

Při udělování svátosti vykonávají se na těle našem velmi významné obřady. Tím nám chce církev vštípiti velikou úctu před naším vlastním tělem a dáti nám na srozuměnou, že naše tělo má velikou důstojnost a velikou cenu.

Život tělesný jest veliké dobro, poněvadž tělo je příbytkem a nástrojem duše; také proto, že život pozemský jest dobou setby pro věčnost.

Zdraví má větší cenu, nežli nesmírné bohatství. (Sir. 30. 16.) Tělo naše jest Bohem samým stvořený **příbytek** naší duše; na tomto příbytku mnohdy závisí i stav duše. Čím jest obyvatel v domě, tím jest duše v těle. V nezdravém příbytku onemocní, kdo tam bydlí; podobně se daří duši v nezdravém těle. S člověkem se má jako s vejcem; poruší-li se skořápka vejce, trpí tím i mládě, které je v skořápce; trpí-li tělo, které rovněž je schránkou ducha, trpí i onen vznešený obyvatel, jenž v oné schránce jest, totiž duch. (Meh.) Proto již Římané říkali: „Ve zdravém těle, zdravý duch.“ Naše tělo není tedy naším majetkem, nýbrž **majetkem božím.** (1. Kor. 6. 13.) Naše tělo náleží Bohu nejen proto, že je Bůh stvořil, nýbrž i proto, že je Kristus za drahou cenu vykoupil. (1. Kor. 6. 19.) Cizího majetku však musíme šetřiti. Kdo bydlí v cizím domě, nemá práva dům poškoditi nebo zbořiti; tak ani my nesmíme poškoditi nebo zničiti těla svého, které jest Bohem samým stvořeným příbytkem naší duše. — „Se svým tělem musíme zacházeti tak, jako s cizím majetkem.“ (Sv. Bern.) Nesmíme činiti se svým tělem, co bychom chtěli my, nýbrž co chce Bůh. (Galura.) — Tělo naše jest dále Bohem nám svěřeným **nástrojem** naší duše, jímž si můžeme zjednávati zásluhy pro nebe. Jako lze zneužiti každého nástroje, tak lze zneužiti i těla. Proto sv. Pavel napomíná křesťany, by údů svých nepropůjčovali za nástroj nepravosti. (Řím. 6. 13.) Bůh bude jednou na nás žádati účet, ze všech hřiven nám svěřených (Mat. 25. 19.), tedy i z toho, jak jsme

užívali svého těla. „Budeme jednou skládati účet Bohu z toho, jak jsme nakládali se svým tělem, které jest obydlím duše a nástrojem ke konání svých povinností.“ (Far. Kneipp.) — Život náš jest **dobou setby**. Kdo déle žije, může vykonati více dobrých skutků; může si tedy nashromážditi více pokladů, jichž ani rez, ani mol nekazí, ani zloději nevykopávají a nekradou. (Mat. 6. 20.) Podobá se tomu, kdo déle smí zůstati v klenotnici a tedy více pokladů s sebou vzíti. Dlouhý život jest tedy darem božím; to jest patrno ze 4. přikázání božího.

2. O povinnostech k našemu vlastnímu životu.

1. Máme tedy pečovati o zachování svého tělesného života, zvláště čistotou, střídmosti, pořádkem, pracovitostí a užíváním léků v nemoci.

Šatů setříme, bychom je dlouho uchovali; tím více máme šetřiti těla, které jest oděvem duše. Již orel chrání své vejce velmi pečlivě, ne k vůli skořápce, ale k vůli mláděti, které skořápka ukrývá; tak i člověk má brániti své tělo, které jest schránkou duše. Dbejme tedy hlavně **čistoty** v prádle a oděvu, v příbytku a loži. Dbejme i toho, by v našem příbytku a ložnici byl čerstvý vzduch (neopomeňme denně aspoň chvíli řádně větrati). Čistota půl zdraví.. — Zachovávej dále **míru** v jídle a pití. Střídmost uchovává této zdravým a prodlužuje život. Daniel a 3 mládenci židovští na dvoře Nabuchodonosorově již po 10 dnech střídmého života vyhlíželi zdravějšími než všichni ostatní jinoši. (Dan. 1.) (Viz o užitku postu na str. 91.) Mnozí mužové měli slabé tělo a střídmostí je sesíli-li tak, že mohli osvědčovati úžasnou činnost; tak na př. papež Řehoř Vel., sv. Basil Vel. Sv. Pavel ve svých listech často mluví o mdlobě svého těla. — Zachovávejme dále **pořádek** v jídle (dietu), ve spaní a vstávání, při práci atd. „Zachovávej pořádek a pořádek zachová tebe.“ (Sv. Aug.) Nikdy nebuďme **bez práce**. Práce slouží k dobytí denní výživy a mimo to velmi přispívá k zachování zdraví. Práce totiž přivádí krev do oběhu a tím velice podporuje trávení; proto také nejlépe nám chutná po práci. Jako voda zasmrádne, nepohybuje-li se, tak i krev lenochova se kazí a lenoch churaví. (Galura.) Než práce nesmí přepínati našich sil. „Zalévá-li se rostlina mírně, roste; je-li však vodou zaplavena, hyne. Tak i síla tělesná roste mírnou prací, přílišnou prací však se ničí.“ (Plutarch.) Proto lidé, kteří bez potřeby i v neděli těžce pracují, hřeší netoliko proti 3. přikázání božímu, nýbrž i proti 5. přikázání božímu. — Konečně jsme povinni, **v nemoci užívati léků**. Hřeší, kdo jest těžce nemocen a přece nechce se ani s lékařem poraditi, ani léků užívati. „Cti lékaře pro potřebu; neboť i jej stvořil Nejvyšší.“ (Sir. 38. 1.) Nejvyšší stvořil léky ze země, a muž opatrný nezoškliví jich sobě. (Sir. 38. 4.) Jen tehdy, vyžaduje-li nemoc nesmírného nákladu, nebo (jako při operacích) kdyby měla za následek nesmírná muka, není člověk povinen prostředků léčebných užívati.

Než přece nemáme o zachování zdraví a života tak pečovati, bychom k vůli této péči zapomínali svého věčného spasení.

Časné statky, a tedy i život a zdraví tělesné, nemají samy o sobě ceny a nesmíme po nich toužiti, nýbrž jen potud, pokud napomáhají k životu věčnému. „Miluj tedy tělo své tak, aby se nezdálo, že máš jen tělo; musíme milovati své tělo, ale ještě více svou duši.“ (Sv. Bern.) Duch boží nezůstane ve člověku, který jest jen tělo (1. Mojž. 6. 3.). t. j., který smýšlí tělesně. „Smýšlení tělesné (dle těla) jest příčinou smrti, jest nepřátelstvím proti Bohu. (Řím. 8. 6.) Čím více se tělo pěstuje a zdobí, tím více se zanedbává a poškozuje duše. (Sv. Aug.) Proto nás napomíná Kristus, abychom nepečovali přílišně o potravu a oděv. Otec nebeský ví, že toho potřebujeme; živí-li ptactvo nebeské a odívá-li kvítí polní, ačko-li nepracují, oč více se postará o člověka. (Mat. 6. 25.)

2. Máme dále chrániti se všeho, co naše zdraví a život ničí. Proto hřeší, kdo se lehkovážně vydává v nebezpečí života, kdo si škodí na zdraví a kdo si bere život.

1. **V nebezpečí života** vydávají se obyčejně lehkovážně lidé, kteří provádějí nebezpečné kousky, nebo kteří jsou neopatrni.

Provazolezci, krasojezdci, krotitelé zvířat a p. žijí v těžkém hříchu (neučiní-li všemožná opatření, by předešli nebezpečí); taková povolání jsou tedy mravně zavržitelna a nedovolena. Takoví lidé obyčejně také žijí lehce, a mnohý z nich také již svou odvážlivost zaplatil životem. Totéž platí o lidech, kteří jsou velmi odvážliví a troufalí při skoku, tělocviku, lezení, plování; kolik **odvážlivých turistů** a **vzduchoplavců** a p. již přišlo o život! Vzpomeňme při tom i na zápasy s býky ve Španělsku, kterézto zápasy jsou ve Španělích národní zábavou, vlastně národním hříchem. Sta lidí již tam bylo nabodáno na rohy býčí a bídně zhynuli! — Rovněž hřeší ti, kdož jsou **neopatrni**. Jak často byli lidé přejeti vlakem železničním proto, že chtěli ještě přejíti přes koleje, když už se vlak blížil. Lidé, kteří si v čas bouře stoupají pod stromy nebo k oknům nebo utíkají, byli mnohdy bleskem zabiti. V čas nakažlivé nemoci máme učiniti všechna potřebná opatření. (Jen kněží, lékaři, ošetřovatelé a p. musejí jíti k nemocnému a mohou tedy důvěřovati v ochranu boží.) V nebezpečí života se vydávají: lidé, kteří si hrají se střelnou zbraní; kteří seskakují z jedoucího vlaku nebo do něho vskakují; kteří pracují na střechách nebo věžích nebo ve vysokých poschodích okna čistí a neuváží se; kdo se dotýká holou rukou drátů elektrického vedení. Nerozumní lidé již často si uhnali smrt tak zvaným jídlem o sázku. Buďme tedy vždy opatrnými a rozvážnými a nikdy nevydávejme lehkovážně svého života v nebezpečí!

2. Lidé si **škodívají na zdraví** přílišnými zábavami, marnivým oděvem a častým požíváním zdraví nebezpečných potravin.

Přílišné **zábavy** jsou na př.: hra nebo tanec po celou noc, silné kouření, přílišné pití. — Nestřídmost zabila již mnoho lidí. (Sir. 37. 34.) — **Marnivý oděv** jest na př. šněrovačka, gumové pásy u děvčat; neroz-

umné šněrování těla u dívek a paní brání vývoji koše prsního, má v zápětí tlak na vnitřní ústroje tělesné, jako na játra, žaludek, střeva a porušuje činnosť těchto ústrojů. (Far. Kneipp, Dr. Virchow.) Šněrování mělo za následek u mnohých lidí náhlou smrt. Novomódní obuv, která chce přetvořiti nohu v jakýsi špičatý nástroj, má za následek kuří oka a náchylnost k reumatismu. (Dr. Virchow.) Tak často přinesly noviny zprávu, že mnozí marniví lidé, zvláště dámy, zavinily si sražení krve a zápal nohou tím, že nosili co možná nejmenší obuv, takže pak jen odnětím nohy ušly smrti. Za pýchu musí člověk trpěti! — Zdraví škodlivé potraviny jsou hlavně **lihoviny a káva,** požívá-li se jich přílišně; neobsahujíť žádných výživných látek, ale za to obsahují jedovaté látky. Káva vychází ze žaludku, jakmile je na polovic ztrávená, a odvádí s sebou ostatní výživné látky; jediný její účinek jest, že člověka občerstvuje a dráždí. Kdo jí hojně požívá, pozbude znenáhla všech tělesných sil a chřadne. Dítě, které je navyklo na kávu, jest již skoro ztraceno; stane se s ním jako s domem, který se staví ze špatného staviva a proto se hroutí dříve, než byl vystavěn. Káva, která v posledních letech u nás zdomácněla, jest hlavní příčinou nervosity nynějšího pokolení. (Kneipp.) Čím jest u nás alkohol a tabák, tím jest u mnohých národů asijských opium, jako na př. v Indii a Číně. Kouřením opia tito lidé vysilují své tělo a činí je náchylným ke všem nemocem, ochromují své duševní schopnosti a vzbuzují v sobě všeliké zlé žádosti. Již abnormální tvář těchto lidí ukazuje, jak hluboko poklesli.

3. **Život si berou** obyčejně lidé bez víry, nacházejí-li se ve velké bídě nebo v těžkých hříších a zoufají nad milosrdenstvím božím; mnohdy i lidé, kteří se nacházejí v nepříčetném stavu.

Ve veliké tísni nacházel se král Saul, když byl poraněn a nepřátely obklíčen; proto se proklál vlastním mečem. (1. Král. 31.) Ve veliké tísni se nacházel žalářník ve Filippi, když viděl otevřeny dvéře vězení, ve kterém byl sv. Pavel; chtěl se proto mečem probodnouti. (Sk. 16. 27.) Jidáš si zoufal pro svůj těžký hřích a oběsil se. (Mat. 27. 5.) Jak často čteme v novinách, že si lidé vzali život, poněvadž všecky své peníze prohráli (vzpomeňme na ďábelskou hernu v Monaku), nebo že nedošli ukojení své hříšné lásky, nebo že za jejich zločiny bylo se jim obávati soudního vyšetřování a vězení. Ba za dnešních dnů se stále množí případy, že lidé z příčin zcela malicherných si berou život. Ovšem také se stává, že si lidé berou život v pomatenosti nebo v hrozných chorobách nervových, nevědouce ani, co činí. Proto nikdy nerozvážně neodsuzujme a nezavrhujme sebevraha! Hlavní příčinou sebevražd ve většině případů jest **nedostatek náboženství,** nedostatek přesvědčení, že po smrti jest jiný život, že Bůh v nouzi pomáhá a že kajícímu hříšníkovi rád odpouští. A proto zkušenost učí, že tou měrou, kterou ubývá nábožnosti, přibývá samovražd. — Již předkové považovali samovraha za hodna zavržení a za bezectného; proto mu uřezávali ruku, kterou se násilně usmrtil, a pochovávali ji jinde než tělo. (Sv. Isid.) **Církev odepírá** samovrahům **církevní pohřeb,** leda by samovrah v tom okamžiku, kdy onen čin spáchal, byl býval v nepříčetném stavu; než ani tu se mu nepovoluje pohřeb slavný. Odepření pohřbu není ještě ortelem věčného zavržení samovrahova, nýbrž výrazem ohavnosti onoho

hříchu a odstrašujícím prostředkem pro jiné. — Člověk není majitelem = pánem života, nýbrž jen jeho správcem. Pánem našeho života jest Bůh, a Bůh odvolává z tohoto světa každého, kdy On chce. (5. Mojž. 32. 39.) — **Samovrah tedy zasahuje drze do práva Božího.** Ukazuje také oproti Bohu velikou nevážnost, neboť mu takřka hází zpět největší dar, totiž život. Sebevrah se dopouští nespravedlnosti proti své vlastní rodině, kterou vrhá v hanbu a bídu. Dopouští se neslýchané ukrutnosti proti sobě samému a dává veliké pohoršení svým bližním. „Zločin sebevraždy jest větší než vražda, poněvadž sebevrah uniká pomstě lidského zákona.“ (Lakt.) Sebevražda není tedy žádným hrdinstvím, nýbrž jako útěk z bitvy **znamením zbabělosti;** hrdinstvím jest jen statečné snášení svízelů tohoto života. Sebevraždou také člověk nedochází touženého štěstí a také se nezbavuje utrpení, nýbrž **právě upadá teprve do opravdového soužení.** Kterak to? — Bezbožný tisk za našich dnů mnohdy omlouvá zločince, jenž si vzal život, slovy: „Smířil smrtí svůj přestupek.“ Taková řeč svědčí o veliké bezbožnosti. Sebevraždou není docela nic smířeno a napraveno, ba naopak k dřívějším zločinům ještě nový zločin spáchán.

4. Naproti tomu však jest **dovoleno,** ba na nejvýš záslužným, obětovati zdraví nebo život tělesný, chce-li tím člověk **dojíti života věčného,** nebo **zachrániti bližního** v duchovní nebo tělesné smrti.

Proto všichni **sv. mučeníci** raději obětovali svůj tělesný život, než-li by byli zhřešili. Tím dosáhli ihned života věčného; neboť Spasitel praví: „Kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej.“ (Mat. 10. 39.) Vzpomeňme na Eleazara, na 7 bratří machabejských, na sv. Vavřince! **Missionáři** v pohanských zemích jsou v ustavičném nebezpečí života a skoro všichni následkem přílišné námahy připravují se o své zdraví (Sv. František Xav., apoštol Indů, následkem přílišného mluvení a křtění býval mnohdy večer tak unaven, že nemohl ani ruky pozvednouti, ani promluviti); a přece nehřeší, ba zjednávají si tím velikých zásluh. Totéž platí o kněžích, lékařích, ošetřovatelích nemocných, kteří musejí choditi k nakažlivě nemocným a je ošetřovati. Sv. Alois a sv. Karel Borr. ošetřovali morem nemocné a uhnali si tím smrt. — Rovněž je dovoleno, vydati se v nebezpečí života, bychom **zachránili** někoho **z nebezpečí smrti,** na př. tonoucího, v hořícím domě se nacházejícího a p. Jest dovoleno, ve válce obětovati svůj život k vůli záchraně svých spoluobčanů. Kristus sám nám dává příklad tím, že na kříži skonal, by lidstvo zachránil. „Duše lidská má tak velikou cenu, že k vůli její záchraně má člověk nasaditi nejen pozemské statky, nýbrž i život.“ (Sv. Vinc. Paul.) Samo se rozumí, že v tomto případě rozhoduje jen onen šlechetný čin, nikoliv smrt sama o sobě; bez tohoto šlechetného úmyslu byla by smrt takováto samo o sobě hříchem.

3. O povinnostech vhledem k životu bližního.

Máme se varovati také všeho, co by životu nebo zdraví bližního mohlo škoditi.

1. Proto hřeší, kdo svého bližního nenávidí, jemu na zdraví škodí, jej na souboj vyzývá nebo vyzvání na souboj přijímá; konečně, kdo jej nespravedlivě a úmyslně usmrcuje.

1. Kdo svého bližního **nenávidí**, ten jej usmrcuje již svou vůlí; proto také nenávist vede často ke vraždě.

Kdo nenávidí, pomýšlí na vraždu; to vidíme na Esauovi; chtěl svého bratra Jakoba usmrtiti. (1. Mojž. 27. 41.) Rovněž to vidíme na králi Saulovi, který několikráte se pokusil Davida usmrtiti. (1. Král. 24.) To vidíme na bratřích Josefových; byli by jistě Josefa usmrtili, kdyby jim toho Ruben nebyl vymluvil. (Mojž. 37.) Není rozdílu mezi tím, kdo vraždí, a mezi tím, kdo nenávidí. (Salvian.) U Boha totiž platí vůle za skutek. Proto praví sv. Jan: „Každý, **kdo nenávidí bratra svého, vražedník jest.**“ (1. Jan. 3. 15.) Kristus praví, že každý, kdo se hněvá na bratra svého, před Bohem zasluhuje takového trestu, jako vražedník. (Mat. 5. 21.) nenávist jest vždy hříchem smrtelným, ať přejeme bližnímu velkého nebo malého zla. — (Lehmkuhl.) Neboť kdo nenávidí, ten nepřestává na malém zlu. — Ovšem není to nenávistí, zavrhuje-li někdo toliko špatné vlastnosti nebo činy některého člověka; neboť byť bychom zavrhovali špatné činy, můžeme přece ještě vždy milovati osobu bližního.

2. Lidé **škodí** jiným **na zdraví**: hádkou a rvačkou, falšováním potravin, nebezpečnými žerty a zaviněnou neopatrností.

Hádkou rozčilujeme bližního a připravujeme jej o vnitřní klid a spokojenost, rušíme tedy jeho zdraví. Hádka bývá příčinou krveprolití. (Sir. 28. 13.) — **Rvačky** mají obyčejně v zápětí poranění, a i soud je trestá vězením. — **Falšování** potravin děje se zhusta za našich dnů; potraviny, jako mouka, máslo, mléko, kvasnice, koření, cichorie, víno, pivo, med a p. často se míchají s látkami nebezpečnými, nebo se prodávají pouhé napodobeniny (umělé potraviny) místo pravých. Komisse, jejichž úkolem jest zkoumati potraviny, nalezly, že třetina všech potravin byla falšována. Jelikož takovéto potraviny člověka nevyživují, ba téměř zpravidla jeho zdraví škodí, tedy falšovatelé potravin nejsou vlastně jiným, než vrahy. Proto ve mnohých státech se padělatelé potravin velmi přísně trestají. Ve středověku bývali často i se svými padělanými potravinami spáleni nebo za živa pohřbeni. Podobně se jim dělo ve starověku. Římský císař Alexandr Severus dal takového jednoho podvodníka ukřižovati a pod křížem zapáliti oheň. — Nebezpečné **žerty,** které mnohdy končí smrtí, jsou: nastavování nohy, odstavení židle při sedání a p. Zaviněnou **neopatrností,** která již často měla v zápětí neštěstí, ba i smrt, jest: velmi rychlá, neopatrná jízda vozem nebo bicyklem na ulicích, neopatrné střílení na honě a p. Matky nechávají často doma děti bez dozoru; pokrývá se střecha a nedá se dole výstražné znamení; nechává se před domem přes noc vůz a nedá se k němu světlo a p. — Také lékaři se prohřešují proti životu bližního, jest-li že svým ledabylým písmem zaviní, že lékárník pak namíchá škodivlý lék.

3. **Soubojníci** (duellanti) nejsou jiným než vrahy. Církev je trestá tím, že je vylučuje z církve a odepírá jim církevní pohřeb. (Sněm Trid. 25. 19.)

Slovo „duell“ (souboj) pochází z latinského: bellum inter duos t. j. válka mezi dvěma. Souboje vznikají obyčejně následkem urážky na cti. Ten, jehož čest byla napadena chce ji poraněním nebo usmrcením protivníka napraviti a proto jej vyzývá k souboji. Soubojníci napřed ujednají, kde, kdy a s jakou zbraní se bude bojovati. Soubojník se proviňuje **dvojí vraždou**; neboť má v úmyslu, usmrtiti svého soupeře, a zároveň vydává svůj život v nebezpečenství smrti. Zabije-li obyčejný člověk v hostinci v rozčilení toho, kdo jej urazil, považuje se za vraha a jest souzen jako vrah; a vznešený pán, který po zralé úvaze svého soupeře zastřelí, měl by býti považován za čestného muže? A jeho jednání má býti rytířským jednáním? K smíchu! Není to nic jiného, než vražda. Proto církev ustanovila veliký trest na soubojníky a na všecky, kteří k souboji napomáhají. Jest totiž z církve vyobcován i ten, kdo na souboj vyzývá nebo jej přijímá; dále ten, kdo jakkoli k souboji napomáhá nebo úmyslně je souboji přítomen. (Pius IX. 12. října 1869.) Proto katolík má vyzvání na souboj **odmítnouti,** byť i věděl, že bude proto považován za zbabělce a byť i, jak bohužel u vojska často se stává, měl pozbyti svého vyššího postavení. (Bened. XIV.) Bijí-li se vojáci, jsou-li na souboj vyzváni, stává se to bohužel obyčejně proto, aby se nezdálo, že **nemají odvahy.** Než toto mínění vojáků jest mylné. Odvaha ve věci nedovolené není odvahou, nýbrž drzostí a odvážlivostí. Neboť pak by i ten, kdo odepře účast na krádeži nebo loupeži, ukazoval také nedostatek zmužilosti a musil by býti považován za zbabělce, což jest zajisté směšno. Ať nikdo nepraví, že onen druh svoluje, by byl zabit. Práva, kterého nikdo nemá, nemůže také jinému dáti. Souboje nelze ospravedlniti také tím, že se poukáže na sebeobranu v čas války, neboť souboj není žádnou sebeobranou. Již se stanoviska rozumového jest souboj **proti mysli** a nerozumným a musí býti pokládán za největší **bláznovství.** Neboť pak by musil silnější a obratnější bojovník býti také vždy nejčestnějším mužem. A kterak může býti v očích rozumných lidí považován za čestného ten, jenž se svým vyzváním na souboj veřejně ukazuje býti pyšným, mstivým a krvelačným a ukrutným? Právě tím, čím chce svou čest zachrániti, jí pozbývá. Pošetilým také jest, na usmíření urážky života žádati nebo život v šanc dávati. Komu by napadlo k vůli zaplacení dluhu několika haléřů obětovati celé své jmění? Považme také, že se nezřídka stává, že právě muž, od jiného surovce uražený, ještě od tohoto na souboj vyzván bývá, tedy bývá donucen, aby se vydal v nebezpečí života, a že mnohdy onen, který právě jiného urazil, právě bývá v souboji vítězem. V tomto případě bezpráví slaví vítězství nad právem. Soubojem se nedostává uraženému **žádného pravého zadostučinění,** poněvadž právě obyčejně tělesným poraněním jeho vnitřní urážka ještě horší se stává. — Na uhájení cti jsou světské soudy ustanoveny; tam se má tedy uražený obrátiti. Chce-li si však člověk získati veliké zásluhy před Bohem, tedy se má mstíti dle příkladu a učení Spasitelova, totiž má bezpráví trpělivě snášeti; to jest největším hrdinstvím, jaké si lze pomysliti. Souboj odporuje pokroku naší doby, která přece všude a vždy požaduje humánního nakládání s bližním, ba i se zločincem. Souboj činí lidské mravy barbarskými a člověka **surovým,**

zvláště když už za našich dnů se lidé vyzývají na souboj pro každou hloupost. Pozoruhodným jest, že nejvýtečnější vojevůdci a panovníci brání souboji s železnou přísností, ba jej i trestají. Švédský král Gustav Adolf dovolil sice kdysi na mnohé prosby dvěma vysokým důstojníkům souboj; v hodinu souboje však přišel také sám s vojáky před soubojníky a pravil: „Nyní bojujte, ale běda, padne-li jeden z vás; pak ihned dám druhému hlavu stíti.“ Oba důstojníci byli zcela zaraženi a smířili se. (1627.) Císař Josef II. nazýval soubojníky „římskými gladiatory“ a odsuzoval je k zametání ulic. Cár Mikuláš I. v Rusku († 1855) nazýval souboj „barbarstvím bez všeliké stopy rytířství“ a posílal soubojníky do vyhnanství na Kavkaz. Bedřich II. Pruský († 1786) vylučoval soubojníky ze své armády; říkával: „Mám rád udatné vojáky, ale katů nemohu potřebovati.“ Arcivévoda Karel, vítěz nad Napoleonem, řekl: „Souboj jest zbytkem oné surové doby, kdy bylo dovoleno, násilím si zjednati práva. Jest viděti, že ve vojsku se množí souboje tou měrou, kterou ubývá kázně.“ V nejnovější době nahlížejí i vlády jednotlivých států, že souboj, zvláště kdyby zobecněl, **přivádí říši v nebezpečí.** Proto na př. v Anglii r. 1844 bylo do vojenských předpisů pojato nařízení: „Urazí-li někdo jiného, má se omluviti, a onen druhý má tuto omluvu upřímně přijati. Kdo tak neučiní, nebudiž považován za muže čestného.“ V Belgii byl zákonem ustanoven veliký peněžitý trest nebo vězení na všecky, kteří na souboj vyzývají, na ty, kdo k souboji podpichují nebo souboj zprostředkují, na noviny, které o soubojích zprávy podávají a konečně na všecky, které se vysmívají osobám, jež souboje nepřijali.

4. Kdo svého bližního nespravedlivě a úmyslně usmrcuje, dopouští se hříchu do nebe volajícího. Takový člověk se nazývá **vrah.**

Kain byl vrahem; zabil svého bratra Abela. Bůh sám řekl, že krev Abelova volá do nebe o pomstu. (1. Mojž. 4.) Vrah krade bližnímu život; odnímá mu možnost, shromážditi sobě zásluhy pro život věčný a připraviti se na smrt. — Kdo však při zabití nemá úmyslu, někoho zabiti, není vrahem (1. Mojž. 19. 4.); ale sotva kdy jest beze vší viny, jelikož většina zabití pochází ze zaviněné neopatrnosti. Rovněž kat, který z rozkazu vrchnosti popravuje zločince, není vrahem; neboť nejedná nespravedlivě.

2. Ještě většího hříchu se dopouští, kdo ničí duševní život svého bližního, buď že mu dává pohoršení, nebo jej svádí.

Přemlouváš-li svého bližního ke zlému, jsi jeho vrahem. (Sv. Aug.) Kdo dává pohoršení, dopouští se vraždy. (Sv. Aug.) Ba tento hřích jest ještě větším než vražda poněvadž totiž život duševní má mnohem větší cenu, než život tělesný. „Nejhroznější vražda jest vražda duše.“ Je-li tisíc lidí zabito tělesně, není škoda tak veliká, jako je-li jediná duše poslána do věčného ohně. A když už krev Abelova tak velice volala do nebe o pomstu proti jeho bratru, oč mocněji teprve volati bude krev duší na věky zavržených proti svým vrahům. Ó, kterak jsou prokleti, kteří jsou příčinou tak veliké bídy jejich. (Sv. Tom. Vill.) I proto jest svádění a pohoršení těžkým hříchem, poněvadž se jimi hřích jako rozvodněný proud dále šíří. Svedený svádí zase jiné. (Meh.) Pták ptáčníkem chycený, ryba rybářem ulovená slouží zase k chytání jiných; tak i duše svedená slouží zase ku svádění jiných. (Sv. Efr.) Svádění se podobá sněhové lavině, která je na počátku malou, ale potom roste a konečně nesmírné množství sněhu s sebou do propasti strhuje; tak svůdce strhuje nesčetné duše s sebou do záhuby. Jako kvas proniká těsto, tak pohoršení kazí ostatní lidi.

Svádění jest snaha, někoho pohnoutí ke hříchu.

Tak svedla Eva Adama ke hříchu. Svůdce se podobá ďáblu, který již první rodiče v ráji lstivým způsobem svedl k neposlušnosti Boha. Pokušitel si počíná obyčejně tak **chytrácky**, jako rybář, který chytá ryby na udici, nebo jako ptáčník, který chytá ptáky na vějici. (Sv. Efr.) Skoro všichni sv. mučeníci byli před svou popravou pokoušeni k odpadnutí od víry, nebo ku přestoupení přikázání božích, buď lichotným domlouváním, buď sliby, buď hrozbami nebo mukami. Jakou práci si dal na př. prokonsul s 86letým biskupem Polykarpem smyrnenským (167); kterak se namáhal český král Václav, by sv. Jana Nepom. svedl k porušení tajemství zpovědního; nabízel mu stolec biskupský, dal jej uvrhnouti do vězení, dal jej páliti žhavým železem a konečně mu hrozil, že jej hodí do Vltavy. — Svůdcem také jest, kdo jiné od dobrého odvrací, na př. od duchovního stavu, od vykonání šlechetného skutku. — Obyčejné svádění jest svádění k životu prostopášnému a ku odporu. Svádění jest vlastně dílem ďábla. Ďábel sice nepřichází sám lidi sváděti, poněvadž by se ho lidé zhrozili. Ďábel přenechává toto dílo lidem a takto tím jistěji dochází svého cíle. (Orig.) Za dnešních dnů musejí býti zvláště opatrnými mladé dívky, hledají-li službu ve velkých městech nebo v cizině; neboť jsou **náhončí**, kteří jim slibují skvělou budoucnost a je pak lstivým způsobem přivádějí do doživotní hanby a bídy. Tito lidé dávají mnohdy i do novin **oznámení.**

Pohoršení jest řeč, úkon nebo zanedbání, jímž se jiný člověk právem může pokaziti a do hříchu upadnouti.

Pohoršení dává na př., kdo jde po ulici v opilém stavu, kdo před jinými nemravně mluví, nebo před dětmi kleje, kdo vystavuje nemravné obrazy, kdo provozuje nemravné divadelní kusy, v pátek jí veřejně maso, v neděli na poli pracuje, při službách božích se nechová slušně, kdo vydává bezbožné knihy, kdo se v novinách posmívá náboženským pravdám, tupí kněze a p. Tím se zavdává bližnímu příležitost, by jednal podobně, činí se tedy horším. (Odtud jméno pohoršení.) Nejvíce to viděti u dětí; děti napodobují všecko zlé, co vidí dělati rodiče nebo dospělé. Kdo dává pohoršení, podobá se člověku, který kope jámu, do které může jiný snadno padnouti a přijíti k úrazu. Podobá se hroutícímu se domu, který s sebou strhuje i sousední domy. Kdo dává pohoršení, jest horší než ďábel, poněvadž přivádí do záhuby ty, kteří jsou jeho bratry, čehož ani ďábel nečiní. (Meh.) Pohoršení jest hříchem proti lásce k bližnímu. — Jsou však zlí lidé, kteří se pohoršují i snad nejšlechetnějšími skutky. To vidíme v životě Kristově. V takových případech pohoršení není dáno, nýbrž spíše **vzato**. Hříchu pak dopouští se ten, kdo pohoršení bere. Proto již Spasitel napomínal apoštoly, by nedbali lidí, kteří pohoršení berou; řekl: „Nechte je; slepi jsou a vůdcové slepých.“ (Mat. 15. 14.) — Že dané pohoršení samo o sobě jest

hříchem, plyne již z toho, že Spasitel o těch, kteří pohoršení dávají, praví: „Lépe by mu bylo, aby kámen mlýnský zavěšen byl na hrdlo jeho, a on pohřížen do propasti mořské.“ (Mat. 18. 6.); dále praví Spasitel, že v poslední den dá anděly svými shromážditi ony, kteří v jeho říši pohoršení dávali, a že je dá uvrhnouti do peci ohnivé, kde je pláč a skřípění zubů. (Mat. 13. 41.) — Kdyby škoda pohoršením zaviněná byla nepatrna, nebo kdyby pohoršení bylo nepředvídané, pak by to asi nebylo hříchem těžkým.

Máme, pokud jen lze, chrániti se, dáti pohoršení; proto se řiďme těmito zásadami:

1. Máme dovolených, ano i dobrých úkonů, které nejsou přikázány, nýbrž jen raděny, někdy opominouti, kdyby jimi mohlo býti dáno pohoršení.

Kdyby někdo pro svou chorobu měl dovoleno jísti v pátek maso a věděl by, že jiní, s kterými jí, by se nad tím pohoršovali, nemá před nimi masa jísti. Je-li však to naprosto nemožno, má jim krátce vysvětliti, proč tak činí, a může jísti i před nimi. Pohoršují-li se oni pak i vzdor tomu, není to již jeho vinou. Sv. Pavel docela praví: „Nebudu jísti masa na věky, abych bratra svého nepohoršil.“ (1. Kor. 8. 13.) Stařec židovský Eleazar raději umřel, než by byl jedl dovolené maso a tím byl vzbudil domnění, že proti zákazu božímu jedl maso vepřové; nechtěl dáti mládeži pohoršení. (2. Mach. 6. 18.)

2. Takových úkonů však, které Bůh přikazuje, nesmíme nikterak opomenouti, byť se i jiní nad tím pohoršovali; než přece máme, pokud lze, hleděti, bychom poučením pohoršení předešli.

Konáním přikázaného úkonu nedáváme totiž žádného pohoršení, nýbrž spíše dobrý příklad. V takovém případě hřeší tedy ten, kdo se takovým úkonem pohoršuje. Něčím dobrým se nepohoršuje nikdo, leda hříšná duše. (Tert.) Lépe jest, by se někdo pohoršil, než-li aby se upustilo od pravdy. (Tert.) Kristus věděl, že se Židé nad tím pohorší, bude-li v sobotu uzdravovati nemocné; a přece je uzdravoval. Ale zároveň poučil Židy: „Kdo z vás nevytáhne v sobotu ovce, která by padla do jámy? Zdaliž není člověk mnohem lepší než-li ovce? Protož sluší v sobotu dobře činiti. (Mat. 12. 11. . .) — Zákony **čistě lidské** (na př. přikázání o postu) zpravidla nezavazují, kdyby někdo plněním jich měl utrpěti velikou škodu; vždyť Kristus praví: „Břímě mé jest sladké a jho mé lehké.“ (Mat. 11. 29.) Přece však bychom mohli bližního krátce poučiti a pak hned konati, co jest správné. Energické vystoupení v této věci zamezí mnohdy všecko nedorozumění.

3. Jest nám však dovoleno, bližního poraniti, ba i usmrtiti, jsme-li jím násilně ohrožováni na životě, nebo na majetku k živobytí nám nezbytně potřebném, a nemůžeme-li si jinak pomoci.

Toto se nazývá: právo sebeobrany.

Sebeobrana není ničím zlým, poněvadž nesměřuje ke smrti jiného, nýbrž jen k zachování vlastního života; úkon nabývá mravní ceny dle toho, k čemu směřuje, nikoliv však tím, co se nezamýšlí. (Sv. Tom. Aq.) Jest nám však pouze dovoleno, sebe brániti, nikterak však mstíti se. Můžeme-li tedy utéci, máme se útěkem zachrániti. Stačí-li poranění protivníka, nemáme ho zabíjeti. Okolnost, že útočník jest opilý nebo šílený, nepadá na váhu; i v tomto případě se smíme brániti. Nejvíce oprávněnou jest žena, by proti útočníku na její osobu užila práva sebeochrany. (Sv. Ant.) Rovněž jest nám stejnou měrou z lásky k bližnímu dovoleno, brániti života jiného člověka. Tak činil Mojžíš; bránil života jistého Žida proti Egypťanu a zabil Egypťana. (2. Mojž. 2.) Nespravedlivého útočníka na náš majetek měli bychom jen tehdy usmrtiti, kdyby napadeného majetku bylo nezbytně třeba k našemu živobytí; neboť v tomto případě bráníme vlastně svého vlastního života. Směli bychom zabiti loupežníka, který někomu svléká toliko kabát? Nikoliv. (Innoc. XI.) Než nikdo nesmí použiti práva sebeobrany, je-li nespravedlivě napadena toliko jeho čest. (Innoc. XI.)

I **vrchnost** je oprávněna, zločince trestati smrtí; a vojáci smějí **ve válce** nepřítele poraniti i usmrtiti.

Vrchnost, pokud zastupuje místo boží, má také právo, zločince trestati mečem. Proto praví sv. Pavel, že vrchnost nemá meče nadarmo, nýbrž by se mstila na tom, kdo koná zlé. (Řím. 13. 4.) Trestá-li smrtí vrchnost, tedy netrestá vlastně ona, ale Bůh, právě jako seknutí mečem nepřičítáme meči, nýbrž ruce, která meč drží. (Sv. Aug.) Než vrchnost si nesmí počínati libovolně; na smrt odsouditi smí jen tehdy, je-li tohoto potrestání nezbytně třeba k zachování společnosti. Poprava jest vlastně jen sebeobrana nebo-li obrana společnosti. „Společnost lidská jest tělo, jehož údové jsou jednotliví lidé. Jako některý úd těla musí býti někdy uřezán, by se zachránilo celé tělo, tak smějí i zločinci býti trestáni smrtí, by společnost byla zachráněna.“ (Sv. Tom. Aq.) Samo sebou se rozumí, že zločin musí býti dokázán. „Lépe jest, aby zločin zůstal bez trestu, než-li aby byl nevinný člověk odsouzen.“ (Trajan.) — **Služba válečná** není nedovolena; neboť v evangeliu se nikdy neradí vojákům, by nesloužili ve válce, nýbrž pouze se jim praví, by byli spokojeni se svým žoldem a nikomu nečinili násilí. (Sv. Aug.) Ať nikdo nemyslí, že lidé, kteří slouží u vojska, nemohou se Bohu líbiti; ba mnozí z nich byli Bohu docela příjemnými, jako David, pohanský setník Kornelius v Césarei, k němuž byl i anděl poslán. (Sv. Aug.) Abraham, jenž válčil proti loupežníkům, kteří přepadli Lota, byl docela z rozkazu božího od Melchisedecha požehnán. (1. Mojž. 14.) Jen toho si nesmí voják dovoliti, by ve válce nakládal ukrutně s nepřátelským vojínem, který jest již k boji neschopen; to by bylo hanebným přečinem proti mezinárodnímu právu. Dále jest zakázáno služebníkům církve, nositi meč, poněvadž se to nesrovnává s jejich posvátným povoláním. Proto skoro ve všech státech jsou katoličtí kněží osvobozeni od služby vojenské.

4. Kdo ublížil svému bližnímu nespravedlivě na životě tělesném nebo duševním, jest přísně zavázán, napraviti, pokud lze, škodu tím způsobenou.

Uškodil-li bližnímu na tělesném životě, musí mu nahraditi výlohy spojené s lékařským ošetřováním, ztrátu výdělku a p. Usmrtil-li jej, má se starati o ty, kteří po něm pozůstali. Dal-li však pohoršení, nebo svedl-li bližního, musí hleděti odstraniti neblahé následky dobrým příkladem, modlitbou, poučením atd. Neučiní-li toho, neodpustí mu Bůh hříchu onoho; ani rozhřešení kněžské v takovém případě by neplatilo. — Ve mnohých případech však **nelze** vůbec napraviti úplně zločinu vraždy tělesné nebo duševní. Proto obrácený bludař Berengar měl zcela pravdu, když na smrtelném lůžku řekl: „Brzy budu již před soudnou stolicí boží. Co se mých hříchů týče, doufám, že mně je Bůh odpustí; neboť jsem činil veliké pokání. Co však se týče hříchů oněch lidí, které jsem svedl, obávám se, že budu zatracen; neboť nenacházím prostředku, kterak bych je napravil.“ Zavražditi člověka, který byl v těžkém hříchu, jest zločin, jehož vůbec nelze napraviti; totéž platí, jest-li někdo sváděním nebo pohoršením zavinil, že bližní ztratil věčnou blaženost. Proto jest vysvětlitelno, že se vražda nazývá hříchem do nebe volajícím a že Spasitel praví: „Běda člověku, skrze něhož pohoršení pochází.“ (Luk. 17. 1.) Proto takový hříšník má všecky příčiny, by konal přísné pokání a dával dobrý příklad.

Co nás má odstrašovati od ničení života vlastního nebo bližního?

1. Kdo ničí **svůj vlastní život**, svolává na sebe přísné tresty tělesné a obyčejně **nešťastně umírá.**

Čím kdo hřeší, tím bývá trestán. Noviny téměř denně přinášejí zprávy o neštěstí, těžkém poranění a náhlém úmrtí lidí, kteří svou odvážlivostí vydávali svůj život v šanc. Vzpomeňme na neštěstí krotitelů zvířat, odvážných turistů, vzduchoplavců a j., na četné nešťastné případy při koňských dostizích, při zápasech s býky ve Španělsku a p. Dále víme ze zkušenosti, že všichni, kdož jsou oddáni náruživostem, upadají do bolestné nemoci tělesné. I světcové, kteří se přílišně postili, jako na př. sv. Řehoř Vel., sv. Bernard, musili za tuto chybu trpce pykati. I sebevrazi obyčejně neumírají hned, nýbrž žijí ještě nějaký čas a trpí hrozná muka.

2. Kdo ničí **cizí život**, jest trápen hroznými mukami svědomí, umírá obyčejně násilnou smrtí, a Bůh jej trestá i po smrti.

Kain neměl po zavraždění bratra Abela **nikde pokoje.** (1. Mojž. 4. 16.) Tak se daří i jiným zločincům, kteří se prohřešili proti životu svých bližních. Všichni vrahové umírají zpravidla **násilnou smrtí**; buď je odsoudí světská vrchnost na smrt, nebo se usmrtí sami, nebo umírají rukou nepřátelskou. „Kdo prolévá lidskou krev, toho krev budiž rovněž prolita.“ (1. Mojž. 9. 6.) Kristus řekl Petrovi: „Kdo s mečem zachází, mečem schází.“ (Mat. 26. 52.) Bůh splácí rovné rovným. Aman, ministr perského krále Assvéra, dal rozkaz, by všichni Židé v perské říši v jednom dnu byli povražděni; sám však zemřel na rozkaz samého krále svého na šibenici. (Esther 3. 5.—7.) Král Saul, který tolikrát usiloval o usmrcení Davida a velekněze s 80 kněžími nevinně dal popraviti, sám zemřel sebevraždou. (1. Král. 22.—31.) Židé v Egyptě musili na rozkaz krále házeti své chlapečky do Nilu; nápadným způsobem utopil se nejen král, ale i všichni jeho bojovníci v moři Rudém. (2. Mojž. 14.)

Jak trpce se pomstila nevinná smrt Kristova na Jidáši (umřel sebevraždou) a na celém židovském národě r. 70 po Kr., kdy zahynulo na million Židů. Skoro všichni pronásledovatelé křesťanů zemřeli násilnou smrtí. Ukrutný král Antioch syrský, který dal mučiti 7 bratří machabejských, starce Eleazara a mnoho Židů pro jejich víru, byl za živa červy sežrán. Oběma lotrům na hoře Kalvarii byly zpřelámány hnáty; tak to oni dělávali jiným lidem. Absolon pozdvihl válku proti vlastnímu otci Davidovi; zahynul bídně v bitvě. (2. Král. 18.) Vrazedníci **nebudou vládnouti královstvím nebeským.** (Gal. 5. 19.); budou míti svůj podíl v propasti, kde hoří oheň a síra. (Zjev. 21. 8.) — Zcela týž trest obyčejně stihl i ty, kteří slovy nebo spisy své bližní připravili o víru, kteří tedy duševně vraždili. Bludař Arius pukl při jistém slavnostním průvodě, filosof Rousseau se zastřelil.

3. Kdo svého bližního **nenávidí,** pozbývá duševního klidu a lásky boží; proto jeho modlitba nebývá vyslyšena, a on se nachází v nebezpečí věčného zavržení.

Člověk, který žije v nepřátelství a dychtí po pomstě, nemá **žádného pokoje**; stále to v něm vře a jakoby kat neustále rozedíral jeho nitro. (Sv. Chrys.) — Kdo nenávidí, **nelíbí se Bohu.** „Nemůže žiti s Kristem ve shodě, kdo s křesťanem žije v neshodě.“ (Sv. Aug.) Nazývají-li se syny božími ti, kteří jsou pokojní, tedy jistě jsou syny satanovými ti, kteří jsou příčinou hádky a nesvárů. (Sv. Řeh. Nz.) Poněvadž pomstychtivost nikdy neuhasíná jako oheň pekelný, tedy nesmířlivci dokazují, že jsou syny pekla. (Sv. Vavř. J.) — Nepomůže ráně žádný lék, dokud je železo zabodnuto v mase; tak také křesťanu **nepomůže žádná modlitba,** pokud v jeho srdci vězí smrtonosná zášť. (Sv. Aug.) Proto praví Kristus: „Přinášíš-li dar svůj na oltář a tu se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, nechej daru svého před oltářem a jdi prvé, smiř se s bratrem svým a potom přijď a obětuj dar svůj.“ (Mat. 5. 23.) — Kristus praví: „Každý, kdo se hněvá na bratra svého, **hoden bude soudu.**“ (Mat. 5. 22.) — Nenávist máme co nejdříve potlačovati. „Slunce ať nezapadá nad hněvem vašim.“ (Efes. 4. 26.) Vyvrtnuté údy lze snadno vpraviti do dřívější polohy, napravují-li se ihned; jsou-li však po delší dobu v nepravé poloze, pak lze je jen velmi těžce napraviti. Tak se má i s nepřátelstvím; smíříme-li se hned, není to tak obtížným, by staré přátelství se nepřerušilo; uplyne-li však delší doba, pak nás hněv docela zaslepuje, a stydíme se, smířiti se. Hleď se tedy co nejdříve zříci nepřátelství. (Sv. Chrys.) Kdyby ve tvém domě byli hadi, snažil bys se zajisté, bys dům od nich očistil. Než nenávist a nepřátelství v tvém srdci nejsou než hadové, a ty bys nechtěl svého srdce, tohoto chrámu božího, od nich očistiti? (Sv. Aug.)

4. Kterak se máme chovati ke zvířatům.

Zvířata stvořil Bůh ku své slávě a k našemu užitku.

Zvířata svou velikou rozmanitostí, účelností a schopnostmi hlásají moc, dobrotu a moudrost boží. Zvířata nám prospívají takto: poskytují nám věci potřebných k živobytí, na př. potravy, oděvu, léků; pomáhají nám při práci (tahají vozy, pluh, nosí břemena, střeží dům, hubí škodlivý hmyz), obveselují nás

svou živostí, zpěvem, barvou a p.; mnohá nás povzbuzují i k pilnosti, jako včela a mravenec, čápi k lásce k rodičům, ovce k trpělivosti, kohout ke bdělosti a p.

Prozřetelnost boží vztahuje se i na zvířata.

Židům Bůh výslovně přikázal, aby v den sobotní popřáli zvířatům odpočinku. (2. Mojž. 23. 12.) Jonášovi pravil Bůh, že ušetří města Ninive vzhledem na 120.000 nevinných dětí a vzhledem na zvířata. — Všímněme si také moudrého zařízení ve zvířectvu. Bůh uspořádal tělo zvířat přiměřeně k jejich účelu; vzpomeňme na př. na krtka, na ježka, na velblouda, na včelu. Všem zvířatům dal Tvůrce od přirozenosti jisté **schopnosti**, které slouží k uchování života jejich; neboť zvíře musí si nalézti potravu, stavěti dovedně hnízdo, vychovati svá mláďata, při své obraně umí vynalézti nejslabší stránku svého nepřítele a p. Pomněme také, kterak Bůh každé zvíře vyzbrojil jistou **zbraní**; skotu dal rohy, koni kopyta, slonu rypák, psovi čich, ježkovi ostny, zajíci rychlost a sluch; zvířatům, která žijí většinou na zemi (zajíc, koroptev, skřivan a p.), dal na ochranu barvu, jakou má země; holubům a tažným ptákům schopnost, by své hnízdo, často sta mil daleko, jakož i směr, kterým mají letěti, rychle nalezli. Mnozí ssavci na zimu se pokrývají teplou srstí, obyčejně takové barvy jako země. Poněvadž tedy Bůh pečuje i o zvířata, proto praví Kristus: „Ani vrabec nepadne na zem bez vůle Otce vašeho." (Mat. 10. 29.) Proto i člověk jakožto pán tvorstva, má pečovati o zvířata a nikoliv jich nerozumně zneužívati.

Člověk nemá zvířat trápiti, nýbrž spíše pečovati o jejich zdraví, nemá žádného zvířete bez příčiny zabiti, ale ani zase býti k nim příliš něžným.

Nemáme zvířat **trápiti**. Mnozí lidé nakládají se zvířaty tak, jako by to byly bytosti bezcitné a jako by bolesti necítili. Sedláci nebo pacholci nakládají mnohdy zvířatům více, než-li mohou utáhnouti; vylévají si na nich svou zlost a tlukou je necitelně; nedají jim potřebné potravy nebo je chovají v místech zcela nečistých. I vozkové týrají své koně hlavně tím, že je pohánějí k přílišnému běhu, nebo jim v zimě kladou do tlamy úzdu ledově studenou, čím koňům způsobují palčivou bolest. Hřeší kuchařky, které při zabíjení, a lékaři, kteří při pokusech (tak zv. vivisekci) zvířatům bolest zbytečně prodlužují nebo zvětšují. Hřeší hoši, kteří ničí ptačí hnízda, nebo kteří chytají motýle a napichují je na špendlík dříve, než je usmrtili. Hřeší ono panstvo, které pořádá tak zvané štvanice t. j. divokého vepře, jemuž napřed tesáky dali upilovati(!) pomocí psů a myslivců na smrt uštvávají. Hřeší ti, kdož vypouštějí holuby v uzavřené místnosti a dávají cenu tomu, kdo je zastřelí nebo jim obě nohy ustřelí. (Takové zprávy o týrání zvířat přinášejí noviny z mnohých lázeňských míst.) Týrání zvířat se dopouštějí také ti, kteří skokanům uřezují stehýnka a pak ještě živé do vody házejí, kde ovšem po několikadenních bolestech bídně hynou. (Skokani se mají nejprve usmrtiti bodnutím za krk); ti, kdož raky dávají vařiti do studené vody, kterou teprve pomalu ohřívají; ti, kdož husy podškubávají v době, kdy nepelíchají (takoví lidé si tím jen škodí, neboť takové husy pak nemají ani masa ani sádla). Hrozného týrání zvířat se dopouštějí ti,

kteří želvám za živa odtrhují krunýř, z něhož zhotovují hřebeny, jehlice, tabatěrky a p. ozdobné věci. I tak zv. dostihy a zápasy s býky ve Španělsku jsou ukrutným týráním zvířat a skvrnou civilisovaného lidstva. Týráním zvířat jest, zapřahují-li se psi do těžkých vozíků. Naší povinností jest, bychom raději **pečovali o zdraví zvířat**. „Spravedlivý pečuje i o hovado své, ale srdce bezbožných jest ukrutné." (Přísl. 12. 10.) Kdo zvířata chová, jest povinen, dáti jim potřebné potravy, chovati je v čistotě a chrániti je všeho, co by škodilo jejich životu. (Nemá jich na př. napájeti, jsou-li uhřáta; v zimě jich nemá nechati dlouho státi před hospodou, jsou-li dlouhým během zpocena.) Jest známkou šlechetného srdce, ujímá-li se někdo v zimě ptactva a sype-li mu potravu, zavěšuje-li mu v létě kahance ku hnízdění na stromech. Tato péče o zvířata působí, jak se osvědčilo na spustlé mládeži, ba i na zločincích ve vězení, velmi ušlechtile na člověka. — **Užitečných zvířat nemáme bez příčiny zabíjeti**; neboť jsou to síly, které zadarmo pomáhají pracovati rolníkovi. Pomněme, že mnohý párek ptáků se svými mláďaty zničí ročně milliony škodlivého hmyzu. Kolik tisíc nádeníků bylo by potřeba, by tolik škodlivého hmyzu pohubili? A přes to v jižním Tirolsku a v Italii hubí se houfně a ukrutně vlaštovky a jiní tažní ptáci. Mnozí ptačníci nachytají za jediný den několik set kilogramů zpěvného ptactva, které pak za pranepatrný peníz na trhu prodávají. Milliony zpěvného ptactva padá také za obět módě; zdobí se totiž jejich peřím v novější době dámské klobouky. Na 300 mill. ptačích křídel vyváží se ročně za tím účelem z Ameriky do Evropy; z toho připadá 25 millionů pro Anglii. Připomínáme, že kolibříkovi se docela stahuje za živa kůže s těla, by jeho peří podrželo svůj lesk. Jaká to ukrutnost! Pronásledováním zpěvavého ptactva škodí si lidstvo nesmírně. Proč pak se tak úžasně množí rozličné mšice a škodlivý hmyz? Tím, že pronásledujeme zpěvavé ptactvo, anebo ničíme jejich hnízda, připravujeme se i o rozkoš, kterou nám působí líbezný zpěv. Kde se ničí ptačí hnízda a vajíčka, tam přestává zpěv a ovoce. Škodlivá zvířata můžeme ovšem, pokud lze, hubiti; ale ani těchto nesmíme trápiti a na ně sahati, patří-li někomu jinému. K užitečným zvířatům náležejí mimo zpěvavé ptactvo: netopýři, včely, krtci, ježci, žáby, želvy, užovky, slepýši. — Dále nemáme býti oproti zvířatům zase **ani příliš něžnými**. Co máme říci na to, vidíme-li, že psovi a kočce ve mnohém domě se lépe vede, než-li služebnictvu; ošetřuje-li se zvíře lépe, než dítě, chudák však od dveří se zahání? Ale jsou netoliko lidé, kteří svým zamilovaným zvířatům dávají přednost před lidmi, nýbrž jsou i lidé, kteří své zamilované zvíře ctí jako modlu, ježto jim věnují všecky své myšlénky a starosti. Takoví lidé se podobají starým Egypťaňům, kteří se klaněli kočkám, býkům a jiným zvířatům. Jistý řeholník pravil jednou jisté dámě, která byla všecka zamilovaná do psů: „Ó, oč užitečnějším by vám bylo, kdybyste tak, jak milujete tohoto psa, milovala svého Boha!" (Spirago, Příkl. 104.) Bohužel však i mnohé spolky na ochranu zvířat dopouštějí se oné chyby, že ve svých listech staví zvířata téměř na roveň lidem a že upřilišují péči o zvířata. Ačkoliv jejich snaha jest šlechetná, všeobecně vzato — přece každým upřilišováním škodí dobré věci, poněvadž je činí směšnou.

Lidé, kteří zacházejí se zvířaty ukrutně nebo zase příliš něžně, bývají obyčejně brzy i k lidem ukrutnými.

Malí trapitelé zvířat stávají se obyčejně ukrutnými trapiteli lidí. Všichni krutovládcové začali tím, že byli v mládí ukrutnými k nevinným

zvířatům. (Meh.) Jistý zločinec měl býti kdysi oběšen; i promluvil ještě před popravou ku přítomnému lidu a pravil: „Dopouštěl jsem se ve mládí ukrutností na zvířatech a tak jsem později utracoval i lidi; proto umírám nyní na šibenici.“ (Spirago, Příkl. str. 103.) — Kdysi šla jistá paní na procházku se svým dítětem a psíčkem; když přišla k úzké lávce, vzala psíčka na ruku, dítě však nechala jíti samo po lávce před sebou. I šel tudy jistý muž a pravil: „Nestydíš se, ty bezcitná ženo? Dítě necháš jíti a zvíře neseš; máš činiti naopak!“ (Spirago Příklady str. 104.) Ano, i upřílišená láska ke zvířatům činí ze člověka ukrutníka.

Jak týrání zvířat, tak i přílišnou něžnost ke zvířatům trestává Bůh obyčejně trpkým tělesným utrpením.

Týrání zvířat jest ničením tvorstva a zneužíváním panství, které nám dal Bůh nad zvířaty; jest to tedy hříchem proti Bohu. Trapič zvířat se jeví před Bohem jako ukrutník a proto jej Bůh trestá právě tak, jak on se prohřešoval na zvířatech. Jistý rolník, který své koně zničil tím, že je za jízdy skoro bez přestání šlehal bičem po nohách, zachvácen byl později dnou, trpěl hrozné bolesti a dlouhá léta nemohl choditi. Na smrtelném loži uznal svou chybu a oplakával ji. Jistý selský synek, kterému největší radost působilo, mohl-li ptáky za živa oškubávati nebo jim nohy a křídla vytrhávati, padl z neopatrnosti v pivovaře do vroucího pivného kotle a opařil se strašně na celém těle; konečně se mu nohy zanítily a musily mu býti uřezány. Žil ještě 25 let jako mrzák, jsa každému odstrašujícím příkladem; až do své smrti napomínal stále lidi, aby byli citelnými ke zvířatům. (Spirago, Příklady str. 103.) Soud athénský odsoudil jistého chlapce na smrt, který z rozpustilé rozkoše vypichoval křepelkám oči a zas je pouštěl. Soud měl za to, že od člověka, který již v útlém mládí má v sobě takové náklonnosti, nelze očekávati ničeho dobrého. (Quinctil. iust. V. 9.) — Jak často lze v novinách čísti, že lidé následkem mazlení se se psy umřeli otravou krve nebo jinou ošklivou nemocí, kterou dostali od psů.

Týrání zvířat máme hleděti učiniti přítrž tím, že naprosto nekoupíme věcí, které vyžadují týrání zvířat.

Ukažme tedy dvéře prodavačům skokaních stehýnek, víme-li, že týrali ubohá zvířátka. Dámy by vůbec neměly koupiti klobouků, na kterých jsou ptačí perutě. V Americe se utvořil spolek, jehož členové se zavázali, že nekoupí žádného předmětu z kosti želví. Lidé, kteří cestují na jih, nemají jísti pokrmu, který je připraven z pozabíjených zpěvavých ptáků, ježto mimo to ptáčníci mnohdy i jedu užívají, takže mnohdy takové pokrmy mají za následek i nemoci. Nuže přičiň se každý seč jsi, by se učinila přítrž týrání zvířat!

O VI. přikázání božím.

V 6. přikázání božím zapovídá Bůh všecko, co porušuje naši nebo cizí nevinnost.

O hříších proti 6. přikázání božímu nemá se obšírně mluviti (sv. Alfons); nebo cnost čistoty poskvrňujeme již tím, jmenujeme-li toliko nečistotu. (Sv. Fr. Sal.) Proto napomíná sv. Pavel: „Všeliká nečistota nebuď ani jmenována mezi vámi, jakož sluší na svaté.“ (Efes. 5. 3.) Vzdor tomu Písmo sv. často důrazně varuje před tímto hříchem; proto i církev se musí o něm zmiňovati. Nebo právě toto jest ona neřest, která nejvíce duší vrhá do pekla; a z těch, kdož jsou zavrženi, sotva jest někdo, jenž by byl prost této neřesti. (Sv. Alf.)

Zvláště zapovídá Bůh:

1. Myšlenky a žádosti, které porušují nevinnost.

Zlé **myšlenky** jsou proto zakázány, poněvadž vedou k nepočestným skutkům. Podobají se jiskře, ze které může povstati veliký požár. Nečistotu musíme ihned vyhladiti, sice se roznítí jako oheň ve slámě, a povstává plamen, kterého již nelze uhasiti. (Sv. Řeh. Vel.) Nečistota jest jako had, kterému musíme ihned šlápnouti na hlavu, jakmile se ukáže, poněvadž jinak ihned jedovatě uštkne. (Sv. Jeron.) Musíme se tedy snažiti, zlé myšlenky ihned zapuditi; to se daří nejlépe, odvrátíme-li od nich mysl, nebo modlitbou. (Viz o pokušení.) Pokud nemáme ve zlých myšlenkách zalíbení, nejsou ještě hříchem. „Zlé myšlenky jsou ohavností před Hospodinem.“ (Přísl. 15. 26.) Jako utíkáme před vrahem, tak máme utíkati před zlými myšlenkami, poněvadž přinášejí duši jistou smrt. — Mnohdy vznikají v člověku také nepočestné **žádosti** t. j. snaha nebo touha po hříchu. Jako z kořene vyrůstá strom, tak ze žádosti povstává hříšný skutek. Proto máme zlé žádosti v sobě ihned potlačovati. Svolí-li člověk v žádost, pak již svou vůlí se kloní ke skutku; v tomto případě jest ona žádost, jak Spasitel praví, právě tak hříšnou, jako zlý skutek sám. (Mat. 5. 28.)

2. Slova, která porušují nevinnost.

Lidé, kteří mluví hanebné řeči, mají svědomí nesmírně poskvrněné. Nelze nalézti člověka, který by byl nepočestným ve svých řečech a přece počestným ve svých mravech. (Sidon. Apoll.) Co člověk rád poslouchá, to konečně také rád dělá. (Sv. Bern.) Kdo má zálibu v nestydatých řečech, není daleko od hříšných skutků. (Sv. Jeron.) Sv. Ludvík na smrtelném lůžku napomínal svého syna: „Mluv vždy tak, abys, kdyby to celý svět slyšel, nemusil se červenati.“ — Jazyk jest malý úd, ale působí veliké věci. (Jak. 3. 5.) „Mnoho lidí padlo ostřím meče, ale ne tolik, jako kteří zahynuli jazykem svým.“ (Sir. 28. 22.)

3. Skutky, které porušují nevinnost.

Tyto skutky se jmenují rozličně dle toho, dopouští-li se jich svobodní (5. Mojž. 22. 21.), ženatí (3. Mojž. 20. 10.), příbuzní (1. Kor. 5. 1.—6.), nebo jsou-li proti přírodě (Řím. 1. 26.; 1. Mojž. 19. 5.; 1. Mojž. 38. 10.) — Je li zakázáno zapáliti dům, tedy je také zakázáno, jíti s pochodní na půdu, kde je sláma a předměty snadno zápalné. Tak jest i zde; poněvadž jsou zakázány skutky, které porušují nevinnost, tedy je zakázáno i všecko, co zavdává příležitost k takovým skutkům. Proto jsou i zakázány:

4. Drzé pohledy.

Bůh nám zakazuje všetečné pohledy, by nás uchránil hříchu; počíná si jako otec, který svému dítěti zakazuje i dotknouti se ostrého nože. (Sv. Chrys.) Jakmile se oči pohledem hledí pokochati, zmocňuje se hřích srdce. (Sv. Aug.) Kdo neprozřetelně hledí okny svého těla, propadá mimo-

volně hříšné žádosti. (Sv. Řeh. Vel.) Všetečnost očí rozněcuje v člověku žádostivost jako plamen. (Sir. 9. 9.) Kdo povoluje svým očím nevázaně se ohlížeti, tomu se vede jako jezdci, který nedává pozor na koně; bude stržen do záhuby. (Sv. Chrys.) Stane se mu jako pevnosti, jejíž brány nejsou střeženy; nepřítel jimi vnikne dovnitř. David by nebyl musil tolik slz proliti, kdyby byl střežil očí svých. (Sv. Klara Montf.) Nezevluj nikdy po ulicích města. (Sir. 9. 7.) Pamatujme, kterak byla potrestána zvědavá žena Lotova.

5. Zobrazování, rozšiřování a dívání se na nestydaté obrazy a divadelní kusy a čtení nemravných knih a spisů.

Neslušné **obrazy** nebo divadelní kusy škodí mravnosti ještě více, než-li neslušné řeči. Neboť co vidíme, to působí mocněji, než-li co slyšíme. Posílání nemravných pohlednic za příčinou novoročního přání jest tedy rovněž přestupkem proti 6. přikázání božímu. Buďmež opatrní ve výběru a čtení **romanů.** Romany jsou tím nebezpečnější, poněvadž zdánlivě se pohybují ve slušných mezích, zatím však rozdmychují náruživosti. „Zakažte přísně svým dětem čísti romany, neboť romany mnohdy škodí ještě více, než-li knihy zjevně nemravné; zanechávají ve mladých lidech jisté neslušné dojmy, které je dráždí ke chřichu.“ (Sv. Alf.) I sám svobodomyslník Rousseau říkával: „Dívka, která je čistotna, jistě nečetla nikdy romanů.“

6. Nepočestné nebo příliš vyšnořené šaty.

Osoby nepočestně oděné jsou nástrojem ďáblovým; jich užívá ďábel, by uváděl duše do záhuby. (Sv. Bern.) Kdo se vyšnořuje, by se jiným zalíbil, ať se neopovažuje ještě říkati, že jest v srdci čistým a stydlivým; jeho vyšnoření jej usvědčuje ze lži. (Sv. Fil. Ner.) Touha po zalíbení se nevychází nikterak ze srdce čistého; jest to jen léčka, jiným kladená, by byli polapeni do neřesti. (Tert.) Jen dívky a ženy naprosto zvrhlé si dovolují honositi se příliš vyšnořeným šatem a nápadnou nádherou. Osobám, jimž jest oděv nade všecko, není cnost ničím. (Sv. Cypr.) Ženy se mají zdobiti stydlivě a mravně, ne kadeřavými vlasy neb zlatem neb perlami aneb drahým rouchem. (1. Tim. 2. 9.)

2. Hříchy proti 6. přikázání božímu jsou obyčejně těžkým proviněním před Bohem, a proto je Bůh velmi přísně trestá.

Vzpomeňme na potopu, na Sodomu a Gomorrhu. Kterak Bůh trestá hříchy proti 6. přikázání božímu, bylo uvedeno při pojednání o hlavním hříchu smilstvu. Bůh postavil toto přikázání mezi 5. a 7. přikázání, tedy hřích proti tomuto přikázání postavil na roveň vraždě a krádeži. — Bohužel píší se dnes romany a provozují se divadla, která líčí hříchy proti 6. přikázání božímu vábivě a jakoby to nebylo nic zlého. Ó jak jsou lidé pošetilí. Hřích tento podobá se sladkému jedu.

O VII. přikázání božím.

1. V 7. přikázání božím zapovídá nám Bůh, škoditi bližnímu na jeho majetku.

Majetek jest vše to, čeho člověk ku zabezpečení svého živobytí poctivým způsobem nabyl, jako peníze, potraviny, oděv, dům, pole, právo užitku a podob.

I. O právě majetkovém.

1. Každý člověk jest oprávněn, zjednávati si spravedlivým způsobem osobního majetku.

Vždyť jest mu postarati se o sebe na stará léta a pro případ neštěstí, mnohému pak i o rodinu. Bez osobního majetku panovaly by na zemi poměry neutěšené: ustavičné hádky, žádná snaživost, proto ani žádný pokrok a žádné vynálezy. Rovněž bylo by nespravedlivým, odníti člověku to, čeho si nastřádal nebo v potu tváře své dobyl.

Bůh chce, by lidé měli osobní majetek; neboť na ochranu majetku dal 7. přikázání boží. Rovněž řekl k prvním lidem v ráji: „Naplňtež zemi a **panujte nad ní.**“ (1. Mojž. 1. 28.) Proto již Kain a Abel měli majetek, každý měl jinačí statky a obětovali z nich. Všecky spolehlivé zprávy z nejstarších dob člověčenstva poukazují na to, že lidé vždycky měli soukromý majetek. (Byly zákony na ochranu majetku a zákonitá ústanovení při sporech o hranice.) Poněvadž člověk má **přirozené právo** na své živobytí, tedy musí také býti oprávněn, zjednávati si statků a míti je jako svůj majetek, zevnější statky, jichž je třeba k jeho živobytí. Kdyby se člověk každý okamžik musil starati o své živobytí, octl by se v největší tísni, kdyby onemocněl nebo kdyby ho potkalo nějaké neštěstí. Již zákon přirozený jej pobádá, by se postaral o sebe pro takové případy. Mimo to je člověk povinen starati se o své příslušníky. A to by bylo nemožno, kdyby se musil o sebe starati jen pro každý okamžik. Rovněž **snaha po věčném cíli** byla by nemožna, kdyby člověk každým okamžikem musil pečovati jen o to, by si opatřil potřebných věcí ku svému živobytí. Majetek osobní je po pádu lidí zrovna nezbytným **pro lidskou křehkost;** nebo bez něho by nebylo žádného pokoje mezi lidmi. Lidé by žili v neustalém sváru a hádce. Nemohou-li se shodnouti děti jedné rodiny dělíce se o dědictví, znepřátelují-li se obyvatelé jednoho domu mající společnou studnu, — jaká teprve hádka by nastala mezi lidmi, kdyby všichni společně pracovali a společný majetek měli, jejž by ustavičně musili mezi sebe děliti? (Ketteler.) Kdyby nebylo majetku, nebylo by ani popudu ku práci. Majetek má tedy základ ve vůli boží právě tak jako manželství a vrchnost. Přece však nelze říci, že nynější rozdělení majetku má svůj základ ve vůli boží.

2. Soukromého majetku dobýváme si spravedlivě: prací, kupem, darováním, nebo dědictvím.

Žádný člověk nemá od přirozenosti práva na jisté statky pozemské. Tohoto práva si musí teprve dobyti. (Stöckl.) Dobývá si ho především **prací.** Bůh tak to zařídil, že země poskytuje statků k živobytí potřebných jen tehdy, vzdělává-li ji člověk. „Odníti tomu, kdo zemi vzdělává toho, čeho si v potu tváři své vydobyl, bylo by proti vší spravedlnosti.“ (Leo XIII.) Nazývá-li se země a obyvatelé její „majetkem božím“ (Ž. 23. 1.), poněvadž jsou dílem rukou božích, tedy i to, co je dílem rukou lidských, musí býti majetkem

člověka. „Ovoce práce jest zákonitým dobrem toho, kdo onu práci vykonal.“ (Leo XIII.) Majetek tedy není vlastně jiného než-li co si člověk pernou prací vydobyl. — Majetku se nabývá také **darováním.** Bůh nám rozdával majetek; slíbil totiž Abrahamovi a jeho potomkům zemi Kananejskou. (1. Mojž. 12. 7.) Patriarchové darovali svůj majetek prvorozenému synu slavným žehnáním. Závěti a dědictví jsou podnes Kdo má majetek, má zavčas udělati závět, by se předešlo sporům, kdyby jej Bůh náhle k sobě povolal. Kdo toho neučiní, tomu bude jednou této nedbalosti pykati. Jak se dělá testament? — Původně bylo také **zabrání** majetku, jenž nikomu nenáležel, prostředkem, jímž se mohl někdo státi majetníkem. V hostinci, divadle, na železnici a p. náleží místo, není-li zadáno, tomu, kdo si je obsadil. — Kdo nespravedlivým způsobem, jako krádeží, podvodem a p. majetku nabyl, jest povinen jej navrátiti.

3. Ani **stát** není oprávněn odníti soukromý majetek; má však právo, ze spravedlivého důvodu omeziti dobývání nebo užívání soukromého majetku.

Stát **není** snad jakýmsi **vrchním majitelem** všech statků. Má sice právo dozírací, ale nikoliv právo, nakládati se soukromým majetkem. Poddaní nejsou k vůli státu, nýbrž stát jest k vůli poddaným; proto stát nesmí nikoho poškozovati, nýbrž spíše má hleděti blaha každého jednotlivého poddaného. Proto jest stát povinen, jest-li že s ohledu na všeobecné dobro nutí poddané k odstoupení osobního majetku (vyvlastnění), je za to odškodniti. Stát rovněž nemá práva, přivlastniti si statky církevní. Stalo-li se tedy, že stát si přisvojil na př. církevní statky, pak jest to křiklavé bezpráví. „Vzíti něco některému člověku, jest krádeží, vzíti něco církvi, jest svatokrádež.“ (Sv. Jeron.) Církev vyobcovala všecky, kteří se opovažují statky církevní loupiti. Teprve po navrácení těchto statků může papež rozhřešiti od tohoto hříchu. (Sn. Trid. 22. 11.) — Poněvadž pak stát (světská vrchnost) má jménem božím pečovati o blaho poddaných, proto jest oprávněn, zákonitými nařízeními jakousi změnu poměrů majetkových nařiditi. Za našich dnů hromadí se kapitál v rukou jednotlivců, kdežto počet chudáků se den ode dne množí. Na počátku r. 1895 bylo zjištěno v anglickém parlamentě, že ne méně než 4 mill. pracujícího lidu nachází se v největší bídě, nehledíc na nouzi trpící ze třídy služebnictva, obchodních příručích, umělců. V pravdě smutné to poměry. V jiných zemích není mnohem lépe. Této nesrovnalosti musí odpomoci stát. Stát může i poddaným podle jejich možnosti **ukládati daně,** jichž je třeba k obecnému dobru. Proto může vysokým zdaněním přebytečného kapitálu napomáhati ku zmírnění všeobecné bídy. Takové zdanění jest zcela spravedlivé, poněvadž právě stát musí nejvíce napomáhati ku ochraně kapitálu. Mimo to ještě jiný důvod. „Pozemské statky jsou na to, aby lidé mohli býti živi. Toto určení nepozbývají ani tehdy, jsou-li rozděleny mezi lidi. Proto jest každý člověk povinen, ze svého nadbytku pomáhati jiným.“ (Sv. Tom. Aq.) Přebytek boháčův jest doplňkem pro chudáka. Cizí majetek má, kdo si ponechává více než-li potřebuje. (Sv. Aug.) Proto stát, který má pouze dozorčí právo na majetek, může přidržovati poddané, by spravedlivě vynakládali své přebytečné jmění.

II. O hříších proti 7. přikázání.

Zvláště se zapovídá v 7. přikázání krádež,

loupež, podvod, lichva, poškozování cizího majetku, zadržování nalezených nebo vypůjčených věcí a neplacení dluhů.

1. **Krádeží** se rozumí tajné odnětí cizího majetku proti rozumné vůli majetníkově.

Straka, která krade a schovává všecko, co se leskne, jest obrazem zlodějského člověka. Jidáš byl zlodějem; nosil měšec a kradl z peněz. (Jan 12. 6.) Žádný hřích se nepáše v lidské společnosti tak všeobecně jako krádež; to pochází jednak odtud, poněvadž lidé jsou velmi lakomí a sobě závidí, jednak, poněvadž jest mnoho příležitostí k tomu hříchu. (Sv. Chrys.) Příležitost dělá zloděje. Kdo však se nachází v největší bídě nebo nebezpečí života a nemůže svého života jinak uhájiti, než-li odnětím cizího majetku, nehřeší, má-li jen vůli, tento majetek navrátiti, pomůže-li si z bídy. (Přísl. 6. 30.) Neboť nelze si mysliti, že by rozumný majetník v tomto případě něco proti tomu namítal. Proto Kristus nepokládal toho apoštolům za hřích, když kdysi k ukojení hladu na poli klasy trhali a jedli. (Mat. 12. 1.) Rovněž by nehřešil, kdo by tajně odňal někomu zbraň, kterou on se chtěl zavraždíti. Proč? Ovšem by si jí nesměl trvale ponechati. — Krádeží se prohřešuje také ten, kdo bez potřeby žebrá. Krádeži se rovná **přechovávání** a **kupování kradených věcí.** Přechovavač jest horší než zloděj; kdyby nebylo přechovavačů, nebylo by zlodějů.

2. **Loupež** jest násilné odejmutí cizího majetku.

Je-li napadený člověk těžce poraněn neb i usmrcen, pak se to jmenuje loupežná vražda. Takové vraždy se dopustili oni loupežníci, kteří přepadli Žida jdoucího z Jerusaléma do Jericha. (Luk. 10. 30.) Loupeži se podobá i vynucování almužny.

3. **Podvod** záleží v tom, že se bližnímu lstivě škodí na majetku.

Na př. falešnou měrou a váhou, padělanými penězi, padělaním potravin (což jest mimo to i hříchem proti 5. přikázání božímu), padělaním listin, posunováním mezníků, pašováním cizozemského zboží, zapálením vlastního domu, by majitel jeho dostal pojistné a p. Za dnešních dnů zneužívají podvodníci zhusta i novin, kde vychvalují v inserátech své zboží. Vůle boží jest, aby nikdo nepřestíhal ani neoklamával v jednání bratra svého. (1. Tess. 4. 6.)

4. **Lichva** záleží v tom, že někdo nouze svého bližního zneužije ke svému prospěchu. (2. Mojž. 22. 25.)

Lichvy peněžní se dopouští, kdo půjčuje peníze člověku v nouzi postavenému a požaduje nespravedlivých úroků; lichvy obilní, kdo skupuje obilí a dříve ho neprodá, dokud není o ně největší nouze a dokud se za ně neplatí největší summa. (Přísl. 11. 26.) Lichva pomáhá člověku jednou rukou z bídy, ale druhou jej do ní strká ještě více. „Lichvář svou zdánlivou pomocí zvětšuje ještě bídu a za peníze prodává lásku k člověčenstvu.“ (Sv. Chrys.) Počíná si jako pavouk, který mouchu, jež zabloudila do jeho sítě, opřádá a vyssává. Lichváři jsou vražedníky chudáků; neboť odnímají

chuďasovi všeho, čeho potřebuje k živobytí; berou jim tedy vlastně život. (Sv. Bernardin.) Než jest i dovolená lichva, dáváme-li totiž chudým almužnu. Tím totiž půjčujeme Bohu kapital na vysoké úroky. (Sv. Jan Almužník.) „Chudým dávati“ nazývá Písmo sv. „Bohu na úrok půjčovati.“ (Přísl. 19. 17.)

5. Krádeží se rovná: poškozování cizího majetku, zadržování věcí nalezených nebo vypůjčených, jakož i neplatí-li se dluhy.

Poškozováním cizího majetku jest na př. žhářství, šlapání po louce nebo obilí, ničení stromů, škrtání po stěnách a lavicích, špinění šatů, rážení ovoce, nedovolené chytání ryb, nedovolený lov a p. **Zadržování věcí vypůjčených nebo nalezených** jest krádeží. Věci nalezené nebo vypůjčené máme navrátiti majetníkovi. Krásně učinili bratři Josefovi, kteří peníze, v pytlech nalezené, navrátili. „Co jsi nalezl a nevrátil, to jsi uloupil.“ (Sv. Aug.) Jen tehdy, je-li nalezená věc zcela bezcenná nebo nepatrná, nemusíme jí vraceti, nejsme-li žádáni o její navrácení. Čím větší však jest cena věci ztracené, tím více jsme povinni, ji vrátiti. Neznáme-li vlastníka, máme se přičiniti, bychom jej vyhledali; proto máme nalezenou věc oznámiti vrchnosti. Nepřihlásí-li se nikdo, můžeme si nalezenou věc podržeti. Přihlásí-li se však vlastník, máme se ho napřed opatrně otázati, bychom se přesvědčili, zda-li on tu věc skutečně ztratil. Je-li skutečně ztracená věc jeho, pak má nálezce nárok na nálezné. (Ve mnohých státech obnáší nálezné 5—10 procent z ceny nalezené věci; při velkých ztrátách jest tato odměna menší.) Dobrý křesťan navrátí zajisté nalezenou věc beze vší odměny, zvláště náleží-li věc chudákovi. — Mnozí lidé si vypůjčují knihy, nástroje a p., ale pak jich už nevrátí, ba jsou i hrubými, mají-li je vrátiti. Takoví lidé jsou rovni zlodějům. Buďme obezřetni při půjčování; působí to jen starosti. Odkažme toho, kdo si věc chce vypůjčiti, na ústavy peněžní. — Rovněž **neplacení dluhů** jest krádeží. Již to jest zlým, dělá-li někdo lehkomyslně dluhy; takový člověk se podobá tomu, kdo již nemůže státi na vlastních nohou a musí chodit po berlách. Hříchem pak jest, vypůjčovati si a neplatiti. (Ž. 36. 21.) Bohužel mnozí lidé upadají do dluhů, poněvadž žijí rozkošnicky, odívají se nad svůj stav a jsou oddáni náruživostem; a takoví lidé ani nepovažují svých dluhů za hřích. Rovněž hřeší obchodníci, kteří podvodně prohlašují, že nemohou platiti. Nejvíce však hřeší ti, kdož neplatí **mzdy** řemeslníkům a takovým lidem, kteří se živí svýma rukama; to jest do nebe volající. Jest to krádež a zároveň vražda, zadržuje-li někdo řemeslníkovi, který denně počítá s několika krejcary příjmů, poněvadž z nich musí žíti. (Meh.) Mzda nádenníkova ať nezůstává u tebe do rána. Ještě téhož dne před západem slunce dáš dělníkovi mzdu jeho. (5. Mojž. 24. 15.) Nikomu nezůstaňte dlužni, leč lásku. (Řím. 13. 8.)

2. Sáhnutí po cizím majetku jest tedy hříchem těžkým, odejme-li se bližnímu tolik, kolik potřebuje denně na výživu přiměřenou svému stavu.

Hřích, kterého se dopouštíme proti bližnímu, řídí se vždy dle škody, která je tím bližnímu způsobena. (Sv. Tom. Aq.) Kdo tedy ukradne žebrákovi jen maličkost, dopouští se smrtelného hříchu; rovněž ten, kdo chudému nádenníkovi ukradne denní mzdu. Kdo jednomu a témuž člověku krade po sobě jen malé peněžní obnosy, takže časem to činí značnou sumu, dopouští se rovněž velké krádeže. (Sv Alf.) Avšak krádeže, mezi nimiž uplynula delší doba, netvoří hromadného celku. (Sv. Alf.) — Nemáme krásti ani maličkosti. Máme býti věrnými i v málo, poněvadž Bůh trestá i malý hřích, a poněvadž nevěrnost v maličkostech vede ke hříchu smrtelnému a k věčnému zahynutí. S maličkostmi lidé začínají a končí s věcmi velikými. Mnozí již se stali zločinci a skonali na šibenici, poněvadž si z počátku ničeho nedělali z nepatrných krádeží.

III. O náhradě.

1. Kdo uškodil svému bližnímu na majetku, jest přísně zavázán, škodu opět napraviti. (3. Mojž. 6. 1.—5.)

Odcizený majetek musíme tedy **navrátiti.** Není třeba, bychom šli sami k majiteli a jemu věc vrátili; můžeme ji navrátiti i prostřednictvím kněze. (Kněz jest zavázán k mlčelivosti a odevzdá potvrzení, že věc byla navrácena.) Když kdysi bl. Klement Hofbauer, apoštol Vídně, vracel ukradenou věc jejímu vlastníkovi, nechtěl jí tento vlastník přijmouti; i řekl bl. Klement: „Není dobře, darovati kajícímu hříšníku ukradenou věc, neboť pak se domnívá, že krádež není nikterak těžkým hříchem.“

Při náhradě dbáti jest těchto pravidel:

1. Umřel-li již vlastník cizí věci, musí se cizí věc dáti jeho dědicům; není-li však dědiců, musí se dáti ona věc chudým, nebo vynaložiti na zbožné účely.

2. Kdo nemůže navrátiti všeho, musí navrátiti aspoň tolik, kolik může.

3. Kdo pro bídu nebo jiné překážky nemůže navrátiti cizí věci ihned, musí míti aspoň vůli, že věc onu navrátí, jakmile bude moci; rovněž se musí vynasnažiti, by mohl věc onu navrátiti.

4. Kdo nemůže úplně ničeho navrátiti, má se aspoň modliti za toho, komu škodu způsobil.

2. I ten, kdo nevědomky má cizí majetek, jest povinen vrátiti jej jeho vlastníkovi, jakmile se doví, že jest to majetek cizí.

Kdo tedy na př. ukradenou věc koupil nebo darem obdržel, musí ji vrátiti vlastníkovi. Neví-li takový člověk, že ona věc jest ukradena, nazývá se **poctivý majitel**; ví-li však o oné krádeži, pak se nazývá **nepoctivý majitel.** Poctivý majitel musí vrátiti nejen cizí věc, nýbrž i to, oč zbohatl;

nepoctivý majitel musí mimo to nahraditi i to, oč byl pravý vlastník ochuzen. — Jen v tom případě, zemřel-li vlastník a není po něm dědiců, může si poctivý majitel věc onu ponechati. Nejlépe však jest otázati se zpovědníka a dle jeho rady přesně ve říditi; neboť zpovědník zastupuje ve zpovědnici místo boží.

3. Kdo cizího majetku nechce navrátiti nebo škody opět nahraditi, nemůže dojíti před Bohem odpuštění hříchů a tedy ani rozhřešení od zpovědníka.

Kdo nechce navrátiti nespravedlivého majetku, zahyne na věky. (Ez. 33. 15.) Proto Kristus nazval Zachea synem Abrahamovým až tehdy, když Zacheus slíbil, že navrátí a nahradí všecek cizí majetek. (Luk. 19. 8.) Ať si ten, kdo bližnímu na majetku uškodil, sebe více k Bohu volá o milost, ať proleje celé proudy slz a snaží se přísným postem a kajícími skutky nebe usmířiti, nebude mu hřích jeho přece dříve odpuštěn, dokud se neodhodlá škodu napraviti. Proto praví sv. Augustin o takovém člověku: „Takový nečiní pokání, nýbrž jenom se přetvařuje, jakoby pokání činil.“ Kdo nevrací cizího majetku, ačkoliv jej může vrátiti, toho pokání není žádným pokáním, nýbrž komedií. (Meh.) Nikdy ti nebude odpuštěn hřích, nebudeš-li chtíti cizího majetku navrátiti. (Sv. Aug.) Bez náhrady není odpuštění. Sv. Alfons vypravuje tento příběh: Jistý boháč onemocněl zápalem ruky a byl na smrtelném loži; ač jej kněz všemožně napomínal, nechtěl přece navrátiti cizího majetku. Pravil: „Ano, tu by moje tři děti přišly na žebráckou hůl.“ I použil kněz dovolené lsti. Pravil, že zná lék, kterým se zápal ihned vyhojí; řekl: „Živý člověk si totiž musí dáti páliti ruku tak, aby něco tuku steklo na vaši ruku.“ I byli povoláni oni 3 synové, ale žádný z nich se k tomu nechtěl odhodlati. Tu pravil kněz: „Nuže, vaše děti nechtějí se dáti k vůli vám ani čtvrt hodiny páliti na ruce a vy k vůli nim chcete býti po celou věčnost mučen pekelným ohněm.“ Tu vyhrklo z nemocného: „Nyní jste mně otevřel oči; vyzpovídám se a navrátím všecko.“ (Spirago, Příklady str. 112.)

IV. Které důvody mají nás odstrašovati, bychom nepřestupovali 7. přikázání božího?

Již pohané považovali krádež za ohavný zločin; proto zloděje trestali přísně. Anglosasové (v 6. stol.) usekávali zlodějům ruce nebo nohy. Uhři (ještě za svatého Štěpána) prodávali zloděje do otroctví. Rovněž Židé přísně stíhali zloděje; tak byl jistý muž, který při dobytí Jericha přes všechen zákaz, by nikdo ničeho nekořistil, ukradl a ukryl jakýsi oděv, z rozkazu božího ukamenován. (Jos. 7.) Rovněž církev křesťanská od prvopočátku vydávala přísné zákony proti zlodějům; nejmenší krádež byla trestána tím, že zloděj musil netoliko věc ukradenou vrátiti, nýbrž i za ni konati celoroční pokání o chlebě a vodě. I Bůh přísně trestá nespravedlivé sahání po cizím majetku; to, že ukradená věc jest třeba nepatrna, nepadá na váhu; neboť Bůh hledí více na zlomyslnost, kterou někdo při podvodu na jevo dává, než-li na věc samu, které se někdo nespravedlivě zmocnil.“ (Sv. Jeron.)

Lidé, kteří bližnímu škodí na majetku, připravují se o čest a svůj majetek, mnohdy

umírají bídně a nekajicně a nacházejí se v nebezpečí věčného zavržení.

Zloděje čeká **hanba.** (Sir. 5. 17.) Krádež není cestou ku cti, nýbrž do trestnice. Neboť zloděj bývá přece jednou dopaden; stává se mu jako **myši,** která se při krádeži chytá do pasti. Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne. — Krádež jest cestou **k chudobě,** neboť nespravedlivý majetek není požehnán a nedaří se. Jak nabyto, tak pozbyto. Kdo krade cizí, pozbývá svého. Jako ten, kdo požil nezáživného pokrmu, vyvrhuje jej i s pokrmem zdravým, tak i ten, kdo si nashromáždil nespravedlivý majetek, pozbývá nejen tohoto, nýbrž i spravedlivého. Je-li mezi zdravými jablky třebas jen jediné shnilé, všechna se od něho nakazí. Právě tak se má s majetkem; máme-li mezi 1000 penízy, jichž jsme poctivě nabyli, jen jediný nepoctivý peníz, pozbudeme i všech ostatních. (Sv. Vinc. Fer.) Znám dvě cesty, na kterých lze jistě schudnouti: pracovati v neděli a přisvojovati si cizí majetek. (Vianney.) Kdo seje nespravedlnost, bude žíti neštěstí. (Přísl. 22. 8.) Statky nespravedlivých lidí vysýchají jako prameny. (Přísl. 40. 13.) Běda tomu, kdo hromadí, co není jeho. (Hab. 2. 6.) Nepoctivost jest docela příčinou záhuby i celých národů. (Sig. 10. 8.) Kde jsou staré mocné říše Babylonců, Medů, Peršanů, Řeků a Římanů? Rozpadly se, poněvadž se nespravedlností chtěly rozšiřovati. Na bráně vídeňského dvorního hradu právem stojí slova. „Justitia fundamentum regnorum.“ (Spravedlnost jest základem říše!) — Kdo krade, obyčejně **bídně umírá.** Jistý sedlák pošinul na poli mezník a tak si o několik kroků rozšířil louku. Brzy potom vylezl na blízkou jabloň, spadl hlavou na onen mezník a zabil se. Kdyby jej byl nechal na jeho místě, nebylo by se mu nic stalo. (Spirago, Příkl. str. 111.) Jak bídně skonal zloděj Jidáš! (Mat. 27. 5.) A jaký nepokoj a duševní úzkost měl před svou smrtí! Lidé, kteří odcizili cizí majetek, obracejí se proto tak zřídka, poněvadž navrácení majetku jest tak těžkým. I na smrtelném loži obyčejně nechtějí ničeho slyšeti o náhradě. Chraň se cizího majetku, nechceš-li nešťasně skonati. Lidé nespravedliví a zloději **nebudou vládnouti královstvím nebeským.** (1. Kor. 6. 10.) Čeká-li nemilosrdný soud již toho, kdo nepomáhá ze svého majetku trpícímu nouzi, oč teprve nemilosrdnější soud čeká toho, kdo jinému docela bere jeho majetek. (Sv. Aug.) I mohamedáni učí, že ten, kdo jediné stéblo žitné na cizím poli ukradne, dopouští se něčeho hanebného a bude za to věčně pálen v pekle Mohamedově. Vzpomínka na věčné zavržení odvrací mnohého od nespravedlnosti. To viděti z tohoto příběhu: Jistá chudá vdova, kterou jistý boháč připravil o její pole, vyšla si ještě jednou na své pole a prosila boháče, by jí dovolil vzíti si koš hlíny z onoho pole. Onen muž jí to dovolil s potupným smíchem. Když však žena ona nemohla koše na záda zvednouti, prosila jej, aby jí pomohl. Boháč jí pomáhal, ale koš byl příliš těžký, takže ho nemohl uzvednouti. Tu pravila ona vdova: „Nuže, je-li vám tento koš hlíny již nyní tak těžkým, jak těžkým vám bude teprve ono celé pole na věčnosti.“ Tato slova otřásla lakomcem tak, že jí pole vrátil. (Spirago, Příklady str. 112.) Jaká to pošetilost, k vůli pomijitelnému statku dávati v šanc nebe! Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu utrpěl.“ (Mah. 16. 26.) Čeho jsi krádeží získal, jest peníz; čeho pozbýváš krádeží, jest Bůh. Ty myslíš na zisk, ale mysli také na ztrátu. (Sv. Aug.)

Kdo jest poctivý, tomu se již na světě dobře vede (Ž. 36. 25.) Lidé, kteří žili mezi mohamedány, vypravují, že u mohamedánů jest nejlépe vyvinut cit pro poctivost. U nich se užívá málo zámků a závor. Snad nejhůře v této věci jest v Italii, zvláště v již. Italii, Sicilii a Sardinii. Zde často slovo „loupežný vrah“ (= brigant) jest čestným názvem a loupežnou vraždu mnozí považují (jako u nás souboj) za znamení rytířství. Zde jsou zvláště spolky, které se zabývají loupežným přepadáním jako obchodem; daří-li se jim, pak se bývalí loupežní vrahové usadí jako peněžníci ve velikých městech a žijí až do smrti ze svého kapitálu. V Sardinsku se docela ujalo přísloví: „Kdo nekrade, není mužem.“ Smutné to poměry! — Písmo sv. nám ukazuje vzor poctivosti na Tobiáši. Ačkoliv oslepl a do bídy upadl, řekl ihned svým domácím, uslyšev doma mekati kozelce: „Hleďte, aby snad nebyl kradený! Navraťte jej jeho pánu, neboť kradeného nesmíme ani jísti ani se dotýkati.“ (Tob. 2. 21.) Bůh mu zase brzy vrátil zrak a popřál mu ještě 42 let života. (Tob. 14.) Poctivý netrpí nikdy hladu. (Přísl. 10. 3.) Jeho modlitby bývají rychle vyslyšeny od Boha. (Ž. 33. 16.) Poctivost činí i celé národy šťastnými. (Přísl. 14. 34.) S poctivostí nejdál dojdeš.

O VIII. přikázání božím.

V 8. přikázání zapovídá Bůh všeliké porušování cti bližního a všelikou neupřímnost.

1. Zákaz o porušování cti.

2. Čest (dobré jméno) jest velikým dobrem, poněvadž si jí můžeme každé doby získati časných i věčných statků.

Čest nebo dobré jméno záleží v tom, že lidé o nás dobře smýšlejí a mluví. Opakem cti jest hanba. Dobré jméno jest lepší než hojnost bohatství; býti oblíbeným jest lepším než zlato a stříbro. (Přísl. 22. 1.) Mezi zevnějšími statky jest nejlepším dobrá pověst. (Sv. Fr. Sal.) Jak často již lidé, kteří neměli krejcaru peněz, došli nejlepšího zaopatření jedině proto, že měli dobré jméno. Dobré jméno jest tedy pramenem, z něhož vytéká bohatství. Beze cti nelze si mysliti slastného života, žádného opravdového štěstí. Může li pak šťastně žíti ten, na něhož jiní s opovržením hledí? (Galura.) Kdo požívá cti u lidí, také se více snaží, by vedl řádný život, než-li ten, jenž cti nepožívá. „Čím jest kůže jablku, tím jest čest člověku. Je-li kůže neporušená, vydrží jablko i rok; oloupáme-li je však, zkazí se. Právě tak slouží dobrá pověst člověku ku zachování cnosti.“ (Diez.) Jako sváteční oděv v neděli zdržuje hochy od rozpustilosti, tak čest chrání dospělého.

2. Proto máme se sami snažiti, bychom si u lidí dobré jméno zjednali a zachovali; to se děje, konáme-li své dobré skutky i veřejně a hájíme-li své cti, dotýká-li se jí někdo nešetrně.

Bůh chce, bychom cti vyhledávali; neboť hluboce nám vštípil do srdce cit cti a hnus nad hanbou. Chceme-li tento cit potlačiti, jednáme proti zřízení božímu. (Galura.) Máme tedy **dobré skutky konati veřejně**. Lidé říkají: „Chceš-li, aby lidé o tobě dobře mluvili, pak se nesmíš chváliti sám, nýbrž ať mluví tvé skutky.“ — Spasitel žádá výslovně, bychom dobré skutky konali před lidmi; neboť praví: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 5. 16.) Naše dobré skutky se podobají libé vůni. (2. Kor. 2. 15.), neboť nás činí lidem libými jako příjemná vůně. (Galura.) Konáme-li veřejně dobré skutky, obhajujeme tím nejlépe svou napadenou čest a umlčujeme zlé jazyky. (1. Petr. 2. 12.) Hleďme konati dobré nejen před Bohem, ale i před lidmi. (2. Kor. 8. 21.) Mírnost vaše budiž známa všem. (Filip. 4. 5.) Chraňte se i stínu zlého. (1. Sol. 5. 22.) Samo sebou se rozumí, že nesmíme při svých dobrých skutcích zamýšleti, toliko se zalíbiti lidem a býti chválenu od nich; sice pak nás nečeká od Boha žádná odměna. (Mat. 6. 2.) Máme dále **hájiti svou čest, je-li napadena.** První křesťané byli velmi zle pomlouváni, jako na př. že prý vraždí malé děti, jejichž maso posypávají moukou a požívají a p. Křesťané se hájili; rozličtí učencové vydali obhájné spisy a podali je císařům. I Kristus se mnohdy hájil, na př. když mu pravili, že pomocí Belzebuba, knížete ďáblů, vymítá ďábly. (Mat. 12. 27.), nebo když jej služebník nejvyššího kněze udeřil do tváře. (Jan 18. 23.) I Pavel se neohroženě hájil před vysokou radou, před místodržiteli a před císařem. (Sk. 22. 26.) Než **nemáme býti příliš nedůtklivými** a již pro malichernost začínati soudy. Porovnati se a snášeti se jest lepší, než-li hádky a žaloby. „Kdo jest příliš nedůtklivým ohledně své cti, ten dodává pomluvě tvářnost pravdy a jest vinen, že lidé se domnívají, že velice nedůvěřuje své vnitřní hodnotě. Takovým jednáním stává se člověk také nesnesitelným a dráždí tupiče ještě více proti sobě.“ (Sv. Fr. Sal.) Ostatně, kdo vede dobrý život, tomu se netřeba báti, byl-li o svou čest připraven; neboť jí zase brzy nabude. Jen kdo vede špatný život, nenabude již nikdy ztracené cti. Jest to tak, jako s vlasem. Ostříhá-li se pouze, opět vyroste a ještě jest lepší než dříve. Vytrhá-li se však s kořínky, pak již nikdy nenaroste. Právem tedy David nazývá jazyk pomluvačný břitvou. (Sv. Fr. Sal.) Hájíce svou čest, musíme zachovati pravou míru. Velcí a velkodušní lidé se nerozčilí maličkostmi, mlčky trpí, jen v důležitých věcech dávají výraz svému spravedlivému bolu. (Sv. Fr. Sal.) Jen tehdy, vymyslil-li o nás někdo tak těžké a hanebné zločiny, jichž si žádný člověk nesmí nechati vytýkati, musíme se proti nim hájiti. (Sv. Fr. Sal.) — Konečně se připomíná, že trpělivým snášením urážky mnohdy mnohem více pořídíme, než-li největší úzkostlivostí o svou čest. Mnozí mužové, jako sv. Fr. Xav., bl. Klement Hofbauer přijali mnohdy klidně největší pohanu od bezbožníků a tím je právě přivedli ku přemýšlení a úplnému obrácení.

Než nemáme příliš úzkostlivě vyhledávati cti u lidí,

poněvadž bychom jinak pozbyli i přátelství božího i cti u lidí; dále jest ve mnohých případech nemožno, líbiti se zároveň Bohu i lidem.

Kdo příliš úzkostlivě vyhledává cti u lidí, toho nejvyšším cílem již není Bůh, nýbrž vlastní jeho čest; takový jest tedy pyšným (ctižádostivým) a proto jej Bůh poníží. (Luk. 14. 11.) Kterak byl ponížen na př. ctižádostivý Absolon, kterak císař Napoleon! „Čest jest tvrdohlavá věc. Hledáme-li ji, utíká před námi; utíkáme-li před ní, běží za námi. Nenechá se vynutiti. Jest jistá cena, za kterou chce býti vykoupena. Tato cena jest poctivost a pokora.“ (Galura.) — **Není možno sloužiti Bohu a líbiti se lidem.** (Gal. 1. 10.) Každý, kdo vede život v pravdě křesťanský, bývá od lidí tupen a haněn. (1. Kor. 4. 13.; 1. Petr. 4. 14.), ba i za blázna pokládán. (1. Kor. 4. 10.) Jest také mnoho hloupých lidí, kteří čest a hanbu neměří dle cnosti, nýbrž dle věcí, které člověku nedodávají žádné ceny, jako jest bohatství, postavení, oděv a p. (Galura.) Ať se tedy snažíš jak chceš, přece nikdy nebudeš ctěn pořád a ode všech lidí.

3. Mimo to máme se chrániti všeho, co porušuje čest našeho bližního, jako jest podezřívání, pomluva, na cti utrhání, spílání, ochotné poslouchání řečí, které porušují čest.

Při podezřívání jest zlomyslnost v srdci; při pomluvě, nactiutrhání (obojí týká se nepřítomného člověka) a při spílání (směřuje proti přítomné osobě) hřeší se jazykem; a posloucháme-li se zálibou řeči směřující proti cti, hřešíme sluchem.

1. **Podezřívání** záleží v tom, že se někdo bez rozumného důvodu o bližním domýšlí zlého.

Pyšný farisej ve chrámě pokládal celného za velikého hříšníka a kterak se klamal! (Luk. 18.) Tři přátelé Jobovi pokládali Joba za bezbožného člověka proto, že jej viděli tolik trpěti. (Job 5.) Farisej Šimon pokládal Maří Magdalenu u nohou Kristových za hříšnici; a kterak se mýlil, neboť již byla svatou kajicnicí. Proto se jí Kristus ihned ujal. (Luk. 7. 39. a d.) Když sv. Pavel apoštol bouří byl vyvržen na ostrov Maltu, rozdělal si oheň; tu vylezl ze křoví had a ovinul se mu kolem ruky. Když to spatřili obyvatelé ostrova ihned měli svůj soud: domnívali se, že tento muž jest dojista vrahem, poněvadž jest všude pronásledován. (Sk. 28.) Jistý zlatník měl hodného učedníka. Kdysi nalezl vedle postele učňovy dva drahokamy ve skulině v okně. Ihned považoval chlapce za zloděje, tloukl jej necitelně a vyhnal jej z domu. Než později našel opět drahokamy v oné skulině. Dával si pozor a viděl, že straka, kterou choval v domě, nosí tam ony drahokamy. (Spirago, Příkl. str. 113.) — Kdyby byl chlapce snad někdy zastal při krádeži, nebyla by bývala jeho domněnka hříchem, tedy nebylo by to podezřívání. — **Jakým kdo jest, tak smýšlí o jiných.** To pochází odtud, že srdce zatemňuje rozum právě tak, jako špatný kořen dodává stromu špatné šťávy. „Kdo sám není zlým, nedomýšlí se také o jiných zlého.“ (Sv. Řeh. Nz.) Jen zlý člověk velmi rád se domnívá, že ostatní jsou právě takovými

jako on. (Sv. Chrys.) Jakou podobu má forma, takovou přijímá na sebe i roztavený kov, jenž se do této formy vlévá. Právě tak i každý si tvoří o věci, kterou vidí nebo slyší, úsudek podle formy svého srdce. (Diez.) Člověku, který má dobrý žaludek, i věci těžce záživné přemění se v dobré šťávy; v člověku však, který má zkažený žaludek, i nejlepší pokrmy se přeměňují ve špatné šťávy. Právě tak cnostný člověk vykládá si všecko dobře, zlý člověk však vykládá všecko zle. (Sv. Dorotheus.) Čím více chyb kdo má, tím více jich hledá na jiných. Raději se chci klamati, mysle dobré o zlých, než-li abych zlé o dobrých myslil. (Sv. Ans.) Kdo o zlých smýšlí dobře, nedopouští se bezpráví, ale dopouští se ho ten, kdo o dobrých myslí zlé. (Sv. Tom. Aq.) Jeden a týž úkon lze posuzovati se sta rozličných stanovisk. Dobrá duše domnívá se vždy nejlepšího, bezbožná duše pak nejhoršího. (Sv. Fr. Sal.) Láska nemyslí zlého. (1. Kor. 13. 8.) Spravedlivý, jenž má v sobě ducha lásky, zapuzuje, i když pozoruje zlé jednání, všecky zlé myšlenky z mysli a ponechává soud Bohu. (Sv. Fr. Sal.) Tak činil sv. Josef, ženich Panny Marie. (Mat. 1. 19.) Nikdo se nedomnívej zlého v srdci svém o bližním. (Zach. 8. 17.) Chceš-li, aby ti jiní důvěřovali, důvěřuj také ty jim. Neboť důvěra plodí opět důvěru, jako zase nedůvěra nedůvěru.

2. **Na cti utrhání** záleží v tom, že chyby, jichž se bližní dopustil, bez příčiny odhalujeme.

Na cti utrhání jest tolik, jako zmenšování cti bližního. Tento hřích jest nespravedlností proti bližnímu. Neboť byť i měl bližní nějakou tajnou chybu, přece tím ještě nepozbyl veřejné úcty. Kdo pak onu skrytou chybu odhaluje, připravuje jej o veřejnou úctu. Právě tak, jako nikdo nesmí jinému vzíti nespravedlivě nabytý majetek, tak také nesmí jinému bráti dobré jméno, které mu veřejnost klamně přikládá. Ani o mrtvých nemáme špatně mluviti. „O mrtvých máme mluviti jen dobře.“ Mnozí lidé však se podobají hyenám, které mrtvoly vybrabují a požírají; neboť i oni ještě hanobí mrtvé svým zlomyslným jazykem a vynášejí na světlo jejich dávno zapomenuté chyby. Na cti utrhači se podobají oněm broukům, kteří se nejraději válejí v kalu. Rovněž si počínají jako mouchy, které nesedají na zdravou část jablka, nýbrž na shnilinu a vyssávají ji; tak i utrhači nevšímají si cností svých bližních, nýbrž jen jejich chyb a do nich se zakusují. (Diez.) Podobají se také vepřům, kteří se rádi povalují ve hnoji; neboť se rádi zastavují u chyb svých bližních. (K. Hugo.) Utrhač jest horší než zvíře. Neboť, kdežto zvíře nepožírá zvířat svého druhu, utrhač trhá člověka svými zuby, ba on napadá již i hnijící lidi, totiž zemřelé, čehož ani vlci nečiní. (Gerson.) Utrhačství jest mezi hříchy nejčastějším. Zřídka někoho najdeš, jenž by nebyl hotov haněti život svého bližního.“ (Sv. Jer.) To pochází z lidské pýchy; mnozí se totiž klamně domnívají, že jejich zásluhy přibývá tou měrou, jakou jiné snižují. (Sv. Fr. Sal.) Očerníš-li bližního, tím se nestaneš spravedlivějším! Mnozí také utrhačstvím chtějí odvrátiti pozornost od svých vlastních chyb. Počínají si jako zločinec, který jest lidmi pronásledován a prstem ukazuje na jiné. Utrhačství jest ohavným hříchem. „Jest hanebným a ohavným, jíti do cizího domu a tam všechno prohledati; ale daleko hanebnějším a ohavnějším jest, prohrabovati život svého bližního.“ (Sv. Chrys.) Špínu máme raději zakrývati než-li odkrývati; neboť nikdo se jí nemůže dotknouti, aby se také sám nepošpinil. (Sv. Ign.) Ó pošetilý člověče, horlíš proti hříchům jiných a sám hřešíš svým hříšným

utrhačstvím daleko více, než-li ti, které tupíš. (Sv. Alf.) Ostatně, kdo odhaluje chyby jiných, odhaluje i své vlastní, poněvadž ukazuje své nelaskavé srdce. — Hřích utrhačství jest spáchán jen tehdy, je-li při něm **úmysl,** uškoditi bližnímu na jeho dobré pověsti; sdělí-li tedy někdo něčí chybu jinému proto, aby zabránil podobné chybě, není to hříchem. (Sv. Tom. Aq.) Smíme chyby jiného kárati, můžeme-li tím prospěti chybujícímu nebo někomu jinému; než musí to býti naší povinností, bychom v tom případě mluvili a pokud lze musíme šetřiti osoby, káráme-li nepravost. (Sv. Fr. Sal.) Stalo-li se nějaké provinění bližního následkem soudního rozsudku veřejně známým, tedy vypravování jeho (jako se děje na př. v novinách) není na cti utrháním. — Zvláštní druh na cti utrhání jest donášení. Záleží v tom, že někdo jinému tajně donese, co někdo o něm řekl. Donašeči ničí pokoj celých rodin a obcí a jsou příčinou mnohého nepřátelství. Donášení jest větším hříchem než na cti utrhání (Sv. Tom. Aq.), poněvadž se jím ničí nejen čest bližního, nýbrž i dobrá shoda a láska mezi lidmi. Proto sám Bůh proklíná donašeče. (Sir. 28. 15.)

3. **Pomluva** záleží v tom, že někdo o bližním si vymýšlí chyby, kterých se nedopustil. Pomlouvá-li někdo před vrchností, pak jest to **křivá žaloba**

Pomlouvati jest tolik, jako krásti jinému dobré jméno. Žena Putifarova obvinila Josefa Eg. nespravedlivě u jeho pána, jako by ji byl Josef sváděl ke zlému. (1. Mojž. 39.) Židé obžalovali Ježíše u Piláta, že prý bouří lid, že zakazuje dávati daň císaři a p. (Luk. 23. 2.) Sprostí lidé psávají anonymní dopisy, v nichž pomlouvají své bližní. Pomluvou jest i to, když někdo chyby bližního třebas jen zveličuje. Obyčejně jest příčinou pomluvy pomsta, nenávist a nevděk. Pomluvač se dopouští najednou dvou hříchů; lže a škodí bližnímu na jeho cti. (Sv. Fr. Sal.) Kdo bližního potají pomlouvá, podobá se hadu, který potichu zasazuje smrtelnou ránu. (Kaz. 10. 10.) Mnozí pomluvači žertovně podávají své pomluvy a koření je vtipným a směšným slovem. Takto zůstává pomluva, která by jinak jedním uchem byla vešla a druhým vyšla, hluboce v mysli přítomných; a proto jest taková pomluva ukrutnější, než každá jiná. (Sv. Fr. Sal.) I ona pomluva, před kterou předchází chvála (jako: je to sice hodný, řádný muž, ale . . .) vniká hlouběji do duše posluchačů, jako šíp tím rychleji letí a hlouběji vnikne, čím více byl luk napjat. (Sv. Fr. Sal.) O takových lidech praví David: „Jed litých hadů pode rty jejich.“ (Ž. 13. 3.) Kdo byl nevinně napaden na své cti, ať považí, že Nejsvětější byl také nevinně obžalován a nevinně na smrt odsouzen. Kdo to považí, snadněji ponese své utrpení.

4. Spílání (nadávání) záleží v tom, že nevážnost, kterou někdo k někomu má, v jeho přítomnosti veřejně ukáže.

Při utrhačství se vyjevují chyby jiného za jeho zády, při spílání však v jeho přítomnosti. Spílání má se tedy k utrhačství, jako loupež ku krádeži. (Sv. Tom. Aq.) Kdežto utrhačstvím a pomluvou ničí se dobré mínění, které někdo o jiném v srdci chová, spíláním ničí se čest, která se mu veřejně vzdává. Semei spílal králi Davidovi; nazval jej mužem „ďáblovým“ a házel po něm kamením. (2. Král. 16. 5.) Židé často spílali Kristu Pánu; nazývali jej na př „Samaritánem“ a „posedlým od ďábla“. (Jan 8. 48.) Ke spílání se utíká jen ten, kdo je v neprávu. Dva bratři se nemohli kdysi o něco

dohodnouti. I začal býti jeden z nich hrubým. Ihned řekl druhý. „Bratře, nemáš pravdy; neboť jsi hrubým.“ Kdo má právo, tomu netřeba spílati; pravda vítězí sama sebou. Ke spílání náleží také **špičkování** nebo výsměch; záleží v tom, že někdo se snaží jiného učiniti směšným před jinými a zahanbiti jej. Takovými nelaskavými řečmi způsobuje se bližnímu mnohdy veliký bol, a naplňuje se hořkostí. „Rána bičem způsobí modřinu: rána pak jazykem zdrobí kosti.“ (Sir. 28. 21.) Ostrý meč seká ukrutně, ale zlý jazyk ještě ukrutněji.

5. Kdo se zálibou poslouchá řeči proti cti bližního, dopouští se téhož hříchu, jako ten, kdo takto mluví.

Kdo mluví řeči proti cti bližního, jakoby rozdělával oheň; kdo je poslouchá přikládá dříví na onen oheň. Kdyby tohoto nebylo, onen by brzy přestal. „Kdyby se nenalezlo ochotného posluchače, nemluvili bychom o cizích chybách.“ (Sv. Ign.) Kdo tedy takové řeči poslouchá, jest jimi spoluvinen. „Nechci rozhodovati, kdo jest trestuhodnějším, zda-li ten, kdo ničí čest svého bližního špatnými řečmi, anebo ten, kdo tyto řeči poslouchá; jediný rozdíl jest: onen první má ďábla na jazyku, druhý pak v uších.“ (Sv. Bern.) Co mně prospěje, dovím-li se, že ten nebo onen jest zlý; to mně působí největší škodu. Proto raději toto pracné pátrání obraťme raději na svůj vlastní život. (Sv. Chrys.) Proto nás také napomná Spasitel: „Vyvrz nejprve břevno z oka svého a pak můžeš vyjmouti mrvu z oka bratra svého.“ (Luk. 6. 42.) Dokud někdo nezná svých vlastních chyb, pozoruje chyby jiných. (Sv. Bern.) Netrp tedy nikdy řečí, které ničí čest. Zastaň se tedy a omlouvej bližního, jehož čest byla ve tvé přítomnosti napadena; nebo dej svou nelibost nad takovými řečmi nějak na jevo; nebo obrať řeč na něco jiného. Sv. Augustin si napsal na svůj stůl tato slova: „Ať se chrání tohoto stolu ti, kdož rádi jiným na cti utrhají.“ Tomáš Morus, slyše utrhačné řeči, prohodil žertovně: „Já však zase pravím, že tento dům jest dobře stavěn a že stavitel jest dovedný člověk.“ Tím uvedl utrhače do rozpaků. „Opleť uši své trním a ústům svým udělej dvéře a zámky.“ (Sir. 28. 28.) — Pomluva jest tedy trojnásobný meč, který jedinou ranou způsobuje tři rány; poraňuje totiž toho, jenž jiným čest krade, poněvadž jej vrhá do hříchu; poraňuje toho, jemuž čest byla ukradena, poněvadž byl připraven o dobré jméno; konečně poraňuje toho, kdo onu řeč poslouchá, poněvadž i jej vrhá do hříchu. (Sv. Bern.) Poněvadž pomluvač vrhá do záhuby duši toho, jenž pomluvu poslouchá, tedy v tom napodobuje hada, jenž Evu svými jedovatými řečmi z ráje vypudil. (Sv. Ant. P.)

4. Poškození cti bližního jest tím větším hříchem, čím větší jest škoda, která tím bližnímu byla způsobena.

Hříchy proti bližnímu řídí se co do velikosti vždy dle **škody,** která tím byla bližnímu způsobena. (Sv. Tom. Aq.) Z té příčiny záleží tedy především na tom, kdo čest bližního porušil. Vyšlo-li porušení cti od osoby vážené, pak jest to snadno hříchem těžkým; neboť váženým lidem se velmi věří. Žvatlavým lidem však se nevěří; proto tito lidé se nedopustí svými utrhačnými řečmi tak snadno těžkého hříchu. Také záleží na tom,

komu byla čest porušena. Čím vyšší a váženější jest osoba, které se škodí, tím větší jest hřích. Urazí-li se však osoba, která již bez toho své dobré jméno ztratila, pak by to bylo jen hříchem všedním. Než byť by se i někdo svými hříšnými řečmi neprohřešil těžce, ať považí, že jest na cestě k tomu.

5. Kdo uškodil na cti svému bližnímu, jest přísně zavázán, navrátit mu uloupenou čest, buď odprošením, urazil-li jej jen mezi čtyřma očima, nebo odvoláním, urazil-li jej veřejně.

Kdokoliv nespravedlivě dobrou pověst bližního zmenšil, jest povinen k náhradě, která jest rozdílná dle toho, jakým způsobem byla čest porušena. (Sv. Fr. Sal.) Nestačí jen vytáhnouti šíp z rány; musí se rána i zahojiti. Tak také nestačí jen přestati pomlouvati; nýbrž pomluvač se musí snažiti, by napravil škodu způsobenou na cti. To však jest velmi odporným, neboť je k tomu třeba velikého sebezapření. Také ani není vždy možno, porušenou čest úplně napraviti. Porušiti pečet jest snadno, ale porušenou pečet opět slepiti tak, aby porušení nebylo znáti, jest těžko. (K. Hugo.) Snadna jest na papíře skvrna inkoustová, ale není možno papír učiniti opět tak bílým, jak byl dříve.

Kdo nechce opět napraviti porušené cti, nemůže od Boha dojíti odpuštění hříchu a tedy ani od zpovědníka rozhřešení.

Které důvody mají nás zdržeti, bychom cti bližního neporušili?

1. Kdo svého bližního přísně soudí, toho i Bůh bude jednou přísně souditi.

Kristus praví: „Nesuďte, abyste nebyli souzeni.“ (Mat. 7. 1.) „Jakou měrou budete měřiti, takovou vám bude odměřeno.“ (Mat. 7. 2.) „Nesuďte, a nebudete souzeni; nepotupujte, a nebudete potupeni. (Luk. 6. 37.) Jistý mnich, jenž pro svou chorobu nebyl právě nejhorlivějším, byl vesel, když umíral: proto se jej tázal opat, proč je najednou tak vesel. Mnich pravil: „Nikoho jsem neposuzoval, ani když jsem musil od jiných trpěti; proto věřím, že mne také Bůh nebude souditi.“ (Spirago, Příklady str. 116.)

2. Kdo bližního posuzuje, dopouští se bezpráví proti Bohu, poněvadž zasahuje do jeho práva.

Jest jen jediný zákonodárce a soudce; kdo však jsi ty, že soudíš bližního? (Jak. 4. 12.) Kdo jsi ty, že soudíš cizího služebníka? (Řím. 14. 4.) Kdo není vševědoucím, nemá práva souditi jiného. Neboť vlastní zlo nějakého činu závisí na úmyslu srdce, ale právě toho neznáme. (Sv. Fr. Sal.)

3. Kdo jiným čest krade, bývá často již zde na zemi od Boha trpce trestán; obyčejně se mu přihází ono neštěstí, do kterého chtěl bližního uvrhnouti.

Muž žvavý nepozvedne se na zemi. (Ž. 139. 12.) Jezabel, manželka krále Achaba, nařídila, aby postaveni byli dva nešlechetní mužové, kteří by křivě obžalovali pro rouhání Nábota, jenž nechtěl své vinice králi prodati. Než trest brzy stihl Jezabel; byla svržena s okna paláce na rozkaz nového krále, kopyty koňskými rozšlapána a psy sežrána. (3. Král. 21.) Sv. Řehoř, biskup Antiochenský, byl nenáviděn místodržitelem syrským Asteriem, jenž i lůzu štval proti biskupovi. Tak se stalo, že kdykoliv se biskup ukázal na ulici, byl tupen a kamením a blátem po něm házeno; ba i na jevišti v divadle si z něho dělali smích. Biskup si stěžoval u císaře a Asterius byl z města odvolán; později však byl opět dosazen na svůj úřad. Brzy potom (589.) slavil v Antiochii svadbu. Celé město plesalo. Než v noci stalo se hrozné zemětřesení a mnoho domů a paláců se shroutilo. Dvě třetiny města proměněno bylo ve trosky; 60.000 lidí zahynulo, mezi nimi i místodržitel se svou nevěstou. (Spirago, Příklady str. 116.) — Obyčejně se přihází tomu, kdo svého bližního chce připraviti o čest, totéž neštěstí, do něhož chtěl bližního uvrhnouti. To vidíme z následujícího příběhu. Sv. Alžběta, královna portugalská († 1336) měla služebníka, který roznášel almužnu od královny. Jiný služebník královský záviděl mu této přízně královniny a očernil jej kdysi u krále, když s ním byl na honě. Král šel ihned k vápenné peci a pravil vápeníkovi: „Zítra vám pošlu jistého mladého muže s rozkazem, zda-li jste již vykonal rozkaz králův; onoho muže hoďte ihned do vápenné pece.“ Druhý den ráno poslal král služebníka královnina k onomu vápeníkovi s onou otázkou. Když se tam služebník onen ubíral, stavil se v kostele, kde právě zvonili na mši sv.; zůstal na mši sv. Zatím však pomluvačného služebníka pudila zvědavost k vápenné peci; šel tam a radostně se tázal: „Vykonal jste tedy rozkaz králův?“ Sotva to řekl, již ležel ve vápené peci. Když přišel služebník královnin, čekali již služebníci na zpropitné. Král užasl a ulekl se, když slyšel, co se stalo. (Spirago, Příklady str. 116.) Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. (Ž. 7. 15.)

4. Kdo jiného olupuje o čest, může býti trestán i **světským soudem** pro urážku na cti.

5. Kdo má v obyčeji bližní o čest olupovati, nachází se na cestě k věčné záhubě.

Tlukot tepny mnohdy neukazuje, že se nemoc zhoršila. Je-li však jazyk již černý, jest to nejjistějším znamením blízké smrti. Tak i mnozí lidé se třeba mnoho modlí a často chodí do kostela a jsou považováni za zbožné lidi; ale jejich černý jazyk, jímž jiným čest kradou, jest nejjistější **známkou smrti** jejich duše. (Sv. Alf.) Poškozování cti jest proto tak velikým hříchem, poněvadž čest jest větším dobrem než bohatství. (Přísl. 22. 1.) Nespravedlivé porušování cti bližního jest jistý druh vraždy, poněvadž se tím jeho občanský život (jeho zdar ve světě) ničí, jelikož tento zdar právě záleží na cti a dobrém jméně. (Sv. Fr. Sal.) Porušování cti jest proto těžkým hříchem, poněvadž se jím bližní hluboce zarmucuje. „Kdo má čest v těle, váží si svého dobrého jména nade všecko. Nic ho tak nermoutí, než-li když mu někdo tento drahocenný poklad loupí. Nebolelo by ho tak, kdyby mu někdo vzal všecek jeho majetek. Raději by nežil, než-li trpěti ztrátu své cti. Z toho můžeš poznati, jak velikým jest tento hřích.“ (Galura.) — Zlolajci **nebudou vládnouti královstvím nebeským.** (1. Kor. 6. 10.) Kdož křivě svědčí proti bližnímu, jsou syny ďáblovými. (3. Král. 21. 13.) Pomluvači jsou hodni smrti. (Řím. 1. 32.) Kdo svému bratru těžce spílá,

hoden jest pekelného ohně. (Mat. 5. 22.) Modlitba a půst neprospívá, jest-li že zneužíváním svého jazyka na sebe svoláváme zavržení. (Sv. Bern.)

2. O zákaze neupřímnosti.

Bůh jest pravda sama; proto zapovídá všelikou neúpřímnost, zvláště lež, přetvářku a lichotnictví.

Bůh jest nejvýš svatý, tedy i nejvýš pravdomluvný. (Jan 3. 33.; Řím 3. 4.) Bůh nemůže lháti. (Žid. 6. 18.) Kristus praví: „Já jsem cesta, pravda a život.“ (Jan 14. 6.) Proto poroučí Bůh: „Nebudeš lháti.“ (2. Mojž. 23. 7.; 3. Mojž. 19. 11.) Odložte lež a každý mluv pravdu s bližním svým. (Efes. 4. 25.) Řeč vaše budiž upřímná a pravdivá, chcete-li býti dítkami Onoho, jenž jest otcem pravdy a pravda sama. (Sv. Fr. Sal.)

1. **Lži** se dopouští, kdo mluví nepravdu za účelem, by jiné oklamal.

Mluví-li někdo nepravdu, nejsem ještě oprávněn nazývati jej lhářem, nebo viniti jej ze lži; vždyť se může onen člověk mýliti. Při lži jest totiž úmysl, jiného klamati. Lež jest zneužíváním řeči. „Řeč není dána člověku na to, by jiné klamal, nýbrž by jiným dával na jevo své myšlení.“ (Sv. Aug.) Lži se dopouštějí lidé obyčejně v těchto případech: 1. V nouzi, by nějaké zlo od sebe nebo od jiných odvrátili. **(Lež služebná.)** Takové lži se dopustil Petr v předsíni nejvyššího kněze, když pravil: „Neznám člověka toho.“ (Mat. 26. 72.) — 2. V žertu, obyčejně by jiné pobavili. **(Lež žertovná.)** — 3. Konečně také, by uškodili. **(Lež škodolibá.)** Takové lži se dopustil Jakob, jenž se před svým otcem vydával za Esaua a takto jej připravil o otcovské požehnání. (1. Mojž. 27.) — Kdo však vypravuje jen nějakou smyšlenou věc, na př. nějaké podobenství, bajku a p., by někoho o jisté věci poučil, nedopouští se lži, poněvadž nemá úmyslu někoho klamati; i Spasitel vypravoval mnoho podobenství. — Lhář je jako falešný peníz, jenž se jinakým zdá, než-li skutečně jest. (Sv. Jan Klim.) Lhář, který jinak mluví a jinak myslí, podobá se hodinám, které jinak ukazují a jinak bijí, tedy špatně jdou. Jakou ohavnost měli před lží již první křesťané, dosvědčuje okolnost, že by mnohdy byli mohli lží se zachrániti před smrtí a ujíti mučednické smrti, ale přece toho neučinili.

2. **Přetvářka** záleží v tom, že někdo krásnými slovy nebo skutky snaží se zakrýti své špatné úmysly.

Jidáš na hoře Olivetské políbil Spasitele, jako by byl jeho nejlepším přítelem; a přece to učinil jen proto, by jej zradil. (Mat. 24. 29.) Král Herodes pravil sv. třem králům: „Až naleznete dítě, oznamte mně to, abych i já šel a poklonil se jemu.“ Zatím však si myslil: Až se dovím, kde jest dítě, dám je usmrtiti. (Mat. 2. 8.) Přetvařují se také ti lidé, kteří se na oko dělají zbožnými, ale ve skutečnosti jsou nemravní lidé; říká se jim „zdánlivě svatí“ (svatoušci). Podobají se satanovi, který také může na

sebe vzíti podobu dobrého anděla. „Veřejně hřešiti není takovým hříchem, jako dělati se svatým.“ (Sv. Jeron.) Takovým lidem se také podobají ti, kteří se v kostele stále znamenají křížem, bijí se v prsa, klekají a při tom na nic nemyslí. Kdo se přetvařuje, podobá se hromadě hnoje, přikryté sněhem. (Sv. Klem. Alex.) Spasitel přirovnává přetvařovače obíleným hrobům, které na venku jsou krásné, ale uvnitř plny hniloby a umrlčiny. (Mat. 23. 27.); dále je přirovnává dravým vlkům, oděným v roucho beránčí. (Mat. 7. 15.) Přetvařovač dle oděvu podobá se ovci, ale svou lstí jest lišákem, svou ukrutností pak vlkem. (Sv. Bern.)

3. **Lichotnictví** záleží v tom, že někdo proti svému přesvědčení, k vůli svému prospěchu jiné do obličeje chválí více než zasluhují.

Král Herodes Agrippa, jenž dal uvrhnouti Petra do vězení, rozhněval se na obyvatele Tyru a Sidonu. I přišli k němu, a on mluvil k nim řeč, při níž obyvatelé tito volali: „Mluvíš jako Bůh a ne jako člověk.“ Herodesa to nad míru těšilo; než v tom okamžiku ranil anděl jeho vnitřnosti hnilobou. (Sk. 12. 22.) Lichotníci (pochlebovači) mluví proti svému přesvědčení. Podobají se zrcadlům, která obráceně ukazují podobu toho, kdo se do nich dívá; ukazují totiž to, co jest na pravo, na levo. Tak činí i pochlebovači; do očí chválí, za zády se vysmívají. (Faber.) Pochlebovači jsou přetvařovači. Pochlebovači jdou jen za ziskem (Jud. 14.); podobají se kočce, která přede, nebo psu, který vrtí ocasem, by dostal kus masa nebo kostí. Bezectní lidé jsou ihned hotovi, by se ponížili a podlezli, kde se nadějí svého prospěchu. (Sv. Bern.) Proto s lichotníky se shledáváme nejvíce u boháčů, jelikož u chudáků není žádné naděje. Lichotníci jsou jako kobylky, které se neobjevují ani v zimě, ani na místech, kde není potravy, nýbrž jen tam, kde je hojnost úrody. (Sv. Vinc. Fer.) — Pochlebovači chválí nad míru t. j. přičítají lidem přednosti, jichž nemají; nad míru zveličují jejich skutečné přednosti a zastávají se jejich hříšných skutků. Lichotníci jsou velice nebezpeční, poněvadž před člověkem ukrývají jeho chyby, takže onen člověk ještě hlouběji se řítí do hříchu. Upřímný přítel upozorňuje na chyby; podobá se lékaři, jenž říká: „Tento pokrm škodí, tento prospívá.“ Lichotník však nedbá, zda-li škodí nebo prospívá, jen nalezne-li přízně; podobá se kuchaři, který hledí jen toho, by pokrm chutnal a hrdlo dráždil, ať si škodí nebo neškodí. (Drexelius.) Lichotník klade hříšníkovi pod hlavu podušku, by se neprobudil, nýbrž dále spal. (Sv. Vinc. Fer.) Lichotníci poskytují hříchu potravy tak, jako olej ohni. (Beda.) Lichocení jest štěpnicí všech neřestí. (Sv. Tom. Vill.) Poněvadž lichotníci vrhají člověka do mnohých hříchů, proto budou s nimi zavrženi do pekelného ohně. (Sv. Bern.) Isaiáš volá k pochlebníkům: „Běda vám, kteří dobré nazýváte zlým a zlé dobrým.“ (Is. 5. 20.) Musíme tedy býti velice opatrnými, chová-li se k nám někdo velmi přívětivě, nebo chválí-li nás přílišně. Kterak se ulekla na př. Matka boží nad slovy andělovými!

Které důvody mají nás odstrašiti od neupřímnosti?

1. Kdo lže, připodobňuje se k ďáblu a jest protivným Bohu, pozbývá důvěry u svých bližních, působí mnoho zla a jest schopen každé špatnosti.

Lhář **se připodobňuje ďáblu,** neboť ďábel jest lhář a otec lži. (Jan 8. 44.) Vzpomeňme jen, kterak had v ráji Evu obelhal. „Všichni, kdož lhou, jsou dítkami ďáblovými.“ (Sv. Aug.) Lháři jsou dítkami ďáblovými ne dle své přirozenosti, nýbrž proto, poněvadž napodobují ďábla. (Sv. Ambr.) Lhář se má tedy styděti. (Sir. 4. 30.) Lhář jest **Bohu protivným.** Bůh jest pravda a proto se mu lhář protiví. Proti nikomu nevystupoval Kristus tak přísně, jako proti fariseům. A proč? Poněvadž se přetvařovali. (Mat. 23. 27.) Kristus vyvolil ze všech druhů hříšníků některé ku spasení, jako na př. lichváře Zachea, loupežníka lotra na pravici, ze hříšných žen Magdalenu a ženu u studnice Jakobovy, z pronásledovatelů církve Šavla, ale ani jednoho ze lhářů a přetvařovačů. Poněvadž totiž Kristus jest pravda, proto žádný hříšník se mu neprotiví tak, jako lháři. (Fornerus.) Lháře také Bůh často přísně káře, jako na př. Ananiáše a jeho ženu Safíru, kteří za svou lež byli potrestáni náhlou smrtí. (Sk. 5.) Rovněž vyzvědači, kteří byli prohlédnouti zaslíbenou zemi a lidu pak nalhali, zemřeli nápadně náhlou smrtí. (4. Mojž. 13.) Giezi, služebník Eliseův, byl za svou lež potrestán malomocenstvím. (4. Král. 5.) Rtové lživí jsou ohavností před Hospodinem. (Přísl. 11. 22.) Kdo lže, **pozbývá důvěry** u lidí. Jistý pastýř několikrát volal na ostatní pastýře: „Vlk jde.“ Pastýři přiběhli, ale viděli, že byli oklamáni. Jednou pak přišli vlci do opravdy a roztrhali mnoho ovcí. Tenkráte křičel onen pastýř více než před tím, ale pastýři nepřišli. (Spirago, Příklady str. 120.) Lháři nevěříme i když pravdu mluví. „Lhář pozbude vší vážnosti a víry, neboť obrací na sebe nenávist Boha i lidí.“ (Sv. Efr.) Římský císař Klaudius dal jistému Římanu, známému to lháři, po smrti strhnouti dům a jeho děti vyhnal do vyhnanství. Tak velice nenáviděli již pohané lež. (Spirago, Příkl. str. 120.) — Lhář **zaviňuje často veliké zlo.** Vyzvědači, kteří byli prohlédnouti zaslíbenou zemi, nalhali israelským a nahnali jim strachu. Než jaké zlo způsobili svou lží; Israelští se rouhali Bohu, chtěli ukamenovati dva poctivé vyzvědače a mimo to vrátiti se do Egypta. Bůh pak chtěl za to celý národ zahladiti. (4. Mojž. 13.) Jakob obelhal svého otce a vymámil si otcovské požehnání; za to jej chtěl jeho bratr Esau zabíti, takže Jakob musil utéci. (1. Mojž. 27.) Jistý pán obelhal kdysi na 1. dubna jistého sedláka, jenž byl na cestě, a řekl mu, že došla zpráva, že dům onoho sedláka a půl dědiny se nachází v plamenech; sedlák se skácel mrtev na zem. (Spirago, Příkl. str. 120.) Hle, jaké zlo působí lež. Jazyk jest sice malý úd, ale působí mnoho zlého. (Jak. 3. 5.) Kdo nepováží, co mluví, tomu se povede zle. (Přísl. 13. 3.) Ďábel používá našich slov jako meče, by nás jimi ranil. (Sv. Ambr.) — Lhář **klesá do mnohých nepravostí.** Lid říká: „Mladý lhář, starý zloděj.“ „Kdo lže, krade.“ Kde jest přetvářka, tam jest podvod a všeliká zloba. (Sv. Aug.) To pochází odtud, že lhář se oddává naději, že zapře svůj přečin, bude-li snad přistižen. (Xenofón.) Není možno, aby lhář byl nábožným, neboť Duch sv. utíká před přetvařovačem. (Moudr. 1. 5.) Kdo jinak mluví, než-li v srdci cítí, toho veškerá zbožnost a služba boží jest marná; k takovému se nikdy nepřidružuj, bys se nenakazil jeho nečistým duchem. (Sv. Klem.) Lživí lidé jsou bezectní. (Přísl. 20. 28.) Spravedlivému se protiví lživé řeči. (Sir. 13. 5.)

2. Zlozvyk lháti vede snadno ke hříchu smrtelnému a k věčnému zavržení.

Lež sama o sobě jest více hříchem všedním, ale může se státi i hříchem těžkým, způsobena-li jí veliká škoda, nebo bylo-li dáno veliké pohoršení. A kdo má ve zvyku lháti, nachází se ve velikém nebezpečí, že pozbude spasení; neboť lháře Bůh opouští se svou milostí. „Duch sv. utíká před přetvařovačem.“ (Moudr. 1. 5.) „Ústa, která lhou, zabíjejí duši.“ (Moudr. 1. 11.) Zloděj není tak zlým, jako lhář; neboť zloděj může navrátiti, co ukradl, ale lhář nemůže navrátiti, co vzal, totiž dobrou pověst bližního. (K. Hugo.) Zloděj jest ještě lepším, než ustavičný lhář; než oba čeká záhuba. (Sir. 20. 27.) Hanebnou skvrnou na člověku jest lež. (Sir. 20. 26.) Kdo lže, podobá se falešnému penízi, na němž jest obraz ďábla; až tento peníz v den soudu bude podán, otáže se soudce: „Čí jest to obraz?“ Poněvadž odpověď bude zníti: „Ďáblův“, tedy ihned řekne: „Dejte tedy ďáblu, co jest ďáblovo.“ (Sv. Tom. Aq.) Bůh zahubí ty, kteří mluví nepravdu. (Ž. 5. 7.) Lhář nevejde do nebeského Jerusaléma. (Zjev. 21. 18.) Kristus vyslovil nad pokrytci hrozné „běda“. (Mat. 23. 13.)

Lež jest tedy zakázána i tehdy, kdy jí mohlo býti dosaženo sebe většího prospěchu.

Lháti ve prospěch bližního jest právě tak hříšným, jako krásti ve prospěch chudých. (Sv. Aug.) Ani kdybychom lží mohli zachrániti život svůj nebo bližního, není dovoleno lháti. (Sv. Aug.) Sv. Anthimus, biskup nikomedský, nedopustil, aby jej lží zachránili vojáci, kteří byli posláni, by jej zajali a byvše od něho pohoštěni, služebnou lží jej chtěli vyprostiti; nechal se odsouditi k mučednické smrti. (Spirago, Příkl. str. 124.) Nesmíme činiti zlého k vůli dobrému. (Řím. 3. 8.) Dobrý účel nikdy neposvěcuje špatných prostředků. Nepřátelé církve často říkali, že Jesuité učili větě, že účel posvěcuje prostředky. Nápadným způsobem učil tak filosof Voltaire; dne 21. 10. 1736 psal svému příteli Thierotovi: „Lež jest jen tehdy nepravostí, způsobí-li zlo; jest však velikou ctností, způsobí-li dobré.“ Rovněž to byl on, jenž svým přátelům, bojujícím proti církvi, radil: „Bratři, lžete jen, ale jen hodně směle; něco přece vždy uvázne.“ Zajisté čistý to mudřec!

Jen žert není hříchem, mluví-li se tak, že se ihned pozná žert; neboť tu není úmyslu klamati.

Kdo by na př. v ohromné zimě řekl: „Ale dnes jest teplo“, ten patrně nehřeší. Ale hřeší, kdo dělá sprostý žert, jenž může míti zlé následky. Nebo kdekoliv se zamýšlí klamati bližní, tam jest lež a hřích. — Lze říci, že každá lež, byť byla sebe nepatrnější, bolí vždy buď nás nebo jiného; neboť porušuje pravdu neboli přímost srdce. Člověk, jenž lže byť i v žertu, dává na jevo svou obojakost. „Buďtež tedy vaše řeči upřímny a pravdivy, chcete-li býti dítkami toho, jenž jest otcem pravdy a pravda sama.“ (Sv. Fr. Sal.)

Jest dovoleno, dáti vyhýbavou odpověď člověku, jenž nás neoprávněnými otázkami přivádí do rozpaků.

Kdo nemá práva se tázati, oproti tomu nemáme žádné povinnosti odpovídati jemu, zvláště tenkráte ne, kdyby má odpověď měla za následek škodu a neštěstí. Proto říká lid; „Vše, co mluvíš, ať je pravda; ale chraň se pověděti všecko, co je pravda.“ Dále: „Mluviti stříbro, mlčeti zlato.“ Proto máme tomu, kdo se dotěrně dotazuje, dáti vyhýbavou odpověď, **dvojsmyslnou** nebo odmítavou. Sv. Athanáš, biskup alexandrijský, byl pronásledován po

řece Nilu vojáky, kteří jej dohonili a zadrželi. Na otázku, kde je Athanáš, odpověděli služebníci jeho: „Není daleko, pospíšíte-li si, snadno jej dohoníte.“ Vojáci pokračovali v pronásledování, a Athanáš byl zachráněn. (Spirago, Příkl. str. 124.) Sv. Tomáš, biskup Canterburský přestrojen ujížděl na koni před pronásledováním anglického krále. Na útěku jej dostihli vojáci, kteří byli vysláni, by jej zajali. Tázali se ho, je-li on arcibiskupem. Tomáš řekl: „Suďte sami, cestuje-li takto arcibiskup.“ (Spirago, Příkl. 125.) I sám archanděl Rafaël pravil k Tobiášovi, že jest Azariáš, syn vznešeného Žida, totiž podle podoby své (Tob, 5. 18.); kdyby se byl ihned vydával za anděla, nebyl by mohl vyplniti rozkazu božího. Může tedy ten, jehož se drží člověk táže na nějaké úřední tajemství, beze všeho říci: „Nevím toho“ (totiž, abych ti to mohl nebo směl říci). Rovněž Kristus řekl v podobném smyslu, že neví dne posledního soudu. (Mark. 13. 32.) Může někdo, jenž má půjčiti peníze podezřelému člověku, zcela dobře říci: „Nemám peněz“ (totiž, abych je právě tobě půjčil). Rovněž se má za to, že i tehdy můžeme dáti vyhýbavou odpověď, chce-li nás soudce beze vší příčiny nutiti k nějakému doznání. Nikdo zajisté není povinen, aby sám na sebe žaloval. (Sv. Alf.) V takovém případě můžeme také **odpověď zkrátka odmítnouti.** Sv. Firmus, biskup v Tagastě v Africe, ukryl u sebe jistého mladíka, jejž chtěl císař nespravedlivě dáti popraviti. Tu přišli k biskupovi soudní sluhové a žádali, aby jim pověděl, kde se onen mladík zdržuje. Biskup jim nechtěl říci. I začali biskupa týrati. Než on řekl: „Umříti mohu, ale jiného učiniti nešťastným nemohu.“ Císař se to dověděl a dal milost onomu mladíku. Sv. Cyprián, bisk. v Kartágu, měl udati pohanskému soudci jména křesťanských kněží; než on odpověděl: „Dej je hledati, tedy je najdeš.“ Ani sám Kristus neodpověděl na všecko Pilátovi. — Ovšem dvojsmyslnou odpověď smíme dáti jen tehdy, nutí-li nás k tomu ohled na čest boží, blaho bližního, nebo naše nezbytná potřeba. Kdyby někdo odpovídal dvojsmyslně jen proto, by bližního zmátl, jednal by nelaskavě a hřešil by. Zvláště tenkrát musíme odpověděti zcela otevřeně, má-li onen druhý právo, by se dověděl úplnou pravdu, jako na př. při koupi a prodeji, nebo při smlouvách. Bylo by na př. velikou nespravedlností, kdyby snoubenci před svatbou chtěli se klamati dvojsmyslnými odpověďmi (na př. ohledně jmění).

3. Kdo však jest upřímný, jest Bohu podobným a milým a lidé si ho váží.

Kristus jest pravda. (Jan 14. 6.) Kdo miluje tedy pravdu, **podobá se Kristu.** — Kdo miluje pravdu, jest **milým Bohu.** — Kristus chválil Nathanaela: „Pravý israelita, v němžto není lsti.“ (Jan 1. 47.) — Kdo miluje pravdu, toho **váží si lidé.** Když se císař August o slavném vjezdě do Říma dověděl, že mezi zajatci jest také pohanský kněz, jehož nikdo dosud nemohl usvědčiti ze lži, ihned jej propustil a dal mu stavěti na počest sochy. (Meh. VI. 277.) Sv. Jan Kent. byl přepaden loupežníky a obrán. Na otázku, má-li ještě něco u sebe, pravil: „Nikoliv.“ Když odešel, vzpomněl si, že má ještě zašito v šatech několik zlatých penízů. I utíkal za loupežníky a dal jim je. Tito však byli jako omráčeni a vrátili mu všecko, co mu uloupili. (Bened. XIV.) Hle, jaké vážnosti požívá upřímný člověk i u pohanů a loupežníků! Proto jest také lepším, ku svým **chybám otevřeně se přiznati;**

tím se dojde mnohdy odpuštění, nebo aspoň mírnějšího trestu. Když znamenitý praesident severoamerických států Washington byl ještě chlapcem, osekal jednou nejmilejší strom svého otce, krásnou třešeň. Otec se nad tím nesmírně rozhněval a pátral, kdo to učinil. Když se tázal chlapce, řekl on ihned: „Otče, nechci lháti, já jsem to.“ Otec byl velmi dojat a pravil: „Taková upřímnost srdce má větší cenu, než-li tisíc třešnových stromů.“ Chlapci neučinil ani nejmenšího. (Spirago, Příkl. str. 122.) Kdybychom i někdy měli za svou upřímnost nějakou malou škodu trpěti, bude škoda ta stokrát vyvážena klidem dobrého svědomí. Kdo jde přímou cestou, jde jistě. (Přísl. 10. 9.), t. j. upřímný člověk se nemá čeho obávati. Proto nás napomíná Kristus, bychom byli prostni jako holubice. (Mat. 10. 16.) Žádná lest není tak dobrou a prospěšnou jako prostnost. (Sv. Fr. Sal.) S poctivostí nejdál dojdeš.

3. O prostředcích proti hříchům jazykem páchaným.

Sv. Otcové míní, že kdyby nebylo hříchů jazykem páchaných, bylo by o třetinu méně hříchů na světě.

Hříchů jazykem se ubráníme nejlépe tím, že se chráníme prostořekosti a v řečech jsme opatrni; dále tím, že slyšíce řeči, jimiž se ruší čest bližního, jej omlouváme nebo hájíme a těchto řečí dále nevypravujeme.

Máme se **chrániti prostořekosti.** Přísloví praví: „Mluviti stříbro, mlčeti zlato.“ „Mlčení jest smrtí hříchu.“ (Sv. Ant.) Proti nepravosti jazyka nejlepším prostředkem jest mlčení. (Sv. Aug.) Kdo musí mlčeti, bude moudře mluviti. Řečtí filosové nařizovali svým žákům, by po dlouhou dobu mlčeli; takto se měli učiti rozumně mluviti. „Kdo se naučil řádně mlčeti, ten umí rozumně mluviti.“ (Sv. Řeh. Vel.) Mlčelivost jest matkou rozumných myšlenek. (Sv. Ambr.) Kdo ostříhá úst svých, ostříhá duše své; kdo však jest nerozvážný v mluvení, tomu se zle povede. (Přísl. 13. 3.) Mnoho mluvení nebývá beze hříchu. (Přísl. 10. 9.) Jako z kamene a železa pochází oheň, tak z prostořekosti pochází lež (Sv. Jan Klim.) — Kdeždo všecka čidla jsou otevřena, přece Bůh uzavřel jazyk dvojí ohradou, zuby a rty, by nás napomenul k opatrnosti v řeči. (Sv. Bern.) Nemáme míti srdce na jazyku, nýbrž jazyk v srdci. (Sv. Humbert.) Jako si vybíráš jídla, která chceš jísti, tak i vybírej slova, která chceš mluviti. (Sv. Aug.) Máme ústa k mluvení otvírati právě s takovou rozvahou, jako obyčejně otvíráme tobolku ku placení. (Sv. Vinc. Fer.) Písmo sv. přirovnává jazyk ku noži, poněvadž s ním musíme právě tak opatrně zacházeti, jako dovedný lékař s nožem, má-li jím řezati na lidském těle. (Sv. Fr. Sal.) Proto si máme řeč dobře rozvážiti, poněvadž slova pronešeného nelze vzíti zpět právě tak, jako nelze zadržeti kamene, který jsme vyhodili. (Dyd. Nyss.) Slovo, jež jsme jednou promluvili, víckráte se nevrátí, jako šíp, jednou vystřelený, se již nevrátí. (Sv. Petr Dam.) Kristus praví: „Lidé budou z každého slova, které mluví, počet klásti v den soudný.“ (Mat. 12. 36.) Ba Kristus nás bude souditi

z našich vlastních slov; praví: „Ze slov svých budeš ospravedlněn a z řečí svých budeš odsouzen.„ (Mat. 12. 37.) Život a smrt tedy leží v rukou jazyka. (Přísl. 18. 21.) — Mluví-li se v naší přítomnosti utrhačné řeči, **máme se svého bližního zastati.** Písmo sv. praví: „Mluv za němého", t. j. za toho, jenž se pro svou nepřítomnost nemůže hájiti. (Přísl. 31. 8.) Hleď tedy, mluví-li se o někom něco zlého, vymluviti zlý úmysl onoho skutku bližního; nelze-li toho činiti, pak připisuj onu chybu velikému pokušení, nevědomosti nebo lidské slabosti, abys takto aspoň zmírnil úsudek o něm. (Sv. Fr. Sal.) Také lze poukázati s důrazem na dobro, které zase onen člověk na sobě má. Tak činila sv. Teresie, a nikdo se neopovážil v její přítomnosti někoho pomlouvati. „Kdo ničeho nechce slyšeti, tomu také tak snadno někdo něčeho nenamluví." (Sv. Jeron.) Také jest dobře, dělati vážnou tvář, musíme-li slyšeti utrhačné řeči o bližním. Takto ukazujeme tupiči svou nelibost a uvedeme jej do rozpaků. Jest to, jako vypálit šíp proti tvrdému kamenu; odrazí se a dopadne na něj samého. (Sv. Jeron.) Jako severní vítr zahání déšť, tak zamračená tvář zapuzuje utrhačný jazyk. (Přísl. 25. 23.) Také se doporučuje v takových případech, rozmluvu ihned obratně na něco jiného zavésti; tak překazíme utrhači, by pokračoval ve své rozmluvě. Kdo však utrhačné řeči trpí, jest spoluvinen oním hříchem. (Viz str. 134.) — Utrhačných řečí **nemáme dále vypravovati.** Slyšel-lis něco proti svému bližnímu, ať to s tebou umře a buď ubezpečen, že se tím nerozpukneš. Jen pošetilcům působí to, co slyšeli, bolesti, jak šíp zaražený v noze. (Sir. 19. 10.) Buď velmi opatrný ve svých řečech o jiných lidech; neboť jim můžeš, aniž bys toho věděl, uškoditi na celý život; také se snadno můžeš octnouti ve vězení. — Nikdy se netaž, co dělají jiní; starej se sám o sebe. Každý zametej před svým prahem.

O IX. přikázání božím.

(O této věci viz při 6. přikáz. božím, dále při svátosti stavu manželského; mimo to slova Kristova u sv. Mat. 5. 28. a slova sv. Pavla 1. Kor. 10. 6.)

O postavení ženy ve společnosti lidské.

Z posledního přikázání židovského dekalogu: „Nepožádáš domu bližního svého: aniž požádáš manželky jeho, ani služebníka, ani děvky, ani vola, ani osla, ani ničehož, což jeho jest" (2. Mojž. 20. 17.) jest patrno, že Židé považovali ženu jako za nějakou věc v domácnosti. Církev křesťanská pak, by zvýšila úctu k ženě, rozložila toto přikázání z hory Sinajské ve dvě samostatná přikázání.

1. Křesťanství děkuje žena za své čestné postavení.

U **pohanů** byla a jest ponejvíce žena **otrokyní mužovou.** Tam se nachází posud v největší bídě. Pohané totiž považují ženu za předmět smyslného požitku. Číňané a jiní pohanští národové vycházejí docela z oné zásady, že žena ani nemá duše a že stojí na rovném stupni se zvířetem.

Proto ženská mládež u nich se nevychovává duševně, nýbrž jen tělesně. Dívky na vdávání prodávají se jako zboží. Proto se opovažují orientalští obchodníci s děvčaty až podnes cestovati po evropských státech a lákati k sobě dívky, by je prodávaly. U pohanů bývá také žena mnohdy pronajímána, zabavena, darována a p. Žena nemá u nich v rodině žádného práva; pro nejnepatrnější příčinu může ji muž propustiti nebo usmrtiti; její nevěrnost trestá se smrtí. (Naproti tomu není žádného trestu na nevěrnost mužovu.) Žena jest vyloučena na mnoze úplně z veřejného života a musí se zdržovati jen doma jako ve vězení. (Vzpomeňme jen na haremy u mohamedánů). Zmizí-li krása ženina, nemá žena u nich žádné ceny; nikdo se jí neujme. Následkem této nevážnosti k ženám panují u pohanů mnohé ukrutné obyčeje; tak u Indů musí žena, jíž umřel muž, vrhnouti se na hořící hromadu dříví, ve které se spaluje tělo mužovo. U Číňanů zase rodičové sami určují své dceři manžela a dívka se nesmí do toho pranic míchati. Jak bídný jest tedy osud ženy pohanské! — Křesťanství podstatně zlepšilo toto smutné postavení ženy. Mezi křesťany považuje se žena, ačkoliv jest muži poddána a poslušna, za stejnou života družku mužovu a jest úplně rovnocenná muži. Proto praví sv. Pavel, že v Kristu není rozdílu mezi ženou a mužem. (Gal. 3. 28.) Podle náboženství křesťanského jest manželství jednotné a nerozlučné; proto se nedovoluje ani mnohoženství ani zapuzení zákonité manželky. Nezapomeňme, že také úcta Matky boží napomáhá, by povznešena byla vážnost ženy a úcta k ní. K vůli Matce boží křesťané ctí a váží si celého pokolení. Znamenitý Dominikán Suso, který žil ve 14. století v Kostnici, potkal v blátivé ulici chudou ženu. Ihned stoupl tam, kde bylo více bláta, aby žena mohla jíti po lepší cestě. Když se chudá žena divila nad touto ctí, pravil: „My křesťané si velice vážíme žen, poněvadž ženě, totiž Matce boží, jsme povinni díky za Vykupitele." Právem se může říci, že náš Vykupitel jest také „Vykupitelem ženy". On vysvobodil ženu z jejího nedůstojného postavení.

V nynější době se zhoršilo postavení ženy; to pochází přede vším odtud, že se nešetří zásad křesťanských, dále následkem lakoty mnohých zaměstnavatelů a následkem náklonnosti k nevázanosti a zahálce mezi ženami.

Že se dnes ženě vede zle a že nastaly nezdravé poměry, viděti již z toho, že ženy veřejně vystupují ve spolcích a shromážděních, by se radily, kterak by bylo lze zlepšiti jejich smutné postavení. To také viděti ze spousty novinářských článků a brožůr, kterými dávají ženy na jevo své rozčilení a nespokojenost. **Nešetření křesťanských zásad** jest mnoho vinno, že se postavení ženy zhoršilo. Poněvadž totiž práce žen jest **mnohem lacinější**, proto mnozí prácedárci odstraňují pracovní síly mužské a zavádějí téměř jen dívky a ženy. Poněvadž pak mladé dívky, mohou-li si záhy vydělati peníze, nabývají větší neodvislosti od rodičů a takto snadněji se ocitají v životě volném a **nevázaném,** proto rády jdou pracovati do továren. Ovšem mnohdy je žene do práce tovární bída. V Německu je na 5 mill. ženských pracovnic (tedy 20% ženského obyvatelstva), v Anglii a Francii $4^1/_2$ mill. Než práce žen přináší společnosti nesmírnou škodu; neboť následky jejími jest: rozvrat života rodinného (rodinný krb se stává pouhou noclehárnou), zanedbávání výchovy dětí, množení se ženských nemocí, úžasná úmrtnost dětí, slabost pokolení (nemluvě ani o množství mrtvě narozených, zmrzačených a blbých

dětí,) veliká zkáza mravní (poněvadž se ženě kladou v životě mnohé úklady, v nichž mnohdy uvázne). A čím více žen jde do práce, tím více mužů jest bez práce; následkem toho daleko méně mužů může se oženiti a dáti ženám potřebné zaopatření v manželství. — Právě tak záhubně jako práce žen působí na druhé straně zase **náchylnost** zámožnějších žen **k nečinnosti.** Ovšem změněné poměry časové mnoho zavinily, že tolik žen jest dnes bez zaměstnání. Kdežto dříve většinu domácích potřeb zhotovovaly ženy (šitím, pletením, předením, tkaním a p.), bylo by to za dnešních dnů, kdy následkem výroby strojové tyto věci jsou mnohem lacinější, téměř plýtváním hotoviti je doma. K tomu přistupuje i ta okolnost, že za naších dnů, kdy tolika ženám není dopřáno žíti u krbu rodinného, ženy tyto již samy sebou nemají čeho činiti. Než ať si má žena za dnešních dnů méně práce v domácnosti, přece na této zahálčivosti žen velikou vinu nese rozmáhající se požívavost dnešního času. Moderní dívky považují manželství za zaopatření, v němž nebudou míti ani práce, ani starostí, nýbrž jen budou užívati. Proto vidíme, že mnohé mladé, zdravím kypící ženy, drží si kojné, celý den jsou naparáděné se procházejí nebo konají návštěvy, místo aby vedly domácnost a děti vychovávaly. A mladé dívky místo aby se učily pracem, kterých by kdysi jako hospodyně potřebovaly, učí se jen věcem, jimiž by se mohly zalíbiti ve společnosti, jako tanci, strojení, moderním řečem, klavíru, zpěvu a p. Jejich mladá léta nejsou vlastně jiným, nežli řemeslná zahálka. Následkem této zahálky slábnou i tělesně a churaví, kdežto služky následkem tělesné práce tělesně sílí a prospívají. Rovněž co se tyče praktických vědomostí pro domácnost, zasluhují děvečky přednost před moderními dívkami. Proto jest samo sebou patrno, že mužové za takových poměrů netouží po sňatku; zůstávají raději svobodnými, než-li by si na krk uvázali takové drahé břemeno. Proto také čím dále méně dívek se vdává, ačkoliv to jest jejich prvním cílem.

2. Vlastní povolání ženy jest, by působila jako matka; neboť k tomu jest od přírody nejlépe uzpůsobena a nakloněna.

Z toho důvodu považovali již Židé a mnozí pohanští národové za šťastny ony dívky, které se provdaly a které měly děti. Hanbou bylo, nedosáhla-li některá žena tohoto cíle. Že žena jest od přírody určena, by byla matkou, viděti již z jejich **tělesné** povahy. Když za doby revoluce francouzské vetřely se do pařížského parlamentu a žádaly tam úplné rovnosti s muži, promluvil k nim jistý poslanec řeč, ve které mimo jiné pravil „Ne nám mužům, ale vám ženám dala příroda prsy, byste kojily a vychovávaly děti. Kterak můžete žádati, aby mužové měli týtéž povinnosti jako vy?“ Žena jest tedy již od přirozenosti uzpůsobena k tomu, by konala povinnosti mateřské. Mimo to má žena k tomuto účelu od přirozenosti zvláštní **duševní** způsobilost. Má sice zcela tytéž duševní schopnosti jako muž, než jisté schopnosti se u ní více nebo méně vyvíjejí než u muže. Příčinu toho jest hledati hlavně v tom, že tělesný organismus ženy i ohledně kostí, svalů a nervové soustavy jest rozdílný od mužského. Tato rozdílnost tělesná má veliký vliv na duševní život ženy. Odtud pochází, že žena jest citlivější než muž, a proto také útrpnější, milosrdnější, dobrotivější, mírnější a zbožnější. Mimo to

má živější obraznost, jest tedy živější a veselejší, mravně útlejší a svědomitější. Snaha ženy směřuje k tomu, by mohla v tiché domácnosti oddati se klidné práci; světem ženy jest tedy do jisté míry dům. Žena jest také trpělivější než muž; proto snáší s větší stálostí tělesné bolesti, zkrácení spánku, a jiná utrpení. Všecky tyto schopnosti zcela zvláštním způsobem uschopňují ženu k vychovávání dětí. K čemu jest žena již od přirozenosti **náchylna,** ukazuje již v dětství. Kdežto hoši si vyhledávají ku hrám místa veřejná, děvčata si hrají nejraději doma se svou panenkou, jako by se připravovala na své mateřské povolání. A když děvče vyroste, jeho snaha směřuje ku vdávání. Neboť „za mužem se nese touha její.“ (1. Mojž. 3. 16.) Proto se snaží všemožně, by se zevnější krásou a lepostí zalíbila muži, a bohužel mnohdy na úkor zdravého rozumu a na škodu zdraví. Snaha po zalíbení se jest ženě do jisté míry vrozena. Nezapomeňme také, že žena již od přirozenosti má mnoho darů, které ji činí lepou a vábivou, jako jest něžná tělesná postava, jemnější pleť, okrouhlé tvary údů, jemnější tahy v obličeji, rychlost v pohybu, okouzlující pohled, jemný, lichotivý hlas, ozdobné vlasy, živá povaha a p. Příroda tedy pudí ženu ku manželství. Proto lze říci plným právem: Přirozené povolání ženy jest, působiti jako matka. Ovšem není pravidla bez výjimky. Proto se také stává, že Bůh mnohé dívky nepovolal k manželství, nýbrž k pannickému životu. Neboť mnohé odmítly i sňatek s králi a knížaty; vzpomeňme na bl. Anežku, na sv. Hátu, na sv. Lucii a j. Život pannický jest dle nauky křesťanské pokládán docela za ideál. (1. Kor. 7. 25. — 40.)

3. Poněvadž pak za dnešních převrácených poměrů žena mnohdy svého vlastního povolání a s ním spojeného zaopatření nedochází, jest přirozeně oprávněna, vyhledávati si i jiného přiměřeného povolání.

Již proto se nemohou u nás v Evropé všecky ženy vdáti, poněvadž **v Evropě jest více žen než mužů.** V samém Německu jest o 1 mill. žen více než mužů. (Rodí se ovšem více chlapců než děvčat a až do 15. roku jest také počet chlapců větší; ale od té doby následkem větší úmrtnosti chlapců a následkem hojného stěhování se mužů do ciziny začíná se jeviti počet žen větším.) V jiných dílech světa jest zase počet mužů větší, takže na celém světě jest o 16 mill. více mužů než žen. U nás třeba všímnouti si toho, že mnoho **mužů se nežení** (v Německu 5tý díl, zvláště proto, že by za nynějších poměrů rodiny nevyživili a poněvadž moderní dívky se nehodí za hospodyně). Jen ženy z chudších stavů se snadněji provdají a to proto, že nezámožný muž potřebuje pomocnice ku své výživě. Jiná zlá okolnost pro ženy jest ta, že **mladé vdovy** málokdy se vdají. (V Německu jest oproti 800.000 vdovců třikrát tolik vdov, tedy asi $2^1/_2$ mill.) Mohla by se tedy otázka žen nazvati otázkou vdov. Aby se mladá vdova opět vdala, žádá na základě smutných zkušenosti již i sv. Pavel. (1. Tim. 5. 14.) Dnes však musí žena o své živobytí téměř bojovati; ve společnosti lidské se nachází téměř **v sebeobraně.** Proto jest zcela oprávněna žádati, by jí byla otevřena nová povolání, by mohla uhájiti svého živobytí. A proto chybují, kdož zásadně bojují proti práci žen. Co si má počíti žena, když se nemůže

vdáti, nebo když ji muž opustí? Proto již mnohé státy uznaly, že se musí ženám otevříti nové povolání a připustily již ženy i k vyšším studiím. Ovšem jest každé takové nové povolání, které se ženám otvírá, jen **pomoc z nouze;** neboť touha k jejich vlastnímu povolání, býti totiž matkou, jest tak mocná, že každé jiné povolání, ba i veřejné postavení, jest pro ni jako minutím se s cílem, a že se do každého jiného povolání jen z nouze vpravuje a ráda se ho vzdává, naskytne-li se jí vhodná příležitost, by byla zaopatřena.

Ženám má však býti vykázáno jen takové zaměstnání, k němuž je schopna a které tedy může zastávati beze škody vlastní jakož i společnosti lidské.

Bylo by pošetilým, vykázati ženě povolání, které by následkem své přirozené schopnosti mohla vykonávati jen na škodu společnosti; neboť trpělo by tím nejen blaho obecné, nýbrž i žena sama by tím nanejvýš trpěla. **Schopnou** jest žena ke každému zaměstnání, jež má velikou podobnost s jejím vlastním povoláním jakožto matky. Jest tedy schopnou na př.: **1.** vychovatelkou malých dětí, jak chlapců tak děvčat; vždyť žena musí také své vlastní děti učiti a vychovávati, dokud nejdou do školy. **2.** Jako vychovatelka dospělejších děvčat, ale za současného spolupůsobení muže (sice by byla děvčata příliš jednostranně vychována.) **3.** Jako ženská a dětská lékařka; v kterémžto oboru ženy zvláště výborně působily. **4.** Ku vykonávání domácích prací, tedy jako kuchařka, pradlena a p. — Rovněž jest velmi způsobilou prodavačkou pro svou přívětivost, hbitost v řeči, stálost a p.; rovněž jako pokladná a knihvedoucí, poněvadž obyčejně velmi zběžně počítá. — **Neschopnou** jest žena **1.** jako vychovatelka větších chlapců, jak zkušenost dokazuje. **2.** Jako představená společnosti nějaké na př. jako při úřadech nebo ve školách, kde působí mužské síly; neboť jednak jest to muže nedůstojno a nepřirozeno, tedy potupno, by poslouchal ženy, jednak potřebuje žena, která od přirozenosti jest nesamostatnou, sama vedení a jisté podpory. Je-li ponechána sama sobě, objevuje se v těžších případech života v celé své přirozené slabosti, podobajíc se lodi bez kormidla. Správa vedena ženou musila by tedy míti za následek mnoho zmatků. Ovšem dějiny učí, že mnohé ženy, jako Maria Teresia, celé země vzorně spravovaly, a že mnohé ženy, jako Judit, přemožitelka Holoferna, nebo panna Orleanská daleko předčily statečností a silou muže. Než takové ženy s povahou mužskou jsou vyjímky. Jakožto správkyně školy může býti připuštěna žena ovšem tam, kde *působí jen ženské síly.* Že žena v takových případech i výbornou správkyní býti může, dokazují ženské kláštery, které mají ženy za představené. — **3.** Nezpůsobilou jest žena také ke všem pracem, které vyžadují velikého napjetí. Neboť žena jest od přirozenosti slabší a brzy se unaví; proto trvá-li námaha déle, trpí tím její zdraví. Poněvadž žena není tak silnou jako muž, proto také v továrnách a vůbec dostává menší mzdu než muž. **4.** Rovněž úřady politické, jako poslanectví, nehodí se pro ženu. Nebo jelikož není od přirozenosti určena pro veřejný život, nemá k tomu ani potřebných schopností. Nezpůsobilost ženy pro politiku dokazuje již i nepatrný zájem, který jeví pro politiku; obor jejího zájmu jest právě přede vším manželství a rodina. Kde však jest schopnost a povolání, tam jest vždy také zájem. Ostatně dle schopností žen nelze očekávati, že by měly nějaký umírňující a konejšivý vliv na utváření se věcí politických; ba spíše opak by se stal a poměry politické by se nešťastně utvářily. — Tedy

žena může býti připuštěna jenom k oněm zaměstnáním, k nimž jest schopna. Než tím se nenapraví ihned a trvale neblahé poměry ve svém jádru. Náprava těchto neblahých poměrů v jejich jádru nastane tehdy, až se dopomůže ženě k dosažení jejího vlastního povolání.

4. Úplně stejné postavení muže se ženou není možné, neboť žena má jiné schopnosti nežli muž a jest pouze muži pomocnicí.

Snaha po úplně stejném postavení ženy s mužem byla vyjádřena poprvé za dob revoluce francouzské, kdy byl učiněn konec neomezené panovačnosti a zavznělo všeobecné volání po svobodě a rovnosti (1789.) Ženy tehdy žádaly nejen stejnou mzdu, výhradné právo na jisté ženské práce, právo voliti a býti volenu do sborů zákonodárných, nýbrž ve své zběsilosti i připuštění ku všem občanským a vojenským úřadům, zavedení mužského oděvu pro ženy, odstranění rozdílů pohlaví v mluvnici a pod. Při tom zapomněly ženy na všecky meze slušnosti (konaly docela i veřejná vojenská cvičení), tak že jejich snahy vyvolaly všeobecný odpor, smích a konečně rozhořčení a odpor se strany státu. Ženské hnutí povstalo znova ve století XIX., když se následkem zavedení strojů poměry změnily. Ženy, které si dříve domácí potřeby samy shotovovaly (i dcery samého císaře Karla Velikého zabývaly se prací z vlny, předením, tkaním a p.) byly k vůli šetrnosti nuceny kupovati si tyto věci. Ženy tedy mají doma méně práce a proto, nechtějí-li jíti do práce, upadají snadno do zahálky. Zahálka a nedostatek zaměstnání má vždy v zápětí nespokojenost a omrzelost života. Proto v poslední době povstalo opět hnutí ženské ve prospěch zlepšení jejich smutného osudu. (Otázka ženská povstala tedy z těchže příčin, jako otázka dělnická.) Než ženy bojují nyní, až na nepatrné výjimky, méně vášnivě, nýbrž rozumněji a věcněji. Proto jejich snažení získává si více vážnosti. Než ženy přece žádají více, než-li jsou oprávněny. Čím dále více totiž vystupují s požadavkem, by byly odstraněny všecky meze mezi činností muže a ženy, a aby žena byla úplně na roveň postavena muži. Než splnění těchto požadavků jest nepřipustitelným. Vždyť již **příroda**, tedy vůle Tvůrcova, položila zde meze. Žena totiž má od přirozenosti jiné schopnosti, způsobilosti a náklonnosti nežli muž. Především jest cit a obraznost u ženy mnohem vyvinutější. (Proto jest žena citlivější, útrpnější, mírnější, dobrotivější, ale také bojácnější než-li muž; dále také nedůtklivější, dráždivější, útlejší, svědomitější.) Žena jest také nesamostatnou a sama na sebe odkázanou, kolísavou. Přirozenost pudí ženu ne k činnosti veřejné, nýbrž k práci v tiché domácnosti. (Proto se neříká nadarmo v němčině „Frauenzimmer“.) Děvče se vyvíjí mnohem rychleji než hoch. V 15. roce jest dívka vyspělejší a duševně probudilejší než jinoch 20 a více letý. Kdežto však muž ještě i dále pokračuje, jest již u ženy pozorovati strnulost. Tělo ženy jest dále od přirozenosti tak zřízeno, že může děti na svět přiváděti a vyživovati. Již porod a ošetřování dítka úplně bezmocného, zcela na ni odkázaného, činí ženu na delší čas neschopnou ku všeliké práci a poutá ji na domov. Žena jest tedy následkem svých tělesných a duševních zvláštností určena k jiným povoláním nežli muž. Ostatně již zevnější zjev ženy dokazuje, že obor její působnosti jest rozdílný od oboru mužova. Mimo nerovnost schopností třeba si všímnouti i odvislosti ženy

od muže. Neboť muž předčí tělem svým ženu. I zevnější zjev i vystupování mužovo (chůze, hlas, pohled, vous) svědčí, že muž jest pánem a má přednost. — I náboženství křesťanské odporuje úplně rovnému postavení ženy a muže; neboť dle nauky křesťanské je t žena **pomocnicí** mužovou. Bůh sám totiž pravil před stvořením Evy, že učiní muži pomocnici. (1. Mojž. 2. 18.) A sv. Pavel praví: „Ne muž jest stvořen k vůli ženě, nýbrž žena k vůli muži." (1. Kor. 9. 11.) Že žena jest k tomu, by sloužila muži, není žádnou hanbou a žádným ponížením pro ni. Vždyť žena se vlastně nepodřizuje jednotlivci, nýbrž spíše vůli Tvůrcově a blahu společenskému. Vždyť i úředníci státní, ano i vladař jest ustanoven ke službě jiným a ku blahu společnosti. Právem tedy praví Goethe: „Uč ženu v čas sloužiti, jak jest jejím cílem; neboť jediné službou přichází konečně ku panování." Proto ženě nesluší samé a samostatně vystupovati, nýbrž má jen státi muži po straně ku pomoci. Náboženství křesťanské žádá dále od ženy poddanost a poslušnost muži. (Efes. 5. 24.; 1. Petr. 3. 1.) Mimo to církev křesťanská vylučuje ženu od úřadu kazatelského a kněžského, tedy ji staví za muže. Jak tedy patrno, zcela rovné postavení ženy s mužem příčí se jak přírodě, tak i křesťanství.

5. Ku zlepšení postavení žen může velmi mnoho přispěti rozumné a včasné vychování děvčat.

Při vychování děvčat třeba především hleděti toho, že jejím vlastním určením jest, aby působila jako matka a jako pomocnice mužova. Proto mají býti dívky **uschopněny** býti především ku obstarávání **domácnosti.** Mají rozuměti a uměti konati práce, jichž potřebují jako matky a pomocnice mužovy. Pak budou mužové více hleděti se oženiti. Z této příčiny mají býti zakládány ústavy, kde se učí rozmanitým pracem, jichž dívky jakožto nastávající hospodyně potřebují, tedy: školy hospodyňské, kuchařské, pro služebné a p. Tím by se docílilo dvojího dobra; ženská mládež by se časově vzdělávala a ženy by nalezly jako učitelky a ředitelky na těchto školách nového přiměřeného pole působnosti. Se mnohých stran docela již zastáváno se bylo mínění, že by stát v zájmu rodin měl nařídit, by se mládež ženská učila domácímu hospodářství a výchově dětí v ústavech státních (podobně jako jest mládež mužská nucena ke službě vojenské). Tímto však se nemluví nic proti duševnímu vzdělání děvčat, neboť čím vzdělanějšími budou, tím lépe jako matky budou plniti své povinnosti a tím vydatnější pomocnicí mužovou budou. Nelze však přece upříti, že vyučování děvčat v hudbě a v jiných uměních jest přece vždy jen vedlejší věcí pro paní. Vždyť hra na klavír, plynná francina, veliká sečtelost v románech, kreslení, malování a pod. neodškodní muže za nechutné jídlo, jímž si pokazil žaludek, za nepořádek v domácnosti a za nehospodárnost v domácnosti. Ne bez práva říká lid: „Žena náprstkem může více rozlíti než-li muž vědrem načerpati." Poněvadž však za dnešních poměrů není jisto, zda-li jistá dívka skutečně také se stane matkou, tedy se má ve mládí učiti také některé **jiné užitečné věci,** jíž by si později mohla chleba vydělávati, nedosáhne-li svého vlastního cíle, by totiž byla matkou. Ano i dcery zámožných rodičů mají se něčemu užitečnému přiučiti, neboť dnes není řídkým případ, že zámožní obchodníci a továrníci nějakou nehodou pozbývají svého jmění, nebo že dcery úřednické předčasným úmrtím svého otce se ocitají v bídných poměrech. Nezapomeňme také, že od jakživa také katolické kláštery napomáhaly řešiti otázku

sociální tím, že v nich osoby, které se nechtějí vdávati, docházejí zaopatření a zaměstnávají se přiměřenou a společnosti užitečnou prací, jako na př.: ošetřováním nemocných, vyučováním mládeže. Podaří-li se státům zlepšiti postavení žen, pak jest veliký díl otázky sociální rozřešen; neboť rodina jest základním a úhelným kamenem společnosti, na které zase podstatně jest závislo trvání státu. Vzdělanost u jednotlivých národů začala teprve tehdy, až byl uspořádán život rodinný. Podaří-li se tedy přiměřenou reformou rodinný život povznésti, pak jest tím zajištěno i trvání společnosti.

6. Rovněž jest nezbytně třeba, upozorniti na nesmírnou bídu, do které se snaží dívky uvrhnouti za dnešních dnů lstní obchodníci děvčaty.

Tito kuplíři jsou téměř výhradně Židé. Dodávají dívky buď do harémů mohamedánských nebo do vykřičených hostinců cizozemských, zvláště do střední a jižní Ameriky. Za jednu dívku dostávají dle jejího mládí a krásy mnohdy několik set, ba i tisíce zlatých. Tito kuplíři se stávají za 10—15 let millionáři přes to, že nádherně a rozmařile žijí. Svůj obchod provozují ve větších obchodních městech jako na př. v Pešti, Ženevě, Oděse, Varšavě, Rize, Buenos-Aires (již. Amerika), Novém Yorku atd. Odtud rozesílají do rozličných zemí **agenty** a **agentky,** kteří vypadají velmi elegantně, jsou velmi štědrými a nezkušeným a lehkověrným dívkám slibují výnosná místa v cizině nebo sňatek ve velkých městech a p. Jedou-li dívky s nimi, bývají od nich prodány. Mimo to se lákají dívky **inseráty** v novinách; nabízí se jim dobrá místa nebo bohatý ženich a p. Mnohdy se vpližují tito agenti a agentky do **tančíren** nebo místností švadlenských a balamutí dívky. Rovněž se dotírají k dívkám, které ve velkých městech sestupují s **vlaků;** vydávají se jim za sprostředkovatele místa a pohnou svou obět, aby s nimi šla nebo jela. Jakmile se dívka octne v rukou takového kuplíře nebo agenta, pak zpravidla již jest na vždy ztracena. Jsouť případy, že nižší i vyšší policejní úředníci ohromnými sumami, ba ročním stálým příjmem byli podplaceni, takže takové ubohé děvče u nich nenašlo žádného práva a takovému kuplíři se nic nestalo. Ba stalo se i, že když těmto ničemům hrozilo nebezpečí se strany státních úřadů, byli oni od podplacených úředníků policejních zavčas varováni, takže mohli své oběti bezpečně ukrýti. Bídy, v jaké takové nešťastné děvče na konci svého života se ocítá, nelze vylíčiti slovy. Daleko od svých příbuzných, ode všech v opovržení, končí v děsné bídě někde v nemocnici. Proto evropské státy učinily opatření, by tak zvaní moderní obchodníci s děvčaty byli chytáni a trestáni. Dívkám však se musí důtklivě na srdce klásti, by raději menší, ale jisté místo ve své otčině přijaly, než-li aby v cizině vyhledávaly ráj nářku a bídy. Ať se také dívky povšimnou, jedouce do velkého města, v dámských vozích a na nárožích poznačených katolických ústavů pro služebné a každého dotěrného člověka ať jednoduše od sebe zaženou.

O X. přikázání božím.

V 10. přikázání zakazuje nám Bůh toužiti po tom, bychom si nespravedlivým způsobem cizí majetek přisvojili.

U Boha platí již vůle za skutek. Dobrovolná hříšná žádost již jest skutkem v duchu a právě tak hříšnou, jako skutek onen sám. (Mat. 5. 28.) Proto nesmíme na tyto hříchy u sv. zpovědi zapomínati. (Sn. Trid. 14. hl. 5.)

O socialismu.

1. Za našich dnů snaží se jistá část tak zvaných socialistů nebo socialních demokratů, by se nespravedlivě zmocnili soukromého majetku svých spoluobčanů.

Socialní demokracie značí lidovláda (= demokracie), která chce lidskou společnost (= societas) nově zříditi. Socialismus povstal v novější době. Kolem r. 1840 rozšiřoval v Německu jistý krejčí jménem **Weitling** a po něm (1850) Žid **Marx** zásady socialistické. Totéž činil kolem r. 1862 Vratislavský Žid Ferd. **Lassalle** s ohromným výsledkem. R. 1878 byl v Německu vydán výminečný zákon ku násilnému potlačení socialismu (zrušen byl opět r. 1890); po vydání tohoto zákona bylo zakázáno velmi mnoho socialistických spolků, shromáždění a publikací a nebezpeční socialisté byli ze mnohých měst vykázáni. Od té doby začali socialisté tajně šířiti své zásady; to činili osobně v rodině, mezi svými přátely a v dílnách; zvláště rozšiřovali mnoho socialistických tiskopisů. R. 1880 sešli se socialističtí vůdcové rozličných zemí ve Švýcarsku (na zámku Wyden, v kantonu Zürich) a usnesli se na společném postupu, by způsobili „světoborný převrat". Po této schůzi, po níž bylo ještě mnoho jiných, socialismus ve všech zemích stále roste a nabývá rázu revolucionářského. Vzpomeňme na dynamitové attentáty, úkladné vraždy, drancování, pohoršení ve chrámech a p. Oni socialisté, kteří, chtějíce přijíti rychleji k cíli, boří a vraždí, nazývají se **„anarchisté"** nebo také „nihilisté". Středem a útočištěm socialní demokracie bylo od jakživa Švýcarsko, zvláště Zürich. (Zde se konala nejdůležitější socialistická shromáždění, zde se tisklo nejvíce socialistických brožur, zde se tiskne hlavní orgán socialistický „Der Socialdemokrat".) Nejvíce se rozšířil socialismus: v Německu, Belgii, Francii, Italii a Rusku.

1. Socialisté se snaží dosáhnouti zvláště toho: chtějí, by stát vzal do svých rukou veškeren soukromý majetek a aby stejnoměrně rozděloval majetek a práci mezi své poddané; mimo to chtějí odstraniti všeliké náboženství, vrchnost a veškeren spořádaný život rodinný.

Zásada socialistická zní: „Majetek jest krádež". (Proudhon.) Proto v novém státě nesmí **nikdo míti soukromý majetek,** nýbrž každý dostane všecko ze společného majetku. **Každý musí pracovati** a za každou hodinu práce dostane poukázku, za kterou si může koupiti, čeho potřebuje. — V novém státě není žádného náboženského zřízení a žádné vrchnosti (ani Boha, ani pána). Socialisté také zcela veřejně se prohlašují za „atheisty" a „republikány". Mnozí zakrývají svůj atheismus slovy: „náboženství jest věcí soukromou". — Muž a žena v novém státě žijí spolu tak dlouho, dokud chtějí a dokud jsou si nakloněni a pak mohou, ba mají žíti zase každý s jiným. (Bebel.) Děti náležejí rodičům, nýbrž státu; u matky zůstávají jen potud, dokud neumějí běhati; pak se matce vezmou a dají se do veřejných ústavů vychovávacích. Tam se mají učiti již o věcech takových, o kterých se stydí mluviti i dospělý muž. Kuchyně domácí není, nýbrž jest pouze „obecná kuchyně". Vězení není, jelikož (poněvadž prý všecko zlo pochází ze soukromého majetku) prý všichni lidé budou podobni andělům a tedy žádného zločinu se nedopustí. (Andělé bez náboženství!) Ovšem pro zásady socialistické lze získati samo sebou zvláště lidi bez víry (kteří hledají svou blaženost jen v ukojení své požívavosti), z lidu chudého čili proletáře (kteří nemají čeho pozbyti, bude-li dělení); většina jich jsou dělnici tovární, kteří však zvláštními poměry jsou takřka hnáni v náručí socialismu.

2. Vznik a šíření se socialismu zaviněno jest: stále se vzmáhající bídou pracujícího lidu, velikou lakotou a nenasytnou požívavostí boháčů a konečně mizením nábožnosti v lidu.

Jako nejvíce nemocných pochází od žaludku, tak v životě lidu všeliká nespokojenost vychází hlavně ze hmotné bídy. Všeobecná bída lidu pak nastala zavedením **strojů**. Stroje (které jsou zavedeny asi od sta let) v několika dnech vyrobí mnohem více, než-li sta lidí za měsíc a zboží strojové jest také lacinější než-li od řemeslníků. Tak se stalo nezbytně, že řemeslníci musili zanechávati svého řemesla a schudnouti. Zavedením strojů se stalo, že se veškerý kapitál nahromadil v rukou továrníků, kdežto z rukou ostatního lidu stále více mizel. Takto den ode dne rostl počet chudých a nespokojenců. „Čím více proletářů, tím více roste mor socialismu." (Bebel.) Dnes nastaly v lidské společnosti podobné neblahé poměry, jako nastávají v lidském těle, když se v něm krev v jistých částech hromadí, jiné pak krve nedostávají. Továrníci, chtějíce dosíci velikého bohatství, nezacházeli mnohdy se svými chudými dělníky dle zákona evangelia Kristova; dávali jim skrovnou mzdu (ježto se jim nabízelo nesmírné množství pracujícího lidu), přidržovali je k nesmírně dlouhé práci, docela i k nedělní a sváteční práci (jelikož stroj může pracovati ustavičně), málo pečovali o zdraví dělníků, ba mnohdy zrovna přímo ničili jejich nábožnost a mravnost. Tyto a podobné neblahé poměry nezbytně učinily z dělníků nespokojence a bezbožníky. (Lidé, kteří obsluhují stroj, velmi snadno se stávají duševně lenivými a nesamostatnými, jelikož pracují jen mechanicky, a proto se snadno nechávají balamutiti a sváděti. Lidé, kteří se tolik dříti musejí, následkem této veliké únavy, nemohou ani ducha k Bohu povznésti, musejí se státi bezbožnými. Rovněž bídné příbytky dělnické, v nichž mnohdy pro malý výdělek několik rodin pohromadě musí bydleti, ničí všelikou cnost rodinného života.) — Poněvadž pak dále dělníci viděli na jedné straně lakotu, na druhé zase hýření a nenasytnou požívavost boháčů, žádali podobně se míti a jejich vztek se obrátil proti majetku boháčů. Vidíme tedy, že Bůh potrestal boháče tím, čím zhřešili. — **Socialisté** tedy nejsou jiným, než-li **metlou boží na boháče.** V nynější době se podrývá víra Kristova více než kdy jindy a sice špatnými novinami, protináboženskými spolky (zvláště spolky zednářskými), ba ve mnohých státech docela i státními zákony protináboženskými

skymi. Vzpomeňme na vyhánění řeholníků, nejlepších to missionářů, na konfiskování církevních statků, na úplné nebo aspoň částečné odstranění vyučování náboženského a náboženského vychování ze škol a p. Ký div, že potom lid nevěří v žádného Boha a v žádnou věčnost, že nedbaje přikázání božích odnímá bližnímu majetek a chce míti nebe na zemi! Sám vůdce socialistů Bebel vyznal, že by nebyla socialní demokracie povstala, kdyby se bylo zachovávalo učení Kristovo. Dělníci, kteří žádají zlepšení svého postavení, jsou tedy nejméně vinni tím, že socialismus povstal.

3. Má-li býti odvráceno nebezpečí hrozící ze socialismu, musí se postavení pracujícího lidu zlepšiti, boháči a zámožnější lidé musejí býti k chudým uznalými a nábožnost lidu se musí povznésti.

Pouhými donucovacími prostředky se socialisté nepolepší právě tak, jako bitím se nepolepší pokažené dítě. Má-li se co pořídíti, musí se jim **přijíti vstříc s láskou**, t. j. musí se jim dobrého přáti a dobře jim činiti. Zvláště prácedárcové musejí s nimi nakládati dle zásad křesťanské spravedlnosti. Právem praví Ketteler: „Bratři moji křesťanští, začněme jednoho dne zachovávati nauku křesťanskou, a všecko zlo socialní jednou ranou zmizí.“ Prácedárce musí tedy dělníkům dávati **mzdu důstojnou člověka.** „Mzda dělníkova musí býti aspoň tak veliká, by stačila na přiměřenou výživu křesťanské (tedy střídmé, spořivé, spokojené, řádné) rodiny.“ (Manning.) Postavení továrního dělníka musí býti více zajištěno; nesmí býti pokládán za zboží, které jest jen dotud dobrým, dokud nese užitek. (Hitze.) Dělník nemá býti také vylučován z občanských práv státních, poněvadž také platí daně a slouží ve vojsku. (3. rak. sjezd katolíků.) Má býti postaráno dělnickými knihovnami a pokračovacími školami, by ukojena byla dělníkova touha po vzdělání a zdokonalení. Papež Leo XIII. doporučuje zakládání katol. dělnických spolků; v těchto spolcích se poskytuje dělníkovi také příležitost, by se nějak povznesl a vyšinul, a aby takto jeho touha po cti byla zde ukojena. (3. rak. sjezd katolíků.) Rovněž musí býti zákony zamezeno zmahání se proletariatu, vyloučením na př. jistých odvětví průmyslu z továren, by mohly v život vstoupiti mnohé samostatné menší závody, by bylo zamezeno hromadění se kapitálu v jedněch rukou a aby se menšil počet dělníků továrních; rovněž zákonem musí býti upraven poměr mezi řemeslníkem a rolníkem. (3. sjezd katol. rak.) — **Boháči mají rádi dávati** a udělovati. (Tim. 6. 18.) Boháči jsou dnes více než kdy jindy povinni dávati almužnu, jinak je čeká po smrti přísný soud a věčné zavržení. (Viz následující odst. o vynakládání majetku.) Rovněž stát jest oprávněn, donucovati majetné lidi, by ze svého nadbytku napomáhali ku blahu společnosti. (Viz str. 125.) Nejúčinnějším prostředkem k potlačení socialismu jest **náboženství.** Vždyť socialní demokracie není vlastně jiným, než-li nedostatek náboženského přesvědčení; neboť hlavní dogma socialismu jest popírání Boha a budoucího života, jeho pak nejvyšším přikázáním jest smyslný požitek. Kdo chce potlačovati socialismus a bojí se při tom vlivu náboženství, podobá se člověku, kterému hoří půda, který však nechce hasičů k sobě pustiti, obávaje se, že by snad neušetřili jeho spižírny. (3. sjezd katol. rak.) Náboženstvím právě dochází chudák oné spokojenosti, po které tolik touží.

4. Některých zásad socialistických nelze provésti; jiné sice lze provésti, ale mělo by to nejosudnější následky.

Nelze provésti úplné rovnosti mezi lidmi, zvláště ne v majetku. Nebo kdyby stát dal každému, kolik potřebuje na živobytí, mohlo by se státi, že onen člověk spotřebuje toho jenom část, ostatek však si uspoří a uloží. Tím už zase by nastala nerovnost majetku. Než i jinak nelze zavésti úplné rovnosti. Jako v přírodě, tak i mezi lidmi vidíme největší rozmanitost. Nelze přece z lidí odstraniti různosti stáří, pohlaví, zdraví, síly tělesné, nadání, zvláště však karakteru a mravnosti; s touto růzností však nezbytně souvisí i různost postavení životního a majetku. Jako ve vojsku nejsou sami důstojníci ani sami prostí vojíni, tak nemůže ani ve společnosti lidské býti jeden jako druhý. Někteří občané budou se vždy obírati úlohou státu, zákonodárstvím, právnictvím, správou státu nebo vojenskými záležitostmi; tito samo sebou budou míti mezi občany vyšší postavení, poněvadž vynikajícím způsobem pracují pro blaho obecné. (Leo XIII.) Už nyní dávají socialisté svým vůdcům jakožto poslancům, redaktorům a p. 4—10.000 kor. ročního příjmu a mnohým mimo to ještě denně 5 korun. (Kongres social. ve Frankfurtu 1894.) — **Rovněž nelze na zemi dojíti blaženosti, po které se snaží.** Byť se člověk sebe více namáhal pro zlepšení svého živobytí, přece se nevyhne utrpení, nemocem, smrti atd. „Utrpení a strádání jest jednou údělem našeho pokolení na světě; není života plného požitku a pokoje.“ (Leo XIII.) Ostatně blaženosti na světě nenajdeme ve smyslném požitku, nýbrž v Bohu. Pokud bude svět státi, nepodaří se odstraniti ani hřích a nepravost, ani bídu. Kristus řekl také: „Chudé vždycky budete míti.“ (Jan 12. 8.) — Provedení zásad socialistických nejméně jest s to, by učinilo lidstvo šťastným. Především veškeré zabrání soukromého majetku musilo by míti za následek děsné vraždění; neboť kdo pak by dobrovolně vydal svůj majetek? A kdyby se i provedla rovnost majetku, pak by teprve nebylo nikdy pokoje; třída potlačená a v menšině jsoucí ze msty by se dopouštěla nejděsnějších zločinů. Rovněž i to, že by každý každého času mohl požádati manželku jiného, vedlo by **k nejohavnějším zločinům** a nepořádkům. Nové toto zřízení uškodilo by nejvíce třídě pracující, v jejíž prospěch vlastně by bylo zavedeno. (Leo XIII.) Vždyť jeden dělník jest dovednější a pilnější než druhý; a měl by obdržeti stejnou mzdu? To by vedlo ke všeobecné nespokojenosti. Provésti socialismus bylo by snad možno jen tehdy, kdyby lidstvo bylo bez lásky ke svobodě a beze snahy po zdokonalení; než takových lidí není na světě. Vždyť člověk není zvíře. Poněvadž rodičové by musili své děti dáti do ústavů vychovávacích, byla by jim odňata veškerá radost, neboť nejsladším, co může srdce lidské potěšiti, jest obcování s dětmi; ty však by jim byly odňaty. Rodičové zvláště ve stáří, kdy láska dětí jim obyčejně oslazuje poslední dny života, musili by tráviti život beze vší radosti a lásky. Socialismem byla by **zničena veškerá vzdělanost**, to co pudí člověka k novým vynálezům, bylo by v duchu lidském ochromeno. (Ketteler.) Kdo pak by se namahal o pokrok a zdokonalení, věda, že ho nečeká žádná zvláštní odměna. A mimo to bez velikých obětí peněžních není žádného vynálezu, žádného pokroku. Lidé ve státě socialistickém byli by pouhými otroky. Nikdo by se také nenamahal věda, že tak jako tak jest o něho postaráno. Tím se jen nejvíce podporovala lenost a nedbalost v práci, což

by mělo pro společnost nejsmutnější následky. Na ostrovech austrálských jest jistý socialismus záležející v tom, že obec jest majitelkou všech pozemků. Následek toho jest, že se obyvatelé oddávají největší zahálce a vzdor vší úrodnosti země se nacházejí v nebezpečí hladné smrti. Aby života uhájili, stávají se z nich lidožrouti. Ostatně zkušenost ukázala, že v oněch obcích, kde skutečně byla provedena rovnost majetku (jako v Americe), páchájí se nejhroznější hanebnosti, a že takové obce ponenáhlu hynou. — Ačkoliv tedy podle tohoto všeho socialistické blouznění není jiným nežli potřeštěním mozku, přece jako mnohé jiné zlo má přece ve světě jistý užitek. Jako divoká vichřice poráží všecko, co jest zpuchřelé, tak i socialismus bojující s podivuhodným úsilím činí hlavy států pozornými na vady a nedostatky společnosti a nutí je k přiměřené opravě; zvláště odhaluje (tiskem, v parlamentech a schůzích) bezmezné vykořisťování chudých a často jim dopomáhá ku právu.

2. Všichni, kdož chtějí svým bližním nespravedlivě odníti jejich soukromý majetek, žijí ve stavu těžkého hříchu.

Již snaha po odejmutí cizího majetku jest hříchem. S každým, tedy i s tímto hříchem souvisí pak mnoho jiných hříchů. Sv. Pavel praví: „Nezřízená touha po statcích časných jest kořenem všeho zla.“ (1. Tim. 6. 10.) Že tomu skutečně tak, poznati z řečí, konaných na schůzích socialistických; tyto řeči se jen hemží rouháním, ďábelskými výpady proti kněžím a zástupcům božím na zemi, proti duchovním a světským vrchnostem a mnohdy jsou provázeny i surovými násilnostmi. Mnozí socialisté prohlašují docela křivou přísahu před soudem za dovolenou, poslouží-li se jí jejich zájmům. A nyní vzpomeňme teprve na ohavné zločiny spáchané socialisty: na **dynamitové attentáty** a na **úkladné vraždění** státníků. Proto v poslední době byly vydány proti socialistům velmi přísné zákony na př. ve Francii a Italii. — Ať nikdo neříká, že první křesťané také měli společný majetek; neboť toto společné užívání majetku jest zcela různým od toho, které chtějí vynutiti socialisté. Zásada křesťanská, která vybízí k dávání almužny, zní: „Bratře, co jest mým, jest tvým.“ Zásada socialistická však zní: „Bratře, co jest tvým, jest mým.“ Rovněž poukazují socialisté také velmi rádi na katolické řády, které rovněž mají společný majetek; říkají: co jest zde možno, bude možno i ve státě budoucnosti. Než i toto není případné; neboť nezapomeňme, že zdrželivost a dobrovolná poslušnost, zkrátka náboženství jest základem života řeholního, kdežto ve státě budoucnosti má se holdovati smyslnému požívání a náboženství má býti odstraněno.

Křesťan v chudobě.

Chudoba neboli bída jest nedostatek toho, čeho je k živobytí nezbytně třeba. Chudým tedy jest, kdo jest odkázán na podporu svých bližních. Bůh rozdělil hřivny různě: jednomu dal 5, jinému 2 a třetímu jen jednu (Mat. 25. 14.—30.) To učinil Bůh z moudrých úmyslů. Kdyby totiž všichni měli stejně, nebyl by nikdo odkázán na jiného a lidé by spolu nežili v žádném styku. Kde by pak byla láska k bližnímu, kde příležitost k zásluhám?

1. Chudoba není před Bohem žádnou hanbou, jen chudoba na cnosti a dobré skutky jest hanbou, poněvadž vede k věčnému zavržení.

U pohanů ovšem chudoba byla považována za **hanbu**; chudáci byli u nich veřejně opovrhováni. I lepší mužové pohanští říkali: Kdo dá chudákovi pokrmu a nápoje, nemá o něj žádné zásluhy, poněvadž mu jen jeho bídný život prodlužuje a mimo to, co mu dává, sám ztrácí. (Plautus, Trin. act. 2. 2.) Sám Plato míní: „Onemocní-li chudák, ať umře; lékař ať si s ním nedává práce.“ (De republ. 3.) Kdesi jinde nazývá chudáky druhem zvířat, který má býti ze země vypuzen. (Leges 11.) Proto u pohanů nenacházíme žádného zřízení ve prospěch trpícího lidstva, žádných nemocnic, sirotčinců a p. — V očích věčné moudrosti však není chudoba ani nejmenší hanbou. (Leo XIII.) Sám Kristus stal se chudým, ačkoliv byl bohatý. (2. Kor. 8. 9.) Král nebe a země, jemuž přece všecko náleží, žil v ustavičné chudobě a strádání; neměl ani, kam by hlavu sklonil. (Luk. 9. 58.) Jak chudičký přišel Kristus na tento svět; vzpomeň jen na místo, kde se narodil Spasitel! Může někdo býti chudým na statky pozemské a přece nesmírně bohatým před Bohem pro své dobré skutky a cnosti. A na opak může býti někdo bohat na statky pozemské a přece před Bohem velmi chudým. (Luk. 12. 21.) Jen bázeň boží jest slávou boháčů i chudých. (Sir. 10. 25.) Pravými statky nejsou časné statky, nýbrž cnosti. (Sv. Bern.) Věřte mně, bratří moji, není bohatým ten, kdo má plné skříně zlata a stříbra, nýbrž ten, v němž přebývá Bůh a kdo jest pln Ducha sv. (Sv. Aug.)

2. Chudáci spíše docházejí spasení než boháči.

Sám Kristus praví: „Snáze projde velbloud uchem jehly, než-li boháč do království nebeského.“ (Mat. 19. 14.) Boháči totiž snadno se stávají pyšnými, lakomými, hrubými, necitelnými, lenivými, požívavými a bezbožnými. Bohatství totiž jim právě poskytuje všech prostředků k ukojení všeliké nepořádné náklonnosti. U chudých tak není: jim chybí veliká příležitost ke hříchu. Chudý se podobá lodi, na které není naloženo tolik zboží, a proto se tak snadno nepotopí. (Sv. Nilus.) Jako pocestný bez zavazadel kráčí lehčeji, tak i chudák snadněji dochází svého cíle. Jako zápasník, který je jen lehce oděn, snadněji vítězí, tak i chudák snadněji přemáhá všecka pokušení ďábelská. Proto na věčnosti mnoho chudáků dojde vyššího stupně než-li mnozí boháči. Kristus sám praví: „Mnozí první budou posledními a mnozí poslední budou prvními.“ (Mar. 10. 31.) Chudý Lazar přišel po smrti do lůna Abrahamova, bohatec však přišel do pekla. (Luk. 16.) Lidé shotovují ze starých cárů sněhobílý papír, na který se pak píše a maluje; tak činí i Bůh; z chudých a trpce zkoušených lidí činí sobě nástroje, které jsou docela čisty a ozdobeny mnohými zásluhami. (Sv. Chrys.)

3. Bůh dopouští chudobu na člověka, by jej přivedl ke spasení.

Mnozí lidé by totiž bohatství zneužívali ke hříšnému životu a tak by se uvrhli do záhuby věčné. Bůh to předvídá a proto jim odnímá statky pozemské. Chudoba i bohatství přichází od Boha. (Sir. 11. 14.) Sv. Antonín, arcib. Florencký, viděl nad jistým příbytkem sestupovati a vzestupovati anděly; poněvadž se dověděl, že tam bydlí velmi chudá vdova se třemi dcerami,

posílal jim značnou almužnu. Jindy zase zpozoroval nad tímto příbytkem zlé duchy; pátral a slyšel, že tito lidé vedou nyní rozmařilý život. Ihned jim odňal almužnu. (Spirago, Příkl. str. 125.) Podobně činí Bůh. Co činí vychovatel ve škole, hraje-li si dítě ve škole a nedává-li pozor? Nechá-li otec malému dítěti nůž v ruce?

4. Bůh velice miluje chuďasa.

Bůh jest obzvláště nakloněn lidem nešťastným a ubohým, neboť Kristus je nazývá blahoslavenými (Mat. 5. 3.); zve všecky, kteří pracují a obtíženi jsou, laskavě k sobě, by je potěšil. (Mat. 11. 8.) Poníženým a utlačovaným ukazuje Bůh zcela zvláštním způsobem svou blahovůli. (Mat. 5. 10.) Tyto pravdy musejí v chuďasovi vzpružiti jeho malomyslnost a v lidech zámožných a vysoce postavených potlačovati všelikou vysokomyslnost. (Leo XIII.) Chudým dal Kristus v první řadě kázati své evandělium. (Mat. 11. 5.) To, čeho my chudým prokazujeme, považuje Kristus tak, jako bychom to byli prokázali jemu samému; vzpomeňme na slova Kristova v soudný den. (Mat. 25. 40.) Obět chudých jest Bohu velmi milá. Nedal-li Kristus haléři chudé vdovy přednost před dary boháčů? (Mar. 12. 41.) Bůh přislibuje, že modlitby utlačovaných lidí zvláště vyslyší. (Jak. 5. 4.) Chudým pastýřům prokázal Kristus při svém narození milost, nikoliv však bohatým fariseům a zákonníkům. V pravdě, u Boha není patření na osobu. (Řím. 2. 11.) Chuďas jest právě tak dítkem božím, jako boháč. (Přísl. 22. 2.)

5. Chuďas, jenž vede poctivý život, nikdy nebude od Boha opuštěn, nýbrž již na zemi bude šťastným.

Vždyť Bůh, jenž krmí ptactvo nebeské, jenž šatí tak nádherně lilie a kvítí polní, tím více pečuje o člověka, jenž má mnohem větší cenu. (Mat. 5. 25.—30.) Bůh nedopustí, aby spravedlivý člověk trpěl v něčem nouzi. Vždyť Kristus praví: „Hledejte nejprve království božího a spravedlnosti jeho (= starejte se nejprve o svou spásu a plňte přikázání), a všecko ostatní (= všecko, čeho je třeba k zachování tělesného života) bude vám přidáno.“ (Mar. 6. 33.) Král David praví, že byl mlád a sestaral se, ale nikdy prý neviděl, aby spravedlivý byl opuštěn a aby jeho děti šly žebrotou. (Ž. 36. 25.) Třebas se spravedlivý mnohdy z dopuštění božího octne v bídě a nouzi (jako Job, Tobiáš, Josef Eg.), tedy zase přišel čas, kdy jej Bůh zahrnul časnými statky. Cnost totiž ani v tomto životě nezůstává bez požehnání. (Ž. 111. 2.—3.) — Chuďas i při své bídě může býti velmi šťastným. Vždyť štěstí života nezáleží nikterak v hojnosti časných statků (Luk. 12. 15.), nýbrž ve vnitřní spokojenosti. A tuto má každý spravedlivý, ať je chud nebo bohat. Sv. Pavel se častokrát chlubí, že ničeho nemá a přece že je tak spokojeným, jako by měl všecko. (2. Kor. 6. 10.)

6. Chudí nejsou oprávněni, by si vynucovali almužnu, jež jim od bohatých náleží; nýbrž spíše mají svůj osud trpělivě snášeti a zvláště Boha o pomoc prositi.

Povinnost dávati almužnu není nikterak povinností ze spravedlnosti, leda v nejnutnějším případě, nýbrž povinností křesťanské lásky; proto ji také nelze soudně vymáhati. (Leo XIII.) Proto sv. Otcové boháče k dávání almužny vždy jen napomínali. „Ty jsi pánem a můžeš dáti nebo nedati,“ praví svatý Jeronym k boháči. A sv. Chrysostom: „Udílej ze svého majetku. Ovšem, nechceš-li, nenutím tě; neužívám násilí, jen tě zapřísáhám.“ Ale ovšem chudí mohou žádati, by jim byla placena náležitá mzda za práci. — Chudí mají svůj osud trpělivě snášeti a zvláště Boha o pomoc prositi. „Chudí si musejí nebe dobýti trpělivostí, boháči však skutky milosrdenství.“ (Sv. Ludv. IX.) Než dvojnásob nešťastným jest chudý, jenž se Boha spouští a jeho přikázání přestupuje; pak nemá v tomto životě ničeho a mimo to po smrti čeká jej věčné zavržení.

O skutcích milosrdenství.

Kristus ve své řeči o posledním soudu přikázal nám velmi přísně, bychom trpícímu pomáhali. (Mat. 25.) Tento příkaz jest doplněním druhé řady 10 přikázání božích; neboť v 5. až 10. přikázání božím se zakazuje bližnímu škoditi. Zde se také poroučí v nouzi mu pomáhati. Proto správně se pojednává hned po 10 přikázání božích o skutcích milosrdenství.

I. O ceně a užívání statků pozemských.

1. Pozemské statky nečiní člověka před Bohem lepším, jelikož nerozmnožují jeho zásluh, nýbrž jen jeho zodpovědnost.

Nikoliv panství nad statky pozemskými, nýbrž dobré jich užívání dodává nám pravou cenu před Bohem. Pravá důstojnost a velikost člověka záleží ve mravných vlastnostech, to jest ve **cnosti** a nikoliv v bohatství. (Leo XIII.) — Boháč si nemůže **nikterak zakládati** na pozemských statcích. Svého jmění nikdo sebou nevezme. (1. Tim. 6. 7.) Když bohatý král Krösus ukazoval mudrci Solonovi své poklady a otázal se ho, nepovažuje-li ho za šťastného, odpověděl Solon: „Nikoho před smrtí nelze nazývati šťastným.“ Krösus, jenž se těmi slovy urazil, poznal pravdu těchto slov teprve tehdy, až byl v bitvě poražen a na hranici postaven. (Spirago Příkl. str. 155.) Proto nemáme **úzkostlivě** toužiti po statcích pozemských, jako by peníze a majetek činily člověka šťastným. Proto praví Kristus: „Neshromažďujte sobě na zemi pokladů, které rez a mol kazí a které zloději vykopávají a kradou; ale shromažďujte sobě poklady v nebi, kterých ani rez ani mol nekazí, ani zloději nevyhrabávají a nekradou.“ (Mat. 16. 19.) Krásně se modlil Šalomon: „Žebroty ani bohatství nedávej mně: uděl toliko potřebných věcí k živobytí mému.“ (Přísl. 30. 8.) Sv. Pavel praví: „Máme-li pokrm a oděv, buďme s tím spokojeni.“ (1. Tim. 6. 1.) Proč nás učil Kristus modliti se za chléb vezdejší?

2. Než přece jsou pozemské statky člověku prospěšny, poněvadž si jimi může dobývati zásluh pro nebe.

Statky pozemské napomáhají jednak k našemu **pozemskému blahu;** zbavují nás mnohých starostí, zpříjemňují nám život a zajišťují nám jistý vliv na ostatní lidi. Kdo má majetek, jest do jisté míry malým králem. Statky pozemské jsou rovněž **prostředkem k dosažení věčné blaženosti.**

To vyplývá ze slov Kristových, která řekne v soudný den těm na pravici. (Mat. 23. 34.) Neobdrželi jste svůj majetek, abyste v rozmařilosti žili, nýbrž abyste chudým pomáhali. (Sv. Chrys.) Statky pozemské jsou tedy na to, by sloužily člověku, nikoliv však aby člověk sloužil jim. (Sv. Alf.) Že statky pozemské jsou jen prostředkem k dosažení zásluh pro věčnost nikoliv pak prostředkem k požívavému životu, pochopil velmi dobře zbožný král Alfons Aragonský. Děkoval často Bohu za dva dary, totiž že ho učinil údem pravé církve a králem, takže v tomto stavu může velmi mnoho dobrého vykonati pro blaho svých bližních. Jaké to vznešené ponětí o královském povolání! Právem řekl jistý kazatel: „Vy boháči, považte: jen to jest vlastně vaším majetkem, čeho užíváte k dobrým účelům; všecko ostatní vám vezme smrt a veselí dědicové.“ — V hojnosti nezapomínej na trpící nouzí.

3. Pánem pozemských statků jest Bůh; my jsme jen jejich správci.

Bůh jest **pánem** všech pozemských statků. „Hospodinova jest země a všecka plnost její.“ (Ž. 31. 1.) Mé jest stříbro a zlato, praví Hospodin. (Agg. 2. 9.) Nic nesmíme nazývati svým vlastnictvím, neboť všecko náleží Bohu. (Tert.) Dáváme-li tedy almužnu, rozdáváme jen cizí statky a nikoliv svoje. (Sv. Petr. Dam.) My jsme jen **dočasnými užívateli a správci** pozemských statků. K jistému knížeti přišel kdysi žebrák, a prosil o nocleh. Byv tázán, kterak se toho opovažuje, prosil onen žebrák, aby mu byly dovoleny jen tři otázky. Byly mu povoleny. I tázal se žebrák knížete: „Kdo bydlel v tomto domě?“ Kníže odpověděl: „Můj otec.“ Na otázku: „Kdo zde bydlel před vaším otcem?“ odpověděl kníže: „Můj děd.“ Na další otázku: „Kdo zde bude bydleti po vás?“ kníže již neodpověděl. I řekl žebrák: „Hle, tedy jeden odejde a opět jiný přichází, by zde bydlel. Poněvadž tedy zde nemáte trvalého příbytku, čiňte chudým mnoho dobrého, byste dosáhl trvalého příbytku v nebesích.“ Kníže pochopil smysl slov a bohatě obdaroval žebráka. (Spirago, Příkl. str. 126.) V pravdě nejsme pány, nýbrž jen dočasnými držiteli a správci pozemských statků.

4. Člověk tedy smí pozemských statků užívati jen tak, jak chce Bůh. A Bůh chce, abychom ze svého nadbytku pomáhali chudým.

Ani svých smyslů a svých údů nesmíme užívati dle své libovůle, nýbrž jen dle určení božího. Právě tak se má s majetkem. (Sv. Asterius.) — Jako každý správce musí svému pánu skládati **účty,** tak i člověk Bohu. Bůh bude žádati počtu z toho, kterak jsme naložili s hřivnami. (Mat. 25. 14.) Při smrti řekne nám Bůh: „Vydej počet z vladařství svého.“ (Luk. 16. 2.)

II. O příkazu konati skutky milosrdenství.

1. Kristus ve své řeči o posledním soudu poručil nám velmi přísně, bychom pomáhali nouzí trpícím; neboť pravil, že jen oněm dá blaženost věčnou, kteří pomáhali lidem trpícím.

Při **posledním soudu,** jak praví Kristus, postaví jedny na pravici a druhé na levici. Těm na pravici řekne: „Pojďte, požehnaní Otce mého! Vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. Nebo jsem lačněl, a dali jste mi jísti; žíznil jsem, a dali jste mi píti; hostem jsem byl, a přijali jste mne; nah jsem byl, a přioděli jste mne; nemocen jsem byl, a navštívili jste mne; v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně.“ Tehdy odpovědí jemu spravedliví, řkouce: „Pane, kdy jsme tě viděli?“ A Kristus jim řekne: „Amen pravím vám, co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste to učinili.“ Potom řekne i těm, kteří na levici budou: „Odejděte ode mne zlořečení do ohně věčného! Neboť jsem lačněl, a nedali jste mi jísti; žíznil jsem, a nedali jste mi píti atd.“ Tehdy odpovědí jemu: „Pane, kdy jsme tě viděli?“ A Kristus řekne: „Čeho jste neučinili jednomu z bratří mých nejmenších, ani mně jste neučinili.“ (Mat. 25. 31.—46.) Jest tedy **přísné přikázání,** trpícím pomáhati. Proto ve mnohých zpovědních zrcadlech ze starších dob nacházíme také otázku, zda-li jsme trpícím pomáhali. Právem praví jistý světec: „Chudáci si musejí nebe dobyti trpělivostí, boháči však skutky milosrdenství.“ (Sv. Ludv. IX.) Rádi obětujme něco nepatrnějšího, bychom nepozbyli něčeho většího; lidé si nechají uříznouti ruku nebo nohu, by se zachovali na živu. Tak i ty dávej nepatrné dobro, majetek, bys nepozbyl většího dobra, věčné blaženosti.

1. Nejvíce jsou povinni boháči pomáhati trpícím bližním.

Kristus totiž praví: „Od každého, komu bylo mnoho dáno, bude mnoho požadováno.“ (Luk. 12. 48.) Boháči mají ze svého nadbytku napomáhati nedostatkn chudých. (2. Kor. 8. 14.) Boháč má chudáka podporovati tak, jako jilm podporuje révu. Jilm jest vysoký, ale neúrodný strom. Réva se vine před ním po zemi, kde by její hrozny snadno mohly shníti. Aby se tak nestalo, vedou Italiani révu po jilmu, takže réva má dostatek světla a dobře se daří. Jak jest s jilmem, tak jest s boháčem; jeho bohatství ho neoprávňuje k věčnému životu; teprve až pomáhá chudákovi, jest v pravdě bohatým. (Hermas.) — Poněvadž pak boháči neradi dávají ze svého majetku, **jsou v nebezpečí, že ztratí věčnou blaženost.** Kristus praví: „Snáze projde velbloud (provaz z velbloudí srsti) uchem jehly, než-li boháč do království nebeského.“ (Mat. 19. 14.) Provaz se musí nejprve rozpříst; tak i boháč musí rozdati něco ze svého majetku. „Časné štěstí se podobá vřelému hrnci; dej pozor, abys se nepopálil.“ (Sv. Vinc. Ferr.) Boháči se nacházejí právě v takovém nebezpečí záhuby, jako plavci, kteří vezou velmi mnoho zboží. (Sv. Chrys.) Pes, který ohryzuje kost, nedal by jí za celé království; tak i mnohý boháč by nedal svého bohatství ani za všecku blaženost. (Sv. Bern.) Boháči proto nechtějí ničeho rozdávati, poněvadž své štěstí přítomné považují již za samu blaženost; klam považují za skutečnost, jako pes, jenž běžel s kusem masa potokem a vida ve vodě odraz svého kusu masa, po něm chňapl a tak maso své pozbyl. (Sv. Vinc. Ferr.) Boháči teprve při své smrti pocítí svou bídu, jako pták, sedící na vějičce, teprve tehdy cítí, že jest chycen, až chce odletěti. Boháči až v hodině smrti procitnou ze svého spánku, poznají svůj klam právě tak, jako člověk, jenž snil o veliké blaženosti. (Ž. 75. 6.) Bůh tedy ohrazuje cestu k bohatství mnohou ohradou, jako rolník nechce-li by se mu chodilo přes pole, trním je zatarasuje. (Sv. Bern.)

2. I chuďas může pomáhati trpícímu bližnímu.

Tobiáš praví: „Budeš-li míti mnoho, dávej mnoho; budeš-li míti málo, i z mála rád udílej.“ (Tob. 4. 9.) Podá-li někdo bližnímu z lásky hlt vody, nemoha jemu více učiniti, bude mu to připočteno právě tak, jako když celný Zacheus polovici svého majetku chtěl rozdati chudým. (Sv. Aug.) Chudá vdova ve chrámě svým nepatrným darem více dala než-li všichni boháči. (Luk. 21.) Vdova v Sareptě dala Eliášovi poslední trochu oleje, jejž měla. (3. Král. 17. 12.) Chudáci z pravidla dávají trpícím lidem ochotněji než boháči. Vědí totiž, jak trpkou jest bída a nouze a proto ji hledí zmírniti.

3. Kdo svému trpícímu bližnímu nepomáhal, nenajde u Boha milosrdenství.

Sv. Pavel praví: „Nemilosrdný soud čeká toho, kdo nekoná milosrdenství.“ (Jakob 2. 13.) Bohatec přišel do pekla, protože nedával almužny. (Luk. 16. 19.) Nemilosrdného člověka Bůh nevyslyší. (Přísl. 21. 13.) Kdo neuděluje chudým, dopouští se loupeže na nich a bere jim život. (Sv. Chrys.) Necitelný boháč jest jako **zloděj,** poněvadž ve svých skříních chová poklady, které jiným urval. (Sv. Chrys.) Kdo dary přírodní jen sobě přisvojuje, prohřešuje se proti životu svých trpících spolubratří; denně dopouští se **vraždy** na těch, kteří hynou. (Sv. Řeh. Vel.) Výmluva, že chudému ničeho zlého neučinil, nestačí. Kdykoliv nedáváme almužny, čeká nás trest, jenž čeká ty, kteří bližnímu berou, co mu náleží. (Sv. Chrys.) Krásně praví král Bedřich II.; „Kdo je nemilosrdný, přestává býti člověkem.“ „Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou.“

2. Každá pomoc, které poskytujeme trpícím bližním, nazývá se skutkem milosrdenství čili almužnou.

Nazývá se skutkem milosrdenství, poněvadž jest to skutek, ku kterému nás pudí cit útrpnosti, tedy milosrdnost. A poněvadž **Duch sv.** „Utěšitel zarmoucených“ zapaluje v nás oheň křesťanské milosrdnosti, proto ode dávna bývaly nemocnice zasvěcovány Duchu sv. Proto se nacházely v Římě a jiných městech ve středověku „Nemocnice Ducha sv.“ a nad vchodem do nich byl odznak Ducha sv., holubice.

3. Rozeznáváme tělesné a duchovní skutky milosrdenství dle toho, pomáháme-li svým bližním v tělesných nebo duševních potřebách.

Tělu našeho bližního může se nedostávati: **pokrmu, nápoje, oděvu, přístřeší, svobody, zdraví** nebo **života.** Kterak mu tu můžeme pomoci? — Duši našeho bližního může se nedostávati: poznání pravdy (tu je třeba **poučení** a **rady**); dobré vůle, takže buď Bůh nebo my bývame uráženi (tu je třeba **pokárání** nebo **trpělivého snášení** anebo **odpuštění**); radosti duchovní (tu je třeba **útěchy**). Nemůžeme-li však bližnímu vůbec pomoci nebo jen nepatrně, pak máme prositi o pomoc Boha. (Tu je třeba modlitby.)

III. O nejpřednějších skutcích milosrdenství.

I. Tělesné skutky milosrdenství jsou: 1. lačné krmiti. 2. žíznivé napájeti, 3. nahé odívati, 4. pocestné do domu přijímati, 5. vězně vysvobozovati, 6. nemocné navštěvovati, 7. mrtvé pochovávati.

1. **Lačné krmiti.** Vdova v Sareptě nakrmila Eliáše, Abraham pohostil 3 cizince, Kristus nasytil 5 tisíc lidí; sv. Alžběta Durinská rozdala za doby hladu (1215) veškeré zásoby obilí; sv. Řehoř Vel. papež († 604) míval často při svém stole 12 chudých; sv. Ludvík, král francouzský († 1270) živil denně 120 chudých, v postní dny 200; často jim i sám posluhoval. — 2. **Žíznivé napájeti.** Samaritánka u studnice Jakobovy dala Kristu píti; Rebeka dala píti Eliezerovi, služebníku Abrahamovu. Chudým lze dáti rozličné nápoje: mléko, víno, pivo, léky a p. — 3. **Nahé odívati.** Tabitha v městě Joppe odívala chudé vdovy. Sv. Martin dal chudákovi v Amienu půlku svého pláště (333). I vánoční dárky pro chudé školní děti jsou skutkem milosrdenství. 4. **Pocestné do domu přijímati.** K pohostinství nás napomíná sv. Pavel slovy: „Pohostinství nezapomínejte; neboť mnozí, ani nevědouce, pohostili samého anděla.“ (Žid. 13. 2.) Abraham a Lot byli tak šťastni, že pohostili anděly v podobě lidské. Milosrdný Samaritán uvedl Žida do hospody. Maria a Marta přijaly Krista do svého domu a pohostily jej. Skutek milosrdenství konají i mniši na hoře sv. Bernarda ve Švýcarsku. (Spirago, Příklady, str. 100.) Rovněž „Spolek katol. tovaryšů“, založený knězem Kolpingem a „Spolek sv. Rafaëla, ujímá se vystěhovalců. — 5. **Nevinné vězně vysvobozovati.** Uvězněné zločince ovšem nesmíme vysvobozovati z vězení; to by bylo zločinem. Než jsou ve mnohých státech, jako v Číně a Turecku, tak bídné poměry ve vězeních, že návštěva a podporování vězňů jest skutkem záslužným. Ba mezi pohanskými národy platí docela i zákonitá nespravedlnost, takže vysvobozování vězňů jest skutkem záslužným. Tak na př. v Číně bývají mnohdy trestány smrtí celé rodiny a představení úředníci za zločin jednotlivce, na němž jsou úplně nevinnými. Kdo tyto lidi zachrání, koná skutek milosrdenství. Abraham vysvobodil Lota z rukou loupežníků, křesťané v Damašku vysvobodili sv. Pavla z vězení. Skutek milosrdenství konal řád „Nejsvětější Trojice“; byl založen r. 1200 k tomu, by křesťanské otroky vysvobozoval ze zajetí tureckého. Vykupovali zajatce penězi nebo tím, že členové jeho sami šli do otroctví místo zajatců. Řád tento vysvobodil na million křesťanských otroků. Na 9000 členů tohoto řádu bylo umučeno. Takové skutky milosrdenství vykonává také spolek „Dětství Ježíšovo“ na záchranu pohozených pohanských dětí v Číně, jakož i spolek založený kardinálem Lavigeriem v Kartágu na vysvobozování černošských otroků v Africe.

Návštěva nemocných jest však jen tehdy skutkem milosrdenství, děje-li se proto, bychom nemocnému přispěli na těle nebo na duši.

Přátelé Jobovi neměli žádné zásluhy za svou návštěvu u Joba, ale ovšem měl zásluhu milosrdný Samaritán, který **ošetřoval** zraněného Žida. Sv. Alois sloužil v Římě nakaženým morem († 1591). Nemocné ošetřoval také sv. Jan z Boha a od něho založený řád „Milosrdných bratří“ (1617); dále sv. Vincenc z Paula a od něho založený řád „Milosrdných sester“ (1618); „Spolek červeného kříže“ ujímá se raněných vojínů. Sebeobětavost katolických kněží při zaopatřování, zvláště v čas nakažlivých nemocí, jest skutkem milosrdenství.

Mrtvému prokazujeme skutek milosrdenství, pečujeme-li o slušný pohřeb, provázíme-li jeho mrtvolu ku hrobu nebo stavíme-li mu pomník na hrob.

Tobiáš pochovával mrtvé Židy za doby pronásledování Židů od Senacheriba. Obyvatelé Naimští provázeli ke hrobu mrtvolu mládencovu. Josef z Arimathee a Nikodem pochovali tělo Ježíše Krista. „Pochováváme-li mrtvé, tedy prokazujeme službu z lásky oněm, kteří jí už nemohou oplatiti; chráníme druhy sobě rovné před divokým ptactvem a dravci.“ (Sv. Bernardin.) Nesmíme nechati těl mrtvých nepovšimnutých, zvláště ne těl spravedlivých lidí, poněvadž byly nástroji duší. (Sv. Ang.) Ve mnohých krajinách je zlořád, že po pohřbu se slavívají pitky, obyčejně na útraty pozůstalých. Jaká to lehkovážnost! Místo aby se zemřelému pomáhalo dobrými skutky, oddávají se hýření a celou rodinu mnohdy přivádějí na mizinu. Zároveň pak se tím zahání milost boží, která při pohřbu spasitelně na člověka působila. Na mnohých místech byl tento zlořád zakázán světskými úřady.

Mimo těchto 7 skutků milosrdenství jsou ještě jiné, na př. darování peněz, zachránění života, pomoc v neštěstí a pod.

Skutek milosrdenství prokázala dcera královská, která zachránila dítě Mojžíše; Veronika, která podala Spasiteli potní roucho; členové hasičských spolků, kteří pomáhají při požáru. Ba každé laskavé slovo, každá přátelská odpověď jest záslužnou, dáme-li ji bližnímu proto, že zastupuje místo Kristovo. Proto praví Spasitel, že i číši vody, kterou ve jménu Jeho podáme, odmění. (Marek, 9. 40.)

II. Duchovní skutky milosrdenství jsou: 1. Neumělé učiti, 2. pochybujícím raditi, 3. hříšníky kárati, 4. křivdu trpělivě snášeti, 5. ubližujícím odpouštěti, 6. zarmoucené těšiti, 7. za živé a mrtvé se modliti.

Neumělé lidi můžeme **poučovati** buď ve věcech náboženských nebo v jiných užitečných věcech buď ústně nebo dobrými spisy. Skutek milosrdenství konali všichni sv. apoštolové, hlasatelé víry u rozličných národů, missionáři v zemích pohanských, kazatelé, zpovědníci, křesťanští spisovatelé a rovněž všichni učitelé. „Toť jest dílo ze všech nejbožštější: s Bohem spolupracovati na spáse duší lidských.“ (Sv. Dion.) Kdo vyučuje jiné v náboženství, dojde v nebi vyššího stupně blaženosti a cti. Daniel praví: „Kdož mnohé vyučují ve spravedlnosti, budou jako hvězdy

zářiti vždy a věčně.“ (Dan. 12. 3.) **Pochybujícím dobře raditi** jest ovšem skutek milosrdenství, než máme si dříve rozvážiti, co chceme raditi a nemáme bližnímu svou radu vnucovati. Josef Eg. dal dobrou radu Faraonovi, Ježíž bohatému mládenci, Gamaliel vysoké radě.

Máme své hřešící bližní **kárati**, můžeme-li to činiti bez vlastní škody a můžeme-li se nadíti dobrého výsledku.

Ukrutníkem by byl, kdo by viděl slepce státi na kraji propasti a nevaroval by ho; daleko ukrutnějším jest ten, kdo by mohl svého spolubratra osvoboditi od smrti věčné a z lenosti by toho opomenul. (Sv. Aug.) Kdo něco lépe může a zanedbá to, nade vši pochybnost má podíl na hříchu. (Sv. Řeh. Vel.) Bůh bude žádat počet z duší našich bližních, jestliže opomeneme pracovati o spásu jejich duše, ačkoliv jsme mohli. (Sv. Řeh. Vel.) Zamazal-li si člověk svůj oděv, upozorňujeme jej; je-li však znetvořen skvrnami na duši, necháváme jej hynouti. (Sv. Chrys.) — Příklady kázání: Noě kázal pokání svým vrstevníkům. Lotr na pravici káral lotra na levici. Biskup Ambrož káral u brány chrámové císaře Theodosia pro vraždu. (Spirago, Příkl. str. 129.) Pokárání se podobá soli. Sůl v ráně štípe, ale hojí ránu; tak i pokárání je nepříjemné, ale užitečné. — Kdo by však z pokárání měl velikou škodu, není k němu zavázán, neboť nikdo není povinen milovati bližního více než-li sebe. (Jen představený musí kárati; neboť jest k tomu vázán nejen z důvodů lásky, nýbrž i z důvodů spravedlnosti.) Také máme raději zanechati pokárání, nemělo-li by míti užitku. Kdo pak by byl tak pošetilým, aby káral opilého člověka? Než napomeňme jej později.

Při kárání však musíme zachovati pořádek Kristem předepsaný.

Nejprve máme svého bližního napomenouti mezi čtyřma očima. Nedbá-li toho, pak jej máme napomenouti před jedním nebo dvěma svědky. Nepomůže-li ani to, pak to máme oznámiti představenému. (Mat. 18. 15.)

Bližního máme kárati jen láskou a mírností.

Čím laskavěji a šetrněji káráme, tím větší účinek má pokárání. Jako hřebík, který chceme zatlouci, tím hlouběji a snadněji se zarazí, namažeme-li jej sádlem, tak jest i s pokáráním; dáme-li je mírně, působí více. (Sv. Martin.) Pokárání má se podobati mírnému dešti, má-li prospěti. Déšť vniká do země a zúrodňuje ji jen tehdy, splývá-li mírně; přijde-li však náhle s velikým hlukem, pak rozemílá zemi, ničí a rychle odtéká. Právě tak jest s pokáráním. (Corn. a L.) Jako zelený ořech, tak i pokárání má přirozeně něco trpkého v sobě; proto je musíme mírností osladiti. (Sv. Frant Sal.) Jako nezralé ovoce těžko se ztravuje a působí bolesti žaludku, tak i pokárání, které obsahuje pravdy, jež se nedobře ztravují; proto máme hleděti na ohni lásky je vařiti a ohřívati. (Sv. Fr. Sal.) Tvrdost a mirnost ať jdou ruku v ruce jako růže s trním. — Proto se doporučuje před pokáráním poukázati na to, co zasluhuje chvály, a po pokárání laskavě povzbuditi. Takto se budeme podobati těm, kteří dříve luk napnou, než-li vystřelí. — Naproti tomu nepořídíme ničeho, ba učiníme člověka ještě horším, káráme-li jej hrubým tonem. „Neboť hříšník se neodhodlá polepšiti svůj život, nevidí-li, že jest upřímně milován.“ (Sv. Alf.) Kdyby někdo chtěl šťouchánim a kopáním dostati pocestného na pravou cestu, dal by se

pocestný právě opačnou cestou. Tak i činí člověk, kterého chce někdo trpkými předhůzkami přivésti k polepšení. (Wen.) Splašené koně hledí vozka zkrotiti klidem a nikoliv šibáním a křikem; tak i smí počínati si křesťan se svým bližním, jenž s pravé cesty zbloudil. (A. Stolz.) Máme pronásledovati jen chyby bližního, ale ne urážeti jeho osobu.

Kdo hříšníka od jeho bludné cesty odvrací, zachraňuje jeho duši od smrti a přikrývá množství hříchů. (Jak. 5. 20.)

Jakou práci dal si proto sv. Jan ev., by zachránil onoho nešťastného jinocha, jehož byl před tím obrátil, který však později se stal loupežníkem, Vyhledal jej v horách a utíkal za ním volaje: „Proč utíkáš, synu můj, před svým otcem, bezbranným to starcem! Neboj se! Já sám budu Krista prositi o odpuštení pro tebe a učiním za tebe zadost.“ Tato slova lásky jej obrátila. (Spirago, Příkl. str. 130.) Nelze Krista více pronásledovati, než-li když mu někdo loupí duše; rovněž nelze mu prokázati větší cti, jako když někdo zbloudilé duše k němu přivádí. (Sv. Aug.) Tato almužna jest záslužnější než celý svět; vždyť jediná duše má větší cenu, než celý vesmír. (Sv. Aug.) Není ničeho, co by bylo lze přirovnati s cenou duše. Kdybys i dal chudým nesmírné summy peněz, není to ničím v poměru s tím, obrátíš-li jedinou duši. (Sv. Chrys.) Kdo obrátí hříšníka, zasluhuje takové odměny jako ten, kdo zachrání syna královského z nebezpečí života; neboť zachraňuje syna nebeského krále a to ne od smrti časné, nýbrž věčné.

Snášíme-li trpělivě křivdy, prospíváváme nejen sobě, nýbrž i svým bližním; chráníme ho totiž před větší ještě nelaskavostí a přivádíme jej snadněji k poznání jeho bezpráví.

David snášel trpělivě pohanu Semejovu; ten pak uznal své bezpráví a prosil krále za odpuštění. (1. Král. 16. 10.) Ničeho nepozbýváme, snášíme-li trpělivě křivdu; neboť naše nevina se jednou ukáže, a nám se dostane za naši trpělivost veliké odplaty. Rovněž jest velmi záslužným, neomlouváme-li se, činí-li se nám výtka. (Sv. Ter.) Bohužel však mnozí lidé se podobají ježkovi, jenž se ihned schuluje, dotkne-li se ho jen někdo; neboť i oni ihned se všemožně omlouvají a vymlouvají, jakmile jim někdo jen něco vytkne. — Než máme se proti bezpráví brániti, kdyby nám trpělivé snášení křivdy spíše škodilo než prospělo. Nepatrné urážky si nemáme všímati, ale proti předhůzce těžkého provinění se máme brániti. (Sv. Fr. Sal.) Střední cesta jest vždy nejlepší.

Že **odpouštíme svým tupitelům**, dáváme na jevo tím, že se na nich nemstíme, nýbrž se k nim přátelsky chováme a jim dle možnosti dobře činíme.

Krásný příklad nám dává Josef Eg.; nemstil se na svých bratřích, objímal a líbal je a zahrnoval je dary. Také král David odpustil Semejovi, neboť se na něm nemstil. — Odpouštíme-li my rádi těm, kdož nám ukřivdili, také Bůh nám rád odpouští naše hříchy. Vzpomeňme na 5. prosbu Otčenáše. (Viz také pojednání o lásce k nepřátelům na str. 22.)

Zarmoucené těšiti můžeme, ukazujeme-li jim srdečnou účast, hledíme-li je potěšiti nebo pomáháme-li jim v nouzi.

Osvědčování účasti na nějakém neštěstí nazýváme kondolencí. — Těšiti můžeme bližního takto: Chudé a nešťastné těšíme poukazováním na prozřetelnost boží a na radosti nebeské, hříšníky poukazováním na milosrdnost boží a p. — Nejšlechetněji však jedná, kdo bližnímu v nouzi pomáhá. Takto potěšil Kristus matku mládence Naimského a obě sestry Lazarovy. — Zármutek jest nemoc mysli a proto škodí člověku. (Přísl. 25. 20.) Kdo těší zarmoucené, koná podobný skutek jako ten, kdo pečuje o nemocné. (Sv. Řeh. Vel.) Útěcha v zármutku podobá se dešti za doby sucha. (Sv. Chrys.) Jest velikou útěchou zarmoucenému, má-li jen někoho, kdo s ním upřímně cítí. (Sv. Ambr.)

Modlitba za živé a zemřelé jest Bohu velmi milá. Tato modlitba prospívá zároveň jim i nám. Bůh zvláště chce, bychom se modlili za své rodiče a dobrodince, dále za papeže, panovníka, biskupa, duchovního správce, konečně i za své nepřátele. (Luk. 6. 28.)

Sv. Pavel praví, že jest dobré a **bohumilé** modliti se za všecky lidi, zvláště za krále a za vrchnosti. (1. Tim. 2. 3.) Dále praví Písmo sv.: „Svaté a spasitelné jest myšlení, modliti se za zemřelé, aby byli vysvobozeni od hříchů svých.“ (2. Mach. 12. 46.) — Prosíme-li za jiné u Boha, nejen, že ničeho nepozbýváme, nýbrž **daleko více získáváme.** (Sv. Gertruda.) Modlitba, kterou konáme za jiné, rozmnožuje naše zásluhy. (Sv. Fr. Sal.) Rovněž taková modlitba svolává na nás požehnání boží. To viděti z velikého vítězství, jehož dobyl Juda Makkabejský na Nikanorem. Juda dal totiž před tím obětovati obět za padlé vojíny. (2. Mach. 15.) Jen že modlitba nemá pro jiné vždy téhož užitku. Když si sv. Gertruda stěžovala, že nepozoruje žádného polepšení na lidech, za které se modlí, pravil jí Kristus: „Žádná věrná modlitba nezůstává bez užitku, třeba způsob, jímž se její účinek jeví, zůstal člověku tajným.“ — Příklady takové přímluvné modlitby: „Abraham se modlil za Sodomu, Mojžíš za svůj národ, křesťané za uvězněného Petra. I Kristus se modlil při poslední večeři za své učenníky a za celou církev, na kříži pak za své nepřátele. Když Pán trávil noc na modlitbách, nemodlil se, by sám něčeho obdržel, nýbrž by vyprosil něčeho pro tebe.“ (Sv. Ambr.) Vykupitel tedy tobě dává nejkrásnější příklad. Pomni také, že v Otčenáši se modlíme za všecky lidi; neboť říkáme: „Chléb náš vezdejší“ a t. d.

III. Na skutcích milosrdenství mají podíl i ti, kteří buď penězi nebo podobnými věcmi napomáhají k jejich konání.

Jestliže člověk súčastněním se na zlém skutku stává se zodpovědným za onen zlý skutek a dopouští se t. zv. cizího hříchu, tedy dojista i podílem na dobrém skutku bude účastným podobné zásluhy jako onen, kdo jej vykonal. Duchovní skutek milosrdenství konají tedy na pohanech i ti, kteří penězi podporují **missionáře,** jak činí účastníci na díle šíření víry. (Viz o tom ku konci dílu III.) Missionáře můžeme podporovati i **sbíráním poštovních známek;** nedá to veliké práce a nestojí to nákladu. Tyto známky mají cenu jen potud, pokud se prodávají pro sbírky; tyto sbírky známek kupují rodičové dětem, by se lépe učily zeměpisu. Rovněž se užívá známek

ku vyzdobování stěn a k sestavování obrazů. Tak jistý člen křesťanských Školních bratří v Cáchách sestavil obraz večeře Páně od Leonardo da Vinci ze 12000 poštovních známek všech zemí. Jsou také známky, za které se platí pro jejich vzácnošt a starožitnost i tisíce marek. (Od r. 1849 bylo v oběhu na 21.000 rozličných poštovních známek.) Obyčejné poštovní známky z našich psaní mají však cenu jen tehdy, je-li jich na kila. Jeden kg. (t. j. 13.000—15.000 neodlepených nebo 22.000—24.000 odlepených) obyčejných poštovních známek stojí asi 1 kor. Známky tyto pak mají cenu také jen tehdy, nejsou-li příliš přeznámkovány a jsou-li jejich okraje neporušeny. Poštovní lístky, obálky a křížové obálky s vytištěnými známkami musejí se zasílati celé. R. 1890 povstal v kněžském semináři v Luttichu spolek pro sbírání poštovních známek („Briefmarken-Liebeswerk") ve prospěch missií Afrických. Za 10 let (od 1890—1900) bylo nasbíráno na 300 mill. poštovních známek; čistý výtěžek obnášel 63.000 marek. (Filiálka tohoto spolku jest v klášteře Uršulek ve Würzburku v Bavorsku.) Farář Stein v městě Siggen ve Würtenbersku zaplatil za 18 let asi za 80 centů poštovních známek a p. na 70.000 marek a tím podporoval na 100 missií a vykoupil 600 pohanských dětí. Sbírej i ty, a Bůh ti jednou tuto nepatrnou námahu odmění! Zasílej poštovní známky vždy jen ve velikém množství a vyplať vždy poštovné; neboť by se mohlo státi, že by příjemce musil platiti více poštovného, než-li zač ony známky stojí. Tím by se missionářům nepomohlo, nýbrž uškodilo.

IV. Kterak máme konati skutky milosrdenství?

1. Almužny **nemáme** dávati **z ohledů pozemských**, sice neobdržíme od Boha žádné odměny.

Kdo svému bližnímu dobře činí jen proto, aby jej lidé viděli a **chválili,** ten obdržel již na zemi svou odplatu (Mat. 6. 1.); rovněž i ten, jenž činí bližnímu dobře, by mu to **zase oplatil.** (Luk. 14. 12.) Proto praví Spasitel: „Dáváš-li almužny, ať neví levice tvá, co činí pravice" (Mat. 6. 3.), t. j. máš se chovati tak, jako bys o své almužně ani nevěděl. Proto většina svatých dávali almužnu tak, aby nebyli poznáni. Sv. Mikuláš biskup († 342) házíval chudákům v noci almužnu oknem; král Václav český († 936) nosíval v noci almužnu do chudých chatrčí; podobně činili i jiní svatí. — Čím menší odměny se nám dostane na zemi za skutky milosrdenství, tím větší odměna nás čeká po smrti. Proto máme raději prokazovati dobrodiní lidem takovým, kteří nám ho nemohou odplatiti: chudým, slabým, chromým, slepým; tak toho žádá Spasitel. (Luk. 14. 13.) Nesmíme také požadovati žádných díků. Dobročinným lidem vede se mnohdy jako Bohu: klidí nevděk. Než mají přece, jak to Bůh činí, i nevděčným lidem dobrodiní prokazovati. Právě v tom záleží milosrdenství.

2. Bližnímu máme dobře činiti **k vůli Bohu.**

Ohled na Krista má tedy býti pohnutkou, která nás pudí k dávání almužny. Svatí dávali almužnu proto, že věděli, že co činí chudému, činí samému Kristu dle slov Kristových. „Cokoliv jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili!" (Mat. 25. 40.) Proto velmi příhodně byl za dřívějších dob na mnohých nemocnicích a chudobincích nadpis:

Christo in pauperibus, t. j.: tento dům jest vystavěn Kristu, jenž žije v chudých. Jistý zbožný biskup říkával, kdykoliv jej některý chudák prosil o almužnu: „Ježíš opět přichází ke mně v osobě chudáka." Proto právem sv. Maria Magdalena z Pazzis dávala skutkům milosrdenství přednost před modlitbou; říkávala; „Rozjímám-li, pomáhá mně Bůh; činím-li však bližnímu dobře, pomáhejž mně Bůh; neboť co činím bližnímu, považuje Bůh tak, jako bych to činila jemu."

3. Máme svému bližnímu pomáhati **rychle** a **s laskavou** tváří.

Nemáme s almužnou odkládati na zejtří, můžeme-li ji ihned dáti. (Přísl. 3. 28.) Dvakrát dává, kdo rychle dává. — Kdo koná milosrdenství, čiň to s veselostí. (Řím. 12. 8.) Veselého dárce miluje Bůh. (2. Kor. 9. 7.) Proto nemáme chudákovi činiti žádných předhůzek. (Eccli. 18. 18.) Kdo si na chudáka hrubě vyjíždí, podobá se lékaři, jenž nemocnému, který hledá u něho pomoci, ještě novou ránu zasazuje. Také se nemáme chudáka napřed dlouho vyptávati, ba máme nuznému sami ze sebe pomoci a ani nečekati, ač nás bude prositi. Konečně nemáme se před chudáky zamýkati. Sv. Jan almužník, patriarcha Alexandrijský, říkával: „Dovoluje-li nám Bůh, bychom mu každý okamžik své prosby přednášeli a je-li ochoten každé chvíle jim vyhověti, tedy věru tím více se sluší, bychom my, jenž jsme prach a popel, ku svým bratřím a sestrám ihned ochotnými se ukázali." (Meh. IV. 101.) Císař Rudolf Habsb. říkával: „Ke mně může každý předstoupiti, neboť nestal jsem se králem na to, abych se zavíral."

4. Nemáme bližnímu dávati věcí bezcenných nebo docela špatných a škodlivých.

Kdo dá chudákovi zkažená jídla (z nichž může onemocněti) nebo zcela roztrhané šaty (jichž už nemůže nositi), nedává almužny, nýbrž může dle okolností zasluhovati i trestu. Kdysi prosil chatrně oděný člověk jistou dobrosrdečnou paní o košili. Paní poručila děvečce, aby mu donesla košili. Děvečka donesla docela roztrhanou košili. Tu pravila paní: „Dones přece lepší košili; považ, jak bych se musila styděti, až by Pán Ježíš v den soudu tuto košili všem lidem ukázal."

5. Almužnu můžeme dávati jen ze svého nadbytku.

Nikterak však se nemusíme olupovati o to, čeho je nám třeba k živobytí nebo ke slušnému životu dle našich poměrů. Kristus praví: „Z nadbytku dávejte chudým." (Luk. 41. 41.) Theologové míní, že stačí, dáme-li na almužnu **2 procenta z ročních úspor.** Kdyby to činili všichni boháči, bylo by chudým značně spomoženo.

6. Almužnu smíme dávati jen ze svého majetku a sice jen takovým lidem, kteří jsou opravdu chudobni nebo nemohou pracovati.

Mnozí myslí, že mohou almužnu dávati na cizí účet; jednomu berou a druhému to dávají. Taková almužna, na které lpí bezpráví, jest ohavností před Hospodinem. (Sv. Aug.) Kdo tedy má dluhy, ať raději místo almužny zaplatí dluhy. „Spravedlnost má přednost před dobročinností." (Sv. Aug.) Bylo by velikou nespravedlností, jednomu oděv vzíti a jinému chudákovi jej dáti; právě tak nespravedlivo jest dávati almužnu z toho, co jsme jinému

dlužni. (Sv. Chrys.) Kdo dává almužnu z cizího majetku, podobá se lupiči nebo zloději, jenž u soudu nabízí soudci část svého lupu, by si jej naklonil; tím soudce jen ještě více na sebe rozhorší. A ty se domníváš, že si nakloníš Boha, dáváš-li z nespravedlivého majetku almužnu? (Sv. Aug.) — Kdo však dává almužnu známým opilcům a povalečům, má podíl na jejich hříších. „Než lepší jest chybovati v milosrdnosti než-li chybovati v přísnosti; neboť když hospodář jest tak dobročinným, nesmí jeho rozdavač býti skoupým.“ (Sv. Chrys.) Nikterak však nesmíme člověku v pravdě potřebnému odepříti almužny proto, že je snad hříšník. Zda-liž i my hříšníci nedostáváme od Boha mnoho almužny? „Milosrdný se má podobati přístavu. Jako přístav přijímá bez rozdílu všecky utonulé, tak i ty nemáš souditi a počtu požadovati od těch, kteří utonuli v bídě, nýbrž je máš z neštěstí zachrániti.“ (Sv. Aug.)

7. Dávajíce almužnu máme dávati přednost svým příbuzným, svým souvěrcům a lidem, kteří jsou chudší.

Sv. Pavel nás napomíná: „Dobře čiňme všem, zvláště však svým souvěrcům.“ (Gal. 6. 10.) Sv. Aug. praví: „Nemůžeš-li pomoci všem, tedy musíš přispěti nejprve těm, kteří jsou s tebou úžeji spojeni.“ — Než nesmíme hodným chudákům odepříti almužny proto, že jsou jiného náboženství, jiné národnosti nebo že jsou naši nepřátelé. Máme se podobati milosrdnému Samaritánu. Kdysi zastal zbožný patriarcha Agostini z Benátek († 1892) na ulici plačícího muže. Tázal se ho, co mu chybí. Muž řekl: „Žena má těžce stůně, a já nemám peněz, abych mohl zavolati lékaře, ba nemám ani peněz na olej; nemocná musí ležeti ve tmě.“ Patriarcha pravil: „Zaveď mne do svého příbytku.“ I řekl onen muž zaraženě: „Ale já jsem Žid a také moje žena jest Židovka.“ Patriarcha odvětil: „To nic nedělá. Všichni jsme dítkami jednoho Boha.“ Navštívil ony manžele a dal jim hojnou almužnu. (Warnsdorf. Hausbl.)

V. Jaký užitek nám přinášejí skutky milosrdenství?

Kdo koná skutky milosrdenství, činí si Boha svým dlužníkem. Vždyť co dáváme chudým, dáváme dle výpovědi Kristovy (Mat. 25. 10.) Bohu. „Bohu tedy na úrok půjčujeme, dáváme-li almužnu.“ (Sv. Chrys.) Půjčené však Bůh vrací opět s velikými úroky. Proto praví Písmo sv.: „Na úrok Bohu dává, kdo se nad chudým smilovává.“ (Přísl. 19. 17.) Almužna jest tedy nejbezpečnější jistinou, kterou si můžeme na úroky uložiti.

Almužnou docházíme odpuštění hříchů; hříšník totiž dochází milosti lítostí, spravedlivý pak dochází odpuštění hříchů všedních a časných trestů za hříchy.

Proto praví Kristus: „Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou.“ (Mat. 5. 7.) Jako voda uháší oheň, tak almužna shlazuje hříchy. (Sir. 3. 33.) Proto radí sv. Ambrož hříšníkovi: „Vykup se svými penězi.“ Touž radu dává Daniel Nabuchodonosorovi. (Dan. 4. 24.) **Hříšník** dochází za almužnu **milosti pomáhající,** která jej ponenáhlu přivádí k polepšení. „Dej Kristu (vlastně chudým, v nichž žije Kristus) pokrmu pozemského a on ti dá za to pokrmu nebeského.“ (Sv. Aug.) Mnozí lidé dosáhli almužnou **neobyčejných milostí.** Kornelius, pohanský setník v Césarey, došel velikých milostí za své almužny; Bůh jej poučil

andělem a hlasatelem víry, sv. Petrem. (Sk. 10.) Nevěrecký básník Klement Brentano († 1842) dobyl si svou velikou štědrostí k chudým milosti víry; prozřetelnost boží přivedla jej k lůžku Kateřiny Emmerichové v městě Dülmen, kde se úplně obrátil; později napsal všecka vidění Kateřiny Emmerichové a způsobil tím nesmírně mnoho dobrého. „Milosrdný tedy prokazuje dobrodiní své vlastní duši.“ (Přísl. 11. 17.) Almužna nás tedy **chrání** také **od věčné smrti.** Proto archanděl Gabriel praví Tobiášovi: „Almužna od všelikého hříchu i od smrti vysvobozuje a nedopouští duši jíti do temnosti.“ (Tob. 4. 11.) Kdo učinil chuďasovi dobrý den, nepozná zlého dne. (Sv. Chrys.) Bůh nedopustí, aby člověk, který koná milosrdenství, zahynul; popřeje mu času i milosti k obrácení. (Sv. Aug.) Nikdy jsem neslyšel, aby někdo, jenž ve svém životě rád konal milosrdenství, zemřel nešťastně; neboť takový má mnoho přímluvců. (Sv. Jeron.) **Spravedlivý** dochází almužnou **odpuštění časných trestů za hříchy**; ukracuje si tedy očistce. Sv. Tom. Aq. míní, že almužna má větší moc dostiúčinnou než-li modlitba a půst.

2. Almužnou dosahujeme požehnání božího; Bůh rozmnožuje náš majetek a dává nám zdraví a štěstí.

Almužna neochuzuje člověka. Písmo sv. praví: „Kdo náchylný jest k milosrdenství, požehnaný bude.“ (Přísl. 22. 9.) Štědrému Bůh **rozmnožuje majetek.** „Kdo jest štědrým k chudým, k tomu Bůh ještě štědřejším.“ (Bell.) Požehnání boží obohacuje. (Přísl. 10. 22.) Majetek člověka štědrého podobá se pramenu nikdy nevysychajícímu. „Dáme-li u pramene píti žíznivému, voda se ihned zase nahradí. Podobně jest, dáváme-li ze svého majetku chudým.“ (Sv. Klem. Al.) Proto ujišťuje Bůh: „Kdo dává chudému, nebude míti nouze.“ (Přísl. 28. 27.) Sám Kristus praví: „Dávejte, a bude vám dáno.“ (Luk. 6. 38.) Štědrou byla vdova v Sareptě k Eliášovi. Proto také mnohem více jí bylo vráceno, než-li dala Eliášovi; neboť mouky a oleje jí neubývalo, dokud trval hlad. (3. král. 17. 14.) Krásné jest, co se vypravuje o sv. Janu z Boha († 1550) a o šlechtici v Granadě. Tento dal sv. Janu značnou almužnu a ještě týž den přišel převlečen za žebráka zpět k němu a obdržel tutéž almužnu. Onen šlechtic dal pak sv. Janu 10krát tolik a byl jeho největším dobrodincem. Podobně činí i Bůh. (Spirago, Příkl. str. 136.) Dáme-li něco z toho, co nám Bůh daroval, chudým, bude to opět s velikým ziskem naším majetkem.“ (Sv. Chrys.) Ořežeme-li strom, roste tím více; tak i boháči ještě více bohatnou, ořezují-li své poklady, t. j. jsou-li dobročinnými. (Sv. Bonav.) Kdo rád dává, tomu se spíše nedostává chudých než-li prostředků, jimiž by chudé podporoval. (Sv. Vinc. z Paula.) Sv. Jan Almužník, jenž přes to, že byl velmi štědrým, vždy měl dosti statků pozemských, zvolal prý kdysi: „O můj Bože, uvidíme, kdo dříve přestane; zda-li ty přestaneš mně dávati statky pozemské, nebo já rozdávati je chudým.“ (Meh.) Sv. Paula, ačkoliv měla 5 dětí, přece dávala hojnou almužnu. Když ji její příbuzní za to kárali, pravila: „Nejbohatší dědictví, které mohu svým dětem zanechati, jest požehnání nebeské, které almužna na nás svolává.“ Sv. Chrysostom praví: „Požehnání, které spočívá na almužně, jest největší statek, jejž lze zanechati svým dědicům.“ Štědrému dává Bůh **zdraví tělesné.** Poněvadž Tobiáš dával tolik almužen, poslal Bůh na zemi archanděla Gabriela, aby Tobiáše

uzdravil. (Tob. 12. 14.) Mrtvá Tabitha v Joppe byla za svou velikou štědrotu od Petra vzkříšena z mrtvých. (Sk. 9. 36.) Štědrý má **štěstí**. David volá: „Blahoslavený, kdož nad chudým a nuzným se rozpomíná; v den zlý osvobodí jej Hospodin.“ (Ž. 40. 1.) Bůh totiž splácí stejné stejným. Vojevůdce Židů, Juda makabejský, poslal do chrámu Jerusalémského 12.000 drachem stříbra, aby byla konána obět za padlé v bitvě. Brzy potom táhl na Jerusalém syrský vůdce Nikanor s ohromným vojskem, ale Juda jej přemohl, ačkoliv měl jen 3000 vojáků; 5 zářících mužů totiž bojovalo s ním a hrůzou naplnilo nepřátele. Tu viděti, jaké požehnání přinášejí skutky milosrdenství. (2. Mach. 15.)

Než odměna pozemská nepřichází vždy.

Byť i odměna pozemská **nepřišla hned**, přijde jednou přece. Zrnko obilné na poli také hned neklíčí a nepřináší hned úrody. Sofronius, bisk. jerusalémský, vypravoval pamětihodný případ o dvou manželech. Žena byla křesťanka, muž pak pohan a lichvář. Žena mu radila, aby přece jednou uložil peníze na úroky u Boha křesťanského; neboť u něho prý dostane nejvíce úroků. I žádal, aby jej žena zavedla k Bohu křesťanskému I vedla jej ke bráně chrámové a ukázala mu na chudé se slovy: „Tito jsou vyslancové Boha křesťanského. Dáš-li jim, jest to, jako bys dal samému Bohu křesťanskému.“ Muž tedy rozdal chudým 50 stříbrňáků. Po třech měsících však řekl ženě: „Kdy pak tvůj Bůh zaplatí? Příliš dlouho mně odkládá se zaplacením.“ Žena pravila, že splacení jistě přijde. Ještě téhož dne koupil muž na trhu rybu a dal ji připraviti k obědu. Když žena rybu otevřela, nalezla v ní lesklý drahokam, jako kdysi Petr nalezl v ústech ryby zlatý peníz. (Mat. 17. 26.) Klenotník jej koupil za 300 stříbrných. Tato událost ohromila muže tak, že se dal pokřtiti a úplně zanechal svého hříšného řemesla. (Spirago, Příklady str. 137.)

3. Almužnou dochází spravedlivý odplaty věčné.

Spravedlivým se nazývá ten, kdo jest ve stavu milosti posvěcující. Císař Ludvík II. Němec zbloudil kdysi na honě. (855.) Pozdě večer přišel na jistou faru a prosil zbožného kněze Wulfhelma o nocleh. Tento přijal laskavě neznámého hosta, pohostil jej a dal mu připraviti lože. Druhý den se neznámý cizinec rozloučil. Za několik neděl přišel najednou vznešený pán a donesl knězi veliké psaní zapečetěné císařskou pečetí; v něm bylo jmenování kněze Wulfhelma biskupem v Münsteru. (Spirago, Příkl. str. 137.) Hle, tak i nebeský král odmění tě za tvou almužnu způsobem, jejž bys ani nepovažoval za možný! Almužna se podobá zrní vysetému na pole; nepřichází na zmar, nýbrž vyrůstá z něho bohaté osení. (Sv. Chrys.) Mravenec shromažďuje na zimu; dáváš-li almužnu, tedy shromažďuješ pro onen svět. (Sv. Aug.) Nebe jest obchod; člověk dává pomíjející, Bůh však mu za to dává věčné. (Sv. Chrys.) Věčné můžeme vyměniti za časné, věčné můžeme koupiti za časné. (Sv. Chrys.) Štěstí obchodníků záleží v tom, že draze prodávají, co lacino nakoupili. Takové štěstí máme my; za maličkost v tomto životě, za kousek chleba, za obnošený šat, ba i za hlt vody můžeme si zakoupiti nebe. (Sv. Chrys.) Když Evropané objevili Ameriku, dávali jim domorodci za bezcenné věci zlato a stříbro. Hle, i Bůh ti dává za bezcenné

věci věčné statky. „Dávej tedy chudým, čeho nemůžeš podržeti, abys obdržel, čeho nemůžeš ztratiti.“ (Sv. Aug.) Již zde na zemi máme z almužny **blahý pocit**. Jistý jinoch přišel se svým vychovatelem k lesu, u něhož bosý rolník oral; boty jeho stály u lesa. Jinoch je spozoroval a chtěl je schovati. Než vychovatel mu poradil, aby raději do každé boty dal několik penízů a pak aby z dálky pozoroval, co bude rolník dělati. Jinoch poslechl. Brzy na to rolník dooral a obouval si boty. Poněvadž jej tlačily, vyzul je a prohlížel. Když však spozoroval peníze, padl na kolena a děkoval Bohu, že právě v největší nouzi mu poslal pomoc. Prosil Boha o požehnání pro svého dobrodince. Jinoch, jenž to všecko viděl, pravil dojat ku svému učiteli: „Tak blahého pocitu jsem ještě neměl ve svém životě.“ (Spirago, Příkl. str. 137.) „Není možno, aby duše toho, jenž prokazoval milosrdenství lidem potřebným, zmítána byla zármutkem a nepokojem.“ (Sv. Chrysos.)

4. Almužnou docházíme rychlého vyslyšení svých modliteb.

Bůh nestává se ničím tak přístupným, jako almužnou. (Sv. Řeh. Naz.) Tobiáš dal synu svému toto napomenutí: „Neodvracuj tváři své od žádného chudého: nebo tak bude, že ani od tebe nebude odvrácena tvář boží.“ (Tob. 4. 7.) Všimněme si, co řekl anděl Korneliovi: „Tvé modlitby a tvé almužny vstoupily před tvář boží.“ (Sk. 10. 4.) Chcete-li, aby Bůh vyslyšel vaše volání, pak vyslyšte také volání chudých. (Sv. Tom. Vill.) Almužna tak jako půst jest křídlem modlitby. (Sv. Aug.)

5. Almužnou si zjednáváme přátelství chudých; oni se se pak za nás modlí, a jejich modlitba má velikou sílu.

Tak podporovali nejstarší ze Židů prosby pohanského setníka v Kafarnaum, jenž vystavěl Židům synagogu; Kristus ihned vyhověl jejich prosbám. (Luk. 7. 3.) Chudí v Joppe prosili za Tabithu; Petr ji také hned vzkřísil. (Sk. 9. 39.) Jak Bůh ujišťuje, modlitba chudých bude vždy vyslyšena. (Ž. 21. 25. 68. 34.) Nejvíce však se modlí chudí, až přijdou do nebe. Proto nás napomíná Kristus: „Čiňte sobě přátely z mamony nepravosti, aby, když byste zhynuli, přijali vás do stanů věčných.“ (Luk. 16. 9.) — Proto nepropouštěj žádného chudého bez almužny! Již pohan, římský císař Titus († 81. po Kr.) považoval za ztracený každý den, ve který neudělil almužny.

O povinnosti vděčnosti.

Spasitel praví: „Lepší jest dávati než přijímati.“ (Sk. 20. 35.) To pochází odtud, poněvadž, kdo dává, má nároky na odměnu od Boha, kdežto ten, kdo obdržel, nemá přijetím daru zásluhy, nýbrž jest zavázán k díkům.)

1. Kdo přijal dobrodiní, jest zavázán díkem nejprve Bohu a pak svému dobrodinci; neboť Bůh chce, bychom byli vděčni za přijatá dobrodiní.

Tobiáš jest vzorem vděčnosti; po svém uzdravení děkoval nejprve Bohu a pak ukázal svou vděčnost průvodci. Býti vděčným znamená: dobrodiní uznávati a hleděti se odměniti dobrodinci. **Bůh chce**, abychom byli vděčni za přijatá dobrodiní. (1. Tess. 5. 18.) Vždyť Kristus měl za zlé 9 uzdraveným, že mu nepoděkovali. (Luk. 17. 17.) Bůh si často stěžuje ústy proroků na nevděčnost lidskou; praví: „Vůl zná svého hospodáře a osel zná jesle pána svého; ale národ můj israelský nechce mne znáti.“ (Is. 1. 3.) Sv. Pavel napomínal křesťany velmi často ku vděčnosti. (Kol. 3. 15.; Efes. 5. 20.) Bůh učinil tělo lidské ze země, nikoliv ze vzduchu, ze zlata, mramoru nebo drahokamů. Chtěl totiž, aby se člověk učil vděčnosti od své matky země, ježto totiž země obdržené semeno rozmnožuje, čehož u vzduchu, zlata a t. d. není. (Sv. Ambr.)

V první řadě náleží dík Bohu, poněvadž každý dobrý dar přichází od Boha.

Sv. Jakob praví: „Všeliké dání výborné a každý dar dokonalý s hůry jest od Otce světel.“ (Jak. 1. 17.) Lidé jsou jen služebníky a nástroji božími; proto jim náleží dík až na druhém místě. — Kdykoliv Kristus obdržel nějaké dobrodiní od Otce nebeského, ihned vzhlížel k nebi a pravil: „Otče, velebím Tebe“, nebo „Otče, děkuji Tobě“. Tak učinil na př. při vzkříšení Lazara. (Jan 11. 41.) Nikdy také nevstal od stolu, aby nebyl poděkoval svému Otci; vzpomeňme na poslední večeři nebo na jeho počínání v Emausích. Podobně činili svatí. David volá: „Čím se odplatím Hospodinu za všecko, co učinil mně?“ (Ž. 115. 3.) První slova, která slepý Tobiáš po svém uzdravení promluvil, byla: „Dobrořečím Tě, Pane Bože israelský, neb tys mne potrestal a tys mne uzdravil.“ (Tob. 11. 17.) Když Noe z archy vystoupil, první co učinil bylo, že přinesl Bohu oběť. (1. Mojž. 8.) Když Kolumbus na své výzkumné cestě spatřil pevninu americkou, chválil Boha a na poděkování nazval ostrov Quanahani, na nějž nejprve vstoupil, Sv. Salvator (t. j. Vykupitel) a postavil tam kříž. (1492.) Císař František I., obdržev zprávu o šťastné bitvě u Lipska, ihned před svým lidem padl na kolena a děkoval Bohu. (1813.) Zvykni si říkati po obdrženém dobrodiní: „Díky Bohu“. (Deo gratias) Tato slova prý velmi často říkávala Matka boží. Těchto slov se ode dávna užívá při mši sv. Nebo říkej chvalozpěv: „Sláva Otci i Synu“ a t. d.

Na druhém místě náleží dík dobrodinci lidskému.

Mimo Boha náleží dík i našim lidským dobrodincům. David, jenž mnoho dobrého přijal od Jonathy, dal po jeho smrti přivésti jeho chromého syna, těšil jej, prokázal mu mnoho dobrého, jídal s ním společně a vrátil mu všecky pozemky Saulovy. (2. Král. 9.) Když David bojoval proti svému nevděčnému synu, měl bídu ve všem; i donesl mu jistý 80letý stařec potřebné živobytí. David jej chtěl za to vzíti s sebou do Jerusaléma a prokázati mu za to na konci jeho života ještě hojnost dobrého. Poněvadž pak stařec pro své vysoké stáří dobrodiní onoho nepřijal, vzal král s sebou jeho syna a prokázal mu mnoho dobrého. Ještě před svou smrtí napomínal svého syna Šalomouna, aby nezapomněl na syna onoho starce a aby jej nechal jísti u svého stolu. (3. Král. 2. 7.) Tobiáš chtěl dáti svému průvodci polovici donesených peněz. (Tob. 12.) I nerozumná zvířata jsou vděčna. V Římě byl kdysi uprchlý otrok Androklus předhozen lvu v amfiteátru; ale

lev se lísal k otrokovi. I užasl lid; ještě více užasl, když uslyšel, že tento otrok onomu lvu v jedné jeskyni v Africe vyhojil bolavou nohu a že pak 3 leta bydlel s ním v jedné jeskyni a od něho dostával potravu. Otrok dostal ihned milost. (Spirago, Příklady str. 141.)

2. Za vděčnost dostává se nám nových dobrodiní, ale za nevděčnost ocítáme se v bídě.

Vděčnost nám zjednává nových milostí a **požehnání božího.** To vidíme na oběti Noemově; sotva Bohu přinesl oběť, obdržel nová zaslíbení a duhu jakožto záruku jejich. (1. Mojž. 8.—9.) Rolník seje zrní do úrodné země, poněvadž ví, že odtud obdrží hojnou úrodu. Podobně činí Bůh. „Bohu není nic milejšího, jako vděčnost za prokázaná dobrodiní.“ (Sv. Chrys.) Díky za přijatá dobrodiní činí člověka způsobilým, by obdržel ještě větší dobrodiní. (Dion. Cart.) Vděčnost jest cesta, na které docházíme pomoci od Boha. (Ž. 49. 24.) Dík jest prosbou za nová dobrodiní. — **Nevděk** přináší **bídu**. Když kdysi kroupy zničily úrodu a otec naříkal, pravil mu jeho syn: „Bůh se snad na nás hněvá, že se při stole nemodlíme.“ Syn měl pravdu. Nevděk ucpává pramen milosti boží. (Sv. Aug.) Nezasluhuje žádného nového dobrodiní, kdo neumí poděkovati za obdržené dobrodiní. (Sv. Tom. Aq.) Nevděk jest nepřítelem milosti a spásy. (Sv. Bern.) Kdo dobré odplácí zlým, od toho se neštěstí nevzdálí. (Přísl. 17. 13.) Duše vděčná činí si Boha svou přítelkyní, nevděčné se zmocňuje ďábel. (Sv. Klem. Ř.) Nevděk jest **známkou hrubosti** a špatnosti. Hrubí lidé dobrodiní neuznávají a splácejí docela dobré zlým. Počínají si jako pes do vody padlý, jenž svého zachranitele kouše do ruky. Nevděčným byl na př. Achitophel, jenž jídal s králem Davidem u jednoho stolu a od něhož obdržel mnoho dobrodiní. Tento muž dal se potom na stranu odbojného Absolona, nad čímž David hořce bědoval. (Ž. 54. 13.) Kdo jest nevděčným k lidem, tím nevděčnějším jest k Bohu. Nebo kdo nemiluje svého bratra, jehož vidí, kterak může milovati Boha, jehož nevidí. (1. Jan. 4. 20.) Nevděční lidé jsou většinou také bezbožní. Děkuj tedy Bohu požívaje pokrmu, po opětném uzdravení, po šťastně přestálé zkoušce, po dosažení lepšího místa, po šťastné žni, po vysvobození z nějakého neštěstí, na konci roku (proto se koná pobožnost na sv. Silvestra) a t. d. Byť byl dar sebe nepatrnější, vždy máš býti vděčným. Kdo si neváží mála, nezasluhuje většího dobrodiní.

3. Nicméně však každý dobrodinec musí býti připraven na nevděk lidský.

Nevděku se dožili proroci, Spasitel a sv. apoštolové. Kolumbus, objevitel Ameriky, byl uvržen do pout jako největší zločinec. Již v pohanském starověku všichni hrdinové klidili nevděk. Známí velicí vojevůdcové z válek perských (kol. r. 480 př. Kr.): Aristides, Miltiades a Themistokles, kteří kolikráte svou vlast zachránili před záhubou, byli křivě obžalováni a od svých spoluobčanů do vyhnanství posláni; Fokion, jenž 45krát velel v bitvě, musil jako 80letý stařec v Athenách vypíti číši otrávenou. († 317 př. Kr.) Totéž se přihodilo mudrci Sokratovi. Teprve po jeho smrti uznali lidé své bezpráví a stavěli těmto lidem pomníky. Právem se říká: „Nevděkem odplácí svět.“ Kdo nyní klidí nevděk, dostane tím větší odměnu od Boha.

O křesťanské spravedlnosti.

(Dobré skutky, cnost, hřích, nepravost.)

Posud jsme jednali o vůli boží (o přikázáních). Dále se mluví o plnění vůle boží a o přestupování vůle boží. Plněním vůle boží povstávají dobré skutky, přestupováním vůle boží pak povstává hřích. Opětováním dobrých skutků povstává cnost, opětováním hříchů nepravost. Dobré skutky a hříchy jsou úkony pomíjející, cnost však a nepravost jsou stálým stavem duše.

1. O dobrých skutcích.

1. Dobrými skutky nazýváme takové úkony lidské, kterým je slíbena odměna od Boha, poněvadž se srovnávají s vůlí boží a jsou vykonány dobrovolně a s ohledem na Boha.

„Mravně dobrým" jest to, co jest Bohu milým, nebo-li, co **se srovnává s vůlí boží.** Bůh totiž jest pramenem a původcem všeho dobrého ve světě a vzorem a nejvznešenějším předobrazem dobrého. Proto praví Kristus: „Nikdo není dobrý, jedině Bůh." (Mar. 10. 18.) Dle toho tedy může býti „mravně dobrým" jen to, co odpovídá vůli boží. Úkony však, které neodpovídají ve všem vůli boží, nejsou dobrými skutky. Kdo se tedy nějaké pošetilosti nebo špatnosti dopouští v úmyslu, by tím ctil Boha, nekoná dobrého skutku. Kdyby se tedy na příklad někdo zastřelil, by odčinil svůj zločin; nebo kdo by dával almužnu z cizího majetku; nebo kdo by se modlil, místo aby konal své povinnosti, hřeší a nekoná dobrého skutku. S dobrými skutky se má jako s vysvědčením; je-li na vysvědčení jen z jediného předmětu špatná známka, již není vysvědčení krásné a žák nemůže postoupiti do vyšší třídy. A skutek, který jen v jediném směru neodpovídá vůli boží, již není dobrým skutkem a Bůh ho neodměňuje. — Rovněž jest úkon sám v sobě dobrý jen tehdy „dobrým skutkem", děje-li se **dobrovolně.** Tedy zločinci, kteří v trestnici se musejí přísně postiti, svým nedobrovolným postem nekonají dobrého skutku. — Rovněž ony úkony, které se nekonají **z ohledu na Boha**, nýbrž jen z pohnutek pozemských, nejsou dobrými skutky. Na př. kteří se dlouhý čas postí, aby na sebe upozornili a vyhráli sázku, samo sebou nekonají tím dobrého skutku. Nebo dá-li někdo almužnu chuďasovi, který jej ustavičně obtěžuje, aby měl od něho pokoj, nekoná sice špatného skutku, nehřeší, ale není to úplně dobrý skutek. Jest to jen skutek nedokonale dobrý, jest to skutek přirozeně dobrý, poněvadž vychází z pozemské (přirozené) pohnutky. „Ohledem na Boha" rozumíme na př. 1. ohled na vůli boží, 2. lásku ke Kristu, 3. ohled na odplatu věčnou, 4. bázeň před trestem věčným. Taková pohnutka je nezbytná, má-li býti úkon dokonale dobrým skutkem, má-li býti skutkem nadpřirozeně dobrým. Následující podobenství stůjž zde na objasnění: Je-li látka obarvena nachem, pak již to není obyčejná látka, nýbrž má větší cenu a dráže se prodává. Tak i dobrý skutek, který

se nekoná z ohledu na Boha, má cenu nepatrnou. Jedná-li však člověk z ohledu na Boha, pak jest jeho skutek takřka již zbarven krví Kristovou, proto před Bohem drahocenným a Bůh jej odměňuje. — Z tohoto důvodu člověk **spravedlivý koná mnoho** dobrých skutků; neboť spravedlivý (člověk ve stavu milosti) má vůbec Boha a svůj poslední cíl stále na mysli. Proto praví Kristus: „Každý dobrý strom nese dobré ovoce." (Mat. 7. 17.) Spravedlivý se podobá ratolesti, která je spojena s révou Kristem a proto nese ovoce. (Jan 15. 4.)

Kdo jen z pozemských pohnutek dobré koná, toho úkon nemá před Bohem ceny.

Tak fariseové za časů Krista Pána konali dobré způsobem hodně nápadným, aby je lidé viděli a chválili. Kristus haní jejich skutky a praví: „Vzali odplatu svou." (Mat. 6. 2.) Kdo na př. dává almužnu, aby ho noviny chválily, aby mu lid svěřil nějaký úřad a p., nekoná dobrého skutku a nemá práva na řádnou odměnu. Takové skutky se podobají velikému, ale prázdnému balíku, jenž bude v den soudu položen na váhu, ale nebude nic vážiti. (Spirago, Příkl. str. 144.) Člověk hlídá na zevnějšek, ale Bůh hledí na srdce. (1. Král. 16. 7.) Na smýšlení musíme hleděti, ne na skutek; třebas je dobrý, neděje-li se k vůli věčné spáse, nemá ceny. (Sv. Aug.) Kdo při dobrých skutcích **hledá svou vlastní čest,** jest zloděj, poněvadž Bohu krade čest a odnímá mu, co mu náleží. (Sv. Bern.)

Dobrý skutek má před Bohem tím větší cenu, s čím větší nezištností a sebezapíráním jest konán.

Čím jest menší naděje na pozemskou odměnu, tedy čím **nezištněji** člověk jedná, tím cennější jest dobrý skutek. Kdo tedy činí dobře takovým chudým, kteří mu toho nemohou oplatiti, toho skutek jest velikým před Bohem, byť i byl v očích lidských nepatrným; vždyť jen Bůh byl jeho pohnutkou. (Sv. Fr. S.) Proto Spasitel doporučuje dobrodiní prokazovati zvláště chudým, mdlým, chromým a slepým, kteří se nemohou odměniti. (Luk. 14. 13.) Rovněž skutky, které jsou vykonány s větším **přemáháním,** mají větší cenu než jiné. Proto chválí Kristus nepatrnou almužnu chudé vdovy více, než-li hojné obětní dary boháčů. (Mar. 12. 41.) Z tétéž příčiny poslušnost Abrahama, jenž svého jediného syna na rozkaz boží hotov byl obětovati, velice byla pochválena od Boha. (1. Mojž. 22.) Větší nebo menší cena dobrého skutku závisí také na **lásce k Bohu.** „Nepatrný skutek pro čest boží, vykonaný s úmyslem, bychom se Bohu zalíbili, jest Bohu příjemnějším, než-li veliký čin, vykonaný s menší horlivostí." (Sv. Fr. S.) Bůh nehledí na velikost našich skutků, nýbrž na velikost lásky, s kterou je vykonáváme. Čím větší láska, tím dokonalejší jest skutek. (Sv. Jan z Kř.)

Bůh nám doporučuje zvláště tyto dobré skutky: modlitbu, půst a almužnu.

Archanděl Rafael pravil Tobiášovi: „Modlitba s postem a almužnou jest lepší, než-li poklady zlata shromažďovati." (Tob. 12. 8.) Tyto troje skutky totiž jsou nebeské poklady, jichž ani rez ani mol nekazí, ani zloději nevykopávají ani nekradou. (Mat. 6. 20.) Tyto troje skutky zvláště doporučoval Kristus ve svém kázání na hoře. (Mat. 6.) Za tyto skutky chválil anděl

pohanského setníka Kornelia. (Sk. 10.) — **Modlitbou** se rozumí každý úkon pocty boží, zvláště přijímání sv. svátostí, slyšení mše sv. a poslouchání kázání. — **Postem** se nazývá netoliko zdržování se od jistých pokrmů nebo újma v jídle, nýbrž i každé potlačování smyslných žádostí, na př. potlačování zvědavosti, varování se zbytečných řečí, odepření si zábavy. — **Almužnou** nazýváme každou službu, kterou prokazujeme bližnímu, zvláště pak skutky tělesného a duchovního milosrdenství.

Modlitba, půst a almužna nejvíce vede k dokonalosti, poněvadž jimi se potlačuje ve člověku trojí zlá žádostivost; pýcha, žádost těla a žádost očí.

Modlitbou se potlačuje pýcha, postem žádost těla (snaha po smyslných požitcích) a almužnou žádost očí (snaha po statcích pozemských). Modlitbou, postem a almužnou se tedy odtrhujeme od věcí pozemských a tím více se tedy přibližujeme Bohu. Právě tak, ale ještě mocněji, působí tři evangelické rady. (Viz o tom na konci mravouky!)

3. I nejnepatrnější úkony mohou se státi dobrými skutky, konáme-li je s úmyslem, bychom Boha ctili.

Midas, král Frygie, prosil prý bohy za to, aby všecko, čeho se dotkne, stalo se zlatem. To může v pravdě učiniti křesťan; neboť **dobrým úmyslem** stávají se v pravdě všecky jeho úkony zlatými a božskými, t. j. nejvýš cennými a záslužnými. (Sv. Ans.) — Proto nám přikazuje sv. Pavel: „Buďto že jíte nebo pijete nebo cokoli jiného činíte, čiňte všecko ke cti boží.“ (1. Kor. 10. 31.) Co platí o jídle a pití, platí o práci, zotavení, o spánku atd. Lze tedy za den zcela snadno sta dobrých skutků vykonati. — Než není třeba, před anebo při každém dobrém skutku dobrý úmysl vzbuzovati; postačí občas jej vzbuditi. (Sv. Tom. Aq.) Proto vzbuzuj **každý den ráno** dobrý úmysl a častěji za den jej obnov. — **Úmysl** jest to, dle něhož se řídí cena dobrého skutku. To vidíme na políbení Jidášově; políbení, známka to nejněžnějšího přátelství, bylo v tomto případě následkem zlého úmyslu nejhanebnějším skutkem. „Dle tváře posuzujeme krásu těla, dle úmyslu dobrotu skutku.“ (Sv. Bern.) Čím jest u stromu kořen, tím jest u skutku úmysl. Je-li kořen zdravý, jest strom krásný a plody jeho jsou dobré; je-li kořen pokažen, pak ani dřevo ani ovoce nemá šťávy. Podobně se má s úmyslem při našich skutcích. (Rodr.) Čím jest základ u domu, tím jest dobrý úmysl při skutcích. (Sv. Řeh. Vel.) Panovníkovi při vjezdu do města mohlo by snad býti lhostejným, kdyby viděl, že květiny a ratolesti náhodou se házejí na cestu; ale nikoliv mu to nemůže býti lhostejným, ví-li, že jeho poddaní mu tím ukazují svou lásku. Totéž platí i o našich rozmanitých skutcích, které konáme z úmyslu, bychom Boha ctili. (Deh.)

4. Na konání dobrých skutků závisí spasení.

Bez dobrých skutků není spasení. Sv. Jan Kř. pravil: „Každý strom, který nenese ovoce, vyťat a **na oheň** uvržen bude.“ (Mat. 3. 10.) A Kristus: „Ne každý, kdo mi říká: Pane! Pane! vejde do království nebeského, ale kdo plní vůli Otce mého, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 7. 21.)

„Království nebeské trpí násilí.“ (Mat. 11. 12.) Kristus v den soudný bude na nás požadovati dobrých skutků. (Mat. 25. 31.) Vzpomeň na podobenství o neúrodném stromu fíkovém (Luk. 13. 6.), o hřivnách (Mat. 25. 14.) a o moudrých a nemoudrých pannách. (Mat. 25.) — **S pouhou poctivostí** (která záleží v tom, že člověk nevraždí, nekrade, nepodvádí, nedělá žádných špatností) Bůh se nespokojí. V poslední den budou mnozí posláni do ohně věčného ne proto, že by byli konali zlé, nýbrž proto, že nekonali dobrého. (Sv. Jer.) Nedělati nic dobrého jest tolik, jako dělati zlé. (Sv. Chrys.) Nebe jest odměnou za vykonanou práci; kdo nepracoval, nemůže si slibovati žádné odplaty. Kdybys měl služebníka, který by tě sice neokrádal, proti tobě se neproviňoval, ale práci by zanedbával, nezahnal bys ho? (Sv. Chrys.) Říman Kato nepřijal žádného římského občana, jenž by neměl na ruce mozolů od těžké práce. Podobně si počíná Bůh. „Chceš-li přijíti k Bohu, pak hleď, abys nepřišel sám.“ (Sv. Řeh. Vel.) Každý člověk má tři přátele; první, totiž peníze, opouští jej při smrti; druhý, totiž příbuzní, opouštějí jej u hrobu; jen třetí, totiž dobré skutky, provázejí jej až před soudnou stolici boží. Proto praví Písmo sv. o mrtvých: „Jejich skutky jdou za nimi.“ (Zjev. 14. 13.) **Dobrými skutky** si tedy **zajišťujeme spasení.** (2. Petr. 1. 10.) Dobré skutky se podobají baště, která chrání město před nepřátely. Bůh nám za naše dobré skutky propůjčuje daru vytrvalosti v dobrém, nebo upadne li přece do hříchů, silné milosti pomáhající, bychom se zase obrátili. (2. Par. 19. 3.) Vzpomeňme na pokleslého Davida, k němuž poslal Bůh proroka Natana. Vzpomeňme dále na laskavý pohled Kristův na pokleslého Petra.

3. Za dobré skutky dochází hříšník milosti pomáhající, jíž je třeba k jeho obrácení; spravedlivý dochází rozmnožení milosti posvěcující a blaženosti věčné a odpuštění časných trestů za hříchy; rovněž jimi dosahujeme vyslyšení modlitby a často i odplaty pozemské.

Dobré skutky, které koná **hříšník,** napomáhají k jeho **obrácení.** Když se naše polokoule v létě obrátí ke slunci, jest u nás světlo a teplo. Právě tak jest, když se hříšník konáním dobrých skutků ode tvorů odvrátí a k Bohu se obrátí; v jeho duši je stále jasněji a v jeho srdci tepleji. Takto začíná ponenáhlu nový život. „Modlitba a smrtelný hřích nemohou se spolu snésti.“ (Sv. Teres.) Totéž lze říci o postu a almužně. To vidíme na pohanském setníku Korneliovi. (Sk. 10.) Modlitba hříšníkova, ačkoliv není záslužnou, dosahuje milosti odpuštění. Tu sílu nemá modlitba snad pro zásluhy modlícího se, nýbrž následkem zaslíbení božího. „Každý, kdo prosí, obdrží.“ (Sv. Alf.) Než nedosahuje člověk ve stavu těžkého hříchu svými dobrými skutky **žádných zásluh pro věčnost.** Ratolest nese hrozny jen tehdy, je-li ve spojení s révou (Jan 15. 4.), poněvadž míza z révy musí do ní prouditi. Tak také jenom onen člověk nese ovoce pro věčnost, který je spojen milostí posvěcující s Kristem a do něhož tedy z Krista milost proudí. Ve stavu těžkého hříchu nemůže si člověk získati zásluh o věčnost, jako rozbitou nádobou ani za největšího deště vody nezachytíme. Poněvadž tedy dobré skutky, které koná hříšník, nemají na věčnosti odměny, nýbrž

přispívají pouze k jeho obrácení, nazýváme je „mrtvými skutky“. Ovšem dobré skutky hříšníkovi zadržují mnohý trest boží, který by jinak na hříšníka byl přišel. — **Spravedlivý** dochází za své dobré skutky **rozmnožení posvěcující milosti** a blaženosti věčné. (Sn. Trid. 6. 32.) Kristus praví, že jeho otec každou ratolest, která přináší ovoce, očistí, aby ještě více ovoce nesla. (Jan. 15. 2.) Dále: »Každému, kdo má, bude dáno, aby měl hojnost.“ (Luk. 19. 26.) Tím míní Kristus, že milost posvěcující v tom, kdo ji už má, bude rozmnožena. Kristus slibuje za vykonané dobré skutky **stonásobnou odměnu** a věčný život. (Mat. 19. 29.) Naše dobré skutky nepomíjejí, jak by se zdálo, nýbrž jsou jako semeno, které na onom světě vzkíčí a přinese užitek. (Sv. Bern.) Poněvadž dobré skutky spravedlivého jsou odměněny po smrti, nazývají se „živé skutky“. Čím více takových dobrých skutků spravedlivý vykonal, tím větší bude jeho věčná blaženost. Kristus sám praví: „Syn člověka přijde ve slávě otce svého s anděly svými: a tehdáž odplatí jednomu každému podle skutků jeho.“ (Mat. 16. 27.) Sv. Pavel praví: „Kdo skoupě seje, skoupě bude i žíti a kdož rozsívá v požehnání, z požehnání i žíti bude.“ (2. Kor. 9.) Sněm Florentský praví, že duše oněch v nebi patří na Boha trojjediného, ale jedni jej vidí dokonaleji než druzí, dle různosti svých zásluh. — Dobré skutky **shlazují časné tresty za hříchy** proto, poněvadž konání takových skutků jest pro lidi ve stavu hříchu dědičného obtížným. (Sv. Tom. Aq.) Mimo to skoro každému dobrému skutku staví se v cestu překážky. Mnohdy je to ďábel, jenž překáží. Vypravuje se, že mniši jistého kláštera, kteří časně z rána vstávali k modlitbě, viděli přicházeti mnoho ďáblů; když se tomu divili, pravili ďáblí: „Jen si zase lehněte, a my hned odejdeme.“ Obrať to na konání dobrých skutků. Pokud jsou pro nás dobré skutky obtížnými, jsou dostiúčinnými o slouží ku oslavě trestající spravedlnosti boží; pokud však ku cti boží a ku blahu bližního napomáhají, jsou zásluhnými a slouží k oslavě odměňující spravedlnosti boží. Rovněž slouží k oslavě milosrdenství božího; neboť jimi docházíme i **vyslyšení modliteb.** Vzpomeňme na dobré skutky modlícího se setníka Kornelia (Sk. 10.), nebo sv. Moniky, matky sv. Augustina. — **Pozemská odměna** dobrých skutků záleží obyčejně v tom, že Bůh rozmnožuje náš majetek, naše zdraví, prodlužuje nám život, dopřává nám cti u lidí, naplňuje nás vnitřním pokojem a radostí a p. „Právem se jmenují dobré skutky ovoce, poněvadž občerstvují toho, kdo je má.“ (Sv. Tom. Aq.)

Kdo však se dopustí těžkého hříchu, pozbývá zásluh všech vykonaných dobrých skutků.

Jestliže by se odvrátil spravedlivý od spravedlnosti své a činil by nepravost . . ., na žádné spravedlnosti jeho, kteréž byl učinil, nebude pamatováno. (Ezech. 18. 24.) Očistil-li se však člověk svátostí pokání od hříchu těžkého, tedy opět **obživnou** dobré skutky dříve vykonané. Také jarní slunce probouzí rostliny a odívá je zelení. Jinak se má se hříchy, které byly již odpuštěny, tyto nikdy již neobživnou. Ó jak dobrotivým jest Bůh!

6. Dobrými skutky můžeme pomáhati i jiným, jak svým bližním na zemi, tak i duším v očistci.

Můžeme tedy mši sv., sv. přijímání, půst nebo almužniu obětovati za jiné a takto jim **vyprositi milost obrácení;** jako sv. Monika svému synu

Augustinovi. Modlitbou totiž můžeme dle zaslíbení Kristova všeho od Boha dosáhnouti; a to tím více, užíváme-li při tom na pomoc tak zvaných „křídel modlitby“, totiž postu a almužny. Rovněž může spravedlivý dobrými skutky **pomáhati duším v očistci.** Neboť každý dobrý skutek spravedlivého (člověka ve stavu milosti posvěcující) jest jednak jakožto skutek bohumilý pro nebe zásluhný (dobývá mu odplaty věčné), jednak jakožto skutek obtížný jest dostiúčinným (shlazuje časné tresty za hříchy). Zásluhu pro nebe ovšem nemůže spravedlivý nikomu darovati, ale může smírnou moc svého dobrého skutku obětovati jiným. Dobrý skutek spravedlivého jest jako peníz, jímž lze platiti dluhy vlastní i cizí. Ať však spravedlivý obětuje smírnou moc dobrého skutku jiným, tedy ať ji pro sebe pozbývá, konáním tohoto skutku koná zase skutek milosrdenstvi a za konání skutků milosrdných dochází spravedlivý jak odpuštění trestů časných, tak i odplaty věčné. Jak tedy patrno, nepozbývá konečně člověk ničeho, nýbrž rozmnožuje ještě své zásluhy pro nebe. (Viz i učení o obcování svatých.)

7. Máme konati své dobré skutky i před očima lidí, bychom jim dávali dobrý příklad.

Co zmůže dobrý příklad, viděti ze života sv. Pachomia. Jakožto voják byl ubytován u jisté křesťanské rodiny. Byl přijat na nejvýš vlídně a celé počínání oné rodiny bylo vzorné. To učinilo na něj tak mocný dojem, že se dal poučiti o podstatě křesť. náboženství a dal se pokřtíti. Byl velikým podporovatelem mnišského života a blahodárně působil v Egyptě. († 348.) Kristus nás napomíná; „Svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Boha vašeho, jenž jest na nebesích.“ (Mat. 5. 16.) Dobrý příklad však máme dávati jen z ohledu na čest boží a spásu bližního. S dobrým příkladem má býti jako se svící; svíce svítí sice kolem sebe, ale plamen její směřuje nahoru k nebi. Kristus chce, bychom svými dobrými skutky celá množství mouky prokvasili, bychom jako světlo temnotu ozářili a takto byli učiteli jiných a jakožto dobří andělé působili na své bratry. (Sv. Chrys.) „Kdo jen veskrytě spravedlivě žije, podobá se uhlí; kdo však před mnohými jinými září světlem spravedlnosti, podobá se lampě, která netoliko sama hoří, nýbrž i jiným svítí.“ (Sv. Bern.) Vyslovuje-li Kristus kletbu nad těmi, kdo dávají pohoršení, jaké teprve nebeské požehnání čeká těch, kteří svým cnostným životem jiné ke všemu dobrému navádějí. (Sv. Fr. S.)

8. Máme tedy doby svého života užívati k horlivému konání dobrých skutků.

Na pomíjejícím čase závisí věčnost. (Sv. Jer.) Máme **konati, dokud jest den**; neboť přijde noc, kdy nikdo již nemůže dělati. (Jan 9. 4.) Život lidský jest dobou setby. (2. Kor. 9. 6.) Máme si počínati jako mravenec, který si v létě shromažďuje potravu na zimu. (Přísl. 6. 6.) Na biskupa Bossueta učinila prý v jeho mládí hluboký dojem slova napsaná na jistých hodinách: Transeunt et imputantur. (Hodiny plynou a počítají se.) Jak bychom si pospíšili, kdyby nám byla popřána jen hodina, bychom si nabrali pokladů z klenotnice! Zavrženci by rádi obětovali všecky poklady světa, kdyby jim byl popřán jen jediný okamžik k volnému použití. (Sv. Antonín.) Jak bláhoví jsou lidé, kteří místo aby konali dobré skutky, oddávají se jen smyslným radostem; jsou právě tak nerozumni, jako ti, kteří na břehu zlatonosného nebo stříbrnosného potoka jen bahno a bezcenné mušle sbírají.

Přijde hodina ve kterou mnozí teprve poznají, co znamená přítomný čas. Než bohužel pak toto poznání nebude jim již k zásluze, nýbrž k mukám. (Sv. Vavř. J.)

2. O cnosti.

Lepšími ještě nežli dobré skutky jsou cnosti. Kdo má jednu nebo několik rév, nemá ještě vinohrad; ale ten má vinohrad, kdo má mnoho rév. Jako se má jednotlivá réva k celému vinohradu, tak se má jednotlivý dobrý skutek ke cnosti. Člověka cnostného lze také přirovnati ke stromu dobře zakořeněnému; neboť cnost jest již pevná vůle v dobrém. —

1. Cnost jest vytrvalým cvikem nabytá schopnost v konání dobrého a náklonnost vůle k dobrému.

Dobrým jest všecko to, co odpovídá vůli boží nebo-li co jest **bohumilým**. — Častým psaním, malováním, plováním, těla cvičením, hraním nabýváme jisté obratnosti (zběhlosti) v těchto věcech a vůle je náchylna k takovým úkonům. Totéž platí o všech dobrých a zlých úkonech. Cvičení dává umění. (Sv. Fr. S. nabyl takové obratnosti v mírnosti, že dovedl i svého tupitele prositi za odpuštění). Zvyk jest druhá přirozenost. Čemu člověk zvykl, toho tak snadno nezanechá. (Císař Titus byl zarmoucen, nemohl-li některého dne uděliti almužny.) Pohané rozuměli slovem cnost (virtus) tělesnou sílu; jen málo kdy slovem tím rozuměli sílu mravnou.

Jen výjimkou nazývá se cností také vrozená nebo od Boha zkrze milost vlitá **schopnost** k jistému úkonu.

Jsou vrozené nebo-li **přirozené** schopnosti (dovednosti, cnosti.) Mnohý člověk jest od přirozenosti zvláště způsobilým k mírnosti, k poslušnosti, ke štědrosti, k počestnosti a t. d. Proto i u pohanů mnozí vynikali těmito cnostmi. Ba v tomto smyslu se mluví o cnosti i u zvířat. Mluví se na př. o cnosti ovce, včely a p. — Jsou však i **nadpřirozené** schopnosti; tyto uděluje Duch sv. v okamžiku, kdy dostáváme milost posvěcující, t. j. při křtu a pokání. Duch sv. nás totiž činí způsobilými, bychom konali dobré z ohledu na Boha. Tato nadpřirozená schopnost se nazývá také „dokonalost“, poněvadž jest vyšším stupněm schopnosti; člověk totiž dostává mimo schopnost ještě jistý stupeň ochotnosti k dobrému. Než tato schopnost není ještě žádnou dovedností (= snadností) v konání dobrého. Této nabýváme teprve cvikem. Tedy cvikem teprve povstává pravá cnost. Schopnost Duchem sv. propůjčená má se ku cnosti samé tak, jako semeno ke stromu, nebo jako lidský smysl (na př. čich) ke skutečnému užívání tohoto smyslu. Schopnost vlitá od Ducha sv. nazývá se také vlitou cností; zručnost v konání dobra nabytá cvikem se nazývá dobytou cností. — Schopnost Duchem sv. vlitá nepůsobí ještě, abychom dobře jednali; proto jest potřeba, bychom této schopnosti často užívali a takto nabyli zručnosti a obratnosti v dobrém. —

2. Po smrti dochází odměny jenom dokonalá cnost, t. j. ona, kterou spravedlivý k vůli Bohu koná.

Jest to zde jako s dobrými skutky. Jen dobré skutky spravedlivého, tedy jen skutky vykonané ve stavu milosti, docházejí odplaty věčné. Kdo nezůstává v Kristu jako ratolest při révě, nemůže nésti ovoce pro život věčný. (Jan 15. 4.) Jen úkony vykonané „v Bohu“ jsou záslužnými pro nebe. (Sn. Trid. 6. hl. 16.) Cnost konaná ve stavu milosti nazývá se **dokonalou** (také **nadpřirozenou**, nebo **křesťanskou**) cností. Jsou i přirozené (nedokonalé) cnosti, totiž ty, které se konají z pozemských (přirozených) pohnutek. Přirozené cnosti zasluhují jen pozemské odměny. (Mat. 6. 2.) a ke spasení nestačí. (Mat. 5. 20.) Takové cnosti měli fariseové, mnozí pohané a posud mnozí křesťané, kteří se chtějí zdáti býti svatými. Přirozené cnosti se liší od křesťanských tak, jako věci pozlacené od pravého zlata; nebo se liší jako železo ocelové od magnetického. Železa ocelového nabudeme dlouhým kováním (jako cnosti přirozené dlouhým cvikem); železo ocelové jest lepší a tvrdší než obyčejné železo (jako cnost přirozená, jest trvalejší a lepší nežli jednotlivé dobré skutky), ale přece přirozenosti své nepozbylo. Magnetického železa se nabude, dotkneme-li se železa magnetem, (křesťanské cnosti nabudeme spojením člověka s božstvím) a tímto dotknutím nabývá železo zvláštní síly; snaží se směřovati k pólům zemským a i samo má přitažlivost. (Křesťanské cnosti nabývají spojením člověka s božstvím obzvláštní božské síly; neboť směřují jen k Bohu jakožto k polu a mají mocný vliv na člověka.)

3. Cnost se zjednává a rozmnožuje jen sebezapíráním a bojem; neboť cnosti odporují překážky vnitřní, zlé žádosti ve člověku, a překážky vnější jako jest pohrdání a pronásledování.

Aby se ztroskotala loďka nacházející se v divokém proudu, není třeba nic více, než aby ti, kdož jsou na ní, přestali veslovati; aby však loďka dospěla k cíli svému proti proudu, jest třeba **veliké námahy** veslařů. Tak se má i s lidmi; chce-li kdo dojíti věčné záhuby, jest jen třeba, aby se oddal slabostem své křehké přirozenosti; chce-li však přes nával svých náruživostí, přes lákání světa a pokušení ďábelská doplaviti se do přístavu věčnosti, musí se velmi namáhati. (Scar.) Království nebeské trpí násilí. (Mat. 11. 12.) Cesta cnosti nejde s kopce, nýbrž do kopce. (Orig.) Proto praví Kristus: „Těsná jest brána a úzká cesta, která vede k životu.“ (Mat. 7. 14.) Cnosti nedobývá se v pokoji. (Sv. Fr. Sal.) Mnozí na oko jsou cnostnými a přece nemají cnosti, poněvadž jí nenabyli prací. (Sv. Fr. Sal.) Mnozí totiž jsou již od přirozenosti mírní, mravní, střídmí, pracoviti atd.; jejich cnost není pravou cností právě tak, jako radost psa, trpělivost ovce, láska ptačí k mláďatům a p. nemůže býti nazvána pravou cností. Již ten, kdo se chce naučiti nějakému umění nebo řemeslu (t. j. nabyti zručnosti) musí se napřed hodně přičiniti. „Není cnosti, která nekáže o kříži.“ (Sv. Aug.) — **Největší obtíže** čekají člověka **z počátku**, později obtíže mizejí. Každý začátek jest těžký. Stavba silnice dá mnoho práce; je-li však hotova, krásně se po ní jede. (Wen.) Kdo přijde ze světla slunečního do

temna, nevidí z počátku nic. (Plutarch.) Kdo ve cnosti již pokročil, začíná cítiti své štěstí a pak se tím více vynasnažuje. „Podobá se dolovačům, kteří tím horlivěji kopou, čím hlouběji se nacházejí, poněvadž již tuší, že přijdou na poklad.“ (Sv. Řeh. Vel.) **Cnosti** a **utrpení** jdou tedy **ruku v ruce.** Kdo se tedy štítí utrpení a pronásledování, ten nikdy nebude cnostným. „Kdo se bojí světa, ten nevykoná nic božského. (Sv. Ign. L.) Kdo se tedy upřímně snaží býti cnostným, ten nezbytně se stává pokorným; neboť poznává a cítí svou slabost právě jako ten, kdo vystupuje na hory, cítí tíži svého těla. A proto čím kdo cnostnějším, tím pokornějším.

4. Cnost nám dodává veliké přednosti; obohacuje nás, ušlechťuje nás a činí nás krásnými před Bohem.

Řekové vypravují, že jejich hrdina na rozcestí spatřil dvě panny různě oděné, rozkoš a cnost. První mu lichotila a slibovala mu mnoho radostí. Druhá však byla vážná a předpovídala mu mnoho utrpení, za které prý však obdrží nehynoucí odměnu. Herkules následoval druhé. V pravdě hřích, jenž nás vrhá do záhuby, jest vábný; cnost však jest sice obtížná, ale má své požehnání. Cnost v pravdě **obohacuje** a dodává nám **vážnosti** před Bohem. Cnost má přednost před královstvími a trůny, a bohatství v poměru k ní není ničím. (Moudr. 7. 8.) Poklady pozemské ničí mol a rez, zloději je vykopávají a kradou, ale cnost jest poklad, který trvá věčně. (Mat. 6. 20.) Čím jsou millionáři a šlechtici zemi, tím jsou cnostní lidé u Boha. Opravdové bohatství nejsou statky časné, nýbrž cnosti. (Sv. Bern.) Kdo má cnost, jest bohatým před Bohem. (Luk. 12. 21.) Vznešený původ, tituly a čestné úřady pomíjejí a před Bohem nám nedodávají ceny, ale cnost má v zápětí věčnou čest, totiž věčnou blaženost. „Pobožnost má zaslíbení nynějšího života i budoucího.“ (1. Tim. 48.) „Cnost jest matkou cti.“ (Sv. Bern.) Nic nám nezjedná nesmrtelného jména tak, jako cnost. (Sv. Chrys.) Cností nabýváme cti, které žádný císař nemůže dáti a které si za žádný peníz nelze koupiti. (Sv. Chrys.) Bohatství pomíjí, cnost trvá. Cnost nám dodává **krásy** před Bohem. Krása tělesná jest klamavá a marná. (Přísl. 31. 30.) Opravdová a nejvyšší krása jest cnost. (Sv. Aug.) Krása cnostného jest uvnitř. (Ž. 44. 14.) Této krásy nyní nelze ještě viděti, ale jednou ji bude viděti. „V zimě jsou všecky ovocné stromy bez ozdoby, ale uvnitř chovají život. Tráva pak a bezcenné rostliny i v nejkrutější zimě jsou ozdobeny zelení; přijde-li však parní léto, schnou, kdežto ovocné stromy jsou v plné kráse.“ Tak jest i s člověkem. Cnostní lidé zdají se nyní na oko nízkými a nepatrnými, jejich opravdová sláva a jejich život jest hluboko uvnitř a skryt před očima lidskýma. Přichází jaro, a ti, které jsme měli za mrtvé, zaskví se jako slunce v říši Otce. (Mat. 13. 43.); zlí však, které pokládáme za blažené, budou se rmoutiti a kvíleti. (Ludv. Gran.) Máš-li krásu duše, tedy z jejího lesku odrazí se něco na tobě i zevně. (Sv. Efr.)

5. Cnost nás činí docela i Bohu podobnými a přátely božími.

Bůh jest pokorný, laskavý, štědrý atd.; jsme-li také takovými, pak jsme Bohu podobnými. „Cnost působí, že se **podobáme Bohu.** Cností

nabývají naše úkony podobnosti s úkony božími. (Sv. Tom. Aq.) Máme tedy dáti bedlivý pozor na vlastnosti našeho nebeského Otce, bychom je napodobovali a byli řádnými dítkami božími. (Sv. Řeh. Nss.) Cnostný člověk jest **přítelem božím**; neboť Kristus praví: „Kdo plní vůli Otce mého, jenž jest v nebesích, ten jest mým bratrem, sestrou a matkou.“ (Mat. 12. 50.)

II. O druzích křesťanské cnosti.

Cnost se týká rozličných předmětů a proto má rozličná jména.

Náklonnost k dobrému jest jen jedna; proto vlastně jest jen jedna cnost. Mnohé cnosti velebí i lidé světští, jako na př. štědrost, moudrost; jinými však opovrhují, jako pokorou, mírností, láskou k nepřátelům. — Mnohé cnosti mají svůj původ více v činnosti rozumu, jako na př. víra; mnohé zase v činnosti vůle, jako na př. mírnost.

1. Jsou cnosti božské a mravné.

2. Tři božské cnosti jsou: víra, naděje a láska.

Světlo nám znázorňuje tři božské cnosti. Jasnost jeho poukazuje k víře, směr plamene na horu jest obrazem naděje, a teplo plamene znázorňuje lásku. I křížem se znázorňují tři božské cnosti. Dolní břevno znázorňuje víru, základ to náboženství; horní břevno znázorňuje naději, kterou se snažíme po nebeských statcích; prostřední a ve dva díly rozdělené břevno znázorňuje dvojí lásku. (Sv. Petr Dam.) Víra jest kořenem, naděje jest pněm a láska jest ovocem. (Sv. Efr.) Víra klade základ k domu božímu, naděje buduje budovu, láska ji dokončuje. (Sv. Aug.) Víra se znázorňuje křížem, naděje kotvou, láska hořícím srdcem. — Největší z těchto tří cností jest láska. (1. Kor. 13. 13.) Bez lásky nemá víra a naděje žádné ceny; neboť Bůh spasí jen ty, kteří jej milují.

1. Tři božské cnosti jsou schopnosti duše, které dostáváme zároveň s milostí posvěcující.

Přichází-li Duch sv. do naší duše, osvěcuje naše duševní síly tak, že se snadno můžeme povznésti k Bohu. Dá-li se železo do ohně, pronikne je oheň a železo začne svítiti a hřáti. Právě tak se děje, přichází-li do naší duše Duch sv. a uděluje-li nám milost posvěcující; v nás pak zazáří světlo, které nás pudí, bychom věřili a doufali. (2. Kor. 4. 6.), a jest v nás rozžat oheň, který nás pudí k lásce k Bohu. (Řím. 5. 5.) Toto působení Ducha sv. v duši nazývá se vlitím 3 božských cností. Tři božské cnosti se vlévají do naší duše. (Sn. Trid. 6. hl. 7.) Se vlitím 3 božských cností má se tak, jako s osvětlením a zahřátím vzduchu sluncem. (Sv. Tom. Aq.) Bůh nám tedy božských cností nevnucuje, nýbrž vzdor vší obdržené schopnosti jsme úplně svobodnými. — Schopnost ku 3 božským cnostem tedy dostáváme **křtem** sv., a ztratili-li jsme milost posvěcující, tedy **pokáním.** Jako zrnko nejprve v zemi dřímá, až pod vlivem slunce a deště vzklíčí, tak i 3 božské cnosti z počátku jen dřímají v duši dětské, až po dosažení užívání rozumu působením milosti a vyučování náboženství se rozvinou a na venek

skutkem se jeví. Pokřtěné dítě se podobá spícímu člověku. Spící nevidí a přece má schopnost viděti; až se probudí, ukáže se tato schopnost. Tak dříme schopnost věřiti, doufati a milovati v duši dítěte; až dítě dojde užívání rozumu, ukáže se tato trojí schopnost i zevně. — Kdo má tuto trojí schopnost, nemá ještě nároků na odměnu; nejprve musí těchto schopností dobře užívati.

2. Tři božské cnosti jeví se takto:

Cnost **víry** působí, že jsme přesvědčeni o jsoucnosti boží a o pravdě zjevení.

Cnost **naděje** působí, že očekáváme od Boha věčnou blaženost a prostředky potřebné k dosažení této blaženosti.

Cnost **lásky** působí, že máme zalíbení na Bohu a hledíme jemu se zalíbiti plněním jeho přikázání.

3. Tyto cnosti jmenují se právem **božské** cnosti, poněvadž Bůh nám jest předmětem, pohnutkou a původcem jejich.

Bůh jest předmětem **víry**; věřím totiž tomu, co Bůh zjevil a co se týká Boha (a to jeho bytosti, jeho vlastností, jeho působení a jeho vůle). Bůh jest pohnutkou víry; věříme totiž tomu, co Bůh zjevil, proto, poněvadž Bůh jest vševědoucí a nejvýš pravdomluvný. — Bůh jest předmětem **naděje**; vždyť očekáváme po smrti blaženost, že totiž budeme na Boha patřiti a jeho požívati. Bůh jest pohnutkou naděje; neboť blaženost věčnou očekáváme proto, poněvadž Bůh jest všemohoucí, nejvýš dobrotivý a věrný. — Bůh jest předmětem **lásky**; neboť láska směřuje jenom k němu. Bůh jest pohnutkou lásky; neboť milujeme jej proto, že jest bytostí nejkrásnější a nejdobrotivější. — Bůh jest také původcem 3 božských cností, a to z důvodů uvedených pod č. 1. (str. předešlá).

4. Tři božské cnosti máme častěji v životě **vzbuzovati**, zvláště před přijetím některé svátosti a v hodinu smrti.

Tři božské cnosti vzbuzujeme tak, že si představíme na mysli jejich předmět a jejich pohnutku. Není potřeba za tím účelem říkati obvyklé modlitební formule, nýbrž můžeme to učiniti svými slovy. I v tomto případě získáváme odpustky. (Bened. XIV.) Tu nebo onu božskou cnost vzbuzujeme již tím, když děláme kříž, když se modlíme, když konáme dobré skutky.

3. Cnosti mravné působí, že naše skutky se srovnávají se zákonem mravným.

Těchto cností nabýváme po obdržení milosti posvěcující svým vlastním přičiněním a milostí boží.

Nazývají se „mravné“, poněvadž náš život mravní pořádají tak, že se Bohu líbí. Kdežto 3 božské cnosti přeměňují náš vnitřní život duševní, tak zase cnosti mravné naše zevnější chování. Kdežto 3 božské cnosti se týkají bezprostředně Boha, cnosti mravné se týkají přede vším našeho bližního a nás samých. Štědrost se týká na př. bližního, střídmost v jídle a pití nás samých. Kdežto 3 božské cnosti se nám vlévají s milostí posvěcující, cností mravných si musíme teprve **dobyti** svým vlastním přičiněním a za současné pomoci milosti boží. Ovšem Duch sv. při křtu naklonil duši naši ku konání mravně dobrého, než zručnosti v konání mravně dobrého musíme si teprve dobyti častým opakováním dobrých skutků a potlačováním zlých náklonností. Při křtu vložil Bůh do našeho srdce semeno mravných cností, my pak musíme pole našeho srdce horlivě obdělávati a odstraňovati všecko, co vadí, má-li toto semeno přinésti ovoce. Zároveň však musí i slunce milosti Ducha sv. svítiti na pole srdce našeho, aby naše námaha nebyla marná.

4. Nejdůležitější mravné cnosti jsou: sedm hlavních cností: pokora, poslušnost, mírnost, štědrost, střídmost v jídle a pití, čistota a horlivost v dobrém.

Pokora se týká naší cti, poslušnost naší svobody, mírnost (trpělivost) našeho srdce, štědrost našeho majetku, střídmost v jídle a pití a čistota našeho těla, horlivost v dobrém naší práce. — Mezi těmito cnostmi má křesťan pěstovati zvláště mírnost a štědrost. Proto Kristus věřící nazývá častěji „beránky“ nebo „ovečkami“; ovce jest totiž mírná (trpělivá) a ráda dává svou vlnu jiným. — Tyto cnosti se jmenují hlavní cnosti, poněvadž každá tato jednotlivá cnost jest zase **hlavou jiných cností.** Oproti těmto 7 hlavním cnostem stojí 7 hlavních hříchů.

5. Všecky mravné cnosti vycházejí ze 4 základních cností: opatrnosti, spravedlnosti, mírnosti a statečnosti. (Moudr. 8. 7.)

Čtyři základní cnosti nazývají se také stěžejnými cnostmi (cardo = stěžeje), poněvadž na nich spočívá veškeren mravný život, jako dveře spočívají na stěžejích. Nazývají se základními cnostmi, poněvadž celá budova cností na nich spočívá. Jsou-li cnosti křesťana domem, pak jsou 4 základní cnosti 4 úhly tohoto domu. (Sv. Řeh. Vel.) Čtyři cnosti stěžejné jsou 4 základní vlastnosti, které mají býti na každé cnosti. Lze také všecky mravné cnosti uvésti na tyto 4 cnosti stěžejné, na př. střídmost v jídle a pití a tichost na mírnost, horlivost v dobrém na statečnost a p. Poněvadž všecky ostatní cnosti vyplývají ze cností základních, tedy základní cnosti jsou jako matky, a všecky ostatní cnosti jsou jako jejich dítky. — Opatrnost jest vlastností rozumu, spravedlnost jest vlastností vůle. Mírnost a statečnost jsou dvě opory vůle. Opatrnost dívá se jako oko na věci nebeské; mírnost užívá věcí pozemských jen jako prostředků ve své snaze po věcech nebeských; statečnost nenechá se v této snaze odstrašiti žádnými překážkami. „Toto čtyřspřežení povznáší tě k nebi tak, jako vůz povznášel Eliáše.“ (Mahsl.) — Již mudrcové ve starověku uznali velikou důležitost mírnosti a statečnosti. Veškeru moudrost životní shrnuli ve větu: „Odříkej se a snášej.“ Domnívali se, že tyto dvě cnosti mohou povznésti člověka k životu úplně bezhříšnému a k největšímu štěstí. (Epiktet.)

1. Opatrnost jest schopnost rozumu, kterou poznáváme statky věčné a prostředky způsobilé k jich dosažení.

R. 1900 povstal v jednom přístavě New-Yorském veliký požár lodní. Tisíce lidí hledělo se zachrániti z lodí. Námořníci, chvátající na člunech jim na pomoc, tázali se každého nejprve, má-li peníze a zaplatí-li. Kdo neměl peněz, toho nemilosrdně svrhli do moře. Tito námořníci měli tedy na zřeteli jen okamžitý prospěch; na odplatu věčnou nepomyslili. Docela jinak si počínali svatí, kteří s obzvláštní zálibou pomáhali lidem takovým, kteří se jim nemohli odměniti; dělali to k vůli odplatě věčné. Oni tedy měli **křesťanskou** opatrnost, poněvadž přede vším spěli za odplatou věčnou. Oni námořníci však, kterým šlo jen o prospěch časný, měli jen tak zvanou **světskou opatrnost.** Opakem křesťanské opatrnosti jest tedy opatrnost světská. (Luk. 16. 8.), nebo opatrnost těla. (Řím. 8. 6.) Tato záleží v tom, že člověk využitkuje každé příležitosti, by dosáhl pozemského prospěchu nebo smyslného požitku. Tato opatrnost jest pošetilostí před Bohem. (1. Kor. 3. 19.) Ona opatrnost jest nejopatrnější, která nejlépe dovede rozeznati věci božské od lidských. (Sv. Ambr.) Opatrný tedy má **při všem na mysli svůj poslední cíl,** blaženost věčnou. Opatrnými jsou hadové. Dívají se vždy do dálky co největší; také raději se vzdávají celého těla svého, jen aby zachránili hlavu. Tak i my máme stále mysliti na svůj poslední cíl a všeho pozemského se vzdáti, bychom jen Krista, své hlavy, dosáhli. Proto praví Kristus: „Buďte opatrni jako hadové." (Mat. 10. 16). Opatrným ve vynalézání **prostředků** jest rybář; dává rybám nejmilejší jejich pokrm na udici a skrývá se před nimi. Opatrným jest čihař; skrývá se, napodobuje zpěv ptačí a láká ptáky na vějici. Jak dovedně uměli sobě svatí zaříditi své počínání, by dosáhli svého cíle. Takovou opatrnost ukázal sv. Pavel, jenž v Athenách použil nadpisu „Neznámému bohu" k tomu, by začal kázati tam evangelium. (Sk. 17.) Opatrnost jest velmi důležitá cnost, neboť vůle jest vedena rozumem. Není-li rozum schopen poznati pravdu, octá se vůle na špatných cestách. Proto opatrnost právem se nazývá **okem** duše. (Sv. Tom. Aq) Kdo nemá zraku, nemůže viděti cesty, kdo nemá opatrnosti, nevidí cesty k nebi. Kdo nemá zraku, nemůže dobře užívati údů těla, bez opatrnosti nelze cnosti správně konati. „Opatrnost se podobá kormidlu na lodi." (Sv. Bern.) Opatrnost jest vozkou všech cností (sv. Fr. Ass.), zkrátka ředitelkou všech mravných úkonů. Opatrnost napomáhá ku všem cnostem. (Sv. Ant. P.) Bez opatrnosti mění se cnost v nepravost. (Sv. Bern.)

2. **Spravedlnost** jest opravdová snaha vůle, každému dáti a nechati, co jemu náleží.

Slovo „spravedlivý" znamená také tolik, jako „ve stavu posvěcující milosti". Zde však se ho neužívá v tomto smyslu. Spravedlivý jest poctivým, t. j. dává každému, nač má právo: Bohu se klaní, vrchnosti poslouchá, poddané odměňuje a trestá, svého bližního miluje. — Poněvadž však se vůli staví v cestu **překážky vnitřní a vnější,** jest jí potřeba dvojí opory: mírnosti a statečnosti.

3. **Mírnost** působí, že člověk užívá pozemských statků jen potud, pokud jich jest třeba k dosažení statků věčných.

Mírnost působí, že člověk zachovává pravou míru. Člověk tedy na př. jí a pije jen tolik, kolik je třeba k zachování života a zdraví; člověk mírný také nejeví přílišné touhy po cti, zábavě a jiných smyslných požitcích. Člověk mírný se podobá orlu, který se spouští na zem jen proto, aby si

našel potravy, jinak však se zdržuje ve výšině. Světa máme užívati jen tak, jakobychom ho ani neužívali. (1. Kor. 7. 31.) Užívajíce statků pozemských, máme si počínati jako ptáci při požívání potravy; ptáci totiž jsou velmi zdrželivi a stále se ohlížejí, aby nebyli polapeni. Kéž by každý říkal jako sv. František Sal.: „Zde na světě miluji jen maličko co a to maličko jen málo miluji." — Než nezáleží mírnost v tom, abychom požívali ještě méně, nežli jest třeba, takže bychom pak nemohli konati dobrých skutků; taková mírnost není spojena s opatrností.

4. **Statečnost** působí, že člověk ochotně přináší oběti, by dosáhl statků věčných.

Statečný člověk nenechá se odstrašiti žádným tupením, žádnými hrozbami, žádným pronásledováním a p., ba nebojí se ani nebezpečí smrti. Podobá se lvu, jenž se tak snadno nenechá postrašiti. Na opak zase statečný člověk snáší trpělivě všecko zlo, které na něho přichází. V této věci se podobá diamantu, jenž žádným kamenem nemůže býti rozryt. „Ve snášení velikých utrpení jeví se statečnost více, nežli v konání velikých skutků." (Sv. Tom. Aq.) Vzorem statečnosti jest matka makkabejská a jejich 7 synů, kteří muky „za nic nepovažovali" (2. Mak. 7. 12); dále Abraham, jenž z rozkazu božího byl hotov obětovati syna Isáka; David, jenž se dal do boje s obrem Goliášem. Ani jediný světec nebyl zbabělcem. Nejvíce se ukázala statečnost na sv. mučednících. I zavržení jsou statečni; jejich statečnost záleží v tom, že vzdor všem trestům božím nepřestávají milovati věcí pomíjejících a honí se za nimi i pod ztrátou života. (Sv. Řeh. Vel.)

6. Všecky dokonalé cnosti vyplývají z lásky k Bohu, a touto láskou jsou mezi sebou nerozlučně spojeny. (1. Kor. 13.)

Rozmanité dokonalé cnosti jsou jen rozmanité tvary (ukázky) jedné a téže cnosti, totiž lásky. Pokora, tichost, čistota, střídmost a t. d. nejsou jiným, nežli láskou, která směřuje k rozličným směrům. (Martin.) Proto praví sv. Augustin: „Cnost jest láska dobře spořádaná." „Jako rozmanité větve téhož stromu toliko z jediného **kořene** vyrůstají, tak i rozmanité cnosti vyrůstají z jediné lásky." (Sv. Řeh. Vel.) Láska jest kořenem všech cností. (Efes. 3. 17.) Pečuj tedy jen o kořen, výhony a plody, jež jsou rozličné cnosti, již samy sebou přijdou. Lásku lze nazvati také královnou všech cností, poněvadž ona jest to, jež vůli pobádá ku konání dobrých skutků. Čím jest prapor ve vojsku, tím jest láska mezi cnostmi; pod jejím praporem musejí bojovati. (Sv. Fr. Sal.) Jako rozmanité květiny ve věnci nebo větve na stromě spolu souvisejí, tak i jednotlivé cnosti; nelze jich od sebe odtrhnouti. **Pouto,** jež všesky cnosti tak pevně víže, jest láska. (Kol. 3. 14.)

Kdo tedy nemá lásky k Bohu, nemá ani jediné dokonalé cnosti. Kdo však má lásku k Bohu, má všecky dokonalé cnosti, byť neměl všech ve stejném stupni.

Lásku k Bohu lze zcela správně přirovnati slunci. Schová-li se slunce v zimě, pozbývají květiny a louky a všecky ostatní předměty své krásy. Tak i všecky cnosti pozbývají své nadpřirozené krásy, jakmile láska odešla z duše. (Scar.) Kdo nemá lásky k Bohu, může však nicméně míti jednotlivé nedokonalé (přirozené) cnosti. Vždyť každý člověk má od přirozenosti jisté poznání dobra a jistou vnitřní náklonnost k dobrému; proto může některé

dobré úkony často konati a takto si dobyti jisté obratnosti v jejich konání. (Sv. Tom. Aq.) Můžeme tedy míti nedokonalé mravné cnosti bez lásky k Bohu; tak tomu bylo u pohanů (sv. Tom. Aq.) a posud jest u mnohých lidí světských, kteří jsou od přirozenosti tiší, střídmí, štědří a t. d. — Rovněž můžeme míti nedokonalé božské cnosti bez lásky k Bohu. Vždyť víra může obstáti bez naděje (sn. Trid. 6. 7.), a víra a naděje bez lásky. (Sn. Trid. 6. 28.) Víra a naděje se totiž pozbývají jen hříchy proti nim směřujícími; víra nevěrou, naděje zoufalstvím. — Kdo však má lásku k Bohu, má všecky dokonalé cnosti, byť ne všecky ve stejném stupni. Kdo chytl královnu včel, má najednou celý roj; rovněž kdo si osvojí lásku, královnu to cností, má všecky cnosti. (Scar.) Jakmile se slunce zemi blíží, odívají se květiny, louky a všecky předměty svou dřívější krásou; tak i když láska zavítá do duše, jest duše vyzdobena všemi cnostmi, a ty ovšem zasluhují zcela přirozeně božské a věčné odměny. (Scar.) Všichni svatí měli všecky dokonalé cnosti, jež vůbec jsou. Jen že ta neb ona cnost na tom neb onom svatém byla větší než na jiném. Job vynikal trpělivostí ve vysokém stupni, David zase smířlivostí, Abraham poslušností, sv. Alois čistotou, sv. Fr. Sal. mírností, sv. Ignát z Loyoly horlivostí v dobrém.

Kdo by neměl jen jediné dokonalé cnosti, nemá ani žádné jiné. (Sv. Tom. Aq.); neboť nemá lásky k Bohu. A kdo má jen jedinou dokonalou cnost, má také všecky ostatní. (Sv. Aug.)

Jedna cnost bez druhé buď není žádnou cností, nebo jest jen nedokonalá. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo tedy na př. jest zlobivý, ten nemá ani dokonalé cnosti tichosti, ani štědrosti, ani pokory, ani které jiné. Jen nedokonalé cnosti může míti člověk jednu bez druhé. Na př. člověk lakomý může býti od přirozenosti tichým.

7. Největší a nejvznešenější mezi všemi cnostmi jest láska k Bohu, poněvadž jen ona spojuje člověka s Bohem, poněvadž všecky cnosti jen jí ceny nabývají a poněvadž ona jediná i po smrti člověka dále trvá.

Nejvznešenější ze všech cností jsou 3 božské cnosti, poněvadž se vztahují na Boha. Mezi nimi je zase největší láska; neboť sv. Pavel praví: „Nyní pak zůstává víra, naděje a láska; ale největší z nich jest láska.“ (1. Kor. 13. 13.) Jako mezi živly oheň, mezi kovy zlato, mezi hvězdami slunce, mezi anděly cherubíni zaujímají místo první, tak i láska zaujímá první místo mezi cnostmi a dary duševními. (Marchantius.) Láska božská **sjednocuje člověka s Bohem**. Praví Kristus: „Kdo miluje mne, milován bude od Otce mého; i já budu jej milovati.“ (Jan 14. 21.); k němu přijdeme a příbytek u něho učiníme.“ (Jan 14. 23.) A sv. Jan praví: „Kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.“ (1. Jan. 4. 46.) Jen láskou **nabývají ostatní cnosti ceny.** Sv. Pavel praví totiž, že umění jazyků, moudrost, dar zázraků a proroctví, almužna a umrtvování nemá ceny, chybí-li člověku láska k Bohu. (1. Kor. 13. 1.—3.) Láska k Bohu **trvá i po smrti**; neboť sv. Pavel praví: „Láska nepřestává“. (1. Kor. 13. 8.) Naproti tomu víra přechází v patření na Boha, naděje v požívání Boha. Cnosti mravné sice trvají v onom životě, ale způsobem mnohem dokonalejším; neboť blaženost neničí dokonalosti, jíž přirozenost člověka došla. (Sv. Tom. Aq.)

8. Cnosti se rozhojňují rozmnožením milosti posvěcující a cvikem.

Cnosti se podobají dobru, které se nachází na nejvyšším vrcholu hory. Kdo vstupuje na tuto horu, vidí její vrchol nejprve z větší dálky, potom více z blízka a vidí mnohé lidí před sebou, jiné pak za sebou. Tak i člověk nemá cnosti vždy stejnou měrou. Dosáhl-li někdo takového stupně cnosti, že se blíží téměř stavu nebešťanů, ba do jisté míry se podobá Bohu, tak se nazývá jeho cnost **hrdinskou** (= heroickou). Toto slovo pochází od řeckých heroů (= hrdin); tak se nazývali u Řeků mužové, kteří vykonali mnohem více, než obyčejní smrtelníci. Tohoto hrdinského stupně tří božských a čtyř stěžejných cností (zvláště v plnění povinností) se požaduje při blahořečnění a **svatořečnění**. Lidé, kteří nežijí svatě, cnostem hrdinským nerozumějí, ba dělají si z nich posměch. — Tři **božské** cnosti se tedy rozhojňují rozmnožením milosti posvěcující a vzbuzováním jich. Že jest možné rozmnožení cností božských, plyne z modlitby církevní: „Dej, ó Pane, aby se rozhojnila naše víra, naděje a láska.“ (Neděle 13. po sv. D.) Je-li vzduch sluncem lépe osvětlen a zahřát, lépe vidíme a cítíme větší teplo. A rozmnožuje-li se v duši milost, roste i schopnost k věření a člověk jest mocněji puzen k lásce boží. Rovněž se má za to, že častým vzbuzováním se tyto cnosti rozmnožují. Vzbuzováním víry rozmnožuje se víra a t. d. A byť i vzbuzováním těchto božských cností hned nepřibývalo, přece duše aspoň jest připravena ku jejich vzrůstu. (Sv. Tom. Aq.) — Cnosti **mravné** se rozmnožují častým konáním dobrých skutků a rozmnožením milosti posvěcující. Častým konáním těchto cností roste obratnost v dobrém, rozmnožením milosti roste náklonnost vůle k dobrému. Čím větší jest tedy naše obratnost v dobrém, tím větší jest naše mravná cnost. — Máme se snažiti, bychom v sobě rozhojnili aspoň jednu cnost, poněvadž s rozhojněním jedné cnosti souvisí i rozhojnění ostatních cností. Ani rolník najednou neobdělává všech polí, nýbrž hned to, hned zase jiné. Tak i my sobě máme osvojiti nejprve cnost jednu a pak teprve zase jinou. (Sv. Chrys.) Smíme a máme se zdokonalovati více v oné cnosti, k jejímuž zdokonalení naše životní poměry poskytují více příležitosti, nebo ku které máme obzvláštní náklonnost. Čím více se kdo ve své zamilované cnosti zdokonalí, tím více také prospívá v ostatních cnostech. Čím silnější jest hlavní větev na stromě a čím více ovoce má, tím bujnější jsou i boční větve.

9. Všecky dokonalé cnosti se ztrácejí v okamžiku, kdy se člověk dopouští těžkého hříchu; neboť těžkým hříchem pozbývá lásky boží, bez níž není žádné cnosti dokonalé.

Pod kým se ztroskotala loď, pozbývá všeho, co na lodi měl; tak i člověk pozbývá dokonalosti všech cností a všech zásluh, dopustí-li se smrtelného hříchu. — Ať tedy jest obratnost v konání dobra sebe větší, není přece svoboda vůle tím zrušena; člověk vždy ještě může hřešiti. „Kdo stojí,

hleď aby nepadl.“ (1. Kor. 10. 12.) Vzpomeňme na pád Davidův a Petrův! — Cnost se snáze pozbývá, než-li se jí dobývá. I kámen se valí rychle s hory, ale pomalu jde nahoru. Jediný smrtelný hřích ničí cnost. Je-li jediná struna na nástroji rozladěna, jest hudba nesnesitelna uchu; jediné ošklivé máznutí štětcem kazí celou malbu. Než utrpení samo o sobě není s to, aby zničilo cnost. Cnost se podobá drahocenné perle; byť i padla do bláta, nepozbývá své původní krásy. (Sv. Chrys.) Ba právě v utrpení se nejkrásněji ukazuje cnost. I hvězdy v noci svítí, kdežto ve dne jsou schovány. (Sv. Bern.) Koření voní nejvíce, když se rozemele. (Sv. Řeh. Vel.) Zevnějšek cnosti obyčejně zůstává, i když člověk těžce zhřešil. Jeho cnost pak se podobá mrtvole, které chybí duše, tedy život. Může tedy býti někdo zevně zbožným a přece při tom velmi zlým. (Sv. Fr. S.) Důkazem toho jsou lidé zdánlivě svatí.

Cnosti dokonalé se umenšují, zanechává-li člověk konání dobrého.

Také se nachází člověk v nebezpečí, že cností svých pozbude, jest-li že je staví na odiv. Kdo nosí poklad veřejně po ulici, chce býti okraden. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo zlato a drahocenný oděv veřejně vystavuje, ten zároveň vybízí ku krádeži; tak i cnost láká ďábla ku krádeži, jest-li že ji stavíme na odiv. (Sv. Chrys.) Voňavé věci pozbývají vůně, necháme-li je na vzduchu. Proto hleďme zalíbiti se jen Bohu, musíme-li cnosti i veřejně konati.

3. O hříchu.

1. Hřích jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona božího.

Adam a Eva v ráji přestoupili přikázání boží; dobře znali ono přikázání, a nikdo, ani had jich nenutil, aby je přestoupili. Dopustili se tedy hříchu. — Přikázání boží jsou zvláště: desatero božích přikázání a přikázání konati skutky milosrdenství; mimo to všecky zákony vydané jménem božím. Přikázání buď zakazují nebo přikazují jistý úkon; proto rozeznáváme hříchy z dopuštění a hříchy z opuštění. Poněvadž přikázání boží chrání buď velebnost boží nebo naše vlastní neb bližního blaho, proto hřích může směřovati buď proti Bohu, nebo proti vám samým, nebo proti bližnímu. — Hřích není ničím jiným, než-li **neposlušností Boha**. (Řím. 4. 15; Jan 3. 4.) Hřích jest neposlušností nebeských přikázání. (Sv. Ambr.) Hříšník střásá se sebe jho boží a praví: „Já ti nebudu sloužiti“. (Jerem. 2. 20.) Kdo se dopouští hříchu, vede válku proti Bohu. (Suso.) Hříšník znova křižuje Krista. (Žid. 6. 6.), poněvadž zmařuje krev Vykupitelovu (bl. Humbert.) Zloba hříšníkova jest Kristu bolestnější, nežli jeho hořké utrpení, jakož i dělníkovi ujímání mzdy připadá bolestnějším, nežli vykonaná práce. (Ludv. Gran.) — Hříšník jest nepřítelem své vlastní duše. (Tob. 12. 10.) Nerozumně si v životě počíná, kdo uráží toho, na němž závisí veškeré jeho budoucí štěstí; ale ještě nerozumněji jednáme my, urážejíce toho, jehož pomoci vždy a všude potřebujeme a na němž závisí blaženost věčná. Kdyby na vysoké věži stál člověk

a tebe by držel na laně, odvážil bys se jej uraziti? Právě tvůj život na vůli boží visí tak, jako na tenké nitce; Bůh by tě mohl každým okamžikem nechati rozpadnouti se v nic, a ty jsi tak pošetilým, že bouříš jeho hněv. (Ludv. Gran.) My bídní lidé nechceme od svých poddaných, kteří jsou přece lidé jako my, trpěti žádné nevážnosti; ale sami často urážíme nebeského Otce. (Salvian.)

Nedopouští se tedy hříchu, kdo beze své viny nezná hříšnosti nějakého úkonu, nebo nemáme-li úmyslu, dělati něco zlého.

Dejme tomu, že by dítě asi 2 roky staré slyšelo nějaká sprostá slova a opakovalo by je. Poněvadž takové dítě nemůže ještě rozeznati zlého od dobrého, poněvadž tedy **nezná hříšnosti** svých slov, tedy to není žádným hříchem. Rovněž opilost Noemova nebyla hříchem, poněvadž Noe neznal opojné síly vína. Docela jistě však jest hříchem, když někdo následkem dlouho trvající hříšné navyklosti pak již ani nepoznává hříšnosti nějakého úkonu, nebo je-li jeho nevědomost zaviněna trestuhodnou nedbalostí. „Něco jiného jest nevěděti a něco jiného jest nechtíti věděti; neboť kdo se od pravdy obrací, aby jí nemusil věděti, jest pohrdačem zákona.“ (Sv. Řeh. Vel.) Kdo se tedy nyní vyhýbá slovu božímu, nebude jednou před Bohem míti omluvy. — Nedopouští se hříchu, kdo **nemá úmyslu** dělati něco špatného. Někdo by byl na př. uštknut zmijí a pije ihned lihový nápoj až do omámení a bezvědomí, aby zničil účinek hadího jedu. Nehřeší, poněvadž nemá úmyslu se opíti, nýbrž zachrániti svůj život. Totéž platí o tom, kdo se brání proti tomu, kdo jej napadl a učiní jej neškodným. Prvním křesťanům bylo násilím dáváno kadidlo do rukou a oni je musili obětovati. Nehřešili v tomto případě, poněvadž nesvolovali v onen hříšný skutek. Nebo nás napadnou hříšné myšlénky; nesvolíme-li v ně, nehřešíme. Rovněž zdá-li se nám ve snu o věcech hříšných, nehřešíme, poněvadž zde chybí svoboda; nemá nás to tedy znepokojovati, nýbrž máme na to hleděti zapomenouti. Dle slov Spasitelových vycházejí všecky hříchy ze srdce (Mat. 15. 19.), t. j. ze zlé **vůle**. Kde tedy není zlé vůle, tam také není hříchu. Ale docela jistě hřeší, kdo zavinil onen nedobrovolný skutek. Tak na př. zlé skutky opilcovy jsou samé hříchy, poněvadž on zavinil tyto skutky tím, že se opil.

2. Dle své vnitřní podstaty jest hřích nedovolené naklonění se ke tvoru a odvrácení se od Boha.

Obrácení se ke tvoru jest příčinou všech hříchů. (Sv. Bonav.) Tvorové pozemští jsou jen prostředkem ku dosažení věčné blaženosti, ale nikterak nejsou posledním cílem člověka. Se tvory se má jako s léky; užívá-li se jich mírně, prospívají; užívá-li se jich nemírně, škodí a překážejí v dosažení posledního cíle. Proto Bůh dovolil nám užívati tvorů jen až po jisté meze a sice potud, pokud je toho třeba a užitečno k dosažení posledního cíle; tak na př. Bůh dovolil požívati potravy pokud jest nezbytným prostředkem k zachování života, ale nestřídmost zakázal; Bůh dovolil, bychom měli jistý majetek, ale zakázal sahati po cizím majetku a p. Kdo však užívá tvorů více nebo jinak než Bůh dovolil (takový člověk činí tvoru násilí, Řím. 8. 22.), vzdaluje se od Boha a svého posledního

cíle; ten zaměňuje radosti pomíjející za věčné. (Moudr. 2. 1.—9.) Počíná si jako dítě, které, podává-li se mu kousek cukru a kousek zlata, sahá po cukru. Hříšník opouští Boha, pramen vody živé a vykopává si děravé nádržky. (Jer. 2. 13.) — Hřích jest tedy jakýmsi druhem **modloslužby.** Hříšník téměř místo Bohu klaní se tvoru. Kolik kdo má těžkých hříchů, tolik má model. (Sv. Jeron.) Právě tolika modlám se klaní, kolika těžkých hříchů se kdo dopustil. (Sv. Ant. Pad.) Hříchem stává se člověk otrokem tvora, t. j. ocitá se v závislosti na tvoru. Hříšník podobá se rybě, která se chytla na udici a ihned na ni pevně uvázla. „Kdo hřeší, jest otrokem ďábla.“ (Jan 8. 34.) Ba ještě hůře se mu vede než-li otroku, neboť otrok může utéci, ale kam může utéci otrok hříchu? Kamkoliv jde, všude vleče hřích s sebou. (Sv. Aug.)

3. Hřích jest největším zlem na světě, poněvadž člověk jenom hříchem propadá věčné bídě.

Lidé považují za zlo utrpení a protivenství tohoto života, ale vlastně jsou to přece jen milosti; neboť jimi nepozbýváme ničeho před Bohem, nýbrž spíše získáváme. (Viz díl I. str. 76.) Mnozí se domnívají, že největším zlem jest zavržení věčné; já však stále budu učiti, že jest ještě větší zlo, totiž urážka Ježíše Krista. (Sv. Chrys.) Jediné, co člověka hanobí a ponižuje, jest hřích. Hříšní lidé považují za potupu chudobu, práci a p. Když sv. Františkovi, apoštolu Indů, jenž měl titul apoštolského legata, pravili, že jest pro něho potupným, pere-li sobě sám prádlo, odpověděl: „Jen jediná věc hanobí člověka, totiž hřích.“ (Meh. IV. 18.)

4. Hříchem pozbývá člověk nadpřirozené krásy duše, stává se ďáblu podobným a již na světě nešťastným.

Hříchem se **pozbývá** nadpřirozená **krása duše.** Jako tělo se poskvrňuje dotekem věci špinavé, tak i nadpřirozená krása duše, záležející v milosti boží hříšným nakloněním se ke tvoru poskvrňuje se a své krásy buď zcela, buď z části pozbývá. (Sv. Tom. Aq.) Sněhobílé roucho ihned se poskvrňuje, jakmile se dotkne bláta; tak člověk bere na sebe nečistotu věcí pozemských, jakmile se od Boha vzdálí a přikloní se nezřízenou láskou k věcem pozemským. (Ludv. Gran.) Když pravili sv. Františce Chantal, která ošetřovala člověka malomocného, že by se snadno mohla nakaziti, odpověděla: „Nebojím se žádného jiného malomocenství, než-li hříchu.“ (Meh. III. 61.) — Hříchem se stává člověk **podobným ďáblu.** Hříšníci napodobují ďábla. (Moudr. 2. 25.) Hříchem nabývá člověk stejné podstaty s ďáblem. „Kdo dělá hřích, z ďábla jest.“ (1. Jan 3. 8.) Hříchem se stává člověk téměř dítkem ďáblovým. (1. Jan 3. 10.) Proto praví Kristus k fariseům ve chrámě: „Vy z otce ďábla jste a žádosti otce svého (ďábla) chcete činiti.“ (Jan 8. 44.) Hříšník okouší pokrmu ďáblova. (Sv. Cypr.) — Hříchem stává se člověk **nešťastným již na zemi.** Kdyby tělesa nebeská vyšinula se ze svých drah, rozbila by se; vyšine-li se železniční vlak z kolejí, stane se neštěstí. Tak i rozumní tvorové, lidé, upadají do bídy, přestupují-li přikázání, která jim dal Bůh. Pozdvihne-li se člověk proti pořádku, zničí jej pořádek. Hříšník se pozvedá proti pořádku svého rozumu, proti řádu lidské společnosti a proti řádu, dle něhož Bůh řídí tento svět; proto mu činí výčitky svědomí, očekává jej trest od vrchnosti a zvláštní tresty od Boha. (Sv. Tom. Aq.)

II. Kterak hřích povstává a pokračuje.

Domy se neřítí najednou, nýbrž nejprve vniká do zdí několik dešťových kapek, jichž není ani pozorovati, rozmělňují vápno a uvolňují zdi; konečně se zřítí celá budova. Na hříchu Evině vidíme, kterak vzniká hřích.

Obyčejně povstává hřích takto:

1. Napadne nás zlá **myšlenka**; tato sama o sobě není ještě hříchem, nýbrž teprve tehdy, když se s ní člověk obírá.

V našem nitru jsou dva páni zcela protivných povah; co jeden chválí, to druhý haní. Onen jeden pán jest smyslnost, druhý pak jest svědomí. Proto ihned, jakmile v nitru našem povstane zlá myšlenka, nastává vnitřní boj; svědomí varuje a odstrašuje, zlá žádostivost však dráždí a láká ke zlému. Zlých myšlenek nikdy se zcela nezbavíme, jako ostrov ležící uprostřed moře nikdy se neubrání nárazu vln. Než jako ostrov vzdoruje vlnám, tak i my máme odporovati zlým myšlenkám. (Sv. Efr.) Proto máme ihned **ducha od zlého odvrátiti** tím, že se začneme modliti, vzpomeneme si na smrt a na soud. „Pamatuj na své poslední věci a na věky nezhřešíš.“ (Sir. 7. 40.) Můžeme také mysliti na zlé následky hříchů. Jest tedy nesmírně důležito, bychom ducha ihned odvrátili. Oheň při vzniku snadno lze uhasiti; nemoc v začátcích snadno lze vyléčiti; podobně se má se zlými myšlenkami. „Usmrť nepřítele, pokud ještě jest malý a slabý.“ (Sv. Jeron.) Udus zlou myšlenku v jejím vzniku, jakmile se v duchu tvém objeví. (Sv. Bern.)

2. Mnohdy vznikne ve člověku **zalíbení** ve zlém; toto jest hříchem, jakmile jest si ho člověk vědom a nepotlačí ho.

Zalíbení ve zlém může býti i těžkým hříchem, má-li totiž člověk dobrovolné zalíbení na takové věci, která je zakázána pod těžkým hříchem. — Zlé myšlenky jsou vejce, která ďábel snáší do našeho srdce. (K. Hugo); jako z vejce se líhne mládě, když jest vejce vysezeno, tak ze zlé myšlenky vzniká hřích, jest-li že ji člověk se zálibou v srdci chová. Kdo se dotýká žhavého uhlí a drží je v ruce, popálí se; rovněž tak svou duši těžce poraňuje, kdo na hříšnou myšlénku vzpomíná a myšlenku tu chová bez odporu v srdci. (Sv. Aug.) Když žádost počala, rodí hřích. (Jak. 1. 13.) Zlé myšlenky jsou ohavností před Hospodinem. (Přísl. 15. 26.)

3. Nebo vzniká v nás zlá **žádost**; tato jest, jakmile v ni svolíme, právě tak hříšnou, jako onen úkon, k němuž směřuje.

Dobrovolná zlá žádost jest již činností vůle. Co však ze srdce vychází (t. j. ze zlé vůle plyne), jest hříšným. (Mat. 15. 19.) U Boha totiž platí vůle za skutek. Kdo má dobrovolně zlou žádost, v duchu již vykonal onen zlý skutek. (Mat. 5. 28.) Kdo svolil v těžký hřích, podobá se jelenu, jenž jest střelou smrtelně raněn a proto již nemůže smrti ujíti, třebas ujde střelci. (Sv. Cypr.) Zlé žádosti lze přirovnati malé rybce mořské, zvané remora, o níž Plinius vypravuje, že prohlodává největší lodi a takto jim v plavbě překáží, ba způsobuje i jejich utonutí. Tak i zlá žádost, byť byla sebe nepatrnější a sebe menší, může i nejdokonalejší a nejzbožnější lidi, kteří plují k přístavu věčnosti, v jejich běhu zdržovati, ba i do propasti věčné záhuby přivésti. (Sv. Řeh. Nz.) Mnohé zlé žádosti jsou hříchy smrtelnými. (Sn. Trid. 14. hl. 5.) Kdo neumí krotiti svých zlých žá-

dostí, podobá se jezdci, jejž jeho splašený kůň pryč unáší a všemi bařisky vláčí; neboť i on bude stržen do nejtěžších smrtelných hříchů a konečně stržen do propasti pekla. (Sv. Ambr.) Zlá žádost se podobá mouše, která jest nečistá a nenasytná a která konečně buď do oleje, medu nebo do jiné sladké šťávy padá, nebo ke svíci zaletí a na ní se spálí; právě tak činí žádost. (Corn. a L.)

4. Má-li člověk **předsevzetí**, zlé konati, pak jest to ustavičný hřích.

Žádost byla jen přáním nebo touhou po něčem hříšném. Předsevzetí však jest již rozhodnutí se, užiti i prostředků, které vedou k dosažení tohoto předmětu. Bratři Josefovi si umínili (předsevzali), že zabijí svého bratra; tím těžce hřešili, třebas svého předsevzetí neprovedli. — Až potud byla řeč o hříších vnitřních.

5. Ještě horším nežli hřích vnitřní, jest **hřích vnější**, poněvadž má horší následky než hřích vnitřní.

Zveličuje totiž zlobu vůle, ničí stud, způsobuje často pohoršení, uvrhá člověka do časné bídy, uvaluje na něj větší tresty boží a t. d. Člověk, jenž se dopustil těžkého hříchu, podobá se rybě, jež se již zakousla do vnadidla a jest chycena. Jistý král svěřil svému vojevůdci tvrz k hájení. K onomu vojevůdci však poslal nepřítel přestrojeného vyzvědače s dopisem, v němž mu nabízena byla ohromná summa peněz za vydání oné tvrze. Onen vojevůdce může nyní učiniti trojí věc: buď odmítne onu nabídku a dá pověsiti onoho vyzvědače; nebo začne vyjednávati s oním vyzvědačem, ale pak vyjednávání přeruší; nebo konečně může nepříteli otevříti brány tvrze. Tato tvrz jest naše duše, velitelem pevnosti jsme my, nepřítel jest ďábel. Ďábel často k nám vysílá vyzvědače, aby nás rozličnými sliby a záminkami od Boha odvrátil. Zapudíme-li zmužile zlé myšlenky, pak ještě více se upevní naše věrnost k Bohu; máme-li v nich zalíbení, již začínáme býti Bohu nevěrnými a zasluhujeme trestu; učiníme-li však zlé, pak vydáváme duši ďáblu, a ďábel s celou svou družinou vchází do naší duše. (Hunolt.)

6. Po každém smrtelném hříchu nastává v duši **hříšný stav**.

Zmrzne-li voda, jest tak dlouho ledem, až se teplem zase rozpustí. Odvrátí-li se naše polokoule od slunce, jest u nás tak dlouho tma a zima až se zase poloha země změní. Podobně se má s člověkem, jenž těžce zhřešil; zůstává dotud ve stavu hříchu, dokud se zase neobrátí. Pro onen hříšný stav hříšníka říkáme: onen člověk žije ve hříších, umřel ve hříších a p. — Kristus přirovnává člověka, žijícího ve stavu hříchu, ve svém podobenství o 10 pannách ku spícímu člověku. (Mat. 25. 5.) Kdo spí, ničeho nečiní, nýbrž jen sní; zdají se mu rozličné věci, na př. že jest mocným pánem, že jest velmi bohatým a p. Jakmile však jej světlo denní ze spánku probudí, poznává, že ony sny byly jen klamem. Právě tak jest s hříšníkem; zakládá si na sobě nebo na věcech pozemských a věci tyto a jejich užívání zdá se jej blažiti. Přijde-li však pomocí milosti Ducha sv. k pravému poznání, vidí, jak se klamal. Proto sv. Pavel napomíná hříšníky: „Hodina jest, abychom ze sna povstali.“ (Řím. 13. 11.)

7. Opakuje-li se těžký hřích častěji, povstává **nepravost**. (Hříšný návyk, náruživost.)

„Je-li těžký hřích spáchán měsíčně jen 1—5krát, povstává již nepravost. Hříšník totiž nabude jakési obratnosti u konání zla, a jeho vůle je nakloněna ke zlému. Nepravost se nazývá také náruživostí.“ Sv. Otcové poukazují na 3 mrtvé od Krista vzkříšené, by takto znázornili hřích smrtelný jako hřích vnitřní, vnější a jako nepravost. Kdo chová hřích jen v srdci, podobá se mrtvé dceři Jajrově, která byla ještě v domě. Kdo se dopustil hříchu vnějšího, podobá se mrtvému mládenci Naimskému, který byl již za branou městskou. Kdo je oddán nepravosti, podobá se Lazarovi, který již hnil ve hrobě. V obojím prvním případě Kristus oněm mrtvým jen poručil vstáti, v posledním případě pak byl v duchu zkormoucen, plakal, kázal odvaliti kámen a zvolal hlasem velikým do hrobu. Tím chtěl ukázati, jak jest těžko vzkřísiti člověka, nepravosti oddaného, k novému duševnímu životu. —

8. Každý hřích těžký za trest má v zápětí zase hříchy a nepravosti jiného druhu.

Od člověka, který se dopustil těžkého hříchu, odešla milost boží, ale nikterak také pokušení. Ba zlý duch vynakládá nyní všecku píli, by hříšníka ještě pevněji spoutal. Poněvadž pak nyní pokušení bez milosti boží přemoci nelze, padá hříšník stále hlouběji ze hříchu do hříchu. „To jest kletba zlého skutku, že stále rodí zlo.“ (Schiller.) Hříchy tedy, které za tímto prvním hříchem následují, lze nazvati trestem onoho hříchu. (Svatý Bonav.) Nepravost jest trestána nepravostí. (Sv. Řeh. Vel.) Písmo sv. znázorňuje odnětí milosti boží slovy: Bůh zaslepuje, zatvrzuje hříšníka (na př. Faraona), Bůh ponechává jej převrácenému smyslu jeho. (Řím. 1. 28.) a p.

9. Jest-li se nepravost zakořenila, má za následek největší neřesti a ukrutnosti, tak zvané hříchy do nebe volající; konečné úplnou zatvrzelost hříšníka t. j. hřích proti Duchu svatému.

Kdo jest delší čas oddán životu nepravostnému, dovolí si pak i největší ukrutnosti (vraždu, utiskování chudých, ujímání mzdy) nebo i největší neřesti (sodomský hřích a p. 1. Mojž. 12. 20.) — A jako dokonalosti činí člověka již na zemi téměř svatým a povznášejí jej k dokonalému spojení s Bohem (vzpomeňme na 8 blahoslavenství), tak i nepravost má své stupně, po nichž duši strhuje do stavu zavržených duchů a k úplnému odtržení se od Boha. Člověk nepravosti oddaný jest konečně naplněn **nenávistí proti Bohu** a dobrovolně a zcela vědomě odporuje působení Duchá sv.; dopouští se tedy hříchu proti Duchu sv. — Tím jest „hřích u svého konce.“ (Sv. Bonav.)

III. O druzích hříchů.

Jsou rozličné druhy hříchů.

Ve zpovědi musejí se udati okolnosti, které druh hříchu proměňují. (Trid. 14. 5.)

Dle druhu se liší od sebe všecky hříchy, kterými se hřeší proti různým přikázáním nebo proti různým

cnostem; dále se liší od sebe hříchy, kterými se hřeší sice proti témuž přikázání nebo proti téže cnosti, ale různým způsobem.

Na př. krádež a lež jsou dva různé druhy hříchu, poněvadž krádeží se přestupuje 7., lží pak 8. přikázání boží. Pýcha a lakomství jsou dva různé druhy hříchu, poněvadž se jimi porušují dvě různé cnosti, totiž pokora a štědrost. — Krádež a podvod jsou různé druhy hříchů, poněvadž se jimi přestupuje 7. přik. boží různým způsobem. Opovážlivé spoléhání na milosrdenství boží a zoufalství jsou dva rozličné druhy hříchů, poněvadž se jimi porušuje cnost naděje různým způsobem.

1. Obyčejně rozeznáme hříchy myšlením, slovy a skutky.

Nenávist a vražda jsou dva rozličné druhy hříchů, poněvadž se jimi přestupuje 5. přik. boží různým způsobem (myšlením, skutky). Chlubné řeči a pýcha v oděvu jsou dva rozličné druhy hříchů, poněvadž se jimi porušuje cnost pokory různým způsobem (slovy, skutky).

2. Také rozeznáváme hříchy vlastní a cizí hříchy.

Vlastní hříchy jsou ty, kterých se sami dopouštíme.

Cizí hříchy jsou ony, jichž jsme se sice sami nedopustili, na nichž však nějak podíl máme. Cizího hříchu se dopouští, kdo hříšný skutek nařizuje, schvaluje, vychvaluje, podporuje, hájí, k němu ponouká nebo mlčí, nebo ho netrestá, ačkoliv by onomu zlému úkonu byl mohl a měl zabrániti.

Hříšník se podobá malomocnému. Jako on přenáší nákazu na jiné, tak i hříšník činí; svádí jiné ke hříchu. V tomto případě jest vinen hříchy jiných. Kdo zapálí dům, jest vinen požárem; kdo dá svému bližnímu jedu, jest vinen jeho smrtí. Právě tak se má, svádíme-li někoho ke hříchu, nebo i když jen nehledíme hříchu zabrániti. Nepravosti již učíme, jestliže jí netrestáme. (Sv. Řehoř Nz.) Doví-li se ti, kdož ostříhají života císařova, že byl učiněn útok na osobu císařovu, zaleknou se nesmírně; neboť vědí, že výmluvou: „Nemáme na tom podílu“ ničeho nepořídí; právě tak i my se musíme obávati, jestliže naše nedbalost nebo zbabělost jest příčinou, že Bůh byl uražen. (Sv. Chrys.) Kdo zlému může zabrániti a nečiní toho, jest tím vinen. — Příklady cizích hříchů: Herodes dal povraždit nemluvňata betlémská. Rebekka, manželka Isákova, poradila svému miláčkovi Jakobovi, aby obelstil starého otce. (1. Mojž. 27.) Aron povolil žádosti Israelských a ulil jim zlaté tele. Židé chválili Herodesa, že dal usmrtiti apoštola Jakoba; proto Herodes dal uvěznit i Petra, aby jej dal usmrtíti. (Sk. 12.) Šavel napomáhal vrahům sv. Štěpána tím, že jim držel šaty. Zlá žena Jobova ponoukala svého muže ke hněvu a netrpělivosti; podobně činila žena Tobiášova. Kdo maluje neslušné obrazy a píše nemravné knihy, ponouká jiné ke hříchu. Velekněz Heli mlčel ke hříchům svých synů a netrestal jich; proto jej Bůh ústy Samuela káral. (1. Král. 3.) Rovněž ti,

kdo jsou v poradách a z bázně lidské se neozvou proti nespravedlivým usnesením dopouštějí se hříchu. Prorok přirovnává takové lidi k němým psům, kteří nemohou štěkati. (Is. 56. 10.)

Cizími hříchy se mohou snadno prohřešiti: pozemští vladaři, zákonodárné sbory, rodičové a představený, prácedárci, vydavatelé novin a knih.

Mnohdy vladaři (jako císař Napoleon) začali nespravedlivou válku; kdo jest zodpovědným za všecky zločiny, které v takové válce byly spáchány? Kdo jest vinen tím, jsou-li vydány zákony víře nepřátelské, a je-li ohroženo spasení mnohých lidí? Kdo jest vinen, štvou-li se novinami ke vzájemnému potírání lidé různé národnosti nebo náboženství? Kdo má v takovém případě největší hřích?

Kdo se dopustí cizího hříchu, jest nejméně tak trestuhodným, jako kdyby byl ten hřích učinil sám.

Kdo jiného ke hříchu svádí, může býti ještě trestuhodnějším, než onen svedený. Vzpomeňme, že Eva, která svedla Adama ke hříchu, byla od Boha přísněji potrestána nežli Adam. A posud následkem hříchu dědičného musí ženské pokolení mnohem více trpěti než-li pokolení mužské. Kdo jiné ke hříchu svádí, hřeší mimo to i proti lásce k bližnímu. On napodobuje ďábla, jenž nejen sám jest zlým, nýbrž chce i jiné učiniti zlými. Proto volá Kristus: „Běda člověku, skrze něhož pohoršení pochází! (= kdo jest vinen, že jiný hřeší, tedy horším se stává). Lépe by mu bylo, aby kámen mlynský byl zavěšen na hrdlo jeho, a on pohřížen do propasti mořské.“ (Mat. 18. 6.)

IV. O velikosti hříchu.

I. Všecky hříchy nejsou stejně veliké.

To plyne již ze slov Kristových. Kristus přirovnává některé hříchy velbloudům, jiné komárům (Mat. 23. 24.); rovněž přirovnává některé hříchy k mrvě v oku, jiné k břevnům (Mat. 7. 3.); staví proti sobě dluh 10.000 hřiven a 10 denárů (Mat. 18. 23.); pravil k Pilátovi; „Kdo mne tobě vydal, větší hřích má.“ (Jan 19. 11.)

1. Hřích jest tím větší, čím důležitější jest předmět, čím lepší bylo poznání hříšnosti a čím svobodněji člověk jedná.

Předně záleží na tom, jedná-li se o věc důležitou. Je-li zlý úkon namířen proti Bohu, jest hříšnější, nežli když je namířen proti bližnímu. Směřuje-li zlý úkon proti životu bližního, jest hříšnější, nežli směřuje-li proti jeho majetku atd. Dále mnoho záleží na **poznání** hříšnosti. Hřích dospělého člověka jest mnohem těžší, než-li stejný hřích dítěte. Hřích křesťana jest jistě větší než li hřích pohana. Hřeší-li kněz, jest onen hřích větší, nežli kdyby se ho dopustil člověk obyčejný, v náboženství nevzdělaný, jelikož kněz zná lépe vůli boží. Spasitel pravil: „Každý služebník, jenž zná vůli pána svého a neplní jí, bude bit mnohými ranami; kdo však jí nezná a učinil, co ran zasluhuje, méně bit bude.“ (Luk. 42. 117.) Čím více víš, tím přísněji budeš trestán, nežiješ-li svatěji dle svých vědomostí.

(Tom. Kemp.) Náš hřích jest tím větší, čím větší milost boží jsme obdrželi. (Sv. Caesar.) Konečně záleží na tom, jedná-li člověk více nebo méně **svobodně.** Kdo jednal ve veliké bázni, nebo byl velice pokoušen, má menší hřích, nežli ten, jenž jednal úplně svobodně. Zapření Petrovo není nikterak tak velikým hříchem jako dobře uvážená zráda Jidášova.

2. Rovněž mohou okolnosti osoby, věci, času, místa, prostředku, úmyslu nebo zlé následky hřích stěžovati.

Na př. veřejný hřích krále jest větším, nežli jeho poddaných. Hřích spáchaný před mnohými lidmi jest těžší, nežli je-li spáchán potají. Kdo pracuje celou neděli, hřeší tíže nežli ten, kdo za stejných okolností pracuje jen jednu hodinu. Kdo bere něco násilím, hřeší tíže nežli ten, kdo totéž odnímá tajně. Kdo bere něco chudákovi, hřeší tíže nežli ten, kdo totéž bere boháči. Krádež v kostele jest těžším hříchem, nežli krádež spáchaná venku.

II. Mnohé hříchy jsou tak veliké, že nás úplně od Boha odtrhují a jeho přátelství zcela zbavují; nazývají se těžkými nebo smrtelnými hříchy. Hříchy však, které nejsou tak veliké, nazývají se všedními.

S hříchy se má jako s nemocí; mnohá nemoc seslabuje jen síly tělesné, mnohá však ničí život. Právě tak jsou hříchy, které toliko překážejí duši v její snaze za nejvyšším cílem, a jsou hříchy, které ničí život duše, totiž milost posvěcující. (Sv. Tom. Aq.) Mezi přátely se stává, že mnohdy jeden narazí na vůli druhého. Je-li tento náraz jen nepatrný, neničí se jím přátelství; je-li však onen náraz veliký, pak se přátelství přerušuje. Zcela tak jest i s přátelstvím božím; malými hříchy nepřestává, ale velikými ano. Proto Písmo sv. mluví o hříších, jimiž se milost boží zcela ztrácí (jako na př. hřích Davidův) a o hříších, do kterých i spravedlivý sedmkrát (t. j. často) za den upadá (Přísl. 24. 16.), aniž by proto přestal býti spravedlivým. (Trid. 6. 11.) Písmo sv. mluví o hříších, které z nebe vylučují a mají v zápětí trest věčný, a o hříších, které nemají těchto následků. Sv. Pavel počítá na př. vraždu, modlářství, nestřídmost, lakotu a p. k těžkým hříchům. (1. Kor. 6. 9.; Gal. 5. 19.) Dnes však není žádný hřích tak velikým, aby neměl svých obhájců a chvalořečníků. — Smrtelný hřích má své jméno odtud, že **působí duši smrt**; duše sice nepřestává býti, ale pozbývá Ducha sv. „Jako tělo umírá, opustí-li je duše, tak i duše umírá, opustí-li ji Bůh.“ (Sv. Aug.) Hřích těžký jest smrtí, poněvadž nás od Boha, jenž jest život, odlučuje. (Sv. Isid.) Těžce hřešiti znamená tolik, jako uhasiti světlo života. (Sv. Bern.) Těžký hřích jest tedy jakoby sebevraždou duše. (Lehmkuhl.) — Hřích všední má své jméno odtud, že se ho **často dopouštíme** (jako všední oděv stále téměř nosíme). Než nesmíme hříchy všední považovati za něco nepatrného. Nemůže nás sice odvrátiti od cesty k Bohu, ale může nás na této cestě zdržovati. (Sv. Fr. Sal.) Rovněž i všední hřích jest urážkou nekonečné velebnosti boží. „Boha i v nejmenším uraziti, nemáme nikdy pokládati za maličkost.“ (Sv. Jeron.) Kdo slouží Bohu jakožto milující syn a ne jako otrok, hrozí se uraziti Boha i v maličkosti. (Sv. Bas.) Všechny milliony mučedníků všemi svými nesmírnými zásluhami nemohli by učiniti radost uraženému Božství, nýbrž k tomu bylo třeba drahocenné krve Kristovy. (Sv. Kateř. S.)

Hříchy smrtelné liší se podstatně od hříchů všedních.

Hřích smrtelný podobá se smrtelné ráně, následkem které člověk obyčejně umírá. Hřích všední však se podobá ráně lehké, následkem které člověk na nejvýš onemocní. „Hříchem smrtelným jest sekera přiložená ke kořenu stromu, hříchem všedním poraňuje se pouze kůra stromu, takže strom churaví.“ (Sv. Vavř. Just.)

Jest velmi těžko a nebezpečno stanoviti, je-li jistý hřích těžkým nebo lehkým. Jen tolik jest jisto: Hřích smrtelný jest spáchán tehdy, není-li Bůh již posledním cílem, k němuž směřuje jednání člověka.

Jest těžko a nebezpečno stanoviti, co jest hřích těžký a co lehký. (Sv. Aug.) Ve většině případů nelze říci, je-li něco hříchem těžkým, nebo lehkým. (Gury.) Nesmíme se odvažovati, něco vyhlašovati za hřích smrtelný, nevíme-li toho zcela jistě. (Sv. Alf.), sice uvádíme lidi k zoufalství (Sv. Raim.) a do pekla (Sv. Ant.); sice jinak nevytrhneme člověka ze špíny hříchů, nýbrž ještě více jej tam zatlačíme. (Gerson.) — **Hřích smrtelný** jest spáchán jen tehdy, **není-li již Bůh středem,** k němuž směřuje veškerá snaha člověka (Sv. Tom. Aq.); neboť hřích smrtelný jest úplné odvrácení se od Boha, posledního cíle člověka, a úplné obrácení se ke tvoru, jakožto k poslednímu cíli svému. (Aug.)

1. Hřích smrtelný jest spáchán, je-li zákon boží ve věci důležité přestoupen s úplným vědomím a svolením, tedy je-li porušena čest boží nebo vlastní život nebo život, majetek, čest bližního.

Modlářství, kacířství, rouhání, křivá přísaha, hrubé porušení svátečního nebo nedělního dne jest hříchem smrtelným, poněvadž se tím **čest boží těžce porušuje.** Nepatrné uškození sobě na zdraví z lehkomyslnosti jest hříchem všedním, ale samovražda jest hříchem smrtelným. Kdo bližního jen udeří, hřeší lehce; kdo však s ním hrubě nakládá, hřeší těžce. Kdo vezme bližnímu několik haléřů, hřeší lehce, kdo mu však krade značné množství peněz, hřeší těžce. Kdo bez potřeby odhaluje chyby bližního, hřeší lehce, ale kdo jej křivě obžaluje, hřeší smrtelně. Příčina toho jest, že v tomto druhém případě **důležité dobro bližního jest těžce porušeno.** Hřích smrtelný však jest spáchán jen tehdy, je-li člověku **známa hříšnost jeho úkonu.** Tedy děti, které ještě neznají ohavnosti skutku, jenž zpravidla jest hříchem těžkým, nehřeší tak snadno těžce. Rovněž jest třeba, aby člověk jednal **s úplným svolením.** Kdo by tedy následkem hrozby, tedy s velikého strachu se dopustil skutku samého v sobě hříšného, nedopouští se asi hříchu smrtelného. Totéž platí o tom, kdo jest ve velikém pokušení, na př. ve veliké bídě, nebo v pomatení. Kdysi si židovští vojáci podrželi něco z věcí obětovaných modlám, ačkoliv jim to bylo velmi přísně zapověděno. Na to padli v boji. Židé se domnívali, že oni vojáci nejsou od Boha

zavrženi, neboť dali za ně obětovati mnoho obětí. (2. Mah. 12.) Ba někdo následkem těžké nemoci může býti na duchu tak zmaten, že ani neví, co dělá. Může se tedy státi, že i mnohý samovrah před Bohem jest nevinen. Chraň se tedy přísně posuzovati svého chybujícího bližního; vždyť nejsi vševědoucím!

2. Hřích všední jest spáchán, je-li porušeno jen nepatrné dobro; nebo je-li porušeno sice dobro veliké, ale jen nepatrně nebo ne zcela vědomě a dobrovolně.

Než může něco, co samo o sobě jest jen hříchem lehkým, býti hříchem těžkým, když totiž tím jest dáno veliké pohoršení nebo způsobeno veliké neštěstí, nebo když hřích všední jest spáchán následkem opovržení zákonem.

Útoky na náboženství nebo na čest bližního v novinách jsou sotva asi hříchy všedními; neboť působí velké pohoršení a neštěstí. Leč, ač samo o sobě jest hříchem všedním, může býti hříchem těžkým, způsobí-li se jím velké neštěstí; vzpomeňme na lživou zprávu vyzvědačů, kteří byli prohlédnouti zemi zaslíbenou. Kdo by jednal hříšně a při tom by říkal: „Dělám to právě proto, že je to zakázáno," hřeší těžce.

Rovněž může několik všedních hříchů dohromady tvořiti hřích těžký, je-li jimi způsobena veliká škoda.

Kdo někomu několikrát po sobě vezme nepatrný obnos, kterézto obnosy dohromady tvoří veliký obnos, hřeší po každé těžce. „Mnoho malých hříchů tvoří mnohdy hřích těžký, jakož i několik malých čísel dohromady tvoří značné množství." (Sv. Isid.) Voda, která ponenáhlu do lodi vniká, ponoří konečně loď; právě tak mnoho všedních hříchů duši. (Sv. Aug.) Mnoho lněných nití tvoří dohromady silné lano, které pak zadržuje i nejsilnější lodi; tak i mnoho malých hříchů tvoří podobné lano, které zadržuje duši na její další cestě k nebi. (Wen.)

III. Všechny hříchy smrtelné nejsou stejně veliké, rovněž ani všední hříchy nejsou všechny stejně veliké. Největší hříchy smrtelné jsou hříchy proti Duchu sv. a hříchy do nebe volající.

1. Hříchu proti Duchu sv. se dopouští, kdo se ustavičně tvrdošijně protiví působení Ducha sv.

Mnohdy se stává, že nás Duch sv. pudí k modlitbě nebo k jinému dobrému skutku, a že my následkem rozptýlení svého ducha nebo pro starosti pozemské tohoto hlasu Ducha sv. nedbáme. Než toto ještě není hříchem proti Duchu sv. Jen tehdy se páchá tento hřích, když člověk stále vnukání Ducha sv. tvrdošijně se protiví a tak i ve vzdoru proti Duchu sv. umírá. Příklady: Fariseové a zákonníci poznávali ze zázraků Kristových, z jeho výborného učení, ze svatosti jeho života, z vyplnění předpovědí proroků, konečně i z výpovědí Kristových, že Kristus jest od Boha poslaný Messiáš; ale ve své pýše ho nechtěli uznati, poněvadž by pak byli musili svůj život změniti. Nazývali jej přes to, ačkoliv věděli, že to pravda není, „posedlým od ďábla" (Jan 8 48.); jeho skutky připisovali ďáblu (Mat. 12. 24.) a pronásledovali jej, jak jen mohli. (**Odpírali poznané pravdě.**) Proto řekl sv. Štěpán před svým ukamenováním Židům: „Vy tvrdošijní a neobřezaných srdcí a uší! Vy se vždycky protivíte Duchu sv.; jakož vaši otcové činili, tak i vy!" (Sk. 7. 81.) — Král Farao z neohroženého počínání Mojžíšova a ze mnohých zázraků poznal, že pravý Bůh chce, by Židé vyšli z Egypta; ale přes všechno napomínání Mojžíšovo nepovolil. (**Měl ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé.**) Nepřítel křesťanů Renan († 1892) nejpřísněji si za svého života zakázal, aby se kněz ukázal u jeho smrtelného lůžka; za žádnou cenu se nechtěl nechati poučiti. Tak činí i svobodní zednáři. „Zacpávají své uši, aby neslyšeli pravdy a zatvrzují své srdce." (Zach. 7. 11.) (**Setrvávají úmyslně v nekajícnosti až do konce.**) — Lze říci: Hříchy proti Duchu sv. jsou nejhorším prohřešením se proti třem božským cnostem: 1. proti víře (odpírání poznané pravdě), 2. proti naději (opovážlivé spoléhání a zoufalství), 3. proti lásce k Bohu (zatvrzelost a nekajícnost), proti lásce k bližnímu. (Závist proti zbožným lidem.) — Kdo hřeší proti Duchu sv., podobá se člověku, jejž jeho nepřítel nalezne spícího na poli v největší zimě a probudí jej, aby nezmrzl. Než onen spící si tohoto dobrodiní neváží, nýbrž odstrčí od sebe svého dobrodince a chce raději dále spáti. Tak si počíná hříšník, jenž se nechce nechati probuditi milostí pomahající. (A. Stolz.) Takový člověk jedná právě tak pošetile, jako nemocný, jenž si nechce nechati hojiti svých ran (Sv. Chrys.) a mimo to ještě dělá, co mu smrt jen urychluje.

Hřích proti Duchu sv. jest obyčejně následkem velmi hříšného života.

Hřích smrtelný totiž zpravidla rozum zatemňuje a vůli odvrací od Boha; čím více kdo hřeší, tím více jest rozum jeho zatemněn a jeho od Boha odvrácená vůle zatvrzena, až se konečně octne v nejbídnější slepotě a zatvrzelosti. (Ludv. Granad.) Naše duše podobá se zavřené světnici; nepravosti brání světlu Ducha sv. vniknouti do této světnice. (Galura.) O Faraonovi praví písmo: „Bůh zatvrdil srdce Faraonovo." (2. Mojž. 9. 12.), t. j. Bůh za trest dopustil, aby se srdce jeho zatvrdilo. (Sv. Aug.) U mnohých lidí nejlepší jídlo se proměňuje ve špatné šťávy, poněvadž mají nezdravé tělo. Tak i u mnohých lidí pro jejich hříšnost jest veškeré smýšlení převráceno, takže žádné působení Ducha sv. jich nemůže obrátiti. (Sv. Dorot.) Lidé hříšní podobají se jedovatým rostlinám, které přes nejkrásnější počasí a úrodný déšť netoliko jsou tím, čím byly, nýbrž se stávají ještě horšími; neboť i oni přes všechno působení Ducha sv. jsou ještě horšími. S člověkem se má jako se sloupem. Stojí-li sloup rovně, a položíme-li na něj něco, stojí ještě pevněji; je-li však nakloněn, a položíme-li na něj něco, převrátí se. Právě tak jest se srdcem lidským; je-li poctivo, jest učením moudrosti ještě utvrzeno, je-li však pokaženo, stává se ještě špatnějším.

Kdo se dopustí hříchu proti Duchu sv., nemůže dojíti od Boha odpuštění hříchů a to proto, poněvadž odmítá milost nezbytnou k obrácení.

Kristus praví: „Hřích proti Duchu sv. **nebude odpuštěn**, ani v tomto, ani na onom světě.“ (Mat. 12. 31.) Rozumí se samo sebou, že ten, jenž nechce o obrácení ani slyšeti, nemůže dojíti žádného odpuštění. Nemoci nelze vyléčiti, jestli že nemocný se vyhýbá jistému léku. Totéž platí o hříších, jestliže člověk nemocný na duši odmítá pravý prostředek záchrany, totiž milost. (Ř. K.) Nekajícnost jest jediný zločin, jehož Bůh neodpouští. (Sv. Jeron.) Nekajícnost uráží Boha více, nežli hřích. (Sv. Chrys.)

Lidé, kteří hřeší proti Duchu sv., často již na světě bídně hynou a po smrti jsou od Boha na věky zavrženi.

Hřích proti Duchu sv. není snad hřích ze slabosti, nýbrž hřích ďábelské zloby. Proto zasluhuje většího trestu než jiný hřích. Král Faraon se utopil i se svým vojskem v moři Rudém (2. Mojž. 14.); Židé, kteří se protivili všem prorokům a docela je i zabíjeli (Mat. 23. 27.), pykali za svou nekajícnost r. 70. po Kr., neboť přišlo na ně soužení, jakého nebylo od počátku světa, aniž kdy bude. (Mat. 24. 21.); Jerusalém byl od nepřátel úplně rozbořen, přes 1 million Židů zahynulo hladem, morem, bratrovražedným bojem a mečem nepřátelským. (Jos. Flav.) Bůh si počíná jako moudrý lékař. Lékař nepřestává nemocnému předpisovati léků, byť i ony okamžitě neúčinkovaly, nebo byť jich i nemocný nechtěl přijímati; vynakládá všecko své umění, by nemocného zachránil. (Sv. Chrys.) Nechce-li však nemocný přes všechny domluvy léků požívati, ba vylévá je docela oknem, pak jej ovšem lékař opustí. Právě tak jedná nebeský lékař s těmi, kteří se protiví milosti pomahající; opouští je na vždy. (Sv. Alf.) O takových platí slova, která řekl prorok Samuel králi Saulovi: „Poněvadž jsi zavrhl řeč Hospodinovu, zavrhl Hospodin tebe.“ (1. Král. 15. 26.) Otevře-li se poupě, vniká do něho světlo a teplo sluneční a působí, že poupě roste a vyrůstá v plod. Zůstane-li poupě zavřeno, zatvrdne, odumře a plod se nevytvoří. Právě tak se daří duši, která se nechce otevříti Duchu sv.; zatvrzuje se a jde vstříc záhubě věčné. (A. Stolz.)

2. Hříchy do nebe volající jsou hříchy tak zlomyslné, že volají do nebe o pomstu; jsou to: úmyslná vražda, utiskování chudých lidí, zadržování a ujímání mzdy dělníkům a sodomský hřích.

Tyto hříchy jsou tak ohavné, že se **příčí již našemu lidskému citu**. Když Kain **zabil** svého bratra Abela, pravil k němu Bůh: „Krev bratra tvého volá ke mně o pomstu.“ (1. Mojž. 4. 10.) Všichni národové země trestali vraždu nejkrutějšími tresty, zvláště popravou vraha. Rovněž jest nápadno, že málo kdy který zločin bývá tak rychle odhalen, jako vražda. V tom viděti trestající spravedlnost boží! — **Utiskování ubohých** Israelitů v Egyptě bylo hříchem do nebe volajícím. (2. Mojž. 3. 7.) Takových hříchů se dopouštěli i fariseové, kteří chudé utiskovali a pak odříkávali dlouhé modlitby. (Mah. 23. 14.) Hříchu do nebe volajícího se dopouštějí ti, kteří při požáru nebo povodni kradou ještě to, co nešťastníkům zůstalo.

Rovněž i oni sprostředkovatelé, kteří kořistí z nouze služebných a dělníků, hledajících zaměstnání. (Požadují na př. zápisné, aniž by pomýšleli na zaopatření místa, ohlašují v novinách uprázdněná místa, aniž by je mohli komu dohoditi; za skutečné sprostředkování služby žádají mnohdy nestydatě vysoké obnosy a p.) Mnohdy se i stává, že lidé, kteří si vytkli za úkol, ošetřovati raněné vojíny (tak zv. mužstvo „Červeného kříže“ nebo zdravotnické oddělení) raněné olupují, o peníze a cenné věci okrádají, místo, aby je ošetřovali. Jaká to neslýchaná ukrutnost pod rouškou milosrdenství! — Zvláště zakazuje Bůh utiskovati **vdovy a sirotky**. (2. Mojž. 22. 22.; Sir. 34. 26.) Vdovy totiž vedou život strastí a starostí plný, poněvadž musejí se starati o to, co vlastně náleží manželovi; musejí se starati o výživu dětí a o domácnost. Proto již lidský cit vyžaduje, by vdovy byly podporovány. Kdo je utiskuje, dopouští se velmi zlomyslného hříchu. — Kdo dále nechá dělníka dlouho čekati na jeho **mzdu**, dopouští se hříchu do nebe volajícího. (5. Mojž. 24. 14.); rovněž i ten, kdo jemu mzdy pod jakýmikoliv podmínkami ujímá. (Jak. 5. 4.) Ve středověku měly žaloby dělníků u soudu přednost před jakoukoliv žalobou a musily býti ve 3 dnech vyřízeny. (A. Weihs, Ap. 650.) Hřích **sodomský** se jmenuje dle obyvatelů Sodomy. Obyvatelé Sodomy se oddávali nepřirozeným prostopášnostem; (Jud. 7.) a proto Bůh je zahladil ohněm a sírou. (1. Mojž. 18.) Mrtvé moře jest až podnes smutným pomníkem onoho ohavného hříchu. Toho nade vše hanebného hříchu nelze ani pojmenovati jeho pravým jménem, sice by se tím musil znečistiti jazyk učitele náboženství a ucho jeho posluchačů. (Sv. Aug.) O tomto hříchu činí zmínku sv. Pavel v listu k Římanům. (1. 26.—28.)

Hříchů do nebe volajících dopouštějí se za nynějších dnů zvláště mnozí zaměstnavatelé na svých ubohých dělnících.

Mnozí zaměstnavatelé nechávají své dělníky pracovati v nečistých, zaprášených, v zimě nevytopených místnostech; nepopřávají jim dostatek času k jídlu a poledním odpočinku; nepopřejí jim oddechu ani v neděli a ve svátek; dávají jim tak nepatrnou mzdu, takže ani nemohou žíti jako lidé; požadují od nich více, než-li člověk může zastati; požadují od nich věci, které se příčí jejich lidské důstojnosti a lidským právům a p. Vykořisťování a utlačování dělníků vyvolalo za dnešních dnů vznik socialní demokracie. — (Viz o tom při 10. přikázání božím.)

IV. Od hříchů všedních jest rozeznávati nedokonalosti. Nedokonalosti jsou chyby, které nevycházejí ze zlé vůle, nýbrž z lidské slabosti.

Nelaskavá tvář, žert, nedobrovolná roztržitost při modlitbě a p. jsou nedokonalosti. „Hříchy všední mají svou příčinu ve zlé vůli, nedokonalosti však nikoliv.“ (Sv. Fr. Sal.) Ač nedokonalosti nejsou právě hříchy, nejsou přece prosty vší viny; proto se jich máme chrániti.

V. O trestu hříchu smrtelného.

Hřích smrtelný činí člověka nejvýš nešťastným. Mnoho ran přichází na hříšníka. (Ž. 31. 10.) Hříšníkovi volá Bůh: „Poznáš a neznáš, jak zlým a hořkým jest, opustiti Boha, Pána svého.“ (Jer. 2. 19.) Člověku, jenž

opustil Boha, vede se jako Židovi, který se vzdálil z Jerusaléma (příbytku to živého Boha) a šel do pustiny k Jerichu. „Zároveň se zločinem začíná trest, třeba den soudu ještě nepřišel.“ (Sv. Cypr.)

Tresty hříchu smrtelného jsou:

1. Ztráta milosti posvěcující a tedy smrt duševní.

Člověka, jenž upadl do hříchu smrtelného, ihned opouští Duch sv. Jako zápach zapuzuje holuby, tak hřích smrtelný zapuzuje Ducha sv. Holubi se nezdržují na místech nečistých, tak také Duch sv. v srdci znečištěném hříchem. (Sv. Fr. Sal.) Bezbožní praví Bohu: „Jdi pryč od nás.“ (Job. 22. 17.), Hřích smrtelný jest zloděj, který byv vpuštěn do duše, krade drahocenný poklad milosti. (Sv. Bonav.) Hříchem smrtelným ztrácí tedy člověk život duševní. „Člověk usmrcuje hříchem svou duši.“ (Moudr. 16. 14.) Hřích, když jest dokonán, rodí smrt. (Jak. 1. 15.) Hřích smrtelný jest smrtí nesmrtelné duše. (Sv. Bas.) Jsou tedy lidé, kteří žijí a přece jsou mrtvi. „Hříšníci jsou mrtvi, třeba žijí; a spravedliví žijí, i když umřeli.“ (Sv. Chrys.) Tělo, které duše opustila, oplakáváš; ale duše, kterou opustil Bůh neoplakáváš!

Ztráta milosti posvěcující má ještě i tyto zlé následky: 1. Člověk pozbývá nadpřirozené krásy duševní a jest před Bohem úplně nečistým; 2. pozbývá lásky k Bohu a k bližnímu; 3. jeho rozum se zcela zatemňuje a jeho vůle se nesmírně seslabuje; 4. pozbývá zásluh všech dříve vykonaných dobrých skutků a za ty, které koná ve stavu hříchu smrtelného, nemá žádných zásluh pro věčnost; 5. konečně ďábel dostává nad ním moc, takže pak snadno upadá do jiných hříchů smrtelných.

Hříchem smrtelným **pozbývá** člověk **nadpřirozené krásy duše** a jest před Bohem **úplně nečistým**. Děje se mu jako Giézimu, sluhovi to proroka Elisea, který za podvod, spáchaný na Naamanovi syrském, ihned byl raněn malomocenstvím. (4. Král. 5.) Hřích smrtelný jest člověku tím, čím jest hniloba jablku: jako hniloba odnímá jablku barvu, vůni, chuť, zkrátka všecku krásu a všecku cenu, tak hřích smrtelný odnímá duši všecku cenu a krásu. (Sv. Bonav.) Pro nevěstu by to byla krutá rána, kdyby těžkou nemocí byla zohyzděna tak, že by se jí její ženich zřekl. Cosi podobného se stává duši, dopustí-li se těžkého hříchu; jest tak hrozně znetvořena, že Kristus, její ženich, jí pohrdá. (Sv. Bon.) Kdo se dopustil hříchu smrtelného, podobá se člověku, jehož bílý šat najednou byl úplně pošpiněn. „Jako mrcha hrozně zapáchá, právě tak, ba více, zapáchá duše hříšníkova před Bohem; neboť jest ještě horší než mrtvola. (Sv. Ans.) Hříchem těžkým **pozbývá** člověk **lásky k Bohu a k bližnímu**. Jakmile se země odvrátí od slunce, nastává zima; právě tak v srdci člověka nastává ihned chlad, jakmile se hříchem smrtelným odvrátí od Boha. „Těžký hřích jest mráz, který oheň lásky v našem srdci uhasí.“ (Sv. Tom. Aq.) Než přece se stává, že lidé, kteří žijí v těžkém hříchu, na venek jsou zbožni; jejich zbožnost se podobá mrtvole, jelikož jí chybí duch a život.

„Jest možno býti zbožným a přece velmi hříšným.“ (Sv. Fr. Sal.) — **Rozum** člověka **se úplně zatemňuje** hříchem smrtelným. Jako temné mraky nám brání, bychom viděli jas sluneční a oko naše zastírají temnotou, tak činí i hřích smrtelný; zatemňuje oko rozumu a činí nás neschopnými, patřiti na jasnost slunce boží milosti. (Sv. Theof.) Člověk, jenž upadl do hříchu smrtelného nechápe, co jest Ducha božího. (1. Kor. 2. 14.) Jako v otřelém zrcadle se předměty neodrážejí, tak duch, který upadl do hříchu těžkého, nepřijímá působení božího. (Sv. Theof.) Jako člověk, jenž se hodně zachladil, dostává rýmu a pozbývá vší chuti a čichu, tak i duše, která se zachladila hříchem smrtelným, dostává duševní rýmu a pozbývá vší chuti na pravdě. (Wen.) Hříšník jest úplně zaslepen a nepoznává své bídy a svého neštěstí právě tak, jako pocestný, který za temné noci kráčí na pokraji propasti. Kdyby hříšník byl ve stavu milosti a osvícen od Ducha sv., zhrozil by se své duševní bídy a užasl by, jako onen pocestný, kdyby šel za jasného dne toutéž cestou. (Ludv. Gran.) A proto hříšníci vzdor své bídě jsou obyčejně ještě veselí. „Když se pomatenec bije a poraňuje, často se při tom ještě směje. Právě tak si počínají naši pomatení bratři, kdykoliv si zběsile a potřeštěně na duši škodí. Ještě se při tom smějí a žertují.“ (Jan Ev. Schmid.) Živé tělo cítí každé bodnutí jehlou, nikoliv však tělo mrtvé. Právě tak jest s duší; pokud jest duchovně živa, znamená nejmenší hřích; je-li však mrtva, necítí ani nejmenší výčitky svědomí, byť klesala i do nejtěžších hříchů. (Ludv. Gran.) Chceme-li ve dne spáti, spouštíme záclony, aby světlo nebilo do očí. Tak to dělá satan hříšníkovi; spouští kolem lůžka hříšníka, kleslého do hromady hříchů, záclonu předsudků a pochybností, aby jen hodně dlouho spal a neprocitl. (Wen.) Hříšník se podobá Samsonovi, poněvadž mu byly oči od nepřátel vybodeny a poněvadž pozbyl své nadpřirozené síly a jest uvržen v pouta. (Soudc. 16.) — Hříchem smrtelným jest **vůle nad míru oslabena.** Za veliké zimy tuhnou údy a nemohou ničeho dělati. Podobně jest i při hříchu smrtelném (Sv. Chrys.); člověk jím pozbývá vší síly ke konání dobrého. Hřích smrtelný jest jako vějička, která tě drží jako ptáka. (Sv. Bon.) Jako voda, která vnikla do lodi, překáží v plavbě a táhne loď do hlubiny, tak hřích smrtelný seslabuje člověka na jeho cestě do přístavu věčné blaženosti a vrhá jej do záhuby. — Člověk pozbývá hříchem smrtelným **zásluhy všech dobrých skutků dříve vykonaných.** Bůh praví ústy proroka: „Pakli by se odvrátil spravedlivý od spravedlnosti své a činil by nepravost, na žádné spravedlnosti jeho, kteréž byl učinil, nebude pamatováno.“ (Ezech. 18. 24.) Spravedlivý, jenž upadne do hříchu smrtelného, podobá se kupci, jenž nahromadil nesmírných pokladů a vjížděje do přístavu všeho pozbude. (Sv. Bas.) Jako silný noční mráz zničí všecky krásné květy, tak hřích smrtelný ničí najednou všecky dobré skutky a zásluhy. (Sv. Fr. Sal.) Hřích smrtelný podobá se také krupobití, které najednou ničí úrodu celoroční. — Kdo upadl do hříchu smrtelného, nedostává **za dobré skutky,** které vykonal **ve stavu těžkého hříchu, žádné odměny.** Jako ratolest odříznutá od révy vadne a nenese plodů, tak i člověk, jenž ztratil Ducha sv. nemůže konati žádného skutku pro nebe záslužného. (Sv. Jeron.) Jako tělo, které duše opustila, nemůže pracovati, tak i člověk, jenž pozbyl života duše, totiž milosti posvěcující, nemůže konati záslužných skutků. Jako apoštolové po celou noc lovili a ničeho nepopadli, tak se děje i hříšníkovi; v době noci hříchu přes své

všechno namahání nemůže konati žádného skutku pro nebe záslužného. Hříšník se podobá poušti, na které nic neroste, nýbrž kde se zdržuje jen hmyz a divá zvěř. O jaká to pustota bez Boha! Jaká to vyprahlost, kde nepadá žádný nebeský déšť! Jaká to neúrodnost, kde žádné slunce nezahřívá! (Sv. Tom. Aq.) — Duše od Boha opuštěná podobá se vinici, která je zbavena své ohrady a proto pustošena divou zvěří. Jakmile Bůh opustí duši, **vchází do ní ďábel**. (Sv. Ambr.) Hříchem smrtelným proměňuje se chrám Ducha sv. v peleš lotrovskou, sestra andělů jest družkou zlých duchů. (Sv. Ambr.) Zlomí-li se na lodi kormidlo, jest loď hnána, kam se větru líbí. Právě tak člověk, jenž pozbyl milosti posvěcující, kráčí dle puzení satanova do své záhuby. (Sv. Chrys.) Hřích smrtelný jest provaz, jejž si sám pleteš a jímž ti ďábel ruce a nohy váže. (Sv. Aug.) Hříchem nabývá ďábel moci nad člověkem. (Sv. Chrys.) To pochází odtud, poněvadž se člověk hříchem uvolil poslouchati ďábla. (Řím. 6. 16.) Jako si každý troufá utiskovati vdovu, poněvadž ona nemá nikoho, kdo by se jí zastal, tak i ďáblí si dovolují všechno proti hříšníku; volají jednomyslně: „Bůh jej opustil, pronásledujte a uchopte jej; neboť nemá nikoho, jenž by jej zachránil.“ (Ž. 70. 11.) Proto, kdo se dopustil hříchu smrtelného, snadno upadá i do jiných **hříchů smrtelných.** Opustí-li duše tělo, tělo začne hníti; i duše duchovně začíná hníti, jakmile ji Duch sv. opustil. S duší se má jako s masem. Maso se udrží jen tak dlouho, pokud je soleno; bez soli začíná ihned hníti a nepříjemně zapáchá. (Ludv. Gran.) Hřích těžký, jenž není pokáním shlazen, má za sebou v zápětí a to za trest jiné hříchy. (Sv. Řeh. Vel.) Člověk, jenž ve svých hříších setrvává, hromadí hřích na hřích. (Sv. Aug.) Kámen do vody hozený tvoří nejprve jeden kruh, pak druhý, třetí atd. Tak jest se hříchy smrtelnými; každý hřích smrtelný jest popudem k hříchu dalšímu. (Sv. Aug.)

2. Smrt věčná.

Hřích smrtelný uvaluje na člověka **záhubu věčnou.** Jako jablko zcela shnilé odhazujeme, tak zavrhuje Bůh člověka, jenž upadl do hříchu smrtelného. Kdo se dopustil hříchu smrtelného, pozbyl svatebního roucha, t. j. milosti posvěcující; než takový uvržen bude do temnosti zevnitřní. (Mat. 22. 12.) Hřích smrtelný jest urážkou veličenstva proti králi všech králů. Urážka veličenstva se obyčejně zde na světě trestá dlouhým žalářem. Poněvadž pak Bůh svou důstojností nekonečně převyšuje všecky krále pozemské, proto trestá hřích smrtelný trestem věčným. Kdo se dopouští hříchu smrtelného, počíná si právě tak pošetile, jako Esau, který za pokrm prodal své prvorozenství (Žid. 12. 16.); neboť k vůli okamžité radosti vzdává se nároků na nebe. „Okamžik trvá radost, trest věčně.“ (Sv. Ambr.) Na smrt odsouzeného Tomáše, kancléře anglického, snažila se manželka jeho přemluviti, aby podepsal nespravedlivé nařízení královo; než on pravil: „Jak bych byl pošetilým, kdybych chtěl kratičké štěstí několika roků zaměniti za věčnou čest a blaženost.“ (Meh. I. 500.)

3. Tresty časné.

Časné tresty sesílá Bůh, aby hříšníka zase vyléčil; Bůh jest jako lékař. (Sir. 18. 15.) Nejjistější trest pozemský hříchu smrtelného jest **vnitřní nespokojenost.** Hřích smrtelný ničí klid a veselost duše právě tak, jako vichřice ničí klid a jasnost hladiny vodní. „Bezbožní jsou jako

rozbouřené moře, jež se nemůže upokojiti.“ (Is. 57. 20.) Jak za tělem jde stín, tak za zlým skutkem jde strach a hrůza. (Ludv. Gran.) Kdo žije ve hříchu smrtelném, již nyní nosí v sobě peklo. (Sv. Chrys.) Vzpomeňme jen na bratrovraha Kaina. (1. Mojž. 4 14.) Zlé svědomí denně praví hříšníkovi: „Kde jest tvůj Bůh?“ (Ž. 41. 2. 4.) Jaký pak pokoj může míti hříšník, ví-li, že všemohoucí ruka stále jest proti němu ozbrojena? (Sv. Chrys.) Blesk, hřmění, bouře děsí hříšníka právě tak, jako zbožná modlitba nábožného člověka; všude, zdá se mu, že vidí a slyší svůj ortel zavržení. (Meh.) Bůh tak to zřídil a tak to jest, že každá nespořádaná mysl jest sama sobě trestem. Duchovní a tělesné útěchy nemohou vedle sebe obstáti právě tak, jako oheň a voda. (Sv. Bern.) Ti, kdož se kochají v rozkošech světských, nejsou schopni okoušeti radostí duchovních. (Sv. Fr. S.) — Hřích smrtelný uvaluje dále na hříšníka **pozemskou bídu.** To vidíme na prvních rodičích v ráji. Adam a Eva byli za hřích vyhnáni z ráje, musili těžce pracovati, umříti atd. — podobně se děje každému hříšníku. Písmo sv. praví: „Hřích bídné činí národy.“ (Přísl. 14. 34.) O Židech se praví v Písmě sv.: pokud nehřešili před tváří boží, vedlo se jim dobře. Když pak se odchýlili od ce ty Bohem jim vytčené, byli ve mnohých bitvách od nepřátel potřeni a jako zajatci odvedeni do cizí země.“ (Žid. 5. 21.) Co platí o Židech, platí i o křesťanech. Nejobyčenější následek hříchů jsou **nemoci**; proto pravil Kristus k uzdravenému: „Nehřeš vícekrát, aby se tobě něco horšího nepřihodilo.“ (Jan 5. 14.) **I hladem** trestá Bůh hříšníka; vzpomeňme na marnotratného syna. (Luk. 15.) Za časů proroka Eliáše byli Židé oddáni modloslužbě. Bůh je trestal tím, že $3^1/_2$ roků nepršelo, tak že povstal hrozný hlad. (3. Král. 17.) Rovněž **ztráta majetku** nebo **cti** bývá obyčejně následkem hříchu, jako na př. u pijana, zloděje. — Nuže, jaká to pošetilost lidská! „Jísti něco smrtícího se bojí, ale hříchu smrtelného, jenž přináší duši smrt věčnou, se nebojí.“ (Beda.)

VI. O trestech hříchu všedního.

Hřích všední jest sice jen maličkostí, ale nicméně nás zbavuje mnohého dobra, jako vlásek, který se dostane do péra, ihned kazí krásné písmo.

1. Hřích všední vede ponenáhlu ke hříchu smrtelnému a ke ztrátě milosti posvěcující.

Hřích všední vede snadno **ke hříchu smrtelnému.** Písmo sv. praví: „Kdo pohrdá mnohými věcmi, pomalu zahyne.“ (Sir. 19. 1.) Jako jablko nahnilé ponenáhlu cele shnije, tak i člověk, jenž se dopouští hříchů všedních, upadá brzy do těžkých hříchů. Jako nemoc razí cestu ke smrti, tak hřích všední k těžkému. (Ludv. Gran.) Zanedbá-li někdo zameziti zamokání zdí, poškodí se budova a konečně se může sříititi. Tak i člověk, jenž s počátku zanedbával nepatrné chyby, padá konečně těžce. (Sv. Cassián.) Nevšímáme-li si prachu, který se v šatě usazuje, pokazí se šat; podobně se má s duší, nevšímáme-li si jejích nepatrných skvrn. (Sv. Isid.) Hříchy všední jsou moli, kteří rozežírají oděv milosti posvěcující. Bůh dopouští, že ti, kteří hříchů všedních nedbají, za trest své lehkomyslnosti upadají do hříchů těžkých. (Sv. Isid.) Chraň se hříchů malých, neboť z nich povstávají velké hříchy. (Sv. Chrys.) S malými věcmi lidé začínají, s velikými končí. Kdo jest nespravedlivým v malém, jest i ve velkém nespravedlivým. (Luk. 16. 10.) Kdo chce rozštípati veliký kus dřeva,

nejprve udělá otvor a zarazí klín. Podobně dělá ďábel; svádí nás nejprve ke všedním hříchům a ponenáhlu i k horším věcem. (Diez.) Ďábel, aby nás přivedl ku pádu, klade nám pod nohy nepatrný kámen. (Wen.) — Hřích všední zvláště proto vede ke hříchu těžkému, poněvadž nás zbavuje **mnohých milosti pomáhajících**, bez nichž nejsme s to, bychom překonali dorážející pokušení. Zrcadlo zaprášené neukazuje jasně; tak i zrcadlo duše, zaprášené prachem hříchů všedních, neodráží již paprsků slunce spravedlnosti. (Ludv. Gran.) Duše, pokrytá hříchy všedními, jest znečištěna, právě jako člověk, jenž má ošklivou vyrážku, nebo jehož bílý šat jest poskvrněn. „Je-li někdo znetvořen ohyzdnou prašivinou, sotva se mu nějaký velký pán přiblíží, tím méně aby ho objal a podal mu ruku k políbení; právě tak Bůh neuzavírá žádného zvláštního přátelství s tebou a netěší tě svou laskavostí, *jest-li že duše tvá jest znetvořena hříchy všedními.*“ (Sv. Aug.) Chraň se hříchu všedního, poněvadž tě připravuje o přemnohé milosti, jež by ti Bůh byl dal, kdybys neměl tohoto hříchu. (Maria Lat.) Hřích všední **zmenšuje horlivost v dobrém.** Jako nepatrné nastuzení má mnohdy za následek nevolnost a překáží v plnění povinností, tak činí i hřích všední; seslabuje naši vůli a odvrací ji od dobrého. Jako mračna brání hřejícím paprskům slunečním, tak hříchy všední seslabují oheň lásky boží. „Hříchy všední zmenšují žár lásky.“ (Sv. Tom. Aq.) a činí člověka vlažným a netečným ve službě boží. (Sv. Bonav.) Tak o něm platí slova Písma sv.: „Ale že jsi vlažným a ani studeným ani teplým, počnu tě vyvrhovati z úst svých.“ (Zjev. 3. 16.)

2. Hřích všední má za následek časné tresty, které jest nám vytrpěti buď již na zemi, nebo po smrti v očistci.

Zachariáš oněměl, poněvadž nechtěl uvěřiti andělovi. (Luk. 1. 20.) Mojžíš za svou pochybnost nesměl vejíti do země zaslíbené. (3. Mojž. 20. 10.) „Ohněm očistcovým musejí projíti ti, kteří se při své smrti nacházejí ve stavu všedního hříchu, by si za ně odpykali, dříve než-li vejdou do nebe.“ (Maria Svataste.) Proto svatí trestávali sami na sobě nejmenší všední hříchy těžkými kajicnými skutky. (Sv. Řeh. Vel.) Hřích všední přece jest jen veliké zlo, když Bůh, nejdobrotivější a nejlaskavější ze všech otců, tak přísně jej trestá, totiž dočasným vyloučením z jeho království a dlouhotrvajícím trestem v očistci. (Ludv. Granad.)

4. O nepravosti.

Kdežto člověk, jenž se dopustil jednoho těžkého hříchu, podobá se těžce nemocnému, naproti tomu člověk nepravostem oddaný podobá se hnijící již mrtvole. Kdo těžce zhřešil, podobá se vinici zničené mrazem nebo krupobitím; člověk nepravostný však jest jako vinice úplně zničená révokazem.

1. Nepravost jest dlouhým zvykem nabytá obratnost v páchání zlého a náklonnost vůle ke zlému.

Zlým jest vše to, čeho Bůh nechce. — Vůl nebo kůň poprvé zapřažený snaží se setřásti se sebe jho. Ponenáhlu si přivykne a pak již jde, jakmile jest od žlabu odvázán, zrovna dobrovně k vozu, byť u něho bylo mu se potiti a oddychovati. Právě tak jest s člověkem a hříchem. (Sv. Aug.) Honicí psi musejí býti napřed vyváděni na hon; později však, až si navyknou zvěř lapati, utíkají již napřed, jakmile pán jejich na lov vychází; podobně jest člověk, jenž se zapletl do hříchu, ku hřešení ochotnějším, nežli ďábel k jeho pokoušení. (Sv. Brig.) Jako vůl a kůň ponenáhlu nabývá zručnosti v tahu, honicí pes zručnosti v lapání zvěře, tak i hříšník ponenáhlu nabývá obratnosti v konání zlých skutků.

Do nepravosti upadá člověk snadno. Než potřeba jest velikého boje, bychom z nepravosti zase povstali. Tento boj jest tím těžší, čím déle člověk v nepravosti setrval.

Ničemu se člověk **tak snadno nenaučí** a nic tak nesnadno zapomíná jako nepravost. V nepravosti pluje člověk po proudu, ve cnosti však proti proudu. (Ludv. Gran.) Konati dobré připadá těžkým, ale zlé konám hravě. Těžko jest hoditi kámen do vrchu, ale dolů jest snadno. (Sv. Vinc. F.) — Jest třeba těžkého **boje, bychom nepravosti zanechali.** Snadněji jest do propasti padnouti, než-li z ní vylézti. (Sv. Bern.) Hříšníka zapřádá ďábel tak, jako pavouk mouchy. Chce-li se pak hříšník vyprostiti, poznává, že se tato pavučina proměnila v těžká pouta. Potlačiti své hříšné žádosti jest právě tak těžkým, jako skrotiti splašeného koně. (Bellar.) Jako lodi, která se odtrhla od kotvy, nelze udržeti ani nejsilnějším lanem, nýbrž toto se trhá jako slabá nit, tak také u člověka nepravostného nepomáhá ani napomínání, ani co jiného, by jej zadrželo v proudu náruživosti, jež jej unášejí. (Wen.) **Čím déle** člověk v nepravosti setrvává, tím silnější jest nepravost a **tím těžší** jest obrácení. Jako hřebík lze tím obtížněji vytáhnouti, čím hlouběji byl zaražen, tak jest i se hříchem; lze ho zanechati tím tíže ji, čím déle mu člověk hověl. (Ludv. Gran.) Lidé, kteří dlouho žijí v nepravosti, podají se těm, kteří z počátku se nechtějí odvážiti smělého skoku přes potok, ale jdouce dále pozorují, že z potoka je široká řeka, jíž už nelze přeskočiti. (Sv. Vinc. Fer.) Zlý zvyk se zakořeňuje tak, že právě tak těžko, ba nemožno jest, ho zanechati, jako nelze kůže s těla svléci. (K. Hugo.) Opakováním hříchu povstává zvyk, ze zvyku nezbytnost a z toho opět nemožnost zbaviti se jí. Tato nemožnost vede k zoufalství a k věčné záhubě. (Sv. Aug.)

Člověk nepravostný nemůže se polepšiti svou vlastní silou, nýbrž jest mu potřeba veliké pomoci milosti boží. Rovněž nemůže se polepšiti najednou, nýbrž je k tomu třeba dlouhé a vážné snahy. Mimo to musí z počátku bojovati jen proti jedinému hříchu a sice proti tomu, jemuž jest nejvíce oddán.

Sníh se nerozpustí, nevane-li na něj teplý vánek; tak také člověk nemůže povstati ze svých hříchů bez milosti boží. (Sv. Aug.) Kdo padl do propasti hříchu, může jen pomocí milosti boží z ní býti vytažen. (Sv. Bern.) Stromu, jenž jest již velmi starý a tedy má silné a hluboké kořeny, nelze ani ohnouti, ani vytrhnouti; jen silná bouře jej může zlomiti.

Právě tak člověku nepravostnému jest třeba **silné milosti pomahající.** V evangeliu čteme o trojím případě vzkříšení z mrtvých, o dceři Jajrově, mládenci Naimském a Lazarovi. Oba první mrtví představují člověka, jenž právě upadl do hříchu smrtelného. Než Lazar, jenž již 4 dny ve hrobě ležel, představuje hříšníka ze zvyku, jenž jest spoután svou náruživostí. V obojím prvním případě Kristus se nenamáhal nějak zvláštně při jejich vzkříšení; dívce poručil vstáti a uchopil ji za ruku; mládenci poručil, aby vstal, a dotekl se mar; ale při vzkříšení Lazara byl v duchu dojat, zarmoutil se, plakal, dal odvaliti kámen a volal silným hlasem. Právě tak jest nejtíže ji vzkřísiti hříšníka ze zvyku. (Sv. Aug.) Sv. Monika musila se 18 let modliti se slzami za obrácení syna svého Augustina. (Meh. 1. 39.) Člověk nepravostný musí tedy především prositi Boha o jeho milost, jinak se nikdy neobrátí; ještě lépe jest, modlí-li se i jiní za něho. — Člověk nepravostný **nemůže se obrátiti najednou,** nýbrž je k tomu třeba dlouhé a opravdové snahy. Zvyk se překoná zase jenom zvykem. (Tom. Kemp.) Zastaralé tělesné nemoci lze odstraniti jen dlouhým léčením; právě tak zastaralé zlo duševní lze odstraniti jen trvalou snahou. (Sv. Bas.) Vždyť i po vykonaném pokání zůstává ve člověku vždy ještě náklonnost ke zlému. Zlé náklonnosti podobají se po vykonaném pokání chyceným hadům, kteří jsou přece ještě pořád živi a mohou škoditi, není-li člověk velmi opatrný. (Sv. Řeh. Nyss.) Než může-li člověk pílí docíliti, že na napjatém laně přejde od začátku do konce, musí tedy býti možno, aby nepravostný člověk pílí dospěl ke cnosti. (Orig.) Chce-li se člověk nepravostný polepšiti, musí **nejprve bojovati proti jednomu hříchu** a sice proti tomu, jemuž jest nejvíce oddán. Otýpku dříví nezlomíme najednou, nýbrž musíme vyňati dřevo z a dřevem, pak je bez námahy zlomíme. Podobně se má s nepravostí. (Sv. Vinc. Fer.) Bojujeme-li proti jednomu hříchu, bojujeme zároveň proti všem ostatním. Je to jako s koni u vozu; zatáhneme-li rázně opratí jednoho koně a silným švihnutím bičem krotíme zároveň i druhého koně. (Rodr.) Přepadne-li vojevůdce nepřátelské vojsko, napadne je tam, kde jest nejsilnější, neboť je-li tento díl vojska potřen, bude snadno přemoženo celé vojsko; právě tak ani nám nebude nesnadno překonati náruživosti, přemůžeme-li hlavní náruživost. (Scar.) Kdybychom ročně jen jednu chybu vykořenili, byli bychom brzy dokonalými lidmi. (Tom. Kp.) Bohužel však mnozí křesťané se polepšují jen ve svých vedlejších chybách, ale svým hlavním náruživostem hoví dále; počínají si jako lidé, jimž teče voda střechou a kteří, místo aby střechu spravili, poškozené zdi zamažou, vodu do nádob chytají a p. takto vzdor tomu dům ponenáhlu hyne. Mnozí zase se zbaví jednoho hříchu, ale zase upadají do jiného; podobají se otrokům, kteří od jednoho pána se vyprostí, ale u jiného otročí. (Sv. Řeh. Nss.)

Člověk nepravostný jest nejvýš nešťastným, poněvadž nemá milosti posvěcující, milosti pomáhající, jest nepřístupným, na zemi bídným a po smrti bude zavržen.

Duch sv. nepřebývá ve člověku nepravostném. Slušní lidé nejdou do hostince, kde dějí ze rozpustilosti a svévole; neboť člověk dobrý nemiluje

společností zlých. Tak i Bůh nechce bydleti v srdci hříšníka. (Sv. Macarius.) Každý bydlí raději v domku malém, nežli v nečistém a zapáchajícím paláci. Tak ani Bůh se neubytuje v duši hříchy znečištěné a otrávené, byť byla obdařena sebe lepšími dary přirozenými. (Wen.) — Člověk nepravostný nachází se **úplně v moci ďábla.** Hříšník ze zvyku podobá se ptáku na šňůře přivázanému, s nímž chlapec kratochvíli provozuje. Pták vzletí a chce se vyprostiti, ale chlapec jej zase ihned stáhne za šňůru. Právě tak si pohrává ďábel s člověkem nepravostným. (Sv. Ans.) Římský císař Valerian octl se v otroctví perského krále Sapora a musil mu sloužiti za podnoží při sestupování s koně. Také člověk, syn nebeského krále, svým hříšným životem upadá v otroctví a zajetí ďábla. (Mehl. VI. 17.) Spravedlivý, byť i měl na ruce pouta otrocká, jest přece svobodným; nepravostník však, byť by seděl i na trůně, jest a bude otrokem a nosí tolik ponižujících pout, kolika nepravostem jest oddán. (Sv. Aug.) — Člověk nepravostný jest **nepřístupný milosti;** podobá se špinavému zrcadlu, v němž se nic neobráží. Vzpomeňme na vrstevníky Noemovy; všecko kázání Noemovo bylo marno Také farizeové se nenechali obrátiti ani slovy ani zázraky Kristovými. Nepravostník jest jako nemocný, u něhož se nemoc již hluboce zakořenila; tu lék již tak snadno neúčinkuje. Nepravost má za následek **již zde na zemi velkou bídu,** zvláště ztrátu majetku, cti, zdraví, výživy, spokojenosti a p. Jako cnost působí sladkou radost, tak hřích působí trapná muka. (Ludv. Gran.) Vzpomeňme na př. na bídu marnotratného syna. Až podnes dopouští Bůh nákažlivé nemoci, zemětřesení, války, hlad a p., by jimi vytrestal hříšné národy. „Hřích bídné činí národy.“ (Přísl. 14. 34.) Proč na př. nazýván byl král Hunnů Attila „metlou boží“? — Lidé nepravostní **nemohou přijíti do nebe.** (1. Kor. 6. 9.) Budete-li živi dle těla, zemřete. (Řím. 8. 13.) Kdo konají skutky těla, nebudou vládnouti královstvím božím. (Gal. 5. 19.)

Poněvadž člověk nepravostný nemá milosti boží, proto jest jeho rozum velmi zatemněn a jeho vůle nesmírně slabá.

Rozum člověka nepravostného jest **úplně zatemněn.** Jako temnota překáží oku tělesnému, aby vidělo, tak nepravosti překáženi oku duševnímu. (Sv. Aug.) Náruživosti, které pelešíš v srdci hříšníkově, kupí mraky před jeho duchem a zatemňují jeho rozum. (Sv. Theofil.) Náruživec se podobá opilému člověku (Sv. Bas.); oběma schází jasný rozum. Kdo se dívá skrze žluté sklo, vidí všecko jako žluté. Právě tak i člověk náruživý neposuzuje věcí dle jejich přirozených vlastností, nýbrž dle předsudků svého předpojatého rozumu. (Sv. Cyr. Jerus.) Člověk náruživý nikdy nedospěje k poznání sebe; podobá se vodě zmítané větrem, takže v ní nikdo svého pravého obrazu nemůže uviděti. (Sv. Vinc. Fer.) Nepravostník jest tak zaslepen, že nepravost zavržení nejhodnější pokládá za něco cnostného a toho haní a tupí, kdo jej upozorňuje na jeho zlý zlozvyk a jeho hanebnost a zlé následky. (Sv. Aug.) Než přes to však nebývá rozum úplně zkažen zlými náklonnostmi. (Sv. Tom. Aq.) — **Vůle** člověka nepravostí oddaného jest **nesmírně slabá.** Proto nepravostník nemá žádné síly ke konání dobrého. „Čím více kdo hřešil, tím jest slabším.“ (Sv. Doroth.) Je-li ten, kdo tvrdě usnul, vyburcován nebo voláním probuzen, tedy sice otevře oči a snaží se vstáti; ale zase upadá do spánku. Totéž se děje člověku, jenž jest pohřížen do hříšného spánku. Ať si jej někdo vážně napomíná a představuje mu smrt, soud a věčnost, on sice

to poslechne, uznává že je to pravda, snaží se i poněkud polepšiti se, ale brzy zase, tažen jsa svým hříšným zvykem, padá znovu do své nepravosti. (Ludv. Granad.) Jako na staré styřelé kůži stehy nedrží, tak i u hříšníka ze zvyku jest všecka práce marna. (K. Hugo.) Kdo přivykl zlému, nemůže dobrého konati právě tak, jako černoch nemůže své kůže umýti. (Jer. 13. 23.) Člověk nepravostný také již ani nebojuje proti hříchům. „Uděláme-li si na oděvý první, druhou, třetí skvrnu, zlobíme se; pak však již pokládáme šat za ušpiněnu a ničeho si neděláme z toho, je-li šat pln bláta.“ (Sv. Chrys.)

3. Obyčejné nepravosti jsou tak zvané sedmero hlavních nepravostí (hlavní hříchy): pýcha, neposlušnost, hněv, lakomství, nestřídmost v jídle a pití, smilstvo, lenost.

Jest to **sedmero vnitřních hříšných vloh** člověka, jež jsou pramenem všech hříchů. Všechny ostatní hříchy z nich vyplývají jako z nějakeho pramene. Nazývají se právem nepravosti, poněvadž jsou příčinou stálého nepořádku v duši. Nazývají se také **hříchy** (7 hlavních hříchů), poněvadž podle toho, jak se jeví, jsou obyčejné jen hříchy lehkými, nebo těžkými, porušují-li totiž důležité povinnosti. Jako jednotlivé dobré skutky, jako almužna, ještě nejsou ctností štědrosti, tak i jednotlivé zlé úkony, jako hněv, nejsou ještě nepravostí hněvu. Nazývají se **hlavní** hříchy nebo hlavní nepravosti, poněvadž každá z těchto zlých náklonností jest hlavou mnoha jiných hříchů a nepravostí. Hlavní hříchy jsou vojevůdcové, kteří vedou sebou celé vojsko hříchů a pustoší srdce. (Sv. Řeh. Vel.) Každá hlavní nepravost jest jedovatým kořenem, který ovšem zase jedovaté ovoce vydává. Náklonnosti naší duše souvisejí spolu jako kroužky řetězu; zatáhneme-li za jeden kroužek, pohneme všemi ostatními. (Sv. Řeh. Nss.) Sedmero hlavních nepravostí pochází zase z pokušení ku ctižádosti, lakotě a požívavosti. (1. Jan 2. 16.) — Nelze ani vypočítati ani jmen oněch nepravostí, které zasluhují jména „hlavní nepravost“, poněvadž každý člověk má jinačí náklonnosti. (Sv. Tom. Aq.) Sv. Řehoř p. a jiní jmenují 8 hlavních nepravostí; počítají i zármutek, liché bažení po slávě a j. k hlavním nepravostem. Mnohdy se počítá mezi nimi i závist, mnohdy zase se nejmenuje, jelikož se považuje jakožto za dceru lakoty. Všude však se jmenuje pýcha jakožto „královna všech nepravostí“ na prvním místě. — Kdo je trvale oddán některé hlavní nepravosti, jest modlářem (Efes. 5. 5.), poněvadž tvora (sebe, bližního, peníze, pokrm a p.) činí svým posledním cílem. Takový místo Boha miluje svět, neboť Spasitel praví: „Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně.“ (Mat. 6. 24.) Poněvadž 7 hlavních nepravostí zavírá vchod do nebe, proto se podobají 7 národům, kteří bránili Židům vejíti do země Zaslíbené. (5. Mojž. 7. 1.) Sedmero hlavních nepravostí jest 7 ďáblů, které Ježíš vyhnal z Maří Magdalény (Mar. 16. 9.); jest to oněch 7 zlých duchů, kteří se vracejí do člověka, jenž pozbyl milost posvěcující. (Luk. 11. 26.) Sedmero hlavních nepravostí jest 7 těžkých nemocí duševních, které mohou míti za následek smrt duše. Pýcha se podobá šílenství, neposlušnost ochromení údů, hněv horečce, lakota souchotem, nestřídmost vodnatelnosti, nečistota nakažlivé nemoci, lenost slabosti nervů.

5. O pokušení.

1. Pokušení jest vnitřní ponoukání ke hříchu, vyvolané buď naší pokaženou přirozeností nebo působením zlého ducha.

Následkem hříchu dědičného dřímají v naší přirozenosti tři zlé náklonnosti: **ctižádost, požívavost, lakotnost.** (1. Jan. 2. 16.) Tyto 3 náklonnosti se v nás rozdmychují při rozličných příležitostech. Mnohdy nás pokouší zlý duch; tak pokoušel Evu a Spasitele. Trojí pokoušení Krista bylo pokoušením k žádosti těla, očí a ku pýše. Poněvadž i ďábel často člověka pokouší, nazývá jej Písmo sv. „pokušitelem.“ (Mat. 4. 3.) Všichni světcové měli veliká pokušení; sv. Hugo, biskup v Grenoblu († 1132) byl trápen po dlouhý čas rouhavými myšlénkami; sv. František Sal., biskup Ženevský († 1622) byl trápen myšlénkou, že je od Boha zavržen; sv. Benedikt († 543) nečistými představami, takže se válíval v kopřivách a bodláčí; sv. František z Ass. († 1226) měl totéž pokušení a vrhl se do sněhu. Rovněž pokušením proti víře býti trápeni mnozí svatí. Mnohdy takové pokušení trvalo léta. Pokušením jest na př., je-li člověk před sv. zpovědí nebo před vykonáním jiného bohumilého skutku napadán velikou úzkostí. — Bůh nikoho nepokouší (Jak 1. 13.); jen dopouští pokušení. „**Ďábel** jest to obyčejně, jenž do tebe buší, kdykoliv jsi pokoušen.“ (Orig.) Bojování naše jest proti duchovním zlostem v povětří. (Efes. 6. 12.) Na světě jsme obklíčeni loupežníky, a mnohému se vede jako Židovi, jenž se ubíral z Jerusalema do Jericha. Boj se zlým duchem není tak snadný, neboť se vede tajně a to se silnějším, jenž nezná žádné námahy a hanby, jenž, byť i byl přemožen, ještě tím vzdorovitěji opět se vrací.“ (Sv. Cassiod.) Šest tisíc let brojí ďábel proti lidem; tímto dlouhým cvikem naučil se již všem praktikám. (Sv. Cypr.) Mnohé pokušení přichází na člověka bez jeho viny (vzpomeň na Joba); mnohé však jsou zaviněny nedbalostí člověka (vzpomeňme na Evu.) Zlý duch zpravidla využitkuje našich slabostí t. j. naší přílnulosti k věcem pozemským. Počíná si jako vojevůdce, jenž chce dobýti pevnosti; napadne ji vždy na nejslabší straně. Ďábel si počíná jako myslivec, jenž loví ptáky; dává jim onu potravu, již mají nejraději. „Vši mají obyčejně lidé nečistotní, a zlé myšlenky mají obyčejně ti, kdož mají nečisté náklonnosti.“ (Wen.) I tělesné nemoci usnadňují ďáblu vliv na nás. (Sv. Tom. Aq.); vidíme také, jak snadno nemocní jsou mrzutými, netrpělivými, nevděčnými. Ďábel si počíná velmi schytrale. Bere na sebe i podobu anděla světla (2. Kor. 11. 14.) t. j. zaslepuje lidi i rouškou pravdy a zbožnosti, jako pronásledovatele křesťanů Šavla. „Z jeho lstivosti lze souditi o jeho bezmocnosti; neboť kdyby měl dosti síly, neužíval by lsti.“ (Sv. Efr.)

Pokušení samo o sobě ještě není hříchem; teprve svolení v pokušení jest hříchem.

Nedotýkáme-li se žhavého uhlí, nemůžeme se jím popáliti. A neobíráme-li se zlými myšlénkami, není možno, abychom se dopustili hříchu. — Nemáme se tedy báti a **znepokojovati** se, jsme-li drážděni ke hříchu, nýbrž důvěřujíce v pomoc boží, máme volati: „Bože, ku pomoci mé spěchej! Ježíši, Maria, zachraň mne!“ Kdo se v pokušení bojí, dokazuje, že málo

důvěřuje v pomoc boží. Kdo však se bojí, toho zlý duch ještě více týrá. Kdo nezachová klidné rozvahy, nemůže zvítěziti. „Právě tak málo bude moci klásti odpor, jako stát otřesený vnitřními nepokoji.“ (Sv. Fr. Sal.) Neklidnému člověku vede se jako ptákům, kteří se chytli do sítě; čím úsilovněji se chtějí odtud vyprostiti, tím více se do ní zaplétají. (Sv. Fr. Sal.) Spasitel slibuje: „V trpělivosti své vládnouti budete dušemi svými.“ (Luk. 21. 19.) Praví křesťané mají býti jako vojáci; vojáci se radují, je-li válka, jelikož se těší, že se budou moci vyznamenati.

2. Bůh dopouští pokušení k naší spáse; poskytuje nám totiž příležitosti k dobytí si zásluh.

Jako učitel ve škole zkouší žáka, aby mu mohl dáti dobrou známku, tak činí i Bůh; pokušením nás uvádí do těžkého postavení a takto nám poskytuje **příležitosti, bychom osvědčili svou věrnost k němu** a měli nárok na jeho odměnu. Bůh tedy má na zřeteli jen naše blaho. Naproti tomu pokušitel ďábel nemyslí s námi tak dobře, nýbrž hledí nás zahubiti. To ukazuje život Jobův. Můžeme tedy říci: Pokušení jest **známkou božské lásky**. Proto pravil anděl Rafael k Tobiášovi: „A že jsi příjemný byl Bohu, potřebí bylo, aby pokušení zkusilo tebe.“ (Tob. 12. 13.) Na koho Bůh dopouští pokušení, tomu dodává také důvěry. Rovněž vojevůdce staví na důležitá místa jen ony vojíny, jimž důvěřuje. Proto také nejvíce pokušení přichází na lidi bohabojné. Ďábel nepokouší toho, koho již má, nýbrž spíše toho, jenž mu chce uniknouti nebo mu škodí. Sv. Efrém syrský měl toto vidění ve snu: U brány vedoucí do zkaženého města viděl jen jediného ďábla u zdi dřímati a občas se obraceti; na poušti však viděl kolem jediného poustevníka celý zástup ďáblů v největší práci. (Spirago, Příkl. str. 152.) Z toho, že někdo jest trápen pokušením, lze souditi, že onen člověk jest přítelem božím a nepřítelem ďáblovým. I pes štěká pouze na cizince, nikoliv na domácí. (Sv. Chrys.) Válka se nikdy nevede proti věrným poddaným, nýbrž jen proti vzbouřencům, kteří se sebe chtějí střásti jho poddanství. (Scar.) Kde je tedy mnoho úkladů ďáblových, tam jest jistě cnost. (Sv. Chrys.) Všichni světcové měli veliká pokušení. — Pokušení nám mimo to přináší tento užitek: burcují nás z vlažnosti (jsou pro nás tím, čím ostruha pro koně); činí nás pokornými, neboť nás přivádějí k poznání naší slabosti; rozmnožují naši lásku k Bohu (i oheň větrem se rozšiřuje); jimi si již nyní odpykáváme tresty očistcové; konečně slouží k rozmnožení naší budoucí blaženosti. (I drahokam broušením nabývá krásy.) Vidíme tedy, že ďábel jest vlastně naším služebníkem, a jeho pokušení že jsou stupínky na řebři vedoucím k nebi. — Kdo se nachází v pokušení, nemá se také nikdy modliti za to, aby byla od něho zcela odňata, nýbrž za sílu, aby v pokušení zvítězil. Proto sv. Pavel marně prosil Pána, aby od něho odňál pokušení. (2. Kor. 12. 9.) Proto jest šesté prosbě v Otčenáši rozuměti takto: „Milý Bože, nedopust na nás pokušení tak velikých, v nichž bychom těžce zhřešili.“

Bůh dopouští pokušení na každého člověka; než nikdy nedopouští, abychom byli pokoušeni nad své síly.

Pokušení musí přicházeti na **každého** člověka. „Kdo se uchází o nebe, musí býti pokoušen.“ (Sv. Petr Dam.) Nikdo nemůže býti korunován, kdo

nezvítězil; nikdo nemůže zvítěziti bez boje; nikdo nemůže bojovati bez nepřítele. Proto musí pokušení přicházeti. (Sv. Aug.) Proto Bůh zkoušel anděly a později první lidi. I po pádu zkouší lidi; vzpomeňme na Joba, Tobiáše. „Bojování jest život člověka na zemi.“ (Job 7. 1.) Křesťanství jest boj o závod. (1. Kor. 9. 25.) — Než Bůh nás nikdy **nezkouší nad naše síly**. (1. Kor. 10. 13.) Bůh se podobá dobrému otci, jenž svému synu nenakládá většího břemene, nežli může unésti. Ani hrnčíř nenechá udělaných nádob příliš dlouho v peci, aby nepraskly. (Sv. Efr.) Dopouští-li Bůh těžká pokušení, dává také dostatečné milosti, bychom v nich mohli obstáti. (2. Kor. 12. 9.) Čím větší pokušení, tím větší milost; čím větší nebezpečí, tím větší pomoc boží. Proto nikdo se nesmí vymlouvati a říkati, že pokušení jeho bylo příliš veliké. (M. Lat.)

3. Proti pokušení se máme ozbrojiti pilnou prací, častým pamatováním na Boha a horlivým cvikem v zapírání sebe.

Má-li býti pevnost uhájena, jest třeba: 1. Pevných zdí hradebních a stráže u bran. 2. V případě nepřátelského útoku statečné obrany. Podobně musíme střežiti svou duši, aby do ní zlý duch nevnikl. Ochranné zdi jsou: **neustálé zaměstnání** jest nejlepším prostředkem proti všem pokušením. Mouchy nerady sedají na horký hrnec. Zloději neradi se vlupují, slyší-li, že se v domě pracuje. Právě tak ďábel utíká před lidmi pracovitými. Zahálka jest počátkem všech nepravostí. — I tím snadno překonáme pokušení, myslíme-li **často na Boha**. Kdo si často na Boha vzpomíná, bojí se jej uraziti. Pocestný, jenž má průvodní listiny, nepřijde do žádných rozpaků, ovšem však pobuda, jenž bloudí světem; upadá snadno do rukou stráže. Obrať to na křesťana, jenž myslí na Boha a svůj cíl, a na toho, jenž na svůj cíl nemyslí. Proto nás Kristus napomíná, bychom stále na Boha myslili; praví: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (Mat. 26. 41.) Ďábel se podobá hadu po zemi se plazícímu; kdo se povznese k nebi, toho nemůže tento had dosáhnouti. (Sv. Aug.) Člověku bdělému se nepřibližuje ďábel právě tak, jako vlk ohni. (Sv. Chrys.) Kráčíme-li stále v přítomnosti boží, podobáme se těm, kteří drahocennou věc stále drží v ruce zavřené, aby jí neztratili. (Sv. Fr. Sal.) Nám se vede jako Mojžíšovi; pokud vztahujeme ruce k nebi, vítězíme; nechá-me-li je však klesnouti, vítězí nad námi nepřítel. (Sv. Efr.) Většina chyb, jichž se zbožné duše dopouštějí, pochází odtud, že nepamatovaly dosti na přítomnost boží. (Sv. Fr. Sal.) — Rovněž **cvik v zapírání sebe** (potlačování zvědavosti, umrtvování požívavosti a p.) dává nám vítěziti v pokušeních. Kdo se cvičil v zapírání sebe, podobá se vojákům, kteří před válkou dokonale se vycvičili v šermování a v zacházení se zbraní; Kristus bez příčiny se nepostil, nežli dopustil, aby byl pokoušen; svým příkladem ukázal, co máme činiti, bychom v pokušení zvítězili. Cvikem v zapírání sebe nabýváme silné vůle. Kdo však příliš lne k věcem pozemským, snadno podlehne ďáblu. Podobá se člověku, jenž nese těžké břemeno a proto nemůže loupežníkům uniknouti. (Sv. Bern.) Podobá se člověku, jenž má dlouhý oděv, za nějž může býti snadno uchopen. (Sv. Řeh. Vel.)

4. Jsme-li v pokušení, máme se ihned utíkati k modlitbě nebo mysliti na své poslední věci a zlé následky hříchu.

Odváží-li se nepřítel vzdor všem ochranným zdem pevnost napadnouti, musí se pevnost udatně **brániti**. Proto se musíme **ihned** postaviti na obranu, jakmile nás nepřítel napadne. Jest velmi důležito, bychom odrazili jeho první útok. Čím rozhodněji se opřeme, tím více zarazíme svého nepřítele. Jsme-li bojácni jako zajíc, bude nepřítel jako lev; jsme-li lvi, bude on zajícem. Otálíme-li však, postupuje nepřítel dále a ihned opanuje naši obrazivost. Podobá se nepříteli, jenž se zmocnil nepřátelských děl, jimiž pak začíná bombardovati. „Kdo pokušení ihned neodporuje, již jest z polovice přemožen.“ (Sv. Jeron.) Požár v začátcích lze ihned uhasiti, později však nikoliv. — Poněvadž však svými vlastními silami ničeho nezmůžeme, máme hledati pomoci boží. Proto, kdo jest pokoušen, má se ihned **utíkati k modlitbě**. Máme si počínati jako apoštolové na jezeře genezaretském při bouři; nebo jako dítě, jež vidouc blížiti se velikého psa, ihned utíká k matce. (Sv. Fr. Sal.) Bychom ušli blížícímu se dravci, vylézáme ihned na strom; bychom ušli pokušení ďábelskému, máme ihned mysl svou v modlitbě povznésti k Bohu. Kdo se v pokušení nemodlí, podobá se vojevůdci, jenž, ačkoli jest nepřítelem obklíčen, přece nežádá od svého krále žádné pomoci. (Sv. Alf.) Adam zhřešil, poněvadž v pokušení nevolal k Bohu o pomoc. (Sv. Tom. Aq.) Můžeme se pomodliti „Zdrávas Maria“, nebo aspoň nábožně vysloviti jména „**Ježíš**“, „**Maria**“. „Tato slova totiž mají zvláštní vnitřní sílu proti ďáblu; tato jména jsou peklu hrozná.“ (Sv. Chrys.) Před jménem Maria padají ďábli zrovna tak úzkostlivě, jako člověk, v jehož blízkosti udeřil blesk. (Tom. Kemp.) Jako vosk na ohni se rozpouští, tak ďábli pozbývají své moci, vzýváme-li nábožně jméno Maria. (Sv. Bon.) Modlitba jest zbraní k odražení útoků ďábelských. (Sv. Chrys.) Modlitba jest mocnější než všichni ďábli a to proto, poněvadž modlitbou dosahujeme pomoci boží. Moci boží však nic nemůže odporovati. (Sv. Bern.) Modlitba má totiž právě opačný účinek jako pokušení; osvěcuje rozum a posiluje vůli. — Rovněž **znamení sv. kříže** a **svěcená voda** mají neobyčejnou moc proti ďáblu. Jako pes utíká před holí, tak ďábel před křížem. Svěcená voda má svou moc modlitbou církve. Sv. Tom. Aq. a mnoho jiných svatých dělávali proto v pokušení ihned kříž a to s dobrým výsledkem. Sv. Teresie zase užívala ustavičně svěcené vody. Druhý prostředek ku přemahání pokušení: máme svého ducha obrátiti ihned na jiné věci, zvláště máme **mysliti na své poslední věci**, tedy na smrt, soud, na věčné tresty. Jako Damokles nemohl jísti na hostině, jakmile zpozoroval nad svou hlavou meč zavěšený na vlasu, tak i nás myšlenka na smrt odstraší ode hříchu. Písmo sv. praví: „Pamatuj na své poslední věci a na věky nezhřešíš.“ (Sir. 7. 40.) Nebo mysli **na hrozné následky hříchu**. Již Římané říkali: „Co chceš činiti, čiň rozumně a pamatuj na konec.“ Ve mnohých případech, zvláště v pokušeních proti víře a proti čistotě, jest ještě lépe, pokušení oněch si **nevšímati**, nežli proti nim bojovati. Pyšné tvory, tedy i ďábla, skrotíme nejlépe tím, když si jich úplně nic nevšímáme. „Zlé myšlénky máme považovati za opadající listí nebo za křičící ženu; jděme dále, aniž bychom se ohlédli.“ (Kl. Hofb.) Neohlídne-li se pocestný na psa, přestane štěkati.

(Sv. Chrys.) Jsme-li klidni u úlu, včely nám neublíží; bráníme-li se, bodají. (Sv. Fr. Sal.) Můžeme si také počínati jako Spasitel, a můžeme pokušitele **od sebe rázně zahnati**. Kristus jej zahnal slovy: „Odejdi, satane!“ (Mat. 4. 10.) Proto nás napomíná sv. Jakub: „Odpírejte ďáblu, a uteče od vás.“ (Jak. 4. 7.) Ďábel se podobá zlé ženě, jež zuří, třese-li se před ní muž, ale rychle utíká, je-li muž vážným. (Sv. Ign. L.) Rovněž můžeme, jako Kristus učinil, proti pokušiteli užiti slova božího. (Efes. 6. 17.) Sv. Petr praví: „Jemuž odpírejte stálí jsouce ve víře.“ (1. Petr 5. 9.) Ďábel jest slabým jako mravenec proti těm, kteří mu odporují, silným jako lev proti těm, kteří mu přízvukují. (Sv. Řeh. Vel.) — Jiný prostředek k přemožení pokušení: musíme se před Bohem **pokořiti**. Pokorným dává Bůh svou milost. (7. Petr 5. 5.) Sv. Augustin se modlíval v pokušení: „Pane, prach jsem a slabý tvor.“ (Sv. Aug.) Pohrdáme-li vším pomíjejícím, činí nás to vítězi v útocích ďábelských. (Vianney.) V silném pokušení jest tedy dobře, zpovídati se knězi z oněch těžkých hříchů svých, které nás nejvíce zahanbují; tím zapudíme nejsilnější pokušení. „Z pravidla však bývá v pokušení překonán, kdo se nebojí, že v něm podlehne.“ (Sv. Theodoret.) Nejlépe jest, ve všech pokušeních, pokud jen lze, držeti se jistého hlavního pravidla. (Sv. Fr. Sal.) — Jest radno, **svěřiti se** se všemi svými pokušeními svému **zpovědníku**. Ďábel nás hledí vždy přiměti, bychom o tom mlčeli. Počíná si opačně jako Bůh. Neboť Bůh chce, bychom jeho vnukání podřídili zkoušce svých představených a duchovních vůdců. (Sv. Fr. Sal.) Otevření znepokojovaného srdce působí právě tak ihned úlevu, jako otevření žíly u člověka trpícího zimnicí. (Sv. Fr. Sal.) Vyjevíme-li zpovědníku své zlé myšlenky, již jest pokušení z polovice překonáno. (Sv. Fil. N.)

5. Kdo v pokušení zvítězil, dostává od Boha nové milosti a odplatu věčnou.

Přemůžeme-li pokušení, dává nám Bůh obyčejně zvláštní důkazy milosti. Když Kristus zvítězil nad ďáblem, přišli andělé a sloužili jemu.“ (Mat. 4. 11.) — Kdo šťastně překonal pokušení, dochází **odplaty věčné**. Bůh praví: „Kdo zvítězí, tomu dám jísti ze stromu života, kterýž jest v ráji Boha mého.“ (Zj. 2. 7.) „Budiž věrný až do smrti, a dám tobě korunu života.“ (Zj. 2. 10.)

6. O zlé příležitosti.

Pokušení jest vnitřní ponoukání ke hříchu. Jest také zevnější ponoukání, totiž zlá příležitost.

1. Zlou příležitostí nazýváme místo, osobu, věc a vůbec všecko, co nás zpravidla ke hříchu láká.

Něco jest **pro každého** člověka příležitostí ke hříchu, jako na př. společnost špatných lidí, čtení bezbožeckých knih. Proto se říká: „Pověz mně, s kým obcuješ, povím ti, jaký jsi.“ Něco zase jen **pro někoho**, jenž totiž jest k oné špatné věci právě nakloněn; tak jest hospoda zlou příležitostí pro opilce. Zlé příležitosti podobají se člověku morem nakaženému, jenž

obyčejně nakazí každého, kdo se k němu přiblíží; nebo ohni, jenž pálí všecko, co mu přijde na blízko; nebo kamení na cestě, o nějž se obyčejně někdo svalí. Zlá příležitost jest buď **dobrovolná** nebo **nedobrovolná.** Hospoda jest pro opilce příležitostí dobrovolnou, neboť on nemusí jíti do hostince. Pro nestřídmého hostinského jest zase hostinec nedobrovolnou příležitostí.

2. Kdo zlou příležitost lehkomyslně vyhledává, již tím hřeší; proto milost boží jej ihned opouští, a on padá do hříchu.

I ten již zasluhuje trestu, kdo s hořící pochodní chodí na místa, kde je sláma, seno a jiné hořlavé látky. (Sv. Chrys.) Milovati zlou příležitost a upadnouti do hříchu, jest jedno a totéž. (Sv. Aug.) Tak vyhledával Petr lehkomyslně společnost nepřátel Kristových v předsíni velekněze; proto jej Bůh opustil se svou milostí a Petr ihned těžce zhřešil. „Jest těžko, býti v ohni a nepopáliti se; právě tak těžko jest, býti ve zlé příležitosti a přece nezhřešiti.“ (P. Innoc. XI.) Kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm. (Sir. 3. 27.) Kdo se dotýká smůly, pomaže se jí. (Sir. 13. 1.) Příležitost dělá zloděje.

3. I kdo se náhodou octne ve zlé příležitosti a hned jí neopustí, ačkoli by mohl, již tím hřeší; proto jej rovněž milost boží opustí, a on dopustí se hříchu.

Proto Eva v ráji hřešila již tím, že neodešla od stromu; proto Bůh ji ihned opustil se svou milostí, a Eva těžce zhřešila. „První rodičové se tedy neměli ani dotknouti zapovězeného ovoce.“ (Sv. Aug.) Krále Kleomena spartanského chtěl jistý cizí panovník pohnouti ke skutku vlasti škodlivému a nabízel mu mnoho peněz. Tu zvolala dceruška králova: „Otče, odejdi, sice tě tento cizinec ještě podplatí.“ (Spirago, Příkl. str. 154.) Čiň i ty tak ve zlé příležitosti.

4. Kdo nechce příležitosti ke hříchu opustiti, nedojde ani zde odpuštění hříchů, ani kdysi blaženosti věčné.

Takový člověk totiž nemá žádné lítosti (žádného opravdového odvrácení se od tvora a obrácení se k Bohu), jež jest nezbytnou podmínkou k odpuštění hříchů. Kdo může příležitosti ke hříchu bez velikých obtíží se zbaviti a nečiní toho, **nedostane od kněze rozhřešení.** Jen když ukazuje velikou lítost a slibuje vážně, že se polepší, mohl by mu kněz jednou nebo dvakrát dáti rozhřešení; ale pak již nikoliv, jest-li se opravdu nenapravil. Kdo však bez veliké škody na své cti, na svém majetku, na svém postavení nemůže se vymaniti se zlé příležitosti, obdrží sice snadněji rozhřešení, ale jest-li že se pak nepolepší, zadrží mu kněz rozhřešení tak dlouho, dokud se nepolepší a příležitosti neodstraní. — Že člověka, jenž nechce odstraniti zlé příležitosti, čeká **peklo**, plyne ze slov Kristových: „Pohoršuje-li tě ruka tvá nebo noha tvá, utni ji a vrz od sebe; lépe jest tobě jednorukému a jednonohému vejíti do života, nežli obě ruce a obě nohy majícímu, uvrženu býti do ohně věčného“ (Mat. 18. 9.) t. j.

kdyby ti něco bylo tak milým a potřebným, jako ruka nebo noha, nic méně se musíš od toho odloučiti, jest-li je to pro tebe příležitostí ke hříchu; sic jinak přijdeš do pekla. Než jak pošetilí jsou lidé! Při požáru utíkají, naproti tomu však nechtějí se zříci toho, co uvádí duši jejich do záhuby věčné! Jaké oběti přinášejí lidé, aby uhájili život časný; neštítí se žádných výloh, žádných proseb, ale pro život věčný nechtějí přinésti žádných obětí.“ (Sv. Aug.) Jako si člověk nechá uříznouti nohu nebo ruku, může-li tím zachrániti život tělesný, tak i hříšník se musí zříci i toho nejmilejšího, aby zachránil svou duši. (Corn. a L.) Kupci při bouři mořské metají své zboží a majetek do moře, aby zachránili svůj život; tak máme činiti i my, octne-li se v nebezpečí život duševní, máme opustiti všecko, byť to bylo sebe milejším a k srdci přirostlejším. (Sv. Řeh. Vel.)

Proto ani největší světcové se neodvážili, vydati se lehkomyslně v nebezpečí hříchu.

Jejich heslem bylo: „V útěku spása.“ Tak prý Petr uprchl z Říma, když vypuklo pronásledování křesťanů; bál se totiž, aby snad opět neklesl ve zlé příležitosti. Teprve, když se mu Kristus zjevil u brány městské a napomenul jej, aby se navrátil, odvážil se, vydati se v nebezpečí. A ty, smyslný člověče, myslíš, že opatrnosti není potřeba? Ty, jenž neumíš plavati, odvažuješ se do vody skočiti? Útěk před příležitostí ke hříchu není zbabělostí, nýbrž jest věrností k Bohu.

Kdo však ze svého úřadu nebo z jiné nezbytné potřeby se musí vydati do zlé příležitosti, má doufati v pomoc boží.

Představení, lékaři, kněží a p. musejí se mnohdy následkem svého úřadu vydati v nebezpečí hříchu. Nepokoušejí-li opovážlivě Boha, mohou očekávati přispění pomoci boží (Sv. Fr. Sal.); nikoliv však ti, kdož samovolně a bez spravedlivé příčiny se vydávají v toto nebezpečí. (Sv. Fr. Sal.)

5. Nejobyčejnější příležitostí ke hříchu jest: hostinec, tanec, divadla, špatné noviny a čtení románů.

Mnozí řeknou: „Což máme žíti jako poustevníci a jako nepřátelé lidí?“ Těmto praví sv. Augustin: „Již lepší a dokonalejší lidé nežli ty se vzdalovali těchto zábav. Mohli-li to oni učiniti, proč ne ty?“ Těm, kdož se Bohu zcela zasvěcují, nejsou radosti odňaty, nýbrž jen v lepší proměněny.“ (Sv. Aug.) Proto praví sv. Augustin: „Ó jak sladce jest mně, že jsem se odřekl marných slastí světských. Obával jsem se, že je budu musiti ztratiti, a nyní se raduji, že jsem je ztratil.“ A sv. Bernard praví o světácích: „Náš zármutek sice vidí, ale naší duchovní radosti nevidí.“ „To není život, jenž není z Boha, poněvadž jen Bůh jest pramenem života.“ (Sv. Ant. Pad.) Pravou radost můžeme míti jen ze Tvůrce. Každá jiná radost v poměru k ní jest jen zármutkem. (Sv. Bern.)

1. **Hostinec** jest nejnebezpečnějším těm, kdo jej denně bez potřeby navštěvují a velmi dlouho v něm prodlévají.

Návštěva hostince sama o sobě není právě nedovolenou, poněvadž se tam můžeme po vykonané práci zotaviti, ba mnohdy jest i nezbytnou, zvláště na cestách. Než máme choditi jen do slušných hostinců, možno-li do

takových, kde se sejdeme s lidmi sobě rovnými; dále nemáme opojných nápojů požívati nestřídmě a máme se chrániti neslušných řečí. Než bohužel u mnohých lidí jest návštěva hostince náruživostí, a zkušenost učí, že takoví lidé se opíjejí, hádají, znepřátelují, peníze prohrávají a dluhy dělají, konečně pak své povinnosti a péči o svou spásu úplně zanedbávají. „Hostinec jest louka pro ovce ďáblovy; zde se pasou tak dlouho, až jsou pro peklo vykrmeny.“ (Kotte.)

2. **Tanec** škodí nejvíce těm, kteří často nebo dlouho tančí, nebo kteří při tanci i do těžkých hříchů upadají.

Tanec sám o sobě není ničím špatným a nedovoleným; neboť jest to prostředek, by člověk po vykonané práci na duchu se obveselil a okřál. Rovněž se tím pěstuje vzájemná přízeň mezi lidmi. U Židů byl tanec docela i částí bohoslužby; tak tancoval David ve svatém nadšení před archou (2. Král. 6. 14.); dcery židovské o mnohých slavnostech náboženských provozovaly tance (Soudc. 21. 21.; 2. Mojž. 15. 20.); ba i andělé v nebesích prý provozují tance před trůnem božím. (Sv. Basil, sv. Řeh. Vel.) Jen nesmí se tančiti v době zakázané (za bohoslužby, v adventě, postě), nebo s nepočestnými osobami (což se stává obyčejně v místnostech veřejných) a pak tenkráte, je-li tanec spojen se smyslnými pohyby. (Sv. Tom. Aq., Bened. XIV.; sv. Alf.) Než přes to jest třeba, každého od tance **zrazovati**, zvláště v nynější době, poněvadž při většině tanců následkem nynějšího postavení těla tančících pravidla slušnosti již samo sebou se porušují. U mnohých lidí je tanec náruživostí; probouzí zlé náklonnosti, zapuzuje ducha zbožnosti a jest takto příčinou pozdější mravní zvrhlosti. Rovněž jest tanec nejvýš škodlivým tělesnému zdraví; vdychování zaprášeného a výpary otráveného vzduchu, zachlazení následkem nerozvážného pití, přílišné napínání sil (jelikož za několik hodin takovým krátkým krokem by se urazilo několik mil cesty) má mnohdy za následek souchotě a vady srdečné. Proto mnozí apoštolští kněží tanec úplně zavrhovali a říkali tak, jako sv. Efrém: „Kde se tančí, tam se andělé rmoutí a ďábli jásají,“ a opět: „Nelze zde na zemi tančiti a skákati a také kdysi tam věčných radostí požívati; neboť Pán pravil: Běda vám, kteří se nyní smějete, neboť se budete rmoutiti a plakati.“ (Sv. Efr.) — Mnohdy však **nelze se tanci vyhnouti,** jako o svadbě, hostinách, slavnostech, nebo když si toho přejí rodičové, manžel, ženich, příbuzní. V takovém případě tanči **málo** a ne často (Sv. Fr. S.), tanec ti budiž zotavením a ne robotou, nezapomeň také na všudypřítomnost boží. Kdo však jednou při tanci do těžkého hříchu upadl, musí se budoucně pokud jen lze varovati příležitosti k tanci, sice nedostane od žádného kněze rozhřešení. (Je-li vyzván k tanci může se zkrátka vymluviti: Mně to škodí.) Zde platí slova Spasitelova: „Pohoršuje-li tě ruka tvá nebo noha tvá . . .“ (Mat. 18. 9.) t. j. raději tance se zříci a kdysi býti blaženým, nežli nyní tančiti a pak býti zavržen.

3. I **divadlo** může býti nebezpečným; neboť mnohá z našich nynějších divadel jsou školami nemravnosti.

Divadlo ničí mnohdy křesťanskou víru a mravnost v lidu. Jeviště si totiž přeje hojné návštěvy a pochvaly; a proto pokud lze, hledí lichotiti vášním lidským. Proto obsah většiny divadelních kusů jest mravně špatný; obyčejně se nějaká neřest, ponejvíce hříšná láska, poutavě představuje, ze

cností se dělá smích, nebo obyčeje a sluhové církevní se tupí. Mravověda divadelní jest zcela opačná než mravověda evangelická. „Co jest hříchem, jest vždy v divadle dovoleno viděti.“ (Tert.) Rovněž způsob, na př. nádhera, tváření se, hlas herců, často působí škodlivě na srdce lidské a otravují jej. Herci představují náruživosti, aby je roznítili. (Fenelon.) Divadla jsou chrámy ducha světáckého. (Stolberg.) I svobodomyslník Rousseau praví: „Divadlo jest „čistou“ školou. Učení, jež se tu podává, jest věru líbezné. Zde se hoví všem našim převráceným náklonnostem; divadlo nás činí neschopnými, bychom odpírali návalu vášní, a záliba v práci a snaživosti se zapuzuje.“ V divadle člověk vždy více pozbude, než získá; proto jen blázen může tvrditi, že divadlo ušlechťuje. Jak velice ušlechťuje, viděti na těch, kteří každodenně do divadla chodí; divadlo jest jim ponejvíce potřebou, jako pijanovi kořalka. Kdyby se na jevišti provozovaly mravné kusy, jako na př. vítězství nevinnosti a cnosti, heroická láska k náboženství, k vlasti, k bližnímu, bídný konec nepravosti a p., pak by ovšem mravně vzdělávala. Než takové kursy by se musily zvláště za našich dnů hráti před prázdnými sedadly. Návštěva divadla škodí i zdraví; vždyť zde člověk po celé hodiny nevdychuje jiného, nežli otravné výpary. A jaké nepravosti se páchají mnohdy na zpáteční cestě v temnu nočním a to ještě v době, kdy vášně jsou rozbouřeny. Konečně jaká to lehkomyslnost, vyhazovati peníze na kratochvil, kdežto by se mohlo v nouzi a bídě pomoci mnohým chudým. Již mudrcové římští a řečtí, jako Sokrates, Solon, Cicero, Seneca, vyslovili se proti divadlu, ačkoliv tenkráte nebylo tak nemravným jako dnes. V prvních dobách křesťanských považováni byli herci divadelní za bezectné a nebyli přijímáni do církve. Zřekl-li se někdo tehdy návštěvy divadla, bylo dle toho poznati, že se stal křesťanem. (Tert.)

4. **Špatné noviny** jsou každému člověku nebezpečnými; neboť kdo je pravidelně čte, stává se ponenáhlu lhostejným ku své víře; kdo pak je odebírá, jest nepřítelem svého vlastního náboženství.

Čtení denních novin jest **užitečným**, poněvadž se z nich dovídáme o nových nařízeních, zákonech, o novějších vynálezech a nabýváme z nich velmi mnoho zkušeností. Pro obchodníka jest čtení novin zrovna nezbytným. Proto již Římané měli své veřejné náměstí, Athěnané svůj areopag, kde se každý den novoty oznamovaly a probíraly. Dnes tomuto účelu slouží noviny. Poněvadž za dnešních dnů lid následkem volebního práva k volbě poslanců má vliv na zákonodárství a na osudy státu, má dokonalá znalost denních událostí ještě větší význam pro lid. Než bohužel mnohé noviny jsou lidu škodlivými. Přinášejí mnohdy klepy, osočují počestné lidí, zvláště kněze, štvou proti sobě různé strany, tropí si posměch z úkonů bohoslužebných, se zvláštní zálibou líčí hanebnosti nejschytralejších ničemů, podněcují k hříšným požitkům, zvláště mnohdy zcela sprostými oznámeními, zastávají se rušitelů božských i církevních přikázání a t. d. Ba za peníze se dají zneužíti ke každému balamucení lidu. (Vychvalují špatné zboží, chválí podvodníky, zamlčují pohromy, které hrozí se strany nesvědomitých spekulantů a p.) Špatný tisk tedy drze přestupuje všecka přikázání boží a církevní, strhuje ducha lidského od šlechetnosti a vznešenosti a vlévá mu podlé smýšlení. Redaktoři takových novin jsou nezřídka zvrhlí lidé, kteří si již nevěděli žádné rady ve světě. Co dobrého může

od takových lidí pocházeti? „Kdyby čtenáři mnohdy věděli, co je to za lidi, kteří jim denně předkládají duševní stravu, byli by naplněni hnusem proti těmto listům a ihned by je přestali odebírati. Učitelé, kteří učí děti, musejí nejprve skládati zkoušku a takto dokázati svou způsobilost. Totéž platí o lékařích, notářích, úřednicích státních. Jen pro největší učitelskou stolici na světě, pro tisk, hodí se každá ztracená existence. Ba i propuštěnec z káznice smí denně psáti o věcech božských, státních, mravných, socialních a občanských.“ (Ambr. Opitz.) Noviny nepřátelské náboženství jsou jedovatou studní, z níž mnozí čerpají své poučování náboženské. (Bisk. rak. 1885.) Největší díl nesčetného zla a smutných poměrů nynějších lze právem přičísti špatným novinám. (Leo XIII.) Špatný tisk jest hlavně vinen tím, že musíme platiti sta tisíců více na naše soudnictví a žaláře. — Kdo špatný tisk svými penězi podporuje, vede boj proti své vlastní církvi. (Bisk. sekavský 1884.) Takový katolík se musí styděti; neboť činí, co by nečinil žádný Žid a pohan. — Špatnému tisku musíme čeliti **dobrým tiskem**. (Leo XIII.) Kdo jest zámožný, ať odbírá křesťanský denník, kdo jest méně zámožným, aspoň týdenník. Rovněž máme křesťanské listy svým přátelům doporučovati, nebo jim je půjčovati a na cestách a v hostincích neohroženě jich žádati. Můžeme je také podporovati zasíláním zajímavých zpráv (dopisováním do nich) nebo získáváním jim oznámení (annoncí, inserátů). Máme také kupovati u obchodníků, kteří inserují v křesťanských listech. Má se také v testamentě pamatovati na dobrý tisk. Takto se vykoná mnoho dobrého. „Čtení nebo půjčování křesťanských novin jest za dnešních dnů skutkem tak záslužným, jako kterýkoliv jiný skutek spravedlnosti nebo milosrdenství; ba za dnešních dnů jest to jednou z největších povinností a záslužných skutků katolíka.“ (Bisk. Wahl z Drážďan.) Katolickým tiskem bývají mnozí, kteří již nedbají hlasu služebníků církevních, ponenáhlu získáni opět pravé víře, a předsudky proti náboženství a církví bývají takto u nich úplně vyvráceny. Mimo to tisk má vliv na volby poslanců, ba i na státníky. Kdo neuznává důležitosti tisku za našich dnů, nerozumí své době. Noviny jsou nesmírnou mocí, zvláště od té doby, co přijaly ve své služby telegraf a telefon a podávají zprávy o nejnovějších událostech. Proto lid je žádostivě přijímá a čte. Poněvadž pak mimo novoty podává tisk i svůj veřejný soud o náboženství, politice, vědě, umění a průmyslu, tu jsou noviny pro massy lidu kazatelnou, prostřednicí vědění a domnělého vzdělání. Proto právem se říká: „Noviny dělají veřejné mínění.“ Již na počátku minulého století, kdy se novinářství teprve vyvíjelo, nazval císař Napoleon noviny „šestou velmocí“; on totiž dobře pociťoval, jakou moc má Görresem založený „Rheinische Merkur“. Hle, jak důležito tedy jest podporovati křesťanský tisk.

5. Špatné **romany** jsou každému nebezpečny; neboť kdo je čte, upadá do mnohých neřestí a jeho názory jsou zcela přemrštěny.

Romany obsahují v sobě jed ve zlaté skořápce; obyčejně představují **zločiny**, jako sebevraždu, souboj, nemravnost a p. jakožto cnost a líčí je okouzlujícím způsobem. Tím se ve člověku dřímající vášně mocně rozdmychují. Jistý romanopisec navštívil kdysi vězení. Tu mu pravili dva mladíci: „Vy zasluhujete okovů, jež my nosíme, více nežli my; neboť my jsme zde jen proto, že vy jste nás svedl.“ Čtenář romanů obyčejně dochází **k přemrštěným názorům**; neboť se ocitá ve světě, jenž skutečně není,

a pak ovšem nedovede skutečného světa správně posuzovati. V Rakousku a Německu jest v oběhu nejméně 43.000 rozličných hanebných romanů. Ovšem jsou také romany mravně čisté, ale těch je málo. **Lépe** než všecky romany působí **životopisy svatých** a slavných mužů; tyto nám objevují skutečné události a působí více, než všecko básnění romanové. Rovněž tak nebezpečnými jsou špatné kalendáře.

0 7 hlavních cnostech a 7 hlavních nepravostech.

1. O pokoře.

1. Pokorným jest, kdo uznává svou vlastní nicotnost a nicotnost všech věcí pozemských a přiměřeně dle tohoto poznání se řídí.

Velikou pokoru dal na jevo pohanský setník v Kafarnaum, když pravil ke Kristu Pánu: „Pane, nejsem hoden, abys vešel po střechu mou, ale rci toliko slovem, a uzdraven bude služebník můj.“ (Mat. 8. 8.) Tento muž vzdor svému úřadu, svému jmění, svým dobrým skutkům (vystavěl Židům synagogu) považoval se za nepatrného. — Pokora tedy obsahuje dvě věci: Jedna věc se týká rozumu; člověk totiž jasně poznává svou nízkost. Druhá věc se týká vůle; člověk si počíná tak, jak to odpovídá tomuto jeho vlastnímu poznání. (Scar.) Pokora by tedy byla lichou, kdybychom se stavěli na oko pokornými, ale v srdci tak nemyslili; nebo na opak. „Pokora jest dobrovolné ponížení sebe sama následkem poznané vlastní slabosti.“ (Sv. Bonav.)

K pokoře dospíváme, uvažujeme-li o velebnosti boží a pomijitelnosti věcí pozemských.

Chudák nejlépe poznává svou bídu, přirovnává-li sebe k boháči. Svatý Augustin praví k Bohu: „Kdybych poznal Tebe, poznal bych i sebe“. **Velebnost boží** poznáváme nejlépe ze tvorstva. (Ž. 18. 2.) Obloha jest mnoho millionů hvězd, jež jsou mnohem větší než naše země. Naše země sama jest jen nepatrným práškem ve všemmíru. Jak nepatrným jest teprve jednotlivý člověk! Proto pravil italský učenec Mantegazza: „Před nekonečným zástupem světů, pro něž naše číslice nestačí, musí se zlomiti každá pýcha, každý jest pokořen.“ Na světě žije 1500 millionů lidí. Kolik millionů lidí již žilo a kolik jich teprve bude žíti? Čím jest jednotlivý člověk mezi tolika milliony? Rovněž považme, že naš duch a naše tělo jest stvořeno od Boha z ničeho. — **Všecko pozemské** zmizí jako stín a před Bohem nemá ceny žádné. „Hrob jest školou, která nás učí pokoře.“ (Sv. Chrys.) Přísloví praví: „Život lidský na světě, jako rosa na květě.“ Lebky umrlčí nás učí, že bohatství, krása, vyznamenání, není ničím. Člověk si nemůže zakládati na svém majetku; neboť přes noc může přijíti o všecko (jako král Kresus), ba docela jistě ztratí všecko v hodinu smrti. Člověk si nesmí zakládati na své tělesné postavě; neboť jediná nemoc může tělo znetvořiti, a po

smrti bude tělo pokrmem červů. Člověk si nemůže zakládati na svých vědomostech; neboť jak rychle zapomíná, čemu se naučil; a jak nesmírně mnoho jest věcí jichž nezná! Již starověký filosof pravil: „Vím, že nic nevím.“ Hvězdář Newton, jenž přece dalekohledem prohlédl celý vesmír a mnoho objevů učinil, pravil: „Připadám si jako dítě, jež si hraje na břehu mořském a tu a onde najde nějaký hladký oblázek nebo krásnou škebli, kdežto nesmírný oceán před ním zůstává neprozkoumaným.“ „Kdybys snad mnoho věděl, považ, že jest ještě mnohem více, čeho nevíš.“ (Tom. Kemp.) Ostatně naše vědomost oproti vědomosti boží jest pravou nevědomostí. (Sv. Aug.) Člověk si nemůže zakládati ani na pozemské cti; neboť lidé dnes volají „Hosanna“ a již zítra „ukřižuj ho“. Ostatně jak snadno pozbývají pozemští vladařové, na př. Napoleon, svou moc a vážnost! Ba člověk si nemůže zakládati ani na milostech od Boha obdržených. Vždyť jich můžeme pozbýti každý okamžik. Vždy ještě jsou nepatrnými, vždyť Bůh může své dary nekonečně rozmnožiti. Rovněž zvětšují naši zodpovědnost. Rovněž si nemůžeme zakládati na svých dobrých skutcích; vždyť Bůh jich nepotřebuje. (Ž. 15. 2.) Vždy jsme jen neužitečnými služebníky. (Luk. 17. 10.) Ať tedy člověk má, co chce, nemá nic nebo jen velmi málo. — Kdo je tedy pokorným, není tedy přetvařovačem, nýbrž má pravé poznání.

Pokorný se chová takto: rád se ponižuje, nepovažuje se za lepšího než jiní, nelpí svým srdcem na věcech pozemských, důvěřuje jen v Boha a nebojí se lidí.

Pokorný **rád se ponižuje.** Nikdy bez potřeby na sebe před lidmi neupozorňuje, t. j. vyhybá se všemu nápadnému ve svém chování, v chůzi v řečech, ve tváři, při modlitbě, v oděvu, v jídle. Rovněž nikdy nestaví svou pokoru na odiv kroucením očima, chůzí, pohledem, svěšováním hlavy, vzdycháním. (Není pokorným dle zevnějšku, nýbrž v srdci, jako Spasitel; ukazuje svou pokoru jen tehdy, je-li toho třeba, a to zcela nenuceně). Také sám sebe nehaní a neříká o sobě, že jest největším hříšníkem; vlastní hana jest obyčejně známkou pýchy. Pokorný dále zatajuje své přednosti, neboť ví: „Jest-li člověk odhaluje, Bůh zakrývá; jestliže však člověk zatajuje, Bůh odkrývá.“ (Sv. Aug.) Sv. Antonín Pad. dlouho utajoval svou učenost, až ji Bůh odhalil. — Pokorný se **nikdy nepovažuje za lepšího než jiné**, nýbrž váží si jiných více než sebe. (Filip. 2. 3.); proto nikdy nemluví o chybách jiných lidí; nikdy si nevybírá prvního místa (Luk. 14. 10.); raduje se docela, je-li nepovšímnut, zastrčen nebo pokořen. Ví, že Bůh jej za to povýší. (Luk. 14. 11.) Tak si počínal celník ve chrámě. (Luk. 18. 13.) — Pokorný se snaží jen o statky věčné a **nelpí srdcem na věcech pomíjitelných.** Jeho nezláká bohatství, čestné postavení, zábava, chvála lidská, požitky; víť, že jej tyto věci neučiní lepším před Bohem, ba, že jej mohou docela připraviti i o štěstí věčné. „Kdybychom chtěli pokorného vyznamenati, bude ze srdce zarmoucen.“ (Sv. Alb. Vel.) Pozemská utrpení, jako potupa, trpké výčitky, odstrkování, pronásledování není s to, aby mu odňalo odvahy; spíše se z toho raduje, jelikož jej to nečiní před Bohem horším, nýbrž jimi nebe si zasluhuje. Proto si ničeho nedělá z potupy, jelikož mu nemůže uškoditi. Proto pravil na př. sv. Pavel: „Mně pak to za nejmenší jest, abych od vás souzen byl, aneb od lidského soudu.“ (1. Kor. 4. 3.) — Pokorný **důvěřuje jen v Boha.** Poněvadž zná svou slabost, proto konaje své skutky

dobré, nespoléhá na své síly jako Petr při poslední večeři, ne na svou sílu jako Goliáš, nýbrž jen na milost boží; tak činil Josef Eg. nežli vykládal králi sny (1. Mojž. 41. 16.) a David před bojem s obrem Goliášem. Cností a dobrých skutků svých nepřipisuje sobě, nýbrž Bohu; neboť ví, že ne on, nýbrž Bůh zkrze něho je vykonal, rovněž jako slunce jest příčinou, že rostliny rostou. Než dobrodiní boží pokorný člověk uznává a připisuje je Bohu, jako Matka boží, která pravila: „Veliké věci učinil se mnou, jenž mocný jest.“ (Luk. 1. 49.) A právě toto poznání činí jej vděčným k Bohu a rozmnožuje jeho lásku k Bohu. Bez tohoto přesvědčení nedospěl by člověk daleko na cestě dokonalosti. „Nikdy neučiní ničeho velikého pro Boha, kdo neví, že velikých věcí od Boha obdržel.“ (Sv. Teres.) Rovněž pokorný znaje svou nehodnost a tyto veliké dary boží, ještě více se hledí pokořiti. Pokorný **se nebojí lidí** a to proto, že si z pokoření, jehož se mu od lidí snad dostává, ničeho nedělá, ba spíše se z něho raduje. On rovněž ví, že stojí pod ochranou boží, a že Bůh nedopustí, co by mu škodilo. Neboť „těm, kteří Boha milují, slouží všecko k dobrému“. (Řím. 8. 28.) S čím je Bůh spokojen, s tím i on. Slabost a zbabělost nejsou známkami pokory. „Zbabělá pokora jest lichá pokora.“ (Sv. Fr. Sal.) Kdyby sv. apoštolové nebyli bývali pokornými, nebyli by se odvážili postoupiti boj s pohanstvem.

2. Nejkrásnější příklad pokory dal nám Ježíš Kristus; neboť ač byl Synem božím, vzal na sebe podobu služebníka, dobrovolně žil v největší ponížení, byl nesmírně blahovolný v obcování s lidmi a konečně dobrovolně zemřel potupnou smrtí kříže.

Kristus sebe samého zmařil, přijav **způsobu služebníka**, t. j. přirozenost lidskou. (Filip. 2. 7.) Kdyby nějaký královský syn po léta konal práce otrocké, aby poddané osvobodil z otroctví, každý by se podivoval jeho ponížení. Než ještě větším jest ponížení Kristovo, že se stal člověkem. Ve svátosti oltářní přijímá Kristus docela podobu pokrmu. A při křtu Ježíšově přijal Duch sv. podobu zvířete, totiž holubice. A Kristus dal se předpovídati ústy proroků jakožto „beránek boží“. Vidíme tedy, že i Bůh sám jest nesmírně pokorným. — Kristus žil v největší **ponížení:** nezvolil si královského paláce, nýbrž chlév za místo narození a jesle za svou kolébku; žádné královny, nýbrž chudou pannu za svou matku; chudého tesaře za svého pěstouna; opovržené město, Nazarét, za své obydlí; žádných učenců, nýbrž chudé a prosté rybáře za apoštoly a p. — Kristus byl rovněž velmi **laskavý** ve svém obcování s lidmi; bavil se s dětmi, obcoval docela i s hříšníky; vzpomeň na rozmluvu se Samaritánkou u studnice Jakobovy, na jeho laskavost k Maří Magd., konečně, jak se ujal ženy ve chrámě, jíž chtěli fariseové kamenovati; ano Kristus při poslední večeři docela umýval nohy svým apoštolům; rovněž byl ochoten na prosby pohanského setníka v Kafarnaum, jíti ke služebníkovi, aby jej uzdravil. (Mat. 8. 7.) — Za tehdejších dob bylo **ukřižování** nejhanebnějším trestem, jaký vůbec byl (Cicero); a tuto smrt si zvolil Kristus! — Kristus tedy svým životem dokázal, že pokora jest královskou cestou k nebi. (Sv. Řeh. Vel.)

Také ve svých řečech napomínal nás Kristus stále k pokoře; praví na př.: „Kdo z nás větším jest, bude naším

služebníkem“ (Mat. 23. 11); dále: Když učiníte všecko, co vám přikázáno jest, rcete: Služebníci neužiteční jsme.“ (Luk. 17. 10.)

Dále doporučuje pokoru v podobenství o modlícím se fariseovi a publikánu ve chrámě. (Luk. 18. 13.) Jednou ukázal na pachole a pravil: „Kdožkoli se poníží jako toto pachole, ten jest větším v království nebeském.“ (Mat. 18. 4.) Sám se nám dává za vzor a praví: „Učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem; tak naleznete odpočinutí duším svým.“ (Mat. 11. 29.) Pokorným slibuje konečně povýšení. (Luk. 14. 11.) a věčnou blaženost. (Mat. 5. 3.) (Viz i další výroky Kristovy níže uvedené.)

3. Pokora vede k veliké dokonalosti, k povýšení a k věčné blaženosti; docházíme pokorou dále velikého osvícení rozumu, pravého pokoje duševního, odpuštění hříchů, rychlé vyslyšení modliteb a přemáháme snadno pokušení.

S pokorným jest Bůh. „Pokládá-li se kdo za nepatrného a dává-li jiným přednost, jest to neklamným znamením, že má v sobě Ducha sv.“ (Scor.) Proto pokorný dosahuje velmi mnoho. Předně dospívá vysoké **dokonalosti.** Pokora jest u člověka tím, čím kořeny u stromu. Čím lépe jest strom zakořeněn, tím hojněji plodů má. A člověk jest tím cnostnějším, čím jest pokornějším. (Rodr.) Pokorný totiž zná svou slabost a hledí býti vždy lepším. Prázdný nebo neplný džbán plove na vodě, plný však se ponořuje. Plné klasy se nahýbají, prázdné se povznášejí nad jinými. Stromy ověšené ovocem se kloní, prázdné stojí přímo. Dobré houby jsou obyčejně nezhledné, jedovaté jsou nápadně krásně zbarveny. Prázdné sudy duní, plné nikoliv. Právě tak jest tomu s člověkem; kdo je dokonalý, je pokorný a skromný, kdo však za nic nestojí, je pyšný. „Kdo se domnívá, že stojí za moc, nestojí za nic; kdo myslí, že nestojí za mnoho, stojí za mnoho.“ (Sv. Ter.) Pokora je tedy nejjistějším zkušebním kamenem dokonalosti. Sv. Filipp Neri byl poslán od papeže k jisté paní nedaleko Říma, která žila v pověsti svatosti, by zkoušel její svatost. Vstoupil do jejího pokoje a pravil jí, aby mu ocídila zablácené boty. Když jej hrubě odbyla, vrátil se k papeži a pravil: „To není světice a nedělá žádných zázraků, neboť jí chybí hlavní vlastnost — pokora.“ (Met. VI. 245.) Čím vyšší jest budova, tím hlubší základy musí míti. A kde jest veliká svatost, tam jest i velká pokora. — Pokora vede **k povýšení.** I v životě Kristově následovalo po Velkém pátku nedělní jitro. Pokora jest stupněm k povýšení. (Sv. Aug.) Kristus praví: Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen; a kdo se sám ponižuje, bude povýšen.“ (Luk. 14. 11.) Nikdo nemůže vystupovati, kdo napřed nesestoupil. (Sv. Bern.) „Pokořte se před Pánem, a povýší vás.“ (Jak. 4. 10.) Matka boží připisuje veliké milosti od Boha obdržené své pokoře, řkouc: „Shlédl na ponížení děvky své; neboť hle od této chvíle blahoslaviti mne budou všecka pokolení země.“ (Luk. 1. 48.) Skromnost jest pro zásluhy tím, čím jest stín na obraze pro osoby. Stínem osoby právě vyniknou. — Pokora vede k věčné **blaženosti.** Neboť Kristus praví: „Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské“ (Mat. 5. 3.), t. j., blahoslavení jsou ti, kdož vědí, že vzdor všem svým pozemským statkům před Bohem přece jsou jen chudými. „Brána do nebe jest úzká, jenom malí, totiž pokorní, mohou jí

projíti.“ (Sv. Bern.) „Nikdo nebude míti podílu na Kristově slávě, kdo neměl také podílu na jeho pozemské pokoře.“ (Sv. Anežka Folig.) — Pokorným se dostává dále velikého **osvícení rozumu** od Ducha sv. Jen oni vnikají do ducha nauky Kristovy. Proto se modlil Kristus: „Chválím Tě Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými, a zjevil jsi je maličkým.“ (Mat. 11. 25.) Sv. Petr praví: „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost svou.“ (1. Petr. 5. 5.) S pokorným mluví Bůh (Přísl. 3. 32.), t. j. osvěcuje jej. Odtud pochází, že prostí lidé mnohdy lépe znají nauku Kristovu, nežli lidé vznešení. Pastýřové věděli o narození Páně, zákoníci a fariseové nikoliv. Kdo chce čerpati ze studnice milostí božích, musí se ohnouti. Jen v údolích se hromadí déšť, s holých hor však stéká. — Pokorný dochází opravdového pokoje duševního. Neboť Kristus praví: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a tak naleznete odpočinutí duším svým.“ (Mat. 11. 29.) Pokorné těší Bůh. (2. Kor. 7. 6.) Pokorný ve štěstí nepyšní, v neštěstí nepozbývá mysli. „Pokora, byť byla sebe větší, nikdy neznepokojuje.“ (Sv. Teres.) Pokorný dochází **odpuštění hříchů.** Publikán ve chrámě jen se bil v prsa a pravil: „Bože, buď mně milostiv!,“ a již odcházel ze chrámu ospravedlněn. (Luk. 18. 13.) Vůz plný hříchů, do něhož je zapřažena pokora, jede k nebi; naproti tomu vůz plný dobrých skutků, do něhož je zapřažena pýcha, jede k peklu. (Sv. Bern.) Pokorný dochází **rychlého vyslyšení svých modliteb.** Pohanský setník v Kafarnaum došel tak rychlého vyslyšení pro svou pokoru. (Mat. 8.) Modlitba člověka pokorného proráží nebesa. (Sir. 35. 21.) Pokorný **přemáhá snadno pokušení.** Nejmocnější zbraň ku přemožení ďábla jest pokora. (Sv. Fr. P.) Ďábel se nebojí ničeho tak, jako pokorného člověka. (Sv. Ant. P.) Pokora jest jediná cnost, které ďábel nedovede napodobiti.

Protiva pokory: pýcha.

1. Pyšným jest, kdo sebe sama nebo své pozemské statky přeceňuje a toto přeceňování i zevně ukazuje.

Obr Goliáš byl pyšným, poněvadž přeceňoval svou sílu. (1. Kor. 17.) Mnohý člověk přeceňuje cenu svého těla (zakládá si příliš na svém vzrůstu, na svých očích, na svém hlase a p.), mnohý zase cenu svých peněz, svých vědomostí, svého rodu, své domnělé cnosti a p. Pyšný jest špatným obchodníkem, poněvadž se výše cení, než zač stojí. (Sv. Bonav.) Pyšný se rovná ďáblu, jenž jest pln pýchy, nebo opilému (Žid. 2. 5.), neboť jak pyšný, tak opilý mnoho si o sobě myslí a se chlubí. (Sv. Vinc. Fer.), žádný z nich nemůže nic rozumného dělati, nikdy se nenasytí a konečně padají. Pyšný se podobá oteklině, neboť jest jen zdánlivě velikým (Sv. Aug); podobá se falešné barvě, která je na oko krásná, ale bledne, jakmile na ni slunce zasvítí; pyšný se objeví v celé své bídě, až po smrti přijde na slunce spravedlnosti. Podobá se pávu, jenž rozkládá své péří a množství ok ukazuje, jež však nejsou očima. Podobá se žábě v bajce, která se chtěla podobati volu, se nadula a najednou pukla.

Pyšný ukazuje na venek své přeceňování takto: upozorňuje na sebe svými řečmi a oděvem, pachtí se po cti, vyznamenání a časných statcích, pohrdá pomocí a milostí boží a spoléhá jen na sebe a na pozemské věci.

Pýcha jest opičení se po Bohu. (Sv. Aug.) Pyšný se chce jeviti větším nežli jest. (Sv. Isid.) Chce jako olej plovati vždy na vrchu. Hned se **chlubí**, jakmile něco dobrého vykonal; podobá se slepici, která hned kdáče, jakmile snesla vejce (Sv. Vinc. F.); podobá se stoce, kterou hned vše vytéká, co do ní přišlo. (Sv. Bern.) Pyšný se docela i mnohdy haní, by byl ještě více chválen. Podobá se sloupům u kameníka, které leží na zemi, aby se mohly změřiti a zvednouti. (Sv. Vinc. F.) Pyšný jiné pomlouvá a pokládá je za špatné; tak činil pyšný farisej ve chrámě. (Luk. 18. 40.) Vidí mrvu v oku bližního, ale břevna ve svém oku nevidí. (Mat. 7. 4.) Pyšní lidé se **nápadně strojí**; strojí se nad svůj stav, věší na sebe rozličné tretky a jako opice ihned se chytají každé novoty. „Lidé strojiví provozují svým tělem směšné modlářství.“ (A. Stolz.) Strojiví lidé jsou velmi hloupí, neboť hledí jen zevně nahraditi, co jim uvnitř schází. Hloupost a pýcha roste na jednom stromě. Člověku, jenž opravdu má nějakou cenu před Bohem, není třeba nějak obzvláštně se strojiti; všichni v pravdě šlechetní mužové a ženy odívali se vždy jen jednoduše. Císař Heraklius mohl kříž Kristův, jehož opět vydobyl, jen tehdy zanésti do Jerusaléma, když svlekl svůj drahocenný oděv; neviditelná postava mu stála v cestě. (628.) Než čistotný a stavu přiměřený oděv není nikterak známkou pýchy. Zevní čistota jest obyčejně i známkou vnitřní čistoty, nečistotnost pak obyčejně známkou zhýralého života. — Pyšní dále se **honí po cti** jako hoši za motýlem; hoši si při tom počínají velmi opatrně a uloví-li některého motýla, jásají, jako by byli vykonali něco velikého, ačkoliv nemají vlastně nic. (Sv. Ans.) Lidská čest a sláva podobá se rannímu mraku, který se leskne zlatem a nachem, ale brzy se rozplývá v déšť; podobá se ranní rose, která se skví krásnými barvami, ale jakmile vyjde horké slunce, rozplývá se v páry; podobá se kouři, jenž se nad komínem vznáší, ale brzy mizí. Ó jak blahoví jsou, kdož se honí za světskou slávou! — Pyšný **pohrdá pomocí a milostí boží** a spoléhá jen na sebe a na pozemské věci. Pyšný nemá vůbec žádného náboženství. Počátek pýchy jest odpadnutím od Boha. (Sir. 10. 14.) Pyšný odpadá od dobra, jež by se mu mělo více líbiti, nežli on sám sobě. (Sv. Aug.) Pyšný se nemodlí, nepřijímá sv. svátostí atd.; nepoznává své bídy a svých hříchů a pozná-li je, nespěchá k lékaři, nýbrž chce se sám léčiti. (Sv. Ambr.) Proto Bůh jest nepřítelem pyšných. Bůh se pyšným protiví. (1. Petr. 5. 5.) Pýcha jest nenáviděna od Boha i od lidí. (Sir. 10. 7.) Než jaké to neštěstí, je-li Bůh naším protivníkem! (Sv. Jeron.)

2. Pýcha vede ke všem nepravostem a pošetilostem, k ponížení a k věčné záhubě; rovněž ničí cenu našich dobrých skutku.

Pýcha **vede ke všem nepravostem.** Pýcha jest počátkem všech hříchů. (Sir. 10. 15.) Pýcha jest královnou všech nepravostí, poněvadž z ní plyne nesmírné množství neřestí. (Sv. Řeh. Vel.) Pýcha jest matka, která rodí mnoho zlých dětí. (Sv. Řeh. Vel.) Pýcha vede zvláště k neposlušnosti

(jako Absolona), k nelaskavosti (jako Herodesa, vraha neviňátek), k odpadnutí od víry (jako Lutera, který byl uražen, že si ho v Římě málo povšímli), ke svárům, k závisti, k nevděčnosti, zvláště však k nečistotě. „Bůh trestá tajnou pýchu zřejmou nečistotou.“ (Sv. Aug.) Bůh proto dopouští, aby pyšný upadl do tak těžkých hříchů, aby poznal svou bídu a polepšil se. Přemohl-li tedy někdo pýchu, přemohl i všecky hlavní nepravosti. Utíká-li Goliáš, utíkají i Filištínští; je-li vytržen kořen, uschne strom. — Pýcha vede k mnohým **pošetilostem.** Všímněme si jen, jak směšně chodí a se strojí pyšní lidé. V Číně si lidé docela i znetvořují nohy, aby byli krásnými. Ba i u nás dámy z marnivosti si dávají dělati docela malou obuv, v níž noha vůbec nemá místa; šněrují své tělo, aby byli hodně útlými a p. Mladí lidé si kazí oči, nosíce mnohdy z pouhé pýchy brejle. Právem se říká: Pýcha musí trpěti. — Pýcha vede k **ponížení.** Kristus praví: „Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen.“ (Luk. 14. 11.) I blesk bije rád do vysokých předmětů; krásný strom se mnohdy poráží jen proto, že jest příliš vysoký. Obrať to na pyšné! Také se říkává: „Bůh nenechává stromů růsti do nebe.“ Pomni, jak padl pyšný Goliáš. (1. Král. 17.) Aman, nejvyšší ministr perského krále, pronásledoval Židy a požadoval ode všech božské úcty; skončil na šibenici. (Esth. 6. 7.) Herodes se nechal nazývati Bohem; byl ihned raněn nemocí a za živa od červů rozežrán. Bůh poráží trůny pyšných knížat. (Sir. 10. 17.) Vzpomeňme na konec císaře Napoleona. (1821.) Pýcha přivádí k pádu i celé národy. Bůh vyhlazuje až do kořenů pyšné národy; vzpomeňme na záhubu říše římské. Bůh vyhlazuje docela i památku pyšných národů. (Sir. 20. 21.) To dokazuje stavění věže babylonské. (1. Mojž. 10.) Pýcha předchází pád. Pýcha vede také k věčnému **zavržení.** Pýcha vypudila mnoho andělů z nebe a první lidi z ráje. (Sv. Bern.) — Pýcha **ničí cenu našich dobrých skutků.** Pyšný již obdržel odplatu svou. (Mat. 5. 6.) Co spravedlnost vystaví, to boří pýcha. (Sv. Bern.) Jako rez ničí železo, tak pýcha dobré skutky. (Sv. Fr. Sal.) Jako kapka žluče pokazí nejsladší víno, tak pýcha kazí cnosti. Pýcha se podobá červu, jenž ohlodal břečťan Jonášův. Vykonal-li tedy někdo nesmírně mnoho dobrého a zakládá-li si poněkud na tom, jest bídným žebrákem. (Sv. Chrys.) Květina vadne, je-li utržena, tedy od kořene oddělena. Tak hyne i každá cnost, není-li spojena s pokorou.

2. O poslušnosti.

1. Poslušným jest, jenž rád a ochotně plní rozkazy svých představených.

Poslušnost tedy nezáleží snad v tom, abychom plnili vůbec, co jest nařízeno, nýbrž bychom i **rádi a ochotně** plnili, co jest nařízeno. (Sv. Vinc. P.) Mnohý sice plní, co nařízeno, ale nerad. Taková poslušnost není žádnou cností, jelikož jest zahalena rouškou zlomyslnosti. (Sv. Ign. L.) Rovněž jest poslušnost cností jen tehdy, jest-li že se někdo **s ohledem na vůli boží** podrobuje vůli jiného. (Bl. Humbert.) Abraham obětující svého syna Isáka jest vzorem poslušnosti. (1. Mojž. 22.) I Syn boží byl poslušným. Byl poddán dvěma lidem, Josefovi a Marii. (Luk. 2. 51.) Tvůrce nebe byl

poddán řemeslníkovi, Bůh věčné velebnosti chudé panně. Kdo slyšel kdy cosi podobného? Kdo viděl cosi podobného? (Sv. Bern.) Poněvadž Ježíš byl poddán Josefovi, tedy vyšší nižšímu, chtěl ukázati, že i nižší může býti představeným lepších a že poddaný může býti lepším než-li jeho představený. (Orig.) Rovněž byl Kristus poslušen svého nebeského Otce až ke smrti kříže. (Filip. 2. 8.) Ještě na hoře Olivetské pravil: „Otče, ne má, ale Tvá vůle se staň!“ Poslušností jednoho spravedlivými jsou učiněni mnozí. (Řím. 5. 19.)

1. Poslušnými mají býti: děti rodičů a jejich zástupců, manželky manželů, služební svých pánů, všichni pak svých duchovních a světských vrchností.

Aby tvorové tvořili harmonickou jednotu, postavil je Bůh do poměru vzájemné odvislosti. Proto měsíc obíhá kolem země, planety pak kolem mnohem většího slunce. Podobný poměr jest jak mezi anděly, tak mezi lidmi. Bůh zvláště ve 4. přik. božím poručil, aby děti poslouchaly svých **rodičů.** Rodičům sluší prokazovati poslušnost, poněvadž jsou zástupci božími. Sv. Pavel praví: „Dítky, buďte poslušny svých rodičů ve všem“ (Kolos. 3. 20.), a opět: „Kdož rodičů neposlouchají, hodni jsou smrti.“ (Řím. 1. 30. 32.) Zástupci rodičů ve škole jsou učitelé. — *Manželky mají poslouchati svých* **manželů.** Tak to nařídil Bůh. Vzpomeňme na slova boží k Evě v ráji po jejím pádu: „Pod mocí muže budeš, a on panovati bude nad tebou.“ (1. Mojž. 3. 16.) I původ ženy napomíná ji k poslušnosti muže. Žena jest totiž stvořena z muže, jest tedy jeho vlastnictvím. Na znamení poddanosti má žena nositi hlavu přikrytou. (1. Kor. 11. 7.) — **Služebné** napomíná sv. Petr k poslušnosti jejich představených slovy: „Služebníci poddáni buďte se vší bázní pánům, netoliko dobrým a mírným, ale také zlým.“ (1. Petr. 2. 18.) — Poslouchati **duchovních vrchností** poručí Kristus slovy: „Kdo církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a veřejný hříšník.“ (Mat. 18. 17.) Poněvadž křesťané mají poslouchati svého duchovního představeného, nazývá je Kristus ovečkami, představené pak pastýři. — **Světských představených** máme poslouchati, poněvadž mají svou moc od Boha. Sv. Pavel praví: „Není vrchnosti leč od Boha; a které jsou, od Boha zřízeny jsou. Protož kdo se vrchnosti protiví, zřízení božímu se protiví.“ (Řím. 13. 1.) Vzpomeňme dále na slova Kristova k Pilátovi: „Neměl bys žádné moci nade mnou, kdyby tobě nebylo dáno s hůry.“ (Jan 19. 11.)

2. Než poslušnost má jisté meze; nemusíme totiž poslouchati svých představených ve věcech, v nichž jim poddáni nejsme; ba nesmíme jich poslouchati, přikazují-li něco, co Bůh zapovídá.

Tak na př. rodičové nejsou oprávněni, nutiti dítek k některému stavu, k němuž dítě nemá chuti; neboť povolání k některému stavu pochází od Boha. Sv. František z Ass. († 1226) byl nucen od svého otce ke stavu obchodnickému; neposlechl, poněvadž v sobě cítil puzení k vyšší dokonalosti. Jednal zcela správně. Proto také rodičové nemají práva nutiti své děti ke stavu manželskému; za takové nucení mohli by býti rodičové trestáni i vězením, a ono manželství bylo by neplatným. Sv. Rosa z Limy († 1617) nepovolila svým rodičům, když ji v jejím 20. roce nutili, provdati se za jistého bohatého muže. Z téhož důvodu nemají představení církevní práva,

poroučeti ve věcech čistě světských; právě tak světští představení ve věcech čistě duchovních. — Nemusíme svých představených poslouchati, poroučejí-li něco, co Bůh zakazuje. Zde platí slova apoštolů, jimž chtěla vysoká rada zapovědíti kázati: **„Boha sluší více poslouchati než člověka.“** (Sk. 5. 29.) Poroučí-li něco jiného císař a něco jiného místodržitel, musíme poslechnouti císaře; poroučí-li něco jiného Bůh a něco jiného císař, musíme poslechnouti Boha. (Sv. Aug.) Hněv boží by nás zasáhl, kdybychom lidí poslouchali více než Boha. (Sv. Aug.) Tři mládenci v Babyloně se neklaněli modle, ačkoliv to král poručil, a byli uvrženi do ohnivé peci. Bratři machabejští přes rozkaz krále Antiocha nejedli vepřového masa. Sv. Mořic a legie thebajská neposlechli císaře, když poručil obětovati modlám; proto byli pobiti poblíže jezera Ženevského († 286.) Otec sv. Perpetuy († 203) v Kartágu žádal, aby jeho uvězněná dcera odpadla od křesťanské víry. Ona však řekla: „Nesmím; ať se se mnou stane, co Bůh chce.“ Na to byla předhozena divoké zvěři. (Met. IV. 34.) Podobně se stalo s pacholíkem sv. Vítem († 303; jeho mrtvola odpočívá ve chrámě sv. Víta v Praze). Sv. Barbora, patronka umírajících, byla od svého otce týrána a konečně sťata, poněvadž na jeho rozkaz neodpadla od víry křesťanské († 306). Lépe jest zarmoutiti rodiče než Krista. (Sv. Jan Kl.)

2. Poslušnost jest nejobtížnější, ale také nejvýbornější mezi všemi mravnými cnostmi.

(Sv. Tom. Aq.)

Poslušnost jest **nejobtížnější** mezi všemi cnostmi. Všichni lidé totiž od přirozenosti jsou náchylni poroučeti a neradi poslouchati. (Sv. Fr. S.) Poslušnost jest obětování vlastní vůle (sv. Bonav.) a velikou obětí pro člověka, poroučí-li se mu něco, co se příčí jeho vlastní náklonnosti a jeho prospěchu. (Alf. Rodr.) Poslušnost jest pokání rozumu. (Sv. Fr. Sal.) Poslušnost jest vznešené mučenictví, neboť poslušností jest člověk jako o hlavu připraven, odnímá se mu hlava vlastní jeho vůle. (Sv. Bonav.) *Poslušnost jest dobrovolná smrt.* (Sv. Jan Klim.) Hřích dědičný to zavinil, že lidé sebe vzájemně musejí poslouchati. (Sv. Aug.) Kam přišel hřích, tam jest zničena svoboda a nastala služebnost. (Sv. Chrys.) Poslušnost jest **nejvýbornější** mezi všemi mravnými cnostmi. „Člověk nemůže dáti Bohu nic většího, nežli když k vůli Bohu svou vůli podrobuje vůli boží.“ (Sv. Tom. Aq.) Poslušnost jest nejlepší zápalnou obětí, kterou přinášíme Bohu na oltář svého srdce. (Sv. Filip Ner.) Poslušnost jest lepší než oběť (1. Král. 15. 22.); obětí se zabíjí cizí maso, poslušností vlastní vůle. (Sv. Řeh. Vel.) Poslušností neobětujeme snad nějaký cizí dar, nýbrž sebe samy. (Sv. Tom. Aq.)

3. Poslušností plníme nejjistěji vůli boží a docházíme jistě a rychle největší dokonalosti.

Poslušností plníme **nejjistěji vůli boží**; neboť naši představení jsou zástupcové boží, proto jejich rozkazy jsou rozkazy boží. Neposloucháme tedy lidi, nýbrž Boha. (Efes. 6. 7.) Nemáme hleděti na osobu, která poroučí, nýbrž na vůli boží, jež se jeví v rozkazech našich představených. (Sv. Fr. As.) Kdo poslouchá, nebude míti žádného zodpovídání za to, co učinil; zodpovídati se bude představený. „Ty nebudeš tázán, bylo-li to,

co ti bylo poručeno, dobrým. Neboť po tom ti nic není. Z toho se zodpoví představený.“ (Rodrig.) — Poslušnost (tak jako slib) dodává **našim skutkům ceny** před Bohem. Nejjednodušší úkony, vykonané z poslušnosti, mají před Bohem větší cenu, nežli nejpřísnější dobrovolné kající skutky. „Jídlo a pití z poslušnosti jest Bohu příjemnějším, nežli dobrovolné postění se a bdění poustevníkův.“ (Sv. Fr. S.) Záslužnějším jest zvednouti stéblo z poslušnosti, nežli se postiti a do krve bičovati. (Alf. Rodr.) — Poslušností docházíme jistě a rychle **k veliké dokonalosti.** Poslušnost chrání před mnohými hříchy. (Sv. Řeh. Vel.) Poslušnost jest protijedem proti pýše. (Sv. Alb. Vel.) Přemůže-li však člověk pýchu, přemohl všecky hříchy. „Konáním jiných cností bojujeme proti zlým duchům, poslušností vítězíme nad nimi.“ (Sv. Řeh. Vel.) Jest spravedlivo, že ti, kdož poslouchají, vítězí nad pokušením ďábelským; neboť poslušností se povznášíme nad zlé duchy, kteří padli svou neposlušností. (Sv. Řeh. Vel.) Poslušností se vštěpují duši všechny ostatní cnosti. (Sv. Řeh. Vel.) Proto duše dokonalé tak rády poslouchají. (Sv. Fr. Sal.) Považme, že cnosti nejsou jiným, než poslušností přikázání božích. „Poslušnost jest největší cnost, matka a původ všech cností.“ (Sv. Aug.) Žádná cesta nevede rychleji na vrchol dokonalosti, jako cesta poslušnosti; proto zlý duch používá všeho, aby nás odvrátil od této cnosti. (Sv. Teres.) Poslušnost jest přímá cesta k rychlému dojití dokonalosti. (Sv. Filip Ner.) Poslušnost jest klíč, který otvírá nebe (Sv. Bonav.); jest lodí, po které se plavíme do přístavu věčné blaženosti. (Sv. Bernardin.) Nepošlušnost nebe zamkla a peklo otevřela; poslušnost naproti tomu otvírá nebe a zavírá peklo. (Patiss.) V pekle jest trestána jen zlá vůle. Proto kdo se poslušností zříká vlastní vůle, nemůže přijíti do pekla. (Sv. Vavř. J.) — Abys svých představených rád poslouchal, hleď se vpraviti do přání svých druhů. (Sv. Fr. S.) Rovněž dávej svým poddaným své rozkazy slušným způsobem. (Sv. Fr. S.) Mimo to, máš-li poslouchati, nesmíš dlouho přemýšleti. „Koním, kterými se ve mlýně mele, zavazují se oči, poněvadž zrak, ačkoliv jest prvním z našich tělesných sil, není schopným k práci ve mlýně; tak i rozum, první to síla naší duše, jest překážkou v poslušnosti k Bohu.“ (Sv. Chrys.) Považ, jak Eva ihned kolísala, jakmile začala přemýšleti o rozkazu božím.

O neposlušnosti.

1. Neposlušným jest, kdo rozkazů svých představených neplní.

Příkladem neposlušnosti jsou první rodičové v ráji. Kdo svých představených neposlouchá, podobá se ochromenému údu, jenž se na rozkaz hlavy hnouti nechce. (Sv. Bonav.)

2. Neposlušností vrhá se člověk do časné a věčné bídy.

Neposlušností stává se člověk **nešťastným již na zemi.** Vzpomeň jen na neblahé následky hříchu dědičného. Neposlušnost Adamova uvrhla celé pokolení lidské do bídy. (Řím. 5. 12.) A jaké zlo přišlo na Faraona

a lid jeho pro neposlušnost k Bohu. Vzpomeň jen na rány egyptské a na záhubu krále Faraona s lidem jeho v moři Rudém. Jaké zlo přišlo na neposlušného proroka Jonáše. Jaké zlé poměry panovaly za doby revoluce francouzské. — Neposlušný vrhá se i do **bídy věčné.** „Bůh zavrhuje neposlušného právě tak, jak penězoměnec nepřijme penízu, jenž není pravým.“ (Sv. Bern.) Neposlušného očekává přísný soud, poněvadž neposlouchá-li představených, neposlouchá vlastně toho, na jehož místě představení jsou. (Sv. Aug.) Kdo nechce poslouchati, tomu není třeba ďábla, aby jej pokoušel, poněvadž již sám se stal ďáblem. (Gerson.) Neposlušný **pozbývá svých zásluh.** „Žádná cnost se nelíbí Bohu, je-li poskvrněna hříchem neposlušnosti.“ (Blasius.) Ti, kdož konají nejpřísnější kající skutky směřující proti poslušnosti, pokračují spíše ve hříchu nežli ve cnosti.“ (Sv. Jan z Kř.) — Neposlušný se rovněž připravuje o mnohé **milosti.** Ptáčník, který ihned stahuje síť, jakmile v ní spatří prvního ptáka, jedná pošetile; kdyby byl počkal na pokyn toho, jenž čihal mimo boudu, byl by chytil 20krát více. Právě tak pošetile jedná neposlušný; kdyby byl býval poslušným, jakých milostí mohl dojíti od Boha! (Wen.)

3. O tichosti.

1. Tichým jest, kdo z lásky k Bohu se nerozčiluje, děje-li se mu křivda.

Mnozí lidé jsou tichými z bázně nebo z pohodlí; než to není cností. Tichý se nerozčiluje, t. j. mlčí při bezpráví jemu učiněném, nebo jest docela i zdvořilým a úslužným k tomu, kdo mu ublížil. Tichý se podobá skále v moři, o niž se vlny rozrážejí. Tichost jest **cosi božského**; neboť Bůh sám jest tichým. Bůh totiž má moc a neužívá jí proti svým tupitelům; snáší dlouho hříchy lidské a čeká na jejich obrácení. Ne bez příčiny zjevil se Bůh Mojžíšovi v hořícím keři (2. Mojž. 3.), Eliášovi ve vánku. (3. Král. 19. 12.) Ne bez příčiny zjevil se Duch sv. v podobě holubice (Mat. 3. 16.), a Kristus dal o sobě předpovídati jako o beránku. (Jer. 11. 19.) Tichost boží můžeme obdivovati zvláště na Vykupiteli na kříži visícím. — Proto tichý jest Bohu velmi milým. (Sir. 1. 35.) Tak byl Mojžíš Bohu proto tak milým, že byl tichým. (Sir. 45. 4.)

2. Tichostí překonáváme své spolubližní, docházíme pokoje duševního a věčné blaženosti.

Kristus praví; „Blahoslavení tiší, neboť **zemí vládnouti budou,**“ t. j. budou ovládati zemi. Tichý totiž dobývá si srdce, náklonnosti a přízně lidí, takže lidé pak ho neposuzují nesprávně. „Utká-li se zlobivec s člověkem tichým, jest to právě tak, jako bychom ponořili žhavé železo do vody.“ (Sv. Chrys.) Objeví-li se tichost, prchá hořkost z mysli právě tak, jako temnota, vyjde-li slunce. (Sv. Jan Klim.) Mírná odpověď krotí hněv. (Přísl. 15. 1.) Dobrá řeč činí zlé lidi dobrými. (Sv. Makar.) Skvostný příklad mírnosti podal bl. Klem. Hofbauer, když r. 1800 v jistém hostinci ve

Varšavě sbíral almužnu pro sirotky a jistý hráč v karty na něho naplil. Utřel se a pravil: „Pane, to bylo pro mne; nyní mně dejte ještě něco pro děti.“ I ulekl se velmi onen muž a dal mu všecky své peníze; za několik dní vykonal u něho životní zpověď. Hle, tak působí tichost! (Spirago, Příkl. str. 159.) Na sv. Františka Xav., když kázal, házeli pohané kamením. Kázal klidně dále. I divili se oni lidé nesmírně této tichosti a poslouchali jeho slova a byli prvními, kteří se dali pokřtíti. Sv. Fr. Sal. pro svou neobyčejnou mírnost nazýván byl „přemahatelem vůlí“. **Tichostí pořídíme více než hněvem.** Se člověkem má se to jako s růží, která se zavírá, vane-li mrazivý vítr, otvírá se však, svítí-li slunce. I člověk raději přijímá dobrá naučení, jedná-li se s ním mírně. Na kapku medu chytneme více much nežli na sto beček octa. (Sv. Fr. Sal.) Jako ohně ohněm neuhasíme, tak vzteku vztekem neukrotíme. (Sv. Chrys.) Narazí-li na sebe dvě tvrdá tělesa, povstane velká rána; narazí-li však tvrdé těleso na měkké, ani toho nepozorujeme. Ďábla ďáblem nevyženeme. Vzpomeňme také na příběh (sv. Petra Dam.) o pocestném, jehož nikterak vichřice, ale slunce donutilo sejmouti klobouk s hlavy. Se zlobivcem musíme míti útrpnost jako s člověkem, který má horečku (sv. Chrys.), neboť hněv jest nemoc duševní. Jen slaboši se nechávají strhnouti k hněvu. „Hněv jest jen v srdci blázna.“ (Kar. 7. 10.) Tichostí docházíme pravé spokojenosti duševní; neboť Kristus praví: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem; a tak **najdete odpočinutí duším svým.**“ (Mat. 11. 29.) Proto člověk tichý jest vždy veselým. Jeho mysl se podobá klidné hladině mořské, jíž vítr nezmítá. Tichostí zasluhujeme si blaženosti; neboť „země“, již Kristus tichým slibuje, jest **nebe.** (Ž. 36. 11.)

3. Tichosti docházíme jen tehdy, cvičíme-li se pilně v zapírání sebe a pamatujeme-li na odměnu věčnou.

Sv. František Sal. došel své tichosti 20tiletým cvikem v sebezapírání. Jistý služebník vzdor všem domluvám a pokáráním svého pána nemohl se zdržeti hněvu. I slíbil mu pán, že mu dá jeden zlatý za to, když se nerozzlobí. Sluha se přemohl, ačkoliv jej spolusluţebníci hrozně pokoušeli. Večer mu dal pán zlatku a pravil: „K vůli bídné zlatce jsi se mohl opanovati a k vůli odměně věčné bys toho nedovedl?“ Tato vážná slova nezůstala bez účinku. (Spirago, Příkl. str. 160.)

4. Tichými máme býti hlavně ke svým domácím; i představení mají býti tichými ke svým poddaným.

Máme býti tichými hlavně ke svým **domácím.** Toto chybí mnohým lidem, kteří mimo dům zdají se býti anděly a doma si počínají jako praví ďábli. (Sv. Fr. G.) — I představení mají býti tichými oproti svým **poddaným.** Tichost představených se nazývá mírnost = laskavost. Laskavostí pořídí se více nežli přílišnou přísností. „Neboť lidský duch jest takovým, že přísnosti se protiví, ale mírností se ukazuje ke všemu ochotným.“ (Sv. Fr. Sal.) Představení, kteří chtějí jiné polepšovati hněvem, podobají se lidem, kteří se utopili s těmi, jež chtěli zachrániti. (Sv. Fr. S.) Představený má býti přísným na sebe, a laskavým k poddaným. (Sv. Chrys.) Tichost byla hlavní vlastností apoštolů. Proto praví k nim Kristus: „Hle, posílám vás jako beránky mezi vlky.“ (Mat. 10. 16.) Tichost má býti i hlavní ctností každého křesťana, neboť Kristus nazývá věřící hlavně ovcemi (Jan 10. 1.), nebo beránky (Jan 21. 15.); tato zvířata však jsou tichá.

5. Tichosti se podobají cnosti trpělivost a mírumilovnost.

O trpělivosti.

1. Trpělivým jest, kdo z lásky k Bohu ochotně snáší životní svízele.

Mnozí jsou trpělivými proto, by se jim jiní divili. Mnozí zase přijímají jen část svízelů životních ochotně; na př. v nemoci jsou trpělivými, ale jsou netrpělivými nad tím, že pro svou nemoc jsou jiným na obtíž. To není pravá trpělivost. — Nejvznešenější příklad trpělivosti jest Kristus ve svém utrpení. I otec nebeský jest vzorem trpělivosti, neboť trpí hříšníky, i takové, kteří vyzývají jeho spravedlnost, jako jsou křivopřísežníci a rouhači. Job a Tobiáš se proslavili svou velikou trpělivostí. Trpělivý se podobá skále v moři, o níž se rozrážejí vlny mořské. Podobá se beránku, který nekřičí ani když jest zabíjen.

Trpělivými máme býti zvláště v těchto strastech životních: v nemoci a neštěstí, při opětném pádu do hříchu, v těžkých pracích svého povolání.

Nemoci a nehody nejsou opravdovým neštěstím, nýbrž milostí; Bůh je na nás sesílá jen pro naše dobro duševní; proto bychom se měli z nich vlastně radovati. — Nesmíme se horšiti, padáme-li ze slabosti opět do **starých hříchů,** poznávajíce takto, že naše přirozenost jest více lidská než andělská. Musíme býti se sebou samými tak trpělivými, jako s ostatními lidmi. (Sv. Fr. S.) Proto Kristus praví, že máme přinášeti ovoce v trpělivosti. (Luk. 8. 15.) — Nesmíme se rozčilovati, máme-li těžké nebo mnohé **povinnosti.** — Rozčilení se jeví chvatem. Chvat škodí vždy; podobá se proudu nebo bystřině, která všecko ničí a hubí; podobá se bouři, která působí veliké škody na polích a lukách. (Sv. Fr. S.) Máme se podobati andělům, kteří lidem slouží beze všeho nepokoje a vášnivého chvatu. (Sv. Fr S.) Spěchej pomalu! — I své smrti a radostí nebeských máme očekávati trpělivě. (Řím. 8. 25.)

Trpělivost se jeví zvláště tím, že se nezlobíme, přílišně se nermoutíme a přílišně nenaříkáme.

Nemáme se tedy **hněvati.** Hněv nikdy není dovoleným; neboť kalí rozum a vede vždy k nespravedlnostem. (Jak. 1. 20.) Soudce zaslepený náruživostí nikdy spravedlivě nerozsoudí. (Sv. Fr. S.) — Ve svízelích životních nemáme **se příliš rmoutiti.** Jest sice i bohumilý zármutek, totiž zármutek nad ztrátou věčných statků. Proto praví Kristus: „Blahoslavení lkající, neboť potěšeni budou.“ (Mat. 5.5.) Jen zármutek nad ztrátou věcí částných protiví se Bohu. Zármutek světský (světských lidí nad ztrátou věcí pozemských) působí smrt. (2. Kor. 7. 10.) Zármutek nepřináší žádného užitku. (Sir. 30. 25.) — Jest sice dovoleno **naříkati** ve velikém tělesném nebo duševním utrpení. Vždyť i Kristus na kříži bědoval; Otec nebeský stěžoval si mnohdy ústy proroků na hříšníky. I trpělivý Job naříkal. Než nesmíme překročiti správné míry; tedy nesmíme bědovati nad maličkostmi, ani příliš dlouho a přílišně. Takový nářek by byl znamením sobectví a zbabělosti. „Jen

Bohu smíme žalovati své utrpení, jak mnoho a jak dlouho chceme; neboť tento nářek jest voláním k Bohu o pomoc.“ (M. Lataste.) Takový nářek jest Bohu docela i příjemným. „Vypravuješ-li svému příteli vždy jen o svém soužení, brzy se mu tvá zábava zprotiví. Než Bůh tě vždy pozorně poslouchá, ba on i dodává takové útěchy, že zapomínáš na svou bolest.“ (M. Lat.) Proto praví Kristus: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.“ (Mat. 11. 23.) Mnozí v utrpení nejsou sice netrpělivými, ale chtějí, aby jich lidé pro jejich utrpení litovali, nebo je chválili pro jejich trpělivost. Taková trpělivost jest skrytou pýchou. (Sv. Fr. S.) Jsme-li však tázáni, máme své soužení upřímně vyjeviti, ale nezveličovati ho. (Sv. Fr. S.)

2. Trpělivostí překonáváme snadno všecka utrpení a pokušení.

Snášíme-li trpělivě nepatrné věci, nabýváme **odvahy a síly** ke snášení velikých. (Sv. Teres.) Právě svou trpělivostí došel Job podivuhodné síly v utrpení. Trpělivý ukazuje podobnou sílu jako mučedníci. „Budeme-li vždy trpělivými, můžeme se státi mučeníky bez meče.“ (Sv. Řeh. Vel.) Trpělivost jest kořenem a strážkyní všech cností. Neboť každému dobrému skutku staví se v cestu překážky, jež lze překonati toliko velikou trpělivostí. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo má cnost trpělivosti, jest větším než-li ten, jenž dělá divy a zázraky. (Sv. Řeh. Vel.) — Trpělivost nás **zdržuje od hříchů**. Kristus praví: „V trpělivosti své vládnouti budete dušemi svými.“ (Luk. 21. 19.) Křehké věci se tak snad nerozbijí, zavinou-li se do vlny nebo do měkkých látek; tak ani duše tak snadno nezahyne, ozbrojíme-li ji trpělivostí. Trpělivý se podobá lodi nacházející se v klidném přístavě, kde je chráněna před vlnami mořskými. (Sv. Chrys.) Poněvadž trpělivost nás naplňuje rozkoší již zde na zemi, říká se: „Trpělivost přináší růže.“

3. Kdo chce snášeti trpělivě svízele životní, má si živě představovati utrpení Kristovo; rovněž má považiti, že utrpení jest milostí boží.

Vzpomeňme na **utrpení Kristovo**. Kristus učinil jako lékař, jenž nejprve sám užívá hořký lék, aby zlomil odpor nemocného k onomu léku. Kristus totiž trpěl nejprve sám, abychom se my utrpení nebáli. (Theof.) Mysli často na Ukřižovaného; tvého utrpení nelze s jeho utrpením srovnati ani co do velikosti ani co do počtu. (Sv. Fr. S.) Voják téměř ani si nevšímá toho, že je poraněn, vidí-li, kolika ranami je poset jeho vojevůdce. (Sv. Bern.) Kdo jsi nemocen, obětuj své bolesti Bohu a pros ho, aby je ve spojení s bolestmi Kristovými přijal. (Sv. Fr. S.) Pamatování na kříž Kristův dodává trpělivosti. Jako lidé, kteří vozí vodu ve vědře, dávají do ní kus dřeva, by zamezili přetékání vody, tak i my můžeme upokojiti své srdce představováním si dřeva kříže Kristova. (Sv. Fr. S.) — Utrpení jsou vlastně **milosti boží**. To vidíme v životě Jos. Eg. a Joba. Proto pravil archanděl Gabriel Tobiášovi: „Poněvadž jsi byl příjemným Bohu, bylo třeba, aby utrpení zkusilo tebe.“ (Tob. 12. 14) Bez utrpení není blaženosti; neboť „skrze mnohá soužení vcházeti musíme do království božího.“ (Sk. 14. 21.) Hořké pokrmy cukrujeme, bychom je mohli požívati; tak i kalich utrpení pozbývá své hořkosti, myslíme-li na přebohatou odplatu. (Wen.) Nádeník by nevydržel těžké práce, kdyby nepomýšlel na mzdu; tak i my budeme

trpělivě trpěti, budeme-li mysliti na odplatu věčnou. (Sv. Hugo.) Těžkého kříže by nikdo nenesl ulicí domů, ale nesl by jej, kdyby byl vyplněn zlatem. Tak i ty mysli ve svém utrpení na odměnu věčnou a poneseš je trpělivě. — Přirovnej sebe k mučeníkům a k těm, kteří více trpí, než-li ty; pak ti budou tvoje trny připadati jako růže. (S. Fr. S.) Mnozí nemají žádného trápení a proto si je dělají sami; kladou totiž na velkou váhu to, co nestojí ani za řeč. (Suso.) Není třeba při každé maličkosti volati hned trpělivost na pomoc. (Sv. Fr. S.) Považ také, že netrpělivostí se připravuješ o všecky zásluhy. „Ať chceš nebo nechceš, trpěti musíš; trpíš-li rád, získáš nesmírně mnoho; trpíš-li však nerad, nemenší se utrpení tvé, nýbrž zvětší se.“ (Sv. Chrys.)

O mírumilovnosti.

1. Mírumilovným jest, kdo z lásky k Bohu rád přináší obět, aby pokoj se svým bližním zachoval nebo opět zjednal.

Abraham se spokojil s méně úrodnou krajinou, aby zachoval pokoj se služebníky Lotovými. (1. Mojž. 13.) Sv. František Sal. si pronajal obydlí u řeky Tibery v Římě; byl nespravedlivě vykázán; šel ochotně pryč, zatím však v noci byla průtrž mračen a ono obydlí bylo vodou strženo. Sv. Ignác L. chtěl putovati zpět ze Svaté země a proto vstoupil na loď, z níž však byl hrubými slovy vyhnán. Vstoupil na jinou loď a šťastně se dostal do Evropy, kdežto prvnější loď se ztroskotala u ostrovů Cyperských. (Spirago, Příkl. str. 161.) — Pokoj jest veliké dobrodiní člověka. Andělé ho přáli lidem při narození Kristově. (Luk. 2. 14.) Pravý pokoj slibuje Kristus apoštolům (Jan. 14. 27.) a přeje jim ho, když je pozdravoval. (Jan 20. 26.) I apoštolové měli přáti lidem pokoje při pozdravení. (Mat. 10. 12.) Všecko dobro pozemské nás nemůže blažiti, nemáme-li pokoje; neboť jinak ho nemůžeme užívati. (Sv. Řeh. N.) — Lidé mírumilovní jsou Bohu velmi milými. „Bůh není milovník různice, ale pokoje.“ (1. Kor. 3. 16.) Bůh jest Pán pokoje. (2. Sol. 3. 16.) Proroci předpovídali Vykupitele jakožto „knížete pokoje.“

2. Lidé mírumilovní těší se zvláštní ochraně boží, a dostává se jim stonásobné odměny za vše, čeho se k vůli zachování pokoje zřekli.

Kristus praví: „Blahoslavení pokojní, neboť **synové boží** slouti budou.“ (Mat. 15. 9.) Abrahama nepřepadli loupežníci, nýbrž sobeckého Joba. Rovněž sv. Frant. Sal. a sv. Ign. L. pro svou mírumilovnost byli ušetřeni velikých nehod. — Čeho se k vůli pokoji zříkáme, to nám Bůh stonásobně vynahrazuje. Neboť Kristus nám slibuje **stonásobnou odměnu** v tomto životě i v onom za vše, čeho jsme se k vůli němu zřekli. (Mar. 10. 29.) Všimněme si, jak zbohatl mírumilovný Abraham. „Hněvem vzájemně proti sobě brojiti jest tolik, jako ďáblu povolovati.“ (Sv. Chrys.)

3. Proto každý člověk má něco strpěti, by pokoj nebyl porušen; a rovněž má se sám chrániti všeho, pokud jen lze, co by pokoj rušilo.

Takové dobro jako pokoj, již jest hodno, abychom je vykupovali malými obětmi. Proto máme pro zachování pokoje **něco strpěti.** „Snášejte chyby jedni druhých.“ (Gal. 6. 2.) Mnozí lidé jsou mírumilovnými, pokud se jich nikdo nedotkne, a pokud vše jde dle jejich choutky; při nejmenším odporu však se ihned hrozně rozčilují. Podobají se stojaté vodě, která není nikomu protivnou, pokud ji nechá na pokoji, která však šíří ihned nesnesitelný zápach, jakmile někdo jí pohne. (Sv. Alb. Vel.) — Máme se pečlivě **chrániti všeho, co by mohlo vésti k rozbroji.** Nemáme zvláště bez důležité příčiny nikomu odporovati. „Nikdy se nehádej mnoho o věci, které nemají významu.“ (Sv. Teres.) To platí zvláště v rodině. Rodina má týž osud jako dům, v němž bydlí; uvolní-li se kameny v klenbě, spadne klenba a způsobí velikou škodu. Loď, jejíž prkna těsně nesouvisí, ponoří se; tak hyne i společnost, jejíž členové nejsou spjati poutem lásky. (Sv. Bern.) Členové rodiny mají býti jako oči; pohne-li se jedno nahoru nebo dolů, činí tak i druhé. (Sv. Vinc. Fer.)

4. Než nesmíme k vůli zachování pokoje opomenouti toho, co poroučí Bůh, nebo konati, co zakazuje Bůh.

Takového pokoje Bůh nechce; proto praví Kristus: „Nemyslete, že jsem přišel pokoj poslat na zem; nepřišelť jsem poslat pokoje, ale meč.“ (Mat. 10. 34.) S jistými lidmi nelze míti pokoje jinak, leda přisvědčujeme-li jejich zlobě, což jest pokojem nedovoleným. (Sv. Tom. Aq.) A proti takovým lidem musíme si pokoj vybojovati teprve mečem pravdy.

Protiva tichosti: hněv.

1. Hněvivým jest, kdo se pro něco, co se mu nelíbí, rozčiluje a snaží se pomstíti se.

Hněvivec ztrácí zrovna lidskou postavu a bere na sebe podobu divokého zvířete. (Sv. Bas.) Stahuje svůj obličej, kroutí očima, skřípá mnohdy zuby, křičí, tluče, dupe, tluče předměty a p. Takový člověk by se měl podívati do zrcadla. Hněvivec nosí hněv všude sebou. Podobá se hadu, který nosí jed stále sebou, nebo nabité zbrani, která ihned vystřelí, jakmile se kohoutek stlačí; těžce nemocnému, jenž nesnese těžkého pokrmu; písčitému břehu, jejž vlny ihned strhují; prázdnému hrnci, jenž ihned puká, je-li dán k ohni. (Kdyby byl plný vody, nebyl by pukl; kdyby byl člověk pln milosti, nezlomila by se jeho trpělivost. Sv. Bon.) Zlobiví lidé obyčejně obviňují jiné lidi ze své zlobivosti; než zkušenost učí, že se zlobí i tehdy, jsou-li sami sobě ponecháni, na př. při práci. — „Horlivost pro čest boží“ nazývá se obyčejně **„hněvem spravedlivým“.** Tak se hněval Kristus, když vyháněl kupce a prodavače ze chrámu (Jan 2.); rovněž Mojžíš, když vraceje se s hory viděl, kterak se Židé klanějí zlatému teleti (2. Mojž. 32.); tak by se byl měl Heli hněvati na své syny. (Sv. Řeh. Vel.) Hněv spravedlivý není vlastně žádným hněvem; neboť jest dítkem lásky a jest jako láska trpělivý, dobrotivý, nemýlí se, nezná nenávisti. (Sv. Fr. S.) Spravedlivý hněv jest tedy dovolený. „Hněváte-li se, nehřešte!“ (Ž. 4. 5.) Jen onen hněv jest hříšným, s nímž jest spojena snaha pomstíti se. (M. L.)

2. Zlobivec škodí si na zdraví, pozbývá užívání rozumu, uvádí se v nenávist a jest v nebezpečí, že ztratí věčnou blaženost.

Hněvivec jest nerozumný; neboť trestá chyby, jichž se jiný dopustil, sám na sobě. Hněv **porušuje zdraví** a ukracuje života. Při hněvu se vylévá žluč, přechází do krve a otravuje ji. Proto lidé zlobiví často dostávají žloutenku. Zlobivec se podobá vápnu, které ihned syčí, jakmile je polito vodou, ale potom se rozpadá; podobá se rozzlobené včele, která ztrácí žahadlo, jakmile bodne; podobá se jícnu soptící sopky, který se tím více vypaluje a rozšiřuje, čím více zuří. „Je-li člověk rozhněván, klepe srdce, tělo se třese, jazyk vázne, obličej září, oči srší blesky, ústa křičí.“ (Sv. Řeh. Vel.) „Žádný lev, žádná zmije nepohne útrobami člověka tak, jako hněv. (Sv. Chrys.) Jako červ hlodá na kořenu stromu, tak hlodá hněv na životě člověka. Závist a hněv zkracují život. (Sir. 30. 26.) Mnohé lidi ve hněvu ranila mrtvice, svalili se a ihned byli mrtvi. Dějiny tak vypravují o mnohých panovnících. „Jestliže hněv již tělem tak otřásá, jak teprve duší.“ (Sv. Chrys.) — **Hněv zakaluje rozum.** „Vždyť každé mocné pohnutí mysli kalí rozum.“ (Sv. Fr. S.) Duch zlobivce podobá se hladině mořské zmítané větrem; neviděti v ní svého obrazu. Jako kouř kalí oči, tak hněv kalí rozum. (Aristoteles.) Zlobivci se zdá býti každé bezpráví větším, než-li ve skutečnosti jest; hněv se podobá mlze, v níž se všecky předměty jeví většími. (Plutarch.) Zlobivec ve stavě laskavém nachází něco zlého; ve hněvu se jeví i nejkrásnější věci jako v rozčeřené hladině vodní nestvůry. Zlobivec tedy neví, co dělá, jako ten, jenž má horečku. (Sv. Chrys.) Podobá se také opilému (Sv. Chrys.), nebo pomatenci. „Nic se nepodobá šílenství tak, jako hněv.“ (Cicero.) Proto říkával sv. Frant. Sal., viděl-li rozzlobeného člověka: „Pane, odpusť mu, neboť neví, co činí.“ Zmocní-li se rozumu hněv, stává se člověk zvířetem. (Sv. Bas.) Zlobivec se podobá člověku posedlému. (Sv. Chrys.) Proto zlobivec se nechává strhnouti ku mnohým **nespravedlnostem.** Hněv člověka nečiní spravedlnosti před Bohem. (Jan 1. 20). Zlobivec se podobá soudci zaslepenému náruživostí; takový soudce nikdy správně nerozsoudí. (Sv. Fr. S.) Zlobivec se podobá cestujícím na lodi, kteří za bouře všecko vyhazují a po bouři se proto zlobí. (Sv. Chrysost.) Hněv se podobá dravé bystřině nebo také průtrži mračen. (Sv. Fr. S.) Zlobivec jest horší, než divoké zvíře; neboť divokost přechází lva, jakmile se sejde s jiným lvem; ani nejdravější ptáci sebe vzájemně nepožírají a nenapadají. (Sv. Bonav.) Než zlobivec obrací svou zlost proti lidem sobě rovným. Zlobivec jest horší, než zlí duchové; neboť oni, ač jsou původci všeho rozbroje, přece spolu žijí v pevném svazku. A člověk zuří proti člověku. Odkud tolik poranění, usmrcení, nepřátelství, soudů? — Člověk zlobivý **sebe uvádí v nenávist u lidí.** Jako nikdo nemá rád vichřice a průtrží mračen, tak ani zlobivce. Zlobivým lidem se vyhýbáme jako kousavým psům. Proto se zlobivcem není možno žádné opravdové přátelství. „Neuzavírej žádného

přátelství s člověkem hněvivým a člověkem horkokrevným neobcuj.“ (Přísl. 22. 24.) Prochází-li panovník v době pokoje své země, jest rád viděn, nikoliv však, přichází-li v čele vojska mezi své poddané; právě tak neradi vidíme člověka, přichází-li k nám s vojskem rozumu, totiž s hněvem a hořkostí. (Sv. Fr. S.) Je li rozum sdružen se hněvem, působí více bázeň, nežli lásku. (Sv. Fr. Sal.) Člověk rád se podrobuje rozumu, ale zpečuje se, chceme-li jej ovládati vášní. (Sv. Fr. S.) Jest spíše možno žíti se zvířetem, než-li se zlobivcem; neboť zvíře lze zkrotiti, zlobivce nikoliv. (Sv. Chrys.) — Zlobivec jest v nebezpečí, že bude **věčně zavržen;** neboť se připravuje o milost. „Duch boží nepřebývá tam, kde jest hněv.“ (Sv. Chrys.) Poněvadž hněv odnímá klid srdce, zavírá příbytek Duchu sv. (Sv. Řeh. Vel.) Kristus hrozí: „Každý, kdo se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu.“ (Mat. 5. 22.) Hněv zabíjí blázna. (úob 5. 2.) Slíbil-li Bůh pokorným a tichým nebe, pak pyšným a hněvivým nezbývá jiného než peklo. Jako ten, kdo má dřevěný dům, jest stále v nebezpečí, že mu dům shoří, tak jest zlobivec v nebezpečí, že ztratí svou duši a přijde do ohně věčného. (Sv. Bonav.) Zlobivec již nyní nosí peklo v sobě, totiž stálý nepokoj ve svém nitru.

3. Hněv máme přemáhati takto: ve hněvu nemáme ani mluviti, ani jednati a pokud lze, hned se máme utíkati k modlitbě. Ublížili-li jsme však někomu, máme tuto chybu ihned napraviti.

Ve hněvu nemáme **ani mluviti, ani jednati.** Máme se podobati lodníkům, kteří za bouře loď upevní kotvou a teprv potom dále plují, až bouře přestala. Sv. Frant. S. na otázku, kterak může zůstati v obcování se zlobivci klidným, pravil: „Učinil jsem smlouvu se svým jazykem, že nesmí promluviti ani slova, je-li moje srdce rozčileno. „Pohanský mudřec Athenodor poradil císaři Augustovi, aby v návalu zlosti odříkal 24 písmen řecké abecedy. Pohan Klinias měl ve zvyku zpívati písně v návalu zlosti. Každý buď váhavým k mluvení a váhavým ke hněvu. (Jak. 1. 19.) Mlčení jest totiž úkonem trpělivosti; takto zvítězíme. (Sv. Klim.) Až se upokojíme, můžeme činiti, co libo. (Sv. Klim.) — I **modlitba** zapuzuje hněv. Cítíme-li, že jsme rozčileni, máme si počínati jako apoštolové, kteří za bouře se utíkali k Ježíšovi; pak přikáže Bůh vlnám hněvu, a bude ticho. (Sv. Fr. S.) Světcové radí, pomodliti se v duchu Zdrávas Maria; tím zapudíme ďábla, jenž nás pokouší. Nebo si zvykni říkati: „Sláva Otci i Synu atd.“ Ale musíme se ihned utíkati k modlitbě, neboť oheň v jeho vzniku lze snadno uhasiti, mladý stromek snadno ohnouti, nemoc v počátku snadno vyléčiti; později jest to nemožno. — Jestli jsme někomu hněvem ublížili, máme svou chybu ihned **napraviti** vlídností. (Sv. Fr. S.) Apoštol napomíná: „Slunce ať nezapadá nad hněvem vaším.“ (Efes. 4. 26.) Neboť jest-li se ihned nesmíříme se člověkem, jejž jsme urazili, povstává mnohdy dlouhé nepřátelství. Všimněme si, jak si počínal sv. Jan Alm., patriarcha Alex., jenž mněl smiřovati nesmiřitelné lidi. Kdysi jej urazil místodržitel Nicetas. I poslal na večer posla k místodržiteli se vzkazem: „Niceto, slunce brzy zapadne!“ Místodržitel porozuměl tomuto pokynu a ihned jej odprosil za své unáhlení. (Spirago, Příkl. str. 164.) Lépe jest úplně nic se nehněvati, nežli rozumně a mírně hněvu užívati. (Sv. Fr. S.) Neboť hněv se podobá hadu, který se vplíží tam, kam jen svou hlavu prostrčí; je-li však jednou vpuštěn, těžko jej lze vypuditi. (Sv. Fr. S.)

4. O štědrosti.

1. Štědrým jest, jenž z lásky k Bohu jest ochoten, ze svého majetku pomáhati lidem trpícím bídu.

Kdo tedy pomáhá jiným, aby jej lidé za to chválili, není štědrým; neboť nepomáhá z lásky k Bohu. I **chuďas** může býti štědrým. „Štědrost se neřídí dle velikosti daru, nýbrž dle dobrosrdečnosti dárcovy.“ (Sv. Lev Vel.) Dle srdce dárcova řídí se velikost nebo nepatrnost daru. (Sv. Ambr.) — Štědrý se podobá zemi, která vydává plody pro jiné. (Sv. Ambr.) Štědrý **se velice podobá** milosrdnému **Bohu.** „Štědrostí připodobníte se Bohu, svému otci, o němž se praví, že jest milosrdnost sama.“ (Sv. Chrys.) Již pohan Seneka pravil: „Kdo uděluje dobrodiní, podobá se bohům.“ „Býti štědrým k jiným jest tolik, jako podobati se v pravdě Bohu.“ (Sv. Cypr.)

2. Štědrostí docházíme odpuštění hříchů, časného požehnání a odplaty věčné, rovněž rychlého vyslyšení modlitby a přízně ostatních lidí.

(O tomto všem bylo již pojednáno dříve na str. 165.) Štědrého máme právě tak rádi, jako slunce, které svými paprsky obveseluje naše srdce. „Čím by nás byl mohl Kristus ještě více nadchnouti ke skutkům milosrdenství, nežli tím, že praví, že cokoliv dáváme chudým, dáváme jemu samému.“ (Sv. Cypr.)

Opak štědrosti: lakota.

1. Lakomým jest, kdo přílišně baží po penězích a statcích a ze svého majetku ničeho nechce chudým uděliti.

Máme ovšem býti šetrnými, t. j. ukládati si něco pro případ nemoci a stáří, jakož i pro rodinu. Než nemáme **přílišně** starati se o peníze a statky, t. j. hleděti si vydobyti mnohem více nežli je třeba pro nás a pro rodinu. Lakota se jeví tím, že člověk nikdy nemá dosti, byť měl sebe více. Lakomec se podobá bezednému sudu, který je stále prázdný, byť bychom do něj nalili sebe více tekutiny. Podobá se vlku, který je vždy hladov (Sv. Řeh. Nss.); ohni, který tím více žádá, čím více přikládáme (Tom. Morus); peklu, které byť sebe více pohltilo, nikdy neřekne: Dosti jest. (Sv. Aug.); džbánu, jenž má ústa vždy otevřena, byť tekutina v něm již přetékala. (Sv. Řeh. Vel.) — Lakomým jest nejen ten, jenž si cizí majetek hromadí, nýbrž i ten, jenž **na svém nároživě lpí.** (Sv. Aug.) Kdo urputně lpí na nahromaděném majetku, jest skrblým nebo držgrešlí. Kdo se leká i nepatrných výdajů, jest skrblík. Takový člověk se podobá psu, který hryze kost a štěká na každého, kdo se k němu blíží. Lakomci jsou mezi boháči i chudáky. U mnohých boháčů nacházíme peníze a ne lakotu,

a u mnohých chuďasů nacházíme lakotu a žádné peníze. (Sv. Aug.) — Lakomec jest **modlář** (Efes. 5. 5.), neboť jeho bohem jsou peníze. Penězům, této modle, obětuje všecky své starosti a myšlenky, všecko své snažení a jednání, všechen pot své tváře, ba i svou duši a věčnou blaženost. (Tert.) Jako andělé v nebi svou blaženost nacházejí v patření na Boha, tak boháč v dívání se, dotýkání se a přepočítávání svých peněz. Lakomec nepohlíží na peníze jakožto na prostředek k zabezpečení své existence a k dosažení spásy, nýbrž jakožto na svůj nejvyšší cíl. On se v pravdě klaní penězům a podobá se Židům, kteří pod horou Sinaj tancovali kolem zlatého telete. „O jaký jest to hřích, jenž nás podrobuje věcem, které jsou stvořeny k naší službě.“ (Sv. Fr. S.) Penězi máš vládnouti a nikoliv jim sloužiti. (Seneca.) Považuj peníze jen za prostředek ke konání dobra. Peníze jsou jen tehdy v pravdě dobrem, konáme-li jimi dobré.

2. Lakomec se stává nespokojeným, hříšným, bezvěrným, ukrutným proti sobě a bližním a jednou věčně nešťastným.

Lakota jest **kořenem všeho zla**. (1. Tim. 6. 10.) Za bohatstvím se skrývá ďábel právě tak, jako had v trní. Jak se bohatství náruživě přibližuješ, tak tě kouše a otravuje pekelný had. (Sv. Chrys.) Hromadí-li někdo peníze a ničeho nedává chudým, stává se něco podobného jako se studní, ze které se voda nečerpá a proto zapáchá. (Sv. Bas.) Bohatství se podobá hromadě hnoje; kdyby byl rozházen po poli, zúrodnil by pole; rovněž bohatství jest jen tehdy užitečným, uděluje-li se z něho něco chudým. (Sv. Bonav.) Bohatství se podobá divokému zvířeti: zuří, zavřeme-li je do tmavé místnosti; tak zuří a bouří i bohatství, je-li uzavřeno, ještě hůře nežli lev. (Sv. Chrys.) Kdo chce zbohatnouti, upadá do pokušení a do osidel ďáblových a do mnohých zbytečných a hanebných žádostí, které vrhají člověka do záhuby a zkázy. (1. Tim. 6. 9.) — Lakomec **ztrácí vnitřní spokojenost**. Lakomec žije v ustavičné bázni, že pozbude svůj majetek. „Hromadí-li se bohatství, obtěžuje svého majetníka; umenšuje-li se, křižuje ho.“ (Sv. Bern.) Jako trní, zmáčkneme-li je, působí bolest, tak i naše srdce, lpíme-li jím na bodavém trní bohatství, bude bolestně zbodáno. Lakota jest krutý vládce, jenž svým miláčkům nepopřává žádného pokoje. (Sv. Asterius.) Čím jest mol šatům, tím jest lakota srdci; sžírá je. (Sv. Efr.) Jako víno v sudě nikdy neukojí žízně, tak peníze ve skříni nikdy neukojí žádostivosti lakomcovy. (Gem.) — Lakomec **k vůli penězům se dopustí každého hříchu**. Lakomec má duši svou naprodej. (Sir. 10. 10.) Touha po penězích plní lesy loupežníky, domy zloději, trhy podvodem, soudní síně křivými přísahami, oči chudých slzami, vězení zločinci a peklo zavrženci. (Sv. Bas.) Jidáš k vůli penězům zradil i svého Pána a Mistra. A kolik válek se vedlo z hrabivosti! Kolik millionů lidí padlo na bojišti za oběť této modle! Poslední soud to ukáže. — Lakomec **pozbývá víry**. „Největší zlo, jež působí lakota, jest zbloudění ve víře.“ (Sv. Leo Vel.) Lakomec totiž pro samé časové starosti, ani nepomyslí na věčnost. Nelze sloužiti Bohu a mammoně. (Luk. 16. 13.) Sv. Césarius vypravuje o jistém bohatém kupci, jenž ležel na smrtelném loži, a kterého kněz snažil se obrátiti. Když mu byl kněz vážně domluvil, podal mu políbiti stříbrný kříž. Tu vrhl nemocný svůj pohled na onen kříž, a zdálo se, že je velmi dojat. Kněz již se radoval; než tu zvolal lakomec: „Co asi stojí tento kříž?“ Všecko domlouvání knězovo bylo tedy marným. (Spirago, Příklady str. 166.) — Lakomec se stává **ukrutným i k sobě samému**. Lakomec si nepopřeje ničeho, nýbrž mnohdy žije v největším strádání. Lakomec se nenajídá do syta, nýbrž skoupě. (Sir. 14. 9.) Podobá se volům, kteří mlátí obilí ve stodole, a sami žerou slámu. (Sv. Aug.) Jako Tantalus dle pověsti v podsvětí uprostřed vody žízní se trápil, tak lakomec ve svém bohatství trpí nouzi. (P. Innoc. III.) Trestající spravedlnost boží mstí na lakomci slzy chudáků nejpřísnějším postem. (Sv. Ambr.) Lakomec se ocitá mnohdy i v bídě. Když lékař jistému lakomci oznámil blížící se smrt, spálil onen lakomec ihned všecky bankovky, aby po jeho smrti nikdo těch peněz nedostal; než uzdravil se opět a musil později choditi žebrotou. (Spirago, Příkl. str. 165.) — Lakomec jest **ukrutným i k bližnímu**. Lakomec nemá s trpícím ani útrpnosti, ani mu nepomůže. (Sv. Innoc.) Jeho srdce jest tvrdé jako kovadlina, která nezměkne, byť se na ni sebe více bušilo kladivem; neboť byť byla bída bližního sebe větší, lakomec není nikdy naladěn k milosrdenství. (Sv. Vinc. Fer.) Život mnohých chudáků leží v jeho peněžných pytlech; snadno by je mohl zachovati svým přebytkem. (Sv. Ambr.) Lakomec chce od každého jen bráti. Jako vzteklý pes každého jen kouše, tak lakomec chce míti od každého jen zisk. (Sv. Vinc. Fer.) Jako žralok jiné ryby požírá, tak činí i lakomec; ničí své bližní. (K. Hurgo.) Lakomec shromažďuje pro jiné, kteří pak jeho majetek promarní. (Sir. 14. 4.) Podobá se vepři, poněvadž jako vepř teprve po smrti je jiným užitečným. (Sv. Bon.) Lakomci jsou u lidí v nenávisti. Kalifas, král babylonský, měl plnou věž zlata, stříbra a drahokamů; poněvadž nechtěl svým vojákům z toho ničeho dáti, zavřeli jej vojáci do věže a pravili: „Zaháněj si zde hlad poklady, po kterých jsi tak prahl.“ (Met. VI. 65.) — Lakomec bude kdysi **na věky zavržen**. Všimněme si slov, která řekne Kristus při posledním soudu těm na levici. (Mat. 25.) Lakomci nebudou vládnouti královstvím nebeským. (1. Kor. 6. 10.) Proto praví Spasitel: „Snáze projde velbloud uchem jehly, nežli boháč do království nebeského.“ (Mat. 19. 24.) Poněvadž lakota vede do pekla, proto již pohanští básníci připisovali nejvyšší moc nad peklem Plutonovi, bohu bohatství. (Corn. a L.) — Lakomec ze své lakoty nemá vlastně **docela nic**. Jako nerozumní hoši po celý den na ulici běhají a marné věci dělají, večer pak vracejí se, ničeho užitečného sebou nepřinášejí, tak jest i s lakomcem; lakomec probíhá celým světem, podniká k vůli penězům mnoho prací a nebezpečí, a když má umírati, nemá ze všeho nic. (Sv. Bonav.) Lakomci ze všeho jeho bohatství nezůstane při smrti nic, než umrlčí roucho, malý dřevěný domek a trochu hlíny pro chladný hrob, své jmění musí zanechati veselým dědicům, kteří se posmívají jeho špinavé šetrnosti. (Ž. 48. 11.) Všecky námahy lakomcovy se podobají pavučině; upředena jest s velikou námahou, ale zničena je rychle. (Sv. Bonav.)

3. Lakotu přemůžeme nejjistěji tím, nutíme-li se dávati almužnu. Rovněž jest dobře, častěji uvažovati o chudobě Kristově a pomíjitelnosti pozemských statků.

Každý hřích se nejlépe léčí ctností, která jest jeho protivou, tedy lakota **štědrostí**. Proto at se lakomec nutí dávati almužnu. (Sv. Fr. S.) — „Co může naši lakotu léčiti více nežli **chudoba Syna božího!**“ (Sv. Aug.)

Pomni, lakomče, že tvůj Bůh a Pán, jenž s nebe na zem sestoupil, nechtěl míti žádného bohatství, po němž ty se tak pachtíš; že miloval chudobu a proto si vyvolil za matku nikoli mocnou královnu, nýbrž chudou pannu; že se nenarodil v paláci, ale ve chlévě; neodpočíval na žádném měkkém lůžku, nýbrž v chudých jeslích; že si vyvolil ke hlásání svého učení ne vznešené muže, nýbrž prosté rybáře. Nuže, čím Pán všeho tvorstva pohrdal, po tom bídný člověk náruživě se pachtí? (Ludv. Gran.) — Pomni také, že při **smrti** musíme opustiti všecky pozemské statky. Ničeho jsme na svět nepřinesli a ničeho z něho neponeseme. (1. Tim. 6. 7.) Nikdy nezapomeň, že v hodině smrti musíš opustiti všecko, a že tvé statky snad přijdou do ruky lidem, kteří jich budou špatně užívati a tak se snad uvrhnou do záhuby věčné. (Sv. Fr. S.) Nemoci lakoty neodstraníme lépe, nežli pamatujeme-li každý den na smrt. (Sv. Aug.) Proto místo po penězích snaž se po ctnostech; to jsou statky, jichž zloději nevykopávají a nekradou, rez a moli nekazí. (Sv. Bern.) Bohatství pomine, ctnost nepomine. „Proč se zaměstnáváme časným ziskem? Hle, život věčný jest naprodej.“ (Sv. Faustin.)

5. O střídmosti v jídle a pití.

1. Střídmým jest, kdo tolik jí a pije, kolik potřebuje, a požívaje potravy není ani příliš chtivým ani vybíravým.

Střídmý nepožívá pokrmu a nápoje více, nežli potřebuje k zachování života. (Sv. Tom. Aq.) Střídmý užívá potravy jako léku. (Sv. Aug.) Již pohanský mudřec pravil: „Nežijeme proto, abychom jedli, nýbrž jíme, abychom žili.“ — Střídmý tedy nejí potud, až již nemůže, takže by mu potom bylo nevolno; zachovává pravidelnou dobu v jídle. Jí, co se mu předloží (Luk. 10. 8.) a nezlobí se, není-li některé jídlo zcela dobře připraveno. Hlad jest jeho nejlepším kuchařem. (Sokrates.) Na nejvýše hledí, by dostal pokrm, jenž by mu neškodil na zdraví, a jenž by mu dodával síly ku práci. — Může někdo mnoho jísti a přesto býti střídmým, kdežto jiný mnohem méně jí a při tom jest nestřídmý. Proč?

2. Střídmost napomáhá zdraví, prodlužuje život, sílí mohutnosti duševní, vede ke mnohým ctnostem a k věčné blaženosti.

Střídmost prospívá tělu i duši a vede ke mnohým ctnostem. (Viz o užitku postu na str. 91.) Pij do polopita, jez do polosyta, vyjdou ti na plno léta. — V nebi nebude nalezen nikdo, jenž by si střídmostí v jídle a pití nebyl otevřel vchod do nebe. (Sv. Cypr.) Jsme pocestnými v tomto životě. Pocestnému lépe ubíhá cesta, nemá-li zbytečného břemene; tak i my lehčeji spějeme k nebi, užíváme-li věcí tohoto světa jen tolik, kolik je třeba k této cestě. (Sv. Bern.)

3. Střídmými se staneme snadněji, uvažujeme-li pilně o pravdách našeho náboženství.

Jest i **duchovní pokrm**. Kdo si jej oblíbil, nebude tak chtivě žádat pokrmu tělesného. Pomněme, že lidé, kteří poslouchali kázání Kristovo, na jídlo zapomněli. Kdo svou mysl naplňuje pokrmem duchovním, nebude chtivě toužiti po pokrmech tělesných; láskou k věcem nebeským potlačuje se mocně žádost věcí tělesných.“ (Sv. Řeh. V.) Proto praví Kristus: „Ne samým chlebem živ jest člověk, nýbrž každým slovem, které vychází z úst božích.“ (Mat. 4. 4.) Pozvedejme oči k nebi, aby nás země neomámila svými vnadidly.) (Sv. Cypr.) — Pamatujme zvláště na strádání tolika chudých, zvláště na strádání Kristovo. Na světě jest tolik chudých, kteří se považují za šťastné, mohou-li jen vodou a chlebem utišiti svou žízeň a hlad. Jak velikomyslným byl tedy Bůh k tobě, že ti dal více nežli jim; jak špatně bys jednal, kdybys jeho štědrosti užíval jen k ukojení svých choutek. (Ludv. Gran.) Když ten, jenž pouhou svou přítomností anděly sytí, k vůli tobě trpěl hlad, oč více máš ty k vůli sobě býti zdrželivým. (Ludv. Gran.)

O nestřídmosti v jídle a pití.

1. Nestřídmým jest, kdo mnohem více jí nebo pije, nežli potřebuje; rovněž i ten, jenž požívaje potravy, jest velmi chtivým nebo vybíravým.

Pokrm jest jen lékem k zachování těla, ale nikoliv nemá sloužiti k ukojení choutek. (Sv. Aug.) Nestřídmost se tedy jeví jako **nesrstnost,** na př. na bohatci, jako **opilství,** na př. na Baltazarovi, jako **nedočkavost,** jako na Esauovi, jakmile uviděl čočovici, jako **labužnictví,** na př. na Židech na poušti, kteří toužili po hrncích masa v Egyptě. (2. Mojž. 16. 3.) K poslednímu hříchu patří také mlsnost. Nesrsta a pijan jest nerozumnější než zvíře; neboť zvíře obyčejně přestane žráti a píti, jakmile má dosti, člověk takový však nikoliv. (Sv. Cés.) Nedočkavec, jenž se na jídlo zrovna vrhá a žádného pořádku v jídle nezná, podobá se dravému ptáku, jenž ve své žravosti, jakmile spatří kořist, ihned s výšky padá a na ni se vrhá. Ó jak pošetilým jest nestřídmý člověk; krmí jen červy, kteří jej jednou budou ve hrobě požírati. — Nestřídmost má mnoho zlého v zápětí. Pomni, že za hřích nestřídmosti přišla smrt na celé pokolení lidské. (Ludv. Gran.)

2. Nestřídmý člověk škodí si na zdraví, seslabuje své síly duševní, připravuje se o čest a majetek, padá do všech nepravostí, umírá obyčejně nešťastně a bývá na věky zavržen.

Nestřídmost **ničí zdraví**. „Mnozí jedí, aby spíše umřeli.“ (Leo XIII.) *Kdo se chce potýkati s obrem, musí podlehnouti; tak i tělo, obtížíme-li je* přílišným pokrmem. Příliš mnoho nápoje ničí tělo, jako příliš mnoho vody hubí mlýn. Příliš mnoho deště polím neslouží, příliš mnoho nápoje neslouží tělu. Obyčejné následky přílišného pití jsou: nemoci žaludeční, nechuť k jídlu, vodnatelnost, mrtvice a p. Mnozí opilci upadají do šílenství opilců a musejí býti dáni do blázince. Z nestřídmosti již mnozí zemřeli.

(Sir. 37. 34.) Nestřídmost připravila již více lidí o život, nežli meč. Všeho moc škodí. Nestřídmost má i na zdraví potomků neblahý vliv. Lékaři tvrdí, že polovice blbých dětí mělo otce opilce. — Nestřídmost **seslabuje síly duševní.** Opilstvím se zatemňuje **rozum**, právě tak, jako mlha zastiňuje světlo sluneční. (Sv. Nilus.) Nestřídmý člověk nemůže povznésti svého ducha k Bohu tak, jako nasycený pták se nemůže povznésti k nebi. (Sv. Jan Klim.) Nestřídmost seslabuje **vůli**. Proto nestřídmý člověk v době pokušení nemá síly k odporu a upadá do těžkého hříchu. Podobá se obtížené lodi, která při bouři se ponořuje (Sv. Chrys.); nebo ptáku, kterého pro jeho žravost lze snadno chytiti. (Sv. Bonav.) — Nestřídmý člověk se připravuje **o čest**. Tak se stalo Noëmovi; následkem nemírného požití vína ležel obnažen ve stanu. (1. Mojž. 9.) Opilec se mnohdy válí jako vepř v blátě, mluví jako pomatenec a jest dětem na posměch. (Sv. Aug.) U Lacedémoňanů musily děti po opilci házeti blátem. — Opilec se připravuje o svůj **majetek.** Opilec rozhazuje své peníze; za jediný den utrácí výdělek kolikadenní. (Sv. Ambr.) Stává se neschopným k práci na půl dne i na celý den. Dělník, oddaný opilství, nezbohatne. (Sir. 19. 1.) — Nestřídmost **vede ke všem neřestem,** zvláště k nemravnosti a k úplné bezbožnosti. Na půdě příliš vlhké shromažďuje se rozličný hmyz. Nestřídmý se podobá močálu, kde se líhnou hadi, červi a p. (Sv. Aug.) Jako z močálu vystupují škodlivé výpary, tak v těle dobře živeném vznikají nejrozmanitější špatné žádosti. Nestřídmý člověk zvláště vede řeči bezbožné a nemravné. Jako kvasící víno vypuzuje ze sudu všecko, co v něm jest, tak víno kvasící v žaludku, vypuzuje všecko skryté ze srdce. (Ludv. Granad.) Nestřídmý prohrává své peníze, nadává, lže, zanedbává doma svou večerní modlitbu (ježto jest líným), svou ranní modlitbu (jelikož jej bolí hlava a je mu nevolno), nechodí v neděli na služby boží (raději vysedá v hospodě nebo vyspává), jest lakomým (potřebuje pro sebe mnoho peněz), dělá dluhy a neplatí jich, žije doma v nesvornosti (jelikož mu jeho rodina, kterou nechává trpěti bídu, činí výčitky) atd. Vzpomeňme na špatnosti Herodesovy, jenž dal popraviti sv. Jana Křt. (Mar. 6.), Baltasarovy, jenž v opilství znesvětil posvátné nádoby (Dan. 5.), bohatce, jenž chudému Lazarovi nedal ani drobtu chleba. (Luk. 16.) Jako oheň živí se ohněm, tak nečistota nestřídmostí. Jako smolou neuhasíme ohně, olejem plamene, tak nelze v nestřídmosti zachovati čistoty. (Sv. Nilus.) Nečistoty a nestřídmosti nelze od sebe odtrhnouti. (Sv. Jeron.) Utíkejme před nestřídmostí, abychom neupadli do nečistoty. (Sv. Aug.) Kdo není střídmým v jídle, není možno, aby zachoval čistotu. (Sv. Kateř. S.) Nestřídmý člověk upadá do úplné bezbožeckosti. Nestřídmý nemyslí ani dost málo na svůj poslední cíl; podobá se supu, který touží jen po mrše a žere-li, nestará se o nic kolem sebe. Nestřídmý nemá pro pravdy náboženské žádného porozumnění; smyslný člověk nechápe, co jest Ducha božího. (1. Kor. 2. 14.) — Nestřídmí lidé, zvláště opilci, umírají obyčejně **náhlou a nešťastnou smrtí**. Proto napomíná Spasitel: „Hleďte pak se, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím a pečováním tohoto života: a aby nepřišel na vás ten den náhle.“ (Luk. 21. 34.) V pravdě pravdivé jest přísloví: „Jaký život, taková smrt.“ Opilému Herodesovi byla v opilství ufata hlava (Jud. 13.); rozmařilý Baltazar byl zavražděn v noci v loži od nepřítele, jenž v noci vnikl do města. (Dan. 5.) Mnozí opilci padli do vody a utopili se, mnozí zmrzli ve sněhu, spadli s vozu a dostali se pod kola. Mnohým hladovcům

uvízla kostka v krku, a musili umříti. Smrt nestřídmého člověka jest nešťastnou i proto, poněvadž umírá bez lítosti a bez přijetí svatých svátostí. Nemravní lidé se obracejí často, opilci však zřídka; a obrátí-li se, obracejí se bohužel mnohdy jen na krátkou dobu a upadají zpět do hříchu. To mohou potvrditi mnozí apoštolští kněží. — Nestřídmí lidé budou jednou **na věky zavrženi.** Bohatec přišel do pekla. (Luk. 16.) Kristus praví: „Běda vám, kteříž jste nasyceni.“ (Luk. 6. 25.) Opilci nebudou vládnouti královstvím nebeským. (1. Kor. 6. 10.) Kdo rozsévá v těle svém, z těla i žíti bude porušení. (Gal. 6. 8.) Kdo jest příliš tučným, neprojde těsnou branou nebeskou. (Sv. Řeh. Nz.) Pamatuj na plamen, a přemůžeš úplně moc přírody. (Sv. Jer.) Proto si umiň, že se budeš vždy před jídlem a po jídle modliti (nejlepší to prostředek proti nedočkavosti), dále že se nebudeš nikdy v jídle vrtati, nýbrž budeš jísti, co je ti předloženo (prostředek to proti vybíravosti, jejž doporučuje Kristus, (Luk. 10. 8.) a konečně nenajez se nikdy tak úplně, abys již nemohl jísti (prostředek to proti nenasytnosti). Jakým kdo k jídlu, takovým k práci, t. j. dle toho, jak kdo jí, lze poznati, jakým jest.

6. O čistotě.

1. Čistotným jest, kdo své tělo a duši ostříhá čistotou ode všeho, co porušuje čistotu.

Sv. Stanislav Kostka († 1568) utíkal již, slyšel-li jen méně slušné slovo; podobně činil sv. Alois a j. Mnozí docela raději obětovali majetek i krev, než-li by byli porušili cnost čistoty; tak na př. Josef Eg., sv. Anežka, sv. Lucie, sv. Uršula, sv. Háta a j. „Čistota jest více než lidská dokonalost.“ (Sv. Cyr. J.) Cnost čistoty jest původu božského; neboť Bůh ji přinesl s nebe na zem. (Sv. Ambr.) Lidé, kteří žijí nevinně, podobají se lilii. (Velep. 2. 1.) Každý sebe menší brouček, jenž se na lilii usadí, ujímá jí oslňující bělosti a znetvořuje ji; tak i člověka, jenž žije nevinně, poskvrňuje nejmenší nečistá představa. Každé nešetrné dotknutí ujímá lilii krásy a působí, že lilie vadne; tak člověk žijící nevinně, obcováním s okolním světem krátí vstříc záhubě. Lilie roste přímo vzhůru k nebi a listy její mají podobu jazyka; tak i člověk žijící nevinně nachází se na přímé cestě k nebi, ale musí uměti držeti svůj jazyk na uzdě. Lilie naplňuje svou vůní celý dům; tak i člověk žijící nevinně, působí na celé své okolí blahodárně svým dobrým příkladem. Mysl člověka čistotného podobá se čisté vodě; hodíme-li do ní jen nepatrný kamínek, již se pohybuje, ale nemůže se zakaliti. (Sv. Vinc. Fer.)

Lidé žijící čistotně jsou andělům podobni a Bohu velmi podobni.

Ti, kdož vedou život čistý, jsou **andělé v těle lidském.** (Sv. Bas.) Čistota jest andělská cnost; neboť jí se podobá člověk andělům. (Sv. Chrys.) Duše čisté tvoří rodinu andělskou, kterou Kristus na zemi založil, aby jej nejen andělé na nebi, nýbrž i na zemi velebili a chválili. (Sv. Jeron.) Duše

čisté daleko předčí nad anděly, poněvadž bojují v těle, čehož u andělů není. (Sv. Cypr.) Duše čistotné jsou andělé vyššího řádu; neboť andělé nemusejí bojovati, kdežto duše čistotné zachovávají andělskou čistotu vzdor neustálým pokušením ďábelským. (Sv. Bas.) Jest sice rozdíl mezi člověkem čistotným a andělem, ale jen v blaženosti, nikoliv ve cnosti. Čistota andělova jest blaženější, čistota člověka jest silnější. (Sv. Ambr.) Andělé, jak ze životů svatých patrno, rádi obcují s lidmi čistotnými; z toho viděti, že v nich vidí bytosti sobě rovné. „Ďáblové vědí, že člověk čistotou dospívá k důstojnosti andělské, které oni pozbyli, proto se velmi snaží, by v duších vzbudili nečisté představy.“ (Sv. Isid.) Lidé, kteří vedou život čistotný, jsou **Bohu velmi milými**. Kristus Pán měl duše čistotné nejraději; pannu nejčistší zvolil si za matku, andělsky čistého Josefa za svého pěstouna, Jana Křtitele, již před narozením v životě matky posvěceného, za svého předchůdce, nevinného Jana miloval nejvíce ze všech apoštolů a nechal jej při poslední večeři odpočívati na svém klíně; dvě čisté duše stáli při jeho smrti pod jeho křížem; rovněž i malé dítky miloval tak velice, poněvadž jsou čisty a nevinny. (Zwerger.) „Kdo miluje čistotu srdce, bude míti krále nebeského za svého přítele. (Přísl. 12. 11.) Duši čistou nazývá Bůh „sestrou“, „přítelkyní“, „nevěstou“. (Velep. 4. 6.—8.) Panny mají za ženicha krále andělů. (Sv. Ambr.) Každá duše jest královnou, poněvadž jest zasnoubena s Bohem, králem králů. (Sv. Ambr.) Pannickost nadchla Syna božího tak, že se chtěl narodití z panny a sám žil pannicky. (Sv. Jeron.) — Lidé čistotní těší se také **zvláštní úctě u ostatních lidí**. Již pohané vážili si lidí čistotných velice. Jak velice si vážili Římané pannen Vestálek, které po 30 let své služby chrámové musily žíti svobodně. Objevily-li se na ulici, byla jim vzdávána veřejná úcta, a potkal-li ji zločinec, jenž byl veden na popraviště, byl ihned propuštěn. „Hle, pohané odměňovali své dcery, které dávaly čistotnosti a pannickosti přednost před manželstvím; a my křesťané máme se panně, která z vyšších pohnutek se nevdala, posmívati?“ (Sv. Ambr.) Ó jak krásné jest čistotné plémě ve skvělosti; nesmrtelná jest zajisté památka jeho, neboť i u Boha známo jest i u lidí. (Moudr. 4. 1.)

2. Kdož vedou život čistotný, poznávají jasně Boha, vůle jejich jest silná, požívají velikého pokoje duševního, a budou v nebesích obzvláště vyznamenáni.

Čistota srdce jest zdravím ducha. (Sv. Bern.) Lidé čistotní jsou na rozumu **velice osvíceni**, zvláště poznávají jasně Boha. Jich se týkají slova Kristova: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ (Mat. 5. 8.) Lidé čistotní jsou jako čistý křišťal, do něhož vnikají všecky paprsky sluneční. Jsou jako čistě a klidně plynoucí voda, v níž se obráží obloha. Čistota duše a vnitřní krása a svoboda andělská dělá učence a učitele a vzdělance a mudrce a bohoslovce a všestranné vzdělance. (Sv. Aug.) Čistota nás činí způsobilými, bychom na slunce spravedlnosti patřili s okem nezakaleným. (Sv. Isid.) Veliká čistotnost učinila sv. Jana Ev. způsobilým, by tak hluboce vnikl v tajemství náboženská. Hned na počátku svého evandělia povznesl se jako orel do výše k Božství. — Čistota **dodává** dušem **zmužilosti**. (Sv. Ambr.) Slabá Judit ukázala při dobývání Bethulie

takovou zmužilost, že šla do ležení nepřátelského a Holofernovi uťala hlavu. Písmo sv. praví o ní: „Jako muž jsi jednala, poněvadž jsi milovala čistotu.“ (Jud. 15. 11.) Proto lidé čistotní dospívají rychle ke všem cnostem. Jako barva bílá je základní barvou všech ostatních barev, tak čistota jest základem všech cností. (Sv. Bonav.) — Kdo vede život čistotný, **jest již na zemi blaženým**. Čistota má v sobě nevypsatelnou lahodu a sladkost, poskytuje sladšího požitku, než všecky rozkoše tělesné. (Sv. Isid.) Čistota jest i zdravím těla. (Sv. Isid.) Kdo vede život panický, má již v tomto životě slávu vzkříšení. (Sv. Cypr.) Čistota jest předobrazem věčné neporušenosti těl. (Sv. Aug.) Čistota obklopuje celé tělo lidské kouzelnou něhou. (Sv. Efr.) Lidé, kteří žijí nevinně, mají obyčejně zářící obličej, známku to zdravosti; obyčejně také dosahují vysokého stáří. Umírá-li takový člověk vyjímečně záhy, pak to dopustil Bůh z moudrých úmyslů; vzal jej se světa, aby zloba hříšníků, mezi nimiž žil, nezměnila rozumu jeho. (Moudr. 4. 11.) Ostatně dosti dlouho žil, kdo dobře žil. — Kdož žijí čistotně, budou jednou **v nebi obzvláštně vyznamenáni**. Panické duše budou v nebi velmi blízko Boha; budou státi poblíž beránka a půjdou za beránkem, kam půjde. Budou zpívati píseň, kterou jiní svatí nebudou moci zpívati. (Zjev. 14. 1.—5.) Bůh bude čisté duše v nebi korunovati. (Velep. 4. 8.), t. j. dá jim obzvláštní slávu přede všemi jinými svatými. Nesmrtelná bude památka jejich. (Moudr. 4. 2.) Panické duše budou míti v nebi podíl s Pannou Marií. (Sv. Cyr. Jer.) Již zde na zemi vyznamenává je Bůh obzvláštními zjeveními. „Panické duše jsou tajemnicemi božími, poněvadž jim Bůh zjevuje svá tajemství.“ (Sv. Tom. Vill.) Poněvadž duše panické obcují s Bohem, proto stav panický se nazývá mnohdy „sňatek s Bohem“ nebo „zasnoubení s Bohem“. (Tert.) Bůh také ochotně vyslýchá modlitby čistých duší. Jako královna Esther dosáhla všeho na svém manželu, poněvadž mu byla věrně oddána, tak i nebeský ženich vyplní všecky prosby duší čistotných.

3. Každý člověk jest povinen až do vstoupení do stavu manželského zachovávati pannickou čistotu.

Proto dal Bůh 6. přikázání boží. U Židů byl ukamenován každý, kdo se prohřešil proti cnosti čistoty. (5. Mojž. 22. 21.) U Římanů byly panny Vestálky, které se prohřešily proti čistotě, za živa pohřbeny. Hle, kterak již trestající spravedlnost Židů a pohanů chránila čistotu!

K uchování čistoty slouží tyto **prostředky**: cvičení se v zapírání sebe, střídmost, častější přijímání sv. svátostí, modlitba k Matce boží, rozjímání o pravdách náboženských, zvláště o všudypřítomnosti boží a o posledních věcech člověka. Rovněž se máme co možná chrániti tance, návštěvy divadla a příliš volného obcování s osobami druhého pohlaví.

Mezi všemi boji křesťana jest boj o čistotu nejtěžší. (Sv. Aug.) Pohanští Řekové měli mezi svými bohy také pannu, jménem Minervu; vyobrazovali si ji ve vojenském odění, s helmicí, štítem a kopím; to znázorňovalo, že čistoty nelze uchovati bez velikého boje. (Sv. Jeron.) Učitelé církevní nazývají zachovávání čistoty mučenictvím. Toto mučenictví jest nekrvavé, ale ve mnohé příčině jesti větším, než-li krvavé mučenictví; neboť krvavé trvá jen několik okamžiků

a člověk ihned vchází do slávy nebeské; naproti tomu k zachování čistoty jest třeba dlouhého boje, jejž jest třeba bojovati po celý život. — (Co se týká umrtvování sebe, viz všeobecné prostředky k dokonalosti.) Máme se přede vším chrániti zbytečného mluvení a máme **potlačovati zvědavost očí.** Člověka povídavého a všetečného nelze považovati za čistotného. (Sv. Aug.) Okny očí vstupuje do duše smrt. (Jer. 9. 21.) Lev pozbývá své divosti a stává se bázlivým, zahalíme-li jeho oči rouškou (Plinius); právě tak bývají potlačeny v nás naše náruživosti, ostříháme-li oči. I **půst** vede k čistotě. Pevnost může býti nejjistěji dobyta, zamezí-li se dovoz potravin do ní; vzpurné tělo nejjistěji bude podrobeno, odejme-li se mu potrava. (Sv. Bonav.) Nestřídmostí však ztrácíme nevinnost křestní právě tak, jako Esau své prvorozenství. (Sv. Efr.) Kde jest nestřídmost, tam jest i nečistota. (Sv. Ambr.) Hora Etna a Vesův, které oheň chrlí, nezuří tak mocně, jako krev mladých lidí, je-li rozjařena vínem a zbytečnou potravou. (Sv. Jer.) Neopíjejte se vínem, v němž jest chlípnost. (Efes. 5. 18.) Zlá žárlivost se podporuje hodováním. (Sv. Ambr.) — Přijímáním **sv. svátostí a modlitbou** nabýváme milosti boží, bez níž nelze se přemoci. „Mýlí se, kdo se domnívá, že může vlastními silami smyslnost překonati a čistotu zachovati; milosrdenství boží musí uhasiti planoucí žár přirozenosti.“ (Sv. Chrys.) Nelze se udržeti, leda by to Bůh dal. (Moudr. 8. 21.) Čistotnost se podobá sněhu; jako sníh, tak i čistota přichází jen s hůry. Sv. zpovědí a sv. přijímáním nabýváme síly vůle a uchráníme se takto hříchů; (viz o účinku obojí této svátosti) „Svátost oltářní jest obilí vyvolených a víno plodící panny.“ (Zach. 9. 17.) Pozemské víno škodí čistotě, ale nebeské víno, totiž sv. oltářní, chrání čistotu. (Sv. Alf.) Nejprospěšnější ze všech moditeb jest modlitba **k Matce boží.** „Ó, kolik mladých lidí pobožností k Matce boží se uchovalo čistými jako andělé!“ (Sv. Alf.) Kazatel Segneri vypravuje o jistém nemravném mladíku, jemuž kněz ve zpovědnici nařídil, aby se každý den ráno modlil 3 Zdrávas Maria ke cti čistoty Matky boží. Za několik let přišel onen mladík nazpět ke knězi a pravil, že oné modlitbě má děkovati za své úplné obrácení. — **Rozjímání o pravdách náboženských** odnímá zálibu na věcech smyslných. „Duchem choďte a žádosti těla nevykonáte.“ (Gal. 5. 16.) Jakmile pocítíme svatou radost nad Bohem, všecko ostatní pozbývá pro nás ceny. Kdo okusil radostí duchovních, tomu se hnusí všecky radosti tělesné. (Sv. Alb. Vel.) Zvláště kdo váží, že Bůh všecko vidí a všude jest přítomen, nikdy neučiní, co se Bohu nelíbí. (Sv. Jeron.) To se ukázalo na Josefovi Eg. (1. Mojž. 39. 9.) a na Susaně. (Dan. 13. 35.) Neklam se nadějí, že tvůj hřích zůstane tajným; neboť přítomen jest Bůh, jenž všecko vidí a jemuž nic neujde. (Sv. Ambr.) Ve všech skutcích svých pamětliv buď posledních věcí svých a na věky nezhřešíš. (Sir. 7. 40.) Vzplane-li v údech tvých plamen nečistý, ať jej uhasí vzpomínka na oheň věčný. (Sv. Petr. Dam.) Sv. Martinian, poustevník palestýnský, když jej pokušení trápilo, strčil své nohy do ohně: bolestí vykřikl a zvolal: „O nemohu-li snésti tak slabého ohně, kterak bych teprve snesl oheň pekelný?“ (Meh. IV. 188.) Kde jest bázeň boží, tam jest i čistota; kde však není bázeň boží, tam marně budete hledati čistoty. (Sv. Chrys.) — Co se týká **tance** a **divadla** viz nauku o příležitosti ke hříchu! K tanci chodí každý v největší marnivosti, ale marnivost je nejlepší přípravou ke špatným myšlenkám. (Sv. Fr. S.) Tance se konávají za noci, jako by se tím mělo naznačiti, že se při něm tak mnohá temná a špatná věc vluzuje do duše. (Sv. Fr. S.) Tance jsou rakvemi

nevinnosti a hrobem stydlivosti. (Sv. Ambr.) Kdyby tu nechtěl klesnouti, musil by býti andělem. (Meh.) Mnohé kusy divadelní za dnešních časů jsou nemravné. Mravný kus by se musil provozovati před prázdnými lavicemi. Divadlo na jednu hodinu poučuje, ale na mnohá léta svádí. (Meh.) Rovněž čistotě škodí **příliš volné obcování** s osobami druhého pohlaví. „Přiblíží-li se sláma ohni, vzplane všecko; podobně jest, obcuje-li někdo příliš volně s osobami druhého pohlaví.“ (Sv. Vinc. Fer.) Nikdo ať neříká, že ona osoba je velmi hodnou. Člověku, jenž s tou výmluvou přišel ke sv. Jordánovi, odpověděl sv. Jordán: „Nuže, cesta jest dobrá a déšť jest také dobrý, a přece sejde-li se obojí, jest bláto.“

O nečistotě.

1. Nečistotným jest, kdo myslí nebo činí něco, co porušuje čistotu.

Kdežto člověk čistotný podobá se lilii, nečistotný člověk se podobá keři trnovému, o nějž se rozedíráme. Aby hřích nečistoty napravil, nechal se Vykupitel tak hrozně bičovati a hlavu svou trním korunovati.

Nečistotný se podobá zvířeti, Bohu jest zcela nepodobným a protivným, a rovněž lidé jím pohrdají.

Nečistota dělá ze člověka **zvíře.** (Sv. Bern.) To věděli již pohané. Mudřec Diogenes chodil ve dne po náměstí athénském se svítilnou v ruce, jako by něco hledal. Jsa tázán, co hledá, odpověděl: „Hledám člověka.“ Řekli mu: „Což nevidíš tolik lidí?“ I řekl: „To nejsou lidé, nýbrž zvířata, neboť se nechávají jako zvířata vésti jen svými zvířecími žádostmi.“ Nečistotný se podobá vepři, který, kdyby viděl na jedné straně kaluži a na druhé ustláno růží, raději by se válel v kaluži. Tak člověk nečistotný dává hříšné žádostivosti přednost před slastmi rajskými. (Sv. Bern.) Nečistotnému platí slova Kristova: „Člověk, když ve cti byl, nesrozuměl; přirovnán jest hovadům nemoudrým a učiněn jest podoben jim.“ (Ž. 48. 21.) Pýcha jest hříchem anděla, lakota hříchem člověka, nečistota však hříchem zvířete. (Sv. Bern.) Jest nedůstojným člověka, jenž má tak velikou důstojnost a Bohu tak blízko jest, by se nepořádným způsobem podřizoval tvorům nižším, nežli jest Bůh. (Sv. Tom. Aq.) Nečistotný jest **Bohu zcela nepodobným.** „Hříchem nečistoty špiní člověk podobiznu boží, která v něm jest, a uráží Boha právě tak, jako mne uráží ten, kdo by na mou podobiznu naplil nebo jinak ji pošpinil.“ (Sv. Aug.) Nečistotný činí tak, jako by někdo obraz Ukřižovaného hodil do stoky: neboť on hází obraz boží, který v sobě nosí, do stoky. (Sv. Vinc. Fer.) Poněvadž tento hřích člověka poskvrňuje, nazývá se „nečistotou“ nebo „nemravností.“ — Nečistotný se **protiví nanejvýš Bohu.** Když lidé na počátku upadli do rozličných nepravostí ba i do modlářství, byl k nim Bůh vždy ještě shovívavým; když však upadli do neřesti nečistoty a vždy hlouběji do ní klesali, tak se Bohu zprotivili, že se mu sželelo, že stvořil člověka. (1. Mojž. 6. 6.) Nečistotník, byť sebe lépe byl vystrojen a voněl voňavkami, šíří před Bohem ještě ohavnější zápach, nežli smrdutá mrcha. (Sv. Alf.) Nečistotný člověk zapáchá před tváří Boha,

andělů a lidí. (Bl. Jos. Eup.) Sv. Filip Ner. prý měl od Boha milost, že rozeznal duše čisté dle vůně, nečisté dle morového zápachu. Na nečistotného člověka se vztahují slova z nářků proroka Jeremiáše: Zlato jsi byla, a jak nyní jest zatemněna a změněna barva tvá. Synové sionští byli kdysi slavní a odění zlatem nejlepším a nyní jsou počteni za nádoby hliněné. Kteříž jídali rozkošně, vztahují nyní ruce po lejně. (Pláč Jerem. 4.) — Lidé nečistotní jsou **považováni** od jiných **za bezectné** a jako lejno pošlapáni jsou. (Sir. 9. 10.) Nečistota bývá obyčejně zjevnou. „Nečistota miluje samotu a chce zůstati skrytou; než podobá se skrytému ohni, který, byť byl skrytým, prozrazuje se kouřem a zápachem.“ (Sv. Vinc. Fer.)

2. Nečistotní lidé upadají do mnohých pošetilostí a neřestí a uvalují na sebe tresty boží a věčné zavržení.

Nečistota jest udicí ďáblovou, která vrhá do záhuby ty, kteří okusí tohoto vnadidla. (Sv. Bas.) Poslední věci tohoto hříchu jsou hořčí než pelyněk a ostré jako meč na obě strany ostrý. (Přísl. 5. 4.) Ó jak trpké jest ovoce nečisté žádosti; jest hořčí než žluč. (Sv. Jeron.) Hřích, jejž žádostivost slibuje, jest sladkým jedem; ó nevěř mu! Poněvadž Duch sv. nečistotné lidi opouští, proto jest **rozum** nečistého člověka zcela **zatemněn**. „Jelikož člověk nečistotou se stává zvířetem, proto již nemá onoho pochopení, onoho světla Ducha, jímž by se lišil od nerozumných zvířat.“ (Sv. Bern.) Nečistotní jsou jako kůň a mezek, kteří nemají rozumu. (Ž. 31. 9.) Nečistotný má hustou mlhu před očima a proto nepozoruje propasti pekelné. (Corn. a L.) Lidé tělesně smýšlející nechápou věcí, jež jsou Ducha božího. (1. Kor. 2. 14.) Král Šalomoun tímto hříchem pozbyl své moudrosti a stal se tak pošetilým, že klaněl se i modlám svých pohanských žen. (3. Král. 11.) Lidé nemravní oblékají se také mnohdy jako blázni. — **Vůle** člověka nečistotného jest úplně **seslábla.** Nečistotný jest ke konání dobrého ochromen jako člověk dnou sklíčený. (Beda.) Proto polepšení člověka nečistého jest velmi těžkým. Nečistotný se podobá spoutanému, jehož nespoutal jiný, nýbrž jenž jest spoután svými vlastními železnými pouty. (Sv. Aug.) Nečistota jest neřest, které se nelze tak snadno zbaviti. (Sv. Tom. Aq.) Jest to síť ďáblova, do níž se lidé lapají, a ze které se již ven nedostanou. (Ludv. Gran.) Proto nečistotný upadá snadno do všech hříchů, do závisti, žárlivosti, nenávisti, ukrutnosti, vraždy, marnotratnosti, svatokrádeže, zoufalství a p. Kam tento hřích vede, vidíme na králi Jindřichu VIII. anglickém; tento, dříve „obhájce víry“, odpadl od katolické víry a v celé Anglii zavedl nový blud; pustošil kláštery, dal zabiti na 25 biskupů, 500 kněží a řeholníků a mnoho jiných. — Na nečistotné lidi přicházejí **kruté tresty**. Takový člověk ztrácí přede vším veškeren **pokoj duševní**. Nemravnému praví sv. Chrysostom: „Ó, ubohý člověče, jak jsi politování hodným; dokaž, že jsi měl jen jedinou hodinu klidnou!“ „Nečistota způsobuje palčivou žízeň (= nepokojné svědomí) a má za následek, že člověk klesá do záhuby.“ (Corn. a L.) Nečistotný také ztrácí své tělesné **zdraví.** Každý hřích jest mimo tělo, ale nečistotný člověk hřeší proti svému vlastnímu tělu (1. Kor. 6. 18.), t. j. nečistota poskvrňuje tělo více než každý jiný hřích, poněvadž jej vrhá do hanebné poroby. Proto za tyto hříchy bývá trestáno hlavně tělo.

Byť člověk dle zevnějsku byl krásným a ozdobeným, je-li duše pokálena kalem hříchu, nepotrvá dlouho krása tělesná. (Sv. Efr.) Nečistota hlodá na květě a má za následek předčasné stáří. (Ludv. Gran.) Zajdi do blázinců a nemocnic a zhrozíš se děsných následků tohoto hříchu. Nečistotný bývá trestán také **zvláštními tresty.** Tak byla potopa trestem nečistoty. (1. Mojž. 6. 7.) Sodoma a Gomorrha byly za tento hřích zničeny ohněm a sírou. (1. Mojž. 18. 20.) Netrestá-li Bůh za našich dnů lidí nečistých ohněm, ponechává si pro ně mnohem silnější a nekonečně palčivý oheň. (Sv. Chrys.) — Lidé nečistotní **nemohou vládnouti královstvím nebeským.** (1. Kor. 6. 9.) Nečistotní nemají žádného podílu v království Kristově. (Efes. 5. 5.) Nic nečistého nevejde do nebe. (Zjev. 21. 27.) Duše nečistotného bude vyhlazena z počtu živých. (Sir. 19. 3.) Budete-li dle těla živi, zahynete. (Řím. 8. 13.) Okamžitým jest požitek, trest za něj jest věčným. (Sv. Ambr.) Sv. Alfons má za to, že nejvíce lidí bude zavrženo za tento hřích.

3. Nejlepší prostředek, bychom unikli hříchu nečistoty, jest útěk.

Vzpomeňme na Josefa Eg. (1. Mojž. 39.) Jsou ještě jiné prostředky proti tomuto hříchu, jako na př. přijímání sv. svátostí, pobožnost k Matce boží a t. d., než nejvýbornějším prostředkem jest útěk v pokušení. (Sv. Alf.) Sv. Apoštol Pavel praví (1. Kor. 6. 18.), že musíme odporovati všem neřestem; o nečistotě však praví, že musíme před ní utíkati. (Sv. Aug.) V boji se smysly vítězí leniví a bázliví lidé, t. j. ti, kteří se dají na útěk. (Sv. Fil. Ner.) Není to hanbou pro tebe, jest-li že se dáš na útěk, bys dosáhl palmy čistoty.

7. O horlivosti v dobrém.

1. Horlivým v dobrém jest, kdo zcela vážně a opravdově pracuje na své spáse.

Horlivost v dobrém musí vycházeti z lásky k Bohu, jinak nemá ceny. Rovněž musí býti horlivost v dobrém rozumnou, sice více škodí nežli prospívá. (Sv. Fr. S.) Kdo jest nerozvážně horlivým, podobá se člověku, který, chtěje vypleniti z pole plevel, vytrhá s plevelí i pšenici. (Mat. 13. 29.) Slepá horlivost jen škodí. — Jest-li že krále Alexandra Vel. naděje na slávu pozemskou k tak velkolepým činům pobádala, co teprve máme činiti my, které očekává sláva věčná! (Corn. a L.) A jestiže se již tolik namáháme, abychom žili o něco déle, oč více péče máme teprve vynaložiti, bychom žili věčně! (Sv. Aug.) Máme se podobati kupcům, kteří se nikdy nespokojí se svým majetkem, nýbrž bez přestání se starají o nový výdělek. (Sv. Bern.) Máme se podobati opatrnému pocestnému, jenž se nikdy neobrací po cestě, kterou urazil, nýbrž jen se dívá na cestu, kterou má před sebou; neboť cesta uražená mu nic nepomůže, nepřijde-li k cíli. (Sv. Řeh. Vel.) — Kdo jest horlivým v dobrém, užívá, pokud jen lze, všech církevních prostředků milosti. Podobá se pilnému zahradníku. Zahradník vynakládá všecko, aby zahradu ozdobil; hnojí, sází, zalévá a p. Horlivý člověk užívá všeho, by duši svou spasil; nikdy modlitby nezanedbává, chodí často ke sv. zpovědi a sv. přijímání, poslouchá často slovo boží nebo čte nábožné knihy a p. Kdo jest

horlivým v dobrém, používá každé příležitosti, která se mu naskytá k vykonání dobrého skutku. Nepropustí žádného chuďasa bez almužny, zachovává svědomitě půst od církve nařízený, užívá každé volné chvilky k modlitbě. — Kdo jest horlivým v dobrém, přináší rád oběť k vůli Bohu. Raduje se, *trpí-li posměch a pronásledování pro svou víru*; raduje se v utrpení, jenž na něho Bůh sesílá; obětuje všecko, aby jen nedopustil se hříchu; ba jest i hotov, pro Krista umříti, kdyby toho bylo třeba. — Kdo jest horlivým v dobrém, pečuje také opravdově o spásu jiných lidí. Chrání své poddané, přátely a příbuzné před hříchem, poučuje je, modlí se za ně; ba modlí se i za lidi docela cizí, jako za jinověrce a hříšníky. Co všecko činili svatí v této věci! Horlivost se podobá ohni, jenž zapaluje věci na blízku stojící, potom i vzdálenější věci.

2. Horlivost v dobrém jest ke spasení nezbytna; neboť království nebeské trpí násilí.

Kristus nám dal tolikrát na srozuměnou, že se musíme velmi přičiniti, bychom došli spasení. Kristus praví: „Ne každý, kdo mi říká: Pane! Pane! vejde do království nebeského“ (Mat. 7. 21.); a jinde opět praví: „Království nebeské **trpí násilí**, a jen ti, kteří mu násilí činí, uchvacují je.“ (Mat. 11. 12.) Jen kdo vytrvale běží v závodišti, může dosáhnouti ceny. (1. Kor. 9. 24.) *Nedomnívejme se tedy*, že jen tak snadně dojdeme spasení. Věčná blaženost se nazývá královstvím, městem božím, domem božím, rájem rozkoše, korunou. Takových věcí lze jen velikým bojem nebo za veliké peníze získati. Rovněž veliké služné mají jen ti, kteří napřed dlouhá léta pilně studovali. „Než vzdor tomu jest království nebeské vždy lacino na prodej; platí se za něj mnohem méně, nežli stojí.“ (Sv. Ant. P.) — Bez horlivosti nemůžeme vůbec nic **dobrého vykonati**. Neboť každému dobrému skutku staví Bůh v cestu překážky (mnohdy i prostřednictvím zlého ducha), aby viděl, je-li naše vůle opravdová. Kdo tedy nechce přinésti žádných obětí, kdo tedy nemá žádné horlivosti, nevykoná dobrého skutku. „Jen potud budeš prospívati v dokonalosti, pokud si budeš činiti násilí.“ (Tom. Kemp.) Rovněž naše modlitba bývá vyslyšena jen tehdy, když vzdor všem překážkám modlíme se vytrvale (horlivě). Vzpomeňme na modlícího se slepce u cesty u Jericha (Luk. 18. 35.) a na modlitbu sv. Moniky. Nezapomeňme ostatně, že ani na světě bez veliké píle nevykoná nikdo nic velikého. Všichni mužové, kteří se proslavili, byli muži neobyčejně pracovitými. Císař Napoleon I., bez odporu největší to vojevůdce, dával se zbuditi v noci, by přijal důležité zprávy a uděloval rozkazy. Popřával si velmi málo pokoje. Tím více musíme se my přičiniti, bychom došli spasení. „Ti, kteříž se slzami rozsívají, s plesáním žíti budou.“ (Ž. 125. 5.) Bez práce nikdo nejídá koláče.

Protiva horlivosti: lenost.

1. Lenivým jest, kdo se štítí každé namáhavé práce, která napomáhá k jeho časnému a věčnému blahu.

Lenost se tedy jeví buď jako **zahálka** nebo štítění se práce, nechce-li totiž člověk pracovati nebo ani svých povinností nechce plniti; dále jako **vlažnost v dobrém,** nechce-li člověk ničeho činiti pro spásu své duše. Lenivec se podobá ospalci, který se neprobudí, kdybychom mu i polštář pod hlavou odňali. (Sv. Bonav.) Ve veškeré přírodě nacházíme činnost a čilý život; bez ustání chválí zástupové nebeští Boha, bez ustání krouží tělesa nebeská ve všemíru, byliny a stromy až do jistého stupně stále rostou, mravenci shromažďují si v létě zásoby, včely staví si buňky medové a usmrcují lenivé trubce, a člověk by měl býti lenivým, kdežto již tvorové z pouhého přirozeného pudu cítí naprostý odpor proti nečinnosti! (Ludv. Granad.) Jdi k mravenci, lenochu, a uč se od něho. (Přísl. 6. 6.) — Lenoch odkládá každou práci na pozdější dobu a honí se jen za smyslnými požitky. Každý lenoch říká: „Zítra, zítra, jenom ne dnes.“ „Vlažný člověk nechce a nechce; rád by byl od Boha odměněn, ale nechce ničeho činiti pro Boha; jakmile se má namáhati, zaráží se.“ (Beda.) Aby však otevřel ďáblu brány vydává se v tisíceré nebezpečí majetku, cti, zdraví atd.; ale pro Boha nečiní ničeho. (Diez.) Přece se však lenivec domnívá, že koná více dobrého, než všichni ostatní. Kdežto lidé zbožní všímají si na jiných vždy lepšího, by se pokořili, lenivci nevšímají si nikdy dobrého, co jiní na sobě mají, nýbrž jen dobrého, které oni mají. (Sv. Řeh. Vel.) Podobají se žákům, kteří se přirovnávají vždy jen nejlenivějším a nejhorším, ale nikdy nejlepším žákům. *Proto lenivci nikdy nedosáhnou dokonalosti.* „Viděli jsme, že na světě velicí hříšníci stali se dokonalými, ale nikdy jsme toho neviděli na vlažných křesťanech.“ (Bl. Kassian.)

2. Lenost vede ke všem nepravostem, k pozemské bídě a k věčné záhubě.

Zahálka jest počátkem **všech nepravostí.** „Zahálka učí mnohému zlu.“ (Sir. 33. 29.) Zahálka učí všem nepravostem. (Sv. Bas.) Jako prázdný sud přijme do sebe každou tekutinu, tak člověk lenivý jest schopen každé nepravosti. „Člověk jest jako pole. Není-li pole oseto dobrým semenem, přináší stonásobný plevel. A člověk nakloněný vždy k činnosti, oddává se věcem zlým, neobírá-li se věcmi užitečnými.“ (Sv. Chrys.) Železo rezaví, neužívá-li se ho; nepohybuje-li se dlouho vzduch, kazí se a působí nemoci. Něco podobného se děje zahalečům. Voda stojící hnije a chová v sobě rozmanitý hmyz; tak i tělo zkažené zahálkou jest sídlem všech špatných žádostí. (Sv. Bern.) Na lenocha přichází mnoho pokušení. Člověka pracovitého pokouší jen jeden ďábel, lenocha však mnoho set ďáblů. (Sv. Cés.) Pták jest jistým dotud, dokud letí; jakmile usedne a odpočívá, jest zastřelen. Podobně se stává člověku, který zanechal práce. (Sv. Tom. Vill.) — Lenost **vede k pozemské bídě.** Lenoch upadá do bídy. (Přísl. 6. 11.) Všude ve přírodě vidíme, že lenost má zlé následky. Stojící voda hnije; mrtvý vzduch se kazí; tělo umírá, jakmile se v něm krev přestala pohybovati. Podobně se děje lenochovi; omrzuje ho život a padá do bídy. — Lenost vede **k věčnému zavržení.** Lenoch totiž nekoná dobrého, a to jest právě tak, jako by dělal něco velmi zlého. Ať si služebník neokrádá svého pána, ať se neopíjí, ať si není hrubým; má-li však tu chybu, že jest lenivým, vyžene jej pán ze služby a nedá mu žádné mzdy. Právě tak jedná i Bůh. (Sv. Chrys.) Každý strom, který nenese dobrého ovoce,

bude vyťat a na oheň uvržen. (Mat. 7. 19.) Služebník jenž netěžil s hřivnou od Boha mu propůjčenou (t. j. nevyužitkoval své hřivny, uvržen bude do temnosti zevnitřní, kde jest pláč a skřípění zubů. (Mat. 25. 30.) V pravdě, lenoši nepřijdou do nebe, jelikož se praví: zavolej dělníky a dej jim mzdu jejich. (Sv. Prosp.) Bůh neučiní svými přáteli přátele zahálky. (Sv. Teres.) Bůh sám praví, že ty, kteří nejsou ani horkými ani studenými, nýbrž vlažnými, počne vyvrhovati z úst svých, t. j. že se mu oškliví. (Zjev. 3. 16.) Bůh jest oheň zžírající a za služebníky má serafiny, planoucí láskou; proto nenávidí vlažnosť. (Corn. a L.) Bůh trpělivěji snáší nevěrce nežli vlažného křesťana. (Sv. Ambr.)

3. Lenivý člověk má častěji pamatovati na časnou i věčnou odměnu lidí pracovitých; pak se snadněji odhodlá k práci.

Ty vždy patříš jen na námahu, které je třeba; hleď také na spokojenost a radost, kterou ti Bůh slibuje; k nim nelze námahu ani přirovnati. (Sv. Aug.) Činme tedy dobré a neustávejme; neboť časem svým žíti budeme. (Gal. 6. 9.) Žíti může jen člověk pilný, nikoli lenoch.

O křesťanské dokonalosti neboli svatosti.

Žádný dobrý stavitel nenechá stavby nedokončené; začal-li jednou dům stavěti, neustane dříve, dokud ho nedostaví. A tak i malíř neodvede dříve podobizny, dokud všech tahů obličeje co nejlépe nedokončil. Tak má činiti i křesťan; začal-li jednou pracovati na spáse své duše a nachází-li se ve stavu milosti, má hleděti, aby budovu cnosti dostavěl a aby byl vpravdě věrným obrazem božím. Každým dnem máme o krok postoupiti v dokonalosti.

1. Máme se snažiti o křesťanskou dokonalost, poněvadž Bůh toho žádá, a poněvadž bychom jinak couvali.

Povinnost, snažiti se o dokonalost, jest obsažena již **v přikázání lásky k Bohu.** Neboť Bůh tímto přikázáním žádá, bychom jej milovali, pokud jen lze. Co to znamená jiného, nežli stále pokračovati na cestě dobrého? „Kdo jest spravedlivý, ospravedlniž se ještě, a svatý posvětiž se ještě.“ (Zjev. 22. 11.) Kristus přikazuje: „Buďte dokonalí, jako Otec váš v nebesích dokonalý jest.“ (Mat. 5. 48.) — Kdo se nesnaží o křesťanskou dokonalost, jest v nebezpečí, že **zahyne** na věky. Shledáváme, že všecka zvířata, stromy, rostliny, ba i sám člověk, jakmile přestane růsti nebo se vyvíjeti, hyne a začíná se rozpadávati. „Loď, která není hnána proti proudu, jest ihned proudem stržena.“ (Sv. Řeh. Vel.) Kdo nepokračuje, couvá; jinak nelze na cestě dokonalosti. (Sv. Bern.) Tiše státi jest tolik, jako couvati. Jakmile jsi spokojen sám se sebou a pravíš: „Nyní dosti,“ jsi ztracen. (Sv. Aug.) Máme se docela snažiti o nejvyšší stupeň dokonalosti (svatosti). Máme se podobati kupcům, kteří zpočátku požadují mnohem více nad skutečnou cenu; nebo myslivci, který chtěje ptáka v letu zastřeliti, míří vždy o něco výše. (Sv. Alf.)

2. Nejvznešenějším vzorem křesťanské dokonalosti jest Kristus.

I ve věcech pozemských hledáme vzory a ideály. Přátelé básnictví zakládají si na př. na Schillerovi a Goethovi, přátelé hudby na Mozartovi, tak křesťan ve své snaze o dokonalost obrací zraky své na Krista a světce. **Kristus** praví: „Já jsem cesta, pravda a život.“ (Jan 14. 6.) Když se bohatý mládenec tázal Krista, co musí činiti, aby byl dokonalým, dostal za odpověď: „Následuj mne.“ (Mat. 9. 21.) Sv. Pavel nás napomíná: „Oblečte se v Krista!“ (Řím. 13. 14.) Učeň si všímá, kterak pracuje jeho mistr, by uměl pracovati jako on; tak i my si máme důkladně všímati Krista. Proto světcové bez přestání rozjímali o životě a utrpení Kristově. Kristus jest **vzorem pro každého.** Jsou podobizny tak umělecky udělané, že se zdá, že se dívají na každého, kdo před nimi stojí. Totéž platí i o našem vzoru Kristu. Neboť tento vzor jest shotoven s tak podivuhodnou moudrostí, že každý musí říci: „Tento vzor se hodí úplně pro mne.“ (Ludv. Gran.)

I **svatí** jsou vzorem dokonalosti.

Vždyť svatí napodobovali Krista; celý jejich život jest tedy odrazem života Kristova. Sv. Pavel napomíná křesťany, aby se řídili dle něho. (1. Kor. 4. 16.) a dle svatých. (Žid. 6. 11.) A proč církev během roku nepřetržitě slaví památku svatých? Patrně proto, by nás povzbudila k jejich následování. Než svatí se mají ke Kristu tak, jako hvězdy ke slunci; neboť Kristus je všecky převyšuje dokonalostí. Proto jest nám snadnější napodobovati svaté. Malíř začátečník nikterak nedovede velikého obrazu umělcova znázorniti v menších rozměrech; naproti tomu snadno dovede napodobiti obraz v tétéž velikosti. Právě tak jest nemožno napodobiti nedostižný vzor Kristův; napodobovati svaté jest již snadnějším. (Vleira.) Vidíme, kterak svatí bojovali se svými slabostmi, a to nám slouží k poučení a povzbuzení. Než i zde jest třeba připomenouti: skoro všichni svatí vyznamenávali se cvikem v některé zvláštní cnosti. (Sv. Fr. S.) Rovněž i jednotlivé úkony světců jsou přiměřeny jejich zvláštním poměrům životním, na př. jejich povolání, majetku, síly tělesné, povaze, podnebí a t. d. Máme tedy napodobovati jen světce téhož stavu a povolání a ani těch ne tímtéž způsobem, nýbrž máme při tom vždy míti zřetel na své vlastní poměry osobní.

3. Dokonalost křesťana záleží v lásce k Bohu a k bližnímu a v odloučení srdce od světa.

Láska jest vyplněním zákona (Řím. 13. 10.); jest poutem dokonalosti. (Kolos. 3. 14.) Sv. Augustin odpověděl komusi, jenž se ho tázal, v čem záleží dokonalost: „Miluj Boha a čiň, co chceš.“ (Kdo totiž Boha miluje, nebude činiti, co se Bohu nelíbí.) Není jiné dokonalosti, než-li Boha milovati z celého srdce a bližního jako sebe sama; každá jiná dokonalost jest falešná. (Sv. Fr. S.) Svatost jest opravdové odevzdání se Bohu. (Sv. Tom. Aq.) Dokonalost nezáleží v konání hojných pobožností, v častém chození do kostela, v častém přijímání svátostí, v postění se a dávání almužny; toto všecko jsou jen prostředky k dokonalosti. Sv. Paulinus psal jisté vznešené dámě: „Když jsi se začala postiti a zdržovati, nepokládej se již za svatou; neboť to všecko jest jen prostředek cnosti.“ Dokonalost také nezáleží

v úplné bezhříšnosti; nýbrž jeví se spíše v ustavičném a neohroženém boji proti hříchu. Vždyť Bůh dopouští, aby i svatí někdy zhřešili, by je takto uchoval v pokoře; vzpomeň na zapření Petrovo. Nejméně však záleží dokonalost v mimořádných skutcích, nad nimiž svět žasne. Což Matka boží konala neobyčejné skutky? Nebo sv. Josef, pěstoun Kristův? Mezi množstvím svatých budou nesmírně mnozí, kteří se před světem ani dosti málo nestkvěli. „Jejich život byl skryt s Kristem v Bohu.“ (Kolos. 3. 3.) S láskou k Bohu jest vždy spojen **odpor ke hříšnému světu**, t. j. odpor ke smyslným, hříšným požitkům a radostem světským. „Neboť kdo miluje svět, v tom není lásky Otce.“ (1. Jan 2. 15.) Čím větší lásku k Bohu má člověk, tím více se mu oškliví svět. Láska k Bohu a láska ke světu jsou jako dvě *mísky na váze; stoupá-li jedna, klesá druhá.* „Láska k Bohu nalézá v srdci tím méně místa, čím více v něm panují lidské žádosti.“ (Sv. Alf.) Čím více přibývá lásky, tím více ubývá žádostivosti. (Sv. Aug.) Chce-li někdo vystoupiti na vrchol věže, vstupuje nejprve na první příčku řebře, potom na druhou, třetí a t. d. Čím více se vzdaluje od země, tím více se blíží k vrcholu. Podobně musíme i my činiti, chceme-li se přiblížiti k vrcholu dokonalosti; musíme se, pokud lze, vzdáliti od věcí pozemských. (Sv. Chrys.)

4. V každém stavu a povolání lze dojíti křesťanské dokonalosti.

Svatost není žádnou výsadou jistých stavů. Jsou svatí ze všech, ba i z nejnižších stavů, ze stavu papežů, biskupů, kněží, císařů, králů, vojáků, lékařů, řemeslníků, tovaryšů a služebných a j. Vždyť každému jest možno milovati Boha a bližního. „Boha milovati jest snadno; neboť to není spojeno se žádnou obtíží a škodou. Nic není našemu srdci příjemnějšího, nežli láska k Bohu.“ (Sv. Bonav.) U jiných dobrých skutků lze vždy uvésti nějakou omluvu. Lze říci: „Nemohu se postiti“, „nemohu dávati almužnu“ a p., ale nikdo se nemůže omlouvati a říci: „Nemohu milovati“. (Sv. Jeron.) Než cvik ve zbožnosti musí býti přizpůsoben silám, zaměstnání a povinnostem každého jednotlivce. Zbožnost jest jako tekutina, která přijímá podobu nádoby, ve které se nachází. (Sv. Fr. S.)

5. Kdo se opravdu snaží o dokonalost, docela jistě jí dojde, ale volně.

Neboť Kristus praví: „Blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti, neboť **nasyceni budou.**“ (Mat. 5. 6.) Neúnavná snaha po dokonalosti a upřímná touha po ní vede k dokonalosti. (Sv. Bern.) Značný podíl na vítězství má touha po něm; neboť touha rozmnožuje sílu, mírní námahu, seslabuje nepřítele, zjednává lásku u Boha a milost. (Sv. Vavř. J.) Když se kdosi tázal sv. Tomáše Aq., kterak by mohl býti docela jistě spasen, odpověděl světec: „Chceš-li.“ Nikdy nedošel nikdo svatosti, kdo po ní velice netoužil; rovněž jako nikdo nedojde dokonalosti ve vědě a umění, kdo po nich velice netoužil. (Sv. Alf.) Podobně se má s dokonalostí. Než ke křesťanské dokonalosti dospíváme **velmi zvolna**. Zde platí: Krok za krokem! Naše svatost není dílem jednoho dne. (Sv. Filip N.) Nikdy se nestaneme dokonalými v krátké době, leda zvláštní přízní boží. (Sv. Teres.) Jest to jako v přírodě. Rostlinka nemůže býti do rána květinou, dítě nemůže býti za několik dní statným mužem. Na vysokou horu nevystoupíme za několik minut. Každé léčení trvá dlouho; kdo pokračuje nejpomaleji, postupuje nejjistěji.

Obrať to na snahu po dokonalosti! — Rozeznáváme **3 stupně** na cestě k dokonalosti, totiž stupeň začátečníků, kteří mají ještě velikou náklonnost ke hříchu smrtelnému; stupeň pokročilejších, kteří se nemohou ubrániti jen hříchům všedním a pro velikou přilnulost k věcem pozemským nepožívají ještě úplného klidu; stupeň dokonalých, jejichž duch se již úplně od věcí pozemských odtrhl a k Bohu obrátil, a kteří tedy požívají velikého pokoje. (Bened. XIV.) Jmenujeme tyto 3 stupně cestou očišťování, osvícení a spojení s Bohem. Tyto 3 stupně života nadpřirozeného odpovídají 3 stupňům v životě přirozeném, totiž věku dětskému, věku to vývoje; věku mužnému, věku to zralosti. (Sv. Tom. Aq.) Začátečníci mají uvažovati o posledních věcech člověka, pokročilejší o utrpení Kristově, dokonalí však o *lásce boží a o radostech nebeských.* (Sv. Ign. L.) Než v dokonalosti **nikdy nedospějeme konce**; neboť láska k Bohu nemá mezí. Kdo jest spravedlivý, ospravedlniž se ještě a kdo svatý, posvětiž se ještě. (Zjev. 22. 11.) Než člověk nikdy nedospěje tak daleko, aby již na zemi přiblížil se úplně stavu svatých v nebi. —

1. Všeobecné prostředky k dokonalosti.

Jsou prostředky, jichž má užívati každý (všeobecné), a prostředky, které užívati se pouze radí. (Zvláštní prostředky.) Bychom dospěli křesťanské dokonalosti, máme užívati zvláště těchto prostředků:

1. Máme býti věrnými v maličkostech.

Tím dojdeme větších milostí a neupadneme tak snadno do těžkého hříchu.

Již v přírodě vidíme, že z nepatrných věcí povstávají veliké věci. Malý jest žalud, ale vyrůstá z něho mocný dub. Podobně jest v životě duševním. Proto buďme pozorni i na maličkosti; neodcizuj nikdy ani nejmenšího, chraň se úzkostlivě všeliké lži, každého neslušného a urážlivého slova, plň věrně každý slib, nevyslovuj nikdy lehkomyslně jména „Bůh“ atd. — Kdo jest věrný v mále, **dojde** od Boha **větších milostí**; takového se týkají slova Kristova: „Nuž dobře, služebníče věrný! Poněvadž jsi byl věrným v mále, nad mnohými ustanoven budeš.“ (Mat. 25. 21.) Kdo však jest nevěrným v mále, pozbývá mnohých milostí a bude od Boha citelně trestán. Vzpomeň na Mojžíše a Zachariáše. Mojžíš nesměl vejíti do země Zaslíbené, poněvadž nechtěl Bohu uvěřiti; Zachariáš za svou pochybnost oněměl. — Kdo jest věrným v mále, **neupadne tak snadno do těžkých hříchů.** Kristus praví: „Kdo jest věrným v mále, i ve mnohém věrný bude; a kdo jest v mále nespravedlivým, i ve mnohém nespravedlivým jest.“ (Luk. 16. 10.) — Proto ten rychle prospívá, kdo si všímá i maličkostí. Tak se děje již v obyčejném životě. Přemnozí obchodníci zbohatli, poněvadž si všímali i maličkostí. (Sv. Ambr.) Všecky veliké věci povstaly jen nahromaděním věcí nepatrných. (Sv. Fr. S.) Ze mnohých zrnek písku povstala hora, ze mnohých potoků řeka, ze mnohých domů město, ze mnohých stromů les. **„Chceš-li býti velikým, začni s malými věcmi.“** (Sv. Aug.) — Kdo si však nevšímá maličkostí, ponenáhlu zahyne. (Sir. 19. 1.) Mnohá malá neopatrnost má v zápětí veliké zlo a ztrpčuje člověku celý život. Malá jiskra

zavinila mnohdy veliký požár; malý otvor v lodi jest příčinou její záhuby; dům, na němž se zanedbají malé opravy, shroutí se. Právě tak se to má se hříchem. Jidáš kradl nejprve málo, později však se stal zrádcem a konečně sebevrahem; Kain napřed záviděl svému bratru, později však jej zabil. Nevšímání si maličkostí jest vždy známkou tajné pýchy. „Veliká věrnost k Bohu jeví se vždy v nepatrných věcech, nedokonalá věrnost pak se jeví při velikých příležitostech.“ (Sv. Fr. S.)

2. Máme se cvičiti v zapíránísebe.

Nemáme býti tedy zvědavými, nemáme zevlovati po ulici, nemáme se stále dívati z okna, máme se chrániti zbytečných řečí, nemáme příliš křičeti, hlasitě se smáti, nestěžovati si ihned na nepříznivé počasí nebo na nemoc, pokud nemáme jísti v nepravidelný čas, nemáme jísti příliš žádostivě, nemáme vyhledávati pochoutek, nemáme nadávati na jídlo předložené, máme si vzíti při jídle díl, který leží právě před námi, nemáme chvatně otvírati dopisy, příliš dlouho spáti, máme si odepříti mnohou zábavu, máme se občas uchýliti do samoty, nemáme bez příčiny mluviti sami o sobě, pokud lze nemáme nikomu odporovati. Takové umrtvování jest snadné. Svatí se ještě mnohem více umrtvovali, čehož však nelze každému doporučovati. Jak Křt. se umrtvoval v nejvyšším stupni. Rovněž sv. Pavel praví o sobě: „Tresci tělo své a ve službu je podrobuji, abych snad, an jiným káži, sám nebyl zavržen.“ (1. Kor. 9. 27.) Církev katolická navádí křesťany k umrtvování sebe rozličnými přikázáními postními. Umrtvování sebe jest jistým druhem mučenictví. (Sv. Bern.) Zda-liž není mučenictvím, postiti se v hojnosti pokrmů, v bohatství pociťovati břímě chudoby? (Sv. Řeh. Vel.) Kdo se umí zapírati, jest králem; neboť místo, aby se nechal vláčeti svými žádostmi jako vězeň, poroučí jim. Takový člověk jest vítězem; vítěziť nad svými zlými žádostmi a to bez krve a potu. (Sv. Cypr.) Na lidi umrtvené lze obrátiti slova Písma sv.: „Blahoslavení, kteří umírají v pánu. (Sv. Ambr.) Umrtvování sebe jest **pravou známkou pravého křesťana.** Kristus praví: „Kdo chceš jíti za mnou, zapři sebe sám.“ (Mark. 8. 24.), t. j. kdo chce býti mým učeníkem (křesťanem), ať se cvičí v zapírání sebe. Proto také praví sv. Pavel: „Kteříž pak jsou Kristovi, tiť ukřižovali tělo své s hříchy a žádostmi.“ (Gal. 5. 24.) Je-li někdo umrtven, jest světcem. (Sv. Fr. Borg.) Živá ryba plove proti proudu, mrtvou unáší proud. Právě tak i ty můžeš snadno poznati, oživuje-li tebe Duch boží, čili jsi mrtev; jen popatř, kráčíš-li proti proudu svých zlých žádostí, či-li se nechováš jím strhnouti. (Rodr.) Proti sobě samému bojovati, jest nejtěžším bojem; nad sebou samým zvítěziti, jest nejkrásnějším vítězstvím.

Cvikem v zapírání sebe osvěcuje se náš rozum, naše vůle proti zlému se posiluje, a docházíme pravého pokoje duševního.

Máme zákon v údech našich, který odporuje zákonu našeho ducha. (Řím. 7. 23.) V našich údech bydlí zlé náklonnosti, které musejí býti potlačovány. (Kol. 3. 5.) Naše tělo bojuje každý den proti duši, a proto i my máme každý den proti tělu bojovati. (Sv. Aug.) Člověk má sám se sebou zacházeti tak, jako s nemocným. Nemocnému odpíráme mnohou zbytečnou věc, které žádá. (Sv. Bern.) Kdo však koná všecko, co jest mu dovoleno, bude brzy konati, co mu není dovoleno. (Sv. Aug.) Kdo si odpírá věcí

dovolených, tím jistěji se uchrání věcí nedovolených. (Sv. Řeh. Vel.) Nejdokonalejší člověk upadá ihned do hříchu, jakmile přestane sebe přemáhati, jako i úrodná země stává se neúrodnou, jakmile jí neobděláváme. (Rodr.) — Umrtvováním se **rozum osvěcuje.** „Čeho odepřeme svým zevnějším smyslům, to nám bývá ve vnitru stokrát vynahraženo.“ (Kateř. Emm.) Dáme-li Bohu své tělo, dá nám svého Ducha. (Sv. Brig.) Jako na váze jedna miska stoupá, jakmile druhá klesá, tak jest i u člověka; jeho duševní poznání jest tím větší, čím více v sobě potlačuje své tělesné žádosti. „Umrtveme v sobě tělesné smýšlení, aby duchovní smýšlení v nás se zmohlo a život a pokoj přineslo.“ (Sv. Bas.) — Umrtvováním sebe **posiluje se vůle.** Naše slabá vůle se posiluje právě tak, jako schoulostivělé tělo otužováním. Je-li vůle silná, člověk rychle potlačuje špatné žádosti tělesné a snadno přemáhá všecka pokušení ďábelská. Voják cvičený v šermování, snadno v boji zvítězí. Člověk umrtvený podobá se silnému dubu, který se spíše zlomí, nežli by se ohnul; neumrtvený podobá se třtině, kterou vítr klátí sem a tam. — Umrtvováním sebe nabýváme také **pravého pokoje duševního.** V domě, kde se pořád vychází a vchází, nebude velikého pokoje; rovněž není pokoje v duši, neostříhá-li člověk svých smyslů, nýbrž ustavičně zevluje, klábosí, všemu naslouchá atd. Zavrou-li se vrata, jest v domě klid; ostříhá-li člověk své smysly, cvičí-li se v zapírání sebe, pak dosáhne brzy vnitřního pokoje. Naše špatné náklonnosti podobají se bouři na moři; neboť svým nepořádným hnutím vyvolávají bouři v našem srdci a uvádějí je do největšího zmatku. Umíš-li větrům svých náruživostí poroučeti, budeš požívati podivuhodného pokoje a blahého klidu. (Rodr.) Kdo se k vůli Bohu zřekl všech tělesných choutek, pocítí nejsladší útěchy Ducha sv. (Tom. Kmp.) Kdo přemáhá zlé žádosti, zjednal si trvalý mír. (Sv. Cypr.) Člověk dochází pravého pokoje, nechá-li tělo ovládati duší a duše Bohem. (Sv. Leo Vel.) Nabytý pokoj duševní jest okoušením nebeské blaženosti. (Sv. Chrys.) Kdo se cvičí v zapírání sebe, nerozčilí se tak snadno. „Sebezapírání má dvě dcery, tichost a trpělivost. (A. Stolz.)

Již pohané tušili, že zapíráním sebe lze si zjednati zalíbení bohů a státi se dokonalým.

Římané měli **Vestálky,** které se nesměly vdávati; myslelo se, že jejich zdrželivost naplňuje bohy radostí a přináší požehnání římskému státu. V náboženství buddhistickém jsou tak zv. **fakirové,** kteří své tělo po celý život hrozným způsobem trýzní, začež je jejich souvěrci považují za svaté. Právem praví Tertullián: „Duše člověka jest od přirozenosti křesťanská.“ Pohané asi tušili, kde je pravá cesta ke spasení, ale nenalezli jí, poněvadž neměli světla zjevení.

3. Máme se varovati všeho zbytečného, zvláště v jídle a řečech.

„Všeho moc škodí.“ Všechno zbytečné jest hříšno. (Kateř. Emun.) Zbytečným jest: nádherný oděv, drahocenný nábytek, pořádání a návštěva rozmařilých hostin a p. Kdo má zálibu v takových věcech, nikdy nedospěje k dokonalosti; neboť Duch sv. nevejde do žádného srdce naplněného věcmi světskými, nýbrž miluje jen srdce čisté. „Kdo chce nastoupiti cestu ctnosti a dokonalosti, musí začíti tím, že zvláště pilně bude umrtvovati **zálibu**

v jídle.“ (Sv. Ondř. Av.) Nemůže býti vojákem Kristovým, kdo nepřemohl ještě své záliby v jídle. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo mnohem více jí a pije než jest třeba, pozbývá mnohých milostí a upadá do pokušení. Proto volá Kristus: „Běda vám, kteříž jste nasyceni.“ (Luk. 6. 25.) Sv. Petr nás napomíná: „Střízliví buďte a bděte; neboť protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází, hledaje koho by sežral.“ (1. Petr. 5. 8.) Kdo se přílišně najedl nebo napil, podobá se obtížené lodi, která jest v nebezpečí, že zahyne, přepadne-li ji bouře pokušení. (Sv. Kateř. S.) — I **klábosení** se máme varovati. Klábosení jest vždy známkou pýchy a pošetilosti a vede ke mnohým hříchům. Jako podle jazyka lze poznati tělesný stav člověka, tak i dle řeči, kterou někdo vedl, lze poznati jeho ducha. Jazyk jest jako ručička na hodinách; vyzradí každý nepořádek uvnitř; tak i jazyk vyzrazuje každou vášeň, která prorývá srdce. „Dle zvuku zvonu poznáme, je-li zvon puklý; právě tak dle řeči člověka poznáme, není-li jeho duch pokažen. Dle zvuku nádoby poznáváme, je-li plna nebo prázdná; právě tak ze slov člověka poznáváme, má-li v hlavě něco čili nic.“ (Rodr.) „Kde mnoho slov, tu častokráte nouze.“ (Přísl. 14. 23.) Mužové vpravdě moudří byli vždy skoupí na slovo. (Přísl. 17. 27.) Jen blázni nadělají mnoho řečí. (Kaz. 10. 14.) Mnohým mluvením totiž chtějí lidé hloupí způsobiti, aby se zdálo, že mají mnoho rozumu. Mnoho mluvení nebývá bez hříchu. (Přísl. 10. 19.) Světnice stále otevřená vychladne; právě tak nemůže míti v sobě teplo lásky k Bohu a tedy ani milosti boží, jsou-li jeho ústa stále otevřena ke zbytečnému mluvení. (Sv. Bern.) Nezdrželivý jazyk jest také pramenem nesvárů. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo žádným slovem nechybí, ten jest dokonalým mužem. (Jak. 3. 2.) Kdo neumrtvuje úst svých, nikdy nedosáhne dokonalosti. (Sv. Fil. N.) Kdo nepojímá v uzdu jazyka svého, ale svádí srdce své, toho marné jest náboženství. (Jak. 1. 26.) Kdo bez uvážení mluví, zakusí věcí zlých. (Přísl. 13. 3.) Proto napomíná sv. Pavel: „Nepobožných a marných řečí se varuj.“ (2. Tim. 2. 16.) Poněvadž mlčelivost má takovou cenu, praví přísloví: „Mluviti stříbro, mlčeti zlato.“ Než nesmíme zase v obcování s lidmi příliš málo mluviti; to by bylo, jako bychom lidmi pohrdali. „Má-li býti mlčelivost ctností, musí při tom zachovati jistou míru a ani příliš málo, ani příliš mnoho nemlčeti.“ (Sv. Fr. S.)

4. Máme zachovávati pořádek; ak si zachováme klidnou mysl a můžeme v krátké době mnoho dosáhnouti.

Všecko slušně a podle řádu se děj. (1. Kor. 14. 40.) Ustanov si tedy jistý čas ke vstávání a ke spaní, k modlitbě, jídlu, k práci, ke zotavení a t. d. Měj také pořádek ve svém příbytku. „Pořádek vede k Bohu; vše, co jest od Boha, jest spořádáno.“ (Sv. Aug.) Bůh má nejkrásnější pořádek na hvězdné obloze. Pořádek jest ve škole, v kostele, klášteře a t. d. Proč právě mužové ze stavu vojenského dospěli k veliké svatosti?

5. Máme se modliti bez ustání; tak odvrátíme od sebe mnoho pokušení a svoláváme na sebe Ducha sv.

Ustavičná modlitba **zapuzuje pokušení.** Jako pevnostní zeď chrání vojáky před nepřítelem, tak nás chrání ustavičná modlitba před ďáblem. Jako ohněm zaplašujeme dravou zvěř, tak i zaplašujeme zlého ducha, udržujeme-li ustavičnou modlitbou v sobě oheň lásky k Bohu. Proto napomíná

Kristus: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (Mat. 26. 41.) Sv. Pavel napomíná: „Modlete se bez ustání.“ (1. Sol. 5. 17.) — Ustavičnou modlitbou **svoláváme na sebe Ducha sv.** (Sv. Efr.) Čím lépe může slunce na strom svítiti, tím lépe poroste a více ovoce ponese; tak i ona duše bude tím více prospívati v dokonalosti, čím více se bude v modlitbě blížiti ke slunci milosti boží. „Kdož jsou stále ve společnosti krále, mají u něho veliký vliv a dosáhnou všeho od něho; tak se má i s těmi, kteří modlitbou žijí stále ve společnosti Boha, krále králů.“ (Sv. Chrys.) Všichni světcové se modlili neobyčejně mnoho. Bl. Klement Hofbauer († 1820.) modlil se, i jda ulicemi vídeňskými, růženec nebo Otčenáše. Biskup Wittmann v Řezně († 1833.) vzbuzoval každé čtvrt hodiny lásku ke Kristu; opoměl-li toho, byl mnohdy silně pokoušen. „Světcové si svou svatost spíše vymodlili nežli vydobyli.“ (Sv. Alf.) Zvykni konati modlitby střelné. Kdo tak činí, podobá se pocestnému, který občas se napije trochu vína, by mohl tím lépe kráčeti. (Sv. Fr. S.)

6. Máme se z těžkých hříchů svého života častěji zpovídati a častěji přistupovati ke sv. přijímání.

Hříchy, jichž jsme již jednou litovali a z nich se zpovídali, jsou ovšem odpuštěny; proto není poručeno **opět je opakovati,** nýbrž jenom se to radí. Než světcové se opět a opět zpovídali z těžkých hříchů svého života. Kdo se zpovídá jen ze hříchů všedních a těžkých hříchů ze svého života neopakuje, může snadno upadnouti do pýchy a domnívati se, že jest již opravdu svatým. Kdo však se častěji zpovídá z těžkých hříchů svého života, uchová se pokorným. Kdo pak **často** přistupuje **ke sv. přijímání,** bude v dokonalosti prospívati právě tak, jako strom, který stojí u potoka a často jest zaléván, musí dosáhnouti podivuhodné výšky. (Sv. Aug.) Divíme se dokonalosti prvních křesťanů. Než nezapomeňme, že chodili denně ke sv. přijímání. „Trvali ve sdílnosti lámání chleba.“ (Skut. 2. 42.)

7. Máme pilně čísti život Kristův a svatých a rozjímati o pravdách náboženských.

Příklady svatých mocně nás pobádají, bychom jich následovali. Pak říkáme podobně jako sv. Augustin: „Mohl-li ten a onen, proč ty ne, Augustine?“ Svatí rovněž sami čítali rádi životopisy svatých a následovali jejich příkladů. „Počínali si jako malíř, jenž se mnohokráte na obraz podívá, než-li jej okresluje.“ (Sv. Basil.) Podobali se včelám, které ssají šťávu ze mnohých květů, než-li připravují med. (Sv. Řeh. Vel.) Než přece nemůže každý při své nepatrné lásce k Bohu ihned napodobovati vznešených cnostných skutků některého světce. Vedlo by se mu jako vráně, která by chtěla napodobovati zpěv slavíka. Podobáme se chudákům, kteří také nesmějí ihned zatoužiti bez rozdílu po všech pokrmech. Chudí totiž nemohou ihned snésti všech pokrmů a mnohých zase nemohou si koupiti. (Sv. Bern.) Ostatně máme čísti hlavně životopisy světců z téhož stavu jako my, poněvadž to jest pro nás nejužitečnějším. (Sv. Fr. S.) Život a příklady svatých jsou praktickým (t. j. v život uvedeným) evangeliem. (Sv. Fr. S.) Život svatých jest evangelium v příkladech. (Sv. Alf.) **Rozjímání**

o pravdách náboženských jest nad míru užitečno; osvěcuje náš rozum, mocně pobádá naši vůli k dobrému a zjednává nám pravý pokoj duševní. Pravdy náboženské jsou jako oheň; kdo se mu přiblíží jest osvícen a zahřát. Pravdy náboženské (evangelium) jsou pokrmem naší duše a proto jsou s to, aby ji dokonale nasytily. Vzpomeňme na slova Kristova k Samaritánu. (Jan 4. 13.) Proto tak mnozí lidé na světě vedou tak špatný život, poněvadž skoro nikdo neuvažuje o pravdách náboženských. (Jer. 12. 11.) Všichni svatí stali se svatými rozjímáním. (Sv. Alf.)

8. Máme milovati samotu.

V samotě dostáváme mnoho milostí pomáhajících, jsme uchráněni mnohého pokušení a hříchů a prospíváme ve cnosti.

Kristus nám dává příklad. Kristus sám uchyloval se do samoty, brzy na nějakou horu (Jan 6. 15.), brzy na poušť (Luk. 5. 16.), brzy na horu Olivetskou (Jan 22. 39.) a ztrávil tam čas hlavně modlitbou. Až do svého 30. roku života žil Kristus stále ve skrytosti. Víme také, že mužové svatí se uchylovali často do samoty a tam se duchovně cvičili. Tak učinil sv. Benedikt, zakladatel řádu benediktinského; žil 3 léta v horské jeskyni; sv. Ignác z L. ztrávil delší dobu v jeskyni manrèské. Kdož nyní zneuznaní a skrytí v Bohu žijí, ukážou se jednou ve slávě. (Kolos. 3. 3.) Život osamělý jest jistý způsob života pozemského anděla. (Sv. Chrys.) — V osamocenosti dostáváme mnoho pomáhajících milostí. V samotě **mluví k nám Duch sv.** (Os. 2. 14.) Líbeznou melodii slyšíme jen tehdy, vyjdeme-li z hluku; hlas boží slyšíme jen tehdy, utíkáme-li hluku světskému. Čím více se vzdálíme od hluku světského, tím blíže jsme svému Tvůrci. (Tom. Kmp.) Ó samoto! Květiny Kristovy nádherně kvetou v tobě, v tobě se daří důvěrná rozmluva s Bohem. (Sv. Jeron.) Samotou tedy dospíváme k pravé spokojenosti. Blaženost jest ovoce, které roste jen ve stínu samoty. Kdyby tě marnivost ze samoty vypudila, poznáš brzy, že svět jest velikým polem, na němž klidíme více mrzutostí než radostí. (Galura). — Samota **chrání před pokušením a hříchem** právě tak, jako přístav plavce před bouří a úskalím. Když byl Adam sám, nehřešil, ale zhřešil, jakmile měl ženu. (Sv. Ambr.) Noe se skryl v arše a unikl potopě. Včely za bouře zalézají do úlů, ptáci do hnizd; jeleni utíkají před myslivcem do křoví. Tak i my v samotě unikneme úkladům ďábelským. Již mudřec Seneka pravil: „Kolikrát jsem byl mezi lidmi, vrátil jsem se vždy horším člověkem.“ — Samota napomáhá k zachování a **rozmnožení cnosti.** Drahocenné koření podrží svou vůni jen tehdy, je-li uzavřeno, nikoli však na vzduchu. Jablka jsou čerstvými jen, jsou-li ve slupce, nikoli však, jsou-li oloupána. Rovněž cnost uchováme jen v samotě, nikoli však ve hluku světském. Ve svítilně světlo hoří, na průvaně shasne; právě tak světlo Ducha sv. zůstává v nás jen v samotě, ve hluku světském uhasí. Kdo tedy dospěl k dokonalosti, dospěl k ní jen samotou. (Sv. Bas.) Kdo tedy miluje hospodu, účastní se všech zábav, zkrátka kdo světa hodně užívá, nebude nikdy mravně dokonalým a spokojeným. Ale rovněž kdo vyhledává samotu s nekalým úmyslem, uškodí mu to.

Než nesmíme lásku k samotě upřílišovati.

I zde, jako všude jinde, platí: nejlepší jest cesta střední. (Cnost jest uprostřed.) Kdo se štítí lidí, zůstává ve mnohém za ostatními. Rovněž povinnost a láska k bližnímu vede nás mnohdy do společnosti. Všímněme si,

že i Matka boží navštívila svou příbuznou Alžbětu, aby jí přála. (Luk. 1. 39.) Nevyhýbej se světu tělem, nýbrž v obcování; neboť svět nemá přirozenosti ďábelské, ale jest jen zkažen od ďábla. (Sv. Chrys.)

9. Máme zachovávati obyčejná pravidla slušnosti a zdvořilosti.

Slušnost jest snaha, svým chováním ve společnosti nikoho neuraziti a nenuceným způsobem ukázati svou náklonnost k lidem.

Obyčejná pravidla slušnosti povstala ze snahy, uvarovati se v obcování s lidmi všeho, čím by se jiný mohl cítiti uraženým. — Za dnešních dnů se požaduje od vzdělance na př. toto: 1. **Než-li vstoupí do cizího pokoje,** má si otříti obuv, hůl venku postaviti (doutník odložiti), na dvéře zaklepati a počkati, až se zavolá „volno“, klobouk již ve dveřích sejmouti, při vstupu pozdraviti, nepřistupovati příliš blízko k osobě, s kterou chceme mluviti, nýbrž v odměřené vzdálenosti zůstati státi. 2. **Pozdravuje-li na ulici:** máme-li pozdraviti někoho, nepozdravujme až u něho samého, nýbrž několik kroků před ním. Pozdravujeme obyčejně sejmutím klobouku. Kdo kouří, má při pozdravu vyňati doutník z úst. Také nesmíme se na nikoho dívati příliš upřeně; bylo by to známkou drzosti a vyzívavosti. Dámy při pozdravu se lehce ukloní a nemají napřed pozdravovati pánů. V kostele se nepozdravuje, neboť jest to místo modlitby, a tu jsme sobě rovni. 3. V rozmluvě **s osobami výše postavenými** oslovuje se ona osoba patřičným jí titulem a užívá se zdvořilých slov. (Na př.: „Pane doktore, prosím ....“; nikoliv: „Vy, já chci ....“) Nikdy nesmíme takové osobě sami podati ruku. Mluvíce, nedáváme rukou do kapes nebo na záda, nýbrž stojíme zcela přímo jako voják při povelu „pozor“. Jdeme-li po ulici s osobou výše postavenou, jdeme po levé straně její a jí ponecháváme stranu pravou, která jest čestnou stranou. Jdou-li vedle sebe tři osoby, nechá se jíti osoba nejvznešenější uprostřed; na pravo od ní osoba, která zaujímá hned po ní místo čestné. Vstupujíce do domu, necháme napřed vstoupiti osobu vznešenější a otevřeme jí dvéře. 4. Varovati se máme těchto **nezpůsobů:** plivati na zem (máme vyplivnouti do kapesníku), otvírati ústa, posloucháme-li nějakou řeč, hlasitého smíchu, zbytečně hlasitého mluvení ve společnosti jímž se ruší zábava jiných a pozornosť jest obrácena jen na onohu křiklouna), zívání a kašlání s otevřenými ústy (máme k ústům ruku přiložiti), skákání do řeči, mluví-li jiný.

Zdvořilost nesmí býti upřílišená, sice budí smích.

Nesmíme také zdvořilost považovati za vrchol všeho, poněvadž není dokonalostí samou. Jsou i lidé, kteří zevrubným zachováváním zevnějších forem slušností hledí zakrýti i své chyby a špatnosti. Takoví lidé se podobají obíleným hrobům, které zevně jsou sice krásné, ale uvnitř jsou plny hniloby. Zdvořilost jest jen prostředkem k dokonalosti.

Zdvořilost napomáhá k vytvoření se charakteru, poněvadž mnohdy zdržuje člověka před mravními poklesky a poněvadž jest cvikem v pokoře a ovládání sebe.

Pravidla slušnosti jsou pro člověka tím, čím jsou obruče pro sud. Drží jej totiž a **chrání před pokleskem.** Čím jest zábradlí u propasti, tím jest zdvořilost v obcování s lidmi. Kdo totiž zachovává pravidla slušnosti, pohrdá mnohou sprostou věcí a v nebezpečných příležitostech ke hříchu se uchová bez poskvrny. Zachovávání pravidel společenského taktu jest pevným cvikem v **pokoře** a **sebeovládání;** neboť slušnost mnohdy velí ustoupiti jiným, ponechati jim slovo, zříci se pohodlí a míti mnoho ohledů na jiné. Slušnost tedy není ničím jiným, než-li cvikem ve cnosti. Aby však tento cvik měl před Bohem cenu, máme při tom míti na zřeteli ne tak pozemské pohnutky, jako spíše čest boží.

Zdvořilost ostatně přináší i tento užitek: vzbuzuje v nás úctu před stářím a vrchností, rozmnožuje naši lásku k bližnímu a naši dobrou vůli, brání sporům, zjednává nám důvěru a vážnost u lidí.

Zdvořilost má velikou důležitost ve vychování člověka, poněvadž mu vštěpuje úctu k představeným a dobrotu srdce k lidem. Kdo jest slušným a zdvořilým, jest také přístupnějším dobrému poučení a snadno se zříká předsudků. Krásné chování **okrašluje život**; působí, že lidé vzájemně snášejí své slabosti a sobě vzájemně život usnadňují. Slušný muž jest **oblíben** u lidí a snaději dochází svého cíle. Proto vlády vybírají si za diplomaty a velevyslance jen takové lidi, kteří jsou i zevně zdvořilými. Jest známo, že nezdvořilost jednotlivců zavinila mnohdy krvavé války; vzpomeňme jen na chování se francouzského velevyslance Benedettiho oproti pruskému králi Vilémovi I. v lázních emžských r. 1870. Víme také ze zkušenosti, že lidé neradi chodí k nezdvořilým obchodníkům; zdvořilí obchodníci mají mnohem více odběratelů než nezdvořilí. Proto jest škodou pro vzdělaného nebo zbožného muže, je-li ve svém chování neotesaným. Podivínem by byl, kdo by si zcela nevšímal všeobecně uznaných způsobů slušnosti.

2. O zvláštních prostředcích k dokonalosti.

V rozmluvě s bohatým mládencem dal Kristus na srozuměnou, že mnohá věc se neporoučí, nýbrž jen radí.

1. Kdo chce dojíti vyšší dokonalosti, má zachovávati 3 evangelické rady, totiž dokonalou poslušnost, ustavičnou čistotu a dobrovolnou chudobu.

Radami se nazývají tyto 3 cnosti proto, poněvadž jich Kristus nepřikazoval, nýbrž jen doporučoval. Kdo jich neplní, nehřeší. Jest slušno, že v novém zákoně jsou rady. Neboť v novém zákoně s námi Bůh nakládá jako přítel a proto nám uděluje rady. Nový zákon jest více zákonem svobody, kdežto starý zákon byl více zákonem otroctví. Služebníkům se poroučí, svobodným se jen radí. Zachováváním evangelických rad přinášíme Bohu v obět svou vůli, své tělo a svůj pozemský majetek. Tři evang.

rady jsou téměř 3 ramena duchovního kříže, na němž jsme s Kristem ukřižováni. (Sv. Fr. S.) Kdo tyto rady zachovávají, jsou **mučedníky.** (Tom. Kemp.) Jejich mučednictví není krátké, jako u mučedníků, nýbrž ustavičné. (Rodr.) Není sice tak hrozným, jako bylo u těch, jimž byly údy mečem utínány, ale jest trapnějším, jelikož trvá dlouho. (Sv. Bern.) Kdo zachovává 3 evang. rady, dosáhne **veliké blaženosti.** (Sv. Aug.) Větší odměny zasluhuje to, co koná člověk ne z nutnosti, nýbrž dobrovolně. (Sv. Jeron.)

1. **Dokonalá poslušnost** jest úplné podrobení se vůli svých představených.

Dokonalá poslušnost se liší od **křesťanské** poslušnosti. Ku křesťanské poslušnosti, t. j. k poslušnosti svých duchovních a světských představených jest každý zavázán. Než tato poslušnost se nevztahuje na všecky úkony. Neboť vzdor této poslušnosti máme ještě velikou volnost. Duchovní vrchnost požaduje na př. jen, abychom v neděle a svátky mši sv. pobožně slyšeli, v době velikonoční sv. svátosti přijímali atd.; ale naproti tomu ponechává naší vůli, v kterém kostele, v kterou hodinu chceme této povinnosti dosti učiniti. Dokonalou poslušností však se člověk zavazuje, **úplně ve všem** poslouchati. Tato dobrovolná poslušnost jest největší obětí, již můžeme Bohu přinésti. „Kdo se postí, dává almužnu, své cti se zříká pro Boha, daruje Bohu jen část sebe. Kdo mu však obětuje svou vůli, ten již nemá, co by ještě mohl darovati, ten daruje Bohu všecko.“ (Sv. Alf.) — Poslušnost představeného není nikterak nerozumnou nebo člověka nedůstojnou. Vždyť člověk onen se podrobuje dobrovolně a to na vždy vůli představeného. Mimo to podrobuje se tomu, jenž jest moudřejší a zkušenější; podobá se pocestnému, jenž bez odmluvy jde za osvědčeným vůdcem. Jest nad míru těžko sebe sama poznati, kdežto snadným jest, poznánu a vedenu býti od jiných. (Sv. Bas.)

2. Ustavičná čistota jest ustavičné zdržování se od manželství a ode všech nečistých žádostí.

K potlačování všech nečistých žádostí jest každý člověk zavázán 6. přikázáním božím. Radou se člověk mimo to zavazuje ke zdržování se od manželství. Kdo tuto radu zachovává, vede na zemi život andělský. (Sv. Athan.) Ba, takový člověk převyšuje důstojností i anděly; neboť andělé jsou prosti smyslných žádostí, člověk však má tělo a proto jest pokoušen. (Sv. Bas.) Kdo tuto radu zachovává, jest králem, poněvadž vládne sám nad sebou. (Sv. Ambr.) Stav svobodný jest lepší než stav manželský. (Sněm Trid. 24. 10.) Proto jest lépe neženiti se, než-li ženiti se. (1. Kor. 7. 38.) Příčina jest v tom, že stav manželský nízké žádosti udržuje a podporuje, starost o ženu a děti ducha příliš napíná a zem poutá. (Sv. Tom. Aq.)

3. Dobrovolná **chudoba** jest vzdání se pozemského majetku.

Každý jest povinen ze svého majetku pomáhati trpícím bližním. Než obět ta jest dojista větší, jest-li že člověk z lásky k Bohu se zříká všeho majetku a žije v dobrovolné chudobě, která jest spojena s tolika obtížemi. „Dávati almužnu má se tedy k dobrovolné chudobě tak, jako část k celku.“ (Sv. Jeron.) Dobrovolná křesťanská chudoba jest zcela rozdílna od dobrovolné chudoby pohanských mudrců. Neboť oni opovrhovali bohatsvím z pohnutek pozemských; chtěli býti zbaveni starostí. My křesťané však zachováváme

dobrovolnou chudobu proto, **bychom mohli Bohu lépe sloužiti** a takto jistě dosáhli statků věčných. Jest také nedobrovolná chudoba. Nedobrovolně chudým jest, kdo má jen nepatrný nebo žádný majetek. Dále jest také chudoba v duchu, k níž jest každý zavázán. Chudý duchem jest, kdo vzdor svému majetku, své cti, svých vědomostí atd. poznává, že před Bohem jest velmi chudým. „Kdo jest s Kristem chudý, jest nad míru bohatým.“ (Sv. Jeron.)

2. Tyto tři rady se jmenují evangelické rady, poněvadž je Kristus ve svém evangeliu doporučil a sám je zachovával.

Dokonalou poslušnost **doporučil** Kristus ve své rozmluvě s bohatým mládencem; ustavičnou čistotu ve své řeči o nezrušitelnosti manželství; dobrovolnou chudobu v rozmluvě s bohatým mládencem.

Bohatému mládenci řekl totiž Kristus: **„Pojď a následuj mne!“** (Mat. 19. 21.), t. j. pojď a nech se ode mne úplně říditi. Zde doporučoval Kristus úplnou poslušnost. (Viz také Mat. 16. 24.) — Když Kristus mluvil o nerozlučitelnosti manželství, pravil, že jsou lidé, kteří **pro království nebeské** jsou **panici,** a dodal: „Kdo může pochopiti, pochop!“ (Mat. 19. 12.) Zde doporučil ustavičnou čistotu. — Dále řekl k bohatému mládenci: „Chceš-li dokonalým býti, jdi, **prodej všecko, co máš a rozdej chudým.**“ (Mat. 19. 21.) Zde doporučil Kristus dobrovolnou chudobu. Tato poslední slova slyšel sv. Antonín, otec poustevníků († 356), předčítati, když vstoupil kdysi do kostela; ihned se odhodlal k dobrovolné chudobě. (Spirago, Příkl. str. 33.)

Kristus také sám **zachovával** 3 evang. rady; neboť nikdy nekonal vůli svou, nýbrž Toho, jenž jej poslal (Jan 5. 30.); žil v panictví a byl docela chudým.

Kristus byl úplně chud; vyvolil si chlév za místo narození, chudou pannu za matku, chudého tesaře za pěstouna; neměl, kam by hlavu položil. (Mat. 8. 20.)

3. Tři evang. rady vedou proto k vyšší dokonalosti, poněvadž jimi se potlačují ve člověku dokonale tři hlavní špatné náklonnosti a odstraňují se jimi největší překážky spasení.

Kdo zachovává 3 evang. rady, nepotlačuje toliko jednu nebo druhou náruživost, nýbrž vytrhuje **kořeny** všech náruživostí a klade pevný základ ke všem cnostem. (Sv. Tom. Aq.) Všecky hříchy vycházejí ze trojí hříšné žádostivosti, ze žádosti očí, těla a pýchy života, t. j. z nezřízené touhy po statcích pozemských, po smyslných požitcích a po cti. (1. Jan. 2. 16.) Jako v lékařství jsou slabší a silnější léky, tak jest i zde. Slabším lékem proti zmíněné trojí zlé žádosti jest modlitba (lék proti žádosti pýchy) půst (lék proti žádosti těla) a almužna (lék proti žadosti očí). Kdo však tuto trojí zlou žádostivost vyléčiti chce z kořene, ať zachovává 3 evag. rady. Poslušností

zničí úplně pýchu, čistotou žádost těla a chudobou žádost očí. — Rady evang. odstraňují největší **překážky** spásy. Zachováváním totiž těchto 3 rad člověk se zbavuje všech pozemských pout a proto tím rychleji může dojíti svého posledního cíle. Chudobou zříká se člověk pozemských statků, čistotou smyslných požitků, poslušností docela i své svobody. Takto tedy člověku nezůstává již ničeho, co by bylo jeho. Že pozemské statky jsou v pravdě velikou překážkou, bychom se s Kristem úplně spojili, vidíme z příběhu o bohatém mládenci. (Mat. 19.) Bohatství jest jako dlouhý šat; zaplétá se pod nohy a překáží rychlé chůzi. Pocestný, který nenese ničeho těžkého, dojde rychleji cíle; rychleji může v závodišti běžeti a jistěji ceny dosáhnouti. (1. Kor. 9. 24.) Co platí o bohatství, platí i o manželství. Ženatý hledí se zalíbiti člověku; svobodný hledí se zalíbiti Bohu. (1. Kor. 7. 32.) — Kdo se zbaví pout pozemských, jest způsobilým, patřiti nezkaleným okem na slunce spravedlnosti. (Sv. Chrys.) Dosahuje vyššího poznání Boha. Všímni si 6. blahoslavenství a obrať, co bylo pověděno, na ty, kdo zachovávají evang. rady. — Ať nikdo neříká, že ten, kdo má majetek, může svým bližním více dobrého prokázati, tedy více zásluh si vydobyti, jako ten, kdo jest dobrovolně chudým. Kdo dává almužnu, dává jen část, kdo však jest dobrovolně chudým, dává všecko! A zdaž dobrovolně chudí vzdor své chudobě nepůsobili požehnaně mezi lidmi? Vzpomeňme na sv. Vincence z P. a vůbec na působení řádů.

Než přece nikterak nejsou evang. rady dokonalostí samou, nýbrž jen prostředkem k dokonalosti.

Nejvyšší dokonalost jest nejvyšší stupeň lásky k Bohu. — „Evang. rady samy o sobě nečiní ještě člověka dokonalým. Neboť jest možno, že se někdo slavně zaváže k plnění něčeho a pak svého slibu neplní. Otec poslal na vinici dva syny. Jeden pravil: „Já nepůjdu“ a pak šel. Druhý pravil: „Já půjdu“ a pak nešel. Tak také může se státi, že mnozí se nacházejí ve stavu dokonalosti a přece dokonalými nejsou.“ (Sv. Tom. Aq.) Rovněž kdo evang. rady sice zachovává, ale nemírně jí a pije nebo se oddává hněvu, ctižádosti, pohodlí nebo jiným nepravostem, zaslouhuje jen tím většího trestu; právě jako pocestný, který ničeho nenese a přece je stále na jednom místě.

3. Ne všichni lidé jsou povoláni k zachovávání evang. rad.

Neboť Kristus praví: „Ne všichni chápají tohoto slova, ale kterým dáno jest.“ (Mat. 19. 11.)

Povoláni jsou všichni, kdož chtějí a vynasnažují se, by milost obdrželi. (Sv. Jeron.) Kdo není povolán, nemá pohrdati evang. radami. „Nehodí-li se drahocenný prsten na tvůj prst, přece ho proto nezahodíš do bláta.“ (Sv. Fr. Sal.)

4. K zachování evang. rad zavazují se osoby řeholní, mimo to i mnohé osoby světské slibem.

Řád jest společnost lidí, kteří vedou život zařízený dle nauky Kristovy. Řády poskytuje církev svým členům příležitosti k dosažení nejvyšší dokonalosti. Jako sluha musí sloužiti pánu, jelikož službu přijal, tak řeholník tím, že se dobrovolně slibem zavázal, má povinnost, plněním 3 evan. rad snažiti se o nejvyšší dokonalost. (Sv. Tom. Aq.) Církevní řády povstaly

takto: Sv. **Antonín** Vel. shromáždil kolem sebe na pouští thebajské (v Egyptě) množství žáků, kteří bydleli nedaleko sebe v příbytcích, modlitbou a prací se zaměstnávali a 3 evang. rady zachovávali. (Antonín † 356 ve 105. roce věku svého.) Sv. **Pachomius** († 348) uvedl tyto roztroušené poustevníky pod jednu střechu, kde žili dle jistého pravidla. Tak povstal první klášter na ostrově Nilském. Život klášterní zavedl opat **Hilarion** († 371) v Palestýně a Syrii (shromáždil kolem sebe na 3000 žáků) a sv. **Basil** († 379), arcib. v Césarei (v Kappadocii) zavedl jej v Malé Asii. Na západě jest zakladatelem života klášterního sv. **Martin,** biskup v Toursu ve Francii († 402) a sv. **Benedikt** z Nursie († 543). Brzy povstaly vedle klášterů mužských i ženské kláštery. Členové těchto řádu se nazývali „mnichové“ (řecky monachoi t. j. osamotě žijící lidé), ženští členové pak „jeptišky“ (panny.) Znamenité řády jsou: Františkáni, založeni sv. Fr. z Assisi († 1226); Dominikáni, založ. sv. Dominikem (1216), Jesuité, založeni sv. Ignácem z Loyoly (1556); Milosrdní bratři, založ. sv. Janem z Boha († 1550); Lazaristé, založ. sv. Vincencem z Pauly († 1660); Redemptoristé, založ. sv. Alfonsem (1787) a j. — Každý řád má svůj **zvláštní úkol:** buď ošetřuje nemocné, vyučuje mládež, koná missie, ruční práci a p. Rovněž všichni členové jsou povinni zůstati na určitém místě, buď v jistém klášteře (domě), nebo v jistých místnostech domu (klausura). Všichni mají představeného, který bývá obyčejně volen na 3 léta. Každý řád má také svůj **zvláštní oděv.** Přijetí do řádu děje se professí (vyznáním) t. j. složením slibů. Před professí jest noviciát, t. j. nejméně rok trvající doba zkušební. Každý klášter tvoří samostatnou farnost. — Většina řádů, jak dějiny dokazují, **získaio si o lidstvo velkých zásluh,** zvláště konáním skutků milosrdenství a pěstováním věd. Členové řádů buď ošetřovali nemocné (jako Milosrdní bratři a sestry), nebo vyučovali mládež (jako Jesuité, Piaristé, Školní bratři), nebo pěstovali řemesla, umění a vědy (jako Benediktini.) I ony řády, které se pohroužily do rozjímání náboženských pravd (kteří vedli život rozjímavý) velmi mnoho přispěli svými cennými spisy ke zvýšení zbožnosti a bázně boží; podobali se horníkům, kteří ze skryté hloubky vynášejí vzácné kovy na povrch zemský. Všecky kláštery odedávna vyznamenávaly se štědrostí k chudým. — I **lidé světští** se mnohdy zavazují slibem k plnění evang. rady čistoty. Vzpomeňme na sv. Anežku Řím.; raději se nechala umučiti, než-li by byla zrušila slib čistoty a vdala se za syna prokonsulova. († 304) Ne tak snadno mohou se lidé světští zavázati k zachovávání dvou ostatních rad evangelických.

I **světští kněží** jsou zavázáni k poslušnosti svého biskupa a k coelibátu.

Duchovní světští jsou povinni **poslouchati** svého biskupa. Tento závazek berou na sebe již při svěcení na podjáhenství; právě tak jako závazek modliti se brevíř. — Coelibát jest závazek ve stavu neženatém zachovávati čistotu. Zákon o coelibátu jest teprv od synody Elvírské r. 306. Za prvních 3 století nebylo zákona o coelibátu, poněvadž tehdy pro nedostatek kněží i mužové ženatí bývali připouštěni ku svěcení na kněze. Kdo však byl jedenkráte na kněze vysvěcen, již se nesměl ženiti. Jen ve velmi řídkých případech a z velmi důležitých příčin dispensovali papežové jednotlivé kněze; než oni dispensovaní kněží ihned pozbyli svého obročí a nesměli také již nikdy ani nejmenšího církevního úkonu konati. Ve

středověku vystoupil hlavně papež Řehoř VII. (1074.) energicky proti ženatým kněžím a zakázal jim vykonávati církevní úkony. Sněm Tridentský prohlásil sňatek kněze za neplatný. (24. 9.)

3. O osmeru blahoslavenství.

Lidé, kteří dokonale zachovávají přikázání boží, jsou již na zemi blaženými. Proto Kristus nazývá **blahoslavenými** (Mat. 5. 3. – 10.) tyto:

1. Blahoslavení **chudí duchem**, neboť jejich jest království nebeské.

Smysl těchto slov jest: Blahoslaveni jsou ti, kdož vzdor svému majetku, svému vyznamenání, svému zdraví, svým vědomostem poznávají, že jsou před Bohem chudáky; neboť požívají již na zemi nebeského pokoje a po smrti dojdou jistě blaženosti nebeské.

Chudí duchem nejsou tedy snad lidé hloupí, nýbrž lidé **pokorní.** Chudí duchem jsou ti, kteří jsou jako děti. Bohatí duhem jsou lidé pyšní, kteří si mnoho zakládají na tom, co mají. Boháč tedy může býti také chudý duchem; poznává-li totiž, že jeho bohatství samo v sobě nemá před Bohem ceny. Podobá se lékárníkovi, který sice jed má, ale proto přece ještě není otráven. (Sv. Fr. S.) A chuďas může býti bohatý duchem, zakládáli si totiž na té nebo oné vlastnosti, kterou má. Proto však jsou boháči také bohatí duchem a chuďasové chudí duchem. — Chudí duchem požívají již nyní **nebeského pokoje.** Proto praví Kristus: „Jejich jest království nebeské.“ Chudí duchem jsou jako hory, které zevně jsou holé a neúrodné, ale uvnitř chovají bohaté žíly zlata a tedy daleko předčí úrodnou zemi; neboť oni se zdají býti oproti všem lidem beze všech radostí, ale jsou přece plni útěchy, o níž světáci nemají ani potuchy. Chudí duchem podobají se palmám, které jsou dole sice okleštěny, ale právě proto tím výše vyrostly. (Sv. Efr.) — Chudí duchem dosahují po smrti **věčné blaženosti.** Chudým duchem náleží nebe tak, jako perla náleží tomu, kdo za ni zaplatil 100 dukátů; neboť chudí duchem odřeknutím se všeho pozemského obětovali pro nebe všecko, co měli. (Rodr.)

2. Blahoslavení **tiší,** neboť zemí vládnouti budou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kteří vzdor křivdám jim učiněným zachovávají klid duševní (nerozčilují se); neboť oni ovládnou lidi (dobudou srdce svých bližních) a po smrti přijdou do nebe.

(Viz nauku o tichosti na str. 220.)

3. Blahoslavení **lkající,** neboť potěšeni budou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kteří se rmoutí nad ztrátou statků nepomíjejících; neboť Bůh je po-

těší, aby na svůj zármutek zapomněli, a dá jim po smrti radost věčnou.

Lkající nejsou tedy ti, kteří se rmoutí jen nad ztrátou pozemských věcí, na př. že jim nebyl popřán jistý požitek. Takový zármutek jest známkou, že srdce onoho člověka se ještě neodtrhlo od věcí pozemských. Takový zármutek člověku nic neprospívá, jako nepomáhá náplast, dá-li se místo na ránu vedle rány. Zármutek jest totiž jen lékem proti chřichu. (Drexelius.) Hnůj v pokoji hyzdí všecko, ale na poli jest na pravém místě a zúrodňuje pole. Podobně se to má se zármutkem; nic neprospívá, týká-li se věcí pozemských, ale prospívá, týká-li se hříchů. (Sv. Aug.) Ba zármutek docela škodí člověku jako mol oděvu a červ dřevu. (Přísl. 25. 20.) Jako oděv prožraný od molů a dřevo od červů není k potřebě, tak i člověk zmořený zármutkem není k ničemu. (Rodr.) Zármutek jest duši tím, čím jest veliký chlad tělu. Zármutek světský působí smrt. (2. Kor. 7. 10.) Skormoucený duch jest ďáblu nejlepší příležitostí, aby nás pokoušel a zničil, jako noc jest dravcům nejpříhodnější dobou, by vycházeli na lup. (Rodr.) Proto nás Písmo sv. často napomíná k veselosti srdce, neboť „veselost srdce jest nevyčerpatelný poklad svatosti". (Sir. 30. 23.) — Než jest i „bohumilý zármutek" (2. Kor. 7. 10.), totiž **zármutek nad** našimi nebo cizími **hříchy.** Tento zármutek **vede k radosti** a útěše. Jakou radost připravil otec marnotratnému synu v otcovském domě, když tento nejprve pocítil nesmírný žal nad svými hříchy. (Luk. 15.) U lotra na kříži po zármutku následovala veliká radost, ježto mu Kristus slíbil nebe. (Luk. 23.) Tak i u Maří Magd., ježto ji Kristus pochválil za její lásku a hříchy jí odpustil. (Luk. 7.) Tak i u Davida, jenž s velikou lítostí se pomodlil lkající žalm. (Ž. 50.) a jemuž z rozkazu božího prorok Nathan ihned oznámil, že jest mu odpuštěno. (2. Král. 12. 13.) Jakou radost měla sv. Monika na konci svého života z obrácení svého syna Augustina, za nějž se 18 let se slzami modlila. Zármutek nad hříchy není žádným opravdovým zármutkem, ježto jest s ním spojena vnitřní radost. Kajicník jest vždy zarmoucen, ale má radost ze svého zármutku. (Sv. Fr. Sal.) Sv. Jeroným praví: „Přes všechny kajicné slzy a vzdechy mám mnohdy takovou radost, že se mně zdá, jako bych žil mezi zástupy andělů." — Rovněž smíme se **rmoutiti nad utrpením,** jež na nás prozřetelnost Boží dopouští. Také tento zármutek **vede k radosti** a útěše. Tak se rmoutil Kristus na hoře Olivetské, když předvídal blížící se své utrpení; hned potom přišel anděl s nebe a posiloval jej. Rmoutila se a plakala vdova Naimská, která doprovázela ke hrobu svého jediného syna, však ihned přišla útěcha, když jej totiž Kristus vzkřísil. Rmoutili se apoštolové při vstupování Krista na nebesa; ihned přišli dva andělé a těšili je. Jak radostně skončilo utrpení Jobovo a Tobiášovo! — Bůh vždy, než-li nám způsobí radost, posílá napřed utrpení a to proto, bychom tím pokorněji a vděčněji dary boží přijímali. Rovněž chce Bůh ve své dobrotě naši radost rozmnožiti. „Neboť po zármutku jest radost vždy příjemnější; jako světlo po předešlé tmě jest přijemnější, jako zdraví více nás těší po přestálé nemoci." (Sv. Bern.) — Lkající budou i **na onom světě potěšeni.** „Bůh setře všelikou slzu s oka jejich; nebude již smrti, ani zármutku, ani nářku, ani bolesti." (Zjev. 21. 4.) „Kteří se slzami rozsévají, s plesáním žíti budou." (Ž. 125. 5.) Krátkým časným zármutkem zjednáváme sobě radosti věčné. (Sv. Petr Dam.)

4. Blahoslavení, kteří **lační a žízní po spravedlnosti,** neboť nasyceni budou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kteří se opravdově snaží o pravdu a mravní dokonalost, neboť jistě jí dojdou a budou v nebi dokonale upokojeni patřením na Boha.

Po pravdě baží pohanský setník Kornelius v Césarei spojil s modlitbou i půst a almužnu; konečně jej Bůh obrátil prostřednictvím anděla a pak Petra. (Sk. 10.) Pohanský mudřec Justin prostudoval všecky filosofické soustavy, aby nalezl pravdu; tu jej poučil Bůh prostřednictvím starce u Tibery o křesťanství. Protestantský hrabě Stolberg hledal 7 let pravé náboženství, až je našel. (Meh. VI. 194.) — Rovněž kdo opravdu **baží po svatosti, jistě jí dojde.** Klement Hofbauer, 21letý pekařský pomocník, pocházející z Tasovic na Moravě a zvaný obyčejně apoštolem vídeňským, chtěl mermomocí býti knězem; s velikými obtížemi došel skutečné svého cíle a stal se světcem. († 1820 ve Vídni.) Podobně se stalo s obuvnickým pomocníkem Kolpingem v Kolíně, pozdějším zakladatelem katol. spolků tovaryšských († 1865). Rovněž proslulý svým „léčením vodou" farář Kneipp ve Wörishofenu v Bavořích († 1897) musil překonati nesmírné překážky, by došel vyplnění své nepřekonatelné touhy po stavu kněžském. Marně se obrátil s prosbou asi na 20 kněží, pak pracoval 3 léta jako nádenník a zaspořil si na studie peníze, které mu však shořely, když celá ves jeho vyhořela. Pak pracoval jako 21letý pomocník tkalcovský v cizině; konečně jej dal jistý kněz studovati, ale jako žák gymnasialní následkem přílišné námahy chřadl, ale zachránil se studenými koupelemi v Dunaji. Po 14letém zápasu došel konečně svého cíle a r. 1852 byl vysvěcen na kněze. Bůh odměnil jeho horlivost, učiniv jej velikým pomocníkem nemocného lidstva. Jeho dílo o léčení vodou dočkalo se v 10 letech 50. velikého vydání. (Spirago, Příkl. str. 80.) Koho trápí hlad nebo žízeň, dá všecko, aby je ukojil; tak Esau dal své prvorozenství; podobně činili oni lidé; obětovali všecko (modlili se, postili se, neštitili se žádného opovržení a pod.), aby ukojili hlad své duše. Kdežto hlad a žízeň jest nepříjemný, snaha po vzrůstu v poznání a svatosti jest spojena s radostí a ani dosti málo neznepokojuje duše. (Sv. Ter.) Opravdovou snahou po dokonalosti stáváme se schopnými ku přijetí milostí Božích. Podobáme se člověku, který rozvinuje záhyby pytle, aby hodně mnoho věcí do něho mohl nabrati, neboť i my svou snahou rozvinujeme záhyby srdce svého (Sv. Aug.); nebo podobáme se suchému dřevu, které lépe hoří. — I **svatost** očekává ony, kteří touží po spravedlnosti. „Kdo baží po dokonalosti, nikdy nemyslí, že jest u cíle, nikdy neříká: Již dosti. Ustavičně lační po spravedlnosti. Nuže, věčný hlad zasluhuje také věčného občerstvení." (Sv. Bern.)

5. Blahoslavení **milosrdní,** neboť milosrdenství dojdou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou oni, kteří svým trpícím bližním pomáhají; neboť dojdou od Boha odpuštění svých hříchův, a Bůh jim bude milosrdným soudcem.

(Viz o užitku skutků milosrdenství str. 165.

6. Blahoslavení **čistého srdce**, neboť Boha viděti budou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou oni, jejichž srdce nelpí na věcech pozemských; neboť oni již nyní Boha lépe poznají a po smrti budou patřiti na Boha tváří v tvář. (1. Kor. 13. 12.)

Kdo jest vysokomyslný, lakomý, nestřídmý a p., nemá srdce čistého; neboť v jeho srdci jsou věci pomíjející, jako čest, peníze, pokrm. Čisté srdce mají ti, kteří si nejsou vědomi žádného hříchu. (Sv. Chrys.) Proč sv. Jan ev. vnikl tak hluboko do pravd náboženských, do hloubky božství? Proč všichni svatí, byť byli sebe nevzdělanějšími? — Člověk smyslný naproti tomu nechápe, co jest Ducha Božího. (1. Kor. 2. 14.) Moudrost nevniká do zlomyslné duše a nebydlí v těle, které otročí hříchům a nepravostem. (Moudr. 1. 4) Pravda se neukazuje duším nečistým, ale před srdcem v pravdě čistým se nemůže ukrýti. (Sv. Bern.) Není možno, aby nečistotný duch měl dar duchovní vědomosti. (Cassian.) Papír musí býti čistý, chceme-li na něm psáti; tak i Bůh může Duchem sv. působiti na takovou duši, která je prosta tělesných žádostí. (Rodr.) Slunce svítí jen do čisté vody. — (Viz také nauku o nevěře v I. dílu, str. 32.)

7. Blahoslavení **pokojní**, neboť synové boží slouti budou.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kteří pro zachování pokoje přinášejí oběti; neboť již nyní se budou těšiti zvláštní ochraně boží a po smrti budou za své přemáhání v nebi odměněni.

(Viz nauku o mírumilovnosti na str. 223.)

8. Blahoslavení, kteří **protivenství trpí** pro spravedlnost, neboť jejich jest království nebeské.

Smysl těchto slov jest: Blahoslavení jsou ti, kteří pro svou víru nebo pro svou křesťanskou cnost musí trpěti od svých bližních; neboť již nyní budou naplněni velikou vnitřní radostí a po smrti dojdou vysokého stupně blaženosti.

Jakou nevypsatelnou **radost** měl sv. Štěpán při svém kamenování; viděl nebesa otevřená a Ježíše v Jeho slávě. (Sk. 7. 55.) Podobnou útěchu měl asi také sv. Vavřinec, jenž v Římě byl pečen na žhavém železe († 258); neboť mezi mukami žertoval a pravil pohanskému místodržiteli: „Na jedné straně jsem již upečen, dej mne tedy obrátiti.“ Sv. Pavel pravil: „Mám hojnou radost ve všelikém soužení našem.“ (2. Kor. 7. 4.). Kterak by byli mohli sv. mučedníci s takovým klidem tak veliké muky snášeti, kdyby nebyly bývaly smíšeny s radostí nebeskou? (Sv. Aug.) Ó, veliká jest útěcha, pro Krista Ježíše něco trpěti! (Sv. Chrys.) Kristus praví o těch, kdož pro něho jsou pronásledováni: **„Odměna vaše bude veliká v nebesích.“** (Mat. 5. 12.) Pronásledování jsou ony vzácné drahokamy, jimiž bude v nebesích ozdobena koruna světců. (K. Hugo.) Chceš-li kdysi s Kristem panovati, trp zde s Kristem. (Euseb. Cés.) Pro Boha trpěti jest největší ctí

na světě. (O sv. mučednících viz I. d., str. 36.) Řadou blahoslavenství jest naznačeno, že snaha po nebi má **3 stupně**: 1. Musíme proti všemu hříšnému bojovati pokorou, tichostí, zármutkem nad hříchy. 2. Musíme se posvěcovati snahou po dokonalosti a milosrdnosti. 3. Musíme se s Bohem spojiti čistotou srdce, pokojem a snášením utrpení. Zaslíbením království nebeského řada blahoslavenství se počíná a jím také končí. Tím se chce říci, že také při ostatních blahoslavenstvích blaženost nebeská jest slíbenou odměnou. Co se slibuje chudým duchem jako království nebeské, to se slibuje tichým jako země, lkajícím jako potěšení, snažícím se po dokonalosti jako nasycení, milosrdným jako důkaz milosrdenství, čistým jako vidění Boha, pokojným jako synovství boží, pronásledovaným jako království nebeské. Poněvadž věčná odměna to byla, jež pobádala světce k životu ctnostnému, proto církev dává v den Všech svatých čísti evangelium o osmeru blahoslavenství.

Světáci považují za pošetilce ony, které Kristus blahoslaví.

Světáci mají zase jiné zásady: 1. Největší štěstí jest bohatství, největší neštěstí jest bída. Má-li někdo něco, musí to ukázati, aby na světě za něco byl považován. 2. Nesmíme si nic nechati líbiti. 3. Šťastný jest, kdo nemá soužení a starostí. 4. Člověk musí hleděti, aby k něčemu přišel. 5. Co jinému konáme, z toho pranic nemáme. 6. Musíme užívati světa, dokud můžeme. 7. Musíme se brániti, děje-li se nám křivda. 8. Šťastný jest, kdo nemusí nic trpěti. — Právem mohl říci sv. Pavel: „Moudrost tohoto světa bláznovstvím jest u Boha“. (1. Kor. 3. 19.)

Tímto jest skončena mravouka.

HUDEBNINY.

A. Říhovský, **Missa in honorem Sancti Cyrilli et Methodii.** Op. 2. pro 4 hlasy s průvodem varhan. J. k. a. M. Lvu svob. pánu ze Skrbenských, primasu království Českého.

Dvacet stran partitury, 16 stran hlasů, cena dohromady pouze K 4·50. Cena hlasů zvlášť K 2·40, jednotlivé hlasy po 60 h. Snadná a melodická tato skladba bude vítanou všude, zejména tam, kam J. kn. a. M. zavítá. Na Olomouckém dómě, Pražském, v Karlíně a j. vícekráte provozována.

Lud. Holain, **Te Deum laudamus**. Pro 4 hl. s prův. varhan 10 str. part., 8 str. hlasů. Cena part. a hlasů K 3·60, hlasů zvl. K 1·20, jednot. po 30 h. Jest to jedna z nejkrásněj. skladeb poslední doby.

Úsudek mistra J. Nešvery: Jest to dílo v každém ohledu výtečné. Nejen že jest všude liturgicky správné, ale vyniká veskrze hudební krásou. Text není stroficky propracován, jak to mnozí skladatelé užívali, nýbrž úplně prokomponován a v ladné formě urovnán. Každé hlubší místo textu jest věrně hudbou vyjádřeno, takže vesměs hudebními malůvkami oplývá. Všude jest pravý výraz velebení Stvořitele. Ještě jednu dobrou vlastnost jeví skladba ta, že jest totiž zpěvná a vůči efektnímu výsledku poměrně snadná.

Ludv. Holain, **Průvod varhan** k úplnému kancionálu arcidiec. Olomúcké. 4. vydání. (143 str.) Cena 9 K., váz. 11 K.

Holain-Petzold, **Předehry a dohry** k průvodu varhan úplného kancionálu arcidiec. Olomúcké. Díl I. 9 K, váz. 11 K. Díl II. K 6·80, váz. K 8·80. Oba díly v jedno váz. K 17·80. Hodí se pro každého varhaníka i mimo diecési Olomúckou.

(Viz posudek prof. K. Knittla z konservatoře Pražské v „Daliboru"): „Reforma církevní hudby nehledí jen k úpravě zpěvů okrašlujících slavnou bohoslužbu, nýbrž i k oněm, jichž užívá se při tak zv. tiché mši svaté. Tu pečují povolaní činitelé, aby vymýtěny byly z chrámu nevhodné kostelní písně, nevalného hudebního obsahu, a aby jich místo zaujaly starobylé krásné zpěvy, jež dochovaly se na naši dobu v různých kancionálech. Avšak se zavedením těchto zpěvů není náležitý ráz bohoslužby ještě úplně dosažen; také průvod na varhany má se nésti duchem těchto drahocenných památek, a tolikéž mezihry a dohry nutno přizpůsobiti tomuto církevnímu slohu jakož i rázu jednotlivých písní. Dovedný varhaník studoval-li s náležitou bedlivostí sem spadající část hudební theorie, a je-li nadán dostatečně schopností improvisace, nepřijde v té příčině do nesnází. Hůře ovšem vede se těm, kterým se ani vyučování v tom směru nedostalo. Ti učiní nejlépe, opatří-li si přítomné záslužné dílo, kde ke každé písni výtečného olomouckého kancionálu nalezne dostatečnou zásobu předeher a doher, odpovídající povaze jednotlivých písní. Tu vypracovány jsou náležitou svědomitostí od osob na prvém místě k tomu povolaných a úplně k nesnadné této práci schopných. Není to malou věcí opatřiti přes 100 písní takovými předehrami a dohrami a neupadnouti při tom v jednotvárnosť. Jí vyhnuli se upravovatelé, volíce zde práci thematickou, onde zase akkordickou, obé pak v jasné formě. Odporučujeme publikaci tuto velice nákladnou a ladnou, při tom ne drahou, všem, kdož podobné hledají, co nejvřeleji."

Nápěvy k velkému kancionálu arcidiec. Olomúcké. Neváz. výtisky stojí 1 K, pevně v kůži a plátně váz. 2 K.

Z naléhavé potřeby k nastudování všech písní v úplném kancionálu obsažených přepsal je veledůst. p. P. L. Holain s povolením nejd. kníž. arcib. konsistoře ze dne 16. července 1890, č. 7139, do nejsnadnějších tonin, čímž se p. t. řiditelům kůrův a cvičitelům zpěvu práce značně usnadní. Kurrendou čís. 21900 ze dne 27. prosince 1894 dovoluje se zakoupení dvou výtisků z kostelního jmění.

Malý kancionál pro mládež arcidiec. Olomoucké, vydání bez not 50 h, s notami po 60 h. Lepší vazby v plátně, kůži a rohovině, bez not K 1·20, 1·60, 2·20, s notami K 1·30, 1·70, 2·30 a výše.

Ad Schreier, **Věnec písní kostelních.** Sbírka nejobyčejnějších zpěvů ku mši sv., k požehnání, kázání, písní adventních, velikonočních a svatodušních, jakož i písní Mariánských, zpěvů před i po sv. přijímání, chvalozpěvů atd. s úvodními kadencemi, předehrami a fugami, mezi- a dohrami pro učitele a chovance učitelské pro varhany uspořádal. III. vydání. (95 str.). Sníž. cena **místo 4 K jen 75 h.**

Lud. Holain, **50 národních písní** s průvodem harmonia. Cena K 2·—.

Laciným tímto vydáním mají se překrásné, většinou slovácké, méně známé písně v původním znění popularisovati a jiné v lidu obnoviti.

Mapy v ceně snížené. Výprodej zbytku celého nákladu.

Plodkových map

politicko-církevních a sice:

Arcidiecése Pražské

velikost 120/80, rozměr 1:200.000. Cena místo 6 K pouze K 3·60. Na plátně ve dvou listech a pouzdře k cestování 6 korun. — Na silném plátně na lištách k zavěšení K 7·40.

Diecése Budějovické

velikost 120/80, rozměr 1 : 200.000. Cena místo 6 kor. pouze K 3·60. Na plátně v listech v pouzdře k cestování 6 korun. — Na silném plátně na lištách k zavěšení K 7·40.

Diecése Král.-Hradecké (rozebráno)

Diecése Litoměřické

velikost 90/75 cm, rozměr 1 : 200.000. Cena místo 5 kor. pouze 3 kor. Na plátně v listech pouzdře k costování K 5·40. — Na plátně na lištách k zavěšení K 6·80.

Moravy a Slezska

ve 2 fol. listech v rozměru 1 : 200.000, velikosti 153×106 cm. Cena pouze 10 korun, napnuta na plátně v kapesním formátu ve 4 listech v pouzdře k cestování K 14·50, s lištami K 16·60. Vydání jest pouze české.

Arcidiecése Olomoucké

vyšla ve dvojím vydání a sice české zvlášť a českoněmecké zvlášť, rozměru 1 : 200.000 velikosti 78×90 cm. Cena pouze 6 kor., napnuta na plátně v kapesním formátu k cestování v pouzdře K 8·40, s lištami 10 korun.

Biskupství Brněnského

vyšla ve trojím vydání: české zvlášť, německé zvlášť a česko-německé též zvlášť v rozměru 1 : 200.000, velikosti 92×75 cm. Cena 7 K, napn. na plátně v cestov. formátě K 8·40, s lištami napn. 10 K.

Vévodství Slezského

vydaná pouze ve vydání českém jest v rozměru 1 : 200.000, velikosti 92×64 cm. Cena 3 kor. Napnutá pak a kapesní formát k cestování připravená stojí 6 kor., s lištami K 7·60.

Veškeré mapy Čech, tedy celé provincie i jednotlivých diecésí byly vydány v trojích vydáních: vydání české zvlášť, vydání německé zvlášť. **Úprava map jak u Moravy udáno.** Diecése Král.-Hradecké však jest vydání Česko-německé úplně rozebráno. Račte při objednávce vždy vydání, které si přejete, udati!

Každá diecése má zvláštní tón celé plochy: Olomoucká zemitý, brněnská fialový, vratislavská zelený. — Česká a polská národnost má tón světlejší, německá tmavší. Hranice hejtmanství jsou červené, hranice dekanátu modré, počet obyvatelstva vyznačen 12 druhy kroužků. Železnice, silnice a cesty správně a dobře. Patronáty u každého kostela, školy, hrady, zámky, samoty, pošty atd. vše důležité nalezne se na těchto mapách. Mapy jsou tedy nejen znamenité pro farní, soudní a politické úřady a školy, ale též praktické pro cestování! Odporučují se vřele samy sebou!